

การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังในระบบกฎหมายไทย

โดย

นางสาวจุฑาภาศ พวงภู

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายเอกชน

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังในระบบกฎหมายไทย

โดย

นางสาวจุฑาภาศ พวงภู

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายเอกชน

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

PRISONER'S ASSET AND LIABILITY MANAGEMENT IN THAI LAW

BY

MISS JUTHAMAT PHUANGPOO

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS

FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS

PRIVATE LAW

FACULTY OF LAW

THAMMASAT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2015

COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะนิติศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาวจุฑามาศ พวงภู

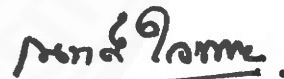
เรื่อง

การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังในระบบกฎหมายไทย

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต

เมื่อ วันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2559

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

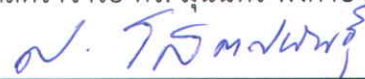
(รองศาสตราจารย์ ณรงค์ ใจหาญ)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

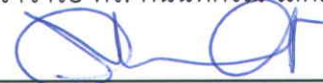
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มุนินทร์ พงศาปาน)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ศาสตราจารย์ ดร. ศนันท์กรณ์ โสทธิพันธุ์)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีรวัฒน์ จันทโชติ)

คณบดี

(ศาสตราจารย์ ดร. อุดม รัฐอมฤต)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังในระบบ กฎหมายไทย
ชื่อผู้เขียน	นางสาวจุฑามาศ พวงภู
ชื่อปริญญา	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	กฎหมายเอกชน นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มุนินทร์ พงศาปาน
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

เมื่อผู้ต้องขังต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ ผู้ต้องขังจึงไม่อาจดำเนินการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ภายนอกเรือนจำได้โดยสภาพ สิ่งเดียวที่ผู้ต้องขังสามารถกระทำได้อีกคือการมอบอำนาจให้บุคคลภายนอกไปดำเนินการจัดการแทน อย่างไรก็ตาม หากผู้ต้องขังรายใดไม่มีญาติหรือไม่มีบุคคลโดยอมรับมอบอำนาจในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน หรือแม้จะมีบุคคลที่ยอมรับมอบอำนาจ แต่หากผู้รับมอบอำนาจนั้นไม่ยอมดำเนินการตามที่รับมอบอำนาจมา หรือกระทำไปโดยไม่สุจริต ไม่ใส่ใจการทำงาน ไม่ระมัดระวัง ละทิ้งหน้าที่ไปทั้งที่ยังดำเนินการให้ผู้ต้องขังไม่แล้วเสร็จ กระทำหรือละเว้นการกระทำอื่นใดที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกับทรัพย์สินของผู้ต้องขัง แต่เมื่อผู้ต้องขังต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ ผู้ต้องขังจึงไม่อาจติดตามความเคลื่อนไหวในการจัดการ ไม่สามารถทราบผลของการดำเนินการดังกล่าวได้ จนกว่าจะมีบุคคลใดมาแจ้งข่าวให้ผู้ต้องขังทราบ ผู้ต้องขังจึงไม่สามารถป้องกันหรือแก้ไขปัญหาและความเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดหรืออาจเกิดขึ้นได้ทันทีที่ และการนำกฎหมายลักษณะตัวแทนแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้กับกรณีดังกล่าวนี้ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้แต่อย่างใด ผู้ต้องขังและผู้มีส่วนได้เสียจึงต้องแบกรับภาระและความเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากปัญหาดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงได้ศึกษาแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทั้งการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลบางประเภทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันได้แก่ การจัดการทรัพย์สินของผู้หย่อนความสามารถ การจัดการทรัพย์สินโดยข้อสัญญา และการจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ การศึกษาแนวทางในการจัดการทรัพย์สินโดยอาศัยระบบสวัสดิการของรัฐ การจัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังตามกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศฟินแลนด์

และประเทศฟิลิปปินส์ รวมทั้งยังได้สอบถามถึงปัญหา ผลกระทบ และความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าว จากผู้ต้องขัง ผู้ที่มาเยี่ยมหรือมาติดต่อผู้ต้องขัง ณ เรือนจำ และเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์และ เรือนจำ ผ่านแบบสอบถามที่ผู้เขียนได้จัดทำขึ้น ทั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาระบบการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำให้กับผู้ต้องขังต่อไป

จากการศึกษาปัญหา ผลกระทบ และแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ ผู้เขียนจึงได้เสนอแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังออกเป็น 2 แนวทาง คือ การเพิ่มมาตรการทางกฎหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยตรง ซึ่งอยู่ในลักษณะของการแต่งตั้งให้มีบุคคลเข้ามาดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง โดยให้มีหน่วยงานเข้ามาควบคุมตรวจสอบการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สินอีกชั้นหนึ่ง เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายขึ้นกับทรัพย์สินของผู้ต้องขังอันเนื่องมาจากการจัดการดังกล่าว และมาตรการอื่น ๆ ตามระเบียบของทางเรือนจำหรือกรมราชทัณฑ์ เพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้ทราบและเข้าใจถึงสิทธิดังกล่าวของตน

การแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ นอกจากจะเป็นผลดีและก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้ต้องขังและผู้มีส่วนได้เสียเป็นการส่วนตัวแล้ว ยังเป็นสิ่งที่ช่วยลดอัตราการกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกมาแล้วได้ด้วย เพราะเมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษออกมาและพบว่าทรัพย์สินที่ตนมีอยู่มิได้ลดน้อยลง และหนี้สินที่มีอยู่ก็มิได้เพิ่มมากขึ้น กำลังใจที่บุคคลดังกล่าวจะกลับมาเริ่มต้นชีวิตใหม่โดยไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำก็ย่อมมีมากขึ้น ท้ายที่สุด สังคมย่อมเกิดความสงบสุขตามมา

คำสำคัญ: ทรัพย์สิน, หนี้สิน, การจัดการทรัพย์สิน, ผู้ต้องขัง, ทรัพย์สินของผู้ต้องขัง

Thesis Title	PRISONER'S ASSET AND LIABILITY MANAGEMENT IN THAI LAW
Author	Miss Juthamat Phuangpoo
Degree	Master of Laws
Major Field/Faculty/University	Private Law Law Thammasat University
Thesis Advisor	Assistant Professor Munin Pongsapan, Ph.D.
Academic Years	2015

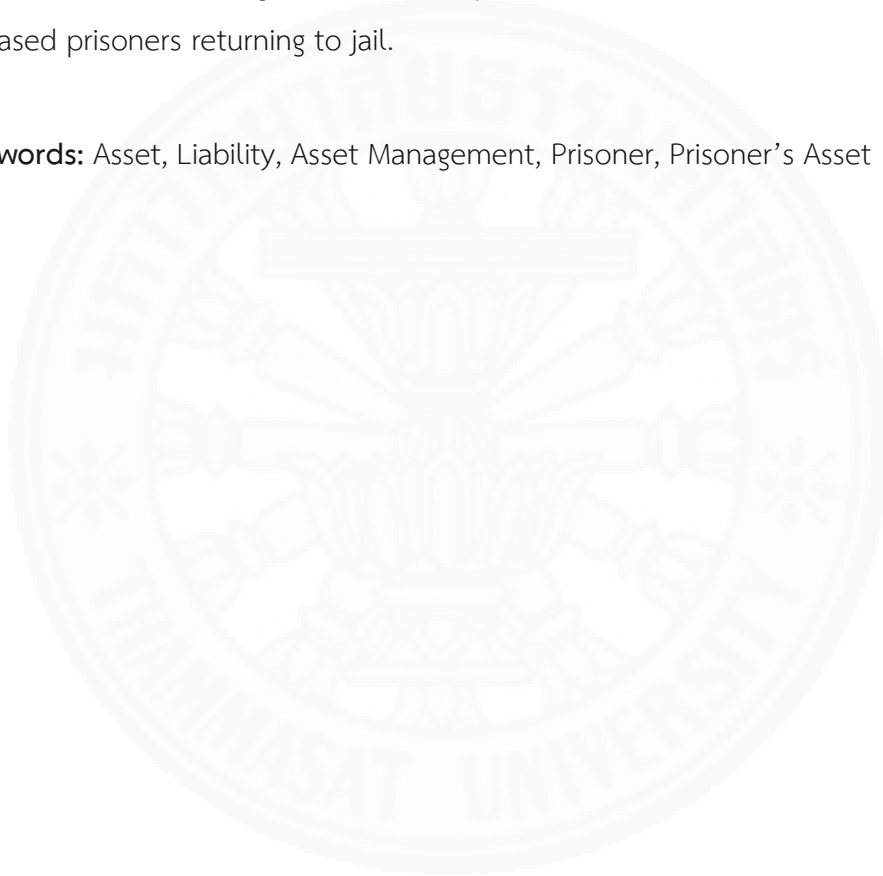
ABSTRACT

While the prisoners are serving imprisonment sentence in prison, they are not able to manage their assets and their liabilities outside the prison. The only thing they can do is to assign their authority to the third persons to manage the assets and liabilities. However, the prisoner may have no relative nor trustworthy person to help manage his assets and liabilities. Even where there is a person agreeing to act for him, that person may act in bad faith, recklessly, negligently, or may cause damage to the prisoners' assets. Prisoners have no access to information about the management of his assets and liabilities unless someone informs them of such information. Therefore, prisoners cannot duly solve problems concerning their assets and liabilities. Moreover, agency law under the Civil and Commercial Code is not sufficient for the management of prisoners' assets and liabilities because it lacks legal measures to control agents.

The author has researched into approaches for managing assets and liabilities in Thailand and in foreign countries, namely Finland and Philippines. An empirical method was also employed; prisoners, prisoners' visitors and the officials of the Department of Corrections were asked to complete questionnaires and interviewed to collect their opinions on the management of prisoners' assets and liabilities. The author proposes two measures for the management of the prisoners'

assets and liabilities. The first measure is to appoint a person to manage the prisoners' assets and liabilities for the benefit of the prisoners and establish a committee to check and control the manager's operation. The second measure is to prescribe other measures in the prison's or the Department of Corrections' regulations to encourage and support the prisoners in awareness and comprehension of their rights. The two measures are expected to encourage the prisoners to start a new life with the existing assets after they are released and reduce the chance of the released prisoners returning to jail.

Keywords: Asset, Liability, Asset Management, Prisoner, Prisoner's Asset

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาจากผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มุนินทร์ พงศาปาน ที่กรุณาสละเวลารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และคอยให้คำแนะนำ คำปรึกษา คอยชี้แนะแนวทางในการค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูล และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เขียนในทุก ๆ ด้าน ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ณรงค์ ใจหาญ ที่ได้กรุณาสละเวลารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์ ดร. ศนันทกรรณ์ โสทธิพันธุ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีรวัฒน์ จันทโชติ ที่ให้ความกรุณาสละเวลารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงข้อมูล รวมทั้งข้อเสนอแนะในส่วนที่ผู้เขียนยังขาดตกบกพร่อง ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ผู้อำนวยการทัณฑสถานหญิงกลาง ผู้บัญชาการเรือนจำคลองเปรม ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี ที่อนุญาตให้ผู้เขียนเข้าเก็บข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาและวิจัย รวมทั้งเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้และอำนวยความสะดวกในการเข้าเก็บข้อมูลจากผู้ต้องขังและผู้ที่มาเยี่ยมผู้ต้องขัง และได้สละเวลาทำแบบสอบถามที่ผู้เขียนจัดทำขึ้น

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนต้องขอกราบขอบพระคุณนางยุพา พวงภู่มารดา นายประจวบ พวงภู่มิตา นางสาวจรีพร พวงภู่มิสาว และกัลยาณมิตรของผู้เขียนทุกคน และที่ขาดไปเสียมิได้คือพี่น้องและเพื่อนร่วมงาน ณ กองกฎหมายไทย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่คอยสนับสนุน ให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือผู้เขียนเสมอมา จนผู้เขียนสำเร็จการศึกษาภายในเวลาที่ตั้งใจไว้

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีประโยชน์ต่อบุคคลใด ผู้เขียนขอยกคุณงามความดีทั้งหมดให้แก่บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ และผู้ที่ได้ให้ความช่วยเหลือจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ แต่หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

นางสาวจุฑามาศ พวงภู่มิ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 สภาพปัญหา	1
1.2 สมมติฐาน	4
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.4 ขอบเขตการศึกษา	6
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 สิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังกับแนวคิดเรื่องการลงโทษทางอาญา	10
2.1 สิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังตามกฎหมาย	10
2.1.1 สิทธิตามกฎหมายระหว่างประเทศ	11
2.1.1.1 ปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน	11
2.1.1.2 ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง	17
2.1.2 สิทธิตามรัฐธรรมนูญ	21
2.1.3 สิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	25
2.1.4 สิทธิตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎหมาย ลำดับรองอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	28

2.2 แนวคิดเรื่องการลงโทษทางอาญา	32
2.2.1 ความหมายของการลงโทษในทางทัณฑวิทยา	33
2.2.2 วิวัฒนาการของการลงโทษ	34
2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษ	40
2.2.3.1 แนวคิดของสำนัก Classical School	40
2.2.3.2 แนวคิดของสำนัก Neo – Classical School	41
2.2.3.3 แนวคิดของสำนัก Positive School	42
2.2.4 วัตถุประสงค์ในการลงโทษ	44
2.2.4.1 เพื่อการแก้แค้นทดแทน (Retribution)	44
2.2.4.2 เพื่อยับยั้งป้องกันการกระทำความผิด (Deterrence)	45
2.2.4.3 เพื่อตัดโอกาสการกระทำความผิด (Incapacitation)	46
2.2.4.4 เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation)	46
2.2.5 เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโทษจำคุก	49
2.3 ปัญหาการขัดกันแห่งสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง กับแนวคิดเรื่องการลงโทษทางอาญา	54
บทที่ 3 ปัญหาเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง	64
3.1 ปัญหาในทางกฎหมายภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	64
3.1.1 ข้อจำกัดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยความสามารถของบุคคล	65
3.1.1.1 ผู้เยาว์	65
3.1.1.2 คนวิกลจริตที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ	69
3.1.1.3 คนเสมือนไร้ความสามารถ	72
3.1.2 ข้อจำกัดของกฎหมายสัญญาและกฎหมายตัวการตัวแทน	77
3.2 ปัญหาในทางปฏิบัติ	86
3.2.1 ปัญหาและอุปสรรคในด้านผู้ต้องขัง	86
3.2.1.1 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยตนเอง	87
3.2.1.2 ปัญหาและอุปสรรคในการติดต่อกับผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สิน ที่ได้รับการแต่งตั้งโดยผู้ต้องขัง	131
(1) ปัญหาและอุปสรรคในการติดต่อไปยังบุคคลภายนอกเรือนจำ	131

(2) ปัญหาและอุปสรรคในการได้รับการเยี่ยมหรือการติดต่อจาก บุคคลภายนอก	135
3.2.1.3 ปัญหาและอุปสรรคในการขอให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน และหนี้สินให้แก่ตน	137
(1) ปัญหาในการใช้สิทธิทางศาลของผู้ต้องขัง	137
(2) ปัญหาในการได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายของผู้ต้องขัง	142
3.2.1.4 อภิปรายผลการศึกษาจากแบบสอบถามผู้ต้องขัง เรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทย	146
3.2.2 ปัญหาและอุปสรรคในด้านผู้มีส่วนได้เสีย	155
3.2.2.1 ปัญหาและอุปสรรคในการติดต่อผู้ต้องขังเพื่อดำเนินการหรือ จัดการอย่างใดอย่างหนึ่ง	155
3.2.2.2 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอให้ศาล ตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง	162
3.2.2.3 อภิปรายผลการศึกษาจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อ ผู้ต้องขังเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำ ของผู้ต้องขังในประเทศไทย	164
บทที่ 4 บทวิเคราะห์แนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง	175
4.1 แนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินตามประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์	175
4.1.1 การจัดการทรัพย์สินของผู้หย่อนความสามารถ	176
4.1.1.1 ผู้เยาว์	176
4.1.1.2 คนวิกลจริตที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ	183
4.1.1.3 คนเสมือนไร้ความสามารถ	190
4.1.2 การจัดการทรัพย์สินโดยข้อสัญญา	195
4.1.3 การจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่	205
4.2 แนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังโดยอาศัย ระบบสวัสดิการของรัฐ	220
4.3 แนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังตาม	241

กฎหมายต่างประเทศ	
4.3.1 ประเทศฟินแลนด์	242
4.3.2 ประเทศฟิลิปปินส์	282
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	309
5.1 บทสรุป	309
5.2 ข้อเสนอแนะ	313
บรรณานุกรม	343
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการ ทรัพย์สิน – หนี้สิน ของผู้ต้องขังในประเทศไทย	351
ภาคผนวก ข ผลการศึกษาจากแบบสอบถามผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการ ทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทย	356
ภาคผนวก ค คำร้องขอพบผู้ต้องขังของทนายความ	391
ภาคผนวก ง คำร้องขอให้ผู้ต้องขังเซ็น – รับ และส่งเอกสาร	394
ภาคผนวก จ แบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการ ทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย	395
ภาคผนวก ฉ ผลการศึกษาจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง ในประเทศไทย	402
ภาคผนวก ช แบบสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์/เรือนจำ เรื่อง การจัดการ ทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย	428
ภาคผนวก ซ ผลการศึกษาจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง ในประเทศไทย	433

ประวัติผู้เขียน

458

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 จำนวนนักโทษเด็ดขาดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 ถึง พ.ศ. 2558	88
3.2 จำนวนนักโทษเด็ดขาดที่แบ่งตามระยะเวลากำหนดโทษ	89
3.3 จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขัง : จำแนกตามอายุ	356
3.4 จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขัง : จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด	357
3.5 จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขัง : จำแนกตามอาชีพก่อนต้องโทษ	358
3.6 จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขัง : จำแนกตามคดีที่ต้องโทษ	359
3.7 จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขัง : จำแนกตามคดีชั้นของนักโทษ	360
3.8 จำนวนและร้อยละของประเภททรัพย์สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำ	361
3.9 จำนวนและร้อยละของประเภทหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำ	362
3.10 จำนวนและร้อยละของบุคคลที่ดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป	363
3.11 จำนวนและร้อยละของบุคคลที่ดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี	364
3.12 จำนวนและร้อยละของการปรึกษาผู้ต้องขังเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน	366
3.13 จำนวนและร้อยละของการดำเนินการตามความประสงค์ของผู้ต้องขังเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน	367
3.14 จำนวนและร้อยละของผลจากการที่มีบุคคลจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน	369
3.15 จำนวนและร้อยละของผลจากการไม่มีบุคคลจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนหรือมีแต่จัดการไปในทางที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขัง	370
3.16 จำนวนและร้อยละของการเรียกให้ผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินรับผิดชอบในความเสียหาย	371
3.17 จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขังที่ทราบ / ไม่ทราบว่า มีบุคคลที่ถูกจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน (ทำนิติกรรมสัญญา) ตามกฎหมาย	375
3.18 จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขังที่คิด / ไม่คิดว่าตนเป็นบุคคลที่ถูกกฎหมายจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน	376

3.19 จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขังที่เห็นด้วย / ไม่เห็นด้วยกับการมี กฎหมายเรื่องการตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง	379
3.20 จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขังที่คิด / ไม่คิดว่า การมีผู้จัดการทรัพย์สิน และหนี้สินแทนจะทำให้ตนได้รับประโยชน์หรือได้ใช้สิทธิที่ตนมีอยู่ ตามกฎหมายมากขึ้น	384
3.21 จำนวนและร้อยละของผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง : จำแนกตามเพศ	402
3.22 จำนวนและร้อยละของผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง : จำแนกตามอายุ	403
3.23 จำนวนและร้อยละของผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง : จำแนกตาม ความสัมพันธ์กับผู้ต้องขัง	404
3.24 จำนวนและร้อยละของชั้นของผู้ต้องขังที่มาเยี่ยม	405
3.25 จำนวนและร้อยละของแหล่งที่พักอาศัยหรือภูมิลำเนาของผู้ที่มาเยี่ยม หรือติดต่อผู้ต้องขัง	406
3.26 จำนวนและร้อยละของค่าใช้จ่ายที่ในการเดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อ ผู้ต้องขังแต่ละครั้ง	407
3.27 จำนวนและร้อยละของความถี่ในการมาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง	407
3.28 จำนวนและร้อยละของเหตุผลที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง	408
3.29 จำนวนและร้อยละของปัญหาหรืออุปสรรคในการมาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง	409
3.30 จำนวนและร้อยละของวิธีการติดต่อผู้ต้องขังนอกจากการเดินทางมาเยี่ยมที่เรือนจำ	410
3.31 จำนวนและร้อยละของเรื่องที่ติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยวิธีการตามตารางที่ 3.30	411
3.32 จำนวนและร้อยละของปัญหาหรืออุปสรรคในการติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยวิธีการ ตามตารางที่ 3.30	412
3.33 จำนวนและร้อยละของผู้ที่เป็นหรือเคยเป็นคนจัดการหรือดูแล ทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง	413
3.34 จำนวนและร้อยละของการปรึกษาหรือสอบถามผู้ต้องขังเกี่ยวกับแนวทางหรือ วิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน	415
3.35 จำนวนและร้อยละของวิธีติดต่อผู้ต้องขังเพื่อปรึกษาหรือสอบถามความคิด เห็นเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง	416
3.36 จำนวนและร้อยละของระดับการให้ความร่วมมือจากผู้ต้องขังเมื่อมีการติดต่อไป เพื่อปรึกษาหรือสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน	417
3.37 จำนวนและร้อยละของผลจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน	418

- ผู้ต้องขัง : ผลต่อผู้ต้องขัง
- 3.38 จำนวนและร้อยละของผลจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน
ผู้ต้องขัง : ผลต่อผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สิน 419
- 3.39 จำนวนและร้อยละของผลจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน
ผู้ต้องขัง: ผลต่อผู้มีส่วนได้เสีย 420
- 3.40 จำนวนและร้อยละของความสามารถที่จะเรียกค่าใช้จ่าย ค่าเสียหาย
หรือค่าตอบแทนในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินจากผู้ต้องขัง 421
- 3.41 จำนวนและร้อยละของปัญหาและผลกระทบจากการไม่มีผู้จัดการทรัพย์สิน
และหนี้สินแทนหรือมีแต่จัดการไปในที่อาจก่อให้เกิดความเสียหาย 422
- 3.42 จำนวนและร้อยละของผู้ที่คิดว่าการมีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและ
หนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังจะสามารถช่วยให้ชีวิตหลังการพ้นโทษ
ของผู้ต้องขังไม่แย่ลงไปกว่าเดิมและช่วยลดจำนวนผู้กระทำความผิดซ้ำอีก
ได้ / ไม่ได้ 423
- 3.43 จำนวนและร้อยละของผู้ที่เห็นด้วย / ไม่เห็นด้วยกับการมีกฎหมาย
เรื่องการตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง 425
- 4.1 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ : จำแนกตามเพศ 433
- 4.2 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ : จำแนกตามอายุ 434
- 4.3 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ : จำแนกตาม
คณะที่สำเร็จการศึกษา 435
- 4.4 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ : จำแนกตาม
สถานที่ทำงาน 436
- 4.5 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ : จำแนกตาม
หน่วยงานที่สังกัด 437
- 4.6 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ : จำแนกตาม
ตำแหน่งงาน 438
- 4.7 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ : จำแนกตาม
ระยะเวลาในการทำงาน 439
- 4.8 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ที่ทราบ / ไม่ทราบ
ว่าพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ฯ และกฎหมายลำดับรองอื่น ๆ ได้กำหนดวิธีการ
ในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังไว้อย่างไร ใช้งบทรัพย์สิน 440

- ประเภทใด และแนวทางการปฏิบัติมีอยู่อย่างไร
- 4.9 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ที่ทราบ / ไม่ทราบว่าทรัพย์สินและหนี้สินที่ไม่ได้ตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ฯ มีกฎหมายฉบับใดที่สามารถนำมาใช้จัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังได้ โดยเฉพาะที่มีอยู่นอกเรือนจำ 442
- 4.10 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ที่คิดว่า การที่ไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์อันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังไว้โดยเฉพาะนั้นได้ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อผู้ต้องขังและผู้มีส่วนได้เสีย มากน้อยเพียงใด 446
- 4.11 จำนวนและร้อยละของคำตอบ ที่คิดว่าปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ต้องขังและผู้มีส่วนได้เสีย จากการที่ไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้โดยเฉพาะนั้น มีอยู่อย่างไร 447
- 4.12 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ที่คิดว่า การที่ไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์อันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังไว้โดยเฉพาะนั้น ได้ก่อให้เกิดผลกระทบหรือความเสียหายต่อผู้ต้องขังและผู้มีส่วนได้เสีย มากน้อยเพียงใด 448
- 4.13 จำนวนและร้อยละของคำตอบ ที่คิดว่าผลกระทบหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ต้องขังและผู้มีส่วนได้เสีย จากการที่ไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้โดยเฉพาะนั้น มีอยู่อย่างไร 449
- 4.14 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ที่เห็นด้วย / ไม่เห็นด้วยกับการมีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง 450
- 4.15 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ที่เห็นว่ากระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังควรดำเนินการในช่วง / ชั้นใด 453

บทที่ 1

บทนำ

1.1 สภาพปัญหา

เมื่อบุคคลใดตกเป็นผู้ต้องขังแล้ว บุคคลนั้นจะถูกกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพบางประการ เช่น สิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร เสรีภาพในการเดินทาง เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ เสรีภาพในการประกอบอาชีพ เป็นต้น แต่สำหรับสิทธิและเสรีภาพบางประการเป็นสิ่งที่ไม่อาจจำกัดได้ เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ต้องขังจะถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการตามกฎหมายแล้ว ภาระหน้าที่ ทรัพย์สิน หนี้สิน หรือกิจการต่าง ๆ ที่ผู้ต้องขังมีหรือทำอยู่ในชีวิตประจำวันก่อนที่จะตกเป็นผู้ต้องขังก็อาจได้รับผลกระทบจากการถูกจำคุกไปด้วย เพราะเมื่อตัวผู้ต้องขังต้องอยู่ภายในเรือนจำแล้ว ทรัพย์สิน หนี้สิน หรือกิจการต่าง ๆ ที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำนั้นจะอย่างไร ใครจะเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการจัดการแทนผู้ต้องขัง หากผู้ต้องขังได้มอบอำนาจหน้าที่ให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งจัดการทรัพย์สินและหนี้สินไว้แล้ว ก็จะไม่เกิดปัญหานี้ เพราะสามารถนำหลักกฎหมายเรื่องตัวการตัวแทนมาปรับใช้ได้โดยตรง แต่หากผู้ต้องขังไม่ได้มอบหมายหน้าที่นั้นไว้ให้บุคคลใด หรือไม่มีบุคคลใดยอมรับหน้าที่ดังกล่าว หรือแม้จะมีบุคคลผู้รับหน้าที่ แต่ต่อมาเกิดเปลี่ยนใจ ละทิ้งหน้าที่ หรือจัดการทรัพย์สิน หนี้สิน หรือกิจการของผู้ต้องขังไปในทางที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแล้ว เช่นนี้จะมีมาตรการใดมาควบคุมตรวจสอบการดำเนินการจัดการดังกล่าวหรือจะมีบุคคลใดมาจัดการและดูแลทรัพย์สิน หนี้สิน หรือกิจการของผู้ต้องขังต่อไป ซึ่งแม้บุคคลผู้กระทำความผิดจะถูกลงโทษจำคุกตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายอาญา แต่ก็ยังเป็นไปตามแนวคิดและวัตถุประสงค์เฉพาะในทางอาญาเท่านั้น ในทางแพ่ง ผู้ต้องขังมิได้เป็นบุคคลที่ถูกจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน หรือความสามารถในการทำนิติกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แต่อย่างใด และตามกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับผู้ต้องขังเองก็ไม่มีบทบัญญัติใดที่กล่าวถึงการจำกัดความสามารถในทางแพ่งของผู้ต้องขังไว้เลย

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญาปัจจุบันของประเทศไทย จะเห็นได้ว่าแนวคิดและวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก จากที่เน้นการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนเป็นการหันกลับมาแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง เนื่องจากวัตถุประสงค์ในการลงโทษแบบเดิมไม่ได้ทำให้จำนวนของผู้กระทำความผิดลดน้อยลงและไม่ได้ช่วยให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกสำนึกและกลับตัวกลับใจเป็นคนดี สังคมจึงยังคงไม่มีความปลอดภัยอยู่เช่นเดิม วัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญาจึงได้เปลี่ยนแปลงไป และหากพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่าง

ทรัพย์สินและหนี้สินซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการดำรงชีวิตกับสาเหตุของการกระทำความผิดแล้ว จะเห็นว่าทรัพย์สินและหนี้สินเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุคคลตัดสินใจกระทำความผิด ทั้งนี้ เพื่อหวังผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งจากการกระทำความผิดนั้น ๆ ดังนั้นแล้ว ไม่ว่าจะผู้ต้องขังจะถูกลงโทษในความผิดฐานใดก็ตาม ถ้าในระหว่างที่ผู้ต้องขังต้องอยู่ในเรือนจำได้มีบุคคลดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน เมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษออกมาแล้วพบว่าอย่างน้อยที่สุดตนไม่ได้รับความเสียหายหรือไม่มีหนี้หรือภาระใด ๆ เพิ่มขึ้นในระหว่างที่อยู่ในเรือนจำ โอกาสที่บุคคลนั้นจะหันมาเริ่มต้นชีวิตใหม่โดยไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกคงมีมากขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากผู้ต้องขังพบว่าทรัพย์สินที่ตนมีอยู่เกิดความสูญเสียบ้างหรือเสียหาย รวมทั้งหนี้สินและภาระผูกพันต่าง ๆ ที่ตนมีอยู่ก็เพิ่มขึ้นจากการที่ไม่มีบุคคลใดดำเนินการจัดการให้ หรือมี แต่บุคคลนั้นกลับดำเนินการจัดการไปโดยไม่ใส่ใจ ซ้ำร้ายยังจัดการไปโดยไม่สุจริต หากผลประโยชน์จากการจัดการดังกล่าว คงจะทำให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกมาหมดกำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไป ท้ายที่สุดต้องหันกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ดังนั้น แม้การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังจะมีได้ไปแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังโดยตรง แต่ก็เป็นการกระทำหนึ่งทีไปส่งเสริมและสนับสนุนวัตถุประสงค์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังคือการลดอัตราผู้กระทำความผิดมิให้กลับมากระทำความผิดซ้ำ

อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้ต้องขังถูกลงโทษจำคุก โดยสภาพแล้วผู้ต้องขังจึงไม่อาจจัดการงานใด ๆ ได้ด้วยตนเอง ไม่อาจทราบข่าวหรือความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินและหนี้สินหรือกิจการที่ตนมีอยู่ภายนอกเรือนจำได้ ต้องรอให้ญาติหรือบุคคลที่ผู้ต้องขังมอบอำนาจหน้าที่ในการจัดการแทนตนมารายงานหรือบอกกล่าวเท่านั้น ผู้ต้องขังจึงจะทราบถึงความเคลื่อนไหวในเรื่องนั้น ๆ ได้ แต่หากจะให้บุคคลดังกล่าวมาแจ้งข่าวหรือความเคลื่อนไหวบ่อย ๆ ก็เป็นไปได้ยากอีกเช่นกัน เพราะบุคคลนั้นอาจมีปัญหาและอุปสรรคในด้านเวลา การเดินทาง การติดต่อกับผู้ต้องขัง เนื่องจากระเบียบของกรมราชทัณฑ์และเรือนจำมีข้อกำหนดโดยผู้ต้องขังที่เป็นนักโทษเด็ดขาดในแต่ละชั้นจะมีสิทธิพบบุคคลภายนอกได้บ่อยเพียงใด เช่น หากเป็นนักโทษชั้นกลาง มีสิทธิพบบุคคลภายนอกได้เพียง 1 ครั้งต่อ 4 สัปดาห์ ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่นานพอสมควร ยิ่งถ้าเป็นนักโทษชั้นไม่ตีแล้ว โอกาสในการพบบุคคลภายนอกก็ยิ่งน้อยลง การรับรู้เรื่องทรัพย์สินและหนี้สินของตนเองก็น้อยลงตามไปด้วย หรือหากจะทำการติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยวิธีอื่น เช่น จดหมายหรือโทรศัพท์ ก็อาจมีปัญหาและอุปสรรคเช่นเดียวกับการมาติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยตนเอง เนื่องจากสิทธิในการรับส่งจดหมายหรือสิทธิในการใช้โทรศัพท์ของผู้ต้องขังมีอยู่อย่างจำกัดเช่นกัน

ในกรณีที่มีความจำเป็นซึ่งจะต้องจัดการบางสิ่งบางอย่างที่มีความสำคัญ ต้องมีการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือจำเป็นต้องเจรจากับบุคคลอื่น ๆ เช่น คู่สัญญา เจ้าหนี้ หรือบุคคลที่ผู้ต้องขังมุ่งประสงค์จะทำนิติกรรมด้วยแล้ว เช่นนี้จะก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการ

จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังมากขึ้นไปอีก เนื่องจากระเบียบที่มีอยู่ในปัจจุบันอนุญาตให้ เฉพาะญาติและทนายความของผู้ต้องขังเท่านั้นที่มีสิทธิเข้าพบผู้ต้องขังได้ และถ้าผู้ต้องขังไม่มีญาติ หรือมี แต่ญาติไม่ใส่ใจในกิจการที่ผู้ต้องขังมอบหมายให้จัดการ ผู้ต้องขังก็ไม่มีทางเลือกอื่นใดนอกจาก จะปล่อยปละทรัพย์สินและหนี้สินของตนไป

แม้ในปัจจุบันนี้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 จะได้บัญญัติรับรองสิทธิต่างๆของผู้ต้องขังไว้หลายประการ แต่เมื่อศึกษาถึงเรื่องการ จัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังแล้วก็ไม่พบว่าไม่มีบทบัญญัติใดที่มีการกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการและรายละเอียดต่าง ๆ อันเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวนี้ไว้โดยเฉพาะ ประกอบกับเมื่อ ผู้ต้องขังเป็นบุคคลที่มีความสามารถบริบูรณ์ในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินหรือความสามารถใน การทำนิติกรรมสัญญา เนื่องจากไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรื่อง ความบกพร่องในความสามารถแห่งการทำนิติกรรม กล่าวคือมิใช่บุคคลวิกลจริตที่ศาลมีคำสั่งให้เป็น คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ ผู้ไม่อยู่หรือคนสาบสูญ ดังนั้น ผู้ต้องขังจึงไม่อาจมีผู้ อนุบาล ผู้พิทักษ์ หรือผู้จัดการทรัพย์สินมาดูแลทรัพย์สินหนี้สิน กิจการ หรือหน้าที่อย่างใด ๆ ทั้งที่ ความเป็นจริงแล้วผู้ต้องขังก็ไม่สามารถจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนได้ หรือแม้จะทำได้ก็คงมี ความยากลำบากอย่างยิ่งในการติดต่อกับบุคคลภายนอก การติดตาม การตรวจสอบการดำเนินการ จัดการของบุคคลที่ผู้ต้องขังมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้

ด้วยลักษณะดังกล่าวมานี้จึงทำให้ผู้ต้องขังมีลักษณะคล้าย ๆ กับผู้บกพร่องใน ความสามารถหรือผู้ไม่อยู่เพียงแต่ต่างกันที่หลักการและเหตุผลเท่านั้น เช่น ผู้บกพร่องใน ความสามารถนั้นมีปัญหาทางด้านจิตใจ สติปัญญา หรือทางกายฯ จนไม่อาจจัดการทรัพย์สินเองได้ หรืออาจจัดการไปในทางที่เสื่อมเสียหรือเสียหาย แต่ผู้ต้องขังมีปัญหาและอุปสรรคทางกายภาพ เนื่องจากต้องถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำเท่านั้น จึงก่อให้เกิดความยากลำบากในการจัดการทรัพย์สินและ หนี้สิน หรือระหว่างผู้ต้องขังกับผู้ไม่อยู่หรือคนสาบสูญนั้น โดยสภาพไม่อาจจัดการทรัพย์สินและ หนี้สินของตนเองได้เหมือนกัน แต่ต่างกันที่ว่าบุคคลอื่นสามารถทราบได้ว่าผู้ต้องขังยังมีชีวิตอยู่ อยู่ที่ใด จะพบตัวได้ที่ไหน และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังยังอาจทราบเจตนาได้ว่าต้องการ จะให้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินนั้น ๆ ไปในทางใด แต่ผู้ไม่อยู่หรือคนสาบสูญนั้นไม่อาจทราบความ ประสงค์หรือเจตนาของเขาได้เลย ดังนั้น สำหรับเรื่องการจัดการทรัพย์สินของผู้บกพร่องใน ความสามารถและผู้ไม่อยู่หรือคนสาบสูญจึงอาจนำมาศึกษาและวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไข ปัญหาเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังต่อไปได้

นอกจากการที่ไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน ภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังจะส่งผลกระทบต่อตัวผู้ต้องขังโดยตรงแล้ว ยังส่งผลไปถึงบุคคลอื่น ๆ ที่

มีความเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังด้วย กล่าวคือ เมื่อบุคคลภายนอกมีความจำเป็นที่ต้องดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งอันมีความสัมพันธ์กับทรัพย์สินและ/หรือหนี้สินของผู้ต้องขัง ซึ่งจำต้องได้รับความยินยอม หรือบุคคลนั้นมีฐานะเป็นเจ้าของหนี้หรือลูกหนี้ของผู้ต้องขัง แต่เมื่อผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำและไม่ปรากฏว่ามีบุคคลอื่นใดดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง หรือมีแต่ไม่ยอมดำเนินการโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ๆ อันส่งผลให้บุคคลดังกล่าวจำเป็นต้องติดต่อกับผู้ต้องขังเองโดยตรง จุดนี้เองที่เป็นเหตุให้บุคคลภายนอกผู้มีความสัมพันธ์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือเป็นผู้มีส่วนจะได้หรือจะเสียในทรัพย์สินและ/หรือหนี้สินของผู้ต้องขังได้รับผลกระทบตามไปด้วย เช่น ความยากลำบากในการติดต่อ ไม่ว่าจะเป็นการเดินทาง ค่าใช้จ่าย การสละเวลาเพื่อมาติดต่อกับผู้ต้องขัง หรือตัวผู้ต้องขังเองไม่ยินยอมให้บุคคลดังกล่าวดำเนินการอย่างใดไปโดยลำพัง ต้องรอให้ตนออกไปจากเรือนจำเสียก่อนซึ่งอาจเป็นทางที่ทำให้บุคคลนั้นได้รับความเดือนร้อนเสียหาย เมื่อไม่มีทางอื่นใดที่จะสามารถกระทำได้ บุคคลภายนอกก็จำต้องยอมรับผลกระทบที่จะตามมา หรือแม้กระทั่งระเบียบของทางกรมราชทัณฑ์ที่ได้กำหนดสิทธิในการเข้าพบผู้ต้องขัง ระยะเวลาในการพูดคุย ๆ ก็นับเป็นปัญหาและอุปสรรคอย่างหนึ่งที่บุคคลภายนอกจำต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จากปัญหาและอุปสรรคเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังดังที่กล่าวมาข้างต้นประกอบกับการที่ผู้เขียนมีความประสงค์ที่จะนำกฎหมายแพ่งไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชน ต่อสังคมส่วนรวม นอกเหนือจากการคำนึงถึงประโยชน์ของคู่สัญญาหรือคู่กรณีเป็นสำคัญ จึงเป็นสาเหตุและแรงจูงใจที่ทำให้ผู้เขียนมีความสนใจที่จะทำการศึกษาถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังและบุคคลภายนอกผู้มีส่วนจะได้หรือจะเสียอย่างใดอย่างหนึ่งในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังอันนำไปสู่แนวทางในการแก้ไข้ปัญหา ทั้งนี้ เพื่อสิทธิและประโยชน์ในทางแพ่งของผู้ต้องขังในระหว่างที่ผู้ต้องขังต้องอยู่ในเรือนจำ บุคคลผู้มีส่วนได้เสียอื่นที่เกี่ยวข้อง และยิ่งไปกว่านั้น หากปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไข้กันอย่างจริงจัง อาจส่งผลให้จำนวนของผู้กระทำความผิดซ้ำมีจำนวนลดน้อยลง สังคมย่อมเกิดความสงบสุขตามมา

1.2 สมมติฐาน

เมื่อไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดที่มีผลเป็นการจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังไว้ ประกอบกับแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญาในปัจจุบันก็เป็นไปในแนวทางการแก้ไข้ฟื้นฟูผู้ต้องขังมากกว่าการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนหรือเพื่อการข่มขู่เช่นในอดีต การที่กฎหมายจะเข้ามาเอื้อให้ผู้ต้องขังสามารถใช้สิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเองได้นี้ จึงมีใช้สิ่งกีดขวางหรือแย้งกับแนวคิดในการลงโทษทาง

อาญาแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายฉบับใดที่เข้ามาแก้ไขปัญหาระเบิด การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำให้กับผู้ต้องขัง ปัญหาดังกล่าวนี้อาจส่งผลให้ผู้ต้องขัง และผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องต้องประสบกับปัญหา ผลกระทบ และความเสียหายตามกฎหมาย ลักษณะทรัพย์สินและกฎหมายลักษณะหนี้แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อให้ทราบว่าผู้ต้องขังยังคงมีสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันหรือไม่ มีกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ใดที่กำหนดวิธีการและหลักเกณฑ์ในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังไว้โดยเฉพาะหรือไม่ อย่างไร
2. เพื่อให้ทราบว่าสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังนั้น เป็นสิทธิที่ขัดหรือแย้งกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญาหรือไม่
3. เพื่อชี้ให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง ความสูญเสียหรือเสียหายที่อาจเกิดขึ้นตามกฎหมายลักษณะทรัพย์สินและตามกฎหมายลักษณะหนี้ อันเป็นผลมาจากอุปสรรคในการใช้สิทธิดังกล่าว ทั้งในด้านของผู้ต้องขังและบุคคลผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
4. เพื่อให้ทราบถึงแนวทางและวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลบางประเภทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น บุคคลที่มีความสามารถบกพร่องในการทำนิติกรรม บุคคลที่ไม่อาจจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนได้โดยสภาพเนื่องจากบุคคลนั้นหายไปจากภูมิลำเนาและไม่มีใครทราบว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อพิจารณาว่าจะสามารถนำหลักเกณฑ์ในเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลดังกล่าวมาใช้โดยอนุโลมกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังได้หรือไม่ เพียงใด
5. เพื่อให้เห็นแนวทางในการจัดการทรัพย์สินโดยอาศัยระบบสวัสดิการของรัฐ รวมถึงแนวทางในการจัดการทรัพย์สินตามกฎหมายต่างประเทศเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังว่ามีการบัญญัติกฎหมายไว้โดยเฉพาะหรือไม่ มีวิธีการจัดการกับปัญหานี้ หรือมีการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ต้องขังในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังอย่างไร

1.4 ขอบเขตการศึกษา

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้เขียนได้มุ่งทำการศึกษาเฉพาะเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด ซึ่งหมายถึงบุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายจำคุก ภายหลังจากมีคำพิพากษาถึงที่สุดหรือถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้ลงโทษเท่านั้น¹ ไม่รวมถึงคนต้องขังและคนฝากขังซึ่งเป็นบุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายขังหรือถูกฝากให้ควบคุมตัวไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายอื่นโดยไม่มีหมายอาญา แล้วแต่กรณี โดยผู้เขียนจะทำการศึกษากฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันว่ามีการรับรองและคุ้มครองสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังหรือไม่ อย่างไร หรือมีบทกฎหมายใดที่เป็นการตัดหรือจำกัดสิทธิดังกล่าว โดยผู้เขียนจะพิจารณาจากกฎหมายระหว่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้อง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 รวมทั้งกฎหมายลำดับรองอื่น ๆ ที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 โดยเฉพาะบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรื่องความสามารถและการจำกัดความสามารถในการทำนิติกรรมหรือความสามารถในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ว่าสิทธิดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ขัดหรือแย้งกับแนวคิดในการลงโทษทางอาญาหรือไม่

หากวิเคราะห์แล้วปรากฏว่าผู้ต้องขังยังคงเป็นผู้ที่มีสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเองได้อยู่ตามกฎหมายและมีความสามารถในการใช้สิทธิดังกล่าวได้โดยไม่ขัดต่อแนวคิดในการลงโทษทางอาญา ผู้เขียนจะพิจารณาต่อไปว่าผู้ต้องขังสามารถใช้สิทธินั้นได้มากน้อยเพียงใด มีกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ใดที่กำหนดแนวทางในการใช้สิทธิดังกล่าวไว้หรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคในการใช้สิทธิดังกล่าวอย่างไร รวมทั้งศึกษาถึงผลกระทบที่ผู้ต้องขังได้รับหรือคาดว่าจะได้รับจากปัญหาและอุปสรรคนั้น ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบตามกฎหมายลักษณะทรัพย์สินและกฎหมายลักษณะหนี้ ทั้งในฐานะที่ผู้ต้องขังเป็นเจ้าของหนี้และลูกหนี้ด้วยว่ามีอยู่อย่างไร เป็นไปในลักษณะใด ซึ่งนอกจากจะศึกษาในด้านของผู้ต้องขังแล้ว ผู้เขียนจะทำการศึกษาด้านของบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียอย่างใดอย่างหนึ่งในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังด้วยว่าบุคคลดังกล่าวมีปัญหาและอุปสรรค หรือได้รับผลกระทบอย่างไรจากการที่ผู้ต้องขังไม่สามารถใช้สิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินนั้นได้

นอกจากนี้ ผู้เขียนจะศึกษาถึงแนวทางและวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลบางประเภทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันได้แก่ ผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ ผู้ไม่อยู่ และตัวการตัวแทน รวมทั้งศึกษาเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของ

¹พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 มาตรา 4 (3)

ผู้ต้องขังโดยอาศัยระบบสวัสดิการของรัฐ โดยจะนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกับลักษณะการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง เพื่อพิจารณาว่าจะสามารถนำหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวมาปรับใช้กับกรณีของผู้ต้องขังได้หรือไม่ เพียงใด สุดท้ายจะศึกษาถึงการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังตามกฎหมายต่างประเทศ อันได้แก่ กฎหมายของประเทศฟินแลนด์และประเทศฟิลิปปินส์ โดยจะนำมาวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป

ทั้งนี้ ผู้เขียนได้เก็บข้อมูลจากผู้ต้องขังและบุคคลที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังจำนวนหนึ่ง โดยให้ทำแบบสอบถามที่ผู้เขียนได้จัดทำขึ้น อันนับว่าเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง รวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของบุคคลเหล่านั้นอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้จัดทำแบบสอบถามสำหรับเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์และเรือนจำ ผู้ซึ่งอาจได้รับผลกระทบในกรณีที่หากมีกฎหมายหรือกฎเกณฑ์อันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง โดยผู้เขียนได้สอบถามถึงทัศนคติและความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวเพื่อให้แนวทางในการแก้ไขปัญหาเกิดความสมดุลต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้จัดทำขึ้นโดยใช้วิธีการวิจัยที่สำคัญอยู่สองประเภท คือ วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยผู้เขียนได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสารในการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลกฎหมายในปัจจุบันที่มีการกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังหรือไม่ มีความสามารถตามกฎหมายเพียงใด ทั้งในส่วนของกฎหมายระหว่างประเทศ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ใช้ในการศึกษาเรื่องแนวคิดและทฤษฎีการลงโทษทางอาญา โดยเฉพาะการศึกษาวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลบางประเภทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การจัดการโดยอาศัยระบบสวัสดิการของรัฐ และแนวทางในการจัดการตามกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งผู้เขียนได้ค้นคว้าและศึกษาข้อมูลเหล่านั้นจากเอกสารต่าง ๆ เช่น ตำรับกฎหมาย ตำราอธิบายบทกฎหมาย บทความ แนวคำพิพากษาศาลฎีกา ฯ แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้ามานำวิเคราะห์ สังเคราะห์ในเชิงบรรยายความ เพื่อแสดงให้เห็นถึงประเด็นที่ผู้เขียนได้ตั้งไว้ในเรื่องนั้น ๆ

สำหรับวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) นั้น เป็นวิธีการวิจัยที่มีการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลโดยตรง เป็นการวิจัยที่เน้นการศึกษารวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน การ

ดำเนินการวิจัยไม่มีการสร้างสถานการณ์ เป็นการค้นหาข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่แล้ว และวิธีการวิจัยประเภทนี้ยังนับว่าเป็นวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) อย่างหนึ่ง เนื่องจากเป็นการวิจัยที่ค้นหาความรู้หรือความจริงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลาย ๆ เรื่อง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ด้วยตนเองเพื่อการวิจัยนั้น ๆ โดยเฉพาะ ซึ่งผู้เขียนได้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มคนที่ได้รับหรืออาจจะได้รับผลกระทบจำนวนหนึ่งผ่านแบบสอบถามที่ได้จัดทำขึ้น อันได้แก่ ผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป จำนวน 200 คน แบ่งเป็นผู้ต้องขังชายจากเรือนจำกลางบางขวาง จำนวน 100 คน และผู้ต้องขังหญิงจากทัณฑสถานหญิงกลาง จำนวน 100 คน ผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี จำนวน 200 คน แบ่งเป็นผู้ต้องขังชายจากเรือนจำจังหวัดนนทบุรี จำนวน 100 คน และผู้ต้องขังหญิงจากทัณฑสถานหญิงกลาง จำนวน 100 คน ผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง ณ เรือนจำกลางบางขวาง ทัณฑสถานหญิงกลาง และเรือนจำจังหวัดนนทบุรี จำนวน 100 คน และเจ้าหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ และเรือนจำ จำนวน 50 คน

โดยแบบสอบถามที่ผู้เขียนได้จัดทำขึ้นนี้ เป็นการสอบถามถึงข้อเท็จจริง ปัญหาและอุปสรรค ผลกระทบที่ได้รับหรืออาจจะได้รับ รวมถึงทัศนคติและความคิดเห็นในเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจนั้นมาใช้เป็นข้ออ้าง ข้อเถียง หรือแสดงให้เห็นถึงประเด็นปัญหาบางอย่างได้ รวมทั้งสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงความมีอยู่แห่งสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน กฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่กำหนดวิธีการและหลักเกณฑ์ในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง
2. ทราบถึงความขัดกันแห่งสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง กับแนวคิดหรือวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญา
3. ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง ความสูญเสียหรือเสียหายที่อาจเกิดขึ้นตามกฎหมายลักษณะทรัพย์สินและตามกฎหมายลักษณะหนี้ อันเป็นผลมาจากอุปสรรคในการใช้สิทธิดังกล่าว ทั้งในด้านของผู้ต้องขังและบุคคลผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4. ทราบถึงความเหมาะสมในการนำหลักเกณฑ์เรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลบางประเภทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น บุคคลที่มีความสามารถบกพร่องในการทำนิติกรรม บุคคลที่ไม่อาจจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนได้โดยสภาพเนื่องจากบุคคลนั้นหายไประหว่างการล้มละลายและไม่มีใครทราบว่าคุณคนนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ มาปรับใช้กับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังโดยอนุโลม

5. ทราบถึงแนวทางในการจัดการทรัพย์สินโดยอาศัยระบบสวัสดิการของรัฐ แนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง วิธีการจัดการหรือการให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ต้องขังในการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ภายนอกเรือนจำตามกฎหมายต่างประเทศ

บทที่ 2

สิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง กับแนวคิดเรื่องการลงโทษทางอาญา

ในบทนี้ผู้เขียนมุ่งทำการศึกษาเรื่องสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นสิทธิตามกฎหมายระหว่างประเทศ สิทธิตามรัฐธรรมนูญ สิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สิทธิตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎหมายลำดับรองอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาว่าเมื่อบุคคลใดตกเป็นผู้ต้องขังแล้ว บุคคลดังกล่าวยังคงมีสิทธิจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินของตนอยู่หรือไม่ หรือการใช้สิทธิดังกล่าวของผู้ต้องขังถูกกฎหมายใดจำกัดไว้ เพราะก่อนที่เราจะอำนวยความสะดวกสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้แก่ผู้ต้องขังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องทราบข้อมูลในส่วนนี้เสียก่อน ซึ่งหากผู้ต้องขังยังคงมีสิทธิดังกล่าวอยู่จริง ก็ต้องศึกษาต่อไปว่าแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญานั้นมีอยู่อย่างไร เป็นไปในทิศทางใดบ้าง เพื่อที่จะพิจารณาต่อไปว่าการเรียกร้องสิทธิดังกล่าวให้แก่ผู้ต้องขังจะไปกระทบกับแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญาหรือไม่ เพราะหากเป็นการขัดกับหลักทางอาญาแล้ว แม้จะมีสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินตามกฎหมาย ผู้ต้องขังก็อาจถูกจำกัดสิทธิดังกล่าวดังที่ถูกลimit สิทธิอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด อันส่งผลให้ผู้ต้องขังไม่สามารถใช้สิทธินั้นเช่นที่บุคคลทั่วไปจะพึงกระทำได้นั่นเอง

โดยคำว่าผู้ต้องขังในที่นี้ ผู้เขียนหมายเฉพาะนักโทษเด็ดขาดเท่านั้น ไม่รวมถึงคนต้องขังและคนฝากตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ซึ่งนักโทษเด็ดขาดก็คือบุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลังที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด และหมายรวมถึงบุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้ลงโทษด้วย ตามความที่ปรากฏในมาตรา 4 (3) แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479

2.1 สิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังตามกฎหมาย

ในระยะหลังมานี้ทุกประเทศทั่วโลกต่างหันมาให้ความสำคัญกับสิทธิต่าง ๆ ของผู้ต้องขังมากขึ้นในฐานะที่ผู้ต้องขังเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ผู้ต้องขังจึงได้รับสิทธิต่าง ๆ มากขึ้นและดีขึ้นกว่าในอดีต รวมทั้งการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังก็ไปในทิศทางที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ เช่นกัน แต่สิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังจะเป็นสิ่งที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายในปัจจุบันหรือไม่นั้น จำต้องพิจารณาตามกฎหมายประเภทต่าง ๆ ดังนี้

2.1.1 สิทธิตามกฎหมายระหว่างประเทศ

2.1.1.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR)

เป็นเอกสารระหว่างประเทศฉบับแรกของโลกที่วางรากฐานเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติจัดทำขึ้นมาเพื่อให้เป็นพื้นฐานในการรับรองและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานหรือสิทธิมนุษยชนของประชาชนทั่วโลก ประเทศไทยเป็น 1 ใน 48 ประเทศแรกที่ได้ลงคะแนนเสียงรับรองปฏิญญาฉบับนี้ในครั้งที่มีการประชุมเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 (ค.ศ. 1948) ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส¹ หลังจากที่มีการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้นมาเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) ซึ่งประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2489 (ค.ศ. 1946) เป็นลำดับที่ 55

“โดยที่รัฐสมาชิกต่างปฏิญาณจะให้บรรลุถึงซึ่งการส่งเสริมการเคารพและปฏิบัติตามทั่วสากลต่อสิทธิมนุษยชน และอิสรภาพหลักมูล โดยร่วมมือกับสหประชาชาติ. . . ฉะนั้นบัดนี้ สมัชชาจึงประกาศว่า ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้เป็นมาตรฐานร่วมกันแห่งความสำเร็จสำหรับบรรดาประชากรและประเทศชาติทั้งหลาย เพื่อจุดมุ่งหมายปลายทางที่ว่าเอกชนทุกคนและองค์การ สังคมทุกองค์การ โดยการรำลึกถึงปฏิญญานี้เป็นเนืองนิจจะบากบั่นพยายามด้วยการสอนและศึกษาในอันที่ส่งเสริมการเคารพสิทธิและอิสรภาพเหล่านี้”²

จากส่วนหนึ่งของคำปรารภแห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนทำให้เห็นได้ว่า สิทธิต่าง ๆ อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญาฉบับนี้ ประเทศซึ่งเป็นสมาชิกของสหประชาชาติจำต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ประชาชนของตนได้รับการคุ้มครองถึงสิทธิต่าง ๆ เหล่านี้ และความในย่อหน้าแรกของคำปรารภที่ว่า “Whereas recognition of the inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all members of the human family is

¹ องค์การสหประชาชาติ, ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน Universal Declaration of Human Rights, แปลโดย อธิธิพร บุญประคอง, ญัฐวัฒน์ กฤษณามระ, ศิริลักษณ์ นิยม, ปริณ มาศรีนวล พรพรหม เพ็ชรคล้าย, และ กันตภณ พร้อมมูล, (กรุงเทพมหานคร : กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2551), น.1.

² องค์การสหประชาชาติ, ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน Universal Declaration of Human Rights, แปลโดย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2550), น.8, 10.

the foundation of freedom, justice and peace in the world” กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ได้อธิบายไว้ว่า “สิทธิมนุษยชน เป็นสิทธิประจำตัวของมนุษย์ทุกคน เพราะมนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรี มีเกียรติศักดิ์ประจำตัว สิทธิมนุษยชนไม่สามารถโอนให้แก่กันได้” ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงหลักการที่สำคัญของสิทธิมนุษยชน ดังนี้

1. สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด คือ เป็นสิทธิที่ไม่ต้องมีใครมามอบหรือรับรองให้ เนื่องจากเป็นสิทธิที่ทุกคนมีอยู่ในฐานะที่เป็นมนุษย์³

2. สิทธิมนุษยชนมีความเป็นสากลและไม่อาจโอนให้แก่กันได้ คือ ไม่ว่าบุคคลจะมีเชื้อชาติและสัญชาติใด หรือจะอยู่ส่วนไหนของโลกก็ตาม แต่เมื่อเขาเกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว บุคคลนั้น ๆ ก็ย่อมได้รับการยอมรับแห่งสิทธิอันเป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นสิทธิที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิดนั่นเอง และเมื่อเป็นสิทธิที่มาพร้อมกับความเป็นมนุษย์ มันจึงเป็นสิทธิเฉพาะบุคคล เป็นสิทธิประจำตัวมนุษย์ จึงไม่อาจโอนให้แก่กันได้ ไม่อาจมีการครอบครองสิทธิหรือใช้สิทธินี้แทนกันได้⁴

3. เมื่อสิทธิใดเป็นสิทธิมนุษยชนแล้ว สิทธินั้นย่อมมีความสำคัญเท่าเทียมกันทั้งสิ้น คือ รัฐไม่อาจกล่าวได้ว่าสิทธิหนึ่งมีความสำคัญมากกว่าอีกสิทธิหนึ่ง จึงสมควรได้รับการอำนวยความสะดวกหรือได้รับการพัฒนามากกว่าสิทธิอื่น ๆ เช่น จะกล่าวว่าสิทธิทางเศรษฐกิจมีความสำคัญมากกว่าสิทธิทางการเมืองเพราะเป็นเรื่องความเป็นอยู่และปากท้องของประชาชน จึงต้องได้รับการแก้ไขเสียก่อนที่จะอำนวยความสะดวกทางการเมืองให้แก่ประชาชน หากรัฐใดกล่าวอ้างเช่นนี้ ย่อมเป็นสิทธิที่ขัดต่อหลักการของสิทธิมนุษยชน⁵

4. หลักความเสมอภาคและหลักการห้ามเลือกปฏิบัติ คือ เมื่อมนุษย์มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาตั้งแต่เกิดเหมือนกัน ทุกคนจึงมีความเสมอภาคและมีความเท่าเทียมกัน แต่ความเสมอภาคในที่นี้มิใช่การปฏิบัติต่อทุกคนเหมือนกันทั้งหมด ต้องมีการพิจารณาถึงสิ่งที่เป็นสาระสำคัญเป็นเรื่อง ๆ ไป กล่าวคือ หากผู้ใดมีเงื่อนไขหรือมีสาระสำคัญในเรื่อง ๆ หนึ่งที่เหมือนกัน ทุกคนเหล่านั้นย่อมได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกัน แต่หากมีความแตกต่างกันในสาระสำคัญแล้ว ก็ย่อม

³ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, บทวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์ และเชื่อมโยงเพื่อวางทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2557 - 2561), (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2556), น.5.

⁴ เฟิ่งอ๋าง, น.5.

⁵ เฟิ่งอ๋าง, น.6.

ได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกันเพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพแห่งเงื่อนไขหรือสาระสำคัญนั้น⁶ และเพื่อให้บุคคลที่มีความแตกต่างจากบุคคลอื่นสามารถเข้าถึงสิทธิบางประการได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป และเมื่อใดก็ตามที่รัฐกระทำไปโดยไม่คำนึงถึงหลักการดังกล่าวก็ถือได้ว่ารัฐกำลังเลือกปฏิบัติอยู่นั่นเอง อันเป็นการกระทำที่ไม่สอดคล้องกับหลักการของสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนควรได้รับในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์

5. หลักการมีส่วนร่วมและการเข้าถึงสิทธิและประโยชน์ที่รัฐจัดขึ้นมาให้แก่ประชาชน เช่น การได้รับประโยชน์จากสิทธิพลเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น⁷

6. หลักการตรวจสอบได้และหลักนิติธรรม คือ รัฐโดยองค์กรที่มีหน้าที่และรับผิดชอบงานด้านสิทธิมนุษยชน ต้องรายงานสถานการณ์และผลการดำเนินงานที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นภายในรัฐ ซึ่งการดำเนินงานต่าง ๆ ของรัฐต้องเป็นสิ่งที่สามารถตรวจสอบได้และจะต้องกระทำไปโดยสอดคล้องกับหลักนิติธรรม⁸ คือ ใช้กฎหมายเป็นหลักหรือแนวทางในการดำเนินการ มิใช่กระทำไปโดยอำเภอใจของผู้ปกครองรัฐ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนของรัฐ

ดังนั้น เมื่อสิทธิใดเป็นสิทธิที่มีการรับรองตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน สิทธิต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมเป็นสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ทุกประเทศจะต้องให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนภายในรัฐ และจะต้องไม่กระทำการใดอันมีผลเป็นการละเมิดหรือกระทบกระเทือนสิทธิ ทั้งนี้ จะต้องพิจารณาและคำนึงถึงหลักการที่สำคัญทั้ง 6 ประการ ในฐานะที่เป็นสิทธิมนุษยชนด้วย

นอกจากนี้ตามความที่ปรากฏในข้อ 6 แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ว่า “everyone has the right to recognition everywhere as a person before the law” และตามข้อ 7 ที่ว่า “All are equal before the law and are entitled without any discrimination to equal protection of the law. All are entitled to equal protection against any discrimination in violation of this Declaration and against any incitement to such discrimination.” นั้น แสดงให้เห็นถึงสิทธิของบุคคลทุกคนย่อมได้รับการยอมรับนับถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายทุกหนทุกแห่ง และย่อมเสมอภาคกันตามกฎหมาย ได้รับความคุ้มครองตาม

⁶ เฟ็งฮ้าง, น.6.

⁷ เฟ็งฮ้าง, น.6.

⁸ เฟ็งฮ้าง, น.7.

กฎหมายอย่างเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ และได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติอันเป็นการละเมิดสิทธิตามปฏิญญาฉบับนี้⁹ ข้อกำหนดแห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ได้หยิบยกขึ้นมานี้ เมื่อนำมาวิเคราะห์กับบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องขังแล้ว จะเห็นได้ว่าแม้ปฏิญญาฉบับดังกล่าวจะมีได้กล่าวถึงผู้ต้องขังไว้โดยตรง แต่เมื่อผู้ต้องขังเป็นบุคคลตามกฎหมายเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ผู้ต้องขังจึงได้รับการคุ้มครองจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้เช่นกันและเมื่อบุคคลทุกคนมีความเสมอภาคกันไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใดก็ตาม จึงไม่อาจมีการล่วงละเมิดสิทธิที่ปฏิญญาฉบับนี้รับรองไว้ได้ แม้บุคคลนั้นจะตกเป็นผู้ต้องขัง ก็ย่อมได้รับการคุ้มครองสิทธิในฐานะที่ผู้ต้องขังเป็นมนุษย์เหมือนกับบุคคลทั่วไปและจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ปราศจากการเลือกปฏิบัติและเหยียดหยามศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์¹⁰

หนึ่งในสิทธิทั้งหลายซึ่งได้รับการรับรองและคุ้มครองก็คือ สิทธิทางทรัพย์สินโดยปรากฏอยู่ในข้อ 17 ว่า “ทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินแต่เพียงผู้เดียว เช่นเดียวกับการเป็นเจ้าของร่วมกับบุคคลอื่น และไม่อาจพรากหรือริบทรัพย์สินเหล่านั้นไปได้โดยพลการ” [แปลโดยผู้เขียน] ซึ่งในข้อ 17 นี้ แสดงออกถึงสิทธิในทางทรัพย์สินที่ว่า การเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งที่มีอาจพรากไปจากมนุษย์ได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่กำหนดให้บุคคลหรือองค์กรใดมีอำนาจยึดหรือพรากทรัพย์สินไปจากบุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น ฉะนั้น หากการใดได้กระทำไปโดยพลการหรือตามอำเภอใจ การกระทำดังกล่าวก็จะเป็นสิ่งที่ขัดต่อหลักแห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

และตามข้อ 29 (2) ในการใช้สิทธิและเสรีภาพจะต้องอยู่ภายในขอบเขตแห่งกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อวัตถุประสงค์แห่งหลักประกันของการยอมรับนับถือสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ๆ และเพื่อให้เป็นไปอย่างสอดคล้องกับศีลธรรมอันดี ความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อความสงบสุขทั่วไปในสังคมประชาธิปไตย [แปลโดยผู้เขียน] ตามข้อ 29 (2) นี้แสดงถึงขอบเขตแห่งการใช้สิทธิ กล่าวคือ บุคคลผู้ทรงสิทธิสามารถใช้สิทธิของตนอย่างไรก็ได้ตราบเท่าที่ไม่ไปกระทบสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

⁹ เฟ็งอ้วง, น.16. และดู ธานี วรภัทร์, กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555), น.49. และดู มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาการจัดการ, กฎหมายเกี่ยวกับงานราชทัณฑ์ (Laws Related to Corrections), พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2551), น.52.

¹⁰ ชาวลิต สมพงษ์เจริญ, “การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง”, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548), น.49.

และไม่ขัดต่อสิ่งที่กฎหมายกำหนดเพื่อให้การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมเป็นไปอย่างสงบสุข เพราะถ้าไม่มีการกำหนดกรอบแห่งการใช้สิทธิแล้ว บุคคลก็มักจะใช้สิทธิอย่างไร้ขอบเขตจนอาจไปกระทบสิทธิของบุคคลอื่นหรืออาจทำให้บุคคลอื่นได้รับความเดือดร้อนเสียหายได้ อันเป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคม

ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกสังคมจะต้องมีการจำกัดความสามารถหรือกรอบแห่งการใช้สิทธิไว้ แต่กรอบแห่งการใช้สิทธิจะกว้างหรือแคบเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับลักษณะหรือระบอบแห่งการปกครองของรัฐนั้น ๆ ด้วย ทั้งนี้ เท่าที่ไม่กระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งการใช้สิทธิต่าง ๆ ซึ่งหมายความว่า สิทธิทางทรัพย์สินและการใช้สิทธิอันเกี่ยวกับทรัพย์สินตามข้อ 17 นี้ โดยหลักแล้วผู้ทรงสิทธิจึงสามารถใช้สิทธิอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนเองอย่างไรก็ได้ตราบเท่าที่ไม่มีกฎหมายห้ามหรือจำกัดสิทธิไว้ และหากการตัดหรือการจำกัดสิทธิมิได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน ก็มีอาจที่จะตีความไปในทางที่จะทำให้บุคคลนั้นเสียสิทธิหรือถูกตัดหรือจำกัดสิทธิได้ โดยความในข้อ 30 แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้กำหนดไว้ว่า บทบัญญัติตามปฏิญญาดังนี้ ไม่อาจอนุমানได้ว่าเป็นการให้สิทธิแก่รัฐ กลุ่มบุคคล หรือบุคคลใดที่จะดำเนินการหรือปฏิบัติการอย่างใด ๆ อันมีผลเป็นการทำลายสิทธิและอิสรภาพต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้¹¹

สิทธิทางทรัพย์สินตามความในข้อ 17 นั้นเมื่อพิจารณาประกอบกับข้อ 6 และข้อ 7 ที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้นจึงสามารถพิเคราะห์ได้ว่าผู้ต้องขังยังคงมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินได้อยู่และย่อมได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมในฐานะที่เป็นบุคคลเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป บุคคลหรือองค์กรใด ๆ ก็มีอาจพรากทรัพย์สินนั้นไปจากผู้ต้องขังได้ และโดยปกติ ผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินย่อมมีสิทธิหรืออำนาจที่จะจัดการทรัพย์สินของตนเองอย่างไรก็ได้ จะจำหน่าย จ่าย โอน หรือแม้แต่ทำลายทรัพย์สินนั้นก็สามารถกระทำได้หรือจะนำทรัพย์สินของตนไปประกอบกิจการเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์หรือดอกผล หรือนำไปชำระหนี้หรือปลดเปลื้องภาระอันตนมีอยู่ก็ได้ สิทธิเหล่านี้เป็นสิทธิที่มาพร้อมกับความเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ดังนั้น ในสายตาของกฎหมายระหว่างประเทศ ผู้ต้องขังจึงยังมีสิทธิและยังสามารถจัดการทรัพย์สินของตนเองได้อยู่ในฐานะที่ผู้ต้องขังเป็นเจ้าของหรือเป็นผู้ทรงกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั่นเอง เว้นเสียแต่ว่ากฎหมายได้ห้ามหรือจำกัดไว้ เช่น อาจเป็นทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดตามกฎหมาย หากผู้ใดฝ่าฝืนก็ต้องรับผิดชอบตามที่กฎหมายบัญญัติ ส่วนข้อห้ามแห่งกฎหมายจะมีว่าอย่างไรก็ต้องทำการศึกษากฎหมายภายในแห่งรัฐนั้น ๆ ประกอบ

อย่างไรก็ตาม กฎเกณฑ์หรือกฎหมายในทางระหว่างประเทศจะมีค่าบังคับเป็นกฎหมายภายในของรัฐหรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่ารัฐนั้นถือปฏิบัติอย่างไรในเรื่องความสัมพันธ์

¹¹องค์การสหประชาชาติ, *อ้างแล้ว* เชิงอรรถที่ 2, น.44.

ระหว่างกฎหมายระหว่างประเทศกับกฎหมายภายในของรัฐซึ่งโดยหลักสามารถแบ่งได้เป็น 3 แนวทางใหญ่ ๆ คือ แนวทางแรกถือว่ากฎเกณฑ์หรือกฎหมายระหว่างประเทศนั้นมีค่าบังคับเป็นกฎหมายภายในของรัฐ เป็นสิ่งเดียวกันที่มีอาจแยกจากกันได้ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของทฤษฎีเอกนิยม (Monism)¹² แต่แนวทางที่สองแยกกฎหมายระหว่างประเทศกับกฎหมายภายในของรัฐออกจากกันอย่างสิ้นเชิง กฎหมายระหว่างประเทศไม่มีทางที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องหรือมีผลผูกพันรัฐได้เลย หากรัฐไม่แสดงเจตนาที่จะเข้าผูกพันตน อันเป็นแนวคิดในทางทฤษฎีทวินิยม (Dualism)¹³ ส่วนแนวทางสุดท้าย คือ รัฐที่มีได้ถือทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งอย่างเคร่งครัด แต่ได้นำทั้งสองแนวทางนั้นมาผสมหรือประสานเข้ากัน เช่น ถ้าเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ (customary international law) อาจมีการยอมรับว่ากฎหมายจารีตเหล่านั้นมีค่าบังคับเป็นกฎหมายภายในของรัฐโดยอัตโนมัติ แต่ถ้าอยู่ในรูปของสนธิสัญญา (treaties) จะต้องมีการยอมรับและแปลงสนธิสัญญานั้นเป็นกฎหมายภายในของรัฐเสียก่อนจึงจะใช้บังคับภายในรัฐได้¹⁴

ในทางปฏิบัติ รัฐส่วนใหญ่ยึดอำนาจอธิปไตยของตนเป็นหลัก รัฐเหล่านั้นจึงไม่ถือว่ากฎหมายระหว่างประเทศมีผลบังคับเป็นกฎหมายภายในอย่างอัตโนมัติ ต้องมีการยอมรับเป็นกฎหมายภายในเสียก่อน¹⁵ แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันว่าการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐนั้นยังต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศบางประการโดยที่ไม่สามารถแสดงเจตนาให้แตกต่างกันไปได้ เช่น กฎหมายระหว่างประเทศประเภทที่เป็นกฎหมายเด็ดขาด (jus cogens) เรื่องห้ามการรุกรานหรือการทำลายล้างเผ่าพันธุ์ เป็นต้น¹⁶ แต่ถ้ารัฐใดกำหนดกฎเกณฑ์ภายในขัดหรือไม่สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งตนมีพันธกรณีที่จะต้องกระทำตามแล้ว กฎหมายระหว่างประเทศก็อาจจะเข้าไปก้าวทลายกฎเกณฑ์ภายในของรัฐได้ เพียงแต่รัฐจะต้องมีความรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศสำหรับการฝ่าฝืนพันธกรณีเช่นนั้น¹⁷ และความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายระหว่างประเทศกับกฎหมายภายในของประเทศไทยก็เป็นไปในทำนองเดียวกับรัฐส่วนใหญ่นี้¹⁸

¹² จุมพต สายสุนทร, กฎหมายระหว่างประเทศ เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555), น.109.

¹³ เฟิ่งอ้าง, น.107.

¹⁴ เฟิ่งอ้าง, น.106.

¹⁵ เฟิ่งอ้าง, น.112.

¹⁶ เฟิ่งอ้าง, น.112.

¹⁷ เฟิ่งอ้าง, น.114.

¹⁸ เฟิ่งอ้าง, น.128, 137.

สำหรับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้นเป็นเพียงกฎเกณฑ์ในทางระหว่างประเทศมิใช่อนุสัญญาหรือกติการะหว่างประเทศ จึงไม่ก่อให้เกิดพันธะหรือความผูกพันแก่รัฐที่ได้ลงมติรับรองในการที่จะต้องปฏิบัติตามหลักการในปฏิญญาดังกล่าว ไม่มีกลไกสำหรับการควบคุมตรวจสอบรัฐสมาชิกที่ได้ลงมติรับรองว่าจะต้องปฏิบัติเช่นไร และหากมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนแล้วจะต้องทำอย่างไร¹⁹ แต่ด้วยเหตุที่องค์การสหประชาชาติต้องการให้สิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลขึ้นจริงสมดังเจตนารมณ์ที่ได้จัดทำขึ้นมา องค์การสหประชาชาติจึงได้ใช้กลไกตามกฎบัตรสหประชาชาติ (Charter of the United Nations) อันเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันทางกฎหมายแก่ประเทศที่เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติและมีผลบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) โดยองค์การสหประชาชาติได้อ้างอิงเนื้อความในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเพื่อเข้าดำเนินการส่งเสริมและดำเนินการยุติการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศต่าง ๆ โดยไม่ถือว่าเป็นการแทรกแซงเขตอำนาจภายในรัฐนั้น ๆ ตามที่ระบุไว้ในข้อ 2 (7) แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ²⁰ และเมื่อประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติแล้ว ประเทศไทยจึงมีพันธะผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามหลักการต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและกฎบัตรสหประชาชาตินี้ ซึ่งการปฏิบัติตามพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนของไทยได้มีการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ปรากฏอยู่ในมาตรา 199 และมาตรา 200 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ปรากฏอยู่ในมาตรา 82 มาตรา 256 และมาตรา 257 ดังนั้น ตามความที่ปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนประกอบกับการรับรองเรื่องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ผู้ต้องขังจึงยังเป็นบุคคลที่มีสิทธิทางทรัพย์สินและสิทธิในการจัดการทรัพย์สินอยู่

2.1.1.2 ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners)

ข้อกำหนดนี้ได้รับการรับรองในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดครั้งที่ 1 ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงเจนีวาในปี ค.ศ. 1955 (หรือ พ.ศ. 2498) และผ่านความเห็นชอบโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนและสภามติที่ 663C (XXVI) ลงวันที่ 31

¹⁹ธีรวัลย์ นรภูมิพิภักษ์, “การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังภายใต้รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 : ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร”, (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), น.41.

²⁰เพ็งอ้าง, น.43.

กรกฎาคม ค.ศ. 1957 (หรือ พ.ศ. 2500) และมติที่ 2076 (LXII) ลงวันที่ 13 พฤษภาคม 1977 (หรือ พ.ศ. 2520) ซึ่งเป็นการรวบรวมความคิดเห็นและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมาพิจารณาและวางเป็นหลักเกณฑ์ขั้นต่ำหรือมาตรฐานขั้นต่ำขึ้น เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ได้นำหลักเกณฑ์ที่กำหนดไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านราชทัณฑ์ภายในรัฐของตน²¹

ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังมิใช่กฎหมายระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันให้รัฐสมาชิกของสหประชาชาติต้องกระทำตามและไม่มีอำนาจบังคับในกรณีที่รัฐสมาชิกกระทำการฝ่าฝืนข้อกำหนดนี้ หากแต่เป็นเพียงข้อกำหนดที่สหประชาชาติจัดทำขึ้นมาเพื่อมุ่งหมายให้หลักเกณฑ์ในข้อกำหนดเป็นแนวคิดเบื้องต้นของการวางหลักการและวิธีปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง รวมถึงการบริหารงานของราชทัณฑ์²² โดยองค์การสหประชาชาติมีแนวคิดว่าการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประเทศต่าง ๆ มีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำจะช่วยให้สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังได้รับความคุ้มครองมากขึ้น เนื่องจากข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำนั้นนับได้ว่าเป็นตัวชี้วัดในเรื่องการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำว่ามีความเป็นธรรมหรือมีการคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังบ้างหรือไม่ เพียงใด ดังนั้น การส่งเสริมให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังก็เท่ากับเป็นการส่งเสริมให้ประเทศต่าง ๆ คุ้มครองถึงสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังด้วย²³

โดยข้อกำหนดนี้เป็นหนึ่งในภารกิจที่กรมราชทัณฑ์ของประเทศไทยต้องปฏิบัติตามเนื่องจากมีการกำหนดไว้ในกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 ตามความในข้อ 1 ซึ่งบัญญัติว่า “ให้กรมราชทัณฑ์มีภารกิจเกี่ยวกับการควบคุมและแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขัง โดยมุ่งพัฒนาเป็นองค์กรพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อแก้ไข พื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดี...โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(2) กำหนดแนวทางปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ให้สอดคล้องกับกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ นโยบายของกระทรวง หลักอาชญาวิทยาและหลักทัณฑวิทยา ตลอดจนข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ”

²¹ เฟิงอ๋าง, น.37.

²² เชาวลิต สมพงษ์เจริญ, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 10, น.52. และดู ธาณี วรภัทร์, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 9, น.50.

²³ ธีรวัลย์ นรภูมิพิภักษ์, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 19, น.38.

ดังนั้น กรมราชทัณฑ์ของประเทศไทยจึงมีหน้าที่ตามกฎหมายภายในที่จะต้องกำหนดแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเท่าที่ไม่ขัดต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ และสภาพแห่งภูมิศาสตร์ภายในประเทศ

ส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องขังในข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังนั้น ปรากฏอยู่ในส่วนที่ 1 ข้อกำหนดทั่วไป เรื่องการรักษาทรัพย์สินของผู้ต้องขัง (retention of prisoners' property) ข้อ 43 ซึ่งกำหนดว่า

“(1) เงิน ของมีค่า เสื้อผ้า และสิ่งของอื่นของผู้ต้องขังซึ่งตามข้อบังคับของเรือนจำไม่ยอมให้เก็บรักษาเองเมื่อนำเข้ามาในเรือนจำขณะรับตัวนั้นให้ทางเรือนจำรักษาไว้ให้ปลอดภัยในสภาพที่เรียบร้อยและจัดทำบัญชีทรัพย์สินโดยเจ้าของลงชื่อกำกับไว้

(2) บรรดาสิ่งของและเงินจะต้องมอบคืนให้ผู้ต้องขังเมื่อปล่อยตัว เว้นแต่จะอนุญาตให้ใช้เงินในเรือนจำได้หรือได้ส่งของนั้นออกไปจากเรือนจำก่อนแล้ว หรือจำเป็นต้องทำลายเสื้อผ้ามิให้แพร่โรคร้าย การมอบคืนให้เจ้าของลงชื่อกำกับด้วย

(3) เงินหรือทรัพย์สินที่ผู้ต้องขังรับมาจากภายนอกเรือนจำให้อนุโลมปฏิบัติเหมือนกัน

(4) ถ้าผู้ต้องขังนำยารักษาโรคใด ๆ เข้ามาให้แพทย์วินิจฉัยและสั่งว่าควรจะใช้อย่างไร”²⁴

จากความเป็นจริงที่ปรากฏนี้เป็นการยืนยันว่าผู้ต้องขังยังมีสิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป แต่ความนี้เป็นการกล่าวถึงการจัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่นำเข้ามาภายในเรือนจำหรือกรณีที่ผู้ต้องขังได้รับทรัพย์สินมาจากภายนอกเรือนจำ โดยให้ทางเรือนจำเป็นผู้เก็บรักษาทรัพย์สินนั้นไว้ และเมื่อผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัว ทางเรือนจำจะต้องส่งมอบคืนให้กับผู้ต้องขัง²⁵ อย่างไรก็ตาม แม้จะไม่มีกรกล่าวถึงเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำไว้โดยตรง แต่ก็ได้หมายความว่าผู้ต้องขังจะไม่มีสิทธิดังกล่าว เนื่องจากส่วนที่ 2 เรื่องข้อกำหนดที่ใช้แก่ผู้ต้องขังประเภทพิเศษ หมวด a ใช้กับนักโทษเด็ดขาด คือ ผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุก มีการกล่าวถึงมาตรฐานต่าง ๆ ที่ใช้ปฏิบัติต่อนักโทษเด็ดขาดรวมทั้งการรักษาสิทธิทางแพ่งและประโยชน์อื่น ๆ ไว้ให้แก่กับนักโทษเด็ดขาดด้วย ทั้งนี้ เพื่อมุ่งหมายให้ชีวิตหลังพ้นโทษเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

²⁴องค์การสหประชาชาติ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้อง, แปลโดย กรมราชทัณฑ์, (นนทบุรี : กรมราชทัณฑ์, 2504), น.10.

²⁵ธานี วรภัทร์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 9, น.56.

ข้อกำหนดที่ใช้แก่นักโทษซึ่งเด็ดขาดหรือผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุกได้วางหลักการไว้ว่า การที่ผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำก็เป็นการตัดผู้ต้องขังออกจากโลกภายนอก อันก่อให้เกิดความเครียด ความกลุ้มใจ ความอึดอัดต่าง ๆ แก่ผู้ต้องขังมากพอแล้ว เรือนจำจึงไม่ควรกระทำการใดที่ทำให้สถานการณ์ของผู้ต้องขังเลวร้ายลงไปอีก²⁶ เพราะการที่ผู้ต้องขังถูกจำคุกก็เพื่อป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมเท่านั้น แต่การที่จะทำให้สังคมปลอดภัยจากอาชญากรรมในระยะยาวได้ มีความจำเป็นที่จะต้องช่วยเหลือและฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นคนดีและหาเลี้ยงชีพของตนได้เมื่อได้รับการปล่อยตัวกลับเข้าสู่สังคม²⁷ โดยการช่วยเหลือผู้ต้องขังนั้นควรกระทำทุกวิธีเท่าที่สามารถกระทำได้เพื่อแก้ไขเยียวยาปัญหาที่เกิดแก่ผู้ต้องขัง และการปฏิบัตินั้นควรให้มีความสอดคล้องกับผู้ต้องขังแต่ละคนตามความจำเป็นทั้งในด้านความคิดและจิตใจของผู้ต้องขังด้วย²⁸ โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรทำให้ชีวิตในเรือนจำกับชีวิตอิสระภายนอกเรือนจำ มีความแตกต่างกันน้อยที่สุด เพื่อมิให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่าคุณค่า ไร้ความรับผิดชอบ หรือขาดการเคารพในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ไป²⁹ และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังนั้น ไม่ควรทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่าตนถูกตัดออกจากสังคม แต่ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอยู่ ดังนั้น องค์กรต่าง ๆ ทางสังคมจึงควรยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือทั้งพนักงานเรือนจำและผู้ต้องขัง อันเป็นการสร้างและส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการฟื้นฟูผู้ต้องขังเพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถกลับเข้าไปอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุข และเพื่อเป็นการป้องกันและรักษาไว้ซึ่งสิทธิต่าง ๆ ทางแพ่ง สิทธิแห่งความมั่นคงทางสังคม และประโยชน์ทางสังคมอย่างอื่นของผู้ต้องขัง การดำเนินการต่าง ๆ จึงต้องมีความสอดคล้องกับกฎหมายและคำพิพากษาของศาลด้วย³⁰

โดยสิทธิทางแพ่งก็คือสิทธิในส่วนที่เกี่ยวกับเอกชน สถานะ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สิทธิทางทรัพย์สิน สิทธิทางหนี้ สิทธิทางครอบครัวและมรดก สิทธิการเรียกค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนจากการละเมิด ฯ เมื่อข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้กล่าวถึงการป้องกันและรักษาสิทธิต่าง ๆ ทางแพ่งของผู้ต้องขังไว้ จึงทำให้พิจารณาได้ว่าข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอันเป็นกฎเกณฑ์ในทางระหว่างประเทศนี้ได้มีการรับรองและคุ้มครองถึงสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังด้วย แม้ว่าจะมีได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะและชัดเจนเหมือนกับการจัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังภายในเรือนจำ

²⁶ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 57

²⁷ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 58

²⁸ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 59

²⁹ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 60

³⁰ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 61

ก็ตาม แต่เมื่อได้ศึกษาข้อบังคับดังกล่าวในภาพรวมทั้งฉบับแล้วก็ทำให้เห็นได้ว่า ในสายตาแห่งข้อบังคับดังกล่าว ผู้ต้องขังยังคงมีสิทธิต่าง ๆ เช่นเดียวกับบุคคลภายนอกทั่วไป การที่ถูกจำคุกในเรือนจำมิได้เป็นเหตุให้ผู้ต้องขังต้องถูกตัดสิทธิในทางแพ่งหรือสิทธิอื่น ๆ เนื่องจากการถูกจำคุกนั้นเป็นไปเพื่อให้สังคมปลอดภัยจากอาชญากรรมเท่านั้น ทั้งยังได้กำหนดหลักการให้มีการรักษาไว้ซึ่งสิทธิทางแพ่งของผู้ต้องขังอีกด้วย ทั้งนี้ เพื่อมิให้เป็นการลงโทษผู้ต้องขังซ้ำซ้อน คือ ทั้งจากการลงโทษจำคุกในทางอาญาและโทษจากการถูกตัดหรือถูกจำกัดสิทธิทางแพ่งซึ่งผู้ต้องขังสมควรจะต้องได้รับโทษในส่วนนี้ด้วย มิเช่นนั้นอาจทำให้ผู้ต้องขังได้รับความเครียดและความกดดันต่าง ๆ มากเกินสมควร จนอาจเป็นสาเหตุของการกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีกหลังจากที่มีการปล่อยตัวผู้ต้องขัง การรับรองสิทธิต่าง ๆ ประกอบกับมาตรการแก้ไขฟื้นฟูจึงมีโอกาสทำให้ชีวิตหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขังเป็นไปในทางที่ดีขึ้น อันทำให้สังคมเกิดความปลอดภัยตามมา

ดังนั้นตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจึงเป็นกฎเกณฑ์ในทางระหว่างประเทศอีกฉบับหนึ่งที่รับรองถึงการมีอยู่ของสิทธิทางทรัพย์สิน รวมทั้งสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังในฐานะที่เป็นสิทธิทางแพ่งอย่างหนึ่ง

2.1.2 สิทธิตามรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญ คือ กฎเกณฑ์แบบแผนที่ว่าด้วยการเมืองการปกครองของรัฐ ทั้งการกำหนดรูปแบบ โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ขององค์กรที่ใช้อำนาจสูงสุดภายในรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรของรัฐด้วยกันเอง และความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรของรัฐกับประชาชน ตลอดจนการรับรองและกำหนดหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน³¹ สำหรับรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 โดยมีการประกาศใช้เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 แม้รัฐธรรมนูญฉบับนี้จะกำหนดให้หมวด 2 พระมหากษัตริย์ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 เป็นเพียงหมวดเดียวที่ยังมีผลใช้บังคับต่อไปตามรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวดังที่ปรากฏอยู่ในมาตรา 2 ก็ตาม แต่ความในมาตรา 4 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวนี้ยังรับรองไว้ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครอง ให้อย่างคงได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้อยู่ต่อไป ดังนั้น จึงมีความจำเป็น

³¹ ธีรกร วิทิตานนท์, หลักรัฐธรรมนูญเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553), น.75. และดู มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2550) เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), น.1.

ที่ผู้เขียนต้องหยิบยกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ขึ้นมาพิจารณาประกอบกับความในมาตรา 4 นี้ด้วย

สำหรับประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างประเทศไทยนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก จึงต้องมีการรับรองและคุ้มครองไว้ตามที่ปรากฏอยู่ในมาตรา 4 และไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีเหล่ากำเนิดอย่างไร เพศใด หรือนับถือศาสนาใด ก็ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญโดยเสมอกัน³² และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ เพศ ภาษา สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมฯ จะกระทำมิได้³³ ดังนั้น บุคคลที่เป็นชนชาวไทยจึงย่อมได้รับความคุ้มครองในสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน ปราศจากการเลือกปฏิบัติทั้งปวง ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในสถานะใด หรือแม้จะตกเป็นผู้ต้องขังก็ย่อมได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปในฐานะที่เป็นประชาชนคนไทยเหมือนกัน ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญอย่างเสมอภาคกันทุกคน³⁴

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 5 ได้บัญญัติเรื่องสิทธิในทรัพย์สินไว้โดยตรงตามมาตรา 41 วรรคหนึ่งว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นนี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” โดยหลักแล้ว บุคคลทุกคนจึงมีสิทธิในทรัพย์สินอย่างบริบูรณ์และจะจัดการกับทรัพย์สินที่ตนเป็นเจ้าของอย่างไรก็ได้ ดังที่มีการบัญญัติรับรองไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1336 เช่น การใช้สอยทรัพย์สิน การจำหน่ายจ่ายโอน การสงวนรักษาทรัพย์สิน หรือแม้แต่การทำลายทรัพย์สินนั้น เป็นต้น เว้นเสียแต่จะมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายมาจำกัดสิทธิหรือจำกัดความสามารถในการใช้สิทธินั้น ๆ ไว้³⁵ เช่น แม้จะเป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ แต่ก็ห้ามมิให้ทำหลังคาหรือการปลูกสร้างอย่างอื่น อันทำให้น้ำฝนตกลงยังทรัพย์สินซึ่งอยู่ติดต่อกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1341 หรือห้ามเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ขุดบ่อ สระ หลุมรับน้ำโสโครก ฯ ในระยะสองเมตรจากแนวเขตที่ดินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1342 เป็นต้น ตัวอย่างเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นว่า แม้บุคคลจะเป็นเจ้าของทรัพย์สินซึ่งโดยปกติแล้วเจ้าของ

³²รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 5

³³รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 30 และดู มานิตย์ จุมปา, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 31*, น.153.

³⁴ธานี วรภัทร์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 9*, น.80.

³⁵มานิตย์ จุมปา, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 31*, น.241.

สามารถจะดำเนินการจัดการกับทรัพย์สินของตนอย่างไรก็ได้ แต่เมื่อมีกฎหมายมาจำกัดสิทธิไว้ ก็ย่อมต้องเป็นไปตามนั้น

อย่างไรก็ตาม การจำกัดสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ นั้นมิใช่ว่ารัฐจะออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพอย่างไรก็ได้ แต่จะต้องกระทำไปตามเงื่อนไขแห่งมาตรา 29 อันเป็นบทบัญญัติที่สำคัญสำหรับการประกันสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ซึ่งประกอบไปด้วยเงื่อนไข 5 ประการ ดังนี้

1. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพกระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และจะต้องเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการออกกฎหมาย³⁶ อันได้แก่ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ หรืออาจเป็นกฎหมายที่มีศักดิ์เทียบเท่า คือ พระราชกำหนด และประกาศคณะปฏิวัติ³⁷

นอกจากนี้ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทำได้เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้นด้วย³⁸ เช่น ตามมาตรา 36 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันโดยชอบด้วยกฎหมาย การตรวจ การกัก หรือการกระทำด้วยประการอื่นเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความที่สื่อสารกัน นั้นจะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน สำหรับการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลตามมาตรา 41 นั้นมิได้ระบุไว้โดยเฉพาะว่าการจำกัดจะต้องเป็นไปเพื่อการใด

2. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องกระทำเท่าที่จำเป็น โดยรัฐต้องเลือกใช้วิธีการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้³⁹ และหากมีหลายวิธีการ รัฐต้องเลือกวิธีการที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีของประชาชนน้อยที่สุด ทั้งนี้ ต้องคำนึงด้วยว่าประโยชน์ที่ส่วนรวมได้รับนั้นมีมากกว่า

³⁶ ธีรกร วิจิตานนท์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 31*, น.58. และดู บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, *กฎหมายรัฐธรรมนูญ*, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), น.544. และดู มานิตย์ จุมปา, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 31*, น.124.

³⁷ มานิตย์ จุมปา, *เพ็ญอ้าง*, น.125.

³⁸ *เพ็ญอ้าง*, น.124.

³⁹ บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 36*, น.544. และดู มานิตย์ จุมปา, *เพ็ญอ้าง*, น.124.

ความเสียหายหรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่เอกชนหรือไม่ หากความเสียหายต่อเอกชนมีมากกว่า รัฐก็ไม่สามารถนำมาตรการนั้นมาบัญญัติเป็นกฎหมายได้⁴⁰

3. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะต้องไม่กระทบกระเทือนในสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้น ๆ⁴¹ เพราะแม้ฝ่ายนิติบัญญัติจะมีอำนาจในการตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน แต่หากการจำกัดเช่นนั้นไปกระทบในสาระสำคัญของสิทธิที่ประชาชนพึงมี บทบัญญัตินั้นก็จะเป็นอันใช้ไม่ได้ ตามความในมาตรา 6 ประกอบมาตรา 29 อันเป็นบทบัญญัติในการประกันสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย

4. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องมีผลเป็นการทั่วไป คือ ไม่มุ่งหมายให้ใช้กับบุคคลใดหรือกรณีใดกรณีหนึ่งโดยเฉพาะ⁴² ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรม อันขัดต่อหลักความเสมอภาคที่มาตรา 30 ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองไว้

5. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย⁴³ เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ว่าการบัญญัติกฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพเช่นนั้นเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้หรือไม่

นอกจากนี้ตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 อันเป็นบทบัญญัติในส่วนของบททั่วไปแห่งหมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ได้กำหนดขอบเขตแห่งการใช้สิทธิไว้ในวรรคแรกเช่นกันว่า บุคคลสามารถใช้สิทธิได้เท่าที่ไม่ไปละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ทั้งนี้ เพื่อให้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นได้รับความคุ้มครองอย่างแท้จริง ทั้งการใช้สิทธิและเสรีภาพนั้นจะต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ เช่น การใช้สิทธิและเสรีภาพเพื่อเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ รูปแบบการปกครอง หรือเพื่อล้มล้างรัฐธรรมนูญ เป็นต้น และจะต้องไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนด้วย⁴⁴ ฉะนั้นแล้ว แม้การใช้สิทธิบางอย่างจะไม่มีกฎหมายห้ามหรือจำกัดขอบเขตแห่งการใช้สิทธิไว้โดยตรง แต่การใช้สิทธิโดยทั่วไปก็ย่อมต้องมีขอบเขตจำกัดอยู่เสมอ มิใช่ใช้สิทธิที่ตนมีอย่างอิสระจะไปกระทบต่อสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือไปขัดต่อศีลธรรมอันดีของคนในสังคม อันอาจเป็นเหตุให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยตามมาได้ ดังนั้น การใช้สิทธิต่าง ๆ ที่แม้จะมีกฎหมายรับรองไว้ ก็ต้องใช้สิทธิต่าง ๆ ภายในขอบที่มาตรา 28 วรรคแรกนี้กำหนด

⁴⁰ บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, *เพ็ญอ่าง*, น.544.

⁴¹ *เพ็ญอ่าง*, น.544. และดู มานิตย์ จุมปา, *อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 31*, น.124.

⁴² บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, *เพ็ญอ่าง*, น.544. และดู มานิตย์ จุมปา, *เพ็ญอ่าง*, น.124.

⁴³ บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, *เพ็ญอ่าง*, น.544. และดู มานิตย์ จุมปา, *เพ็ญอ่าง*, น.124.

⁴⁴ มานิตย์ จุมปา, *เพ็ญอ่าง*, น.120.

สำหรับสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล นอกจากที่ปรากฏตามความในมาตรา 41 แล้ว ก็ไม่พบว่ามีบทบัญญัติใดของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้กล่าวถึงเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินของบุคคลหรือสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลอีก และไม่พบว่ามีบทบัญญัติใดที่กล่าวถึงสิทธิของผู้ต้องขังไว้เป็นพิเศษ ในทางกลับกัน ก็ไม่พบว่ามีบทบัญญัติใดที่เป็นการตัดหรือจำกัดสิทธิของผู้ต้องขังไว้เป็นการเฉพาะเช่นกัน ดังนั้น เมื่อพิจารณาความตามมาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 30 มาตรา 41 ประกอบมาตรา 28 และมาตรา 29 ตามที่กล่าวไว้ในข้างต้น จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่าเมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ไม่ได้แยกสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังไว้ต่างหากจากบุคคลทั่วไป สิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ ที่รับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญก็ย่อมครอบคลุมถึงผู้ต้องขังในฐานะที่เป็นคนไทยด้วยเช่นกัน และหนึ่งในสิทธิทั้งหลายเหล่านั้นก็คือ สิทธิในทรัพย์สินนั่นเอง ดังนั้นผู้ต้องขังจึงยังมีสิทธิในทรัพย์สินเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป มีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สิน สิทธิที่จะจัดการทรัพย์สินของตนไปในทางใดก็ได้ トラบเท่าที่ไม่ละเมิดต่อขอบเขตแห่งการใช้สิทธิและトラบเท่าที่ไม่มีกฎหมายมาตัดหรือจำกัดสิทธิอย่างชัดเจนตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองไว้

2.1.3 สิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

บทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งหลายนั้นมีขึ้นเพื่อประโยชน์ของบุคคล ซึ่งตามมาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดให้สภาพบุคคลเริ่มแต่เมื่อคลอดและอยู่รอดเป็นทารก และสิ้นสุดลงเมื่อตาย โดยความสำคัญของการมีสภาพบุคคลนั้นก็คือการเป็นผู้ทรงสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด หรืออาจกล่าวได้ว่ามีแต่มนุษย์เท่านั้นที่สามารถมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายได้⁴⁵ ดังที่มีผู้กล่าวไว้ว่า “Persons are those entitles, whether men or women, who are capable of rights and duties”⁴⁶ และตราบใดที่มนุษย์ยังมีสภาพบุคคลอยู่ตามกฎหมาย ตราบนั้นบุคคลก็ย่อมเป็นผู้ทรงสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามกฎหมายดุจกัน โดยการใช้การตีความเรื่องสิทธิและหน้าที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะต้องคำนึงถึงหลักความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันของบุคคลตามที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยอันเป็นกฎหมายแม่บท และเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศด้วย⁴⁷ ดังนั้น สิทธิและหน้าที่ใดที่มีการรับรองไว้

⁴⁵ กิตติศักดิ์ ปรกติ, หลักกฎหมาย บุคคล, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2553), น.13.

⁴⁶ Sir Federick Pollock, First of Jurisprudence, fifth edition (London : Macmillan & Co., Ltd., 1923), p.114.

⁴⁷ กิตติศักดิ์ ปรกติ, อ่าวแล้ว เจริญธรรมที่ 45, น.17.

ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บุคคลทุกคนจึงย่อมเป็นผู้ทรงสิทธิและหน้าที่นั้น ๆ อย่างเท่าเทียมกัน เว้นแต่กฎหมายได้ตัดหรือจำกัดสิทธิหรือความสามารถในการใช้สิทธิไว้เป็นการเฉพาะ

การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินเป็นเรื่องที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อันเป็นกฎหมายที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ของบุคคลตั้งแต่เกิดจนตายในเรื่องที่เกี่ยวกับแพ่งและพาณิชย์ ไม่ว่าจะเป็นสถานะแห่งบุคคล การทำนิติกรรมสัญญา ทรัพย์สิน หนี้สิน ตลอดจนเรื่องครอบครัวและมรดก โดยการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินนี้อาจอยู่ในรูปของการทำนิติกรรมสัญญาขึ้นระหว่างบุคคล เช่น ทำสัญญาซื้อขาย เช่าทรัพย์สิน ร่วมลงทุนธุรกิจกับเพื่อน ทำสัญญากู้ยืม ฯ ถ้าหากเป็นการจัดการในรูปของนิติกรรมสัญญา ก็จะต้องดูหลักเกณฑ์และเงื่อนไขต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดด้วย เช่น ความสามารถในการทำนิติกรรม แบบของนิติกรรม เป็นต้น หรืออาจเป็นการจัดการตามกฎหมายลักษณะหนี้ เช่น การทวงถามหนี้ต่อลูกหนี้เมื่อถึงกำหนดชำระ การชำระหนี้บางส่วนหรือทั้งหมดแก่เจ้าหนี้ การคิดดอกเบี้ยผิดนัดเมื่อลูกหนี้ไม่ยอมชำระเมื่อหนี้ถึงกำหนด การฟ้องร้องเพื่อให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อนจะขาดอายุความตามกฎหมาย เป็นต้น หรืออาจเป็นการจัดการตามกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน คือ เมื่อบุคคลใดเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ย่อมมีสิทธิที่จะกระทำกับทรัพย์สินนั้น ๆ อย่างไรก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นการจำหน่าย จ่าย โอน ทำลาย เรียกร้องทรัพย์สินของตนที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นที่ไม่มีสิทธิจะยึดถือเอาไว้ หรือขัดขวางมิให้บุคคลอื่นมายุ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินของตน เป็นต้น

แต่ก่อนที่บุคคลใดจะจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตน ต้องพิจารณาก่อนว่าบุคคลนั้นมีสิทธิและมีความสามารถที่จะกระทำเช่นนั้นตามกฎหมายได้หรือไม่ เพียงใด เพราะความสามารถในการมีสิทธิและความสามารถในการใช้สิทธิมิได้เป็นสิ่งเดียวกัน กล่าวคือ ในสิทธิหนึ่ง ๆ บางคนอาจเป็นผู้ทรงสิทธิและมีความสามารถในการใช้สิทธิได้ตามกฎหมายอย่างบริบูรณ์ ส่วนบางคนมีสิทธิเช่นกัน แต่ไม่สามารถใช้สิทธินั้นได้เนื่องจากกฎหมายจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิไว้⁴⁸

สำหรับสิทธิทางทรัพย์สินและหนี้สินนั้น โดยทั่วไปแล้วบุคคลทุกคนย่อมเป็นผู้ทรงสิทธิ⁴⁹ ไม่ว่าจะเป็นทารกที่เพิ่งคลอดออกมาจากครรภ์มารดา คนชรา บุคคลทุพพลภาพ ผู้ที่มีปัญหาทางจิตหรือสติปัญญา ฯ ล้วนแล้วแต่มีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของหรือมีสิทธิเหนือทรัพย์สินและหนี้สินได้เหมือนกัน เพียงแต่บุคคลเหล่านั้นจะใช้สิทธิในการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินที่ตนมีอยู่ได้

⁴⁸ เพ็ญอ้าง, น.27. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514), น.73.

⁴⁹ กิตติศักดิ์ ปรกติ, เพ็ญอ้าง, น.55.

เพียงใด ต้องพิจารณาเรื่องความสามารถในการใช้สิทธิดังกล่าวด้วย⁵⁰ เนื่องจากตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีการจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิของบุคคลบางประเภทไว้ อันได้แก่ ผู้เยาว์ คนเสมือนไร้ความสามารถ คนวิกลจริต และคนไร้ความสามารถ เพราะกฎหมายเห็นว่าบุคคลเหล่านี้เป็นผู้หย่อนความสามารถในการคิด ตัดสินใจ และการไตร่ตรอง และเพื่อประโยชน์ของเขาเอง กฎหมายจึงห้ามมิให้บุคคลเหล่านี้ทำนิติกรรมบางประเภทหรือทั้งหมดด้วยตนเอง⁵¹ บางกรณีจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้พิทักษ์ก่อน บางกรณีอาจจะต้องให้ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้พิทักษ์ หรือผู้อนุบาลทำการแทนเสียเลย แต่ถ้าเรื่องใดมีความสำคัญมาก กฎหมายจะกำหนดให้ต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนจึงจะกระทำได้ ถ้าหากฝ่าฝืนเงื่อนไขที่กำหนด การนั้นก็จะไม่ผูกพันหรือไม่ มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย⁵²

ในกรณีของการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อผู้ต้องขังเป็นบุคคลตามกฎหมาย เขาก็ย่อมมีสิทธิเหนือทรัพย์สินและหนี้สินเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปเนื่องจากสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ย่อมตกติดอยู่กับสถานะของความเป็นบุคคลตามที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น และในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เองก็ไม่มีบทบัญญัติใดที่กำหนดให้มีผลเป็นการตัดหรือจำกัดสิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือสิทธิเหนือทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลใดเลย นอกจากนี้ผู้ต้องขังยังมีสิทธิที่จะจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินของตนได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ไม่ว่าจะโดยการทำนิติกรรมสัญญา หรือดำเนินการตามกฎหมายลักษณะหนี้และทรัพย์ เพราะเมื่อผู้เขียนได้ศึกษาเรื่องการจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ก็ไม่พบว่าผู้ต้องขังเป็นบุคคลที่ถูกกฎหมายจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิไว้แต่อย่างใด คงมีเพียงแต่ผู้เยาว์ คนเสมือนไร้ความสามารถ คนวิกลจริต และคนไร้ความสามารถเท่านั้นที่เป็นบุคคลที่กฎหมายจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิ ดังนั้น เมื่อไม่มีบทบัญญัติใดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กำหนดเรื่องการจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิดังกล่าวของผู้ต้องขังไว้ จึงสามารถกล่าวได้ว่า ผู้ต้องขังยังคงมีสิทธิและเป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้สิทธิเพื่อจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนได้อย่างสมบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

⁵⁰ เฟิงอ๋าง, น.56.

⁵¹ เฟิงอ๋าง, น.61.

⁵² เฟิงอ๋าง, น.92.

2.1.4 สิทธิตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎหมายลำดับรองอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

หลักเกณฑ์เรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังภายในเรือนจำมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ในมาตรา 38 โดยบัญญัติให้ออกเป็นกฎกระทรวงเพื่อกำหนดว่าทรัพย์สินประเภทใดบ้างที่อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้นำเข้ามาภายในเรือนจำ รวมทั้งการเก็บรักษาทรัพย์สิน และการคืนทรัพย์สินให้แก่ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษ ซึ่งกฎกระทรวงฉบับดังกล่าว คือ กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ตามความแห่งข้อ 127 นั้นเป็นการกำหนดประเภทของทรัพย์สินที่ต้องห้ามมิให้นำเข้าหรือเก็บรักษาไว้ในเรือนจำ⁵³ สาเหตุที่ต้องกำหนดประเภทของทรัพย์สินที่มีให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำด้วย เนื่องจากบางกรณีสิ่งของต้องห้ามบางอย่างผู้ต้องขังอาจประกอบหรือประดิษฐ์ขึ้นภายในเรือนจำเอง โดยมิได้ลักลอบหรือแอบนำเข้ามาจากภายนอกเรือนจำก็ได้⁵⁴ สิ่งของต้องห้ามตามมาตรานี้ เช่น อุปกรณ์สำหรับเล่นการพนัน สุราหรือของเมาอย่างอื่น เครื่องมืออันเป็นอุปกรณ์ในการหลบหนี น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์หรือเครื่องมือสื่อสารอื่น วัตถุ เอกสาร หรือสิ่งพิมพ์ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยหรือเสื่อมเสียต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน เป็นต้น ถ้าหากผู้ต้องขังนำทรัพย์สินหรือสิ่งของต้องห้ามเหล่านี้เข้ามาภายในเรือนจำ มาตรา 39 วรรคแรกแห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ กำหนดให้ริบเป็นของแผ่นดิน แต่ถ้าเป็นสิ่งมีสภาพเป็นของสละเสียได้ หรือเป็นของอันตรายหรือโสโครกให้เจ้าพนักงานเรือนจำทำลายเสียโดยรายละเอียดและหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวได้กำหนดไว้ในระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการกับสิ่งของต้องห้าม และเงิน พ.ศ. 2554

ส่วนข้อ 128 แห่งกฎกระทรวงมหาดไทยฯ เป็นการกำหนดถึงสิ่งของที่อนุญาตให้นำเข้ามาภายในเรือนจำได้⁵⁵ แต่จะต้องมีจำนวนที่ไม่มากเกินไป โดยส่วนใหญ่จะเป็นจะเป็นสิ่งของที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น แปรงสีฟัน ยาสีฟัน หวี สบู่ ผ้าเช็ดตัว หรืออาจเป็นอาหารที่ปรุงแล้ว

⁵³ ธาณี วรรณทร์, กฎหมายราชทัณฑ์, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2558), น.176 และดู วิสัย พฤกษ์วัน, คำอธิบายพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พร้อมด้วยกฎ ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ตั้งแต่เข้า จนกระทั่งออกจากเรือนจำ, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทิพย์อักษร, 2544), น.228. และดู ประธาน วัฒนวานิชย์, รายงานวิจัยเรื่องสิทธิของผู้ต้องขังในประเทศไทย, (ม.ป.ท., 2526), น.50.

⁵⁴ วิสัย พฤกษ์วัน, เพิ่งอ้าง, น.228.

⁵⁵ เพิ่งอ้าง, น.228. และดู ธาณี วรรณทร์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 53, น.179.

เสร็จซึ่งยอมให้ผู้ต้องขังรับประทานได้⁵⁶ ตามที่กำหนดไว้ในเรื่องการเลี้ยงอาหาร ข้อ 75 ถึงข้อ 80 แห่งกฎกระทรวงดังกล่าว เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้จะเป็นสิ่งของที่อนุญาตให้นำเข้ามาภายในเรือนจำได้ แต่ถ้าสิ่งของนั้นโดยขนาด น้ำหนัก หรือสภาพไม่สามารถเก็บรักษาไว้ในเรือนจำได้ มาตรา 39 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ก็กำหนดให้ผู้ต้องขังต้องฝากสิ่งของนั้นไว้กับบุคคลภายนอก แต่ถ้าไม่สามารถฝากไว้กับบุคคลภายนอกได้ อาจจะต้องทำลายหรือขายทอดตลาด แล้วเงินที่ได้จากการขายนั้นทางเรือนจำก็จะเก็บไว้ให้แก่ผู้ต้องขัง⁵⁷ ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับ จ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. 2553 แต่ก่อนที่จะนำสิ่งของเหล่านี้เข้ามาให้ผู้ต้องขัง จะต้องมีการตรวจค้นเพื่อป้องกันการลักลอบการนำสิ่งของต้องห้ามอย่างอื่นเข้าไปให้ผู้ต้องขังด้วย⁵⁸

แต่ถ้าเป็นสิ่งของอย่างอื่นซึ่งมิใช่ของต้องห้ามและมีใช้ของที่อนุญาตให้นำเข้ามาภายในเรือนจำได้ หากผู้ต้องขังนำเข้ามาภายในเรือนจำ ข้อ 129 แห่งกฎกระทรวงมหาดไทยฯ กำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำต้องจัดให้ผู้ต้องขังมอบสิ่งของนั้นให้กับญาติหรือบุคคลอื่นที่อยู่ภายนอกเรือนจำ แต่ถ้าไม่สามารถกระทำดังกล่าวมานี้ได้ ก็ต้องจำหน่ายสิ่งของนั้น แล้วให้เจ้าพนักงานเรือนจำเก็บเงินที่ได้จากการขายไว้ให้แก่ผู้ต้องขังตามระเบียบ⁵⁹ เช่น นาฬิกา สร้อยทอง เนื่องจากอาจเกิดการสูญหายหรือเกิดการแย่งชิงภายในเรือนจำได้⁶⁰ รวมถึงกรณีที่ผู้ต้องขังมีเงินติดตัวเข้ามาภายในเรือนจำ หรือมีบุคคลภายนอกฝากเงินไว้ให้ผู้ต้องขังเพื่อเก็บไว้ใช้จ่ายภายในเรือนจำ ก็จะต้องนำเงินนั้นฝากไว้กับเรือนจำด้วย และหากผู้ต้องขังประสงค์จะใช้จ่ายภายในเรือนจำ ผู้ต้องขังจึงจะสามารถเบิกเงินนั้นในรูปของบัตรซื้อของหรือคูปองแล้วนำมาจ่ายโดยไม่ต้องใช้เงินสดตามที่กำหนดไว้ในระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับ จ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. 2553⁶¹

ถ้าเป็นสิ่งของซึ่งโดยขนาด น้ำหนัก หรือสภาพที่ไม่สามารถเก็บไว้ในเรือนจำได้⁶² เจ้าพนักงานเรือนจำต้องจัดให้ผู้ต้องขังจำหน่ายหรือมอบไว้ให้แก่บุคคลอื่นภายนอกเรือนจำ แต่ถ้าผู้ต้องขังไม่จัดการหรือจัดการไม่สำเร็จภายในเวลาที่กำหนดให้ถึงสองคราว จะต้องมีการรายงานให้ผู้บัญชาการเรือนจำสั่งการ ตามข้อ 130 แห่งกฎกระทรวงมหาดไทยฯ เช่น ยารักษาโรค ซึ่งเป็นสิ่งที่โดย

⁵⁶ วิสัย พุกษะวัน, *เพ็ญอ้าง*, น.228.

⁵⁷ ประธาน วัฒนวานิชย์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 53*, น.51.

⁵⁸ วิสัย พุกษะวัน, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 53*, น.228.

⁵⁹ *เพ็ญอ้าง*, น.228. และดู ธานี วรภัทร์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 53*, น.179.

⁶⁰ วิสัย พุกษะวัน, *เพ็ญอ้าง*, น.228.

⁶¹ *เพ็ญอ้าง*, น.228, 230.

⁶² *เพ็ญอ้าง*, น.228.

สภาพแล้วกฎหมายไม่อนุญาตให้ผู้ต้องขังนำเข้ามาเองโดยพลการ เนื่องจากอาจเป็นเหตุให้เกิดอันตรายถึงชีวิตได้หากรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือเป็นทางให้มีการซื้อขายยารักษาโรค หรือตั้งตนเป็นแพทย์เถื่อนรักษาโรคกันเองภายในเรือนจำ หรืออาจมีการนำยาเสพติดแอบแฝงเข้ามาในรูปของยารักษาโรคได้ โดยการตรวจและรักษาผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยให้เป็นหน้าที่ของแพทย์และพยาบาลประจำเรือนจำเท่านั้น ตามหนังสือของกรมราชทัณฑ์ที่ 143/2504⁶³ แต่ถ้าเป็นสิ่งที่ของซึ่งเข้าใจว่าได้มาจากการกระทำความผิดหรือการมีหรือถือไว้เป็นความผิดต้องรีบรายงานให้ผู้บัญชาการเรือนจำทราบ ตามข้อ 131 แห่งกฎกระทรวงมหาดไทยฯ

นอกจากนี้ ทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำในกรณีที่ผู้ต้องขังหลบหนีไปเป็นระยะเวลาหนึ่งปี หรือกรณีที่ผู้ต้องขังถูกปล่อยตัวแล้วแต่ไม่มารับทรัพย์สินของตนคืนไปภายในเวลาสามเดือนนับจากวันปล่อยตัว ดังนี้ให้รับเป็นของแผ่นดิน⁶⁴ ตามความในมาตรา 40 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 แต่ในกรณีที่ผู้ต้องขังตาย พระราชบัญญัติราชทัณฑ์มิได้กำหนดไว้ว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร จึงต้องดำเนินการตามหลักกฎหมายทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 665 วรรคสอง เรื่องฝากทรัพย์ คือ หากผู้ฝากทรัพย์ตาย ให้คืนทรัพย์นั้นแก่ทายาท แต่ถ้าเป็นทรัพย์สินที่ไม่ได้ฝากไว้ซึ่งส่วนใหญ่เป็นของใช้ส่วนตัว ก็ให้ตกแก่ทายาทของผู้ตายเช่นกัน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1620⁶⁵

จากที่กล่าวมาในข้างต้นทั้งหมดนี้ เห็นได้ว่าโดยปกติทรัพย์สินของผู้ต้องขังจะไม่ได้รับการกระทบกระเทือน เว้นแต่จะเป็นสิ่งของต้องห้ามที่กฎหมายมิให้นำเข้ามาภายในเรือนจำ ด้วยเหตุผลเกี่ยวกับการปกครอง การรักษาระเบียบวินัย และเพื่อความสงบเรียบร้อยภายในเรือนจำเท่านั้น⁶⁶ แต่ถ้ามีใช้สิ่งของต้องห้ามแล้ว ผู้ต้องขังก็ยังมีสิทธิในทรัพย์สินเหล่านั้นอยู่อย่างบริบูรณ์ แม้ว่าจะมีอาจเก็บรักษาไว้ในเรือนจำได้ แต่ผู้ต้องขังก็ยังมีสิทธิที่จะนำทรัพย์สินนั้นฝากไว้กับบุคคลภายนอกเรือนจำ หรือในกรณีที่ต้องจำหน่ายทรัพย์สินบางอย่าง เงินที่ได้จากการจำหน่ายก็ยังคงเป็นผู้ต้องขังอยู่นั่นเอง นอกจากนี้ยังสามารถพิจารณาได้อีกว่า หากเป็นกรณีที่ผู้ต้องขังนำทรัพย์สินเข้ามาภายในเรือนจำหรือรับมาจากภายนอกเรือนจำ ไม่ว่าจะเป็ของต้องห้ามหรือไม่ เมื่อเป็นกรณีที่ทรัพย์สินนั้นเข้ามาเกี่ยวข้องภายในเรือนจำแล้ว เจ้าพนักงานเรือนจำนี้เองที่เป็นผู้มีหน้าที่จัดการทรัพย์สินแทน

⁶³ เพ็งอ้าง, น.229.

⁶⁴ เพ็งอ้าง, น.232. และดู ประธาน วัฒนาวาณิชย์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 53, น.51.

⁶⁵ วิสัย พุกกะวัน, เพ็งอ้าง, น.232.

⁶⁶ พิชราภรณ์ กองอุบล, “สิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญ”, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), น.61.

ผู้ต้องขัง เช่น การเก็บรักษาเงินไว้ให้ผู้ต้องขังตามระเบียบ หรือทำลายสิ่งของนั้นถ้าเป็นของสละเสียได้ หรือเป็นของอันตรายหรือโสโครก หรือทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้ต้องขังทำการจัดการทรัพย์สินของตนเอง เช่น กรณีที่ให้เจ้าพนักงานเรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังมอบสิ่งของไว้ให้กับญาติหรือบุคคลอื่นภายนอกเรือนจำ หรือจัดให้ผู้ต้องขังจัดการจำหน่ายทรัพย์สินของตน แล้วจึงเก็บเงินจากการขายนั้นไว้ให้ผู้ต้องขังต่อไป ดังนั้น สิทธิในการจัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังภายในเรือนจำจึงยังคงมีอยู่ ผู้ต้องขังยังสามารถจัดการทรัพย์สินของตนได้ด้วยการมอบทรัพย์สินให้บุคคลภายนอกดูแลและดำเนินการจำหน่ายทรัพย์สินตามที่เจ้าพนักงานเรือนจำจัดให้อันเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่อย่างชัดเจนตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ประกอบกับบทกฎหมายหมวดโทษไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479

แม้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎหมายลำดับรองอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจะไม่ได้กล่าวถึงสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำเลยก็ตาม แต่ก็เป็นที่เข้าใจได้ว่ากฎหมายดังกล่าวบัญญัติขึ้นมาเพื่อใช้บังคับกับกรณีต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับเรือนจำเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการกระทำของผู้ต้องขัง บุคคลภายนอกผู้มาติดต่อกับผู้ต้องขังหรือติดต่อกับทางเรือนจำ รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำ ในส่วนของทรัพย์สินที่อยู่ภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังจึงมิใช่อำนาจหน้าที่ของเรือนจำแต่อย่างใด กฎหมายดังกล่าวจึงมิได้บัญญัติถึงเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังที่อยู่ภายนอกเรือนจำไว้ อย่างไรก็ตาม แม้จะไม่มี การบัญญัติถึงเรื่องดังกล่าว แต่เมื่อได้ศึกษาเรื่องทรัพย์สินของผู้ต้องขังภายในเรือนจำแล้วก็เป็นที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ผู้ต้องขังยังคงมีสิทธิในทรัพย์สินอยู่เช่นเดิม และยังคงมีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินได้เท่าที่ไม่ขัดกับระเบียบที่กำหนด นอกจากนี้ยังไม่มีส่วนใดของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่อาจทำให้เข้าใจได้ว่า ผู้ต้องขังเป็นผู้ที่ถูกจำกัดสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ภายนอกเรือนจำ ฉะนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า ผู้ต้องขังยังเป็นบุคคลผู้ทรงสิทธิหรือมีสิทธิในทรัพย์สิน รวมถึงสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินทั้งภายนอกและภายในเรือนจำอยู่ ทั้งนี้ เท่าที่ไม่เป็นการขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เมื่อได้ศึกษาและพิจารณาสีทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังตามกฎหมายประเภทต่าง ๆ ทั้งกฎหมายระหว่างประเทศ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 รวมถึงกฎหมายลำดับรองอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว ทำให้เห็นสอดคล้องไปในทำนองเดียวกันทั้งหมดว่า ผู้ต้องขังยังคงมีสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป แต่ด้วยเหตุผลและมุมมองที่แตกต่างกัน เช่น ผู้ต้องขังยังมีสิทธิและยังสามารถจัดการกับทรัพย์สินของตนได้อยู่ในฐานะที่เป็นเจ้าของหรือเป็นผู้ทรงกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน หรือในฐานะที่เป็นผู้ทรงสิทธิต่าง ๆ ทางแพ่ง สิทธิแห่งความมั่นคงทางสังคม

และประโยชน์ทางสังคมอย่างอื่น หรือเมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไม่ได้แยกสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังไว้ต่างหากจากบุคคลทั่วไป สิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ ที่รับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญก็ย่อมครอบคลุมถึงผู้ต้องขังในฐานะที่เป็นคนไทยด้วยเช่นกัน และหนึ่งในสิทธิทั้งหลายเหล่านั้นก็คือสิทธิในทรัพย์สิน หรือผู้ต้องขังมิได้เป็นบุคคลที่ถูกจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิตามที่ได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้ต้องขังจึงอาจจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนได้ ทั้งโดยวิธีการทำนิติกรรมสัญญา หรือจัดการในทางกฎหมายลักษณะหนี้และกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน เป็นต้น ด้วยเหตุผลทั้งปวงที่ได้อธิบายไปนั้น จึงนำมาสู่ข้อสรุปที่ว่า ผู้ต้องขังยังคงมีสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเองได้อยู่เช่นเดิม

อย่างไรก็ตาม ผู้ต้องขังจะใช้สิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ตนมีได้หรือไม่ และจะสามารถใช้สิทธินั้นได้เพียงใด จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษาเรื่องแนวคิดในการลงโทษทางอาญาประกอบด้วยการที่ผู้ต้องขังจะใช้สิทธิดังกล่าวนั้นเป็นการขัดต่อแนวคิดและวัตถุประสงค์ในทางอาญา คือ การจำคุกหรือไม่ เพราะหากเป็นการขัดต่อแนวคิดและวัตถุประสงค์ในทางอาญาแล้ว การที่ผู้ต้องขังจะใช้สิทธิดังกล่าวที่มีก็มีอาจกระทำได้นี้เนื่องจากผู้ต้องขังเป็นบุคคลที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะลงโทษ โดยการตัดหรือจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่ผู้ต้องขังมีบางประการไป เพื่อให้สังคมปลอดภัยจากอาชญากรรมและเพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ผู้ต้องขังจึงมีอาจระทำการใดที่เป็นการขัดกับลักษณะแห่งการลงโทษที่จำต้องได้รับ แต่ถ้าวการใช้สิทธิดังกล่าวมิเป็นการขัดต่อแนวคิดและวัตถุประสงค์ในทางอาญาและไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของคนในสังคม ผู้ต้องขังก็อาจใช้สิทธิตรงนี้ได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ด้วยเหตุนี้ ในหัวข้อถัดไปผู้เขียนจึงขออธิบายถึงแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการลงโทษทางอาญา เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ในเรื่องการขัดกันแห่งสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังกับแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญาต่อไป

2.2 แนวคิดเรื่องการลงโทษทางอาญา

เมื่อบุคคลกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และถ้ากฎหมายดังกล่าวได้กำหนดว่าการฝ่าฝืนเช่นนั้นเป็นความผิดและกำหนดโทษในทางอาญาไว้ บุคคลนั้นก็จำต้องรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยการลงโทษทางอาญาในปัจจุบันมีอยู่ทั้งสิ้น 5 ลักษณะ ตั้งแต่การริบทรัพย์สิน ปรับ กักขัง จำคุก จนถึงขั้นประหารชีวิต การลงโทษในทางอาญาจึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อตัวผู้กระทำความผิดอยู่มีใช่น้อย ในเบื้องต้นจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญาก่อนว่ามีอยู่อย่างไร และศึกษาว่าในปัจจุบันนี้ แนวคิดและวัตถุประสงค์ดังกล่าว

เป็นไปในทิศทางใด เพื่อจะได้ทราบถึงแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและการเอื้ออำนวยสิทธิและประโยชน์ต่าง ๆ ให้กับผู้ต้องขังอย่างเหมาะสม

2.2.1. ความหมายของการลงโทษในทางทัณฑวิทยา

ทัณฑวิทยาเป็นวิชาที่พัฒนาควบคู่มากับวิชาอาชญาวิทยา โดยอาชญาวิทยา เป็นคำที่มาจาก อาชญา กับ วิทยา ซึ่งหมายถึงความรู้เกี่ยวกับอาชญากรรมหรือการกระทำความผิด เป็นการศึกษาถึงลักษณะของการกระทำความผิด สาเหตุในการกระทำความผิดและการป้องกันการกระทำความผิด แต่ทัณฑวิทยาเป็นการศึกษาเรื่องที่เกิดขึ้นหลังจากที่มีการกระทำความผิดแล้ว โดยทัณฑวิทยามาจากคำว่า ทัณฑ คือโทษหรือการลงโทษ กับคำว่า วิทยา คือความรู้ ทัณฑวิทยาจึงหมายถึงความรู้เกี่ยวกับการลงโทษ⁶⁷ ซึ่งแปลมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า penology อันมีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า poena หมายถึง ความเจ็บปวด logy หมายถึง วิชาความรู้ ดังนั้น penology จึงหมายถึง ความรู้เกี่ยวกับการลงโทษที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดต่อผู้กระทำความผิด⁶⁸

ส่วนคำว่า โทษ นั้น พ.ต.ท.ดร. ปกรณ์ มณีปกรณ์ ได้อธิบายความหมายไว้ในหนังสือของท่านว่า โทษ หมายถึง การกระทำที่ก่อให้เกิดผลร้ายหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่ต้องได้รับโทษ เช่น ได้รับความทุกข์ทรมานทางร่างกาย จิตใจ หรือทรัพย์สิน แต่การลงโทษนี้จะต้องกระทำโดยกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจและเป็นผู้ที่มีหน้าที่เป็นตัวแทนของรัฐ สังคม หรือชุมชนด้วย⁶⁹

การลงโทษจึงนับว่าเป็นมาตรการหรือเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการตัดสินของสังคมว่าควรจะปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดอย่างไร โดยโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดมักประกอบไปด้วยวิธีการที่เกี่ยวข้องกับความเจ็บปวดหรือความทรมานอันเป็นผลมาจากการตัดสิน⁷⁰ หรืออาจกล่าวได้ว่าการลงโทษนั้น เป็นกระบวนการที่นำเอาโทษที่มีอยู่ในสังคมมาลงแก่ผู้กระทำความผิดโดยใช้กฎหมายและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการในการ

⁶⁷ ปกรณ์ มณีปกรณ์, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท โอ เอ็น จี การพิมพ์ จำกัด, 2549), น.258.

⁶⁸ เฟื่องอ้าง, น.258.

⁶⁹ เฟื่องอ้าง, น.261.

⁷⁰ ผจงจิตต์ อธิคมนันท์, สังคมวิทยาว่าด้วยอาชญากรรมและการลงโทษ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2525), น.127. และดู ประเสริฐ เมฆมณี, หลักทัณฑวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, 2523), น.53.

ควบคุมหรือจำกัดขอบเขตความประพฤติของบุคคลมิให้กระทำการที่อาจก่อให้เกิดความไม่สงบหรือความไม่เรียบร้อยขึ้น ทั้งนี้ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและเพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข⁷¹

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1950 เป็นต้นมา แนวความคิดในการลงโทษหรือการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่มุ่งหมายให้เกิดความเจ็บปวดแก่ผู้กระทำความผิดมาเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด จึงได้เริ่มมีการใช้คำว่า corrections แทนคำว่า penology วิชาเกี่ยวกับการลงโทษในปัจจุบันจึงหมายถึง การศึกษาวิธีการต่าง ๆ ที่กระทำต่อผู้กระทำความผิดทั้งในเชิงของการลงโทษและการแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดี มีประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม⁷²

2.2.2 วิวัฒนาการของการลงโทษ

ในสมัยโบราณ มนุษย์ยังมีความเชื่อและความกลัวต่อสิ่งเหนือธรรมชาติและอำนาจลึกลับต่าง ๆ อยู่มาก โดยเฉพาะภูตผีปีศาจ โดยมีความเชื่อว่าอำนาจลึกลับหรือภูตผีปีศาจเหล่านี้ อาจทำอันตรายหรือบันดาลให้เกิดสิ่งไม่ดีต่อผู้ที่ไม่เคารพนับถือหรือผู้ที่กระทำความผิดอันเป็นการล่วงละเมิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นได้ ดังนั้น เมื่อมีผู้ใดกระทำในสิ่งที่สังคมถือว่าเป็นสิ่งที่ผิดหรือสิ่งที่ไม่ควร ทุกคนในสังคมก็หวาดกลัวว่าสังคมจะได้รับอันตรายอันเนื่องมาจากความโกรธแค้นของสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรืออำนาจลึกลับ สังคมจึงริบหาทางป้องกันด้วยกันลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นก่อนเพื่อเป็นการสังเวทให้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งส่วนมากจะเป็นการคร่าชีวิตของผู้นั้นเสียเลย⁷³ ต่อมาสังคมเห็นว่าการกระทำบางอย่าง อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพหรือความมั่นคงของสังคมโดยรวม เช่น การก่อกบฏ การทรยศต่อหมู่คณะ อันถือว่าเป็นการกระทำที่มีความผิดร้ายแรง ผู้กระทำการเช่นนั้นจะได้รับโทษถึงชีวิต เช่นเดียวกับการละเมิดต่ออำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เช่นกัน แนวคิดในการลงโทษดังกล่าวจึงกลายมาเป็นการลงโทษเพื่อความปลอดภัยของสังคม⁷⁴

สำหรับการกระทำความผิดที่มีผลกระทบต่อเอกชนเป็นการส่วนตัวนั้น สังคมจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยว โดยไม่ถือว่าเป็นฐานะหรือหน้าที่ของสังคม ปล่อยให้เป็นเรื่องของคนที่ถูกประทุษร้าย

⁷¹ ประเสริฐ เมฆมณี, *เพ็งอ้าง*, น.1. และดู ธาณี วรภัทร์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 9*, น.20.

⁷² ปกรณ์ มณีปกรณ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 67*, น.259. และดู ชาย เสวิกุล, *อาชญาวิทยา และทัณฑวิทยา*, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514), น.171.

⁷³ ชาย เสวิกุล, *เพ็งอ้าง*, น.176.

⁷⁴ *เพ็งอ้าง*, น.176.

แก้แค้นกันเอาเอง⁷⁵ ในลักษณะตาต่อตา ฟันต่อฟัน (eye for eye, and tooth for a tooth) และการแก้แค้นนี้มักจะมีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีญาติพี่น้องหรือเพื่อนฝูงเข้ามาช่วย การแก้แค้นส่วนตัวจึงลุกลามออกไปเป็นความพยายามระหว่างตระกูลหรือคณะและขยายขอบเขตกว้างออกไปจนทำให้เกิดความไม่สงบสุขหรือกระทบต่อความมั่นคงของสังคม เพื่อที่จะยุติปัญหาดังกล่าวจึงมีคนกลางขึ้นมาไกล่เกลี่ยและตัดสินปัญหาที่เกิดขึ้น ให้ฝ่ายที่ละเมิดหรือประทุษร้ายต้องชดเชยความเสียหายให้กับผู้ที่ถูกประทุษร้าย อันเป็นการสมานรอยร้าวและชดใช้ค่าเสียหายซึ่งถือว่าเป็นโทษอย่างหนึ่ง แนวคิดนี้จึงเรียกว่า แนวไกล่เกลี่ยและชดเชย (composition and compensation)⁷⁶ และการที่มีคนกลางเข้ามาไกล่เกลี่ยเช่นนี้ก่อให้เกิดการระงับการแก้แค้นกันเอง เป็นการรักษาความสงบของสังคม คนกลางที่เข้ามาไกล่เกลี่ยนี้ นาน ๆ เข้าก็กลายเป็นหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย อันมีลักษณะคล้าย ๆ กับตุลาการ และเป็นหน้าที่เฉพาะของผู้ที่ได้รับการยอมรับนับถือของคนในสังคมเท่านั้น⁷⁷

เมื่อสังคมมีความเจริญมากขึ้น การปกครองมีความเป็นระบบระเบียบ หัวหน้าหรือผู้ปกครองจึงเป็นผู้ได้รับอำนาจในการลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างเป็นทางการ การลงโทษจึงเปลี่ยนมาเป็นระบบการฟ้องร้องกล่าวโทษแทนการลงโทษกันเองแบบดั้งเดิม โดยมีหัวหน้าของสังคมทำหน้าที่ตัดสินชี้ขาด สมาชิกในสังคมก็จำเป็นต้องให้ความเคารพ จะละเมิดมิได้ ต่อมาการกระทำความผิดต่อเอกชนจึงถือว่าเป็นการล่วงละเมิดอำนาจของหัวหน้าแห่งสังคมนั้นและเท่ากับว่าเป็นการกระทำความผิดต่อสังคมโดยรวมด้วย สังคมจึงได้เข้ามาลงโทษผู้กระทำความผิดฐานทำความผิดต่อสังคม ความมุ่งหมายในการลงโทษจึงเป็นไปเพื่อให้ผู้กระทำความผิดนั้นเข็ดหลาบและเป็นการข่มขู่ให้ผู้อื่นกระทำความผิดเช่นนั้นอีก (deterrence)⁷⁸

เมื่อการลงโทษในสมัยโบราณเป็นไปเพื่อการแก้แค้นทดแทน การยับยั้งข่มขู่ และเพื่อความมั่นคงปลอดภัยของสังคม โทษที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดในสมัยนั้นจึงเป็นโทษที่มีลักษณะสยดสยอง น่ากลัว ไร้มนุษยธรรม และวิธีการลงโทษก็เป็นวิธีการที่ทารุณโหดร้าย⁷⁹ เช่น

- การเขี่ยนหรือโบย (flogging) เป็นวิธีการลงโทษที่แพร่หลายมากที่สุด ใช้กับแทบทุกลักษณะความผิดที่มีความรุนแรงกว่าโทษปรับ โดยมากจะใช้แส้หนังและขมวดเป็นปมหรือ

⁷⁵ เฟิ่งอ๋าง, น.177. และดู ปกรณ์ มณีปกรณ์, *อั้งแล้ว เชิงอรรถที่ 67*, น.261.

⁷⁶ ชาย เสวิกุล, *เฟิ่งอ๋าง*, น.177.

⁷⁷ *เฟิ่งอ๋าง*, น.177.

⁷⁸ *เฟิ่งอ๋าง*, น.177. และดู ปกรณ์ มณีปกรณ์, *อั้งแล้ว เชิงอรรถที่ 67*, น.261.

⁷⁹ ชาย เสวิกุล, *เฟิ่งอ๋าง*, น.193.

อาจทำให้กลายเป็นแผล แต่ละแผลมีลวดโพลีออกมาในลักษณะคล้าย ๆ ขอเพื่อเวลาเขียนแล้วขอนั้นจะเกี่ยวเนื้อหนังของผู้ที่ถูกเขียนให้หลุดออกมาด้วย ซึ่งทำให้การลงโทษมีความรุนแรงมากขึ้น⁸⁰

- การตัดอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วน (mutilation) เป็นวิธีการลงโทษทางร่างกายที่นิยมกันในสมัยโบราณอีกวิธีหนึ่ง ความมุ่งหมายของการลงโทษแบบนี้ คือ การแก้แค้นทดแทนและการทำให้เกิดความหวาดกลัวต่อคนทั่วไปในสังคม เพื่อจะได้ไม่กล้ากระทำความผิดเช่นนั้นอีก เช่น โทษของการทำร้ายร่างกายผู้อื่นคือการถูกตัดแขน โทษของการพุดตคือการถูกตัดลิ้น เป็นต้น⁸¹

- การประจาน (branding) มีอยู่ 2 ลักษณะ คือ ประจานโดยทำเครื่องหมายไว้บนร่างกาย เช่น การสักหน้า การตีตรา หรือการประจานโดยเอาตัวผู้กระทำความผิดมัดไว้ในที่สาธารณะ เพื่อให้ผู้ที่ถูกลงโทษเกิดความอับอายและเป็นการลดศักดิ์ศรีของบุคคลดังกล่าว⁸²

- ประหารชีวิต (capital punishment) เป็นโทษมีความมุ่งหมายอยู่ 3 ประการ คือ เพื่อการแก้แค้นทดแทน เพื่อข่มขู่ให้เกิดความหวาดกลัว และเพื่อป้องกันสังคม โดยตัดผู้นั้นออกจากสังคมอย่างถาวร ซึ่งอาจมีวิธีการที่แตกต่างกันออกไป เช่น กดให้จมน้ำตาย (drowning) เอาหินขว้างให้ตาย (stoning) เอาไฟคอกหรือเผาให้ตาย (burning) การตัดศีรษะ (beheading) เป็นต้น⁸³

- การให้เป็นพลกรรเชียง (galleys) ถือว่าเป็นการลงโทษทางร่างกายที่รุนแรงอย่างหนึ่ง เนื่องจากในสมัยก่อนการคมนาคมทางน้ำมีความสำคัญ เรือที่ใช้คือ เรือกรรเชียง ซึ่งเป็นเรือที่มีขนาดใหญ่ พายที่ใช้ก็มีขนาดใหญ่และมีน้ำหนักมาก ต้องใช้ฝีพายจำนวนมาก ฝีพายพวกนี้อยู่ในสภาพที่ย่ำแย่ คือ ไม่มีเสื้อผ้าใส่ อาหารคุณภาพแย่มากและไม่พอรับประทาน ถูกล่ามโซ่ติดกับที่นั่งตลอดเวลา ใครไม่กรรเชียงจะถูกโบย อากาศในท้องเรือไม่บริสุทธิ์และมีกลิ่นเหม็น เป็นต้น⁸⁴

⁸⁰ เพ็งอ้วง, น.193. และดูประเสริฐ เมฆมณี, *อ้วงแล้ว เจริญธรรมที่ 70*, น.4. และดู ปกรณ์ มณีปกรณ์, *อ้วงแล้ว เจริญธรรมที่ 67*, น.275.

⁸¹ ชาย เสวิกุล, เพ็งอ้วง, น.194. และดู ประเสริฐ เมฆมณี, เพ็งอ้วง, น.6. และดู ผจจจิตต์ อธิคมนันท์, *อ้วงแล้ว เจริญธรรมที่ 70*, น.127.

⁸² ผจจจิตต์ อธิคมนันท์, เพ็งอ้วง, น.127. และดู ชาย เสวิกุล, เพ็งอ้วง, น.195. และประเสริฐ เมฆมณี, เพ็งอ้วง, น.6. และ ปกรณ์ มณีปกรณ์, *อ้วงแล้ว เจริญธรรมที่ 67*, น.276.

⁸³ ชาย เสวิกุล, เพ็งอ้วง, น.197. และดู ประเสริฐ เมฆมณี, เพ็งอ้วง, น.16.

⁸⁴ ชาย เสวิกุล, เพ็งอ้วง, น.199.

- โทษจำคุก (imprisonment) เป็นโทษที่ไม่นิยมนัก เนื่องจากในสมัยนั้นไม่ค่อยมีเรือนจำ และที่มีอยู่ก็มีสภาพสกปรก อยู่กันอย่างแออัดทั้งหญิง ชาย เด็ก รวมความผิดทุกประเภทไว้ด้วยกัน⁸⁵

ผลปรากฏว่าการลงโทษด้วยวิธีการดังกล่าว แทนที่จะทำให้ผู้ที่ถูกลงโทษรู้สึกสำนึกผิดและกลับตัวเป็นคนดี แต่กลับทำให้ผู้ต้องขังเกิดความแค้นเคืองต่อสังคมยิ่งขึ้น เนื่องจากทำให้ผู้ต้องขังกลายเป็นผู้ที่ถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม มีแต่คนรังเกียจเดียดฉันท์ ไม่เปิดโอกาสให้กลับเข้าสู่สังคมได้เช่นเดิม จึงทำผู้นั้นหมดโอกาสที่จะกลับตัวเป็นคนดี จะหาอาชีพที่สุจริตทำก็ยากลำบากเสียแล้ว ผู้กระทำความผิดจึงต้องถูกบังคับให้อยู่ในสังคมของคนร้ายไปโดยปริยาย การปฏิบัติเช่นนั้นต่อผู้กระทำความผิดจึงประสบกับความล้มเหลว ไม่อาจแก้ไขปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคมได้⁸⁶ นักอาชญาวิทยาทั้งหลายเห็นว่า “นโยบายการลงโทษที่เพ่งเล็งเน้นหนักไปในด้านใดด้านหนึ่งนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สมเหตุผลและขัดกับหลักการขัดเกลาพฤติกรรมของมนุษย์ สมควรที่จะปรับปรุงแก้ไขวิธีการลงโทษผู้กระทำความผิดเสียใหม่ โดยใช้หลักผสมกลมกลืนระหว่างแนวความคิดแห่งการป้องกันสังคมและแก้ไขปรุงแต่งจิตใจผู้กระทำความผิดตามหลักพฤติกรรมศาสตร์ หลักมนุษยธรรม และหลักนิติธรรมประกอบกันไป”⁸⁷

จนกระทั่งในปลายศตวรรษที่ 18 เมื่อเริ่มมีการตื่นตัวเรื่องสิทธิมนุษยธรรมมากขึ้น จึงได้มีการปรับปรุงแนวคิดและวิธีการลงโทษให้เหมาะสม เกิดการเรียกร้องและกลับมาให้ความสำคัญเรื่องสิทธิของผู้ต้องขังมากขึ้นเรื่อย ๆ⁸⁸ การลงโทษในปัจจุบันจึงมีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้สำนึกในสิ่งที่ตนกระทำ เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปในทางที่ดีและทำให้ชีวิตหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขังสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกได้ วิธีการลงโทษก็ถูกเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมายดังกล่าว ผู้ถูกลงโทษจึงได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมมากขึ้น ความเป็นอยู่ภายในเรือนจำได้รับการพัฒนา รวมทั้งมีการอบรมในวิชาสามัญ วิชาชีพ และศีลธรรมจริยธรรมต่าง ๆ⁸⁹

⁸⁵ ปกรณ์ มณีปกรณ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 67*, น.273.

⁸⁶ ประเสริฐ เมฆมณี, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 70*, น.2.

⁸⁷ *เพ็ญอ้าง*, น.2.

⁸⁸ ปกรณ์ มณีปกรณ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 67*, น.262. และดู ชาย เสวิกุล, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 72*, น.187.

⁸⁹ ชาย เสวิกุล, *เพ็ญอ้าง*, น.203.

สำหรับโทษทางอาญาในปัจจุบันของประเทศไทย ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 มีทั้งสิ้น 5 ประการ ได้แก่

- โทษประหารชีวิต (Capital punishment) มีความมุ่งหมายอยู่ 3 ประการ คล้ายกับในสมัยก่อน คือ เพื่อป้องกันสังคมให้พ้นจากอาชญากรที่ร้ายแรงอย่างถาวร เพื่อเป็นการข่มขู่ ยับยั้งมิให้บุคคลอื่นกระทำความผิดเช่นนั้นอีก และเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนสำหรับการกระทำอันโหดร้ายทารุณของผู้กระทำความผิด โดยทุกประเทศมักใช้วิธีการที่เจ็บปวดและทรมานน้อยที่สุดเพื่อไม่ให้ขัดกับหลักมนุษยธรรม เช่น การยิงเป้า การนั่งเก้าอี้ไฟฟ้า การฉีดยา การเข้าห้องรมควีนแก๊ส เป็นต้น⁹⁰

- จำคุก (Imprisonment) เป็นโทษที่นิยมมากที่สุดในปัจจุบัน ซึ่งแนวคิดในการลงโทษสมัยใหม่เห็นว่าการจำคุกควรใช้กับผู้กระทำความผิดในคดีอุกฉกรรจ์เพื่อเป็นการป้องกันสังคมให้มีความปลอดภัย ส่วนผู้ที่มีโช้อาชญากรโดยสันดาน กฎหมายควรจะใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุก เนื่องจากการจำคุกเป็นโทษที่มีความสิ้นเปลืองมากที่สุดในบรรดาโทษทั้งหมด เพราะการที่จะแก้ไขความประพฤติของผู้ต้องขังให้ได้ผลดีจะต้องมีสถานที่ที่เหมาะสม เจ้าหน้าที่จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ มีเครื่องมือและอุปกรณ์ในการศึกษาและฝึกอาชีพอย่างเพียงพอ มีกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ให้แก่ผู้ต้องขัง เป็นต้น⁹¹

- กักขัง (Confinement) เป็นการลงโทษที่จำกัดเสรีภาพของผู้ถูกลงโทษ เช่นเดียวกับการจำคุก แต่การกักขังนั้น เป็นการกักตัวไว้ในสถานที่อื่นซึ่งมิใช่เรือนจำ อาจเป็นการกักตัวไว้ในที่อยู่อาศัยของบุคคลนั้นเองก็ได้ โดยจะมีสิทธิต่าง ๆ ตีกว่าผู้ต้องขังในเรือนจำ ใช้กับการกระทำความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน และเป็นผู้ที่ไม่เคยรับโทษจำคุกมาก่อนหรือเคยรับโทษจำคุกมาแล้ว แต่เป็นโทษในฐานะความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือเป็นความผิดลหุโทษ ซึ่งศาลจะเปลี่ยนจากโทษจำคุกเป็นโทษกักขังแทน เนื่องจากเห็นว่าการจำคุกผู้กระทำความผิดให้อยู่ภายในเรือนจำในระยะเวลาอันสั้นนั้นมิได้เป็นผลดีแก่ผู้ต้องโทษเลยเพราะไม่สามารถอบรมนิสัยหรือฝึกหัดอาชีพได้และยังเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายด้วย ซ้ำยังเป็นการสร้างปมด้อยและความเสียหายให้กับผู้นั้นเพราะสังคมอาจตราหน้าว่าเขาเป็นผู้ที่เคยติดคุกมาก่อน⁹²

- ปรับ (Fines) เป็นโทษที่ใช้มากอีกประการหนึ่ง เพราะเมื่อมีการชำระค่าปรับก็จะเป็นประโยชน์ต่อรัฐ นอกจากนี้ยังไม่ก่อให้เกิดภาระที่รัฐจะต้องเลี้ยงดูเหมือนกับโทษจำคุก แต่มีข้อเสียที่ว่า โทษปรับไม่ได้เป็นการแก้ไขความประพฤติของผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด เมื่อเสียค่าปรับแล้ว

⁹⁰ เพ็งอ้วง, น.204. และดู ปกรณ์ มณีปกรณ์, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 67*, น.280.

⁹¹ ปกรณ์ มณีปกรณ์, *เพ็งอ้วง*, น.284. และดู ชาย เสวิกุล, *เพ็งอ้วง*, น.205.

⁹² ปกรณ์ มณีปกรณ์, *เพ็งอ้วง*, น.285. และดู ชาย เสวิกุล, *เพ็งอ้วง*, น.205.

ก็เป็นอันเสร็จสิ้น และยังเป็นโทษที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างคนจนและคนรวยอีกด้วย กล่าวคือ โทษปรับหนึ่งหมื่นบาท สำหรับคนรวยก็อาจไม่ยากลำบากอะไร แต่สำหรับคนจนอาจต้อง กักขังแทนค่าปรับเพราะไม่มีเงินจ่าย จึงเท่ากับเป็นการลงโทษคนจนมากกว่าคนรวยในความผิดอย่าง เดียวกัน⁹³

- ริบทรัพย์สิน (Forfeiture of Property) เป็นโทษที่มีความมุ่งหมายเพื่อให้การ ปฏิบัติเป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น เช่น การริบทรัพย์ที่มีไว้เป็นความผิด ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการ กระทำความผิด ได้มาจากการกระทำความผิด หรือใช้จงใจหรือเป็นรางวัลในการที่ผู้อื่นกระทำ ความผิด⁹⁴ ซึ่งแต่เดิมนั้น โทษริบทรัพย์สินเป็นโทษที่มีความรุนแรงมากเพราะหากผู้ใดต้องโทษริบ ทรัพย์แล้ว ก็จะถูกริบทรัพย์สินทั้งหมดที่เป็นของผู้นั้นโดยมิได้สนใจว่าเป็นทรัพย์สินที่มีความเกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดนั้น ๆ หรือไม่ โดยเรียกโทษเช่นนี้ว่า การริบราชบาตร⁹⁵ ปรากฏอยู่ในกฎหมาย ตราสามดวงซึ่งจะริบทรัพย์สินทั้งหมดของผู้ต้องโทษทางอาญา ในความผิดอันเกี่ยวกับการเป็นกบฏ ทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร เช่น การลอบปลงพระชนม์ การช่วยเหลือข้าศึกด้วยวิธีการต่าง ๆ การแข็งข้อไม่ยอมส่งเครื่องราชบรรณาการมาถวายต่อเจ้าเมือง เป็นต้น⁹⁶

จากการศึกษาวิวัฒนาการของการลงโทษในข้างต้นจึงเห็นได้ว่า การลงโทษใน ปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมากทั้งรูปแบบของโทษและวิธีการลงโทษ จากที่เน้นความ รุนแรงและความน่ากลัวก็เปลี่ยนมาเป็นการลงโทษที่คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนมากขึ้น เนื่องจาก สังคมเห็นว่าการลงโทษที่มีความรุนแรงเช่นในอดีตนั้นไม่ได้ก่อให้เกิดผลดีกับตัวผู้ถูกลงโทษเลย และ การที่สังคมตราหน้าว่าเขาคือผู้กระทำความผิดและไม่เปิดโอกาสให้ผู้นั้นได้กลับตัวกลับใจเพื่อเริ่มต้น ชีวิตใหม่ อาจส่งผลให้ผู้ที่ได้รับโทษเกิดความโกรธแค้นและรู้สึกว่าคุณไม่มีที่ยืนในสังคมอีกต่อไป ผู้ต้องขังจึงหันมาใช้ชีวิตที่วนเวียนอยู่กับการกระทำความผิดแบบซ้ำแล้วซ้ำเล่า สังคมก็ต้องเป็นผู้รับ ความเสี่ยงในบรรดาความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำความผิดซ้ำนั้นด้วย ประสบการณ์ใน อดีตได้ให้บทเรียนต่าง ๆ กับสังคม ไม่ว่าจะปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น การเรียนรู้จึงนำไปสู่ การพัฒนาและการเปลี่ยนแนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โทษที่มีอยู่ในปัจจุบันจึงมิได้เน้นเรื่อง การใช้ความรุนแรงอีกต่อไป หากแต่ได้คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนของผู้กระทำผิดในฐานะที่เป็น

⁹³ชาย เสวิกุล, *เพ็ญอ้อ*, น.206. และดู ปกรณ์ มณีปกรณ์, *เพ็ญอ้อ*, น.286.

⁹⁴ชาย เสวิกุล, *เพ็ญอ้อ*, น.206.

⁹⁵ประเสริฐ เมฆมณี, *อ้าวแล้ว เจริญ* 70, น.112. และ ปกรณ์ มณีปกรณ์, *อ้าวแล้ว เจริญ* 67, น.287.

⁹⁶ปกรณ์ มณีปกรณ์, *เพ็ญอ้อ*, น.287.

มนุษย์เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป โดยหวังว่ามาตรการต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยแก้ไขพฤติกรรมของเขา และช่วยให้เขากลับตัวเป็นคนดี ไม่หันไปกระทำความผิดซ้ำอีก

2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษ

ครั้นเมื่อมีการตื่นตัวและเรียกร้องให้มีการปรับปรุงการลงโทษให้มีความยุติธรรม และเหมาะสมกับการกระทำความผิด ในราวศตวรรษที่ 18 ได้เกิดสำนักอาชญาวิทยาต่าง ๆ ขึ้น มีการเสนอแนวความคิดในการลงโทษไว้อย่างมากมายอันเป็นรากฐานในการพัฒนาการลงโทษในประวัติศาสตร์เรื่อยมา⁹⁷ ซึ่งแนวความคิดที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางมีอยู่ 3 แนวคิดใหญ่ ๆ ได้แก่

2.2.3.1 แนวคิดของสำนัก Classical School

เกิดขึ้นในตอนปลายศตวรรษที่ 18 มีนักคิดที่สำคัญอยู่ 2 คน คือ เซซาเร เบ็คคาเรีย (Cesare Beccaria) และ เจริมี เบนธัม (Jeremy Bentham)⁹⁸ ซึ่งมีแนวความคิดว่า วัตถุประสงค์ของการลงโทษนั้นต้องมิใช่การแก้แค้นทดแทน แต่ต้องเป็นไปเพื่อป้องกันอาชญากรรม และเพื่อให้วัตถุประสงค์นี้บรรลุผลจึงต้องมีการกำหนดโทษให้มีความชัดเจนแน่นอนและมีความรุนแรงที่เหมาะสมหรือมากกว่าประโยชน์ที่จะได้รับจากการกระทำความผิดนั้น ๆ เพราะเมื่อผลเสียมีมากกว่า ผลดี ประชาชนก็จะเป็นผู้พิจารณาเองว่าจะยอมเสี่ยงที่จะกระทำการนั้นหรือไม่⁹⁹ จึงมีผู้นิยมเรียกแนวคิดนี้ว่า ทฤษฎี Free Will คือ ถือว่าทุกคนมีเสรีภาพที่จะเลือกเอาเองว่าจะกระทำความผิดหรือไม่ เพราะกฎหมายได้กำหนดโทษสำหรับความผิดนั้น ๆ ลงไปแล้ว เป็นอิสระที่บุคคลจะชั่งน้ำหนักเอาเองว่าการกระทำความผิดนั้นคุ้มกับความทุกข์ทรมานที่จะได้รับหรือไม่ เมื่อเห็นว่าไม่คุ้มก็จะไม่กล้ากระทำความผิดอันมีผลเป็นการป้องกันอาชญากรรมได้¹⁰⁰ “โดยแนวความคิดของสำนักนี้ เน้นว่า การลงโทษเป็นสิ่งที่ต้องกระทำกับบุคคลทุกคน โดยไม่คำนึงถึงอายุ สติปัญญา สถานภาพทางสังคม หรือเงื่อนไขอื่น ๆ”¹⁰¹ กล่าวคือ เมื่อบุคคลกระทำความผิดอย่างเดียวกัน ก็จำต้องได้รับโทษ

⁹⁷ เฟ็งอ้วง, น.262.

⁹⁸ เฟ็งอ้วง, น.83. และดู ประเสริฐ เมฆมณี, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 70*, น.84. และดู ประธาน วัฒนวาณิชย์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 53*, น.159.

⁹⁹ ปกรณ์ มณีปกรณ์, *เฟ็งอ้วง*, น.262. และดู ประธาน วัฒนวาณิชย์, *เฟ็งอ้วง*, น.160. และดู ประเสริฐ เมฆมณี, *เฟ็งอ้วง*, น.84.

¹⁰⁰ ชาย เสวิกุล, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 72*, น.182. และดู พงจจิตต์ อธิคมนันตะ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 70*, น.144.

¹⁰¹ พงจจิตต์ อธิคมนันตะ, *เฟ็งอ้วง*, น.145.

เหมือนกัน โดยไม่สนใจปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เมื่อพิจารณาอย่างผิวเผินจึงดูเป็นสิ่งที่ดีและเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม แนวคิดหลักของทฤษฎีนี้ได้กลายเป็นข้อเสียหรือข้อบกพร่องที่สำคัญจนถูกวิพากษ์วิจารณ์และได้รับการคัดค้านอย่างมาก คือ มนุษย์แต่ละคนมีความสามารถในการรู้ผิดรู้ชอบไม่เท่ากัน สติปัญญาไม่เหมือนกัน คนที่ไม่สามารถชั่งน้ำหนักแห่งผลประโยชน์กับโทษได้ก็มีอยู่มาก เช่น เด็ก ผู้ที่มีความบกพร่องทางจิตหรือประสาท คนชราที่สติเลอะเลือน ผู้ที่อยู่ภายใต้อำนาจหรืออิทธิพลบางอย่างที่บังคับให้ต้องกระทำผิด เป็นต้น¹⁰² แต่เมื่อมีการกำหนดโทษสำหรับความผิดนั้น ๆ ไว้อย่างตายตัว ไม่ว่าจะใครที่กระทำผิดในฐานนั้นก็จำต้องรับโทษเหมือนกันหมด บุคคลปัญญาอ่อนที่กระทำความผิดในฐานเดียวกับผู้ที่กระทำผิดเป็นนิสัยหรืออาชญากรโดยกำเนิดจึงต้องได้รับโทษเหมือนกันตามแนวความคิดนี้ ดังนั้น ความคิดที่ว่าการลงโทษให้เหมาะสมกับความผิด (Punishment to Fit the Crime) จึงเป็นจุดอ่อนสำคัญที่ทำให้ความนิยมค่อย ๆ เสื่อมลง จนต่อมาได้เกิดสำนักคิดใหม่ขึ้นมาแทนที่สำนัก Classical School นี้¹⁰³

2.2.3.2 แนวคิดของสำนัก Neo – Classical School

เกิดขึ้นในช่วงปฏิวัติฝรั่งเศส และเจริญรุ่งเรืองในระหว่างศตวรรษที่ 19¹⁰⁴ โดยทั่วไปสนับสนุนแนวความคิดของสำนัก Classical School¹⁰⁵ แต่ได้เพิ่มเติมแก้ไขในข้อบกพร่องของสำนักคิดดังกล่าวอยู่สามประการ คือ¹⁰⁶

ประการแรก ยอมรับว่ามนุษย์แต่ละคนมีความสามารถในการพิจารณาและไตร่ตรองถึงความผิดชอบชั่วดีต่างกัน ดังนั้น การลงโทษแต่ละบุคคลจึงขึ้นอยู่กับความสามารถดังกล่าวด้วย

ประการที่สอง ยอมรับให้มีพยานผู้เชี่ยวชาญเข้ามาให้การเกี่ยวกับความรู้สึกรู้ผิดชอบชั่วดีหรือสภาพจิตใจของผู้กระทำผิดนั้น และ

¹⁰² ปกรณ์ มณีปกรณ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 67*, น.85.

¹⁰³ ชาย เสวิกุล, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 72*, น.182.

¹⁰⁴ ประธาน วัฒนวานิชย์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 53*, น.163. และดู ประเสริฐ เมฆมณี, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 70*, น.87.

¹⁰⁵ ผจงจิตต์ อธิคมนันตะ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 70*, น.145. และดู ปกรณ์ มณีปกรณ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 67*, น.104.

¹⁰⁶ ชาย เสวิกุล, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 72*, น.184. และดู ประธาน วัฒนวานิชย์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 53*, น.163. และดู ปกรณ์ มณีปกรณ์, *เพ็ญอ้าง*, น.104.

ประการที่สาม ยอมให้มีพยานความเห็น คือ ให้ผู้เชี่ยวชาญเข้ามาให้ความเห็นว่าในขณะที่บุคคลนั้นกระทำความผิด เขามีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีดังเช่นคนปกติหรือไม่

ข้อเสนอของสำนัก Neo – Classical School จึงเป็นการเปลี่ยนแนวความคิดจากเดิมที่เน้นเรื่อง “กำหนดโทษให้เหมาะสมกับความผิด” มาสู่ “กำหนดโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด” (Punishment to Fit the Criminal) โดยยอมรับว่าความสามารถในการไตร่ตรองหรือการชั่งน้ำหนักระหว่างผลของการถูกลงโทษและประโยชน์ที่จะได้รับการกระทำความผิดของแต่ละบุคคลนั้นมีไม่เท่ากัน การลงโทษจึงควรพิจารณาเป็นราย ๆ เฉพาะกรณีไปเพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพแห่งความเป็นจริง¹⁰⁷ อันเป็นการพิจารณาจากสภาพทางจิตวิทยาและสังคมวิทยาต่ออาชญากรรมนั้น ๆ และแนวความคิดนี้ได้กลายมาเป็นพื้นฐานในการพิจารณาคดีของระบบกฎหมายภาคพื้นยุโรปในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา¹⁰⁸

2.2.3.3 แนวคิดของสำนัก Positive School

มีนักคิดที่สำคัญอยู่สามคนด้วยกัน คือ เซซาเร ลอมโบรโซ (Cesare Lombroso) ราฟาเอลเล การาฟาโร (Rafaelle Carafalo) และ เอนริโค เฟอร์รี (Enrico Ferri)¹⁰⁹ โดยเชื่อว่าการที่บุคคลกระทำความผิดกฎหมายนั้นมีสาเหตุมาจากธรรมชาติ โดยเฉพาะปัจจัยทางชีววิทยา ซึ่งเกิดมาจากการสังเกตและศึกษาจากความเป็นจริงมากกว่าสองสำนักก่อน จึงได้ชื่อว่า Positive คือของจริงหรือของแท้แน่นอน¹¹⁰

สำนักความคิดนี้มีแนวคิดที่สำคัญว่า สังคมอาจกำจัดอาชญากรได้ แต่ต้องแยกพิจารณาก่อนว่า ผู้กระทำความผิดที่สามารถแก้ไขปรับปรุงได้ก็ควรแก้ไข แต่ถ้าแก้ไขไม่ได้แล้ว ก็ควรแยกออกจากสังคม¹¹¹ ดังที่ ลอมโบรโซ กล่าวว่า “อาชญากรนั้นมีหลายประเภทแตกต่างกัน ฉะนั้น การลงโทษอาชญากรแต่ละประเภทจึงไม่ควรใช้วิธีเดียวกัน แม้ว่าจะได้กระทำความผิดอย่าง

¹⁰⁷ ปกรณ์ มณีปกรณ์, *เพ็ญอ้าง*, น.263. และดู ประเสริฐ เมฆมณี, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 70*, น. 88.

¹⁰⁸ ผจงจิตต์ อธิคมนันท์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 70*, น.145. และดู ประธาน วัฒนวาณิชย์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 53*, น.163.

¹⁰⁹ ประเสริฐ เมฆมณี, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 70*, น.184. และดู ประธาน วัฒนวาณิชย์, *เพ็ญอ้าง*, น.166.

¹¹⁰ ชาย เสวิกุล, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 72*, น.184.

¹¹¹ ผจงจิตต์ อธิคมนันท์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 70*, น.145.

เดียวกัน”¹¹² ซึ่ง การาฟาโร ได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า “อาชญากรประเภทร้ายแรงได้แก่ อาชญากรโดยกำเนิด ควรลงโทษประหารชีวิตเพื่อกำจัดให้หมดไป ส่วนอาชญากรที่ดูร้าย ก่อคดีอุกฉกรรจ์ควรลงโทษจำคุกโดยไม่มีกำหนดเวลา (ตลอดชีวิต) พวกอาชญากรที่ประทุษร้ายต่อทรัพย์ ควรลงโทษให้ไปทำงานหนักในทัณฑนิคม ส่วนอาชญากรทางเพศ เนรเทศให้ไปอยู่ในอาณานิคมนอกประเทศที่กั้นดารห่างไกล”¹¹³

แนวความคิดนี้เป็นแนวความคิดที่หันเหไปจากสำนัก Classical School และ Neo – Classical School โดยสิ้นเชิง กล่าวคือ สำนักคิดนี้ไม่เห็นด้วยว่าการลงโทษนั้นควรเป็นไปเพื่อตอบแทนผู้กระทำความผิดให้สาสม แต่เชื่อว่าควรมุ่งหมายหาสาเหตุของการกระทำ ความผิดเพื่อนำไปสู่การแก้ไข¹¹⁴ และไม่เห็นด้วยกับหลักการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อมุ่งหมายให้บุคคลอื่นเกิดความหวาดกลัวจนไม่กล้าประกอบอาชญากรรม เนื่องจากสำนักคิดนี้เห็นว่ามียุคหลายบุคคลที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบชั่วดีได้ดังเช่นคนปกติ และแม้คนปกติเองก็ยังมีอีกจำนวนมากที่ไม่เกิดความรู้สึกหวาดกลัวต่อโทษที่จะได้รับ อาชญากรรมจึงยังคงมีอยู่ต่อไป¹¹⁵ นอกจากนี้ยังเห็นว่าการแก้ไขความประพฤติของผู้กระทำความผิดนั้นควรจะต้องเลือกปฏิบัติต่อคนที่อาจกลับตัวได้เท่านั้น เพราะคนที่ไม่สามารถกลับตัวได้ แม้จะใช้ความพยายามเพียงใดก็เป็นการใช้เวลาเปล่า¹¹⁶

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีของสำนัก Positive School ได้รับความนิยมน้อยไม่มากนัก เนื่องจากมีผู้ออกมาวิจารณ์และคัดค้านอย่างมาก รวมถึงมีการพิสูจน์ด้วยว่าทฤษฎีต่าง ๆ ของสำนักคิดนี้ไม่เป็นจริงอย่างไร เช่น ความเชื่อที่ว่า การถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์เป็นสาเหตุโดยตรงที่ทำให้คนเราประกอบอาชญากรรม หรือการที่เชื่อว่าสาเหตุแห่งการประกอบอาชญากรรมมีเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ซึ่งไม่มีความถูกต้อง เป็นต้น¹¹⁷ ในยุคต่อ ๆ มาจึงได้หันไปสนใจทฤษฎีอื่นที่มีความก้าวหน้ากว่าและหลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น การศึกษาทางชีววิทยา จิตวิทยา สังคมวิทยา และอื่น ๆ อีกมากมาย¹¹⁸

¹¹² ปกรณ์ มณีปกรณ์, *อั้งแล้ว เชิงอรรถที่ 67*, น.263.

¹¹³ *เพ็งอั้ง*, น.264.

¹¹⁴ ประเสริฐ เมฆมณี, *อั้งแล้ว เชิงอรรถที่ 70*, น.88. และดู ชาย เสวิกุล, *อั้งแล้ว เชิงอรรถที่ 72*, น.185. และดู ประธาน วัฒนาวณิชย์, *อั้งแล้ว เชิงอรรถที่ 53*, น.167.

¹¹⁵ ชาย เสวิกุล, *เพ็งอั้ง*, น.185.

¹¹⁶ *เพ็งอั้ง*, น.185.

¹¹⁷ *เพ็งอั้ง*, น.188.

¹¹⁸ *เพ็งอั้ง*, น.189.

มาตรการที่แต่ละสังคมใช้ในการจัดการกับผู้กระทำความผิดจึงขึ้นอยู่กับความเชื่อและแนวคิดในการลงโทษของแต่ละสังคมและแต่ละยุคสมัยประกอบกัน ทั้งในเรื่องสาเหตุของการกระทำความผิด เหตุผลในการจัดการกับผู้กระทำความผิดและวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ดังนั้น ในแต่ละยุคของแต่ละสังคมจึงมีความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่ต่างกันออกไป อันจะได้กล่าวถึงความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ในการลงโทษในหัวข้อถัดไป

2.2.4 วัตถุประสงค์ในการลงโทษ

วัตถุประสงค์ในการลงโทษนี้เห็นได้จากแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด อันเป็นผลมาจากแนวคิดในการลงโทษที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา โดยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสามารถสรุปและแบ่งประเภทของวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญาได้เป็น 4 ประการ ดังนี้

2.2.4.1 เพื่อการแก้แค้นทดแทน (Retribution)

เป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่เก่าแก่และสอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนโดยทั่วไปมากที่สุด ที่ต้องการเห็นผู้ที่กระทำความผิดได้รับผลร้ายเป็นการตอบแทน¹¹⁹ แต่เดิมวิธีการลงโทษไม่มีกฎหมายที่ชัดเจน ผู้เสียหายหรือญาติพี่น้องของผู้เสียหายจะใช้วิธีการอย่างไรก็ได้จนกว่าจะพอใจ จึงก่อให้เกิดการแก้แค้นกันไปมาไม่สิ้นสุดซึ่งก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในสังคม¹²⁰ รัฐจึงได้ยื่นมือเข้ามาลงโทษผู้ที่กระทำความผิดแทนผู้เสียหาย เพื่อเป็นการรักษาความสงบและช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่าให้ได้รับความเป็นธรรม¹²¹ กฎเกณฑ์แรกที่นำมาในเรื่องการลงโทษคือ หลักตาต่อตา ฟันต่อฟัน (eye for eye, and tooth for a tooth) ซึ่งเป็นการใช้กฎหมายหรือกฎหมายของสังคมเป็นเครื่องมือในการแก้แค้นทดแทนนั่นเอง¹²² แต่วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนนี้มีจุดอ่อนอยู่หลายประการ คือ¹²³

¹¹⁹ ประธาน วัฒนวานิชย์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 53*, น.53. และดู ปกรณ์ มณีปกรณ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 67*, น.267. และดู ประเสริฐ เมฆมณี, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 70*, น.56. และดู ธานี วรภัทร์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 9*, น.35. และดู ชีรวลย์ นรภูมิพิภักษ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 19*, น.17.

¹²⁰ ผจจจิตต์ อธิคมนันทะ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 70*, น.127.

¹²¹ ปกรณ์ มณีปกรณ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 67*, น.267. และดู ประเสริฐ เมฆมณี, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 70*, น.56. และดู ธานี วรภัทร์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 9*, น.34.

¹²² ผจจจิตต์ อธิคมนันทะ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 70*, น.128.

¹²³ ธานี วรภัทร์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 9*, น.35. และดู ปกรณ์ มณีปกรณ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 67*, น.268. และดู ประเสริฐ เมฆมณี, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 70*, น.58. และดู ชีรวลย์ นรภูมิพิภักษ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 19*, น.17.

- การลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนนี้ไม่มีการพิจารณาเลยว่าจะมีผลเป็นการป้องกันอาชญากรรมในอนาคตได้หรือไม่

- การลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนนี้ค่านึงเพียงว่าโทษกับความผิดที่กระทำนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ คือ เมื่อผู้กระทำความผิดถูกลงโทษตามอัตราโทษแล้ว ก็ต้องปล่อยตัวออกมาซึ่งผู้ต้องขังยังอาจเป็นอันตรายต่อสังคมอยู่ จึงไม่มีการคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมแต่อย่างใด

- เป็นการยากที่จะวัดขนาดความรุนแรงของโทษกับการกระทำความผิดนั้นว่ามีความเหมาะสมหรือได้สัดส่วนกันหรือไม่

ด้วยสาเหตุเหล่านี้จึงทำให้วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนค่อย ๆ ลดความสำคัญลงไป แต่แม้ว่าสังคมจะเริ่มมุ่งไปสู่วัตถุประสงค์ในการลงโทษอื่น การลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนก็ยังปรากฏให้เห็นได้อยู่ทุกที่ เนื่องจากเป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของประชาชน¹²⁴

2.2.4.2 เพื่อยับยั้งป้องกันการกระทำความผิด (Deterrence)

วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อยับยั้งป้องกันการกระทำความผิดเป็นผลมาจากแนวความคิดของสำนัก Classical School ซึ่งเชื่อว่าการกระทำความผิดของมนุษย์มาจากเจตจำนงอิสระ (Free Will) โดยจะเลือกทำในสิ่งที่ตนได้รับประโยชน์และพอใจ แต่จะหลีกเลี่ยงสิ่งที่ทำให้ตนเกิดความทุกข์และความเจ็บปวด¹²⁵ ดังนั้น การที่บุคคลกระทำความผิดก็เนื่องจากเห็นว่าสิ่งนั้นตนได้ประโยชน์มากกว่าความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น การลงโทษจึงควรมีขึ้นเพื่อยับยั้งการกระทำความผิด โดยให้ผู้กระทำรู้สึกว่าเขาจะได้รับความเสียหายและความเจ็บปวดมากกว่าที่จะได้ผลประโยชน์จึงจะเป็นการยับยั้งการกระทำความผิดได้¹²⁶ การยับยั้งป้องกันนี้มีผลใน 2 ลักษณะ คือ ยับยั้งป้องกันไม่ให้คนทั่วไปในสังคมกระทำความผิดแบบเดียวกันเพราะเกรงกลัวต่อการถูกลงโทษที่เห็นเป็นแบบอย่าง¹²⁷ และการยับยั้งป้องกันผู้กระทำความผิดให้เกิดความเข็ดหลาบ กลัวต่อการถูก

¹²⁴ ปกรณ์ มณีปกรณ์, *เพ็งอ้วง*, น.268. และดู ประธาน วัฒนวาณิชย์, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 53*, น.53.

¹²⁵ ปกรณ์ มณีปกรณ์, *เพ็งอ้วง*, น.269. และดู ชีร์วัลย์ นรภูมิพิภรณ์, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 19*, น.17.

¹²⁶ ปกรณ์ มณีปกรณ์, *เพ็งอ้วง*, น.269.

¹²⁷ เพ็งอ้วง, น.269. และดู ประเสริฐ เมฆมณี, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 70*, น.63. และดู ธานี วรรณภัทร์, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 19*, น.36.

ลงโทษและไม่กลับมาก่อทำความผิดซ้ำอีก¹²⁸ อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ในการลงโทษนี้ใช้ไม่ได้กับผู้ที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบชั่วดี เช่น เด็ก ผู้ที่บกพร่องทางจิตหรือประสาท เป็นต้น เนื่องจากเขาไม่สามารถชั่งน้ำหนักระหว่างผลดีกับผลเสียได้¹²⁹

2.2.4.3 เพื่อตัดโอกาสการทำความผิด (Incapacitation)

มีวัตถุประสงค์คล้ายกับการลงโทษเพื่อยับยั้งป้องกัน คือ ป้องกันอาชญากรรม แต่ต่างกันตรงที่ว่า การยับยั้งป้องกันมีความมุ่งหมายให้เกิดความกลัวจนไม่กล้าทำความผิดขึ้นอีก แต่การตัดโอกาสในการทำความผิดมีความมุ่งหมายให้ผู้ถูกลงโทษหมดโอกาสที่จะทำความผิดซ้ำขึ้นได้¹³⁰ โดยวิธีที่นิยมกันมากที่สุดในปัจจุบัน คือ โทษจำคุก อย่างไรก็ตาม การจำคุกเป็นการตัดโอกาสหรือเป็นการแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคมเป็นการชั่วคราวเท่านั้น เมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษออกมา ผู้กระทำความผิดอาจมีความรู้สึกโกรธแค้นสังคมและปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกได้ยาก เนื่องจากสังคมภายนอกมักไม่ยอมรับผู้ที่เคยทำความผิดมาก่อน และท้ายที่สุดโอกาสที่ผู้ต้องขังจะกลับมาก่อทำความผิดซ้ำก็ยังมีอยู่ สังคมต้องเป็นผู้รับความเสี่ยงในบรรดาความเสียหายและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการทำความผิดซ้ำของผู้ที่เคยต้องโทษต่อไป¹³¹

2.2.4.4 เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation)

เป็นผลมาจากแนวคิดของสำนัก Positive School ซึ่งเชื่อว่าการทำความผิดนั้นเกิดมาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มนุษย์ไม่สามารถกำหนดได้ เช่น ปัจจัยทางชีววิทยา ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ได้หล่อหลอมและกดดันมนุษย์จนมีบุคลิกภาพที่บกพร่องและหันไปสู่การทำความผิดในที่สุด ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล¹³² การลงโทษจึงควรพิจารณาสาเหตุที่ทำให้เกิดการทำความผิดเพื่อหาทางแก้ไขที่สาเหตุนั้น การลงโทษ

¹²⁸ ประเสริฐ เมฆมณี, *เพ็ญอ่าว*, น.60. และดู ปกรณ์ มณีปกรณ์, *เพ็ญอ่าว*, น.270. และดู ธาณี วรภัทร์, *เพ็ญอ่าว*, น.36.

¹²⁹ ผจงจิตต์ อธิคมนันท์, *อ่าวแล้ว เจริญรอดที่ 70*, น.129. และดู ประเสริฐ เมฆมณี, *เพ็ญอ่าว*, น.61.

¹³⁰ ปกรณ์ มณีปกรณ์, *อ่าวแล้ว เจริญรอดที่ 67*, น.270. และดู ธาณี วรภัทร์, *อ่าวแล้ว เจริญรอดที่ 9*, น.37. และดู ประเสริฐ เมฆมณี, *เพ็ญอ่าว*, น.66. และดู ชีววัลย์ นรภูมิพิภักษ์, *อ่าวแล้ว เจริญรอดที่ 19*, น.19.

¹³¹ ปกรณ์ มณีปกรณ์, *เพ็ญอ่าว*, น.270. และดู ประเสริฐ เมฆมณี, *เพ็ญอ่าว*, น.66.

¹³² ประเสริฐ เมฆมณี, *เพ็ญอ่าว*, น.67.

เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดจึงเน้นที่ตัวผู้กระทำมากกว่าการกระทำ¹³³ เป็นแนวคิดที่ให้โอกาสผู้กระทำผิดแก้ไขปรับปรุงตัว โดยจะพยายามหลีกเลี่ยงการลงโทษที่เป็นการทำลายคุณลักษณะหรือความสามารถในการกลับเข้าสู่สังคมของผู้ต้องขัง ได้แก่ การใช้มาตรการหลีกเลี่ยงโทษจำคุก เช่น การรอลงอาญา การใช้โทษปรับแทนการลงโทษจำคุก ทั้งนี้ เพื่อมิให้ผู้กระทำผิดได้รับผลกระทบทางลบจากเรือนจำ¹³⁴ หรือเมื่อผู้กระทำผิดได้รับโทษมาระดับหนึ่งแล้ว อาจมีมาตรการพักการลงโทษหรือลดวันต้องโทษสำหรับผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดี หรือบุคคลที่ต้องอยู่ภายในเรือนจำ ก็จะมีการอบรมแก้ไขโดยการฝึกอาชีพ ให้การศึกษา อบรมทางศีลธรรมและจริยธรรม มีกิจกรรมนันทนาการ รวมถึงการแก้ไขบำบัดเป็นรายบุคคล เพื่อเป็นการแก้ไขความบกพร่องที่ผู้ต้องขังมีและเป็นการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดี มีประโยชน์ต่อสังคม¹³⁵

จากที่ปรากฏในตราสารระหว่างประเทศและกฎหมายของประเทศไทยที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนี้ สามารถเป็นหลักฐานยืนยันได้ว่ามาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในปัจจุบันได้มีแนวโน้มไปสู่การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังที่ปรากฏในข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) ข้อ 56 ถึงข้อ 66 อันเป็นข้อกำหนดที่ใช้กับนักโทษเด็ดขาดหรือผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุก ซึ่งเน้นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังไปในทางแก้ไขฟื้นฟู เช่น ทัศนสถานควรดำเนินการทุกอย่างเพื่อช่วยเหลือผู้ต้องขังตามสมควรและควรจัดให้มีการศึกษาวิชาสามัญ การฝึกวิชาชีพ จัดให้มีการอบรมนิสัยให้ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรมและกฎหมาย มีการบำบัดทางด้านจิตใจ ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังเกิดความรู้สึกเคารพตนเองและเพิ่มพูนความสำนึกให้มีความรับผิดชอบมากขึ้น ฯลฯ โดยจะต้องปฏิบัติให้มีความเหมาะสมเป็นรายบุคคลไป ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้ผู้ต้องขังสามารถเลี้ยงตนเองได้เมื่อได้รับการปล่อยตัว

ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) ซึ่งประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2539 และเริ่มมีผลบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2540 นั้น ในข้อ 10 (3) กำหนดว่า The penitentiary system shall comprise treatment of prisoners the essential aim of which shall be their reformation and social rehabilitation. คือ ระบบ

¹³³ เพ็งอ้วง, น.68. และดู ปกรณ์ มณีปกรณ์, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 67*, น.271.

¹³⁴ ปกรณ์ มณีปกรณ์, *เพ็งอ้วง*, น.272.

¹³⁵ เพ็งอ้วง, น.272.

ราชทัณฑ์ต้องประกอบไปด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ โดยมีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่จะทำให้นักโทษกลับตัวและฟื้นฟูทางสังคม¹³⁶

นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูไว้หลายประการ เช่น การจัดให้ผู้ต้องขังได้ทำงานและได้รับรางวัลจากการทำงานที่ทำนั้น การกำหนดมาตรฐานด้านการอนามัย การรักษาพยาบาล การให้การศึกษา รวมถึงมาตรการและโครงการต่าง ๆ ที่กรมราชทัณฑ์ได้จัดให้มีขึ้น เช่น การฝึกอบรมวิชาชีพช่างไม้ เครื่องเรือน การฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นด้านช่างก่ออิฐฉาบปูน โครงการศูนย์การเรียนรู้ห้องสมุดพร้อมปัญญา โครงการฝึกวิชาชีพการนวดแผนไทย และทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน เป็นต้น¹³⁷ อันนับว่าเป็นหนึ่งในพันธกิจที่กรมราชทัณฑ์จะต้องปฏิบัตินอกเหนือจากการควบคุมผู้ต้องขังนั้นก็คือการบำบัดฟื้นฟูและแก้ไขพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปอย่างสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของกรมราชทัณฑ์ในปัจจุบันที่ว่า กรมราชทัณฑ์เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ในการควบคุม แก้ไขและพัฒนาพฤติกรรมนิสัยผู้ต้องขัง เพื่อคืนคนดี มีคุณค่า สู่อสังคมนั่นเอง

สุดท้ายจึงอาจสรุปวัตถุประสงค์ในการลงโทษได้ว่า การลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคมเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นแล้ว ตั้งแต่สมัยโบราณที่มนุษย์ยังนับถือสิ่งเหนือธรรมชาติหรือภูตผีปีศาจ จนกระทั่งโลกได้ขับเคลื่อนมาถึงยุคแห่งเทคโนโลยีหรือยุคแห่งข้อมูลข่าวสารอย่างในปัจจุบัน การเรียนรู้เรื่องการลงโทษจึงเป็นสิ่งที่ได้รับการสั่งสมมาเป็นเวลานาน เกิดประสบการณ์และการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างมากมาย ทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดจากแนวคิดหรือการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในช่วงเวลานั้น ๆ จนทำให้เกิดการพัฒนาแนวคิดและวิธีการลงโทษต่าง ๆ เพื่อมุ่งหมายให้สังคมได้รับประโยชน์จากการลงโทษผู้กระทำผิดนอกจากการแก้แค้นทดแทนตามวัตถุประสงค์ที่มีมาแต่เดิม ในที่สุดเกือบทุกประเทศทั่วโลกต่างเริ่มเปลี่ยนแนวความคิดในการลงโทษผู้กระทำผิด โดยเฉพาะการปฏิบัติต่อผู้ต้องโทษจำคุกซึ่งเป็นโทษที่เสมือนเป็นตาบอดสองคม กล่าวคือ หากการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำเป็นไปในทิศทางที่ดี มีมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง อาจมีผลทำให้ผู้ต้องขังกลับตัวเป็นคนดี มีประโยชน์ต่อสังคม และเมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษออกมาก็จะไม่กลับไปก่ออาชญากรรมอีก แต่ถ้าปฏิบัติ

¹³⁶ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนของไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา, 2546), น.152.

¹³⁷ สำนักพัฒนาพฤติกรรมนิสัย กรมราชทัณฑ์, สรุปโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการ 5 ปี ด้านการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเพื่อพัฒนาศักยภาพในการผลิตสินค้า (Productivity), (นนทบุรี : กรมราชทัณฑ์, 2558), น.13.

ไปในเชิงตรงกันข้าม นอกจากผู้ต้องขังจะไม่เกิดความรู้สึกสำนึกผิดแล้ว ยังเป็นการเพิ่มความคับแค้นใจให้แก่ผู้ต้องขังมากขึ้น ดังนั้น มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะผลที่จะเกิดขึ้นต่อสังคมหลังจากที่ผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัวเมื่อพ้นโทษแล้วจะเป็นไปอย่างไร นั้น ตัวแปรที่สำคัญก็คือสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้ต้องขังได้รับในระหว่างที่อยู่ในเรือนจำ

2.2.5 เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโทษจำคุก

โทษจำคุกเป็นโทษที่เริ่มมีขึ้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 13 โดยใช้สำหรับควบคุมตัวผู้ที่อยู่ระหว่างการไต่สวนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด และในศตวรรษที่ 16 ได้มีการตั้งโรงคัดสันดานขึ้นเพื่อใช้เป็นที่ควบคุมพวกที่จะจัดให้ไปทำการงานและซึ่งเป็นผู้ที่มีความเกียจคร้าน เช่น โรงคัดสันดาน Bridewell ในกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ต่อมาโรงคัดสันดานได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งศตวรรษที่ 17 คุกและโรงคัดสันดานได้กลายเป็นสถานที่คุมขังผู้ที่กระทำความผิดที่มีโทษเบา สภาพของคุกในสมัยนั้นไม่มีความมั่นคงแข็งแรง ขาดสุขลักษณะ เต็มไปด้วยความสกปรก และไม่ได้แยกการจำคุกของเด็ก สตรี คนชรา คนวิกลจริต หรือผู้ที่ได้รับโทษหนักเบาออกจากกัน¹³⁸ สภาพภายในของคุกไทยสมัยโบราณเองก็มีลักษณะไม่ต่างไปจากคุกหรือเรือนจำของประเทศอื่น ๆ นอกจากนี้วิธีในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังยังเป็นไปในลักษณะที่โหดร้าย ทารุณ ขาดมนุษยธรรมและต้องถูกจองจำด้วยเครื่องพันธนาการอยู่ตลอดเวลาเพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องขังหลบหนี สาเหตุที่การจำคุกในสมัยก่อนเป็นเช่นนี้ก็เพราะมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทน เพื่อตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมหรือตัดโอกาสในการกระทำความผิด และเพื่อยับยั้งป้องกันการกระทำความผิด อันเป็นไปตามปรัชญาและแนวคิดเรื่องการลงโทษในสมัยนั้น¹³⁹

ตามพจนานุกรมกฎหมายแบล็ค (Black's Law Dictionary) ให้จำกัดความ “การลงโทษจำคุก” ว่า “เป็นการใช้มาตรการควบคุมบุคคลไว้ในเรือนจำหรือสถานที่ควบคุม เพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพและความเป็นอิสระของบุคคล” จากคำจำกัดความนี้แสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ในการลงโทษจำคุกสมัยนั้นได้ว่า การจำคุกเป็นมาตรการอย่างหนึ่งในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล โดยการแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคมภายใต้เงื่อนไขและระยะเวลาที่กำหนด อันเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ สุขภาพ ชื่อเสียง สภาพจิตใจ และเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดรอยมลทินทางสังคมแก่ผู้กระทำความผิด¹⁴⁰ จนในที่สุด เมื่อแนวความคิดและวัตถุประสงค์ในการลงโทษเปลี่ยนแปลงไป นักสิทธิมนุษยชนทั้งหลายได้เริ่มหันมาเรียกร้องสิทธิมนุษยชนให้กับผู้ต้องขังในฐานะที่ผู้ต้องขังมีความ

¹³⁸ ชาย เสวิกุล, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่* 72, น.200.

¹³⁹ ธาณี วรภัทร์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่* 9, น.22.

¹⁴⁰ ประเสริฐ เมฆมณี, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่* 70, น.46.

เป็นมนุษย์เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ จึงก่อให้เกิดแนวความคิดใหม่ขึ้นมาว่า การแยกตัวผู้กระทำความผิดออกจากสังคมด้วยการให้อยู่ในเรือนจำนั้นก็เพื่อให้สังคมมีความปลอดภัย แต่มิใช่ว่าการจำคุกจะทำให้สิทธิในความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังหายไป สิทธิใดที่ผู้ต้องขังยังคงมีอยู่ รัฐก็จำต้องตระหนักถึงและอำนวยความสะดวกให้ผู้ต้องขังสามารถใช้สิทธิที่ยังมีอยู่นั้นได้¹⁴¹ ในกรณีนี้จึงมีผู้เสนอว่า “การจำคุกบุคคลซึ่งเป็นการกระทำที่แทรกแซงความเป็นมนุษย์ในเชิงลบนั้น ควรเพิ่มภาระรับผิดชอบของสังคมในด้านบวก (positive obligations) ควบคู่ไปด้วย”¹⁴² กล่าวคือ เมื่อรัฐได้ลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดเพื่อความปลอดภัยของคนในสังคมแล้ว สังคมเองก็ต้องมีภาระหน้าที่ที่จะต้องปกป้องสิทธิต่าง ๆ เหล่านั้นของผู้ต้องขังด้วย และยังต้องจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน การศึกษา การรักษาโรค รวมถึงความจำเป็นอื่น ๆ ให้กับผู้ต้องขังเพื่อแลกเปลี่ยนกับสิทธิที่ผู้ต้องขังได้สูญเสียหรือถูกจำกัดไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ “การที่ผู้ต้องขังไม่มีความเป็นอิสระทำให้ต้องได้รับสิทธิพิเศษต่าง ๆ (special rights) นั้นเอง”¹⁴³

การเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ของผู้ต้องขังประกอบกับความคิดที่ว่า ผู้กระทำความผิดซึ่งได้รับโทษจำคุกและต้องอยู่ภายในเรือนจำ วันหนึ่งบุคคลเหล่านั้นก็ต้องกลับคืนเข้าสู่สังคมอีก¹⁴⁴ ได้กระตุ้นให้เกิดความคิดและคำถามขึ้นมาว่า เป้าหมายของการลงโทษจำคุกนั้นคืออะไร และผลประโยชน์ที่สังคมจะได้รับจากการลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดนั้นมีหรือไม่ อย่างไร การทบทวนเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการจำคุกผู้กระทำความผิดนี้ได้ทำให้ความคิดต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการลงโทษและการบังคับโทษจำคุกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

“คำว่า การบังคับโทษจำคุก คือการนำคนเข้ามาอยู่ในอำนาจรัฐด้วยเหตุผลการจำกัดเสรีภาพเขาผู้นั้นจะมีผลเป็นการแก้ไขความคิดพฤติกรรมนิสัยได้ โดยมีสมมติฐานว่าการจำกัดอิสรภาพจะสามารถที่จะสร้างทัศนคติใหม่ที่ดี จิตสำนึกที่ดี และเปลี่ยนพฤติกรรมที่บกพร่องเป็นพฤติกรรมที่อยู่ภายใต้ระเบียบสังคมและกฎหมายอาญาได้ ด้วยแผนบังคับโทษเป็นรายบุคคลที่

¹⁴¹ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาการจัดการ, กฎหมายเกี่ยวกับงานราชทัณฑ์ (Laws Related to Corrections), พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2551), น.51. และดู ธานี วรรณ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 53, น.48.

¹⁴² มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาการจัดการ, เพ็งอ้าง, น.51.

¹⁴³ เพ็งอ้าง, น.51.

¹⁴⁴ ธานี วรรณ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 53, น.53.

กำหนดมาตรการต่าง ๆ ที่ใช้ขัดเกลาและเสริมสร้างศักยภาพการดำรงชีวิตและปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพใหม่ให้เกิดขึ้นกับผู้กระทำความผิดนั้นได้”¹⁴⁵

คำนิยามข้างต้นนี้ ทำให้เห็นได้ว่า การลงโทษจำคุกอันมีผลเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังนั้นมิได้เป็นไปเพื่อการแก้แค้นทดแทนหรือเพื่อการข่มขู่อย่างที่ผ่านมาในอดีต แต่การจำคุกและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในปัจจุบันกลับสามารถเปรียบได้กับกระบวนการของเครื่องกรองน้ำ คือ เมื่อเราเทน้ำเสียเข้าไปในเครื่องกรองน้ำ น้ำก็จะผ่านกระบวนการกรองและถูกปรับปรุง น้ำที่ไหลผ่านออกมาจากเครื่องก็จะกลายเป็นน้ำที่มีคุณภาพดี สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ได้ มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังภายในเรือนจำก็เช่นเดียวกัน หากใช้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในหลาย ๆ ด้าน เช่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จิตวิทยา สังคมสงเคราะห์ งานช่างฝีมือต่าง ๆ เป็นต้น ก็จะมีผลเป็นการแก้ไขปรับปรุงทัศนคติและความประพฤติของผู้ต้องขังได้¹⁴⁶ การควบคุม การอบรมแก้ไข การฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพจนสามารถนำไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษได้นั้น นับว่าเป็นส่วนสำคัญที่อาจช่วยให้ผู้ต้องขังไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก สังคมก็จะปลอดภัยจากอาชญากรรมในระยะยาว¹⁴⁷ โดยมาตรการต่าง ๆ ที่จัดให้มีขึ้นนี้มีความสอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการบังคับโทษจำคุกในปัจจุบันที่สำคัญอยู่ 2 ประการ¹⁴⁸ ได้แก่

ประการแรก คือ เพื่อให้ผู้ที่ทำผิดกฎหมายสามารถดำรงชีวิตในอนาคตได้โดยปราศจากการกระทำความผิดและเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม¹⁴⁹ วัตถุประสงค์ข้อนี้มองว่าการกระทำความผิดและความเสียหายที่เกิดขึ้นไปแล้วนั้น ไม่สามารถกลับไปแก้ไขให้เป็นอย่างเดิมได้ การลงโทษที่มุ่งเน้นการแก้แค้นหรือการข่มขู่ก็ได้ช่วยให้สิ่งต่าง ๆ กลับคืนมาเช่นกัน แต่การลงโทษที่มุ่งไปในอนาคตข้างหน้าเพื่อให้ผู้กระทำความผิดรู้สำนึกในสิ่งที่ตนกระทำและกลับใจเป็นคนดี นอกจากจะเป็นผลดีต่อตัวผู้ต้องขังเองแล้ว สังคมก็จะมีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น¹⁵⁰ การจัดให้มีมาตรการในการแก้ไขฟื้นฟู การรักษาเยี่ยวยา การขัดเกลาทางสังคม นิสัยและความประพฤติต่าง ๆ ของผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วสามารถกลับเข้าไปอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุขนั้นนับว่าเป็น

¹⁴⁵ เฝิงอ๋าง, น.53.

¹⁴⁶ เฝิงอ๋าง, น.54.

¹⁴⁷ เฝิงอ๋าง, น.55.

¹⁴⁸ เฝิงอ๋าง, น.59.

¹⁴⁹ เฝิงอ๋าง, น.60.

¹⁵⁰ ธาณี วรภัทร์, อ่างแล้ว เขิงอรรถที่ 9, น.40.

แนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่ตอบสนองต่อเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์นี้ โดยมีหลักเกณฑ์พื้นฐานในการบังคับโทษจำคุกที่จะต้องคำนึงถึงดังนี้¹⁵¹

1. กฎหมาย แนวนโยบาย หรือมาตรการในการจำคุกจะต้องหลีกเลี่ยงผลที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ต้องขัง คือ ต้องเป็นมาตรการที่ไม่ไปทำลายบุคลิกลักษณะของความเป็นมนุษย์ไป ต้องมีความสอดคล้องกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และไม่ทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่าคุณค่าต่ำกว่าบุคคลทั่วไปในสังคม เช่น ต้องไม่ลงโทษด้วยวิธีโหดร้าย ทารุณ ไม่ตัดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากภายนอกเรือนจำ ไม่เรียกชื่อหรือสรรพนามต่าง ๆ ในการเรียกผู้ต้องขัง¹⁵² เพราะหากการจำคุกมีผลไปทำลายบุคลิกลักษณะของความเป็นมนุษย์หรือความสามารถในการอยู่ร่วมกับคนอื่นไป มาตรการที่ใช้เพื่อฟื้นฟูผู้ต้องขังก็จะได้ไม่ผล โอกาสที่ผู้ต้องขังจะกลับมาก่อทำความผิดซ้ำก็จะมีได้ลดน้อยลงไป

2. หลักการความใกล้เคียงของชีวิตภายในและภายนอกเรือนจำ คือ รัฐจะต้องพยายามจัดหาบริการหรือพยายามอำนวยความสะดวกในการใช้หรือเข้าถึงสิ่งต่าง ๆ ให้กับผู้ต้องขัง เพื่อให้การใช้ชีวิตภายในเรือนจำของผู้ต้องขังมีความใกล้เคียงกับการดำเนินชีวิตของคนทั่วไปภายนอกเรือนจำให้มากที่สุด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ต้องทำให้ชีวิตภายในกับภายนอกเรือนจำมีความแตกต่างกันน้อยที่สุด มิฉะนั้นจะทำให้ผู้ต้องขังสูญเสียบุคลิกในการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกับคนในสังคมภายนอกเรือนจำไป¹⁵³ ซึ่งหากผู้ต้องขังพ้นโทษและกลับเข้าไปอยู่ในสังคมแล้วจะก่อให้เกิดความรู้สึกว่าตนแปลกแยกและแตกต่างจากบุคคลอื่น ทำให้ไม่สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้ นับว่าเป็นการทำลายวัฒนธรรมหรือความสามารถในการดำเนินชีวิตตามปกติของมนุษย์¹⁵⁴

3. พยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้ต้องขังได้ประสพกับสิ่งที่ทำลายคุณลักษณะประจำตัวของคนนั้น ๆ คือ เมื่อผู้กระทำความผิดตกเป็นผู้ต้องขังแล้วก็ยอมเป็นที่เสื่อมเสียชื่อเสียงสูญเสียโอกาสในการประกอบอาชีพ การศึกษา สิทธิเสรีภาพอื่น ๆ มากมายอยู่แล้ว¹⁵⁵ และในเวลาผู้ต้องขังพ้นโทษ หากสังคมยอมรับได้ว่าผู้ต้องขังเคยผ่านการจำคุกมาก่อนก็อาจจะไม่มีปัญหา แต่ถ้าสังคมไม่ยอมรับผู้นั้นแล้ว โอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะกลับตัวเป็นคนดีก็ยิ่งลดน้อยลง ประกอบกับการที่ให้ผู้ซึ่งกระทำความผิดครั้งแรกหรือกระทำความผิดเล็กน้อยไปอยู่ร่วมกับผู้ที่เป็นอาชญากรมืออาชีพ ก็อาจ

¹⁵¹ เพ็งอ้าง, น.40.

¹⁵² ธานี วรภัทร์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 53, น.61.

¹⁵³ ธานี วรภัทร์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 9, น.40.

¹⁵⁴ เพ็งอ้าง, น.40.

¹⁵⁵ ธานี วรภัทร์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 53, น.61.

มีการถ่ายทอดพฤติกรรมบางอย่างแก่กันได้ สิ่งที่สังคมมุ่งหวังให้ผู้ต้องขังกลับตัวเป็นคนดีนั้นก็เป็นไปได้ยาก¹⁵⁶ ดังนั้น กฎหมายจึงต้องมีมาตรการหรือวิธีการในการหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้ต้องขังที่มีได้เป็นอาชญากรโดยนิสัยไปพบเจอกับสิ่งอาจทำให้สูญเสียคุณลักษณะที่ดีของคนนั้นไป เช่น

- มาตรการเลี้ยงโทษจำคุก คือ หากเป็นฐานความผิดที่ไม่มีความรุนแรงมากนัก อาจใช้มาตรการรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษ หรือพยายามใช้โทษปรับแทนการลงโทษจำคุกในระยะสั้น¹⁵⁷

- การปล่อยตัวก่อนครบกำหนดระยะเวลาการจำคุก เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานส่วนราชทัณฑ์ที่จะพิจารณาว่าผู้ต้องขังรายใดที่หากให้อยู่ภายในเรือนจำต่อไปอาจจะยิ่งทำให้ผู้นั้นมีพฤติกรรมนิสัยที่เสื่อมทรามลงและการปล่อยให้เป็นอิสระจะไม่เป็นภัยอันตรายต่อคนในสังคม ก็ควรปล่อยตัวผู้นั้นไปโดยไม่ต้องรอให้ครบกำหนดระยะเวลาของการลงโทษ¹⁵⁸

- การแยกประเภทผู้ต้องขัง เช่น แยกตามอายุ แยกตามฐานความผิด แยกตามลักษณะแห่งบุคคล เช่น หญิงมีครรภ์ ผู้ที่มีปัญหาทางจิต เป็นต้น¹⁵⁹

- หลักการคืนคนดีสู่สังคม¹⁶⁰ เพื่อให้ผู้ที่พ้นโทษออกไปแล้วสามารถดำรงชีพได้ด้วยความสุจริตและไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำ

เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการบังคับโทษจำคุกประการที่สอง คือ เพื่อเป็นการคุ้มครองสังคม¹⁶¹ เมื่อผู้ใดตกเป็นผู้ต้องขังตามคำพิพากษาของศาลแล้ว กระบวนการต่อไปก็คือการนำตัวผู้นั้นเข้ามาสู่เรือนจำภายใต้มาตรการแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องที่แต่ละคนมีอยู่ การบังคับโทษต้องมุ่งไปที่การสร้างจิตสำนึกที่ดี สร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ยกระดับพฤติกรรมที่ตกต่ำให้ขึ้นมาสู่ระดับคนปกติ แก้ไขจุดบกพร่องของแต่ละคน สร้างความรับผิดชอบ สร้างโอกาส ส่งเสริมความสามารถ ฯ ให้เกิดกับผู้ต้องขังอย่างมีความเหมาะสมเป็นรายบุคคลก่อนที่จะปล่อยผู้นั้นกลับคืนสู่สังคม¹⁶² ทั้งนี้ เพื่อให้สังคมเกิดความปลอดภัยเนื่องจากความเสี่ยงหรือโอกาสที่ผู้นั้นจะหันกลับมากระทำความผิดซ้ำอีกมีน้อยลง และถ้ากระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ก็

¹⁵⁶ เฟิ่งอ๋าง, น.61.

¹⁵⁷ ธานี วรภัทร์, อ่างแล้ว เขิงอรรถที่ 9, น.41.

¹⁵⁸ เฟิ่งอ๋าง, น.41.

¹⁵⁹ ธานี วรภัทร์, อ่างแล้ว เขิงอรรถที่ 53, น.61.

¹⁶⁰ เฟิ่งอ๋าง, น.61.

¹⁶¹ เฟิ่งอ๋าง, น.62.

¹⁶² เฟิ่งอ๋าง, น.62.

จะเป็นทางที่ทำให้สังคมมีความปลอดภัยและได้รับการคุ้มครองอย่างแท้จริงและเป็นการคุ้มครองสังคมในระยะยาว

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้นนี้ยังทำให้เห็นได้ว่า เป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการลงโทษและการบังคับโทษจำคุกในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก แม้การลงโทษจำคุกจะมีวัตถุประสงค์เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขัง แต่การจำกัดเช่นนี้ก็มิได้เป็นไปเพื่อการแก้แค้นทดแทนหรือการข่มขู่อีกต่อไป หากแต่เป็นมาตรการอย่างหนึ่งในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาปรับปรุงแก้ไขความคิด ทัศนคติ และพฤติกรรมให้กลับคืนดี ซึ่งนอกจากจะเป็นประโยชน์และส่งผลดีต่อตัวผู้ต้องขังโดยตรงแล้ว มาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกมาแล้วไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกเพราะผู้ต้องขังเกิดความสำนึกในสิ่งที่ตนได้กระทำไป ประกอบกับการได้รับการศึกษา การส่งเสริมการฝึกอาชีพ ได้รับการอบรมทางด้านศีลธรรม ได้ทำกิจกรรมนันทนาการ ฯ จะช่วยให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษสามารถดำเนินชีวิตภายนอกเรือนจำไปโดยสุจริต สดุดีหาย สิ่งที่สังคมได้รับกลับมาจากการจัดหาสิ่งต่าง ๆ ให้กับผู้ต้องขังก็คือ ได้รับความปลอดภัยจากอาชญากรรมที่ลดน้อยลง

2.3 ปัญหาการขัดกันแห่งสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังกับแนวคิดเรื่องการลงโทษทางอาญา

เนื่องจากสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังเป็นเรื่องที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายต่าง ๆ ทั้งในระดับระหว่างประเทศและกฎหมายภายในของประเทศไทย ดังที่ได้อธิบายไปในหัวข้อแรก ประกอบกับการศึกษาเรื่องแนวคิดในการลงโทษทางอาญาในปัจจุบัน ที่ได้เป็นไปเพื่อการแก้แค้นทดแทน เพื่อการข่มขู่หรือเพื่อยับยั้งป้องกันอย่างในอดีตเท่านั้น แต่กลับมีทิศทางหรือแนวโน้มไปสู่การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังกลับตัวเป็นคนดีและไม่กลับไปก่ออาชญากรรมภายหลังพ้นโทษอีก ซึ่งมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศไทยก็เป็นไปในการทำงานเดียวกับประเทศอื่น ๆ คือเป็นไปเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง อันเห็นได้จากแนวทางและมาตรการต่าง ๆ ที่รัฐนำมาใช้ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เช่น

สิทธิได้รับเครื่องนุ่งห่มหลับนอนและการอนามัยอื่น ๆ ตามที่ปรากฏในกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 กล่าวคือ ในปีหนึ่ง ๆ ทางเรือนจำต้องจ่ายเครื่องนุ่งห่มและเครื่องที่ใช้ในการหลับนอนให้แก่ผู้ต้องขังตามความในข้อ 70 คือ ถ้าเป็นผู้ต้องขังชายให้จ่ายเสื้อและกางเกง 2 ชุด ผ้าอาบน้ำ 1 ผืน ผ้าหมนอน 1 ผืน และเสื่อปู

นอน 1 ผืน แต่ถ้าเป็นผู้ต้องขังหญิงจะได้รับของใช้เฉพาะหญิงตามที่อธิบดีเห็นจำเป็นเพิ่มเติม¹⁶³ และเพื่อให้ผู้ต้องขังทุกคนมีที่นอนที่มีมาตรฐานเดียวกัน กรมราชทัณฑ์จึงกำหนดให้เรือนจำแต่ละแห่งต้องจัดที่นอนที่มีลักษณะเดียวกัน ทำมาจากวัสดุอย่างเดียวกัน สีและขนาดเดียวกัน เว้นแต่ผู้ต้องขังบางคนที่มีความจำเป็น เช่น ผู้ต้องขังที่ป่วย โดยที่นอนต้องมีขนาดเหมาะสมกับขนาดร่างกายของผู้ต้องขัง และมีพื้นที่เพียงพอที่ผู้ต้องขังจะสามารถเหยียดตัวตรงได้เต็มที่ และต้องไม่มีลักษณะง่ายต่อการชุกซ่อนสิ่งของต้องห้าม ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ไม่เป็นที่อาศัยของแมลงหรือพาหะนำโรคต่าง ๆ ง่ายต่อการทำความสะอาดและจัดเก็บ¹⁶⁴ ทั้งนี้ เพื่อให้ทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาค อันนับว่าเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือสิทธิของผู้ต้องขังให้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้กฎหมายยังมุ่งให้ผู้ต้องขังดูแลสุขภาพและอนามัยของตนเองเพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถดำรงชีพภายในเรือนจำอย่างมีความสุขตามอัตภาพ และกฎหมายได้กำหนดให้พัศดีต้องจัดให้ผู้ต้องขังทุกคนได้รับการตัดผมหรือโกนผม โกนหนวดเครา ตัดเล็บ อาบน้ำและขัดถูร่างกายตามข้อ 68 แห่งกฎกระทรวงดังกล่าว¹⁶⁵ ฉะนั้น เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์จึงจัดเครื่องใช้ส่วนตัวให้แก่ผู้ต้องขังแต่ละคนเป็นรายปีด้วย เช่น สบู่ฟอกตัว 12 ก้อน ผงซักฟอก 2 กิโลกรัม แปรงสีฟัน 2 อัน ยาสีฟัน 3 หลอด เป็นต้น เพื่อให้ผู้ต้องขังมีเครื่องใช้ที่จำเป็นเหล่านี้อย่างเพียงพอ นอกจากนี้ยังมีการเปิดร้านค้าสงเคราะห์ภายในเรือนจำด้วย โดยจัดให้มีการจำหน่ายเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ซึ่งจะมีราคาถูกหรือราคาตามท้องตลาดในท้องถิ่นนั้น¹⁶⁶

สิทธิได้รับการรักษาพยาบาล ทางเรือนจำมีหน้าที่ต้องจัดการให้บริการทางการแพทย์และการรักษาพยาบาลแก่ผู้ต้องขัง ทั้งในการวินิจฉัยโรค การป้องกันการแพร่ระบาด การรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยสิทธินี้ได้รับรองอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 มาตรา 4 ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 51 คือบุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 อันเป็นกฎหมายที่

¹⁶³ เพ็งอ้วง, น.136. และดู วิสัย พุกกะวัน, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 53*, น.170. และ ประธาน วัฒนาวาณิชย์, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 53*, น.52.

¹⁶⁴ ญัฐยา จรรยาชัยเลิศ, “หลักประกันสิทธิผู้ต้องขัง : กรณีศึกษาสิทธิในการดำรงชีวิต”, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), น.66.

¹⁶⁵ ธานี วรภัทร์, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 53*, น.136,139. และดู วิสัย พุกกะวัน, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 53*, น.170.

¹⁶⁶ ญัฐยา จรรยาชัยเลิศ, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 164*, น.68.

จัดทำขึ้นมาเพื่อใช้จัดระบบการให้บริการสาธารณสุขที่จำเป็นต่อสุขภาพและการดำรงชีวิต โดยมาตรา 5 กำหนดให้บุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับการบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ ในฐานะที่ผู้ต้องขังเป็นชนชาวไทยคนหนึ่งจึงควรได้รับการบริการด้านสาธารณสุขที่มีมาตรฐานจากรัฐด้วยเช่นกัน

ในส่วนของพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 กำหนดให้มีแพทย์ประจำเรือนจำหรือจัดให้มีสถานพยาบาลเพื่อเป็นที่ทำการรักษาผู้ต้องขังที่ป่วย¹⁶⁷ ตามข้อ 23 และข้อ 72 ตามลำดับ และในข้อ 73 กำหนดให้แพทย์หรือเจ้าพนักงานเรือนจำที่พบผู้ต้องขังเจ็บป่วยให้ปฏิบัติตามข้อ 38 และ 39 คือ ให้แพทย์ตรวจรักษาผู้ต้องขัง หากจำเป็นให้ส่งออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำได้ หรือหากพบว่าเป็นโรคติดต่อก็ให้จัดแยกผู้ต้องขังออกจากผู้ต้องขังอื่น ทั้งนี้ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่กำหนด¹⁶⁸ และเมื่อรัฐบาลได้จัดตั้งโครงการ 30 บาท รักษาทุกโรคร้อนมา กรมราชทัณฑ์ก็ได้เข้าร่วมโครงการดังกล่าวด้วย เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับสิทธิเท่าเทียมกับประชาชนทั่วไป¹⁶⁹ สำหรับกรณีที่ต้องส่งผู้ต้องขังไปรักษาตัวนอกเรือนจำ ต้องส่งผู้ต้องขังป่วยไปรักษาที่โรงพยาบาลของรัฐก่อน แต่ในกรณีจำเป็นที่โรงพยาบาลรัฐขาดเครื่องมือในการรักษา หรือโรงพยาบาลรัฐอยู่ห่างไกลและถ้าไม่ได้รับการรักษาอย่างทัน่วงทีอาจเป็นอันตรายถึงชีวิตหรือทุพพลภาพก็สามารถส่งตัวผู้ต้องขังป่วยไปยังโรงพยาบาลเอกชนได้ โดยแพทย์ต้องเสนอความเห็นและรายละเอียดต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ให้ครบถ้วน และแจ้งให้ญาติของผู้ต้องขังป่วยมารับผิดชอบค่าใช้จ่าย แต่ในกรณีที่ไม่มีญาติหรือญาติไม่สามารถเสียค่ารักษาพยาบาลได้ ก็ให้เรือนจำเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายนั้นเพื่อเป็นการสงเคราะห์ผู้ต้องขังป่วย¹⁷⁰

สิทธิในการนับถือศาสนาและปฏิบัติศาสนกิจ กฎหมายไทยให้ความสำคัญกับสิทธิในการนับถือศาสนาและปฏิบัติศาสนกิจของบุคคลทุกคน ดังที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแทบทุกฉบับ ซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ปรากฏอยู่ในมาตรา 37 โดยกำหนดให้ทุกคนมีเสรีภาพอย่างบริบูรณ์ในการนับถือศาสนาและปฏิบัติศาสนกิจเท่าที่ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และห้ามรัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการลิดรอนสิทธิดังกล่าวด้วยและเมื่อผู้ต้องขังมีความต้องการที่จะนับถือและปฏิบัติ

¹⁶⁷ วิสัย พุกกะวัน, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 53*, น.176. และดู ธานี วรภัทร์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 53*, น.140.

¹⁶⁸ ธานี วรภัทร์, *เพ็ญอ้าง*, น.140.

¹⁶⁹ ญัฐยา จรรยาชัยเลิศ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 164*, น.72.

¹⁷⁰ *เพ็ญอ้าง*, น.76.

ตามศาสนิกหรือความเชื่อใด ก็ย่อมสามารถทำได้อย่างเสรีเนื่องจากเป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้สำหรับคนไทยทุกคน แม้ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์และกฎหมายลำดับรองอื่น ๆ จะไม่ได้บัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้โดยตรง แต่ก็ยังมีบทบัญญัติบางประการที่ปรากฏให้เห็นถึงการให้ความสำคัญและการให้เคารพต่อสิทธิดังกล่าว คือ ในข้อ 68 แห่งกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ที่กำหนดให้พัศดีจัดให้ผู้ต้องขังทุกคนตัดผมสั้น โกนผมหนวด เครา ตัดเล็บ อาบน้ำและขัดถูร่างกาย ทั้งนี้ ไม่ขัดต่อลัทธิศาสนาของผู้ต้องขังนั้น¹⁷¹

“ศาสนามีบทบาทสำคัญในเรื่องจำโดยเป็นสิ่งที่ช่วยในการขัดเกลาความคิดและพฤติกรรมของผู้ต้องขังเป็นอย่างมาก”¹⁷² ฉะนั้น กรมราชทัณฑ์จึงได้ออกข้อบังคับ ระเบียบ และหนังสือกรมราชทัณฑ์เพื่อเป็นหลักในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังถึงสิทธิดังกล่าวนี้ ในทางปฏิบัติกรมราชทัณฑ์ได้จัดกิจกรรมทางศาสนาเพื่อเป็นการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังขึ้นหลายกิจกรรม¹⁷³ เช่น จัดให้มีการเรียนธรรมศึกษา (นักธรรม) ชั้นตรี โท และเอกแก่ผู้ต้องขัง¹⁷⁴ ถ้าสอบไล่ได้ก็จะได้รับประกาศนียบัตรจากองค์การศึกษาคณะสงฆ์ และกรมราชทัณฑ์จะพิจารณาให้ได้รับประโยชน์บางอย่าง เช่น มีการเลื่อนชั้น พิจารณาพักการลงโทษ ซึ่งจากการประเมินผลพบว่า “ผู้ที่เคยผ่านการเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี โท และเอก ระดับใดระดับหนึ่งมาแล้ว กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกมีจำนวนน้อยที่สุด”¹⁷⁵ มีการนิมนต์พระภิกษุสงฆ์มาแสดงธรรมแก่ผู้ต้องขังชาวพุทธและผู้นับถือศาสนาอื่นที่มีความสนใจรับฟังเดือนละ 4 ครั้ง จัดให้ผู้ต้องขังนั่งสมาธิหลังจากสวดมนต์ให้พระตอนเช้าหลังเคารพธงชาติและก่อนนอน ส่วนผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์จะได้เข้ารับการอบรมเดือนละ 2 – 3 ครั้ง และจัดกิจกรรมพิเศษในวันคริสต์มาส ส่วนผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม มีการจัดให้ทำพิธีละหมาด รับฟังการอบรมจากคัมภีร์อัลกุรอานทุกวันศุกร์ ให้เข้าอบรมทางศาสนาเดือนละ 1 – 2 ครั้ง และให้มีพิธีถือศีลอดตามความเชื่อของศาสนาอิสลาม “ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุผลด้านการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังให้เป็นคนดี เพื่อกลับเข้าสู่สังคมได้เมื่อพ้นโทษแล้ว และทำให้ผู้ต้องขังได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างสมบูรณ์”¹⁷⁶

¹⁷¹ เฟิงอ้วง, น.87. และดู ธาณี วรรณทร์, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 53*, น.139.

¹⁷² ณัฐยา จรรยาชัยเลิศ, *เฟิงอ้วง*, น.86.

¹⁷³ ชาย เสวิกุล, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 72*, น.273.

¹⁷⁴ ประเสริฐ เมฆมณี, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 70*, น.1. และดู ธาณี วรรณทร์, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 9*, น.474.

¹⁷⁵ ณัฐยา จรรยาชัยเลิศ, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 164*, น.89

¹⁷⁶ *เฟิงอ้วง*, น.90

นอกจากนี้ ผู้ต้องขังยังมีสิทธิได้รับอาหาร สิทธิในการติดต่อสื่อสาร สิทธิในการร้องทุกข์ การจัดบริการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การบันเทิงและการพักผ่อนหย่อนใจ ได้รับการศึกษาและการอบรม รวมถึงได้รับอุปกรณ์เพื่อการนั้น ได้รับการฝึกวิชาชีพตามความสนใจ ได้รับค่าตอบแทนจากการทำงาน ฯ การที่กฎหมายให้สิทธิต่าง ๆ เหล่านี้แก่ผู้ต้องขัง เป็นการยืนยันได้อย่างชัดเจนว่าแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญาปัจจุบันของประเทศไทยได้หันมาเน้นการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังเป็นหลัก โดยมุ่งหวังให้ผู้ต้องขังกลับตัวเป็นคนดีและสามารถกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุข ทั้งยังเป็นมาตรการที่ทำให้สังคมมีความมั่นคงและปลอดภัยจากอาชญากรรม

เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญาโดยทั่วไปของประเทศไทยในปัจจุบัน ประกอบกับการพิจารณาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโทษจำคุกตามที่ได้อธิบายไปในข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของทั้งสองสิ่งนี้มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกันและเป็นไปอย่างสอดคล้องกัน คือ เป็นไปเพื่อการแก้ไขและปรับปรุงความคิด ทักษะคติ และพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้ดีขึ้น สามารถดำเนินชีวิตหลังการพ้นโทษไปได้ด้วยความสุจริต ไม่เบียดเบียนหรือกลับไปก่อความเดือดร้อนเสียหายให้กับคนในสังคมอีก และแม้ว่าโดยสภาพของการถูกจำคุกจะทำให้ผู้ต้องขังต้องสูญเสียหรือถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการไป แต่ก็มิได้หมายความว่าสิทธิอื่น ๆ ที่ผู้ต้องขังมีอยู่จะต้องถูกตัดหรือจำกัดไปด้วย เพราะการที่กฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องอยู่ภายในเรือนจำตามระยะเวลาที่กำหนด มิได้เป็นไปโดยมุ่งหมายให้ผู้นั้นเกิดความรู้สึกหวาดกลัว หลาบจำ ด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังด้วยวิธีการที่โหดร้ายทารุณ แต่กลับเป็นไปเพื่อบำบัดรักษาให้ผู้นั้นได้กลับตนเป็นคนดีและสามารถออกไปอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้ตามปกติ

และเพื่อตอบสนองต่อแนวคิดและวัตถุประสงค์นี้ หน้าที่หนึ่งซึ่งรัฐจะต้องกระทำเพื่อมิให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่าการตนเองต่ำต้อยหรือถูกลดคุณค่าในความเป็นมนุษย์หรือรู้สึกว่าการต้องสูญเสียสิทธิเสรีภาพที่ตนพึงมีพึงได้ไปก็คือ หน้าที่ในการจัดหาและอำนวยความสะดวกให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าถึงสิทธิและสามารถใช้สิทธิที่มีอยู่นั้นได้เช่นเดียวกับการที่บุคคลทั่วไปจะพึงใช้สิทธินั้น ซึ่งแม้ว่าจะเป็นการเพิ่มภาระหน้าที่และค่าใช้จ่ายให้กับรัฐ แต่เมื่อรัฐได้เข้าแทรกแซงหรือพรากสิทธิบางอย่างของผู้ต้องขังไป รัฐก็จำต้องชดเชยด้วยการอำนวยความสะดวกให้ผู้ต้องขังสามารถใช้สิทธิที่ผู้ต้องขังมีอยู่นั้นได้ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้สภาพความเป็นอยู่ภายนอกและภายในเรือนจำมีความแตกต่างกันมาก จนส่งผลให้ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวต้องสูญเสียความสามารถในการดำรงชีวิตในสังคมภายนอกไป อันอาจทำให้ผู้ต้องขังหันกลับมากระทำความผิดซ้ำอีกด้วยเหตุที่ว่าผู้ต้องขังไม่สามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้ ซึ่งหนึ่งในสิทธิทั้งหลายที่รัฐต้องจัดให้แก่ผู้ต้องขังก็คือสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำ และเพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้นว่า บุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องขังนั้นมิได้เป็นผู้ที่ถูกจำกัดสิทธิ รวมถึงความสามารถในการใช้สิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำไป ก็

คือการนำวัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับและริบทรัพย์สินมาเปรียบเทียบกับ การลงโทษจำคุก เนื่องจากโทษปรับและริบทรัพย์สินเป็นโทษที่มีผลต่อตัวทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดโดยตรง

ริบทรัพย์สินเป็นโทษที่เบาที่สุดในการบรรเทาโทษทางอาญาทั้งหมด เป็นโทษที่มี วัตถุประสงค์ที่จะบังคับเอาทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดได้มาจากการกระทำความผิด¹⁷⁷ เพราะกฎหมายถือว่าทรัพย์สินเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ผู้กระทำความผิดสมควรได้รับ เนื่องจากการได้มา โดยมีขอบด้วยกฎหมาย และยังมีทรัพย์สินบางประเภทที่หากกฎหมายบัญญัติว่าผู้ใดทำหรือมีไว้เป็น ความผิด ทรัพย์สินนั้นก็จะต้องถูกริบทั้งสิ้น¹⁷⁸ เช่น ยาเสพติด อาวุธสงคราม เป็นต้น เพราะโดยสภาพ ของทรัพย์สินนั้นก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายอยู่ในตัว และไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นของผู้กระทำ ความผิดหรือไม่และจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ ทรัพย์สินนั้นก็จะต้องถูกริบไปตาม กฎหมาย นอกจากนี้ มีทรัพย์สินอีกประเภทหนึ่งซึ่งโดยสภาพของทรัพย์สินนั้นเองมิได้เป็นสิ่งที่ผิด กฎหมาย แต่บุคคลที่กระทำความผิดได้ใช้ทรัพย์สินนั้นหรือมีทรัพย์สินนั้นไว้เพื่อใช้ในการกระทำ ความผิด¹⁷⁹ ทรัพย์สินเหล่านั้นก็จะต้องถูกริบเช่นกัน ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า หากทรัพย์สินใดมี ความเกี่ยวข้องกับกระทำความผิด ศาลก็มีอำนาจอันชอบธรรมตามกฎหมายที่จะสั่งริบทรัพย์สิน นั้นได้¹⁸⁰ นับว่าเป็นมาตรการในการลงโทษทางอาญาซึ่งมีผลเป็นการบังคับเอาทรัพย์สินที่มีความ เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น ในทางกลับกัน หากทรัพย์สินใดไม่มีความเกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดแล้ว ศาลก็อาจเข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือเข้าไปกระทำการใด ๆ ที่ไปมีผลกระทบต่อทรัพย์สินนั้นได้

ส่วนโทษปรับ เป็นโทษทางอาญาอีกประเภทหนึ่งซึ่งมีผลบังคับเอาทรัพย์สินของ ผู้กระทำความผิดนอกเหนือจากการริบทรัพย์สิน โดยโทษปรับถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 28 ความว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาของ ศาล” ดังนั้น หากผู้ใดต้องคำพิพากษาให้ลงโทษปรับ ผู้นั้นจึงเป็นผู้ที่มีหน้าที่ที่จะต้องนำเงินตาม จำนวนที่กำหนดมาชำระให้แก่ศาล อันเป็นการลงโทษที่มีผลเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ซึ่ง คำว่าทรัพย์สินในที่นี้หมายเฉพาะตัวเงินเท่านั้นและเงินที่ได้มาจะตกเป็นของแผ่นดิน¹⁸¹ โดยโทษปรับ

¹⁷⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 (2)

¹⁷⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32

¹⁷⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 (1)

¹⁸⁰ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการพัฒนา มาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ และมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา, (ม.ป.ท. , 2551), น.14.

¹⁸¹ เฝิงอ้วง, น.15.

มักใช้ในฐานความผิดที่ไม่รุนแรงนักหรืออาจนำมาใช้ในกรณีที่ศาลเห็นว่าการลงโทษจำคุกแก่ผู้กระทำความผิดจะมีความรุนแรงมากเกินไปด้วยเหตุว่าการกระทำความผิดนั้นยังไม่ถึงขนาดที่จะต้องไปจำกัดเสรีภาพของเขา ทั้งการจำคุกในระยะสั้นก็ได้ส่งผลดีต่อผู้ที่ถูกลงโทษและสังคมแต่อย่างใด ศาลจึงอาจหันมาลงโทษปรับแทนการลงโทษจำคุกก็ได้ โทษปรับจึงนับว่าเป็นมาตรการในการเล็งโทษจำคุกอย่างหนึ่ง¹⁸² ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของโทษปรับก็คือเพื่อใช้ลงโทษผู้ซึ่งกระทำความผิดที่มีความรุนแรงหรือส่งผลกระทบต่อสังคมไม่มากนัก และยังเป็นโทษที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นมาตรการในการเล็งการลงโทษจำคุกระยะสั้น เนื่องจากเป็นความผิดที่ยังไม่ถึงขนาดและยังไม่มี ความจำเป็นต้องไปจำกัดเสรีภาพของเขานั่นเอง

เมื่อศึกษาวัตถุประสงค์ของโทษทั้ง 3 ประเภท คือ ริบทรัพย์สิน ปรับ และจำคุก เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ขนาดโทษริบทรัพย์สินและโทษปรับซึ่งเป็นโทษที่มีวัตถุประสงค์ในการบังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดโดยตรงแล้ว แต่ก็เป็น การบังคับเอาทรัพย์สินที่มีความเกี่ยวข้องกับกระทำความผิด หรือบังคับเอาเงินของผู้กระทำความผิดตามที่ศาลได้กำหนดในคำพิพากษาเท่านั้น เพื่อเป็นการลงโทษผู้ซึ่งกระทำความผิดในฐานความผิดที่มีผลกระทบต่อสังคมมากนัก เมื่อทรัพย์สินนั้นถูกริบหรือเมื่อผู้กระทำความผิดได้จ่ายเงินแก่ศาลแล้ว โทษนั้นก็ป็นอันระงับสิ้นไป มิได้มีผลกระทบต่อทรัพย์สินอื่นที่เขามีหรือได้มาโดยสุจริต ทั้งมิได้ส่งผลให้เขาต้องสูญเสียหรือต้องถูกจำกัดความสามารถในทางแพ่งคือการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินไปแต่อย่างใด เพราะ วัตถุประสงค์ของโทษทั้งสองประเภทนี้ มิได้มุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินอื่น ๆ ที่เขามีอยู่ และเมื่อผู้นั้นอยู่ในฐานะที่เป็นเจ้าของหรือเป็นผู้ทรงสิทธิเหนือทรัพย์สินและหนี้สินใด ๆ บุคคลดังกล่าวก็ย่อมมีความชอบธรรมที่จะจัดการทรัพย์สินและหนี้สินนั้นไปอย่างใดก็ได้ อันเป็นหลักที่ได้รับรองและคุ้มครองไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ในทำนองเดียวกัน แม้ว่าการถูกจำคุกจะมีผลเป็นการไปจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังบางประการ แต่การจำกัดเช่นนั้นก็เป็นไปเพื่อที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาแก้ไขปรับปรุงความคิดนิสัย หรือพฤติกรรมของผู้นั้นให้กลับมาสู่ระดับคนปกติทั่วไป เพื่อให้ชีวิตภายหลังพ้นโทษของผู้ต้องขังสามารถดำเนินไปได้โดยสุจริตและไม่ก่ออาชญากรรมซ้ำขึ้นอีก การจำคุกจึงมิได้มีความมุ่งหมายที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดให้เช็ดหลาบ ทั้งยังมีได้มุ่งหมายที่จะให้มีผลไปบังคับเอาสิ่งใด ๆ จากผู้ต้องขังเสียเลย ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สิน ร่างกาย อนามัย รวมทั้งสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ ของผู้ต้องขัง เว้นแต่โดยสภาพของการจำคุกนั่นเองที่ทำให้ผู้ต้องขังไม่สามารถใช้สิทธิเสรีภาพบางประการได้ แต่การที่ไม่สามารถใช้สิทธินั้นได้ก็มีได้หมายความว่าทำให้ผู้ต้องขังต้องสูญเสียสิทธินั้น ๆ ไป การจำคุก

¹⁸² พึ่งอ่าง, น.17. และดู ชาย เสวิกุล, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 72, น.206.

จึงเป็นเพียงอุปสรรคในการใช้สิทธิอย่างหนึ่งเท่านั้น และเช่นเดียวกัน เมื่อผู้ต้องขังอยู่ในฐานะที่เป็นเจ้าของหรือเป็นผู้ทรงสิทธิเหนือทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ภายนอกเรือนจำ ผู้ต้องขังจึงมีความชอบธรรมที่จะจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินนั้นอย่างไรก็ได้ตามใจสมัคร หน้าที่ของรัฐก็คือจะต้องสร้างมาตรการขึ้นมาเพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถใช้สิทธิที่ผู้ต้องขังมีอยู่ได้อย่างเท่าเทียมหรือใกล้เคียงกับคนทั่วไปมากที่สุดโดยไม่ขัดต่อการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในเรือนจำ ทั้งนี้ เพื่อมิให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่าคุณตนเป็นบุคคลที่ถูกกฎหมายและสังคมตัดโอกาส หรือรู้สึกว่าไร้คุณค่าหรือด้อยกว่าบุคคลทั่วไป

เมื่อโทษปรับและริบทรัพย์สินซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการบังคับเอาเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดยังมีได้ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการใช้สิทธิจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินของผู้นั้น แล้วโทษจำคุกซึ่งมิได้มีวัตถุประสงค์ใด ๆ ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังเลย จึงไม่มีทางใดที่อาจตีความไปได้ว่าการจำคุกจะมีผลไปตัดหรือจำกัดสิทธิ รวมถึงความสามารถในการใช้สิทธิเพื่อจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำได้ ดังนั้น จากบทวิเคราะห์ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จึงนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า สิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังมิได้เป็นสิทธิที่ขัดหรือแย้งต่อแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญารวมถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโทษจำคุกแต่อย่างใดด้วย

ยิ่งไปกว่านั้น นอกจากสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังจะไม่ขัดต่อแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญาแล้ว แต่กลับเป็นสิทธิที่มาส่งเสริมหรือสนับสนุนแนวคิดในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังด้วย กล่าวคือ เมื่อผู้ต้องขังทราบว่าตนต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำ เป็นธรรมดาที่ความเครียดและความวิตกกังวลต่าง ๆ จะเกิดขึ้นแก่ผู้ต้องขังทุกคน ผู้ต้องขังบางคนอาจไม่ทันพิจารณาและตัดสินใจว่าจะมอบหมายอำนาจในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนที่มีอยู่ภายนอกเรือนจำนั้นให้แก่บุคคลใดหรือแม้จะมีการมอบหมายอำนาจดังกล่าวไว้ แต่ต่อมาปรากฏว่าผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ต้องขังนั้นละทิ้งหน้าที่ไม่ยอมจัดการให้ หรือจัดการไปในทางที่เสียหายมากกว่าเดิมและผู้ต้องขังก็มีอาการป่วยได้เลยเนื่องจากตนต้องอยู่ในเรือนจำ ทรัพย์สินและหนี้สินนั้นก็ต้องถูกปล่อยไว้จนกว่าผู้ต้องขังจะพ้นโทษออกมา ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายที่ผู้ต้องขังจำต้องเผชิญภายหลังจากที่พ้นโทษ กลายเป็นบทลงโทษซ้ำสองแก่ผู้ต้องขังไปโดยปริยาย จากการแก้ไขฟื้นฟูด้วยมาตรการต่าง ๆ ที่ทางเรือนจำจัดให้ในขณะที่อยู่ในเรือนจำโดยมุ่งหวังให้ผู้ต้องขังกลับตัวเป็นคนดีมีชีวิตหลังการพ้นโทษที่ดีขึ้นและเข้ากับสังคมภายนอกได้ แต่เมื่อพ้นโทษแล้วกลับมาเจอกับสภาพปัญหาในด้านทรัพย์สินที่ต้องเสียหายหรือลดถอยน้อยลงไปนักหรือในด้านหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ปรากฏว่าเพิ่มพูนมากขึ้น อันเกิดจากการที่ไม่มีผู้ใดจัดการให้หรือจัดการไปในทางที่เสื่อมเสีย จากความตั้งใจที่จะประพฤติดัวเป็นคนดี เมื่อมาพบเหตุการณ์เช่นนี้ผู้ต้องขังอาจเกิดความเครียด รู้สึกน้อยใจในชีวิต ท้อแท้และสิ้นหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้น จนในที่สุดก็หันกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งก็

เป็นไปโดยสอดคล้องกับผลการสำรวจวิจัยเกี่ยวกับการก่ออาชญากรรมในปัจจุบัน ที่ว่า “อาชญากรรมที่ก่ออาชญากรรมพื้นฐานส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ มาจากครอบครัวที่มีปัญหายากจน หรือมีรายได้ค่อนข้างต่ำ จึงเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ปัญหาทางเศรษฐกิจคือความยากจนเป็นสาเหตุสำคัญมากในการเกิดอาชญากรรมในสังคมปัจจุบัน”¹⁸³

เช่น จากการสำรวจผู้ต้องขังในเรือนจำพิเศษธนบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2553 โดยนายมนตรี รัชศรี ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 61.8 กระทบความผิดฐานลักทรัพย์ รองลงมาร้อยละ 17.0 กระทบความผิดฐานปล้นทรัพย์ รองลงมาร้อยละ 14.8 กระทบความผิดฐานฆ่าคนตาย และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 6.4 กระทบความผิดฐานข่มขืน¹⁸⁴ และผลการสำรวจค่านิยมของผู้ต้องขังต่อการกระทำความผิด โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า “สังคมในปัจจุบันเป็นแบบวัตถุนิยม ฟุ้งเฟ้อ ทะเยอทะยาน และสังคมยกย่องนับถือผู้มีฐานะร่ำรวยมากกว่าคนดีมีคุณธรรมแต่ยากจน”¹⁸⁵

แม้ว่าสภาพการณ์ในสังคมไทย จะมีได้มีเพียงผู้ที่มีฐานะค่อนข้างต่ำหรือยากจนเท่านั้นที่เป็นผู้กระทำความผิด คนที่มีฐานะดีก็เป็นผู้กระทำความผิดอยู่มีใช้น้อย สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากความโลภและความอยากได้อะไรก็มี คนเหล่านี้จึงมักแสวงหารายได้และทรัพย์สินอื่น ๆ ด้วยวิธีการที่ไม่สุจริต แต่กระนั้นก็ตาม ไม่ว่าจะบุคคลจะมีฐานะเช่นใด เมื่อผู้ต้องขังต้องตกอยู่ภายในเรือนจำก็ย่อมหนีไม่พ้นความเครียดและความกังวลต่อบรรดาทรัพย์สินและหนี้สินที่ตนมีอยู่ ซึ่งบรรดาทรัพย์สินที่มีได้เกี่ยวข้องกับกระทำความผิด รวมถึงหนี้สินต่าง ๆ ที่ผู้ต้องขังมีหน้าที่ต้องชำระ ถือว่าเป็นสิ่งที่กฎหมายและรัฐต้องเข้ามาคุ้มครองด้วยการจัดหามาตรการให้ผู้ต้องขังสามารถใช้สิทธิทางแพ่งที่ผู้ต้องขังมี เพื่อให้ผู้ต้องขังได้ดำเนินการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินเหล่านั้นได้โดยไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยภายในเรือนจำ เพราะหากรัฐละเลยหรือเพิกเฉยต่อการใช้สิทธิดังกล่าวเสียแล้ว ผลร้ายที่สุดที่อาจตามมาก็คือ ผู้ต้องขังที่พ้นโทษไปแล้วจะหันกลับมากระทำความผิดซ้ำ

ด้วยเหตุนี้สิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังจึงเป็นสิทธิหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าสิทธิอื่นใด เมื่อผู้ต้องขังได้รับการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมภายในเรือนจำมาแล้ว และถ้าสิทธิดังกล่าวนี้ได้รับการช่วยเหลือหรือได้รับอำนวยความสะดวกบางประการไม่ว่าจากภาครัฐหรือหน่วยงานใด ๆ ในระหว่างที่ผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำมาโดยตลอด อาจทำให้ชีวิตภายหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขังเป็นไปในทางที่ดีขึ้น หรืออย่างน้อยที่สุดก็ไม่เลวร้ายไปกว่าที่ผู้ต้องขังเคยเจอ

¹⁸³ ปกรณ์ มณีปกรณ์, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 67*, น.182.

¹⁸⁴ มนตรี รัชศรี, “การกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำพิเศษธนบุรี”, (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), น.103.

¹⁸⁵ *เพ็งอ้าว*, น.103.

ก่อนที่ต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำ ความหวังที่ผู้ต้องขังประสงค์จะออกมาเริ่มต้นชีวิตใหม่ คงเป็นไปได้ด้วยดี โอกาสในการกลับมากระทำความผิดซ้ำก็จะลดน้อยลงกว่าการปล่อยให้ผู้ต้องขังออกมาเผชิญกับความสูญเสียหรือเสียหายที่เกิดกับทรัพย์สินและหนี้สินของตน ซึ่งในปัจจุบันเราแทบจะปฏิเสธไม่ได้เลยว่าทรัพย์สินและหนี้สินเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายใดที่เข้ามาช่วยเหลือหรือเอื้อให้ผู้ต้องขังสามารถใช้สิทธิดังกล่าวซึ่งผู้ต้องขังมีอยู่อย่างบริบูรณ์ตามกฎหมายได้ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคแก่ผู้ต้องขังที่จะใช้สิทธินี้ ทั้งที่ผู้ต้องขังก็เป็นผู้มีสิทธิเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป แต่กลับไม่ได้ใช้สิทธิเพียงเพราะต้องอยู่ในเรือนจำ จึงกลายเป็นว่าการลงโทษทางอาญาได้ส่งผลกระทบต่อสิทธิทางแพ่งด้วย ซึ่งมิใช่แนวคิดและความมุ่งประสงค์ในการลงโทษทางอาญาแต่อย่างใด และนอกจากจะก่อให้เกิดปัญหากับผู้ต้องขังดังที่กล่าวมาในข้างต้นทั้งหมดแล้ว การที่ไม่มีกฎหมายเข้ามาช่วยเหลือเช่นนี้ยังมีผลกระทบไปถึงบุคคลภายนอกผู้ที่จำเป็นต้องติดต่อกับผู้ต้องขังเพื่อจัดการกับสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ที่ตนมีความผูกพันอยู่กับผู้ต้องขังให้หมดไป ซึ่งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดกับผู้ต้องขังและบุคคลภายนอกนี้จะกล่าวถึงโดยละเอียดในบทถัดไป

เมื่อผู้ต้องขังยังคงมีสิทธิจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนอยู่ตามกฎหมาย และมีได้เป็นผู้ที่ถูกจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นสิทธิตามกฎหมายระหว่างประเทศ สิทธิตามรัฐธรรมนูญ สิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และสิทธิตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎหมายลำดับรองอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินซึ่งเป็นสิทธิทางแพ่งอย่างหนึ่งนั้น ก็ได้เป็นสิ่งขัดหรือแย้งกับแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญาแต่อย่างใด ดังนั้น เมื่อผู้ต้องขังเป็นบุคคลผู้ทรงสิทธิและมีความสามารถในการใช้สิทธิดังกล่าวได้อย่างบริบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว กฎหมายก็ควรยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือเพื่อให้ผู้ต้องขังได้ใช้สิทธิที่ตนมีอยู่ โดยการเข้ามาช่วยขจัดปัญหาและอุปสรรคในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังจำต้องเผชิญในระหว่างที่อยู่ในเรือนจำ หรือกำหนดให้มีมาตรการบางอย่างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้ต้องขังสามารถใช้สิทธิดังกล่าวนั้นได้

บทที่ 3

ปัญหาเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง

เมื่อกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่ได้เอื้อให้ผู้ต้องขังสามารถใช้สิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินอันเป็นสิทธิที่ผู้ต้องขังมีอยู่ตามกฎหมายได้ ทั้งที่สิทธิดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นสิทธิที่มีความสำคัญที่จะช่วยให้ผู้ต้องขังคลายความกังวลหรือลดความตึงเครียดในเรื่องทรัพย์สินและหนี้สินที่ตนมีอยู่ภายนอกเรือนจำ และลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ต้องขังภายหลังการพ้นโทษได้ ในบทนี้ผู้เขียนจะทำการศึกษาลงถึงปัญหาในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในทางกฎหมายภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันได้แก่ ข้อจำกัดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยความสามารถของบุคคล ข้อจำกัดของกฎหมายสัญญาและกฎหมายตัวการตัวแทน และปัญหาในทางปฏิบัติ ได้แก่ ปัญหาและอุปสรรคในด้านผู้ต้องขัง คือ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยตนเอง ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยตนเอง ปัญหาและอุปสรรคในการขอให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้แก่ตน รวมไปถึงปัญหาและอุปสรรคในด้านบุคคลภายนอกซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมีความสัมพันธ์อื่นใดกับผู้ต้องขังที่มีความจำเป็นที่จะต้องจัดการ หรือต้องมีการติดต่อ พูดคุย หรือตกลงกับผู้ต้องขังในเรื่องใดเรื่องหนึ่งด้วย ซึ่งได้แก่ ปัญหาและอุปสรรคในการติดต่อผู้ต้องขังเพื่อให้ผู้ต้องขังมอบอำนาจหรือให้ความยินยอมในการดำเนินการจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งแทน และปัญหาและอุปสรรคในการใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง โดยผู้เขียนจะอธิบายรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 ปัญหาในทางกฎหมายภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

โดยปกติแล้ว บุคคลผู้ทรงสิทธิย่อมสามารถใช้สิทธิหรือปฏิบัติตามหน้าที่ที่ตนมีอยู่ได้แต่เพียงผู้เดียวเท่านั้น เว้นแต่ผู้ทรงสิทธิหรือหน้าที่ดังกล่าวจะได้มอบอำนาจให้บุคคลอีกคนหนึ่งดำเนินการหรือจัดการแทน บุคคลอื่นจึงจะสามารถปฏิบัติตามการต่าง ๆ นั้นได้โดยสมบูรณ์ตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม มีบุคคลบางประเภทที่กฎหมายเห็นว่าหากให้เขาใช้สิทธิหรือหน้าที่ที่มีอยู่โดยลำพังตัวของเขาเองแล้ว จะก่อให้เกิดผลเสียแก่ทรัพย์สินหรือหนี้สินของเขาได้ เนื่องจากบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ที่บกพร่องในความสามารถ กฎหมายจึงเข้ามาช่วยเหลือโดยการกำหนดกฎหมายอันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินไว้เพื่อเป็นการป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินของเขา แต่กฎหมายอันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีอยู่นี้ ก็ยังมีข้อจำกัด

อยู่บางประการที่ไม่อาจนำมาปรับใช้กับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสม โดยข้อจำกัดในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้สามารถแบ่งได้เป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยความสามารถของบุคคล และข้อจำกัดของกฎหมายสัญญาและกฎหมายตัวการตัวแทน

3.1.1 ข้อจำกัดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยความสามารถของบุคคล

3.1.1.1 ผู้เยาว์

บุคคลผู้บรรลุนิติภาวะเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญาหรือมีความสามารถในการจัดกิจการของตนได้โดยบริบูรณ์ตามกฎหมาย¹ ส่วนผู้เยาว์เป็นบุคคลผู้อ่อนอายุ อ่อนวิฉฉัย อ่อนประสบการณ์ การคิดและการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ยังขาดความรอบคอบ กฎหมายถือว่าผู้เยาว์เป็นผู้หย่อนความสามารถ ไม่อาจจัดการกิจการหรือทรัพย์สินใด ๆ ได้ด้วยตนเอง กฎหมายจึงเข้ามาคุ้มครองจนกว่าบุคคลจะพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะ คือ เมื่อบุคคลมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์² ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 19 เนื่องจากกฎหมายไทยเห็นว่าบุคคลที่มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ย่อมเป็นผู้ที่มีความเจริญงอกงามทางสติปัญญา สามารถคิดพิจารณาและไตร่ตรองสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบ มีความรับผิดชอบเพียงพอที่จะจัดการงานของตนได้³ อย่างไรก็ตาม ผู้เยาว์อาจบรรลุนิติภาวะก่อนอายุยี่สิบปีบริบูรณ์ได้ หากทำการสมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 20 ประกอบมาตรา 1448 กล่าวคือ ชายหญิงที่ทำการสมรสมีอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์และได้จดทะเบียนสมรสตามกฎหมาย แต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควรศาลจะอนุญาตให้ทำการ

¹ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2551), น.56. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, หลักกฎหมาย บุคคล, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2553), น.61.

² ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, เพ็งอ้วง, น.56. และดู อนุวัติ ใจสมุทร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ว่าด้วยบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515), น.160. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514), น.76.

³ กิตติศักดิ์ ปรกติ, อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 1, น.62. และดู อนุวัติ ใจสมุทร, เพ็งอ้วง, น.161.

สมรสก่อนอายุ 17 ปี ก็ได้ กรณีดังกล่าวกฎหมายถือว่าเป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้วเช่นกัน⁴ บุคคลนั้นจึงมีความสามารถที่จะจัดการงานใด ๆ ได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ กฎหมายเห็นว่าผู้ที่มีอายุถึงขนาดมีครอบครัวแล้วควรมีฐานะและความสามารถเช่นเดียวกับผู้บรรลุนิติภาวะ เพื่อให้เขาสามารถทำนิติกรรมหรือจัดการงานต่าง ๆ ในครอบครัวได้เองโดยสมบูรณ์⁵

โดยหลักแล้ว บุคคลซึ่งเป็นผู้เยาว์หรือยังไม่บรรลุนิติภาวะจะทำนิติกรรมใด จำต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมเสียก่อน หากฝ่าฝืน การนั้นจะตกเป็นโมฆียะตามความในมาตรา 21⁶ โดยนิติกรรมที่ตกเป็นโมฆียะนั้นอาจมีการให้สัตยาบันเพื่อให้มีผลสมบูรณ์มาแต่เริ่มแรก (มาตรา 177) หรืออาจบอกกล่าวให้ตกเป็นโมฆะ (มาตรา 176) โดยผู้มีสิทธิบอกกล่าวได้ ซึ่งจะทำให้นิติกรรมนั้นเสียเปล่ามาตั้งแต่ต้นและให้คู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิมเสมือนไม่เคยมีการทำนิติกรรมนั้นมาก่อน⁷ และโดยปกติผู้แทนโดยชอบธรรมก็จะเป็นบิดามารดาของผู้เยาว์ แต่สำหรับผู้เยาว์ที่ไม่มีบิดามารดาหรือบิดามารดาถูกถอนอำนาจปกครอง ศาลอาจจัดให้มีผู้ปกครองขึ้นได้ตามมาตรา 1585 และมาตรา 1586 ซึ่งผู้ปกครองที่ศาลตั้งขึ้นนี้ก็คือผู้แทนโดยชอบธรรมนั่นเอง⁸ การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้เยาว์ที่ประสงค์จะทำนิติกรรมจำต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน เนื่องมาจาก “ผู้บัญญัติกฎหมายได้พิจารณาเอาหลักตามธรรมชาติว่าเด็ก...หาอาจที่จะระวังป้องกันตัวและทรัพย์สินของตนเองโดยมิให้เป็นอันตรายได้ไม่ บุคคลเหล่านี้หามีสติรู้สึกลึกซึ้งและชอบได้ชัดเจน สำหรับการเป็นอันตรายหรือทำให้ต้องผูกพันได้ การคุ้มครองป้องกันบุคคลเหล่านี้มีเฉพาะแต่จะจัดให้มีในส่วนร่างกาย แต่ยังต้องจัดให้ทรัพย์สินของบุคคลเหล่านี้อยู่ในความคุ้มครองพ้นจากบุคคลที่มีความคิดมุ่งประสงค์แต่จะแสวงหาผลประโยชน์อันเป็นไปในทางจะเอาเปรียบบุคคล

⁴ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็ญอ่าง*, น.64. และดู ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.60. และดู จิตติ ดิงศภัทย์, *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล*, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529), น.45.

⁵ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็ญอ่าง*, น.64. และดู อนุวัติ ใจสมุทร, *อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.162. และดู ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *เพ็ญอ่าง*, น.60.

⁶ อนุวัติ ใจสมุทร, *เพ็ญอ่าง*, น.174. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็ญอ่าง*, น.67. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, *อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.81.

⁷ อนุวัติ ใจสมุทร, *เพ็ญอ่าง*, น.175. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็ญอ่าง*, น.71. และดู ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.112. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, *เพ็ญอ่าง*, น.85.

⁸ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็ญอ่าง*, น.69. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, *เพ็ญอ่าง*, น.83. และดู จิตติ ดิงศภัทย์, *อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 4*, น.46.

เหล่านี้...ด้วยเหตุนี้ผู้บัญญัติกฎหมายจึงได้จัดให้บุคคลเหล่านี้อยู่ภายใต้ความคุ้มครองของบุคคลที่มีอาวุโส และมีสตบบริบูรณ์โดยให้รับภาระเป็นผู้แนะนำการครองชีพ และเป็นผู้แทนของบุคคลนั้นเมื่อจะติดต่อกับบุคคลภายนอก”⁹

กิจการที่กฎหมายบังคับว่าจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมจำกัดเฉพาะนิติกรรมเท่านั้น ส่วนการอื่นแม้จะมีผลตามกฎหมาย แต่หากมิใช่นิติกรรมแล้วผู้เยาว์ก็สามารถทำได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม เช่น การเข้าถือเอาทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของ การครอบครองทรัพย์สิน การเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ เป็นต้น¹⁰ อย่างไรก็ตาม มีนิติกรรมบางประเภทที่ผู้เยาว์สามารถทำได้เองโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม เช่น นิติกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เยาว์ฝ่ายเดียว (มาตรา 22) นิติกรรมที่ผู้เยาว์ต้องทำเองเฉพาะตัว (มาตรา 23) นิติกรรมตามฐานานุรูปที่จำเป็นในการดำรงชีพ (มาตรา 24) เป็นต้น แต่หากนิติกรรมที่ผู้เยาว์มุ่งประสงค์จะกระทำเป็นนิติกรรมสำคัญตามที่กฎหมายกำหนด การทำนิติกรรมนั้น ๆ จำต้องได้รับอนุญาตจากศาลเท่านั้น (มาตรา 1574) โดยความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมอาจแสดงออกโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ได้ เช่น ยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร หรือด้วยวาจา หรือแสดงออกด้วยการกระทำใดซึ่งเป็นที่เข้าใจได้ว่าให้ความยินยอม เช่น รับรู้การทำนิติกรรมนั้นโดยไม่คัดค้าน¹¹ และเมื่อผู้แทนโดยชอบธรรมให้ความยินยอมแล้ว ผู้เยาว์จะต้องกระทำการนั้นภายในขอบเขตที่ระบุ แต่หากไม่มีการระบุขอบเขตไว้ ผู้เยาว์ย่อมทำการนั้น ๆ ได้เพียงเท่าที่เห็นสมควร¹²

บทบัญญัติเรื่องความสามารถในการทำนิติกรรมของผู้เยาว์นี้ เป็นที่เห็นได้ชัดว่ากฎหมายมุ่งประสงค์ที่จะคุ้มครองประโยชน์ของผู้เยาว์เป็นสำคัญ เนื่องจากผู้เยาว์เป็นผู้ที่อ่อนอายุ อ่อนวิจฉัย ความสามารถในการคิดพิจารณาและไตร่ตรองสิ่งต่าง ๆ ยังไม่สมบูรณ์เท่าบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว กฎหมายจึงได้กำหนดเป็นหลักว่านิติกรรมต่าง ๆ ที่ผู้เยาว์ประสงค์จะกระทำต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมเสียก่อน เพื่อให้ผู้แทนโดยชอบธรรมได้

⁹ เอกุต์, มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง คำสอนชั้นปริญญาตรี พุทธศักราช 2477 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2477), น.58.

¹⁰ กิตติศักดิ์ ปรกติ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1, น.68. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2, น.82. และดู จิตติ ดิงศรัทีย, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4, น.46.

¹¹ กิตติศักดิ์ ปรกติ, เพ็ງอ้าง, น.70. และดู ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1, น.111. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิเพ็งอ้าง, น.83.

¹² กิตติศักดิ์ ปรกติ, เพ็งอ้าง, น.70. และ สมทบ สุวรรณสุทธิ, เพ็งอ้าง, น.84.

กลั่นกรองถึงทางได้เสียในผลประโยชน์ของผู้เยาว์ และในขณะเดียวกันกฎหมายก็ให้อิสระและความคล่องตัวแก่ผู้เยาว์ในการที่ผู้เยาว์จะทำนิติกรรมบางประเภท จึงได้กำหนดเป็นข้อยกเว้นไว้ตามที่กล่าวมาในข้างต้น ดังนั้น การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้เยาว์จึงยังเป็นอำนาจของผู้เยาว์อยู่ เพียงแต่หากการจัดการดังกล่าวเป็นไปในรูปของการทำนิติกรรมสัญญาแล้ว ผู้เยาว์จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม หรือหากเป็นนิติกรรมสำคัญก็ต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน การจัดการนั้น ๆ จึงจะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย แต่หากเป็นนิติกรรมที่กฎหมายกำหนดเป็นข้อยกเว้นไว้หรือเป็นการจัดการในรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่นิติกรรมสัญญา ผู้เยาว์ก็สามารถกระทำการนั้น ๆ ได้เองโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม ทั้งนี้ เพื่อเป็นการรักษาผลประโยชน์ในทางทรัพย์สินให้กับผู้เยาว์เอง

สำหรับบทวิเคราะห์เรื่องข้อจำกัดในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้เยาว์ กับ กรณีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง สามารถอธิบายได้ดังนี้

ข้อจำกัดในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้เยาว์ที่ไม่อาจนำมาใช้กับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสมนั้นสามารถพิจารณาและวิเคราะห์ได้ว่า การที่กฎหมายบัญญัติเรื่องแนวทางในการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ไว้ก็เนื่องจากกฎหมายเล็งเห็นว่าผู้เยาว์เป็นบุคคลผู้หยาบความสามารถในการคิดพิจารณาและการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เพราะผู้เยาว์ยังมีความอ่อนวัย อ่อนประสบการณ์ ถ้ากฎหมายปล่อยให้ผู้เยาว์ทำนิติกรรมเองโดยลำพังก็อาจเป็นทางให้ผู้เยาว์เสียเปรียบ กฎหมายจึงกำหนดแนวทางในการจัดการไว้ว่า หากการใดที่ผู้เยาว์มุ่งประสงค์จะกระทำนั้นมีลักษณะเป็นนิติกรรม ผู้เยาว์ยังคงสามารถจัดการทรัพย์สินหรือหนี้สินหรือการใด ๆ ได้ด้วยตนเองเพียงแต่จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน หรือหากเป็นนิติกรรมที่มีความสำคัญก็จะต้องได้รับอนุญาตจากศาล เพื่อให้ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือศาลได้กลั่นกรองถึงทางได้เสียในการนั้น ๆ เว้นแต่นิติกรรมบางประเภทที่กฎหมายกำหนดเป็นข้อยกเว้นไว้ ผู้เยาว์จึงสามารถทำได้เองโดยลำพัง รวมถึงการจัดการอย่างใด ๆ ที่มีได้เป็นนิติกรรมสัญญาผู้เยาว์ก็ยังคงสามารถดำเนินการจัดการได้เองโดยมิจำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมหรือคำสั่งอนุญาตจากศาลแต่อย่างใด

โดยลักษณะที่ผู้เยาว์ยังเป็นผู้อ่อนวัยและอ่อนประสบการณ์ กฎหมายจึงเข้ามาคุ้มครองด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดการเรื่องต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมา แต่สำหรับผู้ต้องขังซึ่งโดยสภาพแล้วเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการคิด พิจารณาและตัดสินใจในสิ่งต่าง ๆ ได้ อย่างสมบูรณ์เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ไม่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจหรือทางอื่นใด และเป็นผู้บรรลุนิติภาวะ มีความสามารถในทางกฎหมายอย่างบริบูรณ์ที่จะจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินของตนอย่างไรก็ได้ในฐานะที่เป็นผู้ทรงสิทธิหรือหน้าที่ต่าง ๆ เหตุผลประการนี้จึงนำมาสู่ข้อจำกัดที่ว่า

เมื่อผู้ต้องขังซึ่งมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ หรือเป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสตามกฎหมายแล้ว ผู้ต้องขังจึงมีไข่มุคบุคคลที่กฎหมายจะเข้ามาคุ้มครอง หลักเกณฑ์ในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับผู้เยาว์นั้นจึงมีอาจนำมาปรับใช้กับผู้ต้องขังได้ และแม้ว่าจะให้ผู้ต้องขังซึ่งมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาจำต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลใดก่อนการดำเนินการจัดการในเรื่องต่าง ๆ ก็เป็นสิ่งที่ไม่มีเหตุผล ไม่สมประสงค์และไม่สมเจตนารมณ์ของผู้ใดเลย ไม่ว่าจะในทางกฎหมายหรือความประสงค์ของผู้ต้องขังเองก็ตาม โดยลักษณะหรือหลักการและเหตุผลในเบื้องต้นที่สำคัญของผู้เยาว์กับผู้ต้องขังซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงนี้ จึงไม่อาจที่จะนำวิธีการจัดการของผู้เยาว์มาใช้ในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังได้เลย

3.1.1.2 คนวิกลจริตที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

เหตุที่ศาลจะสั่งให้บุคคลใดเป็นคนไร้ความสามารถนั้น บุคคลดังกล่าวจะต้องเป็นบุคคลวิกลจริต กล่าวคือ เป็นบุคคลที่มีอาการผิดปกติทางจิตหรือสติปัญญาถึงขนาดขาดความสามารถโดยสิ้นเชิงในการกำหนดเจตนาของตนเองได้อย่างอิสระ ขาดสติสัมปชัญญะ ขาดความรู้สึกรับผิดชอบ ขาดความรำลึก หรือแม้จะรู้สึกสำนึก แต่การแสดงเจตนาของบุคคลนั้นก็เกินไปโดยปราศจากความสามารถไตร่ตรองด้วยเหตุผล¹³ และความบกพร่องทางจิตที่จะถือว่าถึงขนาดวิกลจริตนี้จะต้องเกิดขึ้นเป็นประจำ ไม่ใช่แค่ครั้งคราว แต่ก็ไม่ถึงขนาดที่จะต้องเป็นอยู่ตลอดเวลา คือ อาจมีอาการปกติสลับกับอาการวิกลจริตก็ได้¹⁴ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะสาเหตุของอาการดังกล่าวจะเกิดขึ้นจากความเจ็บป่วยหรือเป็นมาตั้งแต่กำเนิดก็ตาม¹⁵

เมื่อบุคคลตามมาตรา 28 อันได้แก่ คู่สมรสของคนวิกลจริต บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์ ผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลวิกลจริต (คือผู้ที่ปกครองดูแลบุคคลวิกลจริตตามความเป็นจริง) หรือพนักงานอัยการ ได้ร้องขอต่อศาลให้สั่งบุคคลใดเป็นคนไร้ความสามารถ¹⁶ และถ้าศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าบุคคลดังกล่าวมีอาการวิกลจริตจนไม่สามารถจัดการงานได้เอง ศาลจะมีคำสั่งให้บุคคลวิกลจริตผู้นั้นเป็นคนไร้ความสามารถ โดยคำสั่งศาลจะต้องประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา

¹³ สมทบ สุวรรณสุขุติ, *เพ็ญอ้วง*, น.109. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็ญอ้วง*, น.97. และดู ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.142. และดู เอกุต์, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 9*, น.85.

¹⁴ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็ญอ้วง*, น.97. และดู สมทบ สุวรรณสุขุติ, *เพ็ญอ้วง*, น.109. และดู ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *เพ็ญอ้วง*, น.143. และดู เอกุต์, *เพ็ญอ้วง*, น.85.

¹⁵ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็ญอ้วง*, น.97.

¹⁶ *เพ็ญอ้วง*, น.99. และดู ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.144.

นุเบกษาด้วย¹⁷ อย่างไรก็ตาม การตกเป็นคนที่ไร้ความสามารถนั้นให้เริ่มมีผลนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งมิใช่วันที่ประกาศคำสั่งศาลลงในราชกิจจานุเบกษา เพราะการประกาศลงในราชกิจจานุเบกษานั้นก็เพื่อให้คนทั้งหลายได้ทราบทั่วกันว่าบุคคลดังกล่าวตกเป็นคนที่ไร้ความสามารถตามกฎหมายเท่านั้น อันเป็นการป้องกันมิให้บุคคลทั่วไปมาทำนิติกรรมกับผู้ไร้ความสามารถ ซึ่งจะส่งผลให้นิติกรรมนั้นตกเป็นโมฆียะและอาจถูกบอกล้างในภายหลังได้¹⁸ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของบุคคลวิกลจริตไม่ให้ต้องเสียเปรียบในนิติกรรมซึ่งได้กระทำไปเพราะขาดสติสัมปชัญญะหรือขาดความรู้สึนึกคิด

ความในวรรคสองของมาตรา 28 จึงกำหนดให้บุคคลวิกลจริตที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนที่ไร้ความสามารถต้องจัดอยู่ในความอนุบาลของผู้อนุบาลที่ศาลตั้ง ซึ่งอาจเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือคู่สมรสของบุคคลวิกลจริตก็ได้ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่บุคคลวิกลจริตมีคู่สมรสตามกฎหมาย ศาลย่อมตั้งคู่สมรสของบุคคลวิกลจริตให้เป็นผู้อนุบาล เนื่องจากกฎหมายเห็นว่าบุคคลที่เป็นคู่สมรสย่อมมีความรักใคร่กัน น่าจะดูแลคนไร้ความสามารถนั้นได้ดียิ่งกว่าบุคคลอื่น¹⁹ แต่หากมีเหตุสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น เช่น คู่สมรสดำเนินการจัดการไปในทางที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินถึงขนาดหรือคู่สมรสเป็นคนประพฤติสุรุ่ยสุร่าย หรือไม่ให้ความอุปการะดูแลคนไร้ความสามารถ หรือเหตุอื่นใดที่ไม่เหมาะแก่การเป็นผู้อนุบาล ผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการอาจร้องขอให้ตั้งผู้อื่นเป็นผู้อนุบาลก็ได้²⁰ ตามมาตรา 1463

ตัวอย่างของคำวินิจฉัยกรณีมีผู้ที่ยื่นคำร้องต่อศาลขอให้สั่งบุคคลใดตกเป็นคนที่ไร้ความสามารถ เช่น ประกาศศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์²¹ คดีแพ่งหมายเลขดำที่ 61/2558 คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ 89/2558 เรื่อง มีคำสั่งให้ร้อยตำรวจตรี ช. เป็นคนไร้ความสามารถและให้อยู่ในความอนุบาลของนาง จ. ผู้ร้อง ขอให้จจริงปรากฏว่า ผู้ร้องเป็นภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายของร้อยตำรวจตรี ช. โดยร้อยตำรวจตรี ช. ป่วยด้วยโรคเส้นเลือดในสมองแตกตีบตันเป็นบริเวณทับในสมองซีกขวา พุดจาไม่ได้ แพทย์ลงความเห็นว่าเป็นสมองไม่ทำงานพิการทุพพลภาพ

¹⁷ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *เพ็งอ้วง*, น.149. และดู อนุมติ ใจสมุทร, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น. 291.

¹⁸ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.102. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.113. และดู ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *เพ็งอ้วง*, น.149.

¹⁹ สมทบ สุวรรณสุทธิ, *เพ็งอ้วง*, น.115. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้วง*, น.103.

²⁰ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้วง*, น.104. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, *เพ็งอ้วง*, น.115. และดู จิตติ ดิงศภัทย์, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 4*, น.55.

²¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132/ตอนที่ 103 ง/หน้า 44/1 ตุลาคม 2558

และช่วยเหลืตนเองไม่ได้ตลอดชีพ ร้อยตำรวจตรี ช. อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของผู้ร้องมาตลอด โดยมีบุตรด้วยกันสามคน และบิดามารดาของร้อยตำรวจตรี ช. ถึงแก่กรรมแล้ว ร้อยตำรวจตรี ช. มีทรัพย์สินเป็นที่ดิน แต่ไม่สามารถจัดการทรัพย์สินได้ด้วยตนเอง ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายได้ และ การทำนิติกรรมบางอย่างของผู้ร้องจำต้องได้รับความยินยอมจากร้อยตำรวจตรี ช. ด้วยจึงจะสามารถ กระทำการนั้น ๆ ได้ แต่ร้อยตำรวจตรี ช. ไม่อาจให้ความยินยอมได้ ศาลได้สวนแล้วเห็นว่าอาการของ ร้อยตำรวจตรี ช. เข้าลักษณะวิกลจริต และผู้ร้องเป็นภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งสามารถดูแลรักษา ผลประโยชน์และสามารถเป็นผู้อนุบาลของร้อยตำรวจตรี ช. ได้ เมื่อทนายททั้งสามไม่คัดค้านและผู้ ร้องไม่มีลักษณะต้องห้ามมิให้เป็นผู้อนุบาล ศาลจึงมีคำสั่งให้ร้อยตำรวจตรี ช. เป็นคนไร้ความสามารถ และให้อยู่ในความอนุบาลของนาง จ. ผู้ร้อง

เมื่อศาลตั้งบุคคลใดให้เป็นผู้อนุบาลแล้ว บุคคลดังกล่าวจะมีฐานะเป็น ผู้แทนโดยชอบธรรมของคนไร้ความสามารถ (มาตรา 1598/18 และมาตรา 1598/3 วรรคแรก) ซึ่งมี อำนาจในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินทุกอย่างของคนไร้ความสามารถ แต่การจัดการนั้นต้อง กระทำไปด้วยความระมัดระวังดังเช่นวิญญูชนจะพึงกระทำ ตามมาตรา 1571²² โดยกฎหมายให้ อำนาจแก่ผู้อนุบาลในการดำเนินการต่าง ๆ แทนคนไร้ความสามารถได้เลย มิใช่เพียงการให้ความ ยินยอมดังกรณีของผู้แทนโดยชอบธรรมให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์เท่านั้น²³ แต่การใช้อำนาจของผู้ อนุบาลก็ยังมีข้อจำกัดอยู่บางประการเช่นกัน ทั้งนี้ เพื่อมิให้ผู้อนุบาลจัดการไปในทางที่อาจก่อให้เกิด ความสูญเสียหรือเสียหายแก่ทรัพย์สิน หนี้สิน หรือกิจการใด ๆ ของคนไร้ความสามารถ อันเป็นการ รักษาไว้ซึ่งประโยชน์ในทางทรัพย์สินของผู้ที่ไม่สามารถจัดการงานของตนเองได้เนื่องจากความผิดปกติ ทางด้านร่างกายหรือจิตใจของผู้นั้น

สำหรับบทวิเคราะห์เรื่องข้อจำกัดในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของ คนไร้ความสามารถ กับ กรณีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง สามารถ อธิบายได้ดังนี้

ลักษณะของคนไร้ความสามารถ คือ บุคคลที่ขาดความสามารถในการ จัดการทรัพย์สิน หนี้สิน หรือกิจการอื่นใดของตนได้เองอย่างสิ้นเชิงด้วยเหตุที่เขามีอาการจิตวิกล กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้บุคคลที่กำหนดไว้มีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลสั่งให้บุคคลดังกล่าวเป็นคน ไร้ความสามารถ อันมีผลให้บุคคลนั้นต้องอยู่ในความอนุบาลของผู้อนุบาล ซึ่งแนวทางในการจัดการ

²² กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 1*, น.105.

²³ สมทบ สุวรรณสุทธิ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 2*, น.111.

ทรัพย์สิน หนี้สิน หรือการใด ๆ ของคนไร้ความสามารถก็คือ กฎหมายให้อำนาจแก่ผู้อนุบาลในการดำเนินการต่าง ๆ แทนคนไร้ความสามารถ เว้นแต่นิติกรรมบางอย่างตามที่กฎหมายกำหนด

เมื่อเปรียบเทียบหลักการและเหตุผลที่กฎหมายต้องบัญญัติถึงแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สิน หนี้สิน หรือกิจการอื่นใดซึ่งมีลักษณะเป็นการทำนิติกรรมของคนไร้ความสามารถไว้นั้นก็เนื่องมาจากเหตุที่บุคคลดังกล่าวมีอาการจิตวิกลจนไม่อาจจัดการสิ่งต่าง ๆ ของตนได้อย่างสิ้นเชิง อาจเป็นทางที่ทำให้เกิดความสูญเสียหรือเสียหายขึ้นกับทรัพย์สินและหนี้สินของเขาได้ แต่สำหรับเหตุที่กฎหมายควรกำหนดกฎเกณฑ์หรือแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังนั้นก็เพราะปัญหาและอุปสรรคในทางกายภาพของผู้ต้องขังที่โดยสภาพแล้วผู้ต้องขังไม่อาจออกไปดำเนินการจัดการกับสิ่งต่าง ๆ ที่ตนมีอยู่ภายนอกเรือนจำได้ ทั้งที่ผู้ต้องขังเป็นบุคคลผู้ทรงสิทธิตามกฎหมายที่จะจัดการกับสิ่งเหล่านั้นได้อย่างบริบูรณ์ ซ้ำยังมีได้มีความบกพร่องในความคิด การพิจารณา และการไตร่ตรองสิ่งต่าง ๆ แต่อย่างไร โดยลักษณะของคนไร้ความสามารถกับผู้ต้องขังจึงมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เมื่อผู้ต้องขังมิได้เป็นผู้หย่อนความสามารถคือมิได้เป็นผู้ที่มีอาการผิดปกติทางจิตจนไม่อาจจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเองได้อย่างเช่นคนวิกลจริตที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถแล้ว หลักเกณฑ์ในการจัดการทรัพย์สินของคนไร้ความสามารถจึงไม่อาจนำมาปรับใช้กับกรณีของผู้ต้องขังได้ บทบัญญัติดังกล่าวจึงจำกัดการใช้เฉพาะกับผู้ซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถเท่านั้น ผู้ต้องขังจึงมิใช่บุคคลที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครองตามที่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดทรัพย์สินดังกล่าวขึ้น

3.1.1.3 คนเสมือนไร้ความสามารถ

คนเสมือนไร้ความสามารถเป็นผู้ไร้ความสามารถประเภทหนึ่งที่ถูกกฎหมายจำกัดความสามารถในการทำนิติกรรมโดยเหตุที่บุคคลดังกล่าวมีความบกพร่องทางกายหรือจิตใจแต่ไม่ถึงขนาดวิกลจริต แต่บุคคลที่จะถูกศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถได้นั้นจะต้องเป็นบุคคลที่ถึงขนาดไม่สามารถจัดการงานของตนเองได้หรือจัดการไปในทางที่จะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว²⁴ คือ “ไม่สามารถทำการงานได้ด้วยดีโดยปราศจากความเสียหายมิใช่ไม่สามารถทำอะไรได้เลย”²⁵ ซึ่งกฎหมายเห็นว่าควรที่จะปกป้องบุคคลดังกล่าวจากบุคคลปกติทั่วไปที่อาจเข้ามาเอาเปรียบหรือแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่มีกายหรือจิตใจไม่ปกตินี้ โดยสาเหตุของความบกพร่องอาจเกิดจาก

²⁴ กิตติศักดิ์ ปรกิต, *อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น.112.

²⁵ ประสิทธิ์ โสวิไลกุล, *อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น.175.

- ความพิการทางกาย คือ การลดน้อยถอยลงแห่งความสามารถทางร่างกายของบุคคล เช่น หูหนวก ตาบอด เป็นง่อย ซึ่งอาจจะเป็นมาแต่กำเนิดหรืออาจเกิดขึ้นในภายหลังก็ได้ เช่น เพราะความเจ็บป่วย อุบัติเหตุ เป็นต้น²⁶ เหตุที่กฎหมายกำหนดให้บุคคลเหล่านี้อาจถูกศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็เนื่องมาจากเกรงว่า “ถ้าปล่อยให้บุคคลเหล่านี้อยู่กันไปตามยถากรรมเช่นนั้น ก็จะเป็นช่องทางให้บุคคลที่สมบูรณ์แข็งแรงถือโอกาสแห่งการขาดกำลังสามารถนั้น กระทำการล่วงละเมิดต่อประโยชน์ของบุคคลเหล่านั้น”²⁷

- จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ คือ ผู้ที่มีจิตไม่ปกติแต่ไม่ถึงขนาดจิตวิกล มีความรู้สึกผิดชอบอยู่ในระดับต่ำกว่าคนทั่วไปหรือมีความสามารถหย่อนลงมาเมื่อเทียบกับคนปกติ²⁸ ซึ่งอาจเป็นมาแต่กำเนิดหรืออาจเกิดขึ้นเพราะเหตุต่าง ๆ ในภายหลังก็ได้ เช่น เกิดจากความเจ็บป่วย กรรมพันธุ์ เป็นต้น เหตุที่กฎหมายต้องเข้ามาคุ้มครองบุคคลดังกล่าวนี้ก็เพื่อมิให้คนปกติทั่วไปมาทำการใด ๆ ที่เป็นการเอาเปรียบหรือแสวงหาประโยชน์จากบุคคลดังกล่าวด้วยเหตุที่เขามีจิตไม่ปกติ นั่นเอง²⁹

- ประพฤติสุรุยสุรายเสเพลเป็นอาชญา คือ การใช้เงินทองและทรัพย์สินอย่างฟุ่มเฟือยโดยไม่มีเหตุผล หรือไม่มีเหตุอันสมควร หรือโดยไม่จำเป็น หรือก่อหนี้สินจนไม่มีทางจะชำระได้ เช่น เล่นการพนัน เสพอบายมุข จนไม่เป็นอันทำมาหากิน หรือไม่สนใจบุคคลและกิจการในครอบครัว³⁰ ซึ่งถ้าปล่อยให้ไปโดยไม่ให้ความคุ้มครองในการกระทำของเขาหรือไม่คุ้มครองจากความโลภของบุคคลอื่นซึ่งอาจแสวงหาประโยชน์จากเหตุที่เขาประพฤตินี้แล้ว จะมีผลทำให้บุคคลนั้นหรือครอบครัวของเขาล่มจมและสิ้นเนื้อประดาตัวไปอย่างรวดเร็ว³¹ แต่ที่สำคัญคือจะต้องถึงขนาดที่ไม่สามารถจัดการงานใด ๆ ได้ด้วยตนเองหรืออาจจัดการไปในทางที่เสื่อมเสียหรือเสียหาย³² และบุคคล

²⁶ เอกุต์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 9*, น.102. และดู ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *เพ็งอ้าง*, น.175. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 1*, น.112.

²⁷ เอกุต์, *เพ็งอ้าง*, น.102.

²⁸ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 1*, น.176. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 1*, น.113.

²⁹ เอกุต์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 9*, น. 102.

³⁰ *เพ็งอ้าง*, น.103. และดู ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 1*, น.177. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 1*, น.113.

³¹ เอกุต์, *เพ็งอ้าง*, น.103. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 2*, น.125.

³² ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 1*, น.177.

ที่จะถูกศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถด้วยเหตุนี้จะต้องมีความประพฤตีสุรุ่ยสุร่ายเสเพลอยู่เสมอเป็นปกติด้วย มิใช่มีพฤติกรรมตั้งแต่นั้นเพียงครั้งคราว โดยศาลจะพิจารณาถึงฐานะทางการเงินและฐานะทางสังคมของบุคคลนั้นประกอบด้วย³³

- ติดสุรายาเมา โดยจะเป็นการเสพสิ่งมีนเมาชนิดใดก็ได้ เช่น เฮโรอีน มอร์ฟิน กัญชา สุรา เป็นต้น แต่จะต้องมีลักษณะที่ติดจนขาดเสียมิได้ คือ มีอาการเมามายอยู่เสมอหรือแทบจะไม่มีเวลาที่อยู่ในสภาพปกติเลย³⁴ ซึ่งเป็นธรรมดาที่การเสพเช่นนี้จะทำให้บุคคลเสื่อมถอยกำลังทางกายและสติปัญญา จนเป็นเหตุให้บุคคลดังกล่าวไม่สามารถจัดการงานของตนเองหรือครอบครัวได้ หรืออาจจัดการไปในทางที่เสื่อมเสียหรือเสียหาย³⁵

- เหตุอื่นใดในทำนองเดียวกันกับที่กล่าวมา คือ ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีพฤติกรรมหรือมีลักษณะอย่างไร แต่ถ้าเป็นเหตุให้บุคคลนั้นไม่อาจจัดการงานของตนได้หรืออาจจัดการไปในทางที่เสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัวแล้ว ก็อาจเป็นเหตุให้ศาลมีคำสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถได้³⁶

เมื่อบุคคลใดมีเหตุดังกล่าวมานี้ คู่สมรส บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์ ผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลนั้นอยู่ หรือพนักงานอัยการ อาจร้องขอต่อศาลเพื่อขอให้ศาลสั่งให้บุคคลดังกล่าวเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้³⁷ และศาลมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจที่จะสั่งให้บุคคลใดเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถโดยจะพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏ³⁸ มีข้อสังเกตว่า เมื่อศาลยังมิได้สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถแล้ว บุคคลดังกล่าวจะมีผู้พิทักษ์ได้อย่างไร กรณีนี้ได้เคยมีคำพิพากษาฎีกาที่ 964/2504 (ประชุมใหญ่) พิจารณาว่า บุคคลที่จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบุคคลใดเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถนั้นคือบุคคลตามมาตรา 32 ประกอบมาตรา 28 ซึ่งรวมถึงผู้พิทักษ์ตามพัตินัยของบุคคลที่ไม่สามารถจัดการงานของตนเองได้ด้วย³⁹ และคำสั่งศาลนี้จะต้องประกาศใน

³³ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.114. และดู เอกุต์, *อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 9*, น.103.

³⁴ เอกุต์, *เพ็งอ่าว*, น.104. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ่าว*, น.114. และดู ประสิทธิ์ ไขว้โลกุล, *อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.177.

³⁵ ประสิทธิ์ ไขว้โลกุล, *เพ็งอ่าว*, น.177.

³⁶ *เพ็งอ่าว*, น.178. และ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.114.

³⁷ ประสิทธิ์ ไขว้โลกุล, *เพ็งอ่าว*, น.178. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ่าว*, น.117.

³⁸ เอกุต์, *อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 9*, น.105.

³⁹ ประสิทธิ์ ไขว้โลกุล, *อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.178.

ราชกิจจานุเบกษาเพื่อให้ประชาชนได้ทราบกันโดยทั่วไป แต่ผลของคำสั่งดังกล่าวให้มีผลนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง มิใช่วันที่มีการประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา⁴⁰

ตัวอย่างการพิจารณาของศาลที่มีคำสั่งให้บุคคลใดตกเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถตามที่มีผู้ร้องขอ เช่น ประกาศศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดบุรีรัมย์⁴¹ คดีแพ่งหมายเลขดำที่ 105/2558 และคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ 163/2558 เรื่อง คำสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ ข้อเท็จจริงปรากฏว่า นาง อ. ผู้ร้อง เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกับ นางสาว ส. ซึ่งมีความพิการสมองและมีโรคประจำตัวเป็นลมชัก ทำให้สมองได้รับคำสั่งข้างต้นไม่สามารถประกอบกรงานและช่วยเหลือตนเองได้ตามปกติ ศาลไต่สวนแล้วเห็นว่าเมื่อผู้ร้องเป็นพี่สาวและเป็นผู้ดูแลนางสาว ส. มาโดยตลอด สามารถดูแลรักษาผลประโยชน์ของนางสาว ส. ได้ และเมื่อผู้ร้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย ศาลจึงมีคำสั่งให้นางสาว ส. เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถและให้อยู่ในความพิทักษ์ของนาง อ. ผู้ร้อง

ประกาศศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนนทบุรี⁴² คดีแพ่งหมายเลขดำที่ 190/2558 และคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ 239/2558 เรื่อง ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ ข้อเท็จจริงปรากฏว่า นาง ส. ผู้ร้อง เป็นภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายของนาย ย. ต่อมา นาย ย. ป่วยเป็นโรคสมองเสื่อมไม่รู้วันเวลา ไม่สามารถสื่อสารได้ตามปกติ ไม่สามารถทำกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง ผู้ร้องต้องดูแลตลอดเวลา เมื่อนาย ย. ไม่สามารถจัดการงานได้ด้วยตนเองอันเข้าลักษณะเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ ศาลจึงมีคำสั่งให้นาย ย. เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถและให้อยู่ในความพิทักษ์ของผู้ร้อง

ผลทางกฎหมายของการตกเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ คือ จะต้องอยู่ในความพิทักษ์ของผู้พิทักษ์ที่ศาลตั้งขึ้นซึ่งอาจเป็นบิดามารดาหรือผู้ปกครองก็ได้ แต่ในกรณีที่คนเสมือนไร้ความสามารถมีคู่สมรสอยู่ ภริยาหรือสามีของบุคคลนั้นย่อมเป็นผู้พิทักษ์โดยอำนาจแห่งกฎหมาย⁴³ แต่ถ้ามีเหตุสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นและผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการอาจร้องขอ ศาลจะให้ตั้งผู้อื่นเป็นผู้พิทักษ์ก็ได้ตามความในมาตรา 1463 ประกอบมาตรา 32 วรรคสอง ซึ่ง

⁴⁰ เฟิงอ้วง, น.180. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น.113.

⁴¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132/ตอนที่ 107 ง/หน้า 36/8 ตุลาคม 2558

⁴² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132/ตอนที่ 107 ง/หน้า 33/8 ตุลาคม 2558

⁴³ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น.181. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น.119. และดู จิตติ ดิงศภัทย์, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 4*, น.59.

กำหนดให้เป็นไปตามบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์⁴⁴ และเมื่อศาลมีคำสั่งให้บุคคลใดตกเป็นคนที่มีความสามารถ บุคคลดังกล่าวจะถูกจำกัดความสามารถในการทำนิติกรรมทั้ง 11 ประเภทตามความในมาตรา 34 คือ การทำนิติกรรมเหล่านั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์เสียก่อน⁴⁵ หากคนที่มีความสามารถกระทำไปลำพังโดยมิได้รับความยินยอมแล้วไซ้ นิติกรรมนั้นย่อมตกเป็นโมฆียะ⁴⁶

หลักการและเหตุผลที่กฎหมายกำหนดแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของคนเสมือนไร้ความสามารถไว้นั้นก็เนื่องมาจากเหตุที่บุคคลมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งหากปล่อยให้ทำนิติกรรมบางอย่างไปโดยลำพังตัวของเขาเองแล้ว อาจเป็นทางให้บุคคลอื่นอาศัยความบกพร่องหรือพฤติกรรมนั้น ๆ มาเป็นข้อเอาเปรียบแก่บรรดาทรัพย์สินของเขา จนทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของบุคคลนั้นหรือครอบครัวของเขาได้ กฎหมายจึงได้เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียตามที่กำหนดไว้ให้มีสิทธิมาร้องขอต่อศาล เพื่อขอให้ศาลสั่งให้บุคคลดังกล่าวตกเป็นคนที่มีความสามารถ ทั้งนี้ เพื่อให้การทำนิติกรรมสำคัญตามมาตรา 34 ได้มีผู้กำนกรองถึงทางได้เสียในทางทรัพย์สิน อันเป็นการป้องกันมิให้เกิดความเสียหายหรือถูกเอาเปรียบจากบุคคลภายนอกได้ มาตราการดังกล่าวนี้จึงนับได้ว่าเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่เข้ามาช่วยรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ในทางทรัพย์สินของบุคคลซึ่งมีเหตุบกพร่องบางประการ ที่กฎหมายเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้ามาช่วยเหลือและให้ความคุ้มครอง

สำหรับบทวิเคราะห์เรื่องข้อจำกัดในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของคนเสมือนไร้ความสามารถ กับ กรณีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังสามารถอธิบายได้ดังนี้

แม้นิติกรรมที่ผู้ต้องขังมุ่งประสงค์จะกระทำ จะเป็นนิติกรรมที่มีความสำคัญ ดังเช่นนิติกรรมตามมาตรา 34 ก็ตาม แต่ก็หามีความจำเป็นที่ผู้ต้องขังจะต้องมีผู้กำนกรองถึงทางได้เสียในทรัพย์สินอย่างเช่นคนเสมือนไร้ความสามารถที่จำต้องมีผู้พิทักษ์คอยกำนกรองและตรวจสอบผลประโยชน์ในนิติกรรมสำคัญแต่อย่างใดไม่ เนื่องจากผู้ต้องขังมิได้เป็นบุคคลที่หย่อนในความสามารถใด ๆ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา และในฐานะที่ผู้ต้องขังเป็นบุคคลผู้ทรงสิทธิและหน้าที่ในทรัพย์สิน หนี้สินหรือภาระผูกพันใด ๆ และมีใช้บุคคลที่ถูกกฎหมายจำกัด

⁴⁴ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *เพ็งอ้วง*, น.187.

⁴⁵ *เพ็งอ้วง*, น.188. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.123.

⁴⁶ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *เพ็งอ้วง*, น.188. และดู อนุมัติ ใจสมุทร, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.

ความสามารถในการทำนิติกรรมหรือความสามารถในการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินของตนแล้ว ผู้ต้องขังจึงย่อมมีสิทธิอย่างเต็มที่ที่จะจัดการกับสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ว่าอย่างไรก็ได้ มิฉะนั้นจะได้รับความยินยอมจากบุคคลใดทั้งสิ้น ผู้ต้องขังมีเพียงอุปสรรคในทางกายภาพที่ไม่อาจออกไปจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินที่ตนมีอยู่ภายนอกเรือนจำได้เท่านั้น

ในส่วนนี้จึงเห็นได้ว่า หลักการและเหตุผลของคนเสมือนไร้ความสามารถกับผู้ต้องขังมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ เหตุผลที่คนเสมือนไร้ความสามารถจำเป็นต้องมีผู้พิทักษ์นั้นก็เป็นการไปเพื่อคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ในทางทรัพย์สินให้กับคนเสมือนไร้ความสามารถและเป็นการป้องกันมิให้เกิดความเสียหายในทางทรัพย์สินต่อคนในครอบครัวของเขา เนื่องจากคนเสมือนไร้ความสามารถเป็นผู้หย่อนความสามารถอันเกิดจากเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่มาตรา 32 กำหนด จนทำให้เขามีอาจจัดทำกรงานได้โดยตนเองหรือจัดกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว แต่สำหรับผู้ต้องขังแล้ว เหตุผลที่จำเป็นต้องมีแนวทางหรือวิธีการบางอย่างเพื่อจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่นอกเรือนจำนั้นก็เพราะอุปสรรคในทางกายภาพเท่านั้น ที่โดยสภาพของผู้ต้องขังจำเป็นต้องอยู่ในเรือนจำตามระยะที่กำหนด อันเป็นเหตุหรืออุปสรรคที่ทำให้ผู้ต้องขังไม่สามารถจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำได้ด้วยตนเอง มิได้มีเหตุอันเกี่ยวกับปัญหาหรือความบกพร่องในความสามารถของการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินของตน

ดังนั้น แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะกำหนดหลักเกณฑ์สำหรับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลบางประเภทไว้ แต่หลักเกณฑ์ดังกล่าวก็มิได้คุ้มครองหรือครอบคลุมไปถึงกรณีของการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังแต่อย่างใด เนื่องจากหลักการและเหตุผลในการให้ความคุ้มครองคนเสมือนไร้ความสามารถและเหตุผลที่จำเป็นต้องให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ต้องขังในเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังมิได้มีความคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกันเสียเลย ขอบเขตแห่งความคุ้มครองนี้จึงกลายเป็นข้อจำกัดในการนำหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนดมาใช้กับกรณีของผู้ต้องขัง หลักเกณฑ์ที่มีอยู่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงมิได้เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังได้ ผู้ต้องขังมิได้เป็นบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แต่อย่างใด

3.1.2 ข้อจำกัดของกฎหมายสัญญาและกฎหมายตัวการตัวแทน

เมื่อบุคคลหนึ่งมอบหมายให้บุคคลอีกคนหนึ่งกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งแทน อันส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางกฎหมายระหว่างผู้ที่มอบอำนาจกับบุคคลภายนอกในกิจการที่ผู้รับมอบอำนาจไปดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างแทน เมื่อบุคคลผู้ทรงสิทธิ

หรือหน้าที่นั้น ๆ ยอมมอบอำนาจให้ และมีบุคคลตกลงยอมกระทำการบางอย่างแทนตามอำนาจที่ได้รับมอบหมายมา เพียงเท่านี้ย่อมเกิดความผูกพันระหว่างบุคคลสองคนดังกล่าวตามกฎหมายแล้ว เนื่องจากการแสดงเจตนาที่ถูกต้องตรงกันในลักษณะที่ทำให้เกิดสิทธิและหน้าที่ระหว่างกันตามกฎหมาย ย่อมเกิดเป็นสัญญาขึ้น และสัญญาที่เกิดขึ้นดังกล่าวยังมีลักษณะที่ต้องตรงตามสัญญาประเภทหนึ่งใน เอกเทศสัญญาตามบรรพ 3 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั่นก็คือสัญญาตัวแทน

ความเป็นตัวแทน หมายถึง ความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างบุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่า ตัวแทน มีอำนาจทำการแทนบุคคลอีกคนหนึ่งซึ่งเรียกว่า ตัวการ อันส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงสภาพทางกฎหมายระหว่างตัวการกับบุคคลภายนอกในกิจการที่ตัวแทนได้กระทำไป ภายในขอบอำนาจที่ตัวการมอบหมายให้⁴⁷ และตัวแทนนี้อาจเกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย เช่น ตัวแทนในเหตุฉุกเฉิน (มาตรา 802) ตัวแทนเขต (มาตรา 821) ตัวแทนโดยกฎหมายปิดปาก (มาตรา 822) เป็นต้น⁴⁸ หรือความเป็นตัวแทนอาจเกิดขึ้นโดยการให้สัตยาบัน (มาตรา 823)⁴⁹ หรือเกิดจากการตกลงระหว่างตัวการและตัวแทนในรูปของสัญญา (มาตรา 797)⁵⁰ ก็ได้ แต่สัญญาตัวแทนนี้ไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือ เพียงแต่ตกลงกันด้วยวาจาที่สามารถใช้บังคับระหว่างตัวการกับตัวแทนได้แล้ว⁵¹ ในที่นี้จะขอกล่าวเฉพาะตัวแทนที่เกิดจากสัญญาเท่านั้น

เมื่อสัญญาตัวแทนเกิดขึ้น บุคคลผู้รับดำเนินการหรือทำหน้าที่แทนตัวการจะต้องปฏิบัติตามสิ่งที่ตัวการมอบหมาย โดยตัวแทนมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อตัวการ ดังต่อไปนี้

1. หน้าที่ต้องกระทำการตามที่ได้รับมอบหมาย คือ เมื่อตัวแทนได้รับมอบหมายให้ดำเนินการอย่างใดแล้ว ตัวแทนก็มีหน้าที่ที่จะต้องทำงานไปจนสำเร็จ จะละทิ้งหรือเลิกกลางคันไม่ได้ ไม่ว่าสัญญาตัวแทนนั้นจะมีบำเหน็จหรือไม่⁵² หากตัวแทนไม่ยอมดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมายหรือดำเนินการไปอย่างล่าช้าจนเกิดความเสียหายขึ้น เช่นนี้ตัวแทนก็ต้องรับผิดชอบใช้

⁴⁷ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า จำงทำของ รับขน, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2553), น.8. และดู ธาณี วรภัทร์, หลักกฎหมายตัวแทน นายหน้า, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2549), น.19. และดู ไผทชิต เอกจริยกร, ตัวแทน นายหน้า, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2558), น.19.

⁴⁸ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, เพิ่งอ้าง, น.8.

⁴⁹ เพิ่งอ้าง, น.12.

⁵⁰ เพิ่งอ้าง, น.9.

⁵¹ เพิ่งอ้าง, น.9. และดู ธาณี วรภัทร์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 47, น.20.

⁵² ธาณี วรภัทร์, เพิ่งอ้าง, น.57. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, เพิ่งอ้าง, น.45.

ค่าเสียหายให้กับตัวการ⁵³ ตามมาตรา 812 อย่างไรก็ตาม หากตัวแทนไม่สมัครใจที่จะดำเนินการแทนตัวการอีกต่อไปก็สามารถบอกเลิกสัญญาการเป็นตัวแทนได้ตามมาตรา 826⁵⁴

งานหรืออำนาจที่ได้รับมอบจากตัวการ อาจเป็นการรับมอบอำนาจทั่วไป คือตัวแทนมีอำนาจทำงานแทนได้ทุกอย่างเหมือนตัวการเอง ไม่เฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น แต่มีข้อจำกัดอยู่ว่าห้ามตัวแทนประเภทนี้ทำการที่กฎหมายกำหนดไว้ทั้ง 6 ประเภทตามมาตรา 801 เว้นแต่ตัวการจะได้อำนาจให้ทำการนั้นไว้โดยเฉพาะอย่างชัดแจ้งเท่านั้น ตัวแทนจึงจะมีอำนาจกระทำการดังกล่าวแทนตัวการได้⁵⁵ หรืองานที่ได้รับมอบหมายอาจเป็นงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งตัวแทนมีอำนาจทำได้เพียงในสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้งานที่ตัวการมอบหมายนั้นสำเร็จลุล่วงไป ตัวแทนผู้รับมอบอำนาจประเภทนี้เรียกว่า ตัวแทนผู้รับมอบอำนาจเฉพาะการ⁵⁶ ตามมาตรา 800

2. หน้าที่ต้องทำการตามคำสั่งหรือตามธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติ คือ นอกจากจะทำงานเป็นตัวแทนตามสัญญาแล้ว ยังต้องทำตามคำสั่งของตัวการอย่างเคร่งครัดตามมาตรา 807 ด้วย ซึ่งคำสั่งนั้นอาจเป็นคำสั่งโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ได้ แต่หากไม่มีคำสั่งก็ต้องปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีในเรื่องนั้น ๆ⁵⁷

3. หน้าที่ต้องทำการด้วยตนเอง ตามมาตรา 808 เนื่องจากคุณสมบัติของตัวแทนเป็นสาระสำคัญของสัญญาตัวแทน ซึ่งตามปกติทั่วไปแล้ว ตัวการย่อมจะเลือกบุคคลที่ตนไว้วางใจให้ทำงานนั้น ๆ แทนตน ตัวแทนจึงมอบหมายหน้าที่ดังกล่าวให้บุคคลอื่นดำเนินการแทนตนไม่ได้ เว้นแต่

⁵³ไพฑูริย์ เอกจริยกร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 47*, น.159. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็งอ้าง*, น.45.

⁵⁴จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็งอ้าง*, น.45. และดู ธาณี วรภัทร์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 47*, น.58.

⁵⁵ธาณี วรภัทร์, *เพ็งอ้าง*, น.39. และดู สหัส สิงหวิริยะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า, (กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ, 2550), น.25. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็งอ้าง*, น.20. และดู กุศล บุญเย็น, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยตัวแทนและนายหน้า, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ, 2541), น.47.

⁵⁶สหัส สิงหวิริยะ, *เพ็งอ้าง*, น.21. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็งอ้าง*, น.19. และดู ธาณี วรภัทร์, *เพ็งอ้าง*, น.41. และดู กุศล บุญเย็น, *เพ็งอ้าง*, น.42.

⁵⁷จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็งอ้าง*, น.45. และดู ธาณี วรภัทร์, *เพ็งอ้าง*, น.59. และดู สหัส สิงหวิริยะ, *เพ็งอ้าง*, น.50. และดู ไพฑูริย์ เอกจริยกร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 47*, น.159. และดู กุศล บุญเย็น, *เพ็งอ้าง*, น.75.

จะได้รับความยินยอมจากตัวการ⁵⁸ อย่างไรก็ตาม ถ้าคุณสมบัติของตัวแทนมิใช่สาระสำคัญหรือเป็นงานที่ไม่ต้องใช้พิจารณาญาณ เช่นนี้จึงจะตั้งตัวแทนช่วงได้⁵⁹

4. หน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือตามสมควร ตามมาตรา 807 วรรคสอง ประกอบมาตรา 659 คือ ถ้าเป็นตัวแทนมีบำเหน็จ ตัวแทนต้องใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือในการทำงานที่ได้รับมอบหมายเหมือนเช่นวิญญูชนพึงกระทำในพฤติการณ์เช่นนั้น แต่ถ้าเป็นตัวแทนแบบไม่มีบำเหน็จ การทำงานแทนก็ต้องใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือเพียงพอเท่าที่ตนใช้กับการทำงานของตนเอง แต่ก็ต้องไม่ขัดหรือฝ่าฝืนต่อคำสั่งที่ตัวการได้ให้ไว้ด้วย แต่ถ้าเป็นตัวแทนโดยอาชีพ เช่นเป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง เป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้า เช่นนี้ก็ต้องใช้ความระมัดระวังและฝีมืออย่างผู้มีวิชาชีพในด้านนั้น ๆ จะพึงใช้กัน⁶⁰

5. หน้าที่ต้องแจ้งให้ตัวการทราบถึงความเป็นไปตามที่ได้มอบหมาย มาตรา 809 คือ เนื่องจากตัวแทนเป็นผู้ดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ แทนตัวการ ตัวแทนจึงเป็นผู้รู้ดีที่สุดว่างานที่ได้รับมอบหมายนั้นดำเนินการไปอย่างไรแล้ว ถ้าได้ตกลงกันไว้ให้ตัวแทนรายงานความคืบหน้าการงานนั้นเป็นระยะ ๆ ตัวแทนก็ต้องทำตามนั้น⁶¹ แต่หากไม่ได้ตกลงกันไว้ ตัวการมีสิทธิที่จะถามความคืบหน้าจากตัวแทนได้ในเวลาที่สมควรแก่เหตุ คือ ไม่ใช่ถามบ่อยจนเป็นอุปสรรคแก่การทำงานนั้น⁶²

6. หน้าที่ต้องส่งเงินหรือทรัพย์สินที่ตัวแทนได้รับไว้แทนตัวการ ตามมาตรา 810 เนื่องจากเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มานั้นมิใช่เงินหรือทรัพย์สินส่วนตัวของตัวแทนเอง แต่ที่ตัวแทนได้รับมาก็เนื่องมาจากการทำหน้าที่แทนตัวการ⁶³ ดังนั้น เมื่อตัวแทนได้รับสิ่งใดมาก็ต้องส่งมอบให้กับ

⁵⁸ธานี วรภัทร์, *เพ็ญอ้วง*, น.63. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็ญอ้วง*, น.46. และดู สหัส สิงหวิริยะ, *เพ็ญอ้วง*, น.51. และดู ภาสกร ญาณสุธี, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์*, (กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ, 2549), น.43.

⁵⁹จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็ญอ้วง*, น.46.

⁶⁰*เพ็ญอ้วง*, น.46. และดู ไพบูลย์ เอกจริยกร, *อ้วงแล้ว เจริญรอดที่ 47*, น.162. และดู ธานี วรภัทร์, *อ้วงแล้ว เจริญรอดที่ 47*, น.61. และดู สหัส สิงหวิริยะ, *อ้วงแล้ว เจริญรอดที่ 55*, น.51. และดู กุศล บุญเย็น, *อ้วงแล้ว เจริญรอดที่ 55*, น.76.

⁶¹ไพบูลย์ เอกจริยกร, *เพ็ญอ้วง*, น.173. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็ญอ้วง*, น.47.

⁶²จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็ญอ้วง*, น.47. และดู ธานี วรภัทร์, *อ้วงแล้ว เจริญรอดที่ 47*, น.64.

⁶³ไพบูลย์ เอกจริยกร, *อ้วงแล้ว เจริญรอดที่ 47*, น.175. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็ญอ้วง*, น.48. และดู กุศล บุญเย็น, *อ้วงแล้ว เจริญรอดที่ 55*, น.85. และดู ภาสกร ญาณสุธี, *อ้วงแล้ว เจริญรอดที่ 58*, น.46.

ตัวการ ไม่ว่าจะเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะรับมาจากตัวการเอง เช่น ตัวการให้ไว้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และเมื่อดำเนินงานเสร็จแล้วยังมีเงินหรือทรัพย์สินใดอยู่ ก็ต้องคืนเงินหรือทรัพย์สินนั้นให้แก่ตัวการ หรืออาจเป็นการรับเงินหรือทรัพย์สินจากบุคคลภายนอกซึ่งมอบให้แก่ตัวการโดยผ่านทางตัวแทน ก็จำต้องส่งมอบให้แก่ตัวการทั้งสิ้น รวมทั้งดอกเบี้ยซึ่งเกิดจากทรัพย์สินนั้น ๆ ด้วย⁶⁴

7. ห้ามทำหน้าที่เป็นปฏิปักษ์ต่อประโยชน์ของตัวการ ตามมาตรา 805 คือ จะต้องมีความซื่อสัตย์ในการทำงาน จะไปเป็นตัวแทนให้กับบุคคลภายนอกหรือจะเป็นตัวบุคคลภายนอกเสียเองก็ไม่ได้ หากตัวแทนประสงค์ที่จะกระทำการอย่างนั้นตัวแทนก็ต้องได้รับความยินยอมจากตัวการเสียก่อน⁶⁵ ซึ่งหากตัวแทนกระทำไปโดยไม่ได้รับความยินยอมและเกิดความเสียหายหรือมีความรับผิดชอบใดขึ้น ตัวแทนก็ต้องรับผิดชอบต่อตัวการและต่อบุคคลภายนอกเป็นการส่วนตัว เนื่องจากเป็นการกระทำโดยไม่มีอำนาจและขัดกับหลักห้ามทำการอันเป็นปฏิปักษ์หรือขัดกับผลประโยชน์ของตัวการ⁶⁶

8. หน้าที่ต้องแถลงบัญชี ตามมาตรา 809 คือ เมื่อสัญญาตัวแทนสิ้นสุดลง ตัวแทนมีหน้าที่ที่จะต้องแถลงหรือรายงานถึงการต่าง ๆ ที่ตนได้จัดการไป มีรายรับรายจ่ายในระหว่างที่ตัวแทนดำเนินการไปเท่าไร สถานะแห่งทรัพย์สินของตัวการมีอยู่อย่างไร เป็นเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ใครบ้าง ถ้าตัวแทนไม่แถลงให้ตัวการทราบ ตัวการสามารถขอให้ศาลบังคับให้ตัวแทนแถลงได้เพราะกฎหมายถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องกระทำเมื่อสัญญาตัวแทนสิ้นสุดลง⁶⁷ และถ้าการที่ตัวแทนไม่แถลงนั้นเป็นเหตุให้ตัวการได้รับความเสียหายอย่างใดอย่างหนึ่ง ตัวแทนก็จำต้องรับผิดชอบไม่ทำการเป็นตัวแทนตามมาตรา 812 เช่น ทำให้ตัวการไม่ทราบว่าใครเป็นลูกหนี้ของตนบ้าง จนทำให้หนี้ขาดอายุความไป เช่นนี้ตัวแทนก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายซึ่งเกิดจากการนั้น⁶⁸

9. หน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์สินของตัวการ ตามมาตรา 828 คือ แม้สัญญาตัวแทนจะระงับหรือสิ้นสุดลงไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม หน้าที่ของตัวแทนยังหาได้สิ้นสุดลงไปไม่ ตัวแทนยังมี

⁶⁴ สหส สิงหวิริยะ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 55*, น.55. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็งอ้วง*, น. 48. และดู ธานี วรรณ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 47*, น.64. และดู ไผทชิต เอกจริยกร, *เพ็งอ้วง*, น.184.

⁶⁵ ธานี วรรณ, *เพ็งอ้วง*, น.58. และดู สหส สิงหวิริยะ, *เพ็งอ้วง*, น.39. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็งอ้วง*, น.50. และดู ไผทชิต เอกจริยกร, *เพ็งอ้วง*, น.189. และดู ภาสกร ญาณสุธี, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 58*, น.33.

⁶⁶ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็งอ้วง*, น.50. และดู ภาสกร ญาณสุธี, *เพ็งอ้วง*, น.33.

⁶⁷ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็งอ้วง*, น.51.

⁶⁸ *เพ็งอ้วง*, น.51.

หน้าที่ต้องจัดการงานอันสมควรทุกอย่างเพื่อรักษาทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่ตัวแทนได้รับมอบหมาย จากตัวการจนกว่าทายาทหรือผู้แทนของตัวการจะเข้ารับช่วงดูแลทรัพย์สินนั้นต่อไป⁶⁹

นอกจากตัวแทนจะมีหน้าที่ต่าง ๆ ดังกล่าวต่อตัวการแล้ว ตัวแทนอาจยังมีความรับผิดชอบต่อตัวการได้ หากตัวแทนกระทำการที่ได้รับมอบหมายไปโดยประมาท หรือไม่ทำการเป็นตัวแทน หรือทำการโดยปราศจากอำนาจหรือนอกเหนือขอบอำนาจ⁷⁰ ตามมาตรา 812 และอาจต้องรับผิดชอบในการที่ตัวแทนรับผลประโยชน์หรืออามิสสินจ้างจากบุคคลภายนอก⁷¹ โดยสินบนหรืออามิสสินจ้างนั้น เมื่อตัวแทนได้รับไว้ก็ต้องส่งมอบให้ตัวการ ถ้าไม่ส่งมอบ ตัวการสามารถฟ้องเรียกเอาได้เพราะเป็นทรัพย์สินที่ตัวแทนได้มาเพราะการทำงานแทนตัวการ⁷² ตามมาตรา 810 และถ้าตัวการเห็นว่าการดังกล่าวเป็นเหตุให้ไม่สามารถทำงานร่วมกันได้อีกต่อไปเพราะตัวแทนกลายเป็นบุคคลที่ไม่น่าไว้วางใจเสียแล้ว เช่นนี้ตัวการอาจบอกเลิกสัญญาโดยไม่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าก่อนก็ได้และการบอกเลิกสัญญาไม่ตัดสิทธิที่ตัวการจะเรียกเอาค่าเสียหายจากตัวแทน⁷³ ตามมาตรา 391 วรรคท้าย

เมื่อตัวแทนได้ทำการตามที่ได้รับมอบหมายจากตัวการแล้ว ตัวแทนย่อมมีสิทธิตามสัญญาที่จะเรียกประโยชน์ต่าง ๆ จากตัวการได้ คือ สิทธิที่จะได้รับเงินตรองที่ตนจ่ายไปให้ก่อนคืนจากตัวการพร้อมด้วยดอกเบี้ย แต่จะเรียกได้เท่าที่จำเป็นเพื่อกระทำการตามที่ได้รับมอบหมาย⁷⁴ ตามความในมาตรา 815 และมาตรา 816 และยังมีสิทธิที่จะเรียกบำเหน็จจากตัวการได้หากมีการตกลงกันไว้ หรือถ้าไม่ได้ตกลงกันแต่ทางปฏิบัติที่เคยมีต่อกันหรือตามธรรมเนียมประเพณีในเรื่องนั้นมี

⁶⁹ สหส สิงหวิริยะ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 55*, น.110. และดู ไผทชิต เอกจริยกร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 47*, น.331. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็ງอ้าง*, น.51. และดู กุศล บุญเย็น, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 55*, น.165. และดู ภาสกร ญาณสุธี, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 58*, น.125.

⁷⁰ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็ງอ้าง*, น.52. และดู ธาณี วรรณภัทร์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 47*, น.70. และดู ไผทชิต เอกจริยกร, *เพ็ງอ้าง*, น.193. และดู สหส สิงหวิริยะ, *เพ็ງอ้าง*, น.58. และดู กุศล บุญเย็น, *เพ็ງอ้าง*, น.87.

⁷¹ ธาณี วรรณภัทร์, *เพ็ງอ้าง*, น.73. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็ງอ้าง*, น.55.

⁷² จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็ງอ้าง*, น.55.

⁷³ *เพ็ງอ้าง*, น.56.

⁷⁴ ไผทชิต เอกจริยกร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 47*, น.200. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็ງอ้าง*, น.57. และดู สหส สิงหวิริยะ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 55*, น.66. และดู ธาณี วรรณภัทร์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 47*, น.80. และดู กุศล บุญเย็น, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 55*, น.101. และดู ภาสกร ญาณสุธี, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 58*, น.59.

การให้บำเหน็จกัน เช่นนี้ตัวแทนจึงจะมีสิทธิได้รับบำเหน็จ⁷⁵ ตามมาตรา 803 แต่ถ้าตัวแทนทำงานไม่ชอบในส่วนใดจะไม่มีสิทธิได้รับบำเหน็จในส่วนนั้น⁷⁶ ตามมาตรา 818 และถ้ามีความเสียหายอย่างใดเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการดำเนินงานแทนตัวการ และความเสียหายนั้นมีใช้ความผิดของตัวแทนเช่นนี้ ตัวแทนก็มีสิทธิเรียกค่าเสียหายจากตัวการได้⁷⁷ ตามมาตรา 816 นอกจากนี้ยังมีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินของตัวการได้ตามความในมาตรา 819 คือ เมื่อตัวแทนอยู่ในฐานะเจ้าหนี้ เจ้าหนี้ย่อมมีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินของลูกหนี้ (ตัวการ) ได้ แต่ต้องเป็นทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้โดยชอบ ไม่ว่าจะการครอบครองทรัพย์สินนั้นจะได้มาจากตัวการหรือบุคคลภายนอกก็ตาม และเจ้าหนี้จะต้องมีหนี้อันเป็นคุณประโยชน์แก่ตนเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น เช่นนี้จึงจะมีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินของตัวการได้ จนกว่าตัวแทนจะได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้⁷⁸

การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินระหว่างตัวการและตัวแทนจะดำเนินไปในแนวทางใด จึงขึ้นอยู่กับอำนาจที่ตัวการมอบหมายให้ตัวแทน รวมทั้งคำสั่งต่าง ๆ ของตัวการด้วย เพราะเมื่อได้ตกลงกันอย่างไรก็ดีหรือตัวการมีคำสั่งอย่างไรแล้ว ตัวแทนผู้รับมอบอำนาจก็จะต้องทำตามหน้าที่ที่ตนได้รับมอบอำนาจมา ไม่ว่าจะเป็นตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปหรือตัวแทนผู้รับมอบอำนาจเฉพาะการก็ตาม โดยกฎหมายได้เข้ามากำหนดหน้าที่ของตัวแทน เพื่อให้ตัวแทนดำเนินการไปภายในขอบเขตที่จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อตัวการ แต่หากมีความเสียหายอย่างใดเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากตัวแทนละทิ้งหน้าที่หรือดำเนินการไปโดยความประมาทหรือเหตุอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว ตัวแทนก็ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้กับตัวการ ทั้งหน้าที่และความรับผิดชอบของตัวแทนต่อตัวการนี้เป็นมาตรการที่เป็นการป้องกันมิให้เกิดความเสียหายต่อตัวการขึ้น หรือหากมีความเสียหายเกิดขึ้นแล้วก็ยังมีมาตรการที่来帮助เยียวยาความเสียหายให้กับตัวการ โดยตัวแทนจะได้รับบำเหน็จตอบแทนจากตัวการก็ต่อเมื่อตัวแทนและตัวการได้ตกลงกันไว้หรือตามประเพณีเคยมีการให้บำเหน็จแก่กัน

⁷⁵ธานี วรภัทร์, *เพ็งอ้วง*, น.81. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็งอ้วง*, น.58. และดู สหัส สิงหวิริยะ, *เพ็งอ้วง*, น.35. และดู ภาสกร ญาณสุธี, *เพ็งอ้วง*, น.8.

⁷⁶จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็งอ้วง*, น.58. และดู ไผทชิต เอกจริยกร, *อ้วงแล้ว เจริญธรรมที่ 47*, น.212. และดู กุศล บุญยีน, *อ้วงแล้ว เจริญธรรมที่ 55*, น.104.

⁷⁷จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็งอ้วง*, น.59. และดู ธานี วรภัทร์, *อ้วงแล้ว เจริญธรรมที่ 47*, น.83. และดู ไผทชิต เอกจริยกร, *เพ็งอ้วง*, น.207.

⁷⁸ไผทชิต เอกจริยกร, *เพ็งอ้วง*, น.213. และดู สหัส สิงหวิริยะ, *อ้วงแล้ว เจริญธรรมที่ 55*, น.71. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็งอ้วง*, น.59. และดู ธานี วรภัทร์, *เพ็งอ้วง*, น.86.

สำหรับบทวิเคราะห์เรื่องข้อจำกัดในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของกฎหมายสัญญาและกฎหมายตัวการตัวแทน กับ กรณีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง สามารถอธิบายได้ดังนี้

เมื่อตัวการมอบอำนาจให้ตัวแทนเพียงใด ตัวแทนย่อมมีอำนาจกระทำการต่าง ๆ ได้เพียงนั้น ซึ่งนอกจากตัวแทนจะต้องทำภายในขอบอำนาจและคำสั่งของตัวการแล้ว ตัวแทนยังมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดด้วย ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายต่อกิจการที่ตัวการมอบหมายให้ตัวแทนกระทำนั่นเอง อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์เรื่องตัวการตัวแทนนี้เป็นหลักเกณฑ์ที่มีความเหมาะสมกับกรณีที่ตัวการสามารถสอดส่องดูแลหรือติดตามหรือทวงถามการดำเนินงานจากตัวแทนได้ เพราะหากเกิดเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นจนส่งผลกระทบต่อทรัพย์สินหรือกิจการใด ๆ ของตัวการแล้ว ตัวการก็ยังสามารถดำเนินบางอย่างอันเป็นการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที แต่แม้ตัวการจะไม่ได้สอดส่องดูแลหรือติดตามการดำเนินงานของตัวแทน จนเป็นการเปิดโอกาสหรือช่องทางให้ตัวแทนกระทำการต่าง ๆ ไปในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน หนี้สิน หรือกิจการอย่างใดของตัวการขึ้น โดยหวังว่าจะได้ประโยชน์หรือทรัพย์สินจากการดำเนินงานดังกล่าว เช่นนี้ก็ยังมีกฎหมายที่ให้ตัวแทนต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายในกรณีนี้ที่ตัวแทนกระทำไปโดยปราศจากอำนาจ นอกขอบอำนาจ หรือกระทำไปโดยหวังอามิสสินจ้างจากบุคคลภายนอก ๆ อยู่ ตัวการจึงยังได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น

ในปัจจุบัน หากกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังเกิดขึ้น ศาลจะต้องนำหลักเกณฑ์เรื่องตัวการตัวแทนมาปรับใช้กับกรณีดังกล่าว เพราะเมื่อผู้ต้องขังได้มอบอำนาจให้บุคคลภายนอกเรือนจำมีอำนาจกระทำการอย่างใดแทนตน ไม่ว่าจะการนั้นจะเป็นการดำเนินงานเฉพาะเรื่องหรือจะเป็นเรื่องทั่วไปก็ตาม ผู้ต้องขังก็จะอยู่ในฐานะที่เป็นตัวการตามกฎหมาย และการรับมอบอำนาจเพื่อดำเนินการแทนผู้ต้องขังของบุคคลภายนอกก็มีลักษณะเป็นตัวแทนตามกฎหมายเช่นกัน ลักษณะของความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงต้องด้วยบทบัญญัติแห่งตัวการตัวแทนโดยตรง และหากกรณีมีความเสียหายเกิดขึ้นกับทรัพย์สิน หนี้สิน หรือกิจการใด ๆ ของผู้ต้องขังอันเป็นผลมาจากการดำเนินงานนอกขอบอำนาจหรือฝ่าฝืนคำสั่งของตัวการหรือดำเนินการไปโดยไม่สุจริต ๆ แล้ว ผู้ต้องขังก็ยังคงสามารถฟ้องเรียกให้บุคคลดังกล่าวต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายซึ่งเกิดขึ้นจากการนั้น ๆ ได้อยู่

อย่างไรก็ตาม โดยสภาพของผู้ต้องขังเองที่ต้องอยู่ในเรือนจำจนกว่าจะครบระยะที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา และหากผู้ต้องขังรายใดประสงค์ที่จะจัดการหรือดำเนินการอันเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินที่ตนมีอยู่ภายนอกเรือนจำ ทางเดียวที่ผู้ต้องขังจะกระทำได้ก็คือการมอบอำนาจให้บุคคลที่ตนไว้วางใจไปดำเนินการเหล่านั้นแทน แต่หลังจากที่ผู้ต้องขังได้มอบอำนาจไปแล้ว

ตัวผู้ต้องขังเองก็อาจทราบได้เลยว่าตัวแทนที่ตนมอบอำนาจให้ไปนั้น ได้กระทำการไปตามที่ผู้ต้องขังมอบหมายหรือไม่ หรือตัวแทนได้กระทำไปนอกขอบอำนาจ หรือกระทำไปโดยทุจริต หรือจัดการไปอย่างประมาทเลินเล่อหรือไม่ ผู้ต้องขังจะทราบผลของการจัดการดังกล่าวได้ก็ต่อเมื่อมีผู้มาแจ้งหรือรายงานให้ผู้ต้องขังทราบเท่านั้น และแม้ความเสียหายที่เกิดขึ้นจะเป็นเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งผู้ต้องขังสามารถฟ้องเรียกให้ตัวแทนรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่ตนได้ก็ตาม แต่การฟ้องเรียกค่าเสียหายนั้นถือเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุและยังเป็นหนทางเดียวที่ผู้ต้องขังจะกระทำเพื่อให้ตนได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น เพราะการที่ผู้ต้องขังไม่อาจทราบได้ว่าการดำเนินการที่เกิดขึ้นภายนอกเรือนจำนั้นเป็นไปอย่างไร ไม่ทราบว่าผลจากการจัดการดังกล่าวนั้นเป็นไปในทิศทางใด และหลักเกณฑ์ในเรื่องตัวการตัวแทนเองก็ไม่มีมาตรการใดที่เข้ามาช่วยเอื้อให้ตัวการอย่างผู้ต้องขังสามารถทราบถึงการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายนอกเรือนจำได้ รวมทั้งไม่มีมาตรการใดที่เข้ามาควบคุมการดำเนินการจัดการของตัวแทน ผู้ต้องขังด้วย ผู้ต้องขังจึงมีอาจป้องกันหรือแก้ไขปัญหา หรือความเสียหายที่กำลังจะเกิดหรือที่เกิดขึ้นไปแล้วได้ทันท่วงที ทางเดียวที่ผู้ต้องขังทำได้ก็คือจำต้องก้มหน้ายอมรับความความเสี่ยงในบรรดาความเสียหายที่เกิดหรืออาจเกิดขึ้นกับตน และค่อยไปดำเนินการฟ้องร้องคดีเอาเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น

นอกจากนี้ ผู้ต้องขังบางคนต้องถูกจำคุกเป็นระยะเวลาอันยาวนานและกว่าที่จะพ้นโทษออกมา ทรัพย์สิน หนี้สิน รวมทั้งกิจการต่าง ๆ ที่ตนมีก็คงเสียหายไปมากแล้ว และการจำคุกเป็นเวลานานก็อาจทำให้อายุความฟ้องร้องเพื่อเรียกค่าเสียหายนั้นขาดหรือระงับสิ้นไป ไม่มีหนทางใดที่ผู้ต้องขังจะได้รับการเยียวยาอีก ปัญหาและความสูญเสียที่ผู้ต้องขังจำต้องเผชิญนี้อาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้ต้องขังซึ่งพ้นโทษออกมาแล้วรู้สึกท้อแท้และสูญเสียกำลังใจที่จะกลับมาเริ่มต้นชีวิตใหม่ จนในที่สุด เขาอาจเลือกที่จะกลับเดินไปทางเก่า กลับไปกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีกก็เป็นได้

หลักเกณฑ์เรื่องตัวการตัวแทนดังที่กล่าวมานี้ แม้จะเป็นหลักเกณฑ์ที่ดีและมีความเหมาะสมกับกรณีทั่วไป แต่ผู้เขียนก็มีความเห็นว่า ยังเป็นหลักเกณฑ์ที่มีข้อจำกัดอยู่บางประการที่ทำให้ไม่มีความเหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้กับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง เนื่องจากหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่นั้น ไม่มีมาตรการใดที่เข้ามาช่วยให้ผู้ต้องขังในฐานะที่เป็นตัวการ ได้ทราบว่าผลการจัดการภายนอกเรือนจำนั้นเป็นไปอย่างไร ทั้งยังไม่มีมาตรการใดที่เข้ามาควบคุมดูแลหรือตรวจสอบการดำเนินการของผู้ที่รับมอบอำนาจในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำแทนผู้ต้องขังได้ ข้อจำกัดของหลักเกณฑ์ที่มีอยู่ตามกฎหมายตัวการตัวแทนจึงยังไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่ผู้ต้องขังและผู้มีส่วนได้เสียจำต้องเผชิญอยู่แต่อย่างใดเลย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่นักกฎหมายจะต้องจัดหาแนวทางที่มีความเหมาะสมกับ

ประเด็นปัญหาดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในทางแพ่งของผู้ต้องขัง ผู้มีส่วนได้เสีย และเพื่อป้องกันสังคมให้พ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ อันเกิดจากการกลับไปกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขัง

แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะมีบทบัญญัติอันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลบางประเภทไว้ แต่กฎหมายที่มีอยู่ดังกล่าวก็ได้บัญญัติครอบคลุมไปถึงกรณีของการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง และบทบัญญัติที่ใช้บังคับกับกรณีของการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังอยู่ในปัจจุบันอย่างกฎหมายลักษณะตัวแทนนี้ ก็เป็นบทบัญญัติที่มีได้ช่วยแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่ผู้ต้องขังต้องเผชิญแต่อย่างใด เพราะเมื่อผู้ต้องขังจำต้องอยู่ในเรือนจำตามระยะที่กำหนด โดยสภาพผู้ต้องขังจึงไม่อาจออกไปจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำเองได้ ไม่อาจทราบความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ภายนอกเรือนจำได้จนกว่าจะมีผู้ติดต่อมา การนำกฎหมายลักษณะตัวแทนซึ่งมิได้บัญญัติขึ้นมาด้วยความมุ่งหมายในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวมาปรับใช้จึงยังมีข้อบกพร่องและไม่มีความเหมาะสมกับสภาพของผู้ต้องขังที่ต้องอยู่ในเรือนจำ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังจึงยังคงมีอยู่ต่อไป

3.2 ปัญหาในทางปฏิบัติ

เมื่อผู้ต้องขังต้องอยู่ในเรือนจำตามระยะที่ถูกกำหนดไว้ในคำพิพากษา การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจึงต้องมีหลักเกณฑ์บางอย่างมาควบคุมเพื่อให้การปกครองผู้ต้องขังภายในเรือนจำเป็นไปอย่างสงบและมีระเบียบ โดยหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้มักจะถูกกำหนดขึ้นตามหลักทัณฑ์ขังอันเป็นหลักในทางอาญาที่ใช้ปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์เหล่านั้นได้กลายมาเป็นปัญหาและอุปสรรคอย่างหนึ่งในการใช้สิทธิจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำอันเป็นสิทธิทางแพ่งอย่างหนึ่งที่ผู้ต้องขังยังคงมีอยู่อย่างบริบูรณ์ตามกฎหมาย ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังที่ผู้ต้องขังและญาติหรือผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง ณ เรือนจำต้องเจอในทางปฏิบัตินี้สามารถแบ่งออกได้เป็นปัญหาและอุปสรรคในด้านผู้ต้องขัง และปัญหาและอุปสรรคในด้านผู้มีส่วนได้เสีย โดยผู้เขียนจะขออธิบายถึงปัญหาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.2.1 ปัญหาและอุปสรรคในด้านผู้ต้องขัง

การที่ไม่มีกฎหมายหรือหน่วยงานใดเข้ามาช่วยเหลือการใช้สิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังครั้งนี้ นับว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญต่อผู้ต้องขังที่จะจัดการ

กับทรัพย์สินและหนี้สินที่ตนมีอยู่ภายนอกเรือนจำให้เป็นไปได้ด้วยดี ซึ่งปัญหาและอุปสรรคในด้านผู้ต้องขังสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประการ คือ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยตนเอง ปัญหาและอุปสรรคในการตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยตนเอง และปัญหาและอุปสรรคในการใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้แก่ตนโดยจะแยกอธิบายเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

3.2.1.1 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยตนเอง

เนื่องจากผู้ต้องขังจำต้องอยู่ในเรือนจำตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดในคำพิพากษา โดยสภาพแล้วผู้ต้องขังจึงไม่สามารถออกไปจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ภายนอกเรือนจำได้ด้วยตนเอง ซึ่งระยะเวลาที่ผู้ต้องขังจะต้องอยู่ในเรือนจำนั้นอาจเป็นระยะเวลาที่สั้นบ้าง ยาวบ้าง หรือแม้กระทั่งตลอดชีวิต อย่างไรก็ตาม ผู้ต้องขังที่ได้รับโทษจำคุกตลอดชีวิตก็ยังมีโอกาสที่จะกลับมาเป็นอิสระดังเดิมได้ถ้าผู้ต้องขังมีความประพฤติดี ปฏิบัติตนให้อยู่ในกฎระเบียบ ขยันและตั้งใจศึกษาหรือฝึกอาชีพ ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางเรือนจำจัดให้ ๆ ก็อาจจะได้รับการเลื่อนขั้นนักโทษและได้ลดวันต้องโทษ

จากการสำรวจจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ของกรมราชทัณฑ์ เมื่อปี พ.ศ. 2554⁷⁹ ปรากฏว่ามีนักโทษเด็ดขาดทั้งหมด 195,088 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 77.47 ของจำนวนผู้ที่ต้องราชทัณฑ์ทั้งหมด ปี พ.ศ. 2555⁸⁰ มีจำนวน 178,622 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 72.09 คน ปี พ.ศ. 2556⁸¹ มีจำนวน 220,390 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 75.28 ปี พ.ศ. 2557⁸² มีจำนวน 251,737 คน

⁷⁹ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์, “สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ รท.102 (ก) สํารวจ ณ วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2554,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2558, จาก http://www.correct.go.th/stat102/display/result_pdf.php?date=2011-12-01

⁸⁰ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์, “สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ รท.102 (ก) สํารวจ ณ วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2555,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2558, จาก http://www.correct.go.th/stat102/display/result_pdf.php?date=2012-12-01

⁸¹ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์, “สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ รท.102 (ก) สํารวจ ณ วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2556,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2558, จาก http://www.correct.go.th/stat102/display/result_pdf.php?date=2013-12-01

⁸²ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์, “สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ รท.102 (ก) สํารวจ ณ วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2557,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2558, จาก http://www.correct.go.th/stat102/display/result_pdf.php?date=2014-12-25

หรือคิดเป็นร้อยละ 77.30 และการสำรวจครั้งล่าสุดของกรมราชทัณฑ์เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2558⁸³ จำนวนนักโทษเด็ดขาดมีทั้งสิ้น 243,732 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 78.359 ของจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งหมด ซึ่งสามารถแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 3.1
จำนวนนักโทษเด็ดขาดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 ถึง พ.ศ. 2558

ปีที่สำรวจ (พ.ศ.)	จำนวนนักโทษเด็ดขาด (คน)	ร้อยละ (ของจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ ทั้งหมด)
2554	195,088	77.47
2555	178,622	72.09
2556	220,390	75.28
2557	251,737	77.30
2558	243,732	78.359

ที่มา : สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ กรมราชทัณฑ์

ในบรรดานักโทษเด็ดขาดซึ่งมีจำนวนมากที่สุดนั้น จากการสำรวจของกรมราชทัณฑ์เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558⁸⁴ ระยะเวลากำหนดโทษจำคุกที่ผู้ต้องขังได้รับตามคำพิพากษาที่มีมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ โทษจำคุก 2 – 5 ปี มีจำนวน 73,915 คน คิดเป็นร้อยละ 29.16 อันดับที่สอง คือ จำคุก 5 – 10 ปี มีจำนวน 49,856 คน คิดเป็นร้อยละ 19.67 อันดับที่สาม คือ จำคุก 1 - 2 ปี มีจำนวน 35,633 คน คิดเป็นร้อยละ 14.06 อันดับที่สี่ คือ จำคุก 20 – 50 ปี มีจำนวน 28,981 คน คิดเป็นร้อยละ 11.43 และอันดับที่ห้า คือ จำคุก 10 – 15 ปี มีจำนวน 20,219

⁸³ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์, “สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ รท.102 (ก) สำรวจ ณ วันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2558,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2558, จาก http://www.correct.go.th/stat102/display/result_pdf.php?date=2015-08-27

⁸⁴ กรมราชทัณฑ์, “สถิติราชทัณฑ์แยกตามประเภท (รท.103) ตารางที่ 1 สถิตินักโทษเด็ดขาดแยกตามกำหนดโทษตามหมายศาล สำรวจ ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2558, จาก <http://www.correct.go.th/stathomepage/>

คน คิดเป็นร้อยละ 7.98 และยังมีช่วงระยะเวลาการลงโทษจำคุกอื่น ๆ ที่ไม่ได้กล่าวถึงไว้ ณ ที่นี้อีก 5 ช่วง โดยจะแสดงให้เห็นเป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 3.2

จำนวนนักโทษเด็ดขาดที่แบ่งตามระยะเวลากำหนดโทษ

ระยะเวลากำหนดโทษ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (ของระยะเวลากำหนดโทษทั้งหมด)
จำคุกกว่า 2 – 5 ปี	73,915	29.16
จำคุกกว่า 5 – 10 ปี	49,856	19.67
จำคุกกว่า 1 - 2 ปี	35,633	14.06
จำคุกกว่า 20 – 50 ปี	28,981	11.43
จำคุกกว่า 10 – 15 ปี	20,219	7.98
ช่วงเวลาอื่น ๆ	44,603	17.7

ที่มา : สถิติราชทัณฑ์แยกตามประเภท (รท.103) กรมราชทัณฑ์

จากผลการสำรวจดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่าในแต่ละปี ผู้ที่ต้องอยู่ในเรือนจำนั้นมีจำนวนมากคิดเป็นจำนวนเฉลี่ยปีละประมาณ 217,914 คน (คำนวณตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 ถึง พ.ศ. 2558) และช่วงระยะเวลาที่ถูกลงโทษมากที่สุดก็มีระยะเวลานานถึง 2 – 5 ปี, 5 – 10 ปี และ 1 - 2 ปี ตามลำดับ ในช่วงเวลาที่ผู้ต้องขังจะต้องอยู่ในเรือนจำนี้ ทรัพย์สิน หนี้สิน กิจการและสิ่งอื่นใดที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำมิได้หยุดลงไปด้วย แต่มันยังต้องดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ ดังนั้น ในปีหนึ่ง ๆ จึงมีผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการที่ไม่สามารถจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ตนมีอยู่ภายนอกเรือนจำได้เป็นจำนวนมาก โดยขนาดของผลกระทบที่แต่ละคนได้รับจะมีความแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับว่าผู้ต้องขังรายนั้นมีผู้ดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนหรือไม่ ประกอบกับระยะเวลาของโทษจำคุกที่ผู้ต้องขังแต่ละคนได้รับ กล่าวคือ ถ้าผู้ต้องขังรายใดมีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังนั้นก็อาจได้รับผลกระทบจากความไม่สะดวกในการติดต่อกับผู้จัดการทรัพย์สินของตนหรือไม่สามารถทราบผลการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สินได้ว่าเป็นอย่างไร หากผู้จัดการทรัพย์สินนั้นมีได้มาแจ้งผลการดำเนินการดังกล่าวให้ผู้ต้องขังทราบ แต่ในกรณีที่ผู้ต้องขังไม่มีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนแล้ว ผู้ต้องขังรายนั้นก็จะได้รับผลกระทบเป็นอย่างมากจากการที่ตนไม่สามารถใช้สิทธิดังกล่าวได้

แม้ว่ากฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนี้จะได้กำหนดเรื่องการลาการจำคุกไว้ โดยมุ่งหมายให้เป็นมาตรการที่ใช้ผ่อนปรนแก่ผู้ต้องขัง เพื่อไม่ให้ผู้ต้องขังถูกตัดออกจากโลกภายนอกมากเกินไป ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้เชื่อมความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลภายนอกและเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกไปแล้วสามารถกลับเข้าไปอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้โดยปกติสุข⁸⁵ มาตรการดังกล่าวนี้ได้ถูกบัญญัติไว้ในกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ในส่วนที่ 7 วินัยของผู้ต้องขัง หมวด 3 การลา ตั้งแต่มาตรา 85 ถึงมาตรา 90 และมีการกำหนดรายละเอียดไว้ในระเบียบกรมราชทัณฑ์ ฉบับที่ 5 เรื่องการลาของผู้ต้องขัง ลงวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2480 และหนังสือกรมราชทัณฑ์ที่ 60/2502 ทั้งนี้ เพื่อที่จะให้การลาของผู้ต้องขังได้ดำเนินไปโดยสะดวกและเรียบร้อย

ผู้ต้องขังที่ประสงค์จะขออนุญาตลาจำคุกจะต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อพัศดี แต่ถ้าผู้ต้องขังไม่สามารถเขียนหนังสือได้ก็ให้เจ้าพนักงานบันทึกถ้อยคำนั้นไว้ แล้วให้ผู้ต้องขังลงลายมือชื่อต่อหน้าพยาน 1 คน และลงลายมือชื่อของผู้บันทึกข้อความนั้นด้วย โดยในหนังสือดังกล่าวจะต้องระบุถึงความจำเป็นที่ขอลา พร้อมทั้งเหตุผลโดยละเอียด กำหนดเวลาที่ขอลา (ซึ่งการลาครั้งหนึ่งจะลาได้ไม่เกินสี่วัน โดยไม่รวมเวลาที่ต้องใช้ในการเดินทางรวมเข้าด้วยและระยะเวลาที่อนุญาตให้ลานั้นจะไม่หักออกจากระยะเวลาโทษจำคุกที่ได้รับ)⁸⁶ ระยะเวลาและรายการเดินทาง พร้อมทั้งต้องจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยงและค่าพาหนะทั้งในส่วนเจ้าหน้าที่ (ถ้าหากผู้ที่ขอลามีทรัพย์สินพอสมควร) และตัวผู้ลาเอง ซึ่งในกฎกระทรวงฯ ได้กำหนดว่า ถ้าผู้ต้องขังที่ได้รับอนุญาตให้ลานั้นเป็นผู้ต้องขังที่มีกำหนดเวลาต้องจำคุกอยู่ต่ออีก ตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป จะต้องมีการควบคุมไปด้วย แต่ถ้ากำหนดเวลาจำคุกที่เหลือมีระยะเวลาน้อยกว่า 6 เดือน ผู้บัญชาการเรือนจำจะเป็นผู้พิจารณาว่าจำเป็นต้องมีเจ้าพนักงานควบคุมไปด้วยหรือไม่⁸⁷ ถ้าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องจัดเจ้าพนักงานไปด้วยก็ให้ผู้บัญชาการเรือนจำแจ้งแก่ตำรวจสันติบาลในเขตท้องที่ กทม. หรือแจ้งผู้ว่าราชการจังหวัดในท้องที่ต่างจังหวัดแห่งท้องที่ที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ลานั้นจะไป⁸⁸

⁸⁵ ธาณี วรภัทร์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 47*, น.169.

⁸⁶ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 32

⁸⁷ กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 87

⁸⁸ กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 90 และดู วิสัย พุกกะวัน, *คำอธิบายพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พร้อมด้วยกฎ*

เมื่อพัศดีได้รับหนังสือขออนุญาตลาแล้วก็ต้องตรวจสอบดูความจำเป็น และเหตุผลที่ขอลาว่ามีความจริงหรือไม่ ผู้ต้องขังที่ขอลานั้นต้องโทษในคดีใด มีกำหนดระยะเวลาการ จำคุกเท่าไร เป็นผู้ที่ถูกคุมขังมาแล้วเท่าใดและยังเหลืออีกเท่าใด ผู้ขอลาเป็นนักโทษชั้นใด มีประวัติ ในเรือนจำอย่างไร เมื่อพัศดีมีความเห็นอย่างไรแล้วก็ให้เสนอความเห็นดังกล่าวไปยังผู้บัญชาการ เรือนจำ⁸⁹ และถ้าผู้บัญชาการเรือนจำเห็นสมควรอนุญาตให้ลา ก็ให้มีหนังสือขออนุมัติไปยังอธิบดีกรม ราชทัณฑ์⁹⁰ เมื่อมีคำสั่งอย่างใดจะต้องแจ้งให้ผู้ลารับทราบด้วย⁹¹ และถ้าผู้ต้องขังได้รับอนุญาตให้ลา ผู้ บัญชาการเรือนจำจะต้องทำหนังสือสำคัญมอบไว้ให้ผู้ได้รับอนุญาตติดตัวไป 1 ชุด และผู้ได้รับอนุญาต จะต้องแสดงหนังสือดังกล่าวต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแห่งท้องที่ที่ตนจะไปในนั้นภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ไปถึง ถ้าหากไม่ไปแสดงหนังสือ ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับส่งกลับ เรือนจำ⁹² และเมื่อนักโทษเดินทางกลับถึงเรือนจำ ต้องยื่นรายการแสดงกิจการประจำวันให้ผู้ต้องขังได้ กระทำไปแต่ละวันในระหว่างที่ลาด้วย⁹³

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติมักไม่ค่อยนำเรื่องนี้มาใช้เท่าใดนักเพราะทาง เรือนจำและกรมราชทัณฑ์กลัวว่าผู้ต้องขังจะหลบหนี ทั้งประชาชนทั่วไปก็เกรงว่าการให้ผู้ต้องขังออก จากเรือนจำก่อนครบระยะเวลาที่กำหนดอาจเป็นช่องทางให้ผู้ต้องขังหลบหนีหรือออกมาก่อ อาชญากรรมขึ้นได้ นับว่าเป็นการมองในระยะสั้นมากกว่าที่จะคำนึงถึงหลักการและเหตุผลที่ถูกต้อง มากกว่า ทั้ง ๆ ที่การหลบหนีของผู้ต้องขังเป็นเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ในกิจการของงานราชทัณฑ์⁹⁴

ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ตั้งแต่เข้า จนกระทั่งออกจากเรือนจำ, พิมพ์ ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทิพย์อักษร, 2544), น.197.

⁸⁹ระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ฉบับที่ 5) เรื่อง การลาของผู้ต้องขัง ลงวันที่ 24 สิงหาคม พุทธศักราช 2480 ข้อ 2

⁹⁰ระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ฉบับที่ 5) เรื่อง การลาของผู้ต้องขัง ลงวันที่ 24 สิงหาคม พุทธศักราช 2480 ข้อ 3

⁹¹ระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ฉบับที่ 5) เรื่อง การลาของผู้ต้องขัง ลงวันที่ 24 สิงหาคม พุทธศักราช 2480 ข้อ 4

⁹²กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 86

⁹³ระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ฉบับที่ 5) เรื่อง การลาของผู้ต้องขัง ลงวันที่ 24 สิงหาคม พุทธศักราช 2480 ข้อ 6 และดู วิสัย พุกกะวัน, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 88*, น.197.

⁹⁴วิสัย พุกกะวัน, *เพ็ญอ้าง*, น.196.

ดังนั้น แม้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานราชทัณฑ์จะกำหนดให้ผู้ต้องขังสามารถขออนุญาตลาการจำคุกได้ชั่วคราวเพื่อไปประกอบธุรกิจหรือกิจการส่วนตัว เช่น ขออนุญาตออกไปคารวะและจัดการศพของบิดาหรือมารดา เป็นต้น แต่ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าในทางปฏิบัติกรมราชทัณฑ์และเรือนจำมักไม่ค่อยมีการดำเนินการเรื่องดังกล่าวนี้สักเท่าไร ทั้งการอนุญาตให้ผู้ต้องขังรายใดลาการจำคุกได้นั้นมีการจำกัดเฉพาะผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดี มีความอดสาหะ มีความก้าวหน้าในการศึกษา ทำการงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษ⁹⁵ ซึ่งย่อมได้แก่ผู้ต้องขังชั้นเยี่ยม ชั้นดีมาก หรือชั้นดีเท่านั้นที่จะสามารถใช้สิทธินี้ได้ ผู้ต้องขังชั้นอื่นจึงไม่สามารถอาศัยหลักเกณฑ์นี้เพื่อที่จะขออนุญาตไปดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ตนมีอยู่ภายนอกเรือนจำได้ นอกจากนี้ การลาการจำคุกก็ยังเป็นดุลพินิจของพัศดี ผู้บัญชาการเรือนจำและอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ที่จะอนุญาตให้ผู้ต้องขังรายใดสามารถใช้สิทธิลาการจำคุกได้ การที่ผู้ต้องขังจะใช้สิทธิดังกล่าวนี้ได้หรือไม่จึงเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอนและไม่มีหลักประกันใคว่าตนจะได้รับอนุญาตให้ลาการจำคุก ทั้งที่แนวคิดและวัตถุประสงค์ของการบัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการเรื่องดังกล่าวนี้มีขึ้นมาเพื่อไม่ให้ผู้ต้องขังถูกตัดออกจากโลกภายนอกมากเกินไปและสามารถออกไปจัดการธุระที่มีความสำคัญและจำเป็นภายนอกเรือนจำได้ หลักเกณฑ์เรื่องการลาการจำคุกจึงมิได้ช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถออกจากเรือนจำเพื่อไปจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำได้ด้วยตนเองแต่อย่างใด

เมื่อโดยสภาพของผู้ต้องขังที่ไม่สามารถจัดการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยตนเองได้ และถ้าเป็นกรณีที่ผู้ต้องขังไม่มีบุคคลโดยยอมดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง ซึ่งอาจเป็นเพราะบุคคลนั้นเกรงว่าถ้าตนจัดการไปในทางที่เสียหายแล้วจะต้องมารับผิดชอบในภายหลัง ซ้ำยังก่อให้เกิดภาระหน้าที่เพิ่มขึ้นทั้งที่ไม่ใช่เรื่องของตน ด้วยเหตุนี้ผู้ต้องขังจึงอาจไม่มีใครมาดูแลและจัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมา ย่อมเป็นผลธรรมดาที่เกิดขึ้นตามกฎหมายลักษณะทรัพย์แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น หากผู้ต้องขังมีทรัพย์สินที่มิได้ใช้ทำกิจการใด ทรัพย์สินนั้นก็อาจเสื่อมไปตามกาลเวลาหรือได้รับความเสียหายจากการละเมิดของบุคคลอื่นหรืออาจถูกลักขโมยไป ซึ่งผู้ต้องขังเองก็มิอาจทราบเหตุการณ์นั้น ๆ ได้ จึงไม่สามารถเรียกค่าเสียหายหรือติดตามทวงคืนซึ่งทรัพย์สินนั้น แต่ถ้าเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการประกอบธุรกิจหรือกิจการ หากไม่มีผู้ใดดำเนินการจัดการทรัพย์สินเหล่านี้แทน ทรัพย์สินหรือกิจการนั้นก็อาจค่อย ๆ เสื่อมเสียหรือเสียหายลงไปจนกว่าผู้ต้องขังจะได้รับการปล่อยตัว หรือผลกระทบที่เกิดขึ้น อาจเป็นผลกระทบตามกฎหมายลักษณะหนี้แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น กรณีที่ผู้ต้องขังเป็น

⁹⁵ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ 1/2505 เรื่องการให้ประโยชน์แก่นักโทษเด็ดขาด ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2505 ประกอบพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 32

เจ้าหน้าที่ หนึ่งนั้นก็คงถูกปล่อยไปโดยไม่มีการติดตามทวงถามหรือฟ้องร้องเพื่อให้ลูกหนี้ของผู้ต้องชั่งชำระหนี้ หรือถ้าผู้ต้องชั่งเป็นลูกหนี้ เจ้าหน้าที่ก็อาจปล่อยให้หนึ่งนั้นเดินไปเรื่อย ๆ โดยมุ่งหวังจะเอาดอกเบี้ยผิดนัดในจำนวนมากเสียก่อนจึงค่อยมาฟ้องร้องบังคับชำระหนี้ตอนที่หนี้ใกล้หมดอายุความเป็นต้น ถึงแม้จะไม่มีกฎหมายใดห้ามหรือจำกัดการใช้สิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องชั่งไว้ก็ตาม แต่โดยสภาพที่ผู้ต้องชั่งจะต้องอยู่ในเรือนจำ จึงเป็นอุปสรรคทางกายภาพที่ผู้ต้องชั่งไม่สามารถจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนได้ ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคเบื้องต้นที่ผู้ต้องชั่งทุกคนจะต้องประสบ

ปัญหาหรือผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นตามกฎหมายลักษณะทรัพย์สินนั้น ประเด็นสำคัญอยู่ที่ความสามารถในการใช้สิทธิอันมีอยู่เหนือทรัพย์สิน เนื่องจากโดยหลักแล้ว บุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือบุคคลผู้ทรงกรรมสิทธิ์เหนือทรัพย์สินเท่านั้นที่จะสามารถกระทำการต่าง ๆ อันเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นได้ เว้นแต่บุคคลดังกล่าวจะมอบอำนาจในการใช้หรือดำเนินการอย่างใด ๆ อันเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นให้บุคคลอื่น บุคคลซึ่งไม่มีสิทธิเหนือทรัพย์สินจึงจะสามารถดำเนินการจัดการกับทรัพย์สินตามที่ได้รับมอบอำนาจมาได้

สิทธิโดยทั่วไปของเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้ทรงกรรมสิทธิ์เหนือทรัพย์สินปรากฏอยู่ในมาตรา 1336 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันได้แก่

1. สิทธิใช้สอยทรัพย์สิน เจ้าของทรัพย์สินหรือผู้ทรงกรรมสิทธิ์เหนือทรัพย์สินย่อมมีสิทธิใช้สอยทรัพย์สินที่ตนเป็นเจ้าของ โดยศาสตราจารย์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช อธิบายว่า “เจ้าของมีสิทธิใช้สอยซึ่งตรงกับ *jus utendi* ซึ่งในกฎหมายโรมัน สิทธิใช้สอยนี้หมายความถึงอำนาจที่จะทำประโยชน์ได้ประโยชน์จากทรัพย์สินตามความต้องการ โดยไม่เป็นการทำลายภาวะแห่งทรัพย์สินนั้น”⁹⁶ เช่น เอาบ้านของตนออกให้เช่า เอารถยนต์ไว้ขับขับไปสถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น

2. สิทธิจำหน่าย ซึ่งนอกจากจะหมายถึงการจำหน่าย จ่าย โอน ไปยังบุคคลอื่นแล้ว สิทธิจำหน่ายในที่นี้ยังหมายความรวมถึงการจำหน่ายทำลายภาวะแห่งทรัพย์สิน⁹⁷ เช่น การกินข้าว การรื้อบ้านของตนออกจากที่ดิน เป็นต้น หรืออาจเป็นการเปลี่ยนแปลงภาวะแห่งทรัพย์สินหรือการแบ่งแยกสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดในกรรมสิทธิ์ไป⁹⁸ เช่น การเอาข้าวมาหมักเป็นเหล้า การเอา

⁹⁶เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายลักษณะทรัพย์สิน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสาส์น, 2521), น.256.

⁹⁷เพ็งอ้าง, น.257. และดู บัญญัติ สุชีวะ, คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน, พิมพ์ครั้งที่ 15 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2556), น.206.

⁹⁸เสนีย์ ปราโมช, เพ็งอ้าง, น.257.

อิฐหินปูนทรายที่มีอยู่มาสร้างเป็นโรงเรือน การเอาสร้อยคอไปจำหน่าย การโอนสิทธิเก็บกินในที่ดินให้ผู้อื่น เป็นต้น

3. สิทธิได้ดอกผล โดยเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้ทรงกรรมสิทธิในทรัพย์สินมีสิทธิได้ดอกผลจากทรัพย์สินที่ตนเป็นเจ้าของ ทั้งดอกผลธรรมดา⁹⁹ เช่น มีสิทธิได้ไข่ไก่และลูกไก่จากแม่ไก่ที่ตนเป็นเจ้าของ และมีสิทธิได้ดอกผลนิตินัย¹⁰⁰ เช่น ได้ดอกเบี้ยจากเงินที่ตนเอาออกให้ผู้อื่นกู้ มีสิทธิได้รับค่าเช่าจากบ้านซึ่งตนเอาออกให้ผู้อื่นเช่า เป็นต้น

4. สิทธิขัดขวาง คือ สิทธิที่จะขัดขวางมิให้บุคคลอื่นสอดเข้ามาเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของตนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย¹⁰¹ แต่หากบุคคลอื่นนั้นมีสิทธิหรือมีอำนาจตามกฎหมายแล้ว เจ้าของทรัพย์สินก็มีอาจขัดขวางได้ เช่น ตำรวจเข้าค้นบ้านโดยมีหมายค้น เป็นต้น¹⁰² โดยสิทธิขัดขวางนี้มีอาการการใช้สิทธิอย่างสิทธิมีอำนาจเหนือ คือ สามารถใช้กำลังของตนได้โดยพลการ¹⁰³ แต่จะต้องใช้เท่าที่จำเป็นและพอสมควรแก่เหตุจึงจะถือว่าเป็นการใช้กำลังเพื่อป้องกันสิทธิของตนโดยชอบด้วยมาตรา 68 ประมวลกฎหมายอาญา¹⁰⁴ อันส่งผลให้ไม่ต้องรับผิดชอบใช้กำลังใหม่ทดแทนให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการใช้กำลังอันพอสมควรแก่เหตุ นั้น ดังที่บัญญัติในมาตรา 449 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹⁰⁵ แต่การใช้สิทธิขัดขวางนี้มีเงื่อนไขการใช้สิทธิอยู่ว่า เจ้าของจะต้องครอบครองทรัพย์สินอยู่ในขณะที่ผู้ไม่มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายนั้นสอดเข้ามาเกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน

⁹⁹บัญญัติ สุชีวะ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 97*, น.206. และดู วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 4 ว่าด้วยทรัพย์สิน*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2545), น.125.

¹⁰⁰บัญญัติ สุชีวะ, *เพิ่งอ้าง*, น.206. และดู วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, *เพิ่งอ้าง*, น.125. และดู สหัส สิงหวิริยะ, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยทรัพย์สิน*, (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2547), น.173.

¹⁰¹วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, *เพิ่งอ้าง*, น.125. และดู บัญญัติ สุชีวะ, *เพิ่งอ้าง*, น.211. และดู สหัส สิงหวิริยะ, *เพิ่งอ้าง*, น.173.

¹⁰²วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, *เพิ่งอ้าง*, น.126.

¹⁰³ประมุข สุวรรณศรี, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยทรัพย์สิน*, (กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ, 2550), น.128. และดู วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, *เพิ่งอ้าง*, น.125.

¹⁰⁴บัญญัติ สุชีวะ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 97*, น.211. และดู วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, *เพิ่งอ้าง*, น.125. และดู ประมุข สุวรรณศรี, *เพิ่งอ้าง*, น.128.

¹⁰⁵บัญญัติ สุชีวะ, *เพิ่งอ้าง*, น.211. และดู วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, *เพิ่งอ้าง*, น.126.

ของตน¹⁰⁶ หากไม่มีการครอบครองทรัพย์สินอยู่ ก็มิอาจใช้สิทธิขัดขวางได้แม้ตนจะเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นก็ตาม เช่น เจอรถยนต์ของตนที่ถูกลักขโมยไป เจ้าของรถยนต์ไม่สามารถใช้กำลังแย่งรถยนต์กลับคืนมาได้ด้วยกำลังของตนเอง เนื่องจากเจ้าของมิได้ครอบครองรถยนต์อยู่ในขณะนั้น เป็นต้น

5. สิทธิติดตามเอาคืน เป็นสิทธิซึ่งใช้ในกรณีที่ทรัพย์สินของตนไปอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นซึ่งยึดถือไว้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย¹⁰⁷ อันมีอาการการใช้สิทธิอย่างสิทธิเรียกร้อง คือ เจ้าของทรัพย์สินไม่สามารถใช้กำลังของตนบังคับได้เองโดยพลการ แต่จะต้องฟ้องร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลสั่งให้บุคคลดังกล่าวคืนทรัพย์สินนั้นแก่ตน¹⁰⁸ เช่น แดงยกยอกสร้อยคอที่ตำผากไว้ไปเป็นของตนเอง แม้ดำจะเป็นเจ้าของทรัพย์สินชิ้นนั้น แต่ดำก็มิอาจใช้กำลังบังคับเพื่อเอาสร้อยคอคืนจากแดงได้เองเนื่องจากสร้อยคอตั้งกล่าวมิได้อยู่ในความครอบครองของดำ ดำจึงต้องฟ้องร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลสั่งให้แดงผู้ครอบครองและยึดถือสร้อยคอไว้โดยมิชอบด้วยกฎหมายคืนทรัพย์สินนั้นแก่ตน เป็นต้น ซึ่งการใช้สิทธิติดตามเอาคืนนี้ไม่มีกำหนดอายุความฟ้องร้อง¹⁰⁹ เว้นแต่ผู้ที่ครอบครองทรัพย์สินนั้นจะได้กรรมสิทธิ์ไปโดยการครอบครองปรปักษ์แล้ว¹¹⁰ หรือถ้าเจ้าของจะฟ้องเรียกเอาทรัพย์สินคืนหรือให้ชดใช้ราคาทรัพย์สินนั้นตามมูลหนี้ละเมิด กรณีเช่นนี้ ก็จะต้องฟ้องภายในอายุความละเมิดด้วย¹¹¹

ทั้งนี้ ความในตอนต้นของมาตรา 1336 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติไว้ว่า “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิ...” นั้นหมายความว่า แม้ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ทรงกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะมีสิทธิจัดการกับทรัพย์สินของตนอย่างไรก็ได้ แต่การใช้สิทธิต่าง ๆ นั้นก็ต้องอยู่ภายในบังคับของบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นซึ่งได้บัญญัติ

¹⁰⁶ วริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, *เพ็งอ้าง*, น.125.

¹⁰⁷ *เพ็งอ้าง*, น.127. และดู บัญญัติ สุชีวะ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 97*, น.207. และดู สหัส สิงหวิริยะ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 100*, น.173.

¹⁰⁸ วริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, *เพ็งอ้าง*, น.127.

¹⁰⁹ สหัส สิงหวิริยะ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 100*, น.175. และดู วริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, *เพ็งอ้าง*, น.127. และดู สมชัย ฑีฆาอุตมากร, *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยทรัพย์สิน*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินติ้ง, 2552), น.201.

¹¹⁰ วริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, *เพ็งอ้าง*, น.127. และดู บัญญัติ สุชีวะ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 97*, น.208, 211.

¹¹¹ วริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, *เพ็งอ้าง*, น.127.

เรื่องข้อจำกัดในการใช้สิทธิของเจ้าของทรัพย์สินไว้¹¹² ไม่ว่าจะเป็นข้อจำกัดสิทธิตามกฎหมายเอกชน อันเป็นการจำกัดสิทธิเพื่อประโยชน์ของเอกชนด้วยกันเอง¹¹³ ซึ่งอาจอยู่ในรูปของข้อตกลงแห่งสัญญา หรือโดยผลของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย¹¹⁴ เช่น เจ้ามรดกทำพินัยกรรมอันมีข้อกำหนดห้ามมิให้ผู้รับประโยชน์โอนอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินอันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ รวมทั้งสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษภายในกำหนดเวลาหรือตลอดชีวิตของผู้รับประโยชน์ก็ได้ ตามมาตรา 1700 ถึงมาตรา 1702 บทบัญญัติเรื่องการจำกัดการใช้สิทธิของเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ ตามมาตรา 1339 ถึงมาตรา 1355 หรือในกรณีที่บุคคลผู้ได้รับทรัพย์สินไว้โดยสุจริตไม่ต้องคืนดอกผลอันเกิดแต่ทรัพย์สินนั้นแก่เจ้าของทรัพย์สิน ตามมาตรา 415 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นต้น

หรืออาจเป็นการจำกัดสิทธิตามกฎหมายมหาชนอันเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ¹¹⁵ เช่น การห้ามใช้เครื่องเสียงดังเกินควรจนเป็นที่เดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น ตามมาตรา 370 ประมวลกฎหมายอาญา การปลูกสร้างอาคารจะต้องอยู่ในบังคับของ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 การห้ามมิให้โอนที่ดินไปยังบุคคลอื่นภายในกำหนดเวลา เพื่อให้เจ้าของที่ดินเกิดความรู้สึกผูกพันกับที่ดินผืนนั้นและไม่ไปบุกรุกพื้นที่ป่าใหม่ ตามมาตรา 31 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน การห้ามเรียกดอกเบี้ยเงินกู้เกินร้อยละ 15 ต่อปี ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา เป็นต้น

เมื่ออาการการใช้สิทธิของเจ้าของทรัพย์สินส่วนใหญ่เป็นสิทธิมีอำนาจเหนือ คือ สามารถใช้กำลังบังคับให้เป็นไปตามสิทธิแห่งตนได้เองโดยพลการ ไม่จำเป็นต้องอาศัยอำนาจศาลเข้าช่วย ด้วยเหตุนี้ สิทธิอันมีอยู่เหนือทรัพย์สินหรือที่เรียกว่าทรัพย์สินนั้นจึงไม่มีกำหนดอายุความฟ้องร้องเหมือนอย่างกรณีของสิทธิทางหนี้¹¹⁶ กล่าวคือ เจ้าของจะใช้สอยหรือจะจำหน่ายทรัพย์สินของตนเมื่อไหร่ก็ได้ เมื่อเป็นเจ้าของทรัพย์สินแล้ว ต่อให้เวลาผ่านไป 20 ปี 30 ปี หรือนานเท่าไรก็ตาม เจ้าของก็ยังมีสิทธิต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาอยู่เช่นเดิม¹¹⁷

¹¹² เพ็งอ้วง, น.123. และดู สหส สิงหวิริยะ, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 100*, น.172.

¹¹³ วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, *เพ็งอ้วง*, น.123.

¹¹⁴ *เพ็งอ้วง*, น.124.

¹¹⁵ *เพ็งอ้วง*, น.124.

¹¹⁶ สหส สิงหวิริยะ, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 100*, น.71. และดู วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, *เพ็งอ้วง*, น.31. และดู สมชัย ชีฆาอุตมากร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 109*, น.64.

¹¹⁷ บัญญัติ สุชีวะ, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 97*, น.64. และดู ประมุข สุวรรณศร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 103*, น.99. และดู สหส สิงหวิริยะ, *เพ็งอ้วง*, น.71.

อย่างไรก็ตาม แม้ทรัพย์สินจะไม่มีอายุความฟ้องร้อง แต่ก็มีอายุความได้ สิทธิ คือ กรณีที่บุคคลได้ทรัพย์สินบางอย่างอันเนื่องมาจากได้กระทำการต่าง ๆ ตามเงื่อนไขและ ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด¹¹⁸ เช่น การได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินมาโดยการครอบครองปรปักษ์ ตาม มาตรา 1382 การได้ภาระจำยอมเหนืออสังหาริมทรัพย์โดยอายุความ ตามมาตรา 1401 ประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นต้น และยังมีเรื่องอายุความเสียสิทธิ คือ กรณีที่ผู้ทรงทรัพย์สินนั้น ๆ ต้องสูญเสียสิทธิบางอย่างไปอันเนื่องมาจากได้กระทำการหรือไม่กระทำการตามเงื่อนไขจนครบ ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด¹¹⁹ เช่น ผู้ที่ได้สิทธิในภาระจำยอมนั้น หากไม่ได้ใช้ 10 ปี ภาระจำยอม ย่อมสิ้นไป ตามมาตรา 1399 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือในกรณีที่มิได้กรรมสิทธิ์โดย การครอบครองปรปักษ์ ตามมาตรา 1382 เจ้าของทรัพย์สินนั้นก็ย่อมสูญเสียกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นไป เป็นต้น¹²⁰ ซึ่งอายุความเสียสิทธิดังเรื่องการเสียกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินไปเพราะถูกบุคคลอื่น ครอบครองปรปักษ์นี้เอง ที่มีผลทำให้เจ้าของทรัพย์สินไม่สามารถฟ้องเรียกทรัพย์สินคืนได้ แม้จะไม่มี กำหนดอายุความฟ้องร้องก็ตาม¹²¹

เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 462/2518 การใช้สิทธิติดตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สิน ของตนเป็นคดีที่ไม่มีอายุความฟ้องร้อง แม้จะเป็นเวลาช้านานสักปานใด และทราบเรื่องเมื่อใด เจ้าของ ยังมีสิทธิติดตามทรัพย์สินนั้นได้เสมอ เว้นแต่กรณีจะต้องด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1382, 1383 เจ้าของจึงจะหมดสิทธิติดตาม กรณีนี้จะนำเรื่องอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 164 (เดิม) มาปรับใช้ได้ไม่

เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 3978/2524 การใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืนของ เจ้าของทรัพย์สินจากผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 นั้น ไม่มี กำหนดเวลา เว้นแต่ผู้ยึดถือจะได้กรรมสิทธิ์โดยการครอบครองปรปักษ์

โดยอายุความได้สิทธิและอายุความเสียสิทธินี้ถือเป็นเรื่องเกี่ยวกับความ สงบเรียบร้อย แม้คู่กรณีไม่ยกขึ้นกล่าวอ้าง ศาลก็สามารถหยิบยกขึ้นวินิจฉัยได้เอง¹²² เช่น คำ พิพากษาฎีกาที่ 1956 – 1958/2523 การฟ้องเพื่อเอาคืนซึ่งการครอบครองจะต้องฟ้องภายในปีหนึ่ง

¹¹⁸ วริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 99*, น.31.

¹¹⁹ *เพ็ญอ่าง*, น.31.

¹²⁰ ประมุข สุวรรณศรี, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 103*, น.99. และดู สหัทธ สิงหวิริยะ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 100*, น.71.

¹²¹ วริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 99*, น.33.

¹²² *เพ็ญอ่าง*, น.32.

นับแต่เวลาถูกแยงการครอบครอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1375 วรรคสอง ซึ่งกำหนดเวลานี้ไม่ใช่อายุความ ถึงแม้จำเลยมิได้ยกขึ้นต่อสู้ ศาลก็ยกขึ้นวินิจฉัยได้ ดังนั้น แม้เดิมจำเลยจะให้การต่อสู้ในเรื่องอายุความไว้ แต่จำเลยก็ได้สละข้อต่อสู้เรื่องอายุความนี้เสียซึ่งมีผลเท่ากับจำเลยมิได้ยกปัญหานี้ขึ้นต่อสู้ ศาลก็ยกขึ้นวินิจฉัยได้ด้วย

การใช้สิทธิต่าง ๆ อันเกี่ยวกับทรัพย์สินนี้ โดยปกติย่อมเป็นสิทธิของผู้ทรงกรรมสิทธิ์แต่เพียงผู้เดียวเท่านั้นที่จะสามารถใช้สิทธิต่าง ๆ เหล่านี้เหนือทรัพย์สินของเขาได้ เว้นแต่เจ้าของทรัพย์สินจะได้มอบอำนาจหรืออนุญาตให้บุคคลอื่นเข้ามายุ่งเกี่ยวหรือเข้ามาจัดการอย่างใด ๆ อันเกี่ยวกับทรัพย์สินของตน บุคคลอื่นจึงจะมีสิทธิเข้ามาจัดการได้โดยชอบด้วยกฎหมาย อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้ทรงกรรมสิทธิ์ตกเป็นผู้ต้องขังและต้องถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ ประกอบกับไม่มีบุคคลใดยอมรับมอบอำนาจเพื่อดำเนินการจัดการทรัพย์สินให้แทนผู้ต้องขังแล้ว ในฐานะที่ผู้ต้องขังเป็นผู้ทรงกรรมสิทธิ์เหนือทรัพย์สินซึ่งตนมีอยู่ภายนอกเรือนจำจึงอาจได้รับผลกระทบจากการที่ไม่สามารถจัดการอย่างใด ๆ อันเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนได้

แม้ว่ากรรมสิทธิ์จะเป็นสิทธิที่ไม่ระงับหรือหมดไปเนื่องจากการไม่ใช้ทรัพย์สินหรือไม่ใช้สิทธิภายในกำหนดเวลาอย่างสิทธิทางหนี้ แต่การที่ไม่มีใครจัดการดูแลก็อาจทำให้กรรมสิทธิ์ของผู้ต้องขังระงับไปด้วยอายุความได้สิทธิของผู้อื่นซึ่งมีหรือใช้อยู่เหนือทรัพย์สินของตน หรือผู้ต้องขังอาจต้องเสียสิทธิบางอย่างไปอันเนื่องมาจากได้กระทำการหรือไม่กระทำการตามเงื่อนไขจนครบระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด หรือที่เรียกว่าอายุความเสียสิทธิ เช่น การที่ผู้อื่นได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้ต้องขังไปด้วยการครอบครองปรปักษ์ ตามมาตรา 1382 หรือผู้ต้องขังอาจถูกรอนกรรมสิทธิ์ในกรณี queผู้ผู้อื่นได้ภาระจำยอมเหนืออสังหาริมทรัพย์ของผู้ต้องขังไปโดยอายุความ ตามมาตรา 1401 หรือผู้ต้องขังเสียภาระจำยอมไปอันเนื่องมาจากการไม่ได้ใช้ภาระจำยอมนั้นภายในกำหนด 10 ปี ตามมาตรา 1399 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นต้น กรณีดังกล่าวนี้ นับว่าเป็นผลกระทบประการหนึ่งจากการที่ผู้ต้องขังไม่สามารถใช้สิทธิจัดการทรัพย์สินที่มีได้ด้วยตนเอง ทั้งยังไม่มีบุคคลใดยอมรับมอบอำนาจเพื่อดำเนินการจัดการและดูแลทรัพย์สินให้แทนผู้ต้องขัง

นอกจากนี้ แม้สิทธิทางทรัพย์สินจะไม่มีอายุความฟ้องร้องเพื่อเรียกเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ก็ตาม แต่บางกรณีก็อาจส่งผลให้ผู้ต้องขังที่ไม่มีบุคคลใดดำเนินการจัดการดูแลทรัพย์สินให้แทน ได้รับผลกระทบจากการที่ไม่สามารถใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินของตนคืนตามมาตรา 1336 ได้ เช่น เมื่อไม่มีบุคคลใดจัดการดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังหรือแม้จะมี แต่ตัวผู้จัดการดูแลนั่นเองที่ทำการยกยอกหรือขโมยทรัพย์สินของผู้ต้องขังแล้วนำไปขายต่อให้กับบุคคลอื่น ซึ่งแม้ผู้ต้องขังจะได้ดำเนินการฟ้องร้องเพื่อเรียกเอาทรัพย์สินของตนคืนในฐานะที่เป็นผู้ทรงกรรมสิทธิ์ ตามความในมาตรา 1336 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ผู้ต้องขังก็อาจ

ใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืนจากผู้ดำเนินการยกยอกหรือลักทรัพย์ของตนได้ เนื่องจากทรัพย์มิได้อยู่ในความครอบครองหรืออยู่ในความยึดถือของบุคคลดังกล่าวเสียแล้ว และแม้ผู้ต้องขังจะไปเรียกคืนจากบุคคลภายนอกที่ซื้อทรัพย์สินของตนไป แต่ถ้าบุคคลนั้นได้ซื้อทรัพย์สินไปโดยสุจริต เขาก็อาจได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 1329 ถึงมาตรา 1332 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้วแต่กรณี ดังนี้ แม้กฎหมายจะไม่ได้กำหนดอายุความฟ้องร้องไว้ แต่ก็มีได้หมายความว่าผู้ต้องขังจะสามารถใช้สิทธิติดตามเอาคืนจนได้ทรัพย์สินของตนกลับมา หากกรณีดังกล่าวนี้ต้องด้วยบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองบุคคลภายนอกผู้สุจริตและเสียค่าตอบแทนเป็นสำคัญ

ผลกระทบจากการที่ผู้ต้องขังไม่สามารถดำเนินการจัดการดูแลทรัพย์สินของตนได้เอง ประกอบกับไม่มีบุคคลโดยยอมรับมอบอำนาจในการจัดการดูแลทรัพย์สินแทนผู้ต้องขังตามกฎหมายลักษณะทรัพย์สินอีกประการหนึ่ง ก็คือ อาจส่งผลให้ทรัพย์สินของผู้ต้องขังได้รับความเสียหายหรือเสื่อมสลายไปตามสภาพแห่งทรัพย์สินหรือจากการที่มีผู้ทำละเมิด แต่เมื่อผู้ต้องขังต้องอยู่ในเรือนจำจึงไม่อาจทราบได้ว่าสภาพแห่งทรัพย์สินของตนนั้นเป็นอย่างไร มีผู้ใดมาทำละเมิดหรือไม่ ผู้ต้องขังจึงมีอาจเรียกให้ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมเพื่อทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นให้กับตนได้ หรือในกรณีที่ผู้ต้องขังมีธุรกิจหรือกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างซึ่งจำต้องมีผู้ดูแลหรือบริหารจัดการแทนผู้ต้องขัง แต่เมื่อไม่มีบุคคลโดยอมดำเนินการจัดการแทนแล้ว ธุรกิจหรือกิจการนั้น ๆ ก็ย่อมได้รับความเสียหายจนอาจถึงขั้นต้องเลิกกิจการไปเลยก็ได้ เป็นต้น

สำหรับปัญหาหรือผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นตามกฎหมายลักษณะหนึ่งนั้น ผู้เขียนได้จำกัดขอบเขตการศึกษาวัตถุแห่งหนึ่งอยู่ที่หนี้สงมอบทรัพย์สินเท่านั้น ไม่รวมถึงหนี้กระทำการ และหนึ่งวันกระทำการ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 กรณีคือ กรณีที่ผู้ต้องขังอยู่ในฐานะเจ้าหนี้ และกรณีที่ผู้ต้องขังอยู่ในฐานะลูกหนี้

1. ปัญหาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นตามกฎหมายลักษณะหนึ่งในกรณีที่ผู้ต้องขังอยู่ในฐานะเจ้าหนี้ คือ เมื่อบุคคลซึ่งมีฐานะเป็นเจ้าหนี้และภายหลังต้องถูกจำคุกตามคำพิพากษา ซึ่งโดยสภาพของการถูกจำคุกจึงทำให้ผู้ต้องขังไม่อาจออกมาจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินของตนได้ ประกอบกับในระหว่างที่บุคคลดังกล่าวต้องอยู่ในเรือนจำกลับไม่มีผู้โดยยอมรับมอบอำนาจในการจัดการหรือดำเนินการอันเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินแทน อันส่งผลให้ผู้ต้องขังซึ่งเป็นเจ้าหนี้ได้รับผลกระทบต่าง ๆ ตามมา โดยผู้เขียนแบ่งการพิจารณากรณีดังกล่าวออกเป็น 2 กรณี ได้แก่

1.1 กรณีที่ลูกหนี้ของผู้ต้องขังเป็นลูกหนี้ที่ดี คือ พร้อมทั้งจะชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ และถ้าหนี้เป็นหนี้ที่ต้องชำระเป็นเงินให้แก่ผู้ต้องขังซึ่งเป็นเจ้าหนี้แล้ว นับได้ว่าเป็นกรณีที่ไม่มีปัญหาอะไรมากนัก เนื่องจากลูกหนี้สามารถนำเงินไปชำระให้กับผู้ต้องขังได้โดยการนำเงินไปฝากให้กับผู้ต้องขัง ณ เรือนจำที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับ

จ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. 2553 ซึ่งได้กำหนดว่า เงินฝากของผู้ต้องขัง หมายความว่า รวมถึงเงินสด ธนาณัติ ตัวเงิน หรือเอกสารอื่นใดอันแทนตัวเงิน ที่ผู้ฝากหรือของผู้ต้องขังที่ฝากไว้กับเรือนจำ¹²³ และผู้ฝาก ให้ความหมายถึง ผู้ที่มีความสัมพันธ์ในฐานะญาติของผู้ต้องขัง หรือผู้ที่มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับผู้ต้องขังซึ่งได้ยื่นคำร้องพร้อมเอกสารหลักฐานแสดงตัวตนและเหตุผลในการฝาก เสนอต่อผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณาอนุญาตตามที่เห็นสมควร¹²⁴ โดยการรับฝากเงินสดทุกครั้ง เจ้าหน้าที่จะทำการออกใบเสร็จรับเงิน โดยมอบต้นฉบับให้กับผู้ฝาก หรือผู้ต้องขังที่ฝากเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน และทำการสำเนาให้ผู้ต้องขัง 1 ฉบับสำเนาติดเล่ม 1 ฉบับ เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการลงรายการรับฝากเงิน¹²⁵ และผู้ต้องขังต้องลงลายมือชื่อรับทราบไว้ด้วยทุกครั้ง¹²⁶ ตามที่ระเบียบกำหนด ซึ่งก็ทำให้หน้าที่มีต่อกันระงับลงไปด้วยวิธีการชำระหนี้ให้กับบุคคลซึ่งเป็นเจ้าหนี้โดยตรงตามกฎหมายลักษณะหนี้มาตรา 315 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

แต่ถ้าเป็นหนี้ที่ต้องส่งมอบทรัพย์สินอย่างอื่นนอกจากหนี้เงิน ให้แก่ผู้ต้องขังซึ่งเป็นเจ้าหนี้แล้วไซ้ แม้หนี้ที่มีต่อกันระหว่างผู้ต้องขังกับลูกหนี้อาจจะระงับลงไปตามกฎหมายลักษณะหนี้ ด้วยการส่งมอบทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งหนี้ให้แก่ผู้ต้องขัง แต่การชำระหนี้ประเภทนี้อาจมีปัญหาและอุปสรรคแก่ผู้ต้องขังได้ เนื่องจากตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ได้กำหนดประเภทของทรัพย์สินที่อนุญาตและไม่อนุญาตให้นำเข้ามาภายในเรือนจำ รวมทั้งสิ่งของอย่างอื่นซึ่งมิใช่ของต้องห้ามและมิใช่ของที่อนุญาตให้นำเข้ามาภายในเรือนจำดังที่ได้กล่าวไว้ในบทก่อน เมื่อทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งหนี้เป็นสิ่งที่กฎหมายต้องห้ามมิให้ผู้ต้องขังเก็บหรือรักษาไว้ภายในเรือนจำแล้ว ผู้ต้องขังก็ต้องดำเนินการจัดการตามที่กฎหมายกำหนด เช่น กำหนดให้ผู้ต้องขังต้องฝากสิ่งของนั้นไว้กับบุคคลภายนอก แต่ถ้าไม่สามารถฝากไว้กับบุคคลภายนอกได้ อาจจะต้องทำลายหรือขายทอดตลาด แล้วเงินที่ได้จากการขายนั้นทางเรือนจำก็จะเก็บไว้ให้แก่ผู้ต้องขัง ดังนั้น ในกรณีที่ผู้ต้องขังไม่มีบุคคลโดยยอมรับมอบอำนาจหรือรับฝากของจากผู้ต้องขังแล้ว ผู้ต้องขังก็จำต้องขายทรัพย์สินนั้นเพื่อเก็บไว้ในรูปของเงิน โดยมีอาจใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินดังกล่าวได้อีกในอนาคต เนื่องจากไม่มีบุคคลภายนอกที่ยอมรับฝากสิ่งของดังกล่าวจากผู้ต้องขังนั่นเอง

¹²³ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับ จ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. 2553 ข้อ 4

¹²⁴ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับ จ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. 2553 ข้อ 4

¹²⁵ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับ จ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. 2553 ข้อ 5

¹²⁶ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับ จ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. 2553 ข้อ 6

ปัญหาที่ต้องพิจารณาตามกฎหมายลักษณะหนี้แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ เรื่องค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้ เนื่องจากตามมาตรา 325 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดว่า หากมิได้กำหนดเรื่องค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้ไว้เป็นอย่างอื่น ฝ่ายลูกหนี้ต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้ เนื่องจากกฎหมายเห็นว่าลูกหนี้มีหน้าที่ชำระหนี้ ลูกหนี้จึงต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายตามปกติในการชำระหนี้ด้วย¹²⁷ แต่ถ้าค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้ต้องเพิ่มขึ้นเพราะเจ้าหนี้อ้ายภูมิลำเนาหรือเพราะการอื่นใดอันเจ้าหนี้ได้กระทำก็ดี ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเท่าใด เจ้าหนี้ต้องเป็นผู้ออก¹²⁸ ปัญหาที่น่าพิจารณามีอยู่ว่า คำว่า ย้ายภูมิลำเนา ตามมาตรา 325 นี้ หมายเฉพาะกรณีที่เจ้าหนี้มีเจตนาย้ายภูมิลำเนาเท่านั้น หรือหมายความรวมถึงการย้ายภูมิลำเนาโดยผลของกฎหมายด้วย เนื่องจากในเวลาที่ก่อนหนี้ขึ้น เจ้าหนี้มีภูมิลำเนาอยู่ที่หนึ่งตามมาตรา 37 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่หลังจากที่ต้องถูกจำคุกตามคำพิพากษาแล้ว มาตรา 47 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดว่าภูมิลำเนาของผู้ที่ถูกจำคุกตามคำพิพากษาได้แก่เรือนจำหรือทัณฑสถานที่ถูกจำคุกอยู่ จนกว่าจะได้รับการปล่อยตัว ประกอบกับมาตรา 324 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดเรื่องสถานที่ชำระหนี้ไว้ว่า หากมิได้ตกลงเรื่องสถานที่ชำระหนี้ไว้เป็นอย่างอื่น การชำระหนี้โดยประการอื่นซึ่งมิใช่การส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งนั้น ให้ชำระ ณ สถานที่ซึ่งเป็นภูมิลำเนาปัจจุบันของเจ้าหนี้¹²⁹ ดังนั้น ในกรณีที่เจ้าหนี้ตกเป็นผู้ต้องขัง การชำระหนี้เป็นอย่างอื่นซึ่งมิใช่การส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง เช่น การชำระหนี้เงิน ลูกหนี้จึงต้องเดินทางมาชำระหนี้ ณ เรือนจำซึ่งเจ้าหนี้ถูกควบคุมตัวอยู่เนื่องจากเป็นภูมิลำเนาปัจจุบันของเจ้าหนี้ เพราะเมื่อเจ้าหนี้ถูกจำคุกตามคำพิพากษาแล้ว ได้ส่งผลให้ภูมิลำเนาของผู้ต้องขังต้องเปลี่ยนไปโดยผลของกฎหมาย¹³⁰ และเป็นภูมิลำเนาแต่เพียงแห่งเดียวของผู้ต้องขัง¹³¹ กรณีดังกล่าวนี้ จะถือเป็นกรณีที่เจ้าหนี้อ้ายภูมิลำเนาอันเป็นเหตุให้ลูกหนี้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้เพิ่มขึ้น และเป็นเหตุให้เจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้ต้องขังต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้ที่เพิ่มขึ้นนั้นหรือไม่ เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมายังเรือนจำที่ผู้ต้องขัง

¹²⁷ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ : หนี้, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ, 2553), น.499.

¹²⁸ สุนทร มณีสวัสดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ : หนี้, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2553), น.323. และดู โสภณ รัตนากร, เพ็งอ้าง, น.499.

¹²⁹ จิต เศรษฐบุต, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 20 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2554), น.213. และดู โสภณ รัตนากร, เพ็งอ้าง, น.497.

¹³⁰ ประสิทธิ์ ไชวโกล, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1, น.234.

¹³¹ เพ็งอ้าง, น.235.

จำคุกอยู่ เนื่องจากเรือนจำที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัว อาจอยู่ห่างไกลจากภูมิลำเนาเดิมของเจ้าหนี้ก็เป็นได้ เป็นต้น

ประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้ ผู้เขียนเห็นว่าเป็นปัญหาเรื่องการตีความคำว่า เจ้าหนี้ย้ายภูมิลำเนา ตามมาตรา 325 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าจะตีความอย่างแคบให้หมายเฉพาะเรื่องเจ้าหนี้มีเจตนาย้ายภูมิลำเนา หรือตีความอย่างกว้างว่าให้หมายรวมถึงกรณีที่ไม่ใช่เจ้าหนี้จะไม่มีเจตนาย้ายภูมิลำเนา แต่โดยผลของบทบัญญัติแห่งกฎหมายแล้วทำให้เจ้าหนี้รายนั้นต้องย้ายภูมิลำเนาไปเสีย เพราะเมื่อพิจารณาในกรณีที่เจ้าหนี้ตกเป็นผู้ต้องขังแล้ว หากตีความอย่างแคบ จะส่งผลให้ลูกหนี้ต้องเป็นผู้รับภาระเรื่องค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้ เนื่องจากตัวผู้ต้องขังมิได้มีเจตนาจะย้ายภูมิลำเนาของตนให้มาอยู่ที่เรือนจำนั่นเอง ซึ่งก็อาจจะดูไม่เป็นธรรมกับลูกหนี้เนื่องจากมิใช่ความผิดของลูกหนี้ที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นด้วยเหตุที่เจ้าหนี้ตกเป็นผู้ต้องขัง แต่หากจะตีความอย่างกว้างแล้วก็จะส่งผลให้ผู้ต้องขังซึ่งเป็นเจ้าหนี้ต้องเป็นผู้รับผิดชอบในค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากการย้ายภูมิลำเนาแม้ว่าตนจะมีเจตนาที่จะถือเอาเรือนจำเป็นภูมิลำเนาของตนเลยก็ตาม ซึ่งก็อาจจะดูไม่เป็นธรรมกับเจ้าหนี้ซึ่งตกเป็นผู้ต้องขังเช่นกัน เมื่อปัญหาเป็นเรื่องการตีความเช่นนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าจำเป็นที่ต้องหยิบยกบทบัญญัติมาตรา 11 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ขึ้นมาพิจารณา ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่มีข้อสงสัย ให้ตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่คู่กรณีฝ่ายซึ่งจะเป็นผู้ต้องเสียในมูลหนี้”

จากบทบัญญัตินี้จึงทำให้พิจารณาไปได้ว่า ผู้ที่ต้องเสียในมูลหนี้กรณีดังกล่าวมานี้ก็คือตัวลูกหนี้ เมื่อประเด็นปัญหานี้ต้องตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่ลูกหนี้แล้ว การตีความจึงต้องตีความอย่างกว้าง กล่าวคือ คำว่าย้ายภูมิลำเนา ในมาตรา 325 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงต้องรวมกรณีการย้ายภูมิลำเนาโดยผลของกฎหมายด้วย อันส่งผลให้ตัวผู้ต้องขังซึ่งเป็นเจ้าหนี้มีหน้าที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้ที่เพิ่มขึ้นจากการที่ตนย้ายภูมิลำเนาอยู่ที่เรือนจำโดยผลของกฎหมายด้วย ประเด็นดังกล่าวนี้ได้ถูกอธิบายไว้ในหนังสือของอาจารย์จิต เศรษฐบุตร ว่า “ถ้าเจ้าหนี้ได้ย้ายภูมิลำเนาไปจากที่เดิมตั้งแต่มีหนี้โดยสัญญาหรือด้วยบัญญัติของกฎหมายนั้นแล้ว ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น...ดังนี้ เจ้าหนี้ก็ต้องใช้ค่าเสียหายนี้”¹³² ดังนั้น ปัญหาและผลกระทบตามกฎหมายลักษณะหนี้ในด้านผู้ต้องขังในฐานะที่เป็นเจ้าหนี้ ซึ่งเกิดจากการที่ไม่มีบุคคลโดยอดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง อันเป็นผลให้ลูกหนี้ต้องเดินทางมาชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ที่เรือนจำด้วยตนเองก็คือ ผู้ต้องขังต้องเป็นผู้แบกรับค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้ที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากการย้ายภูมิลำเนาของตน แม้ผู้ต้องขังจะมีเจตนาย้ายภูมิลำเนาของตนเองก็ตาม

¹³² จิต เศรษฐบุตร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 129*, น.214.

1.2 กรณีที่ลูกหนี้ของผู้ต้องขังหลบหนีหรือหลีกเลี่ยงการชำระหนี้ให้แก่ผู้ต้องขัง ซึ่งในความเป็นจริง มีลูกหนี้จำนวนไม่น้อยที่มักจะหลบหนีหรือหลีกเลี่ยงการชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ และยิ่งเจ้าหนี้รายใดต้องถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำประกอบกับไม่มีบุคคลโดยอำนวยการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนแล้ว โอกาสที่เจ้าหนี้จะติดตามทวงถามเพื่อให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก็แทบจะไม่มี จนอาจส่งผลให้ผู้ต้องขังรายนั้นเสียโอกาสที่จะได้รับชำระหนี้จากบุคคลซึ่งเป็นลูกหนี้ของตน

ปัญหาและผลกระทบตามกฎหมายลักษณะหนี้ที่ผู้ต้องขังอาจได้รับในกรณีดังกล่าว ประการแรก คือ ปัญหาเรื่องการติดตามทวงถามให้ลูกหนี้มาชำระหนี้ให้แก่ตน เพราะแม้ผู้ต้องขังจะส่งจดหมายเพื่อไปติดตามทวงถามหนี้แล้วก็ตาม แต่ลูกหนี้ซึ่งมีเจตนาจะหลบหนีการชำระหนี้ดังกล่าวก็ย่อมไม่สนใจในการติดตามทวงถามหนี้ เนื่องจากลูกหนี้เห็นว่าเจ้าหนี้ต้องถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ หากตนไม่ชำระหนี้ให้ เจ้าหนี้ซึ่งตกเป็นผู้ต้องขังก็คงไม่สามารถทำอะไรได้ และทำให้เจ้าหนี้ไม่ได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ของตน จนอาจส่งผลกระทบต่อประการที่สองขึ้น คือ ทำให้หนี้ขาดอายุความฟ้องบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ด้วยเหตุที่ผู้ต้องขังรายนั้นถูกจำคุกเป็นระยะเวลาาน และไม่มีบุคคลใดเรียกร้องหรือดำเนินการจัดการแทนผู้ต้องขัง โอกาสที่ผู้ต้องขังจะได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ของตนก็แทบจะไม่มี เนื่องจากหนี้ที่ขาดอายุความนั้นเจ้าหนี้ไม่อาจร้องขอต่อศาลเพื่อบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้¹³³ และลูกหนี้ยังมีสิทธิยกเรื่องหนี้ซึ่งขาดอายุความขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ เพื่อปฏิเสธไม่ชำระหนี้ได้ ตามความที่ปรากฏในมาตรา 193/10 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และถ้าหนี้ดังกล่าวขาดอายุความในการฟ้องร้องจริง ศาลก็ต้องยกฟ้อง¹³⁴

ปัญหาและผลกระทบตามกฎหมายลักษณะหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้ของผู้ต้องขังหลบหนีหรือหลีกเลี่ยงการชำระหนี้ให้แก่ผู้ต้องขังประการที่สาม คือ ปัญหาเรื่องการยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินของลูกหนี้ กล่าวคือ ในระหว่างที่เจ้าหนี้ต้องคำพิพากษาให้จำคุกอยู่ในเรือนจำ ลูกหนี้ของผู้ต้องขังอาจจัดการกับทรัพย์สินของตนที่มีอยู่ไปในทางที่ทำให้เจ้าหนี้ต้องเสียเปรียบ โดยทำการยกย้ายหรือถ่ายเททรัพย์สินของตนเพื่อหลีกเลี่ยงการบังคับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ เช่น การขายที่ดินให้ผู้อื่นในราคาถูก หรือยกทรัพย์สินของตนให้ญาติพี่น้อง เป็นต้น แม้จะมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายเรื่องการเพิกถอนการฉ้อฉลตามความในมาตรา 237 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายอย่างหนึ่งที่เข้ามาคุ้มครองเจ้าหนี้ โดยการช่วยควบคุมกองทรัพย์สินของลูกหนี้ มิให้ลูกหนี้กระทำการใดที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของตนอันส่งผลให้เจ้าหนี้ต้องเสียเปรียบหรือได้รับ

¹³³ สุนทร มณีสวัสดิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 128*, น.128.

¹³⁴ *เพ็ญอ้าง*, น.128. และดู โสภณ รัตนกร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 127*, น.584.

การบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้¹³⁵ เนื่องจากตามมาตรา 214 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดหลักประกันในชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ไว้ว่า ทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้นับเป็นประกันการชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้¹³⁶ โดยเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะบังคับชำระหนี้เอาจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิง รวมทั้งเงินและทรัพย์สินอื่น ๆ ที่บุคคลภายนอกค้ำชำระแก่ลูกหนี้ด้วย ตามมาตรา 237 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการเพิกถอนการฉ้อฉลไว้ 3 ประการ คือ

ประการแรก ลูกหนี้ทำนิติกรรมลงตั้งที่รู้อยู่ว่าเป็นทางให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ โดยลูกหนี้ต้องรู้ในขณะที่ทำนิติกรรมนั้นว่าทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ ถ้าในขณะทำลูกหนี้ไม่รู้หรือมารู้ภายหลังก็จะไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่เจ้าหนี้จะขอเพิกถอนนิติกรรมที่ลูกหนี้กระทำได้¹³⁷ และนิติกรรมนั้นต้องทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบจริง หากในความเป็นจริงเจ้าหนี้ไม่เสียเปรียบแล้วไซ้ร ก็จะไม่เข้าหลักเกณฑ์ในประการแรกนี้¹³⁸

ประการที่สอง นิติกรรมนั้นต้องมีวัตถุประสงค์เป็นสิทธิในทรัพย์สิน เนื่องจากมาตรการในเรื่องการเพิกถอนการฉ้อฉลนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมกองทรัพย์สินของลูกหนี้เท่านั้น มิได้มีขึ้นเพื่อควบคุมพฤติกรรมของลูกหนี้ ดังนั้น นิติกรรมซึ่งมิได้มีวัตถุประสงค์เป็นสิทธิในทรัพย์สิน ลูกหนี้ก็มีสิทธิกระทำนิติกรรมนั้น ๆ ได้โดยเจ้าหนี้ไม่มีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อเพิกถอนการทำนิติกรรมดังกล่าวของลูกหนี้¹³⁹

ประการที่สาม บุคคลซึ่งเป็นผู้ได้ลากองแต่การนั้นรู้เท่าถึงความจริงที่ทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ เว้นแต่เป็นการให้โดยเสนาหา ซึ่งลูกหนี้รู้แต่เพียงฝ่ายเดียวก็เพียงพอที่จะทำให้เจ้าหนี้ขอเพิกถอนนิติกรรมซึ่งทำขึ้นด้วยการฉ้อฉลนั้นได้¹⁴⁰ เนื่องจากกฎหมายเห็นว่า ถ้าบุคคล

¹³⁵ จิต เศรษฐบุต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 129*, น.104. และดู โสภณ รัตนากร, *เพ็งอ้าง*, น. 297. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็งอ้าง*, น.230.

¹³⁶ สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็งอ้าง*, น.230. และดู จิต เศรษฐบุต, *เพ็งอ้าง*, น.104.

¹³⁷ จิต เศรษฐบุต, *เพ็งอ้าง*, น.107. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็งอ้าง*, น.232. และดู โสภณ รัตนากร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 127*, น.308.

¹³⁸ โสภณ รัตนากร, *เพ็งอ้าง*, น.302. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็งอ้าง*, น.234. และดู จิต เศรษฐบุต, *เพ็งอ้าง*, น.111.

¹³⁹ จิต เศรษฐบุต, *เพ็งอ้าง*, น.111. และดู โสภณ รัตนากร, *เพ็งอ้าง*, น.299. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็งอ้าง*, น.236.

¹⁴⁰ โสภณ รัตนากร, *เพ็งอ้าง*, น.309. และดู จิต เศรษฐบุต, *เพ็งอ้าง*, น.112.

ผู้ได้ลาภงอกสุจริตและเสียค่าตอบแทนแล้ว หากกฎหมายให้สิทธิเจ้าหนี้เพิกถอนนิติกรรมนั้นได้ก็อาจทำให้ผู้ได้ลาภงอกได้รับความเสียหาย¹⁴¹ อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ได้ลาภงอกได้รับประโยชน์จากนิติกรรมดังกล่าวโดยมิได้เสียค่าตอบแทนอะไรแล้ว จึงไม่น่าจะมีอะไรเสียหาย กฎหมายจึงให้สิทธิแก่เจ้าหนี้เพิกถอนได้แม้ผู้ได้ลาภงอกจะไม่รู้ถึงการนั้นก็ตาม¹⁴²

ผลของการเพิกถอนนิติกรรมซึ่งทำโดยการฉ้อฉลนี้ มีผลทำให้ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งนิติกรรมโอนกลับมาอยู่ในกองทรัพย์สินของลูกหนี้ตามเดิม หรือหากนิติกรรมนั้นเป็นการก่อให้เกิดภาระผูกพันขึ้นกับทรัพย์สิน การเพิกถอนการฉ้อฉลก็มีผลทำให้ทรัพย์สินนั้นปลอดจากภาระผูกพันนั้น ๆ เสมือนไม่เคยมีการทำนิติกรรมกันมาก่อน¹⁴³ แต่เจ้าหนี้ผู้ฟ้องเพิกถอนจะเอาทรัพย์สินแห่งนิติกรรมมาเป็นประโยชน์แก่ตนคนเดียวมิได้ ทรัพย์สินนั้นย่อมเป็นประโยชน์หรือเป็นหลักประกันให้กับเจ้าหนี้ทุกคนที่จะสามารถฟ้องบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ได้¹⁴⁴ ตามมาตรา 239 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ผลระหว่างลูกหนี้กับผู้ได้ลาภงอกนั้น ลูกหนี้ก็ยังคงต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้กับผู้ได้ลาภงอกต่อไปตามนิติสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นต่อกัน¹⁴⁵ อย่างไรก็ตาม การฟ้องเพิกถอนนิติกรรมซึ่งกระทำโดยการฉ้อฉลนี้ จะต้องทำภายในระยะเวลา 1 ปี นับแต่เวลาที่เจ้าหนี้ได้รู้เหตุอันเป็นมูลให้เพิกถอน หรือ 10 ปี นับแต่ลูกหนี้ได้ทำนิติกรรมนั้นขึ้น¹⁴⁶ ตามมาตรา 240 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ปัญหาและผลกระทบที่เกิดหรืออาจเกิดขึ้นกับเจ้าหนี้ซึ่งตกเป็นผู้ต้องขังและขณะที่อยู่ในเรือนจำก็ไม่มีบุคคลโดยอำนวยการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน นอกจากผู้ต้องขังจะไม่มีใครติดตามทวงถามชำระหนี้ให้แล้ว โดยสภาพของผู้ต้องขังเองจึงไม่อาจทราบได้ว่าลูกหนี้ของตนได้กระทำการอย่างใดอันส่งผลกระทบหรือสร้างความเสียหายให้กับผู้ต้องขังซึ่งมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้หรือไม่ หรือแม้ตัวเจ้าหนี้จะทราบว่าลูกหนี้ของตนทำการยกย้ายหรือถ่ายเททรัพย์สินไปด้วยประการใด ๆ อันมีผลให้ตนต้องเสียเปรียบ แต่เนื่องจากสภาพ

¹⁴¹ สุนทร มณีสวัสดิ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 128*, น.238.

¹⁴² *เพ็งอ้าง*, น.238.

¹⁴³ *เพ็งอ้าง*, น.243.

¹⁴⁴ โสภณ รัตนากร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 127*, น.321. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็งอ้าง*, น. 243. และดู จิต เศรษฐบุต, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 129*, น.117.

¹⁴⁵ สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็งอ้าง*, น.243.

¹⁴⁶ จิต เศรษฐบุต, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 129*, น.115. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็งอ้าง*, น. 242. และดู โสภณ รัตนากร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 127*, น.317.

ที่ผู้ต้องขังต้องอยู่ภายในเรือนจำและไม่มีบุคคลใดดำเนินการแทนผู้ต้องขังเลย อายุความฟ้องร้อง 1 ปี นับแต่เวลาที่เจ้าหน้าที่ได้รู้เหตุอันเป็นมูลให้เพิกถอนก็อาจจะล่วงเลยหรือระงับสิ้นไป เนื่องจากตนไม่สามารถออกไปจัดการฟ้องรับบังคับคดีเองได้

หรือในบางกรณี ผู้ต้องขังบางคนได้รับโทษจำคุกเป็นระยะเวลานาน อายุความฟ้องร้อง 10 ปี นับแต่ลูกหนี้ได้ทำนิติกรรมขึ้นก็อาจจะระงับสิ้นไปแล้วเช่นกัน หรือแม้จะยังอยู่ในอายุความ 10 ปี แต่ในระหว่างที่ผู้ต้องขังยังมีได้พ้นโทษออกไป บุคคลผู้ได้ลาภงอกก็อาจโอนทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งนิติกรรมดังกล่าวไปยังบุคคลภายนอกแล้วก็ได้ ถ้ากรณีเป็นเช่นนั้นจริง แม้ผู้ต้องขังจะพ้นโทษออกไป ก็ไม่สามารถฟ้องร้องเพื่อเพิกถอนนิติกรรมซึ่งกระทำโดยการฉ้อฉลได้อีก เนื่องจากการเพิกถอนนิติกรรมตามมาตรา 237 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยอมให้เจ้าหน้าที่เพิกถอนได้ในกรณีที่ทรัพย์สินหรือประโยชน์ในทรัพย์สินยังคงเป็นของผู้ได้ลาภงอก คือ ผู้ได้รับประโยชน์ในชั้นแรกเท่านั้น ไม่รวมถึงผู้ได้รับประโยชน์ต่อจากผู้ได้ลาภงอก¹⁴⁷ ดังนั้น แม้จะอยู่ในอายุความฟ้องร้อง แต่หากผู้ได้ลาภงอกโอนทรัพย์สินต่อไปยังบุคคลภายนอกแล้ว เจ้าหน้าที่ก็ไม่สามารถใช้มาตรการดังกล่าวควบคุมกองทรัพย์สินของลูกหนี้ได้อีก เจ้าหน้าที่ซึ่งตกเป็นผู้ต้องขังและไม่มีบุคคลใดดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนจึงอาจได้รับผลกระทบจากการที่ลูกหนี้หลบหนีหรือหลีกเลี่ยงการชำระหนี้ ทั้งไม่สามารถใช้สิทธิเพิกถอนนิติกรรมซึ่งทำโดยการฉ้อฉลดังกล่าวตามที่มีกฎหมายรับรองสิทธิในทางแพ่งนี้ได้

ปัญหาและผลกระทบตามกฎหมายลักษณะหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้ของผู้ต้องขังหลบหนีหรือหลีกเลี่ยงการชำระหนี้อีกประการหนึ่ง คือ ปัญหาเรื่องการใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ ตามมาตรา 233 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะแม้บทบัญญัติดังกล่าวจะเป็นบทบัญญัติที่มีขึ้นเพื่อคุ้มครองเจ้าหน้าที่ให้มีโอกาสได้รับชำระหนี้ตามสิทธิที่มีอยู่¹⁴⁸ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นบทบัญญัติที่เข้ามาช่วยควบคุมกองทรัพย์สินของลูกหนี้มิให้ลดน้อยถอยลงไป อันเนื่องมาจากลูกหนี้ไม่ใช้สิทธิเรียกร้องให้บุคคลซึ่งเป็นลูกหนี้ของตนชำระหนี้¹⁴⁹ อย่างไรก็ตามผู้ต้องขังไม่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ให้เป็นประโยชน์กับตนในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ได้แต่อย่างใด เพราะแม้กรณีจะเข้าหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนด คือ ลูกหนี้ขัดชินหรือเพิกเฉยไม่ใช้สิทธิ

¹⁴⁷ สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็งอ้วง*, น.239. และดู จิต เศรษฐบุต, *เพ็งอ้วง*, น.118. และดู โสภณ รัตนกร, *เพ็งอ้วง*, น.318.

¹⁴⁸ สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็งอ้วง*, น.219. และดู จิต เศรษฐบุต, *เพ็งอ้วง*, น.98.

¹⁴⁹ โสภณ รัตนกร, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 127*, น.287.

เรียกร่องที่ตนมีอยู่ต่อบุคคลภายนอก¹⁵⁰ อันเป็นเหตุให้เจ้าหนี้ต้องเสียประโยชน์ในการได้รับชำระหนี้ จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้¹⁵¹ โดยสิทธิเรียกร่องของลูกหนี้ดังกล่าวต้องมีใช้สิทธิส่วนตัวของลูกหนี้ โดยแท้ด้วย¹⁵² แต่การใช้สิทธิเรียกร่องของลูกหนี้ในกรณีนี้จะต้องมีการนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อใช้สิทธิ เรียกร่องที่ลูกหนี้มีต่อบุคคลภายนอก (ลูกหนี้ของลูกหนี้) ในนามของตนเอง¹⁵³ ดังนั้น แม้กฎหมาย ลักษณะหนึ่งจะเปิดช่องให้เจ้าหนี้สามารถนำมาตราการดังกล่าวเพื่อควบคุมกองทรัพย์สินของลูกหนี้ใน กรณีที่ลูกหนี้ขัดขืนหรือเพิกเฉยไม่ยอมใช้สิทธิเรียกร่องของตนจนเป็นเหตุให้เจ้าหนี้ต้องเสียประโยชน์ ในการได้รับชำระหนี้ก็ตาม แต่เมื่อโดยสภาพของผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำเช่นนี้ ผู้ต้องขังจึงไม่อาจ ออกมาใช้สิทธิดังกล่าวได้ ผลกระทบที่เจ้าหนี้ซึ่งตกเป็นผู้ต้องขังจะได้รับตามมาก็คือโอกาสที่จะได้รับ ชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ลดน้อยลงไป

ปัญหาและผลกระทบประการสุดท้ายในกรณีนี้ คือ การเรียก ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนจากการที่ลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ ปัญหาดังกล่าวสืบเนื่องมาจาก กรณีที่ลูกหนี้หลบหนีหรือหลีกเลี่ยงการชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ซึ่งตกเป็นผู้ต้องขัง กล่าวคือ เมื่อหนี้ถึง กำหนดชำระ แต่ลูกหนี้ของผู้ต้องขังกลับหลบหนีหรือหลีกเลี่ยงการชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ เจ้าหนี้จึง อาจใช้สิทธิเลิกสัญญา¹⁵⁴ ตามมาตรา 387 หรือมาตรา 388 แล้วแต่กรณี โดยการใช้สิทธิเลิกสัญญานั้น หาเป็นการตัดสิทธิที่จะเรียกเอาค่าเสียหายจากการที่ลูกหนี้ผิดสัญญานั้นไม่ ทั้งนี้ เป็นไปตามความใน มาตรา 391 วรรคท้าย หรืออาจเป็นกรณีที่เจ้าหนี้มิได้ใช้สิทธิเลิกสัญญา แต่เมื่อลูกหนี้ตั้งใจไม่ชำระหนี้ ให้ถูกต้องตามกำหนดเวลา ลูกหนี้ก็นั้นจึงได้ชื่อว่าเป็นลูกหนี้ผิดนัดอันเนื่องมาจากการไม่ชำระหนี้ให้ต้อง ตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้¹⁵⁵ เจ้าหนี้จึงมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายหรือ ทดแทนการชำระหนี้ได้ตามความในมาตรา 213 มาตรา 215 หรือมาตรา 216 แห่งประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ แล้วแต่กรณี อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะกรณีจะเป็นประการใด การจะเรียกเอาค่าเสียหาย

¹⁵⁰ เฟิ่งอ้วง, น.288. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 128*, น.220. และดู จิต เศรษฐบุต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 129*, น.100.

¹⁵¹ สุนทร มณีสวัสดิ์, *เฟิ่งอ้วง*, น.223. และดู โสภณ รัตนกร, *เฟิ่งอ้วง*, น.291. และดู จิต เศรษฐบุต, *เฟิ่งอ้วง*, น.100.

¹⁵² โสภณ รัตนกร, *เฟิ่งอ้วง*, น.289. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *เฟิ่งอ้วง*, น.224. และดู จิต เศรษฐบุต, *เฟิ่งอ้วง*, น.100.

¹⁵³ จิต เศรษฐบุต, *เฟิ่งอ้วง*, น.102. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *เฟิ่งอ้วง*, น.226.

¹⁵⁴ โสภณ รัตนกร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 127*, น.161.

¹⁵⁵ *เฟิ่งอ้วง*, น.159.

หรือค่าสินไหมทดแทนจากลูกหนี้ กรณีก็เป็นการใช้สิทธิเรียกร้องที่จะต้องขออำนาจศาลในการบังคับชำระหนี้ รวมถึงการเรียกเอาค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนนั้นด้วย แต่เมื่อเจ้าหนี้ต้องอยู่ในเรือนจำแล้วไซ้ การจะใช้สิทธิดังกล่าวด้วยตัวของเจ้าหนี้เองจึงไม่อาจเป็นไปได้โดยสภาพ เจ้าหนี้ซึ่งตกเป็นผู้ต้องขังจึงต้องจำยอมแบกรับภาระหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นไว้กับตน

2. กรณีที่ผู้ต้องขังอยู่ในฐานะลูกหนี้และมีความพร้อมที่จะชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ของตน ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในกรณีดังกล่าวนี้ก็คือปัญหาการติดต่อไปยังเจ้าหนี้เพื่อขอชำระหนี้ กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้ต้องขังมีเงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นที่อยู่ภายนอกเรือนจำมากพอที่จะชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ แต่เมื่อผู้ต้องขังไม่มีผู้ใดยอมจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนตน ทางเดียวที่ผู้ต้องขังจะชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ก็คือการให้เจ้าหนี้นี้มาติดต่อเพื่อรับมอบอำนาจจากผู้ต้องขังในการนำเงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นที่อยู่ภายนอกเรือนจำไปชำระหนี้ให้กับตน หรือถ้าเป็นกรณีที่ผู้ต้องขังมีเงินฝากภายในเรือนจำมากพอที่จะชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับ จ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. 2553 ได้กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการถอนเงินฝากของผู้ต้องขังไว้ว่า การถอนเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำมีอยู่ 2 กรณีเท่านั้น คือ การถอนในกรณีปกติเพื่อใช้จ่ายประจำวัน และการถอนในกรณีพิเศษ¹⁵⁶ สำหรับการถอนเงินในกรณีปกติสำหรับใช้จ่ายประจำวันนั้น ผู้ต้องขังสามารถถอนเงินฝากได้วันละครั้ง ครั้งละไม่เกิน 200 บาท แต่หากเรือนจำใดประสงค์จะให้ผู้ต้องขังถอนเงินฝากได้มากกว่าที่กำหนดไว้ ให้ทางเรือนจำขออนุมัติจากอธิบดีกรมราชทัณฑ์เป็นกรณี ๆ ไป¹⁵⁷ และการใช้จ่ายภายในเรือนจำจะอยู่ในรูปของบัตรซื้อของแทนเงินสด (คูปอง)¹⁵⁸ เพื่อใช้ซื้อสินค้าที่ร้านค้าสวัสดิการซึ่งทางเรือนจำได้จัดไว้ และการถอนเงินในกรณีพิเศษนั้น ระเบียบดังกล่าวได้กำหนดไว้ว่า หากผู้ต้องขังมีความประสงค์จะถอนเงินฝากของตนเพื่อใช้ในกิจการอื่นเป็นกรณีพิเศษ นอกจากการถอนเพื่อใช้จ่ายประจำวันแล้ว ให้ผู้ต้องขังกระทำได้โดยทำคำร้องเสนอต่อผู้บัญชาการเรือนจำ และให้ผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณาอนุมัติตามที่เห็นสมควรเป็นกรณี ๆ ไป¹⁵⁹ การที่ผู้ต้องขัง

¹⁵⁶ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับ จ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. 2553 ข้อ 13

¹⁵⁷ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับ จ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. 2553 ข้อ 15

¹⁵⁸ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับ จ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. 2553 ข้อ 19 และดู วิสัย พฤกษ์วัน, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 88*, น.230.

¹⁵⁹ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับ จ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. 2553 ข้อ 16

ซึ่งเป็นลูกหนี้จะชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้นั้น จึงมีความจำเป็นที่เจ้าหนี้จะต้องเดินทางมาติดต่อผู้ต้องขังที่เรือนจำเพื่อมารับมอบอำนาจหรือเพื่อมารับชำระหนี้จากผู้ต้องขัง ณ เรือนจำนั่นเอง

ทั้งสองกรณีที่กล่าวมานี้ หากเจ้าหนี้ของผู้ต้องขังยินดีที่จะเดินทางมาติดต่อกับผู้ต้องขังที่เรือนจำแล้ว ปัญหาและอุปสรรคในการชำระหนี้ก็แทบจะไม่มี นอกจากปัญหาเรื่องการติดต่อระหว่างผู้ต้องขังกับบุคคลภายนอกซึ่งเป็นเจ้าหนี้เท่านั้น เนื่องจากตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้อง ได้กำหนดให้สิทธิของผู้ต้องขังที่จะติดต่อไปยังบุคคลภายนอกเรือนจำและสิทธิในการได้รับการเยี่ยมหรือการติดต่อจากบุคคลภายนอกให้ขึ้นกับลำดับชั้นของผู้ต้องขัง และยังมีหลักเกณฑ์อื่น ๆ ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวถึงปัญหาอย่างละเอียดในหัวข้อถัดไป ดังนั้น ในกรณีที่ลูกหนี้พร้อมจะชำระหนี้ และตัวเจ้าหนี้ก็ยินดีที่จะเดินทางมายังเรือนจำแล้ว ปัญหาตามกฎหมายลักษณะหนี้แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็แทบจะไม่มีอยู่

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่แม้ผู้ต้องขังจะมีเงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอยู่มากพอที่จะชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ แต่หากตัวเจ้าหนี้ไม่ยินยอมมาติดต่อผู้ต้องขังเพื่อให้ผู้ต้องขังชำระหนี้ให้กับตน ทั้งที่ทราบเจ้าหนี้เองก็ทราบว่าผู้ต้องขังไม่มีบุคคลใดดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเจ้าหนี้ประสงค์จะให้ดอกเบี้ยในหนี้นั้นเพิ่มสูงขึ้นมากเสียก่อน จึงค่อยมาเรียกหรือฟ้องร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้พร้อมทั้งดอกเบี้ยในหนี้ดังกล่าวให้กับตน หากกรณีเป็นเช่นนี้แล้ว ผู้ที่จะได้รับความเดือดร้อนเสียหายมากที่สุดก็คือตัวผู้ต้องขัง ซึ่งจำต้องมาแบกรับภาระหนี้สินที่เพิ่มพูนมากขึ้นอันเนื่องมาจากการที่ไม่มีบุคคลโดยอมรับมอบอำนาจในการนำเงินหรือทรัพย์สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ไปชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ของผู้ต้องขัง กรณีดังกล่าวมีประเด็นที่น่าพิจารณาตามกฎหมายลักษณะหนี้แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่ 4 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นปัญหาและผลกระทบประการที่ 1 ตามกฎหมายลักษณะหนี้ คือ เรื่องสถานที่ชำระหนี้ ตามความในมาตรา 324 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากหลักการชำระหนี้ให้ถูกต้องนั้น นอกจากลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้ กำหนดเวลาชำระหนี้ ๆ แล้ว สถานที่ชำระหนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ลูกหนี้จะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามสถานที่ที่จะต้องชำระด้วย¹⁶⁰ เพราะหากลูกหนี้ไม่ไปชำระหนี้ ณ สถานที่ที่ถูกต้อง ลูกหนี้ก็อาจต้องมารับผิดชอบใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้¹⁶¹ ซึ่งเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่การที่ลูกหนี้ไม่ชำระ ณ

¹⁶⁰ สุนทร มณีสวัสดิ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 128*, น.32.

¹⁶¹ *เพ็ญอ้าง*, น.32.

สถานที่ที่จะต้องชำระ ตามความในมาตรา 324 ประกอบมาตรา 208 และมาตรา 215 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹⁶²

มาตรา 324 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดสถานที่ชำระหนี้ไว้ว่า หากเจ้าหนี้และลูกหนี้ได้ตกลงกันว่าจะชำระ ณ สถานที่ใด ก็ให้เป็นไปตามนั้น¹⁶³ แต่หากไม่ได้ตกลงกัน และการชำระหนี้ดังกล่าวเป็นการส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง การส่งมอบทรัพย์สินนั้นจะต้องส่งมอบ ณ สถานที่ซึ่งทรัพย์สินนั้นได้อยู่ในเวลาที่ก่อให้เกิดหนี้¹⁶⁴ โดยไม่สนว่าเจ้าหนี้และลูกหนี้จะอยู่ที่ใด เพราะในเวลาที่เกิดขึ้น เจ้าหนี้และลูกหนี้ทราบอยู่แล้วว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินขึ้นใดและตั้งอยู่ที่ใด กฎหมายจึงกำหนดให้การส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งทำ ณ สถานที่ที่ทรัพย์สินตั้งอยู่ในเวลาที่ก่อให้เกิดหนี้¹⁶⁵ แต่ถ้าเป็นการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นซึ่งมิใช่การส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง กฎหมายกำหนดให้ลูกหนี้ต้องชำระ ณ สถานที่ซึ่งเป็นภูมิลำเนาปัจจุบันของเจ้าหนี้ แม้ว่าภูมิลำเนาของเจ้าหนี้ในเวลาที่เกิดขึ้นกับเวลาที่ลูกหนี้ต้องทำการชำระหนี้จะเป็นคนละแห่งกันก็ตาม¹⁶⁶ ลูกหนี้ก็ต้องชำระ ณ สถานที่ซึ่งเป็นภูมิลำเนาปัจจุบันของเจ้าหนี้ ลูกหนี้จะปฏิเสธไม่ยอมไปชำระ ณ สถานที่นั้นไม่ได้¹⁶⁷ ทั้งนี้กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองลูกหนี้ไว้เช่นกันว่า ในกรณีที่เจ้าหนี้อาศัยภูมิลำเนาและส่งผลให้ลูกหนี้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้เพิ่มขึ้นเท่าใด ค่าใช้จ่ายส่วนนั้นเจ้าหนี้พึงเป็นผู้ออก ตามความที่ปรากฏในมาตรา 325 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹⁶⁸

อย่างไรก็ตาม เมื่อลูกหนี้ตกเป็นผู้ต้องขังและไม่มีบุคคลโดยยอมดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้กับผู้ต้องขังแล้ว โดยสภาพของผู้ต้องขังเองจึงไม่อาจออกไปชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ ไม่ว่าหนี้นั้นจะเป็นการส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งหรือทรัพย์สินทั่วไป เช่น หนี้เงินหรือจะเป็นสถานที่ที่ได้ตกลงกันไว้ก็ตาม เมื่อลูกหนี้ซึ่งเป็นผู้ต้องขังไม่อาจออกไปชำระหนี้ ณ สถานที่

¹⁶² เพ็ญอ่าง, น.32.

¹⁶³ เพ็ญอ่าง, น.321. และดู จิต เศรษฐบุต, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 129, น.213. และดู โสภณรัตน์, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 127, น.496.

¹⁶⁴ จิต เศรษฐบุต, เพ็ญอ่าง, น.213. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, เพ็ญอ่าง, น.321. และดู โสภณรัตน์, เพ็ญอ่าง, น.496.

¹⁶⁵ โสภณรัตน์, เพ็ญอ่าง, น.496. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, เพ็ญอ่าง, น.321.

¹⁶⁶ โสภณรัตน์, เพ็ญอ่าง, น.497. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, เพ็ญอ่าง, น.321. และดู จิต เศรษฐบุต, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 129, น.213.

¹⁶⁷ สุนทร มณีสวัสดิ์, เพ็ญอ่าง, น.322.

¹⁶⁸ โสภณรัตน์, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 127, น.499.

นั้น ๆ ได้ ผลกระทบที่ผู้ต้องขังจะได้รับตามมาก็คือ หากมีความเสียหายอย่างใดเกิดขึ้น ผู้ต้องขังก็ต้องเป็นผู้รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับเจ้าหนี้ เพราะการไม่ชำระหนี้ ณ สถานที่ที่ถูกต้อง นับเป็นการชำระหนี้ที่ไม่เป็นไปตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้บางอย่างหนึ่ง ดังนั้น ผู้ต้องขังที่ไม่มีบุคคลใดดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน จึงล้วนแล้วแต่เป็นลูกหนี้ที่ชำระหนี้ไม่ถูกต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้และอาจต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน หากเจ้าหนี้ได้รับความเสียหายอย่างใดอย่างหนึ่งอันเนื่องมาจากการชำระหนี้ที่ไม่ถูกต้องนั้น

ประเด็นปัญหาและผลกระทบตามกฎหมายลักษณะหนี้ประการที่ 2 คือ หลักเกณฑ์เรื่องการตกเป็นลูกหนี้ผิดนัด โดยแยกการพิจารณาออกเป็น 2 กรณี คือ

กรณีที่ 1 ตกเป็นลูกหนี้ผิดนัดเพราะเจ้าหนี้เตือนแล้ว ตามมาตรา 204 วรรคแรก ซึ่งใช้ในกรณีที่กำหนดเวลาชำระหนี้มีใช้ตามวันแห่งปฏิทิน แม้จะอนุমানจากพฤติการณ์ต่าง ๆ ได้ แต่ถ้าไม่อาจกำหนดวันชำระหนี้ได้ชัดเจนแน่นอนแล้วก็ต้องบังคับตามมาตรา 204 วรรคแรก¹⁶⁹ เช่น เมื่อทำนาเสร็จ เมื่อสิ้นฤดูแล้ง เป็นต้น และการตกเป็นลูกหนี้ผิดนัดเพราะเขาเตือนแล้วยังใช้ในกรณีที่ไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ ตามมาตรา 203 ด้วย¹⁷⁰ ถึงแม้กฎหมายจะถือว่าหนี้ประเภทนี้ถึงกำหนดชำระทันทีที่ก่อนขึ้น เนื่องจากกฎหมายให้เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้โดยพลัน และลูกหนี้ก็มีสิทธิที่จะชำระหนี้ได้โดยพลันดุจกัน¹⁷¹ แต่กฎหมายก็กำหนดเงื่อนไขให้เจ้าหนี้ต้องเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้เสียก่อน หากเจ้าหนี้เตือนให้ชำระหนี้ แล้วลูกหนี้ยังไม่ชำระ จึงจะถือว่าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดเพราะเขาเตือนแล้ว¹⁷²

กรณีที่ 2 ตกเป็นลูกหนี้ผิดนัดโดยเจ้าหนี้ไม่ต้องเตือน ตามมาตรา 204 วรรคสอง กรณีดังกล่าวใช้กับหนี้ที่มีกำหนดชำระตามวันแห่งปฏิทินหรืออาจคำนวณนับได้โดยปฏิทิน นับแต่วันบอกกล่าว¹⁷³ ซึ่งลูกหนี้รู้ได้แน่นอนว่าหนี้ถึงกำหนดชำระในวันใด เมื่อลูกหนี้ทราบได้แน่นอนชัดเจนเช่นนี้ กฎหมายจึงกำหนดให้ลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดทันทีตั้งแต่วันที่หนี้ถึงกำหนดแต่ลูกหนี้กลับไม่ชำระหนี้ โดยเจ้าหนี้มีพักต้องเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อนแต่อย่างใด¹⁷⁴ เช่น ตกลงซื้อขายโทรทัศน์

¹⁶⁹ สุนทร มณีสวัสดิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 128*, น.60.

¹⁷⁰ *เพ็ญอ้าง*, น.61.

¹⁷¹ โสภณ รัตนกร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 127*, น.28. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็ญอ้าง*, น.61.

¹⁷² สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็ญอ้าง*, น.61.

¹⁷³ *เพ็ญอ้าง*, น.61. และดู จิต เศรษฐบุตร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 129*, น.73. และดู โสภณ รัตนกร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 127*, น.219.

¹⁷⁴ โสภณ รัตนกร, *เพ็ญอ้าง*, น.219. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็ญอ้าง*, น.61.

โดยผู้ซื้อจะชำระเงินให้กับผู้ขายภายใน 7 วันนับแต่วันที่ผู้ขายส่งมอบโทรทัศน์ให้ ดังนี้ เมื่อครบกำหนด 7 วันนับแต่วันส่งมอบโทรทัศน์แล้วผู้ซื้อไม่ชำระเงินไซ้ ผู้ซื้อย่อมได้ชื่อว่าเป็นลูกหนี้ผิดนัดโดยเจ้าหนี้มีพักต้องเตือน ตามมาตรา 204 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ทั้งนี้ ไม่ว่าจะกรณีจะเป็นประการใด ถ้าการที่ลูกหนี้ชำระหนี้ล่าช้าขึ้นเกิดขึ้นเพราะเหตุที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ ลูกหนี้ก็ยังคงตกเป็นผู้ผิดนัดตามกฎหมายไม่¹⁷⁵ แต่เมื่อลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดแล้วจะส่งผลให้ลูกหนี้มีความรับผิดชอบบางประการตามที่กฎหมายกำหนด ขณะเดียวกันก็ส่งผลให้เจ้าหนี้มีสิทธิบางอย่างเกิดขึ้นเช่นกัน¹⁷⁶ เช่น หากเป็นหนี้กู้ยืมเงิน แม้การกู้ยืมนั้นเจ้าหนี้จะมีได้คิดดอกเบี้ย แต่เมื่อเจ้าหนี้ทวงถามและลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ไซ้ ลูกหนี้จึงตกเป็นผู้ผิดนัด อันส่งผลให้เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะได้รับดอกเบี้ยจากต้นเงินดังกล่าวในระหว่างที่ลูกหนี้ผิดนัด ตามความในมาตรา 224 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นต้น

ประเด็นเรื่องหลักเกณฑ์การตกเป็นลูกหนี้ผิดนัดที่จะหยิบยกขึ้นมาพิจารณาเป็นประเด็นแรก คือ วิธีการเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ สำหรับหนี้ที่ไม่มีกำหนดเวลาชำระหรือกำหนดเวลาชำระมิใช่ตามวันแห่งปฏิทิน ซึ่งการเตือนให้ชำระหนี้ของเจ้าหนี้ นั้น กฎหมายมิได้กำหนดรูปแบบของการเตือน¹⁷⁷ วิธีการเตือน สถานที่ที่จะต้องส่งคำเตือนให้แก่ลูกหนี้ว่าจะต้องส่งไปยังภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่หรือที่ทำการงานของลูกหนี้ไว้แต่อย่างใด เจ้าหนี้จะอย่างไรก็ได้เพื่อให้ลูกหนี้รู้ว่าเจ้าหนี้ประสงค์จะให้ชำระหนี้แล้ว¹⁷⁸ จะเตือนด้วยวาจาหรือกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่งก็ย่อมทำได้¹⁷⁹ แต่หากเจ้าหนี้ต้องการหลักฐานแห่งการเตือน เจ้าหนี้อาจเตือนเป็นหนังสือ เช่น จดหมายธรรมดา จดหมายลงทะเบียนตอบรับ หรืออาจให้ทนายความเป็นผู้ส่งคำเตือนที่เรียกว่าโนติสก็ได้¹⁸⁰ และข้อความในเอกสารที่เตือนนั้น อย่างน้อยที่สุดจะต้องทำให้ลูกหนี้รู้ว่าเจ้าหนี้ประสงค์จะให้ลูกหนี้ชำระหนี้แล้ว¹⁸¹ แต่ข้อสำคัญมีอยู่ว่า ต้องเป็นการเตือนของเจ้าหนี้ต่อลูกหนี้ หากเป็นผู้อื่นที่มิใช่เจ้าหนี้

¹⁷⁵ โสภณ รัตนกร, *เพ็งอ้าง*, น.215.

¹⁷⁶ สุนทร มณีสวัสดิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 128*, น.59.

¹⁷⁷ โสภณ รัตนกร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 127*, น.217. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็งอ้าง*, น.

60.

¹⁷⁸ โสภณ รัตนกร, *เพ็งอ้าง*, น.216.

¹⁷⁹ จิต เศรษฐบุต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 129*, น.70. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 128*, น.60.

¹⁸⁰ โสภณ รัตนกร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 127*, น.217.

¹⁸¹ *เพ็งอ้าง*, น.217.

หรือตัวแทนของเจ้าหนี้แล้ว ก็ไม่ถือว่าเป็นการเตือนตามกฎหมาย ลูกหนี้ยังไม่ตกเป็นผู้ผิดนัด และการเตือนนั้นก็ต้องเป็นการเตือนต่อลูกหนี้ด้วย หากเป็นการเตือนไปยังผู้อื่น ลูกหนี้ก็ยังไม่ตกเป็นลูกหนี้ผิดนัดเช่นกัน¹⁸² ทั้งนี้ เพราะวัตถุประสงค์ของการเตือนก็คือ เพื่อให้ลูกหนี้ทราบว่าเจ้าหนี้ประสงค์จะให้ชำระหนี้แล้ว และให้ลูกหนี้ได้เตรียมตัวทำการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้¹⁸³

ในกรณีที่ลูกหนี้ตกเป็นผู้ต้องชั่งภายหลังที่ได้ก่อหนี้ขึ้น อาจเกิดปัญหาเรื่องการเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามกฎหมาย เนื่องจากในเวลาที่ผ่านมา หลักฐานที่ลูกหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ส่วนใหญ่จะเป็นสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือสำเนาทะเบียนบ้าน ซึ่งหากมิใช่เจ้าหนี้ที่อยู่ในละแวกบ้านเดียวกันแล้ว เจ้าหนี้ก็อาจทราบว่าลูกหนี้ได้ตกเป็นผู้ต้องชั่งและถูกจำคุกอยู่ ณ เรือนจำแล้ว เมื่อเจ้าหนี้ประสงค์จะให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่ตน เจ้าหนี้จึงอาจส่งคำเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ไปยังที่อยู่ตามสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือสำเนาทะเบียนบ้านหรืออาจเป็นที่อยู่ตามที่ลูกหนี้ได้แจ้งไว้แก่เจ้าหนี้ก็ได้ เช่นนี้จึงอาจเกิดปัญหาขึ้นว่า การเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ในกรณีดังกล่าวนั้นเป็นการเตือนตามกฎหมายแล้วหรือไม่

หากพิจารณาว่าเป็นการเตือนที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ก็อาจส่งผลกระทบต่อตัวลูกหนี้ได้ เพราะเมื่อเจ้าหนี้ส่งคำเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ไปตามที่อยู่ดังกล่าว ตัวลูกหนี้ซึ่งตกเป็นผู้ต้องชั่งนั้นก็อาจทราบได้ว่าเจ้าหนี้ประสงค์จะให้ตนทำการชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้แล้ว เมื่อลูกหนี้ไม่ทราบและมิได้ชำระหนี้ตามที่เจ้าหนี้ได้เตือนมาไซ้ ลูกหนี้จึงอาจตกเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้และต้องมีความรับผิดชอบประการตามที่กฎหมายกำหนด เช่น รับผิดชอบในดอกเบี้ยผิดนัด ตามมาตรา 224 หรืออาจต้องรับผิดในกรณีที่ทรัพย์อันเป็นวัตถุแห่งหนี้ได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากความประมาทเลินเล่อในระหว่างที่ตนผิดนัด ทั้งจะต้องรับผิดในกรณีที่การชำระหนี้กลายเป็นพันวิสัยเพราะอุบัติเหตุซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างเวลาที่ผิดนัด ตามมาตรา 217 เป็นต้น

ในทางตรงกันข้าม หากเราพิจารณาว่า เมื่อลูกหนี้ไม่ทราบหรือไม่อยู่ในอำนาจที่จะสามารถทราบถึงคำเตือนของเจ้าหนี้ได้ ว่าเจ้าหนี้ประสงค์จะให้ตนชำระหนี้แล้ว การเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ในกรณีดังกล่าวจึงเป็นการเตือนที่ไม่มีผลตามกฎหมาย แม้ลูกหนี้จะมีได้ชำระหนี้ตามที่เจ้าหนี้เตือน ลูกหนี้ก็ไม่ตกเป็นผู้ผิดนัดเพราะเขาเตือนแล้ว และไม่มีผลอย่างไรก็ตามที่กฎหมายกำหนด แต่การพิจารณาเช่นนี้อาจจะส่งผลกระทบต่อตัวเจ้าหนี้ได้ โดยเฉพาะกับเจ้าหนี้รายใหญ่หรือเจ้าหนี้ผู้ทำธุรกิจนั้น ๆ เป็นปกติ เนื่องจากตัวเจ้าหนี้เองก็ไม่สามารถทราบได้ว่าลูกหนี้รายนั้นตกเป็นผู้ต้องชั่งและต้องย้ายไปอยู่ ณ เรือนจำแห่งใดแห่งหนึ่งเสียแล้ว โอกาสที่เจ้าหนี้จะได้รับ

¹⁸² สุนทร มณีสวัสดิ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 128*, น.60.

¹⁸³ ไสภณ รัตนากร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 127*, น.216.

ชำระหนี้หรือได้รับดอกเบี้ยผิดนัดหรือได้รับการชดเชยความเสียหายในกรณีที่ทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งหนี้เสียหายหรือเสื่อมสลายลงภายหลังจากที่เจ้าหนี้ได้ส่งค่าเตือนให้กับลูกหนี้ก็มีอาจะมีขึ้นได้ เจ้าหนี้ต้องเป็นผู้แบกรับภาระหรือเป็นผู้รับความเสี่ยงหรือความเสียหายอย่างใด ๆ ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากที่ได้ให้ค่าเตือนแก่ลูกหนี้ไปแล้ว

ประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้ เมื่อพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของการเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ที่ต้องการให้ลูกหนี้ทราบว่าเจ้าหนี้ประสงค์จะให้ลูกหนี้ชำระหนี้แล้ว และเพื่อให้ลูกหนี้ได้เตรียมตัวที่จะชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้ ประกอบกับเรื่องความมีผลของการแสดงเจตนาต่อบุคคลซึ่งมิได้อยู่เฉพาะหน้า ตามมาตรา 169 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งกำหนดให้การแสดงเจตนาที่กระทำต่อบุคคลซึ่งมิได้อยู่เฉพาะหน้า ให้ถือว่ามิผลนับแต่เวลาที่การแสดงเจตนาขึ้นไปถึงผู้รับการแสดงเจตนา โดยการแสดงเจตนาต่อบุคคลซึ่งมิได้อยู่เฉพาะหน้า คือ การแสดงเจตนาที่ไม่สามารถทราบหรือเข้าใจได้ทันที¹⁸⁴ เช่น การติดต่อทางจดหมาย โทรเลข โทรสาร ที่ไม่มีผู้รอรับอยู่ที่ปลายทาง เป็นต้น และที่ว่าจะให้มีผลเมื่อการแสดงเจตนาไปถึงผู้รับการแสดงเจตนา นั้น หมายความว่า การแสดงเจตนาได้ไปอยู่ในอำนาจของผู้รับการแสดงเจตนาที่จะสามารถทราบหรือข้อความนั้นได้¹⁸⁵ เช่น ไปถึงที่อยู่อาศัยหรือสำนักทำการงานของผู้รับการแสดงเจตนา โดยไม่คำนึงว่าผู้ใดจะเป็นผู้รับไว้ หรือผู้รับการแสดงเจตนาจะได้ทราบความนั้นหรือไม่ก็ตาม¹⁸⁶ แต่ถ้าผู้รับการแสดงเจตนาสามารถที่จะทราบความนั้นได้ ก็ถือว่าการแสดงเจตนาของผู้มิได้อยู่เฉพาะหน้ามีผลขึ้นตามกฎหมายแล้ว¹⁸⁷ เนื่องจากกฎหมายเห็นว่าการรู้หรือไม่เป็นสิ่งที่พิสูจน์ได้ยาก¹⁸⁸ เช่น บุรุษไปรษณีย์นำจดหมายไปใส่ไว้ในกล่องจดหมายหน้าบ้านของผู้รับการแสดงเจตนา เช่นนี้ก็ถือว่าการแสดงเจตนามีผลขึ้นแล้ว เนื่องจากอยู่ในอำนาจที่ผู้รับการแสดงเจตนาจะทราบความนั้นได้ กฎหมายมิได้ถือเอาการทราบ

¹⁸⁴ ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ, 2557), น.221. และดู ศันนัทกรณ์ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายนิติกรรม – สัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 19 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2558), น.150.

¹⁸⁵ อัครวิทย์ สุมาวงศ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรม สัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2557), น.10.

¹⁸⁶ ศันนัทกรณ์ โสทธิพันธุ์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 184, น.151.

¹⁸⁷ อัครวิทย์ สุมาวงศ์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 185, น.10.

¹⁸⁸ ศันนัทกรณ์ โสทธิพันธุ์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 184, น.151.

หรือไม่ทราบการแสดงเจตนาเป็นสำคัญ มิฉะนั้นอาจเกิดกรณีที่ผู้รับการแสดงเจตนาหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับการแสดงเจตนา เพื่ออ้างว่าการแสดงเจตนาที่ยังไม่มีผล เนื่องจากตนยังไม่ทราบความนั้น¹⁸⁹

เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5785/2539 เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์นำหนังสือบอกเลิกสัญญาของโจทก์ไปส่งที่ภูมิลำเนาของจำเลยที่ 1 แม้ไม่พบจำเลยที่ 1 และไม่มีผู้ได้รับไว้ โดยเกิดจากการที่จำเลยที่ 1 หลีกเลี่ยงไม่ยอมรับ ก็ถือว่าหนังสือบอกเลิกสัญญาได้ถึงจำเลยที่ 1 และมีผลเป็นการบอกเลิกสัญญาแล้ว

จากการพิจารณาความมุ่งหมายของบทบัญญัติเรื่องการเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง และความมีผลของการแสดงเจตนาต่อบุคคลซึ่งมิได้อยู่เฉพาะหน้า ตามมาตรา 169 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ทำให้พิจารณาไปได้ว่า ในกรณีปกติ เมื่อเจ้าหนี้ได้เตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ โดยการส่งจดหมายหรือเอกสารอย่างใด ๆ ไปที่บ้านของลูกหนี้ หรือที่อยู่ตามสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือที่อยู่ตามสำเนาทะเบียนบ้าน หรือที่อยู่ตามทีลูกหนี้ได้แจ้งไว้แก่เจ้าหนี้ และเมื่อจดหมายหรือเอกสารเหล่านั้นถูกส่งไปถึงที่อยู่นั้น ก็ถือได้ว่าเจ้าหนี้ได้ทำการเตือนลูกหนี้ตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว เนื่องจากจดหมายหรือเอกสารนั้น ๆ อยู่ในอำนาจที่ลูกหนี้ซึ่งเป็นผู้รับการแสดงเจตนาจะสามารถความนั้นได้ แต่ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระตามที่เจ้าหนี้เตือนไซ้ ลูกหนี้ก็ตกเป็นลูกหนี้ผิดนัด อันอาจมีความรับผิดชอบบางอย่างตามที่กฎหมายกำหนด อย่างไรก็ตาม การเตือนลูกหนี้ซึ่งตกเป็นผู้ต้องชั่งภายหลังที่ก่อหนี้ขึ้นและต้องถูกจำคุกอยู่ ณ เรือนจำนั้น เมื่อเจ้าหนี้ได้ส่งคำเตือนไปยังที่อยู่ซึ่งลูกหนี้ได้ให้ไว้ก่อนตกเป็นผู้ต้องชั่ง มิได้ส่งไปยังเรือนจำที่ลูกหนี้ถูกจำคุกอยู่ ลูกหนี้ซึ่งไม่มีบุคคลใดแจ้งข่าวและไม่มีบุคคลโดยอ้อมดำเนินการจัดการแทนจึงมีอาจทราบได้ว่าการเตือนจากเจ้าหนี้ให้ชำระหนี้ แม้ว่าความสำคัญมิได้อยู่ที่ว่าลูกหนี้ซึ่งเป็นผู้รับการแสดงเจตนา นั้นจะได้ทราบความที่แจ้งมานั้นหรือไม่ แต่การส่งไปตามที่อยู่ดังกล่าวซึ่งมิใช่เรือนจำ ก็ได้ทำให้การแสดงหรือการส่งเจตนา นั้นอยู่ในอำนาจของผู้รับการแสดงเจตนาที่จะสามารถทราบถึงเจตนาหรือข้อความนั้นได้

เมื่อการเตือนให้ชำระหนี้ของเจ้าหนี้โดยการส่งไปที่บ้านหรือที่อยู่ตามเอกสารที่ลูกหนี้ได้เคยให้ไว้ก่อนถูกจำคุก ไม่ได้ทำให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นผู้ต้องชั่งและเป็นผู้รับการแสดงเจตนาทราบหรืออยู่ในอำนาจที่จะทราบถึงการทวงถามให้ชำระหนี้ได้นั้น จึงอาจนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า การเตือนให้ชำระหนี้ของเจ้าหนี้ต่อลูกหนี้ในกรณีดังกล่าวจึงเป็นการเตือนที่ไม่ชอบหรือไม่มีผลเป็นการเตือนตามกฎหมาย เพราะนอกจากจะไม่เป็นไปตามความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์แห่งการเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ตามความในมาตรา 204 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว การเตือนซึ่งเป็นการแสดงเจตนาต่อบุคคลซึ่งมิได้อยู่เฉพาะหน้าเช่นนี้ จึงยังไม่ถือว่าไปถึงผู้รับแสดง

¹⁸⁹ อัครวิทย์ สุมาวงศ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 185*, น.10.

เจตนา เนื่องจากมิได้อยู่ในอำนาจที่ลูกหนี้ซึ่งตกเป็นผู้ต้องขังจะสามารถทราบถึงการเตือนให้ชำระหนี้ เช่นนั้นได้ การส่งเจตนาดังกล่าวของเจ้าหนี้จึงถือว่ายังไม่มีผลตามมาตรา 169 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แต่อย่างใดด้วย

และเมื่อการเตือนให้ลูกหนี้ซึ่งตกเป็นผู้ต้องขังชำระหนี้ไม่มีผลเป็นการเตือนตามกฎหมายเช่นนี้ แม้ลูกหนี้จะมีได้ชำระหนี้ตามที่เจ้าหนี้เตือน ก็ไม่มีผลทำให้ลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดเพราะเจ้าหนี้เตือนแล้ว มิใช่กรณีชำระหนี้ล่าช้าหรือชำระไม่ต้องตามความประสงค์แห่งมูลหนี้ ลูกหนี้จึงไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดหรืออาจเกิดขึ้นภายหลังจากนั้น บรรดาความเสี่ยงหรือความเสียหายต่าง ๆ จึงกลับไปตกอยู่กับเจ้าหนี้ เจ้าหนี้จึงมีอาจเรียกดอกเบี้ยผิดนัดหรือค่าสินไหมทดแทนจากลูกหนี้ซึ่งตกเป็นผู้ต้องขังได้

หากกรณีเป็นดังว่ามานี้ ก็ย่อมจะดูไม่เป็นธรรมกับเจ้าหนี้เท่าใดนัก เนื่องจากตัวเจ้าหนี้เองก็ได้เตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ และคำเตือนดังกล่าวก็ถูกส่งไปยังที่อยู่ตามที่ลูกหนี้ได้แจ้งไว้แก่เจ้าหนี้แล้วด้วย แต่เหตุที่ทำให้คำเตือนให้ชำระหนี้ไม่มีผลตามกฎหมายนั้น ก็เนื่องมาจากเจ้าหนี้ไม่ทราบว่า ลูกหนี้ได้กลายเป็นผู้ต้องขังและต้องอยู่ในเรือนจำตามคำพิพากษาไปแล้ว เจ้าหนี้จึงได้ส่งคำเตือนให้ชำระหนี้ไปยังที่อยู่ซึ่งลูกหนี้ได้เคยแจ้งไว้แก่ตน อันเป็นผลให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นผู้ต้องขังนั้นไม่สามารถทราบถึงการเตือนให้ชำระหนี้ได้ แต่เหตุดังกล่าวนี้ กลับเป็นผลให้เจ้าหนี้ต้องเป็นผู้แบกรับภาระและความเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดหรืออาจเกิดขึ้นภายหลังจากที่เจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนแก่ลูกหนี้ไปแล้วนั่นเอง

ประเด็นที่จะหยิบยกขึ้นมาพิจารณาอีกประเด็นหนึ่ง คือ การใช้สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ในกรณีที่หนี้มีกำหนดชำระตามวันแห่งปฏิทินหรืออาจคำนวณนับได้โดยปฏิทินนับแต่วันบอกกล่าวในบางกรณี เป็นการใช้สิทธิโดยสุจริตหรือไม่

เมื่อลูกหนี้รู้ได้อย่างแน่นอนว่าหนี้ถึงกำหนดชำระในวันใด และถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามวันที่กำหนดอันเกิดจากเหตุที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบแล้ว ลูกหนี้ก็จะตกเป็นลูกหนี้ผิดนัดทันทีโดยเจ้าหนี้ไม่ต้องเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อน และในกรณีที่ลูกหนี้กลายเป็นผู้ต้องขังภายหลังจากที่ก่อหนี้ขึ้น และหนี้นั้นเป็นหนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระตามวันแห่งปฏิทินซึ่งจะถึงกำหนดชำระในระหว่างที่ลูกหนี้อยู่ในเรือนจำ เมื่อลูกหนี้ไม่มีบุคคลใดยอมดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน ประกอบกับเจ้าหนี้เองก็ไม่ยินยอมที่จะเดินทางมาติดต่อกับลูกหนี้ ณ เรือนจำ จึงทำให้ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ โดยสาเหตุที่เจ้าหนี้ไม่มาติดต่อกับลูกหนี้ อาจเป็นเพราะเจ้าหนี้ไม่ทราบว่าลูกหนี้ได้ตกเป็นผู้ต้องขังและถูกจำคุกอยู่ ณ เรือนจำแล้ว หรืออาจเป็นเพราะเจ้าหนี้มีความยุ่งยากลำบากที่จะเดินทางมาติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยตนเอง หรืออาจเป็นเพราะเจ้าหนี้คิดว่า ไม่ใช่หน้าที่ของตนที่จะต้องเดินทางมาติดต่อกับลูกหนี้ถึงเรือนจำ เมื่อลูกหนี้มีหน้าที่ที่จะต้องชำระหนี้

ลูกหนี้ก็ต้องขวนขวายและหาทางที่จะทำการชำระหนี้ให้กับตน ยิ่งไปกว่านั้น เจ้าหนี้บางรายอาจตั้งใจไม่ไปติดต่อลูกหนี้ ทั้งที่รู้อยู่แล้วว่าลูกหนี้ของตนถูกจำคุกอยู่ ณ เรือนจำแห่งใด แต่ด้วยความประสงค์ที่ต้องการจะได้ดอกเบี้ยผิติดจากลูกหนี้ในจำนวนมากเสียก่อน แล้วค่อยไปใช้สิทธิฟ้องร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่ตนในภายหลัง หากกรณีเป็นดังว่ามานี้ ลูกหนี้ซึ่งตกเป็นผู้ต้องขังและไม่มีบุคคลโดยยอมดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนจึงเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการที่ต้องมารับผิดชอบใช้ค่าเสียหายต่าง ๆ ที่เจ้าหนี้ได้รับจากการที่ตนมีอาชญาทางชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้ทันกำหนด

สำหรับกรณีที่เจ้าหนี้ตั้งใจไม่ใช้สิทธิเรียกร้องหรือจงใจไม่ติดต่อไปยังลูกหนี้ ทั้งที่เจ้าหนี้รู้อยู่แล้วว่าลูกหนี้อยู่ในเรือนจำและไม่มีบุคคลใดจัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้แทน โดยเจ้าหนี้เองก็หวังที่จะได้ดอกเบี้ยผิติดในจำนวนมาก ๆ เสียก่อน จึงจงใจปล่อยให้ระยะเวลาเดินไปเรื่อย ๆ จนใกล้หมดอายุความ แล้วค่อยมาฟ้องร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้พร้อมกับเรียกดอกเบี้ยและค่าเสียหายต่าง ๆ ในกรณีเช่นนี้ ลูกหนี้จะสามารถอ้างได้หรือไม่ว่า การใช้สิทธิในกรณีดังกล่าวของเจ้าหนี้ถือว่าเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต เนื่องจากเจ้าหนี้ได้ทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ ทั้งหมด แต่กลับจงใจใช้สิทธิไปในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกับตน

สิทธิเรียกร้องเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของสิทธิทางหนี้ อันมีลักษณะและสภาพบังคับแตกต่างไปจากสิทธิทางทรัพย์สินหรือทรัพย์สินสิทธิ¹⁹⁰ โดยเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิเรียกร้องมีสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่ตนได้ดังที่ปรากฏในมาตรา 194 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่หากลูกหนี้ไม่ชำระตามที่เจ้าหนี้เรียกร้อง เจ้าหนี้ก็สามารถนำคดีขึ้นสู่ศาล เพื่อขอให้ศาลบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่ตนได้ ตามมาตรา 213 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹⁹¹ เจ้าหนี้จะบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ด้วยอำนาจแห่งตนอย่างทรัพย์สินสิทธิมิได้ แต่จะต้องอาศัยอำนาจศาลในการบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้เท่านั้น¹⁹² และการใช้สิทธิเรียกร้องจะต้องใช้ภายในอายุความ¹⁹³ ตามที่มาตรา 193/9 กำหนดด้วย เนื่องจากกฎหมายเห็นว่าหากผู้ทรงสิทธิไม่ใช้สิทธิเรียกร้องภายในกำหนดอายุความแล้ว พยานหลักฐานที่จะใช้กล่าวอ้างหรือโต้แย้งสิทธินั้นอาจสูญหายหรือถูกทำลายหรือเสื่อมสลายลงไป¹⁹⁴ จนยากที่จะนำมาพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงข้อเท็จจริงแห่งคดีความนั้น ๆ และถ้าสิทธิเรียกร้องขาดอายุ

¹⁹⁰ สุนทร มณีสวัสดิ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 128*, น.22.

¹⁹¹ *เพ็ญอ้าง*, น.23. และดู จิต เศรษฐบุตร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 129*, น.19.

¹⁹² ไสภณ รัตนกร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 127*, น.14. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็ญอ้าง*, น.23.

¹⁹³ ไสภณ รัตนกร, *เพ็ญอ้าง*, น.7. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็ญอ้าง*, น.24.

¹⁹⁴ ไสภณ รัตนกร, *เพ็ญอ้าง*, น.15.

ความ ลูกหนี้ก็มีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ชำระหนี้ตามที่เจ้าหนี้เรียกร้องได้ ตามความแห่งมาตรา 193/10 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹⁹⁵ ศาลจะไม่บังคับชำระหนี้ให้และยกฟ้องโจทก์

แม้เจ้าหนี้จะมีสิทธิเรียกร้องและมีสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อขอให้ศาล บังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ แต่การใช้สิทธิของเจ้าหนี้จะต้องกระทำโดยสุจริต ตามมาตรา 5 แห่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทั้งจะต้องไม่ใช่สิทธิดังกล่าวไปในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย แก่ลูกหนี้ ซึ่งอาจถือว่าเป็นการอันไม่ชอบด้วยมาตรา 421 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹⁹⁶

โดยหลักสุจริต ตามมาตรา 5 นี้ เป็นหลักทั่วไปแห่งกฎหมายที่มี รากเหง้ามาจาก หลักความซื่อสัตย์ หมายถึง หน้าที่ในการรักษาสัจจะ ซึ่งนอกจากจะต้องรักษาสัจจะ ต่อคู่สัญญาหรือความผูกพันที่ตนได้ให้ไว้แล้ว หลักความซื่อสัตย์ยังรวมถึงการที่บุคคลต้องผูกพัน หรือรับผิดชอบต่อพฤติกรรมก่อน ๆ ซึ่งตนได้เคยทำหรือให้ไว้ด้วย¹⁹⁷ และหลักสุจริตยังมีรากเหง้ามา จาก หลักความไว้วางใจ คือ หลักที่บุคคลมีหน้าที่ต้องรักษาความไว้วางใจซึ่งได้รับจากผู้อื่นและจาก สาธารณชนในฐานะที่เป็นหลักพื้นฐานของการอยู่ร่วมกัน บุคคลจึงต้องผูกพันและต้องใช้สิทธิหรือ ปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับสิ่งที่วิญญูชนทั้งหลายปฏิบัติหรือเป็นไปตามปกติประเพณีของเรื่องนั้น ๆ¹⁹⁸ แต่การรักษาความซื่อสัตย์และความไว้วางใจต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในนิติสัมพันธ์ ก็มีได้แต่สิทธิที่ใช้ไป โดยชอบ หากการใช้สิทธินั้นเป็นไปตามความมุ่งหมายโดยปกติของกฎหมาย เช่น การใช้สิทธิเรียกร้อง การฟ้องร้องดำเนินคดีต่อศาล การยกข้อต่อสู้ต่าง ๆ ขึ้นอ้าง แม้การใช้สิทธิดังกล่าวจะส่งผลให้คู่กรณี ต้องตกอยู่ในบังคับหรือได้รับผลร้ายจากการที่ต้องถูกบังคับให้ชำระหนี้ หรือต้องรับผิดชอบใช้ความ เสียหายที่เจ้าหนี้ได้รับก็ตาม¹⁹⁹ โดยพฤติกรรมที่จะถือว่าเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตนั้นก็คือ การใช้ สิทธิไปในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่กรณีโดยไม่ชอบ หรือโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติและความมุ่ง หมายของกฎหมาย หรือเป็นการใช้สิทธิที่ขัดต่อนิติสัมพันธ์หรือเหตุผลของเรื่อง²⁰⁰

โดยศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยไว้ในหลายกรณีด้วยกันว่า การใช้สิทธิของ โจทก์นั้นเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ศาลจึงมีอาจบังคับตามที่โจทก์ฟ้องได้ เช่น

¹⁹⁵ สุนทร มณีสวัสดิ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 128*, น.27.

¹⁹⁶ ไสภณ รัตนกร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 127*, น.96.

¹⁹⁷ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *หลักสุจริตและเหตุเหนือความคาดหมายในการชำระหนี้*, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2554), น.61.

¹⁹⁸ *เพ็งอ้าง*, น.62.

¹⁹⁹ *เพ็งอ้าง*, น.63.

²⁰⁰ *เพ็งอ้าง*, น.63.

- การเข้าใช้สิทธิหรือแสวงหาประโยชน์ใด ๆ โดยโจทก์รู้อยู่แล้วว่าบุคคลอื่นมีสิทธิหรือได้ประโยชน์นั้นอยู่ก่อน²⁰¹ เช่น แอบไปตัดหน้าจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าโดยรู้อยู่แล้วว่ามิใช่เครื่องหมายการค้าที่ตนอยู่ก่อน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1274/2501) โจทก์ซื้อที่ดินโดยรู้อยู่แล้วว่าจำเลยครอบครองปรปักษ์บที่ที่ดินแปลงนั้นจนได้กรรมสิทธิ์ ถือได้ว่าโจทก์ซื้อที่พิพาทมาโดยไม่สุจริต จำเลยยกขึ้นอ้างต่อโจทก์ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2580/2525) โจทก์ซื้อที่ดินโดยรู้อยู่แล้วว่าจำเลยทำสัญญาจะซื้อที่ดินนั้นก่อนและได้เข้าครอบครองที่ดินนั้นอยู่แล้ว แต่โจทก์กลับมาฟ้องขับไล่จำเลย เป็นการเข้าใช้สิทธิโดยไม่สุจริต (คำพิพากษาฎีกาที่ 90/2516) เป็นต้น

- รับรองหรือยินยอมให้ผู้อื่นได้สิทธิหรือประโยชน์บางอย่าง แต่ภายหลังจะกลับมาปฏิเสธถึงการเข้าใช้สิทธิหรือประโยชน์ของบุคคลดังกล่าวนั้นมีได้ อันเป็นทำนองเดียวกันกับหลักกฎหมายปิดปาก²⁰² เช่น โจทก์รู้เห็นเป็นใจให้ ด. นำโฉนดของโจทก์ไปหลอกขายฝากจำเลย โดยอ้างว่าเป็นโฉนดของ ด. เอง ดังนี้ โจทก์จะอ้างเอาความไม่สุจริตของโจทก์มาฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนการขายฝากซึ่งจำเลยรับซื้อฝากไว้โดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 575/2515) โจทก์ทำสัญญาจะซื้อที่ดินจากจำเลย แต่โจทก์ยอมให้จำเลยขายที่ดินให้แก่บุคคลอื่นภายหลังโจทก์จะมาฟ้องว่าจำเลยผิดสัญญาไม่ได้ โจทก์มาฟ้องคดีถือว่าโจทก์ใช้สิทธิโดยไม่สุจริต (คำพิพากษาฎีกาที่ 2742/2517) เป็นต้น

- กระทำการอันเป็นการหลีกเลี่ยงกฎหมาย²⁰³ เช่น จดทะเบียนหย่าและแบ่งสินสมรสกันเพื่อจงใจหลีกเลี่ยงการถูกยึดทรัพย์จากการบังคับคดีตามกฎหมาย ถือเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต (คำพิพากษาฎีกาที่ 408/2524) สมคบกันโอนทรัพย์เพื่อให้พ้นจากการบังคับคดี ถือว่าเป็นการรับโอนโดยไม่สุจริต (คำพิพากษาฎีกาที่ 1540/2525) เป็นต้น

- ใช้สิทธิทางศาลโดยมิชอบหรือใช้ศาลเป็นเครื่องมือเพื่อก่อกวนแก่งแย่งบุคคลอื่น²⁰⁴ เช่น โจทก์ไม่ยอมรับชำระหนี้จากจำเลย จึงถือไม่ได้ว่าจำเลยผิดนัดชำระหนี้ แต่โจทก์กลับมาฟ้องขับไล่จำเลยออกจากห้องเช่า เป็นการเข้าใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ตามมาตรา 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันเป็นกฎหมายเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลยอมยกขึ้นวินิจฉัยได้เอง (คำพิพากษาฎีกาที่ 3930/2541) ผู้ให้เช่าซื้อยอมให้ผู้เช่าซื้อใช้ชื่อของผู้ให้เช่าซื้อเพื่อขอคืนทรัพย์ของกลางจากศาล เมื่อผู้เช่าซื้อเห็นในการกระทำความผิดโดยใช้ทรัพย์ที่เช่าซื้อเป็น

²⁰¹ โสภณ รัตนกร, *อ้างแล้ว* เจริญธรรมที่ 127, น.106.

²⁰² เเพ็งอ้าง, น.106.

²⁰³ เเพ็งอ้าง, น.107.

²⁰⁴ เเพ็งอ้าง, น.107.

เครื่องมือด้วยไซรั กรณิจึงไม่มีเหตุที่ศาลจะสั่งคืนให้ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1528/2522) โจทก์รู้อยู่แล้วว่า ในที่สุดจำเลยย่อมมีสิทธิอยู่ในที่ดินของโจทก์ ซึ่งมีข้อพิพาทกันและอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอีกคดีหนึ่ง แต่โจทก์กลับชิงฟ้องขับไล่จำเลยเสียก่อนเพื่อให้จำเลยได้รับความเสียหาย เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต (คำพิพากษาฎีกาที่ 1890/2527) เป็นต้น

- ใช้สิทธิเพื่อหาประโยชน์โดยมิชอบ²⁰⁵ เช่น จำเลยขายที่ดิน ส.ค. 1 ให้โจทก์ไปแล้ว แต่กลับขอกออก น.ส. 3 ทนที่ดินนั้นอีก เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต (คำพิพากษาฎีกาที่ 2423/2519) บริษัทโจทก์ให้ธนาคารจำเลยซื้อหุ้นของตนเกินจำนวนที่กฎหมายอนุญาต โจทก์จะเรียกให้จำเลยชำระค่าหุ้นไม่ได้เพราะเป็นการยกสิทธิอันไม่สุจริตซึ่งเกิดจากการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 2576/2516) เป็นต้น

ในกรณีที่เจ้าหนี้ตั้งใจไม่ใช้สิทธิเรียกร้องหรือจงใจไม่ติดต่อไปยังลูกหนี้ ทั้งที่เจ้าหนี้รู้อยู่แล้วว่าลูกหนี้อยู่ในเรือนจำและไม่มีบุคคลใดจัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้แทน โดยเจ้าหนี้หวังที่จะได้ดอกเบี้ยผิดนัดในจำนวนมาก ๆ เสียก่อน จึงได้ปล่อยให้ระยะเวลาเดินไปเรื่อย ๆ จนใกล้หมดอายุความ แล้วค่อยมาฟ้องร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้พร้อมกับเรียกดอกเบี้ยผิดนัดและค่าเสียหายต่าง ๆ นั้น ผู้เขียนเองเห็นว่าการใช้สิทธิในกรณีดังกล่าวของเจ้าหนี้ ยังถือไม่ได้ว่าเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ตามความในมาตรา 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะแม้เจ้าหนี้จะทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ ทั้งหมด แต่ก็เป็นที่สิทธิของเจ้าหนี้ที่จะฟ้องร้องให้ลูกหนี้ของตนชำระหนี้หรือไม่ก็ได้ และจะฟ้องเมื่อไหร่ก็ได้ภายในกำหนดอายุความ เมื่อเจ้าหนี้นำคดีขึ้นสู่ศาลภายในกำหนดอายุความฟ้องร้องแล้ว แม้จะเป็นช่วงที่หนี้ใกล้ขาดอายุความ ก็ยังถือว่าเป็นสิทธิของเจ้าหนี้ที่สามารถกระทำได้ตามกฎหมาย ไม่ขัดต่อความมุ่งหมายของบทบัญญัติเรื่องอายุความ ที่กำหนดขึ้นมาเพื่อป้องกันมิให้เจ้าหนี้หรือผู้ถูกโต้แย้งสิทธิปล่อยหรือทิ้งระยะเวลาในการใช้สิทธิทางศาลล่วงเลยนานเกินไปจนทำให้พยานหลักฐานที่จะใช้กล่าวอ้างหรือโต้แย้งสิทธินั้นสูญหายหรือถูกทำลายลง จนอาจเป็นอุปสรรคในการพิจารณาคดีของศาลได้ ด้วยเหตุนี้กฎหมายจึงต้องกำหนดระยะเวลาที่บุคคลจะสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลไว้เพื่อเป็นการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการที่พยานหลักฐานเสื่อมสลายลงไปในตัวเอง

นอกจากเหตุผลในข้างต้นแล้ว ผู้เขียนยังเห็นว่า การที่เจ้าหนี้ตั้งใจมาฟ้องคดีตอนหนี้ใกล้ขาดอายุความ โดยหวังที่จะเรียกค่าเสียหายหรือได้ดอกเบี้ยผิดนัดในจำนวนมาก ๆ นั้น ก็จะไม่ใช่เรื่องผิดปกติหรือแปลกแตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมายแต่อย่างใด เพราะสิทธิในการเรียกค่าเสียหายและการได้ดอกเบี้ยผิดนัดนั้นก็เป็ผลตามปกติที่กฎหมายบัญญัติให้เจ้าหนี้มี

²⁰⁵ เฟิงอ้วง, น.107.

สิทธิได้รับเมื่อลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดอยู่แล้ว กล่าวคือ เมื่อถึงกำหนดชำระหนี้และลูกหนี้ไม่ชำระ โดยมิได้เกิดจากพฤติการณ์ที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบชำระ หากหนี้เป็นหนี้เงิน ตามมาตรา 224 ได้กำหนดให้เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัดร้อยละ 7.5 ต่อปี หรือถ้าเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยในอัตราสูงกว่านั้น กฎหมายก็ให้เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับดอกเบี้ยผิดนัดในอัตรานั้นต่อไป และการพิสูจน์เรียกค่าเสียหายที่นอกเหนือไปจากดอกเบี้ยผิดนัด กฎหมายก็อนุญาตให้เจ้าหนี้พิสูจน์ได้ ดังนั้น แม้เจ้าหนี้จะจงใจมาฟ้องร้องเพื่อให้ลูกหนี้ซึ่งตกเป็นผู้ต้องชำระหนี้ตอนหนี้ใกล้หมดอายุความ โดยหวังที่จะเรียกค่าเสียหายและได้ดอกเบี้ยผิดนัดจากลูกหนี้ในจำนวนมาก ๆ นั้น ก็ถือมิได้ว่าเจ้าหนี้ใช้สิทธิไปในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่กรณีโดยไม่ชอบ หรือโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติและความมุ่งหมายของกฎหมาย หรือเป็นการใช้สิทธิที่ขัดต่อนิติสัมพันธ์ หรือเหตุผลของเรื่อง อันจะถือว่าเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต

เหตุผลอีกประการที่ทำให้ผู้เขียนเห็นว่าการใช้สิทธิของเจ้าหนี้ในกรณีดังกล่าวมิได้เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต คือ เมื่อลูกหนี้มีหน้าที่ต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้แล้ว ตัวลูกหนี้เองก็ต้องเป็นผู้ชวยในการหาทางชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ แต่เมื่อลูกหนี้ซึ่งเป็นผู้ต้องชำระไม่อาจหาบุคคลใดเพื่อไปทำการชำระหนี้แทนตนได้เสีย ก็มีได้ทำให้หน้าที่ในการชวยชำระหนี้ของลูกหนี้ระงับลงไปในทางกลับกัน ก็มีได้ทำให้เจ้าหนี้ต้องกลายเป็นผู้มีหน้าที่ในการชวยหาทางเพื่อให้ลูกหนี้ได้ชำระหนี้หรือเพื่อให้ตนได้รับชำระหนี้แต่อย่างใด เมื่อผู้ต้องชำระเป็นลูกหนี้เขาแล้วผู้ต้องชำระก็มีหน้าที่ที่จะต้องหาทางชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ให้ได้ ผู้ต้องชำระจะยกเหตุที่ตนต้องติดคุกหรือต้องอยู่ในเรือนจำมาเป็นข้ออ้างว่า การที่เจ้าหนี้รู้ข้อเท็จจริงที่ทำให้ลูกหนี้ไม่อาจชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ แล้วยังจงใจมาใช้สิทธิฟ้องร้องคดีต่อศาลในเวลาทีหนี้ใกล้ขาดอายุความโดยหวังที่จะเรียกค่าเสียหายและเรียกดอกเบี้ยผิดนัดในจำนวนมาก ๆ เช่นนี้ ว่าเป็นการที่เจ้าหนี้ใช้สิทธิโดยไม่สุจริตนั้นผู้เขียนเห็นว่าลูกหนี้ไม่อาจกล่าวอ้างเช่นนี้ได้

จากเหตุผลที่ผู้เขียนกล่าวมาทั้งหมดในข้างต้น ได้นำไปสู่ข้อสรุปที่ว่าลูกหนี้ซึ่งตกเป็นผู้ต้องชำระภายหลังที่ก่อหนี้ขึ้นมีอาจกล่าวอ้างได้ว่า การใช้สิทธิเช่นนั้นของเจ้าหนี้ถือว่าเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ตามมาตรา 5 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เมื่อกรณีเป็นเช่นนี้แล้ว ผลกระทบตามกฎหมายลักษณะหนี้จากการที่ลูกหนี้ตกเป็นผู้ต้องชำระและไม่บุคคลโดยอมาเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้แทนก็คือผู้ต้องชำระต้องตกเป็นลูกหนี้ผิดนัดโดยเจ้าหนี้มีพักต้องเตือน อันส่งผลให้ผู้ต้องชำระมีภาระหน้าที่เพิ่มขึ้นจากการที่ต้องมารับผิดชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นให้แก่เจ้าหนี้ ต้องชำระดอกเบี้ยผิดนัดนับแต่วันที่หนี้ถึงกำหนด และกว่าที่เจ้าหนี้จะมาเรียกหรือฟ้องร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ดอกเบี้ยผิดนัดก็คงเพิ่มสูงมากขึ้นจนกลายเป็นภาระที่ผู้ต้องชำระต้องแบกรับต่อไป

ประเด็นปัญหาและผลกระทบตามกฎหมายลักษณะหนี้ประการที่ 3 คือ ข้อยกเว้นเรื่องการตกเป็นลูกหนี้ผิดนัด หรือเป็นกรณีที่มีการชำระหนี้ไม่ได้กระทำลงเพราะพฤติการณ์ที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิด ตามมาตรา 205 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ โดยปกติแล้ว เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ แต่ลูกหนี้มิได้ชำระตามที่เจ้าหนี้ให้คำเตือนหรือตามวันแห่งปฏิทินที่ถึงกำหนดชำระหนี้ไซ้ ลูกหนี้ย่อมตกเป็นผู้ผิดนัดเพราะไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้²⁰⁶ อย่างไรก็ตาม หากเหตุที่ลูกหนี้ชำระหนี้ไม่ได้หรือชำระหนี้ล่าช้าไปเกิดจากพฤติการณ์ที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิด ลูกหนี้ก็ยังสามารถอ้างว่าเป็นผู้ผิดนัดไม่ ลูกหนี้จึงไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการที่ตนยังไม่ได้ชำระหนี้หรือชำระหนี้ล่าช้า นั้น แต่ลูกหนี้ก็ยังไม่หลุดพ้นจากหน้าที่ที่จะต้องชำระหนี้ตามความผูกพันที่มีอยู่²⁰⁷ โดยเหตุหรือพฤติการณ์ที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดนี้ สามารถแบ่งได้เป็น

1. เป็นเหตุที่เกิดจากเจ้าหนี้เอง²⁰⁸ คือ ถ้าการที่ลูกหนี้ไม่ได้ชำระหนี้หรือชำระหนี้ล่าช้าเกิดเพราะเจ้าหนี้จะต้องรับผิดแล้ว ก็ถือว่าเป็นพฤติการณ์ที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิด ตามมาตรา 205 เช่น ลูกหนี้ได้ขอปฏิบัติการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้แล้ว แต่เจ้าหนีกลับปฏิเสธไม่รับชำระหนี้โดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ ตามมาตรา 207²⁰⁹ หรืออาจเป็นกรณีที่เจ้าหนี้ไม่เสนอชำระหนี้ตอบแทนในเมื่อตนมีหน้าที่ต้องชำระหนี้ตอบแทนแก่ลูกหนี้ ตามมาตรา 210²¹⁰ หรืออาจเป็นกรณีที่แม้ไม่ใช้การชำระหนี้ตอบแทนลูกหนี้ แต่เพื่อที่จะให้ลูกหนี้สามารถปฏิบัติการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้ได้ จำเป็นที่เจ้าหนี้ต้องกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเสียก่อน ซึ่งหากเจ้าหนี้ไม่กระทำการดังกล่าวแล้ว ลูกหนี้ก็มีอาจชำระหนี้ให้ได้ กรณีเช่นนี้ แม้ลูกหนี้จะไม่ได้ชำระหนี้หรือชำระหนี้ล่าช้า ก็ถือว่าเป็นพฤติการณ์ที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ ตามมาตรา 208 หรือตามมาตรา 209²¹¹ เป็นต้น

เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1393/2520 โจทก์จำเลยทำสัญญาซื้อขายสินค้ากัน โดยมีข้อกำหนดในสัญญาว่า ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ จำเลยผู้ขายมีสิทธิแก้ไขและปรับราคาสินค้าใหม่ได้ เมื่ออัตราแลกเปลี่ยนเงินตราสูงขึ้น จำเลยจึงมีสิทธิ

²⁰⁶ สุนทร มณีสวัสดิ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 128*, น.65.

²⁰⁷ ไสภณ รัตนากร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 127*, น.233. และดู จิต เศรษฐบุต, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 129*, น.74.

²⁰⁸ ไสภณ รัตนากร, *เพ็ງอ้าง*, น.234.

²⁰⁹ จิต เศรษฐบุต, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 129*, น.76. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 128*, น.65.

²¹⁰ จิต เศรษฐบุต, *เพ็ງอ้าง*, น.77. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็ງอ้าง*, น.65.

²¹¹ จิต เศรษฐบุต, *เพ็ງอ้าง*, น.78.

ปรับราคาสินค้าที่ตกลงขายให้โจทก์สูงขึ้นได้ตามข้อกำหนดในสัญญาดังกล่าว แต่เมื่อโจทก์ไม่ยินยอม จำเลยก็ย่อมมีสิทธิที่จะไม่ส่งสินค้าให้โจทก์ และจะว่าจำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญาหาได้ไม่

เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 389/2499 ในสัญญาบ่งว่าก่อนที่จำเลยจะส่งไม้ลงเรือเป็นหน้าที่ของโจทก์จะต้องไปทำการวัดตรวจไม้กำหนดเครื่องหมายก่อน เมื่อโจทก์ไม่อาจพิสูจน์ว่าตนได้ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนแล้วและจำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญา แต่กลับปรากฏว่าจำเลยเตรียมเรือไม่ไว้ตามสัญญาแล้ว หากโจทก์ไม่ส่งคนไปวัดไม้ จนกระทั่งจำเลยได้ใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาและรับเงินมัดจำแล้ว โจทก์ยังมีหนังสือขอความเห็นใจให้จำเลยผ่อนผันยึดอายุสัญญาต่อไปอีกเช่นนี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่าโจทก์เป็นฝ่ายผิดสัญญาเอง จำเลยจึงไม่ชำระหนี้ เป็นพฤติการณ์ที่จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบ หากตกเป็นผู้ผิดนัดไม่

2. เป็นเหตุที่เกิดจากบุคคลภายนอกโดยลูกหนี้ไม่มีส่วนผิดและอยู่นอกเหนืออำนาจที่ลูกหนี้จะควบคุมหรือป้องกันได้²¹² เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 3327/2530 จำเลยทำสัญญาขายขนวนลูกระเบิดซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ของบริษัท อ.ในประเทศไทยออสเตรเลียให้โจทก์ กำหนดส่งมอบสินค้าให้ภายใน 180 วัน นับแต่วันทำสัญญา ถ้าส่งเกินกำหนดจะถูกปรับ จำเลยส่งสินค้าแก่โจทก์เกินกำหนดสัญญาไป 308 วัน เพราะรัฐบาลออสเตรเลียระงับเรื่องที่บริษัทผู้ผลิตขออนุญาตส่งออกไว้เนื่องจากสถานการณ์สู้รบระหว่างจีนกับเวียดนาม และเมื่อได้รับอนุญาตให้ส่งออกแล้วต้องส่งผ่านประเทศเยอรมันตะวันตก สถานทูตไทยกรุงเวียนนา ประเทศออสเตรเลียก็ต้องรับรองต่อรัฐบาลเยอรมันตะวันตกอีกว่าขนวนลูกระเบิดจะส่งถึงโจทก์ ทำให้เสียเวลาเกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกล่าวถึง 332 วัน อันเป็นเหตุการณ์ที่จำเลยและบริษัท อ.ไม่อาจป้องกันได้และไม่อาจคาดหมายว่าจะเกิดขึ้น ทั้งจำเลยไม่อาจจะส่งมอบขนวนลูกระเบิดที่มีแหล่งผลิตจากที่อื่นที่ผิดไปจากข้อสัญญาได้ การส่งสินค้าดังกล่าวล่าช้าจึงเป็นเหตุสุดวิสัยที่จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบและโจทก์ใช้สิทธิปรับจำเลยตามสัญญาไม่ได้

เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 750/2518 สัญญาจะซื้อขายที่ดินมีข้อตกลงว่า ผู้ขายมีหน้าที่ไปจัดการขอรับมรดกเจ้าของที่ดินเดิมและดำเนินการออกโฉนดจนสามารถทำสัญญาขายเสร็จเด็ดขาดให้ผู้ซื้อได้ภายใน 15 เดือน ถ้าผู้ขายผิดสัญญา ผู้ขายยอมใช้ค่าเสียหายให้ผู้ซื้อ เมื่อผู้ขายได้ยื่นคำขอรับมรดกแล้ว แต่เจ้าพนักงานที่ดินไม่สามารถทำการรังวัดออกโฉนดให้ทันภายในกำหนด เหตุแห่งการออกโฉนดล่าช้านี้จึงไม่ใช่เป็นความผิดของฝ่ายผู้ขาย เป็นพฤติการณ์ที่เกิดจากบุคคลภายนอกที่มาเป็นเหตุให้การชำระหนี้ของผู้ขายไม่ทันตามกำหนด ผู้ขายจึงมิได้ตกเป็นผู้ผิดนัดและประพฤติผิดสัญญา ผู้ซื้อไม่มีสิทธิเรียกค่าเสียหายจากผู้ขาย

²¹² สุนทร มณีสวัสดิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 128*, น.66. และดู โสภณ รัตนากร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 127*, น.235.

3. เป็นเหตุที่เกิดจากภัยธรรมชาติ ซึ่งลูกหนี้ไม่อาจคาดการณ์และไม่สามารถป้องกันได้ ก็ถือเป็นพฤติการณ์ที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ²¹³ เช่น น้ำท่วม เจ็บป่วยร้ายแรง จนถึงขนาดที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ทันตามกำหนด²¹⁴ เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1955/2537 ข้อที่โจทก์อ้างว่า ผู้รับมอบอำนาจโจทก์เจ็บป่วยกะทันหันจนไม่อาจไปรับโอนและชำระราคาที่ดินในวันนัดได้นั้น ไม่ปรากฏในคำฟ้องว่า ผู้รับมอบอำนาจโจทก์เจ็บป่วยขนาดไหน และการป่วยเป็นลมพิษอย่างฉับพลันตามที่โจทก์กล่าวอ้างขึ้นใหม่ในชั้นฎีกา ในกรณีปกติก็เดินทางกันได้ยังถือไม่ได้ว่าเป็นพฤติการณ์ที่โจทก์ไม่ต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 205 เมื่อโจทก์ไม่ชำระหนี้ตามกำหนดโจทก์จึงตกเป็นผู้ผิดนัดผิดสัญญา

เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1265/2512 ตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่โจทก์จำเลยตกลงกันในศาล ได้กำหนดเวลาที่จำเลยจะต้องชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทินเมื่อจำเลยมิได้ชำระหนี้ตามกำหนด จึงได้ซื้อว่าผิดนัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 204 โจทก์ขอให้ศาลบังคับคดีได้ทันที ข้อที่จำเลยอ้างว่ามีกิจธุระจำเป็นต้องไปต่างจังหวัดและเกิดเจ็บป่วยระหว่างทาง จึงไม่สามารถชำระหนี้ให้ทันตามกำหนดนั้น ไม่ปรากฏในคำร้องว่าจำเลยเจ็บป่วยขนาดไหน เพราะการป่วยเป็นไข้และความดันโลหิตสูงในกรณีปกติก็เดินทางกันได้ ที่จำเลยอ้างว่าเดินทางต่อมาไม่ได้ จึงไม่พอรับฟัง ถือไม่ได้ว่าเป็นพฤติการณ์ที่จำเลย ไม่ต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 205

ในกรณีของลูกหนี้ซึ่งตกเป็นผู้ต้องขังภายหลังที่ก่อหนี้ขึ้น และหนี้ดังกล่าวถึงกำหนดชำระในระหว่างที่ลูกหนี้ถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ โดยสภาพแล้ว ผู้ต้องขังจึงไม่สามารถออกไปชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ ประกอบกับไม่มีบุคคลใดยอมดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้แทน ผู้ต้องขังรายนั้นจึงไม่สามารถชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ทันตามกำหนด กรณีดังกล่าว ลูกหนี้ซึ่งตกเป็นผู้ต้องขังจะสามารถอ้างได้หรือไม่ว่า การที่ตนมีอาจชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ทันกำหนดนั้นเกิดจากเหตุที่ตนต้องถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ ซึ่งตนได้พยายามขวนขวายหาทางที่จะชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้แล้ว แต่ไม่มีหนทางใดที่ตนจะสามารถชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้เลย เนื่องจากไม่มีบุคคลใดยอมรับมอบอำนาจในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้แทน และเจ้าหนี้เองก็ไม่ยินยอมเดินทางมาติดต่อกับผู้ต้องขัง ณ เรือนจำ ซึ่งถือว่าเป็นพฤติการณ์ที่ตนมีอาจควบคุมได้ เมื่อตนมิได้มีเจตนาที่จะหลบหนีหรือหลีกเลี่ยงการชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้แล้วไซ้ พฤติการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้จึงนับได้ว่าเป็นอุปสรรคประการหนึ่งที่ทำให้ไม่สามารถชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ทันกำหนด ถือว่าเป็นพฤติการณ์ที่ลูกหนี้ไม่

²¹³ สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็งอ้าง*, น.66.

²¹⁴ *เพ็งอ้าง*, น.66.

ต้องรับผิดชอบ ดังนั้น แม้การชำระหนี้จะมีได้กระทำลงตามกำหนดก็เกิดจากเหตุที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ ดังนั้นจึงมีตกเป็นลูกหนี้ผิดนัดตามมาตรา 205 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

จากการศึกษาเรื่องข้อยกเว้นของการตกเป็นลูกหนี้ผิดนัดในข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า เหตุหรือพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ลูกหนี้ซึ่งตกเป็นผู้ต้องชำระหนี้ยิบยิบขึ้นมากว่าอ้างเพื่อให้ตนไม่ตกเป็นลูกหนี้ผิดนัดตามความในมาตรา 205 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้น ผู้เขียนเห็นว่า ข้อกล่าวอ้างหรือข้อต่อสู้ดังกล่าวของลูกหนี้ฟังไม่ขึ้น เนื่องจาก

1. แม้การถูกจำคุกตามคำพิพากษาจะส่งผลให้ผู้ต้องชำระหนี้ไม่สามารถออกไปชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ทันกำหนดก็ตาม แต่การถูกจำคุกก็เป็นการลงโทษในทางอาญาเท่านั้น มิได้มีผลเป็นการตัดหรือจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิหรือปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ตามกฎหมายแพ่งแต่อย่างใด ผู้ต้องชำระหนี้ยังคงมีความสามารถตามกฎหมายแพ่งอยู่อย่างบริบูรณ์ เพียงแต่การถูกจำคุกอาจกลายเป็นปัญหาหรืออุปสรรคในการใช้สิทธิหรือปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายแพ่งของผู้ต้องชำระหนี้เท่านั้น ทั้งการถูกจำคุกก็ไม่ใช่เหตุที่ลูกหนี้ไม่อาจควบคุมหรือไม่อาจคาดหมายล่วงหน้ามาก่อนได้ เพราะเมื่อลูกหนี้ได้กระทำความผิดในทางอาญา ลูกหนี้ก็ต้องทราบอยู่แล้วว่าตนมีโอกาที่จะต้องถูกจำคุก และจำเป็นที่ลูกหนี้จะต้องหาทางจัดการกับหนี้สินที่ตนมีอยู่ แต่หากลูกหนี้มีอาชญาทางชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ หรือแม้กระทั่งลูกหนี้ยังไม่ทันตั้งตัวเพื่อจะจัดการกับหนี้ที่มีอยู่ไซ้ ลูกหนี้ก็ต้องตกเป็นผู้ผิดนัด เพราะไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามกำหนด

แม้การตกเป็นลูกหนี้ผิดนัดจะมีได้เป็นผลโดยตรงจากการที่ลูกหนี้ได้กระทำความผิดในทางอาญา แต่ก็ยังเป็นผลกระทบอย่างหนึ่งซึ่งลูกหนี้อาจคาดหมายได้ว่าจะเกิดขึ้น การถูกจำคุกมิใช่พฤติการณ์ที่จะโทษเจ้าหนี้ได้ มิได้เป็นเหตุที่เกิดจากบุคคลภายนอกโดยลูกหนี้ไม่มีส่วนผิดและอยู่นอกเหนืออำนาจที่ลูกหนี้จะควบคุมหรือป้องกันได้ และมีเหตุที่เกิดจากภัยธรรมชาติ ซึ่งลูกหนี้ไม่อาจคาดการณ์และไม่สามารถป้องกันได้เช่นกัน ลูกหนี้จึงมีหน้าที่ที่จะต้องจัดการกับหนี้ที่ตนมีอยู่และต้องรับผิดชอบหากตนมีอาชญาทางชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ทัน

ในทางกลับกัน หากกฎหมายยอมรับว่า แม้ลูกหนี้ที่ตกเป็นผู้ต้องชำระหนี้จะไม่สามารถดำเนินการชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ทันกำหนด ลูกหนี้ก็หาตกเป็นผู้ผิดนัดตามกฎหมายไม่ เพราะการที่ลูกหนี้ถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำโดยสภาพแล้วจึงไม่สามารถออกมาชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ การถูกจำคุกตามคำพิพากษาจึงเป็นเหตุหรือพฤติการณ์ที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบตามความในมาตรา 205 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งหากกรณีเป็นเช่นนี้แล้ว ผลที่อาจเกิดขึ้นตามมาก็คือ อาจทำให้ลูกหนี้ที่ไม่สามารถหาทางชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ จงใจหันมากระทำความผิดอาญา ด้วยหวังว่าเมื่อตนถูกจำคุกแล้วก็จะไม่ต้องมารับผิดในบรรดาความเสียหายที่เจ้าหนี้ได้รับจากการที่ตนไม่ชำระหนี้และต้องตกเป็นลูกหนี้ผิดนัด รวมทั้งไม่ต้องมารับผิดชดใช้ดอกเบี้ยผิดนัดให้กับเจ้าหนี้ด้วย

เมื่อผลเป็นดังว่ามานี้ นอกจากเจ้าหนี้จะเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายโดยตรงแล้ว คนในสังคมก็อาจได้รับผลกระทบและความเสียหายจากการที่ลูกหนี้หันมาประกอบอาชีพกรรมขึ้นด้วย

2. แม้ว่าลูกหนี้ที่ตกเป็นผู้ต้องขังจะได้พยายามติดต่อไปยังบุคคลที่อยู่ภายนอกเรือนจำ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวมารับมอบอำนาจในการจัดการหนี้สินของตนแทน แต่ไม่ว่าด้วยเหตุผลประการใดก็ตาม ที่ทำให้ผู้ต้องขังไม่สามารถติดต่อไปยังบุคคลภายนอกได้ หรือไม่มีบุคคลใดยอมรับมอบอำนาจเพื่อดำเนินการจัดการแทนผู้ต้องขัง อันเป็นผลให้ผู้ต้องขังไม่สามารถชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ทันกำหนด พฤติการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ นับได้ว่าเป็นพฤติการณ์ที่ลูกหนี้มีส่วนผิด หรือถือว่าเป็นพฤติการณ์ที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ เพราะเมื่อลูกหนี้ได้กระทำความผิดอาญาจนทำให้ต้องถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ ซึ่งโดยสภาพของการถูกจำคุกเองนั้นเองที่กลายเป็นปัญหาและอุปสรรคในการชำระหนี้ของลูกหนี้ซึ่งตกเป็นผู้ต้องขังที่จะต้องใช้ความพยายามในการหาทางชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้มากขึ้นกว่าปกติ แม้ลูกหนี้จะได้ขวนขวายหาทางติดต่อกับบุคคลภายนอกแล้ว แต่เมื่อลูกหนี้ไม่อาจชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ตามกำหนดเวลา ก็ต้องถือว่าเป็นความผิดของลูกหนี้เองที่ไม่พยายามหรือไม่สามารถหาบุคคลที่จะมารับมอบอำนาจในการชำระหนี้แทนตนได้ และไม่อาจหาวิธีอื่นใดเพื่อที่จะชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ทัน ลูกหนี้จึงต้องยอมรับผลที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการที่ตนต้องตกเป็นลูกหนี้ผิดนัดอันเนื่องมาจากการถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ ลูกหนี้จะยกเหตุที่ไม่มีบุคคลโดยยอมดำเนินการจัดการในเรื่องหนี้สินแทนขึ้นอ้างว่าเป็นเหตุหรือพฤติการณ์ที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ ตนจึงไม่ตกเป็นลูกหนี้ผิดนัดตามมาตรา 205 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้

3. การที่เจ้าหนี้ของผู้ต้องขังไม่ยอมมาติดต่อกับผู้ต้องขัง ณ เรือนจำเพื่อรับชำระหนี้จากเงินฝากของลูกหนี้ที่มีอยู่ในเรือนจำ หรือไม่ยอมมารับมอบอำนาจเพื่อให้เจ้าหนี้สามารถนำเงินหรือทรัพย์สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำมาชำระหนี้ให้กับตนได้นั้น ไม่ถือว่าเป็นเหตุให้ลูกหนี้สามารถนำมาอ้างเพื่อให้ตนไม่ตกเป็นลูกหนี้ผิดนัดได้เช่นกัน เพราะเมื่อผู้ต้องขังเป็นลูกหนี้ ผู้ต้องขังก็มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้ ไม่ใช่หน้าที่ของเจ้าหนี้ที่จะต้องขวนขวายเพื่อให้ตนได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้แต่อย่างใด ประกอบกับเรื่องสถานที่ชำระหนี้ตามมาตรา 324 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่กำหนดว่า หากเจ้าหนี้และลูกหนี้ไม่ได้ตกลงเรื่องสถานที่ชำระหนี้กันไว้ และถ้าหนี้เป็นการชำระหนี้โดยประการอื่นซึ่งมิใช่การส่งมอบทรัพย์สินแล้วไซ้ ลูกหนี้จะต้องปฏิบัติตามการชำระหนี้ ณ ภูมิลำเนาปัจจุบันของเจ้าหนี้ มิใช่ที่ภูมิลำเนาปัจจุบันของลูกหนี้ ดังนั้น แม้เจ้าหนี้ของผู้ต้องขังจะไม่ได้เดินทางมาติดต่อกับผู้ต้องขัง ณ เรือนจำ อันเป็นเหตุให้ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ทันกำหนด แต่เมื่อกรณีดังกล่าวมิใช่เหตุหรือพฤติการณ์ที่เจ้าหนี้ต้องรับผิดชอบ ลูกหนี้จึงย่อมตกเป็นผู้ผิดนัดตามกฎหมาย

เมื่อลูกหนี้ต้องถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำและไม่มีบุคคลโดยอม
 ดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้แทน ประกอบกับการที่เจ้าหนี้เองก็ไม่ยอมเดินทางมาติดต่อกับผู้ต้องขัง ณ เรือนจำ จึงทำให้ผู้ต้องขังไม่มีหนทางใดที่จะชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ทันกำหนด และเมื่อผู้ต้องขังไม่สามารถยกเหตุหรือพฤติการณ์ดังกล่าวขึ้นกล่าวอ้างว่าเป็นเหตุหรือพฤติการณ์ที่ตนไม่ต้องรับผิดชอบได้ไซ้ ผู้ต้องขังจึงต้องยอมรับผลที่จะเกิดขึ้นจากการที่ตนตกเป็นลูกหนี้ผิดนัดซึ่งอาจส่งผลให้ผู้ต้องขังได้รับความเดือดร้อนและความเสียหายต่าง ๆ ตามมา ทั้งจากการต้องรับผิดชอบใช้ความเสียหายที่เจ้าหนี้ได้รับจากการที่ตนผิดนัดไม่ชำระหนี้ ทั้งดอกเบี้ยผิดนัดในกรณีที่หนี้ดังกล่าวเป็นหนี้เงิน รวมทั้งต้องรับผิดชอบในกรณีที่ทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งหนี้ได้รับความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นเพราะอุบัติเหตุในระหว่างที่ลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดด้วย แม้ผู้ต้องขังจะพยายามขวนขวายหาทางชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้แล้วก็ตาม แต่เมื่อผู้ต้องขังไม่อาจชำระหนี้ได้ทันกำหนด ผู้ต้องขังก็ยังคงต้องรับผิดชอบและผู้แบกรับภาระและความเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น จนกว่าผู้ต้องขังจะหาบุคคลไปดำเนินการชำระหนี้แทนได้ หรือไม่ก็จนกว่าผู้ต้องขังจะพ้นโทษ หรือจนกว่าเจ้าหนี้จะฟ้องร้องบังคับให้ผู้ต้องขังชำระหนี้ ซึ่งกว่าจะถึงเวลาดังกล่าว ผู้ต้องขังก็ต้องแบกรับภาระหนี้สินต่าง ๆ ที่เพิ่มพูนมากขึ้น จนอาจส่งผลกระทบต่อชีวิตหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขังรายนั้นก็เป็นที่

ประเด็นปัญหาและผลกระทบตามกฎหมายลักษณะหนี้ประการที่ 4 ซึ่งเป็นประเด็นสุดท้าย คือ ผลของการตกเป็นลูกหนี้ผิดนัด กล่าวคือ เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามที่เจ้าหนี้ได้ให้คำเตือน หรือไม่ชำระหนี้ในกรณีที่หนี้ถึงกำหนดชำระตามวันแห่งปฏิทิน และถ้าเหตุที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ล่าช้าอันมิได้เกิดจากพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งลูกหนี้ไม่ตอบรับผิดชอบแล้วไซ้ ลูกหนี้ก็ได้ชื่อว่าเป็นลูกหนี้ผิดนัดตามความในมาตรา 205 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยผลของการตกเป็นลูกหนี้ผิดนัดนั้น ได้แก่

1. ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดแต่การตกเป็นลูกหนี้ผิดนัดโดยเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนความเสียหายจากลูกหนี้ซึ่งตกเป็นผู้ผิดนัดได้ ตามมาตรา 215 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากการชำระหนี้ล่าช้าถือว่าเป็นการไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้อย่างหนึ่ง เมื่อเจ้าหนี้ได้รับความเสียหายเพราะลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้จึงมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนความเสียหายได้²¹⁵ แต่ความเสียหายที่ว่านี้ ต้องเป็นความเสียหายอันเกิดจากการผิดนัดไม่ชำระหนี้²¹⁶ คือ ต้องมีความสัมพันธ์

²¹⁵ โสภณ รัตนกร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 127*, น.226. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็ญอ้าง*, น. 67.

²¹⁶ สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็ญอ้าง*, น.68.

ระหว่างเหตุและผล²¹⁷ หากเป็นความเสียหายที่ไกลเกินความคาดหมาย ศาลจะไม่บังคับให้ เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 655/2499 โจทก์เรียกค่าเสียหายอันเนื่องจากรู้สึกผิดหวังและเสียใจจากการที่โจทก์ไม่ได้คุณภาพยนตร์ในวันนั้น เพราะจำเลยเอาตัวภาพยนตร์ที่จำเลยจองไว้ไปขายให้ผู้อื่น เป็นต้น

ถ้าหนี้ที่ลูกหนี้ไม่ชำระตามกำหนดโดยลูกหนี้เป็นฝ่ายผิดนัดนั้นเป็นหนี้เงิน ลูกหนี้จะต้องเสียดอกเบี้ยผิดนัดให้แก่เจ้าหนี้นับแต่เวลาที่ผิดนัดจนกว่าจะชำระหนี้เสร็จ ในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี²¹⁸ หรือในอัตราที่สูงกว่านั้นโดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย²¹⁹ ตามมาตรา 224 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยเจ้าหนี้ไม่ต้องพิสูจน์ความเสียหายที่ได้รับจากการผิดนัดไม่ชำระหนี้ให้ศาลเห็นแต่อย่างใด เนื่องจากกฎหมายสันนิษฐานว่า การที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เงินให้ตรงตามกำหนด ทำให้เจ้าหนี้เสียโอกาสในการนำเงินไปทำประโยชน์หรือแสวงหาดอกผลจากเงินดังกล่าว ลูกหนี้จึงต้องเสียดอกเบี้ยในหนี้เงินนั้นให้กับเจ้าหนี้ แม้ว่าในความเป็นจริง เจ้าหนี้จะมีได้นำเงินไปลงทุนหรือแสวงหาผลประโยชน์อย่างใด ๆ เลยกก็ตาม²²⁰

แต่ในกรณีที่หนี้เป็นการส่งมอบทรัพย์สินอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินไซ้ เจ้าหนี้จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนความเสียหายจากการผิดนัดไม่ชำระหนี้ของลูกหนี้ได้ก็ต่อเมื่อเจ้าหนี้พิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าตนได้รับความเสียหายเช่นนั้นจริง²²¹ ศาลจึงจะบังคับให้ลูกหนี้ชำระค่าสินไหมทดแทนความเสียหายนั้นให้ นอกจากนี้ ถ้าในระหว่างผิดนัด ทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งหนี้ได้เสื่อมเสียไป หรือราคาของทรัพย์สินนั้นตกต่ำลงด้วยเหตุที่ทรัพย์สินนั้นเสื่อมเสียลงในระหว่างผิดนัด หรือไม่อาจส่งมอบทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้ได้เพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างผิดนัด นอกจากเจ้าหนี้จะมีสิทธิเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา 215 แล้ว เจ้าหนี้ยังมีสิทธิได้รับดอกเบี้ยในจำนวนเงินซึ่งจะต้องใช้เป็นค่าสินไหมทดแทนนั้นด้วย โดยคิดตั้งแต่เวลาอันเป็นฐานที่ตั้งแห่งการกะประมาณราคา คือ นับแต่เวลาที่ทรัพย์สินนั้นเกิดความเสื่อมเสียหรือเสียหายขึ้น²²² ตามมาตรา 225 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งความในมาตรา 225 นั้นมิได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยเอาไว้ว่า

²¹⁷ จิต เศรษฐบุตร์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 129, น.85.

²¹⁸ เพิ่งอ้าง, น.86.

²¹⁹ สุนทร มณีสวัสดิ์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 128, น.120.

²²⁰ เพิ่งอ้าง, น.68.

²²¹ จิต เศรษฐบุตร์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 129, น.89.

²²² เพิ่งอ้าง, น.89. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 128, น.125.

เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับดอกเบี้ยในอัตราระเท่าไร จึงจำเป็นต้องนำมาตรา 7 มาพิจารณาประกอบ คือ เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับดอกเบี้ยในค่าสินไหมทดแทน อัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี²²³ นั่นเอง

2. เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาอันเป็นสาระสำคัญแห่งสัญญาหรือโดยสภาพ กฎหมายยอมให้เจ้าหนี้มีสิทธิปฏิเสธไม่รับชำระหนี้ดังกล่าวได้²²⁴ เนื่องจากกฎหมายเห็นว่า การชำระหนี้เช่นนั้นกลายเป็นอันไร้ประโยชน์ต่อเจ้าหนี้ไปเสียแล้ว²²⁵ หากจะบังคับให้เจ้าหนี้ยังต้องรับชำระหนี้ก็ย่อมไม่เป็นธรรมต่อเจ้าหนี้ กฎหมายจึงให้สิทธิแก่เจ้าหนี้มากกว่ากรณีทั่วไปที่แม้ลูกหนี้จะผิดนัดชำระหนี้ แต่หากเวลาชำระหนี้นั้นมีใช้สาระสำคัญแห่งสัญญาหรือโดยสภาพ เจ้าหนี้ก็ยังคงต้องรับชำระหนี้อยู่ เพียงแต่เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ได้รับ²²⁶ ตามมาตรา 215 ได้ เช่น จ้างตัดชุดเจ้าสาวเพื่อใช้ในพิธีสมรส แต่ลูกหนี้นำชุดเจ้าสาวมาส่งมอบให้หลังจากวันสมรสล่วงเลยไปแล้ว เช่นนี้เจ้าหนี้มีสิทธิปฏิเสธไม่รับชำระหนี้และมีสิทธิเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อการไม่ชำระหนี้เช่นกันได้ ตามความในมาตรา 216 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากการส่งมอบชุดเจ้าสาวในเวลาดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่เจ้าหนี้แล้ว เป็นต้น

ในกรณีที่กำหนดเวลาชำระหนี้เป็นสาระสำคัญนี้ นอกจากเจ้าหนี้จะมีสิทธิบอกปิดไม่รับชำระหนี้และเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อการไม่ชำระหนี้แล้ว เจ้าหนี้ยังมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้โดยไม่ต้องกำหนดระยะเวลาพอสมควรเพื่อให้ลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้อีกครั้งหนึ่งก็ได้ ตามความในมาตรา 388²²⁷ และเจ้าหนี้ยังมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าเสียหายจากลูกหนี้ได้อยู่ แม้จะใช้สิทธิเลิกสัญญาไปแล้วก็ตาม ดังความที่ปรากฏในมาตรา 391 วรรคท้าย แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์²²⁸

3. ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดในระหว่างผิดนัดเพิ่มขึ้น ตามมาตรา 217 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ นอกจากความเสียหายอันเกิดจากการผิดนัดโดยตรงตามมาตรา 215 และมาตรา 216 แล้ว หากทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งหนี้ได้รับความ

²²³ จิต เศรษฐบุตร, *เพ็งอ้าง*, น.89.

²²⁴ *เพ็งอ้าง*, น.90. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 128*, น.68.

²²⁵ สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็งอ้าง*, น.68. และดู โสภณ รัตนากร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 127*, น.230.

²²⁶ โสภณ รัตนากร, *เพ็งอ้าง*, น.229. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็งอ้าง*, น.68.

²²⁷ จิต เศรษฐบุตร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 129*, น.90. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็งอ้าง*, น.68. และดู โสภณ รัตนากร, *เพ็งอ้าง*, น.231.

²²⁸ จิต เศรษฐบุตร, *เพ็งอ้าง*, น.90. และดู โสภณ รัตนากร, *เพ็งอ้าง*, น.231.

เสียหายในระหว่างที่ลูกหนี้ผิดนัด ไม่ว่าจะด้วยความประมาทเลินเล่อแม้แต่เพียงเล็กน้อยของลูกหนี้²²⁹ หรือเพราะอุบัติเหตุซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างที่ลูกหนี้ผิดนัด ลูกหนี้ก็ต้องเป็นผู้รับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้กับเจ้าหนี้²³⁰ เนื่องจากกฎหมายมองว่า หากลูกหนี้ไม่ผิดนัดชำระหนี้ ทรัพย์สินนั้นก็คงไปอยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้และความเสียหายเช่นนั้นก็คงไม่เกิดขึ้น²³¹

ในกรณีที่การชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัยเพราะอุบัติเหตุอันเกิดขึ้นในระหว่างที่ลูกหนี้ผิดนัด หากลูกหนี้สามารถพิสูจน์ได้ว่า แม้นตนจะชำระหนี้ทันกำหนดเวลา ความเสียหายนั้นก็คงต้องเกิดอยู่นั่นเอง เช่นนี้ลูกหนี้จึงจะพ้นความรับผิด ไม่ต้องชดใช้ค่าเสียหายให้กับเจ้าหนี้ อันเป็นข้อยกเว้นเพียงประการเดียวที่กฎหมายอนุญาตให้ลูกหนี้พิสูจน์ได้²³²

เมื่อโดยสภาพของผู้ต้องชังที่ไม่อาจออกไปจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ภายนอกเรือนจำได้ด้วยตนเอง ประกอบกับไม่มีบุคคลใดดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้แทน ผู้ต้องชังในฐานะที่เป็นลูกหนี้จึงอาจตกเป็นลูกหนี้ผิดนัด ไม่ว่าจะผิดนัดโดยเจ้าหนี้เตือนแล้วหรือโดยเจ้าหนี้มีพักต้องเตือน ก็ตาม และเมื่อผู้ต้องชังตกเป็นลูกหนี้ผิดนัดแล้วก็ย่อมจะต้องมีความรับผิดตามกฎหมายเพิ่มขึ้น เช่น ต้องรับผิดในความเสียหายที่เจ้าหนี้ได้รับจากการผิดนัดไม่ชำระหนี้ หรือต้องรับผิดในดอกเบี้ยผิดนัดจนกว่าผู้ต้องชังรายนั้นจะสามารถออกไปชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้หมด หรือจนกว่าจะมีผู้ดำเนินการจัดการในเรื่องหนี้สินแทนและจัดการชำระหนี้แทนผู้ต้องชังจนสิ้น ทั้งยังต้องแบกรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งหนี้ในระหว่างที่ผู้ต้องชังตกเป็นลูกหนี้ผิดนัด ๆ แม้ผู้ต้องชังรายนั้นได้พยายามชวนขวายนหาทางที่จะชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้แล้ว แต่เมื่อผู้ต้องชังไม่มีหนทางใดที่จะชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ ไม่ว่าจะเพราะผู้ต้องชังไม่มีบุคคลโดยอมดำเนินการจัดการแทน หรือเจ้าหนี้ของผู้ต้องชังเองก็ไม่ยินยอมเดินทางมาติดต่อรับชำระหนี้จากผู้ต้องชัง ณ เรือนจำ หรือด้วยเหตุผลประการอื่นใด อันส่งผลให้ผู้ต้องชังกลายเป็นลูกหนี้ผิดนัด ซึ่งหากกรณีเป็นดังว่ามานี้ ผู้ต้องชังซึ่งตกเป็นลูกหนี้ผิดนัดจึงต้องเป็นผู้แบกรับภาระหนี้สินที่เพิ่มพูนมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกว่าจะมีหนทางชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้

²²⁹ จิต เศรษฐบุตฺร, *เพ็ญอ้วง*, น.91. และดู โสภณ รัตนากร, *เพ็ญอ้วง*, น.226 และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 128*, น.72.

²³⁰ สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็ญอ้วง*, น.71. และดู โสภณ รัตนากร, *เพ็ญอ้วง*, น.227.

²³¹ สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็ญอ้วง*, น.71.

²³² สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็ญอ้วง*, น.74. และดู โสภณ รัตนากร, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 127*, น.228.

จากการพิจารณาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยตัวผู้ต้องขังเองนั้น ทำให้เห็นได้ว่าปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อผู้ต้องขังที่ไม่มีบุคคลโดยอมรับมอบอำนาจเพื่อดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนอยู่หลายประการ ทั้งปัญหาและผลกระทบตามกฎหมายลักษณะทรัพย์และกฎหมายลักษณะหนี้แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทั้งในฐานะที่ผู้ต้องขังเป็นผู้ทรงสิทธิหรือหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมาย และแม้ว่าตามกฎหมายกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 จะได้กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการลาการจำคุกไว้ก็ตาม แต่เมื่อหลักเกณฑ์ดังกล่าวมิได้นำมาใช้ในทางปฏิบัติผู้ต้องขังซึ่งโดยสภาพไม่อาจออกไปจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินด้วยตนเองได้และไม่มีบุคคลใดจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนนั้นจึงอาจได้รับปัญหาและผลกระทบตามที่ผู้เขียนได้กล่าวมาในข้างต้น

3.2.1.2 ปัญหาและอุปสรรคในการติดต่อกับผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ได้รับการแต่งตั้งโดยผู้ต้องขัง

การที่ผู้ต้องขังจะตั้งผู้จัดการทรัพย์สินหรือมอบอำนาจให้บุคคลใดมาจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนตนนั้น ผู้ต้องขังก็มักจะมอบอำนาจให้กับบุคคลที่ตนรู้จักและไว้วางใจในระดับหนึ่งเท่านั้นซึ่งส่วนมากก็จะเป็นญาติพี่น้องของผู้ต้องขังเอง แต่สำหรับคนที่ไม่มีญาติพี่น้องแล้วก็อาจกลายเป็นว่าไม่มีผู้ใดมาจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังรายนั้นเลย เนื่องจากผู้ต้องขังเองก็ไม่กล้าเสี่ยงที่จะมอบอำนาจให้บุคคลอื่นมาจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนตน และหากมอบอำนาจให้ไปแล้ว ก็อาจต้องมานั่งกังวลว่าเขาจะจัดการไปในทางที่เสียหายหรือไม่

ปัญหาและอุปสรรคในกรณีที่ผู้ต้องขังมีผู้ยอมดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนก็คือ แม้จะมีบุคคลผู้รับมอบอำนาจหรือยอมจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังก็ตาม แต่ผู้ต้องขังก็มิอาจทราบได้ว่าบุคคลนั้นจัดการทรัพย์สินและหนี้สินไปในทางใด เป็นไปตามความประสงค์ของผู้ต้องขังหรือไม่ จะเกิดความเสียหายอย่างไร ๆ ขึ้นหรือเปล่า เนื่องจากโดยสภาพที่ผู้ต้องขังต้องอยู่ภายในเรือนจำนั่นเอง ปัญหาและอุปสรรคในประการนี้ก็คือ การไม่สามารถติดต่อหรือไม่ได้รับความสะดวกในการติดต่อกับบุคคลภายนอกเรือนจำซึ่งเป็นผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังตั้งขึ้น ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวสามารถแบ่งได้เป็น

(1) ปัญหาและอุปสรรคในการติดต่อไปยังบุคคลภายนอกเรือนจำ

สาเหตุที่ผู้ต้องขังต้องเป็นผู้ติดต่อไปยังบุคคลภายนอกหรือผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินเองนั้น อาจเนื่องมาจากการที่ผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังไม่ยอมติดต่อมาหาผู้ต้องขังเพื่อบอกกล่าวหรือชี้แจงถึงการดำเนินการ และจากการสำรวจสถิติของกรมราชทัณฑ์เรื่องเด็กติดผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ ผู้ต้องขังสูงอายุ และผู้ต้องขังไม่มีญาติเยี่ยมทั่ว

ประเทศ²³³ เมื่อปี พ.ศ. 2557 พบว่ามีผู้ต้องขัง 29,895 คน เป็นผู้ต้องขังที่ไม่มีญาติมาเยี่ยม จากจำนวนผู้ต้องขังที่เป็นนักโทษเด็ดขาดทั้งหมด 203,320 คน²³⁴ ซึ่งคิดเป็นอัตราร้อยละ 14.70 ของจำนวนผู้ต้องขังที่เป็นนักโทษเด็ดขาดทั้งหมด ณ เวลานั้น จากสถิติดังกล่าวจึงเห็นได้ว่า ยังมีผู้ต้องขังอีกจำนวนหนึ่งซึ่งหากมีการตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยตัวเองแล้ว ผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินรายนั้นอาจไม่มีการติดต่อมายังผู้ต้องขังอีกเลย อันอาจส่งผลให้ผู้ต้องขังได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการดำเนินการจัดการดังกล่าว และทำให้ผู้ต้องขังต้องเป็นฝ่ายติดต่อไปยังบุคคลภายนอกเรือนจำหรือผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินนั่นเอง ซึ่งผู้ต้องขังรายนั้นก็เสี่ยงไม่ได้ที่จะต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรคในการติดต่อไปยังบุคคลภายนอกเรือนจำ หรือสาเหตุของกรณีผู้ต้องขังจำต้องเป็นผู้ติดต่อไปยังบุคคลภายนอกอาจเนื่องมาจากผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังมีความประสงค์จะติดต่อมา แต่มีเหตุหรืออุปสรรคบางประการที่ทำให้ไม่สามารถติดต่อมายังผู้ต้องขังได้ จึงทำให้ผู้ต้องขังต้องเป็นฝ่ายติดต่อไปยังบุคคลดังกล่าวเอง

ในปัจจุบันผู้ต้องขังสามารถติดต่อไปยังบุคคลภายนอกได้ 2 ช่องทาง คือ การติดต่อสื่อสารทางจดหมายและโทรศัพท์

1. การติดต่อสื่อสารทางจดหมายเป็นวิธีการที่มีมานานแล้ว แต่การติดต่อด้วยวิธีนี้ก็ยังมีข้อจำกัดอยู่มากจนทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคแก่ผู้ต้องขังที่ประสงค์จะติดต่อไปยังผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินเพื่อสอบถามเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินนั้น กล่าวคือ กรมราชทัณฑ์ได้ออกข้อบังคับอธิบดีกรมราชทัณฑ์ (ฉบับที่ 3) เรื่องกำหนดความสะดวกและประโยชน์บางประการสำหรับผู้ต้องขัง ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2480 ซึ่งกำหนดให้สิทธิในการติดต่อไปยังบุคคลภายนอกเรือนจำขึ้นอยู่กับลำดับชั้นของผู้ต้องขัง²³⁵ โดยผู้ต้องขังชั้นเยี่ยม ไม่จำกัดระยะเวลาและจำนวนครั้งของการส่งจดหมาย ผู้ต้องขังชั้นดีมาก ส่งได้สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ผู้ต้องขังชั้นดี ส่งได้สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ผู้ต้องขังชั้นกลาง ส่งได้ 1 ครั้งต่อ 2 สัปดาห์ ผู้ต้องขังชั้นเลว ส่งได้ 1 ครั้งต่อ 3

²³³ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์, “สถิติเด็กติดผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ ผู้ต้องขังสูงอายุ และผู้ต้องขังไม่มีญาติเยี่ยมทั่วประเทศ ประจำเดือนกันยายน 2557 (ข้อมูล ณ วันที่ 5 พฤศจิกายน 2557),” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2558, จาก <http://www.correct.go.th/stathomepage/>

²³⁴ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์, “สถิติผู้ต้องขังราชทัณฑ์ทั่วประเทศ รท.102 (ก) ส้ารวจ ณ วันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2558, จาก http://www.correct.go.th/stat102/display/result_pdf.php?date=2014-11-06

²³⁵ ประเสริฐ เมฆมณี, หลักทัณฑ์วิทยา, (กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์, 2523), น.546.

สัปดาห์ และผู้ต้องขังชั้นเลวมาก ส่งได้ 1 ครั้งต่อ 4 สัปดาห์ แต่ถ้าเป็นคนต้องขังหรือคนฝากขังสามารถส่งจดหมายได้โดยไม่จำกัดจำนวน นอกจากนี้ยังมีการจำกัดประเภท เนื้อหา ถ้อยคำในจดหมายจะต้องไม่มีความคลุมเครือ ไม่เป็นข้อความที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการควบคุมผู้ต้องขัง ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีและความสงบเรียบร้อยของประชาชน และอื่น ๆ อีกมาก²³⁶

การที่มีข้อบังคับกำหนดจำนวนครั้งที่ผู้ต้องขังสามารถเขียนจดหมายไปยังบุคคลภายนอกให้ขึ้นอยู่กับลำดับชั้นของผู้ต้องขังนี้ จึงเป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญผู้ต้องขังจะติดต่อกับผู้ที่ตนมอบหมายให้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนตนเพราะไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องขังชั้นใดก็ย่อมมีทรัพย์สินและหนี้สินอยู่ภายนอกเรือนจำและเป็นธรรมดาที่ผู้ต้องขังจะมีความประสงค์ที่ต้องการจะทราบว่าการจัดการนั้นเป็นไปอย่างไร รวมถึงผลของการจัดการนั้นด้วยซึ่งถือได้ว่าเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ต้องขังได้รับรู้ข้อมูล อันนำไปสู่การตัดสินใจที่ว่าควรจะให้บุคคลนั้นดำเนินการต่อไปหรือไม่ หรือว่าควรเปลี่ยนวิธีการจัดการอย่างไร เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและให้เป็นประโยชน์กับผู้ต้องขังหลังจากที่เขาพ้นโทษมากที่สุด ดังนั้น ข้อจำกัดในการส่งจดหมายนี้จึงก่อให้เกิดความไม่สะดวกและเป็นอุปสรรคต่อการติดต่อผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง อันเป็นปัญหาหนึ่งที่เกิดจากการที่ผู้ต้องขังจัดตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยตัวผู้ต้องขังเอง

2. การติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์เป็นวิธีที่เพิ่งได้รับการพัฒนาขึ้นมาเมื่อเร็ว ๆ นี้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ติดต่อกับญาติพี่น้องโดยสะดวกมากขึ้น อันเป็นการลดปัญหาที่เกิดขึ้นในกรณีที่ญาติของผู้ต้องขังมาเยี่ยมผู้ต้องขังที่เรือนจำตามปกติ และเพื่อเป็นการป้องกันการลักลอบนำสิ่งของต้องห้ามเข้ามาในเรือนจำ²³⁷ โดยโทรศัพท์ที่ใช้อยู่ในเรือนจำนั้นเป็นระบบโทรศัพท์ชนิดใช้รหัสบัตร (Pin Code) ที่สามารถใช้ได้ภายในเรือนจำเท่านั้น ซึ่งผู้ต้องขังต้องสมัครเป็นสมาชิกก่อน บริการที่จัดให้มี 2 ประเภท คือ การโทรออกและการฝากข้อความ และให้บริการทุกวันตั้งแต่ 9.00 – 15.00 น.²³⁸ อย่างไรก็ตาม การติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ยังมีข้อจำกัดอยู่มากอีกเช่นกัน กล่าวคือเฉพาะผู้ต้องขังตั้งแต่ชั้นกลางขึ้นไปเท่านั้นที่จะมีสิทธิใช้บริการนี้ได้และต้องมีผู้ที่มีกำหนดโทษประหารชีวิต ไม่เป็นผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างถูกลงโทษทางวินัยหรือถูกลงโทษทางวินัยในรอบปีนั้น

²³⁶ เพ็งอ้วน, น.544. และดู ญัตติ จรรยาชัยเลิศ, “หลักประกันสิทธิผู้ต้องขัง : กรณีศึกษาสิทธิในการดำรงชีวิต”, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), น.95.

²³⁷ ญัตติ จรรยาชัยเลิศ, เพ็งอ้วน, น.99. และดู กฤษณา มหิทธิบุรินทร์, “ความพึงพอใจของผู้ต้องขังที่มีต่อรูปแบบการเยี่ยมญาติ”, (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), น.31.

²³⁸ กฤษณา มหิทธิบุรินทร์, เพ็งอ้วน, น.31.

โดยผู้ต้องขังชั้นกลางและชั้นดี มีสิทธิใช้บริการ 1 ครั้งต่อสัปดาห์ ผู้ต้องขังชั้นดีมากและชั้นดีเยี่ยม มีสิทธิใช้บริการ 2 ครั้งต่อสัปดาห์ แต่ถ้าผู้ต้องขังรายใดมีพฤติกรรมที่ไม่น่าไว้วางใจก็จะถูกระงับการใช้สิทธินี้²³⁹

นอกจากการจำกัดการใช้บริการตามลำดับชั้นของนักโทษแล้ว ระยะเวลาการใช้บริการสามารถใช้ได้ครั้งละ 5 นาทีเท่านั้น และผู้ต้องขัง 1 คน สามารถโทรออกได้ไม่เกิน 5 หมายเลข โดยจะต้องเป็นหมายเลขบ้านหรือที่ทำงาน²⁴⁰ ไม่สามารถติดต่อหมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้เนื่องจากควบคุมได้ยาก และบุคคลที่ผู้ต้องขังสามารถติดต่อไปหาได้นั้นจะต้องเป็นบุคคลที่กำหนดไว้ในข้อ 35 ประกอบข้อ 30 แห่งข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมการติดต่อของบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขัง และการเข้าดูกิจการหรือติดต่อการงานกับเรือนจำ พ.ศ. 2555 ลงวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2555 เช่น บิดามารดา สามีหรือภริยา บุตร พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน หรือร่วมแต่บิดาหรือมารดาเดียวกันหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดหรือผู้ผู้ต้องขังป่วยร้องขอ เป็นต้น²⁴¹

การที่กรมราชทัณฑ์จัดให้ผู้ต้องขังมีสิทธิในการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ดังกล่าวก็เพื่อเป็นการเพิ่มความสะดวกให้แก่ผู้ต้องขังในการติดต่อญาติพี่น้อง แต่การที่มีข้อจำกัดมากเช่นนี้จึงไม่ได้เอื้อให้ผู้ต้องขังสามารถติดต่อบุคคลภายนอกที่เป็นผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้กับผู้ต้องขังแต่อย่างใด เนื่องจากการคุยโทรศัพท์หรือฝากข้อความแต่ละครั้งมีระยะเวลาเพียง 5 นาที ยังไม่อาจที่จะพูดคุยในเรื่องวิธีการหรือแนวทางในการจัดการหรือผลจากการจัดการกัน ได้รู้เรื่อง และการจำกัดให้เฉพาะแต่ผู้ต้องขังชั้นกลางขึ้นไปเท่านั้นที่สามารถใช้โทรศัพท์ที่ทางเรือนจำจัดไว้ได้ สิทธิดังกล่าวจึงมิได้ช่วยให้ผู้ต้องขังชั้นเลวและชั้นเลวมากสามารถติดต่อกับผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังตั้งขึ้นหรือมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้ได้ ทั้งที่สิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำเป็นสิทธิทางแพ่งอย่างหนึ่งซึ่งสมควรถูกจำกัดและเป็นสิ่งสมควรได้รับผลกระทบจากการถูกจำคุกด้วยไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องขังชั้นใดก็ตาม เพราะแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการจำคุกผู้กระทำความผิดมิได้เป็นไปเพื่อการจำกัดสิทธิ แต่กลับเป็นไปเพื่อแก้ไขฟื้นฟูให้ผู้ต้องขังได้กลับตัวเป็นคนดีและสามารถกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมภายนอกเรือนจำได้โดยปกติสุขดังที่ได้อธิบายไว้ในบทก่อน สิทธิในการติดต่อกับผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังตั้งขึ้นจึงสมควรถูกจำกัดด้วยชั้นของผู้ต้องขังเพราะเป็นสิทธิที่หากจะจัดให้มีแก่ผู้ต้องขังไม่ว่าจะเป็นชั้นใดก็ตาม ก็มิได้

²³⁹ เฟิงอ๋าง, น.32.

²⁴⁰ เฟิงอ๋าง, น.32.

²⁴¹ เฟิงอ๋าง, น.32.

ส่งผลกระทบต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการปกครองหรือควบคุมผู้ต้องขังภายในเรือนจำแต่อย่างใด แต่เมื่อกฎหมายได้กำหนดจำนวนครั้งของการใช้โทรศัพท์ภายในเรือนจำให้ขึ้นอยู่กับชั้นของผู้ต้องขัง สิทธิดังกล่าวจึงมิได้มาช่วยหรือเอื้อให้ผู้ต้องขังสามารถติดต่อกับผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังตั้งขึ้นมาได้ ดังนั้น การให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังเพื่อติดต่อกับบุคคลภายนอกโดยการใช้โทรศัพท์นี้จึงมิได้เป็นมาตรการหรือวิธีการที่เข้ามาช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถติดต่อกับผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังตั้งขึ้นมาได้ การตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยตัวผู้ต้องขังเองจึงยังมีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องการติดต่อไปยังบุคคลภายนอกเรือนจำซึ่งเป็นผู้ดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินอยู่นั่นเอง

(2) ปัญหาและอุปสรรคในการได้รับการเยี่ยมหรือการติดต่อจากบุคคลภายนอก

ในกรณีที่ผู้ต้องขังตั้งหรือมอบอำนาจให้บุคคลใดทำการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนตนขึ้นมา นอกจากจะมีปัญหาและอุปสรรคจากการที่ผู้ต้องขังไม่สามารถติดต่อไปยังบุคคลดังกล่าวได้หรือไม่ได้รับความสะดวกในการติดต่อไปแล้ว ยังมีปัญหาและอุปสรรคในส่วนที่บุคคลดังกล่าวก็ไม่สามารถหรือไม่ได้รับความสะดวกในการติดต่อมายังผู้ต้องขังเพื่อสอบถามความประสงค์หรือแนวทางในการจัดการสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งมีความสำคัญ หรือเป็นปัญหาที่เพิ่งเกิดขึ้นจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินนั้นและไม่อาจอนุมานได้ว่าผู้ต้องขังมีความประสงค์จะให้จัดการไปในทางใด ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้ต้องขังไม่สามารถทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นได้

ตามปกติผู้ต้องขังมีสิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมหรือการติดต่อจากบุคคลภายนอกตามที่พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 33 กำหนดไว้ว่า ให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมหรือการติดต่อจากบุคคลภายนอกได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากทนายความตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ ภายใต้ข้อบังคับที่อธิบดีกำหนด และในข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมการติดต่อของบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขัง และการเข้าดูกิจการหรือติดต่อการงานกับเรือนจำ พ.ศ. 2555 ลงวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2555 ข้อ 7(2) ประกอบกับข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ฉบับที่ 3 เรื่องกำหนดความสะดวกและประโยชน์บางประการสำหรับผู้ต้องขัง ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2480²⁴² กำหนดให้สิทธิในการได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อจากบุคคลภายนอกขึ้นอยู่กับลำดับชั้นของผู้ต้องขัง กล่าวคือ ผู้ต้องขังชั้นเยี่ยม มีสิทธิได้รับการเยี่ยม 1 ครั้งต่อ 1 สัปดาห์ ผู้ต้องขังชั้นดีมาก มีสิทธิได้รับการเยี่ยม 1 ครั้งต่อ 2 สัปดาห์ ผู้ต้องขังชั้นดี มีสิทธิได้รับการเยี่ยม 1 ครั้งต่อ 3 สัปดาห์ ผู้ต้องขังชั้นกลาง มีสิทธิได้รับการเยี่ยม 1 ครั้งต่อ 4 สัปดาห์

²⁴² ญรัฎฐา จรรยาชัยเลิศ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่* 236, น.92.

ผู้ต้องขังชั้นเลว มีสิทธิได้รับการเยี่ยม 1 ครั้งต่อ 5 สัปดาห์ และผู้ต้องขังชั้นเลวมาก มีสิทธิได้รับการเยี่ยม 1 ครั้งต่อ 6 สัปดาห์²⁴³ ส่วนคนต้องขังและคนฝากขังมีสิทธิได้รับการเยี่ยม 1 ครั้งต่อ 1 สัปดาห์ ทั้งนี้ กรมราชทัณฑ์ได้มีคำสั่งให้งดเยี่ยมผู้ต้องขังในวันหยุดราชการเนื่องจากกำลังของเจ้าหน้าที่ที่อยู่เวรรักษาการณ์มีจำนวนน้อย จึงอาจควบคุมดูแลได้ไม่ทั่วถึง เว้นแต่ปรากฏว่าผู้ที่มาเยี่ยมนั้นได้เดินทางมาไกลและมีความจำเป็นที่จะต้องเยี่ยมและเข้าพบผู้ต้องขังในวันนั้น เช่นนี้ทางเรือนจำจึงอาจผ่อนผันให้ได้²⁴⁴ โดยญาติที่มาเยี่ยมจะต้องอยู่ในเขตที่กำหนด การสนทนาจะต้องเป็นภาษาไทยและออกเสียงให้ดังพอที่เจ้าพนักงานซึ่งควบคุมอยู่ได้ยิน หากจะพูดภาษาอื่นจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงาน²⁴⁵

และแม้ในปัจจุบันจะมีการเปิดโอกาสให้เยี่ยมแบบถึงตัว คือ การเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังและญาติได้พูดคุยกันแบบถูกเนื้อต้องตัวกันได้โดยไม่มีสิ่งกั้นขวางและรับประทานอาหารร่วมกัน ซึ่งเรียกกิจกรรมนี้ว่า งานวันพบญาติ จัดขึ้นปีละ 2 ครั้ง ครั้งละประมาณ 10 วัน วันละ 2 รอบ รอบละ 2 ชั่วโมง คือ 9.00 – 11.00 น. และ 13.00 – 15.00 น. อันนับว่าเป็นการให้เสรีภาพต่อผู้ต้องขังมากขึ้นอีกระดับหนึ่ง²⁴⁶ อย่างไรก็ตาม ผู้ต้องขังที่จะได้รับโอกาสนี้จะต้องเป็นผู้ต้องขังชั้นกลางขึ้นไป คือ ผู้ต้องขังชั้นกลาง ให้ได้รับการเยี่ยม 1 ครั้งตลอดงาน แต่ต้องเป็นผู้ได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี เป็นการกระทำความผิดครั้งแรกคดีเดียวและไม่เคยถูกลงโทษทางวินัย หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาลงโทษทางวินัย และผู้ต้องขังชั้นดี ชั้นดีมาก และชั้นดีเยี่ยม ให้ได้รับการเยี่ยม 2 ครั้งตลอดงาน และไม่เป็นผู้อยู่ในระหว่างถูกลงโทษทางวินัย หรืออยู่ระหว่างการอุทธรณ์การสอบสวนทางวินัย²⁴⁷ โดยญาติที่จะเข้าเยี่ยมได้ต้องเป็นบิดามารดา สามีภรรยา และบุตรของผู้ต้องขังเท่านั้น แต่ถ้าผู้ต้องขังรายใดไม่มีญาติมาเยี่ยม ผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้อำนวยการทัณฑสถานอาจใช้ดุลพินิจให้บุคคลอื่นนอกจากที่กำหนดไว้เข้าเยี่ยมได้²⁴⁸

²⁴³ กฤษฎณา มหิตธิบุรินทร์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 237*, น.25.

²⁴⁴ *เพ็ญอ้าง*, น.25.

²⁴⁵ *เพ็ญอ้าง*, น.25.

²⁴⁶ *เพ็ญอ้าง*, น.26. และดู ปกรณ์ มณีปกรณ์, *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท โอ เอ็น จี การพิมพ์ จำกัด, 2549), น.336.

²⁴⁷ กฤษฎณา มหิตธิบุรินทร์, *เพ็ญอ้าง*, น.27. และดู ญัฐยา จรรยาชัยเลิศ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 236*, น.93.

²⁴⁸ กฤษฎณา มหิตธิบุรินทร์, *เพ็ญอ้าง*, น.27.

ปัญหาและอุปสรรคที่ผู้ต้องขังอาจได้รับนี้เกิดเนื่องมาจากข้อจำกัดต่าง ๆ ที่ทางกรมราชทัณฑ์กำหนดขึ้น เช่น สิทธิในการได้รับการติดต่อขึ้นอยู่กับลำดับชั้นของผู้ต้องขัง ต้องไม่เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติต้องห้ามตามที่กำหนด เป็นต้น แม้จะเป็นที่เข้าใจได้ว่าการที่กรมราชทัณฑ์กำหนดหลักเกณฑ์เช่นนี้ก็เพื่อให้ผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดีได้รับสิทธิพิเศษบางประการมากกว่าผู้ต้องขังชั้นเลวและเลวมาก ทั้งนี้ เพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้ต้องขังหันมาประพฤติตัวเป็นคนดีอันจะทำให้ได้รับการเลื่อนชั้นซึ่งจะส่งผลผู้ต้องขังได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ มากขึ้นตามไปด้วย และการจัดลำดับชั้นเช่นนี้ยังเป็นไปเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการปกครองภายในเรือนจำ²⁴⁹ อันเป็นแนวคิดในทางอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา แต่ถ้าพิจารณาในแง่ของสิทธิทางแพ่งหรือสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังแล้ว จะเห็นว่าสิทธิดังกล่าวนี้มีได้เป็นสิทธิที่ควรถูกจำกัดด้วยลำดับชั้นของผู้ต้องขัง เพราะเมื่อเป็นสิทธิที่มีได้ทำให้การปกครองภายในเรือนจำเกิดความวุ่นวายเสียแล้ว การจำกัดสิทธิดังกล่าวโดยลำดับชั้นของผู้ต้องขังจึงเป็นสิ่งที่ไม่มีเหตุผลอันสมควรและไม่เป็นไปตามความมุ่งประสงค์ในทางทัณฑวิทยาแต่อย่างใด

เงื่อนไขแห่งสิทธิดังกล่าวจึงไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้กับสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง มิฉะนั้น จะทำให้ผู้ต้องขังชั้นเลวและชั้นเลวมาก หรือผู้ต้องขังตั้งแต่ชั้นกลางขึ้นไปซึ่งไม่เข้าเงื่อนไขบางประการตามที่กำหนด ถูกจำกัดสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินไปโดยปริยาย เนื่องจากแม้ผู้ต้องขังจะตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินขึ้นมาเองแล้ว แต่ผู้ต้องขังก็ไม่มีสิทธิที่จะได้รับการติดต่อจากบุคคลภายนอกที่เป็นผู้จัดการดูแลทรัพย์สินนั้นได้ ไม่อาจรู้ความเคลื่อนไหวและผลจากการจัดการนั้น ทั้งที่สิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินอันเป็นสิทธิทางแพ่งอย่างหนึ่งนี้เป็นสิทธิที่ผู้ต้องขังทุกคนควรจะได้รับการรับรองและคุ้มครองเหมือนกันหมด เพราะการลงโทษทางอาญามีได้ตัดสิทธิทางแพ่งของผู้ต้องขังแต่อย่างใด ด้วยเหตุที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จึงได้กลายเป็นปัญหาและอุปสรรคอันเนื่องมาจากการที่ผู้ต้องขังตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินขึ้นด้วยตนเอง

3.2.1.3 ปัญหาและอุปสรรคในการขอให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้แก่ตน

(1) ปัญหาในการใช้สิทธิทางศาลของผู้ต้องขัง

สิทธิทางศาลหรือสิทธิในกระบวนการยุติธรรมเป็นเรื่องที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 มาตรา 4 ประกอบ

²⁴⁹ วิสัย พุกกะวัน, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 88*, น.194. และดู ปกรณ์ มณีปกรณ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 246*, น.326.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40 (1) ซึ่งกำหนดว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง และเนื่องจากในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 30 ได้กำหนดไว้ว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ดังนั้น ในฐานะที่ผู้ต้องขังเป็นชนชาวไทยจึงย่อมได้รับการคุ้มครองสิทธิทางศาลหรือสิทธิในกระบวนการยุติธรรมนี้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปด้วย

อย่างไรก็ตาม ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มีเพียงมาตราเดียวเท่านั้นที่กล่าวถึงสิทธิในลักษณะนี้ไว้ในมาตรา 34 ความว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติในภาค 7 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยอภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา และลดโทษผู้ต้องขังยังมีสิทธิในอันที่ยื่นคำร้องทุกข์ หรือเรื่องราวใด ๆ ต่อเจ้าหน้าที่เรือนจำ อธิบดี รัฐมนตรี หรือตุลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ได้ ตามที่รัฐมนตรีกำหนดไว้” ประกอบกับกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ส่วนที่ 7 วินัยของผู้ต้องขัง หมวด 6 การร้องทุกข์ ยื่นเรื่องราว และถวายฎีกาของผู้ต้องขัง ตั้งแต่ข้อ 120 ถึงข้อ 126 อันเป็นสิทธิที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้ใน 3 กรณี²⁵⁰ ดังต่อไปนี้

กรณีที่ 1 ยื่นคำร้องทุกข์กรณีที่เจ้าพนักงานเรือนจำปฏิบัติต่อตนไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือละเมิดต่อสิทธิตามรัฐธรรมนูญหรือตามกฎหมายอื่น โดยยื่นคำร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานเรือนจำ อธิบดีกรมราชทัณฑ์ รัฐมนตรีมหาดไทย หรือยื่นทูลเกล้าถวายฎีกา ซึ่งได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการต่าง ๆ ไว้อย่างละเอียดในข้อ 120 – ข้อ 126 แห่งกฎกระทรวงมหาดไทยฯ

กรณีที่ 2 ยื่นเรื่องราวอื่น ๆ นอกจากการยื่นคำร้องทุกข์และการถวายฎีกา เช่น²⁵¹ ถูกควบคุมหรือขังโดยผิดกฎหมาย ถูกจำคุกผิดจากคำพิพากษาของศาล ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้มีการเยียวยาและดำเนินคดีแพ่งเพื่อขอให้ชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการนั้น ยื่นเรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษ เป็นต้น

กรณีที่ 3 ยื่นอุทธรณ์ต่อพศติภายในกำหนดอายุความอุทธรณ์ ซึ่งเมื่อยื่นอุทธรณ์ต่อพศติแล้วให้ถือว่าเป็นการยื่นต่อศาล “แต่ข้อนี้ขอให้สังเกตว่า ใช้ได้เฉพาะในคดีอาญาเท่านั้น จะใช้สำหรับยื่นอุทธรณ์ในคดีแพ่งมิได้”²⁵²

²⁵⁰ วิสัย พุกกะวัน, *เพ็งอ้วง*, น.214.

²⁵¹ ประธาน วัฒนวานิชย์, *รายงานวิจัยเรื่องสิทธิของผู้ต้องขังในประเทศไทย*, (ม.ป.ท., 2526), น.129.

²⁵² วิสัย พุกกะวัน, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 88*, น.214.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธาณี วรภัทร์ ได้อธิบายเรื่องการร้องทุกข์ ยื่นเรื่องราว และถวายฎีกาของผู้ต้องขังไว้เพิ่มเติมว่า หลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวนี้ มีขึ้นมาเพื่อความมุ่งหมาย 3 ประการ คือ²⁵³

1. เพื่อเป็นการผ่อนคลายความคับข้องใจและความอึดอัดใจให้กับผู้ต้องขังที่ได้รับการปฏิบัติจากเจ้าพนักงานเรือนจำซึ่งตนเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ควรแก้ไขปรับปรุง และหยุดการกระทำดังกล่าว รวมถึงการบรรเทาและเยียวยาผลร้ายที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังรายนั้นด้วย
2. เพื่อให้ความเป็นธรรมกับผู้ต้องขังที่ได้รับการปฏิบัติจากเจ้าพนักงานเรือนจำโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และเพื่อเป็นการป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นอันมีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของระบบราชการ
3. เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจของเจ้าพนักงานเรือนจำมิให้ใช้อำนาจไปในทางที่เป็นการกดขี่ข่มเหงและเพื่อเป็นหลักประกันให้กับผู้ต้องขัง ตามหลักความยินยอมพร้อมใจในการบังคับโทษ เพื่อให้ผู้ต้องขังพร้อมที่จะเปิดรับการแก้ไขฟื้นฟูด้วยมาตรการต่าง ๆ ที่ทางเรือนจำได้จัดให้มีขึ้น อันนำไปสู่การแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ต้องขังซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของการบังคับโทษจำคุก

จากคำอธิบายทั้งหมดในข้างต้นนี้ทำให้พิจารณาได้ว่า บทบัญญัติในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎกระทรวงมหาดไทยฯ ดังกล่าว มิได้เป็นบทบัญญัติที่ใช้ในกรณีที่ผู้ต้องขังประสงค์จะยื่นคำฟ้องหรือคำร้องขอในเรื่องทั่วไปต่อศาล แต่จำกัดไว้เฉพาะกรณีที่ผู้ต้องขังถูกละเมิดจากเจ้าพนักงานหรือถูกคุมขังโดยมิชอบหรือเรื่องอื่นใดในทำนองเดียวกัน ดังนั้นตามกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับการราชทัณฑ์ จึงไม่มีช่องทางใดที่ให้ผู้ต้องขังสามารถยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อขอให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้กับตนได้ จึงจำต้องกลับไปพิจารณาเรื่องสิทธิในการยื่นคำร้องขอต่อศาลตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายทั่วไป

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยระเบียบขั้นตอน วิธีการนำคดีขึ้นสู่ศาล ถ้าไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนต่าง ๆ แล้ว บุคคลนั้นจะไม่สามารถนำคดีขึ้นสู่ศาล ผลก็คือไม่สามารถให้ศาลอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับตนได้²⁵⁴ ซึ่งตามความในมาตรา 55 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง อันเป็นบทบัญญัติที่เป็นหัวใจหลักของเรื่อง การนำคดีขึ้นสู่ศาลได้กำหนดให้บุคคลที่จะสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลได้นั้นมีอยู่ 2 ประเภท คือ บุคคลที่

²⁵³ ธาณี วรภัทร์, กฎหมายราชทัณฑ์, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2558), น.203.

²⁵⁴ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2556), น.4.

ถูกโต้แย้งสิทธิและบุคคลที่ต้องใช้สิทธิทางศาล²⁵⁵ ดังที่ได้บัญญัติไว้ว่า “เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง หรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายนี้”

กรณีที่มีการโต้แย้งสิทธิอันเป็นคดีมีข้อพิพาทนั้น หมายถึง กรณีที่บุคคลฝ่ายหนึ่งอ้างว่าตนมีสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งเหนือกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง แต่ฝ่ายที่ถูกอ้างไม่ยอมรับหรือปฏิเสธสิทธิของฝ่ายที่กล่าวอ้าง²⁵⁶ เมื่อมีการปฏิเสธสิทธิดังกล่าวก็ถือได้ว่าการโต้แย้งสิทธิเกิดขึ้นแล้ว การอ้างสิทธิหรือหน้าที่นี้ต้องเป็นสิทธิตามกฎหมายแพ่งเท่านั้น แต่จะเป็นสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือสิทธิตามกฎหมายสารบัญญัติอื่น ๆ ก็ได้²⁵⁷

สำหรับกรณีการใช้สิทธิทางศาลอันเป็นคดีไม่มีข้อพิพาท หมายถึง กรณีที่บุคคลมีสิทธิอยู่แล้วตามกฎหมายสารบัญญัติหรือมีกฎหมายสารบัญญัติรับรองสิทธินั้น ๆ ไว้แล้ว แต่จำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอให้ศาลรับรองและคุ้มครองหรือบังคับตามสิทธิที่ตนมีอยู่ หรือเมื่อมีกฎหมายกำหนดว่าการจะทำกรอย่างใดอย่างหนึ่งได้นั้นต้องมีการขออนุญาตต่อศาลหรือให้ศาลมีคำสั่งแสดงการรับรองสิทธิ²⁵⁸ เช่น การร้องขอต่อศาลให้ตั้งผู้ปกครอง ผู้จัดการมรดก ผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่และบุคคลสาบสูญ ขอให้ศาลสั่งว่าบุคคลวิกลจริตเป็นคนที่ไร้ความสามารถและตั้งผู้อนุบาล เพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่บริษัทที่ผิดระเบียบ ขอให้ศาลมีคำสั่งว่าได้กรรมสิทธิ์โดยการครอบครองปรปักษ์ เป็นต้น

²⁵⁵ เพ็งอ้วง, น.4. และดู ปิตินุกูล จีระมงคลพาณิชย์, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 – ภาค 2, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2554), น.131. และดู ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 บททั่วไป (ตอน 1), (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินต์ติ้ง, 2550), น.194.

²⁵⁶ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, เพ็งอ้วง, น.5. และดู ไพโรจน์ วายุภาพ, เพ็งอ้วง, น.195.

²⁵⁷ สมชัย ชีฆาอุตมาร, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 บททั่วไป มาตรา 1 ถึง มาตรา 169 ภาค 2 วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น มาตรา 170 ถึง มาตรา 222, (กรุงเทพมหานคร : จีระการพิมพ์, 2547), น.189. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, เพ็งอ้วง, น.5.

²⁵⁸ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, เพ็งอ้วง, น.12. และดู ไพโรจน์ วายุภาพ, อ้วงแล้ว เจริญธรรมที่ 255, น.220. และดู ปิตินุกูล จีระมงคลพาณิชย์, อ้วงแล้ว เจริญธรรมที่ 255, น.213. และดู วินัย ถ้ำเลิศ, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฯ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : ทัั้งฮัวชินการพิมพ์, 2524), น.311.

เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 100/2524 ผู้ร้องยื่นคำร้องว่าตนมีชื่อถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินแปลงหนึ่งร่วมกับผู้อื่น ซึ่งผู้ถือกรรมสิทธิ์ร่วมนั้นประสงค์ที่จะแบ่งแยกที่ดิน แต่เจ้าพนักงานที่ดินไม่สามารถแบ่งแยกให้ได้เพราะนามสกุลของผู้ร้องไม่ตรงกับนามสกุลที่ปรากฏในทะเบียนบ้าน ผู้ร้องได้ไปติดต่อสำนักงานทะเบียนท้องถิ่นและอำเภอเพื่อให้รับรองว่าตนเป็นบุคคลคนเดียวกับชื่อที่ปรากฏในทะเบียนบ้าน แต่เจ้าหน้าที่ไม่รับรองให้ จึงต้องมายื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งแสดงว่าตนเป็นบุคคลคนเดียวกับชื่อที่ปรากฏนั้น ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การที่บุคคลใดจะมาใช้สิทธิทางศาลและมาร้องขอเป็นคดีไม่มีข้อพิพาท จะต้องมิกฎหมายรับรองและสนับสนุนให้ร้องขอต่อศาลได้ การที่ผู้ร้องร้องขอให้ศาลสั่งว่าเป็นบุคคลคนเดียวกับชื่อที่ปรากฏในทะเบียนบ้านนั้นไม่มีกฎหมายใดสนับสนุนให้ผู้ร้องร้องขอต่อศาลเป็นคดีไม่มีข้อพิพาท จึงไม่อาจร้องต่อศาลได้ ศาลมีคำสั่งยกคำร้อง

เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 6427/2539 ผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ศาลไต่สวนและมีคำสั่งว่าคำพิพากษาในคดีแพ่งเป็นโมฆะเพราะศาลฟังพยานหลักฐานผิดไปจากความเป็นจริง ปรากฏว่าคดีดังกล่าวได้ถึงที่สุดไปแล้ว โดยคำพิพากษาศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่าบ้านพิพาทมิใช่ทรัพย์สินมรดกของ ส. โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องขับไล่จำเลย ผลแห่งคำพิพากษาถึงที่สุดดังกล่าวย่อมผูกพันผู้ร้องซึ่งเป็นโจทก์ในคดีดังกล่าวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 145 ผู้ร้องจำต้องรับผลแห่งคำพิพากษานั้นจะมาได้เพียงอีกว่าคำพิพากษาพิจารณาไปโดยสำคัญผิดในข้อเท็จจริงและศาลพิจารณาข้อเท็จจริงในคำพิพากษาไม่ตรงกับความเป็นจริง ทั้ง ๆ ที่คำพิพากษาให้เป็นฝ่ายแพ้คดีหาได้ไม่ ทั้งมิใช่กรณีที่มีกฎหมายสนับสนุนให้ผู้ร้องจะต้องใช้สิทธิทางศาลอันจะยื่นคำร้องเป็นคดีไม่มีข้อพิพาทเป็นคดีนี้ได้ตามมาตรา 55 และการขอให้ศาลสั่งเพิกถอนการพิจารณาที่ผิดระเบียบตามมาตรา 27 นั้นจะต้องยื่นคำร้องขอในคดีที่อ้างว่ามีการพิจารณาที่ผิดระเบียบนั้นเองจะยื่นคำร้องขอเป็นคดีใหม่ไม่ได้

หากผู้ต้องขังประสงค์จะร้องขอต่อศาลเพื่อขอให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้กับตนจึงต้องกระทำโดยยื่นเป็นคำร้องเพราะเป็นเรื่องที่ต้องขออำนาจศาลให้ตั้งบุคคลมาดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนตน มิใช่กรณีที่ผู้ต้องขังถูกโต้แย้งสิทธิอันเป็นคดีมีข้อพิพาทที่ต้องยื่นเป็นคำฟ้อง อย่างไรก็ตาม การที่จะยื่นคำร้องขอต่อศาลได้ ผู้ร้องจะต้องมีสิทธิตามกฎหมายสารบัญญัติรับรองไว้เสียก่อน เพราะหากผู้ร้องไม่มีสิทธิในเรื่องนั้น ๆ แล้ว ก็มีอาจใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอให้ศาลบังคับหรือรับรองตามที่ร้องขอได้²⁵⁹ และเมื่อพิจารณาเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังแล้ว ก็ไม่พบว่ามิใช่กฎหมายใดที่รับรองเรื่องดังกล่าวไว้เลย ไม่ว่าจะ เป็นกฎหมาย

²⁵⁹ ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์, *เพ็งอ้วง*, น.213. และดู สมชัย ชีฆาอุตมากร, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถ* ที่ 257, น.194.

เฉพาะที่ใช้กับผู้ต้องขังอย่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎหมายลำดับรองที่ออกโดยอาศัยอำนาจพระราชบัญญัติดังกล่าว รวมทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติเรื่องการจัดการทรัพย์สินของบุคคลบางประเภทไว้ แต่ก็ไม่พบว่าประมวลกฎหมายดังกล่าวนี้ได้รับรองสิทธิในการร้องขอต่อศาลเพื่อขอให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังไว้แต่อย่างใด

ดังนั้น แม้สิทธิทางศาลหรือสิทธิในกระบวนการยุติธรรมจะเป็นเรื่องที่ถูกรับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แต่เมื่อไม่มีกฎหมายใดให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังเพื่อขอให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้กับตนแล้ว เช่นนี้จึงทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อผู้ต้องขังอย่างมากที่ผู้ต้องขังจะใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้แก่ตน โดยเฉพาะอุปสรรคในทางกฎหมายสารบัญญัติ เพราะหากกฎหมายสารบัญญัติได้รับรองเรื่องดังกล่าวไว้ ก็จะส่งผลให้ผู้ต้องขังสามารถใช้สิทธิทางศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 ได้ นั่นเอง

(2) ปัญหาในการได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายของผู้ต้องขัง

การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายนั้นมาจากแนวความคิดเรื่องความไม่เสมอภาคระหว่างบุคคลในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม อันมีสาเหตุมาจากความแตกต่างทางฐานะและเศรษฐกิจ กล่าวคือ บุคคลที่มีฐานะร่ำรวยย่อมมีความสามารถที่จะว่าจ้างทนายความผู้มีฝีมือให้มาดำเนินคดีให้กับตน แต่สำหรับผู้ที่ยากจนแล้วย่อมไม่มีเงินหรือทุนทรัพย์เพียงพอที่จะไปว่าจ้างทนายความให้มาดำเนินคดีให้ได้ นักนิติศาสตร์ได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ จึงได้เสนอให้รัฐจัดหามาตรการต่าง ๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน อันเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน สำหรับการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนนั้น แบ่งออกได้เป็น 3 กรณี คือ 1) การให้ความช่วยเหลือทางการเงินในการดำเนินคดี เช่น การยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล เป็นต้น 2) การให้คำปรึกษาและคำแนะนำทางกฎหมาย และ 3) การให้ความช่วยเหลือด้านทนายความ ไม่ว่าจะเป็นการให้เงินอุดหนุนจากรัฐเพื่อว่าจ้างทนายความ หรือการจัดหาทนายความให้กับคู่ความในคดี²⁶⁰

การได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายเป็นสิทธิประการหนึ่งที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 มาตรา 4 ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40 (8) ซึ่งบัญญัติว่า “ในคดีแพ่ง

²⁶⁰ ชลธิชา เกียรติสุข, “การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชนในการดำเนินคดีทางศาล : ศึกษากรณีการให้ความช่วยเหลือทางด้านทนายความในคดีแพ่งโดยรัฐ”, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), น.22.

บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ” แต่ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎหมายลำดับรองอื่นที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ไม่พบว่ามิชอบกับบทบัญญัติใดหรือมาตรการใดที่เข้ามาช่วยเหลือผู้ต้องขังที่ประสงค์จะดำเนินคดีแพ่ง แต่ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับคดีอาญาแล้วจะมีการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องขังอย่างเต็มที่ กล่าวคือ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 33 กำหนดให้ผู้ต้องขังมีสิทธิได้รับการติดต่อหรือเยี่ยมเยียนจากบุคคลภายนอก โดยเฉพาะนายความตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 8 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ ภายใต้ข้อบังคับที่อธิบดีกำหนด โดยมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นเป็นการกำหนดสิทธิของจำเลยในการแต่งตั้งทนายแก้ต่างตั้งแต่ศาลชั้นต้นจนถึงศาลฎีกา มีสิทธิพูดคุยกับทนายเป็นการส่วนตัว ตรวจสอบสำนวนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น²⁶¹ นอกจากนี้หากจำเลยไม่มีทนายความ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 กำหนดให้มีการจัดหาทนายความให้แก่จำเลยด้วย

เหตุที่กฎหมายให้ความสำคัญกับเรื่องทางอาญามากกว่าทางแพ่งก็เนื่องมาจากกฎหมายอาญาเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบสุขของคนในสังคม และเป็นกฎหมายที่มีบทกำหนดโทษอันมีผลกระทบต่อเนื้อตัวร่างกาย สิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยตรง รัฐจึงจำเป็นต้องจัดหาเครื่องมือและมาตรการต่าง ๆ เพื่อเป็นหลักประกันให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาว่าการดำเนินการในทุกขั้นตอนจะได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้องและเป็นธรรมตามหลักเกณฑ์²⁶² ซึ่งแม้กฎหมายแพ่งจะเป็นกฎหมายที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับเอกชนในเรื่องทางแพ่งและพาณิชย์ และโทษที่จะลงแก่ผู้ฝ่าฝืนกฎหมายหรือสัญญา ก็มีแต่การชำระหนี้เป็นเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินหรือต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น มิได้เป็นโทษที่มีผลต่อเนื้อตัวร่างกายหรือสิทธิเสรีภาพอย่างในกฎหมายอาญา แต่อย่าลืมไปว่ากฎหมายแพ่งหรือกฎหมายเอกชนนี้ก็เป็นหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นมาเพื่อรักษาความสงบสุขของคนในสังคมเช่นกัน เพราะหากไม่มีกฎหมายดังกล่าวเสียแล้ว หรือแม้จะมีกฎหมาย แต่หากการบังคับให้เป็นไปตามสิทธิและหน้าที่ที่กำหนดไว้เป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ หรือประชาชนไม่สามารถเข้าถึงสิทธิตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายแพ่งได้ ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของบุคคลอื่นย่อมจะใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้นกับตน ผลก็จะวนกลับไปดังที่เคยเกิดขึ้นในอดีต คือ เกิดความวุ่นวายขึ้นในสังคม ความสงบเรียบร้อยของส่วนรวมและความมั่นคงของรัฐย่อมได้รับการกระทบกระเทือน²⁶³

²⁶¹ วิสัย พุกกะวัน, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 88*, น.214.

²⁶² ชลธิชา เกียรติสุข, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 260*, น.24.

²⁶³ *เพ็ญอ้าง*, น.25.

ด้วยเหตุนี้ รัฐในฐานะที่เป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ของสังคมจึงต้องหา มาตรการต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะ เป็นใครหรืออยู่ในสถานะใดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการให้ความช่วยเหลือในการดำเนินคดี การอำนวยให้ ประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธิที่มีอยู่ตามกฎหมาย ให้ความช่วยเหลือด้านทนายความ หรือการให้ คำปรึกษาหรือคำแนะนำทางกฎหมาย ซึ่งแนวความคิดในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายของ ประเทศไทยในปัจจุบัน มีแนวโน้มไปในทางที่ดีขึ้น เช่น ตามระเบียบกรมอัยการว่าด้วยการช่วยเหลือ ทางกฎหมายแก่ประชาชน พ.ศ. 2533 โดยมีข้อความตอนหนึ่งว่า

“ปัจจุบันมีบุคคลจำนวนมากที่ถูกฟ้องในคดีอาญาหรือคดีแพ่ง และ บุคคลดังกล่าวเป็นคนยากไร้ ไม่มีทุนทรัพย์พอที่จะจัดหาทนายความสำหรับตนเองได้ จำต้องต่อสู้คดี ไปตามยถากรรม นอกจากนั้นในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนก็ต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมายอยู่ เสมอ เช่น การทำนิติกรรมสัญญา การรับมรดก ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา หรือบิดามารดากับ บุตร ผู้ที่มีโอกาสปรึกษาหารือกับทนายความย่อมมีโอกาสใช้สิทธิตามกฎหมายได้ถูกต้องสมบูรณ์กว่าผู้ ที่กระทำการโดยลำพัง กรมอัยการซึ่งเป็นสถาบันทางกฎหมายของรัฐและเป็นผู้คุ้มครองรักษา ผลประโยชน์ของสังคม เห็นควรให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายแก่ประชาชนผู้ยากไร้ทุกคน โดยจัดหา ทนายความทำหน้าที่แก้ต่างคดีอาญาและคดีแพ่ง รวมทั้งการให้คำแนะนำทางกฎหมายโดยมิได้คิด มูลค่า อันจะช่วยให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายอย่างจริงจัง เป็นการสอดคล้องกับ บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และหลักการในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ว่า บุคคลทุกคนเสมอ ภาคกันตามกฎหมาย และมีสิทธิได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกัน”²⁶⁴

นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์เองก็ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการให้ความ ช่วยเหลือด้านกฎหมายแก่ผู้ต้องขัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้ต้องขังต้องการจะพิสูจน์ความ บริสุทธิ์ของตน อันนับว่าเป็นหลักประกันในสิทธิและเสรีภาพอย่างหนึ่งตามรัฐธรรมนูญ แม้กรม ราชทัณฑ์จะยังไม่มีหน่วยงานช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องขังโดยตรง แต่ก็ได้เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขัง ติดต่อกับหน่วยงานช่วยเหลือทางกฎหมายภายนอกผ่านทางเรือนจำได้ และจัดให้มีโครงการบริการ ทางกฎหมายสำหรับผู้ต้องขังขึ้น โดยถือเป็นภารกิจส่วนหนึ่งของเรือนจำและกำหนดให้เรือนจำ จัดบริการในลักษณะเดียวกัน²⁶⁵ คือ

²⁶⁴ เฟิงอ้วง, น.27.

²⁶⁵ นันทิ จิตสว่าง, “การช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องขัง,” สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2558, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/432170>

- สอบถามความต้องการการช่วยเหลือทางกฎหมายของผู้ต้องขังเมื่อแรกเข้า ทั้งเรื่องนายความและปัญหาข้อกฎหมายอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการให้บริการต่อไป

- ให้มีเจ้าหน้าที่ด้านกฎหมายรับผิดชอบดูแลและให้บริการด้านกฎหมายแก่ผู้ต้องขัง ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับการประสานงานกับนายความส่วนตัวของผู้ต้องขัง หรือองค์กรช่วยเหลือทางกฎหมายภายนอก

- จัดให้มีมุมหนังสือกฎหมายในห้องสมุดของเรือนจำ เพื่อให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสศึกษาข้อกฎหมาย เอกสาร แบบฟอร์ม ตลอดจนตัวอย่างคำแถลงหรือคำร้องต่าง ๆ และเพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับรู้ถึงสิทธิของตน

- จัดทำคู่มือเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือคำแนะนำในการต่อสู้คดี รวมทั้งการเรียกร้องค่าทดแทนจากการต้องโทษจำคุกในเรือนจำโดยไม่มีความผิด

- เชิญวิทยากรผู้มีความรู้และประสบการณ์ทางกฎหมาย มาบรรยายให้ความรู้และให้คำปรึกษาข้อกฎหมายแก่ผู้ต้องขัง

อย่างไรก็ตาม แม้ในปัจจุบันจะมีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนมากขึ้น และแม้ผู้ต้องขังจะอาศัยกิจกรรมในโครงการที่กรมราชทัณฑ์จัดขึ้นเพื่อประโยชน์ทางแพ่งของตนได้ แต่ปัญหาในการได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายของผู้ต้องขังนั้นเกิดจากการที่ไม่ได้รับความร่วมมือจากเจ้าพนักงานในเรือนจำ กล่าวคือ ในทางปฏิบัติเมื่อผู้ต้องขังร้องขอให้เจ้าพนักงานช่วยดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ติดต่อกับองค์กรภายนอกที่มีหน้าที่ช่วยเหลือด้านกฎหมายแก่ประชาชน เจ้าพนักงานก็มักจะดำเนินการให้อย่างเชื่องช้าและไม่ติดตามผลการดำเนินการดังกล่าว โดยเฉพาะกับเรื่องทางแพ่ง เนื่องจากไม่มีกฎหมายใดกำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานไว้อย่างชัดเจน จึงทำให้ผู้ต้องขังไม่ได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายเท่าที่ควร และยังเป็นเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังที่ยังไม่มีกฎหมายมารับรองเรื่องดังกล่าว ยิ่งทำให้ไม่มีหน่วยงานใดหรือองค์กรใดเข้ามาช่วยเหลือผู้ต้องขัง ซ้ำยังไม่ได้ให้ความสนใจในเรื่องนี้เสียเลย การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างใด ๆ แก่ผู้ต้องขังในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำจึงมีอาจมีขึ้นและเป็นจริงได้ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหลายอาจลืมไปว่าในขณะที่ผู้ต้องขังได้รับโทษทางอาญาอยู่นั้น ก็ไม่ควรให้สิทธิทางแพ่งหรือสิทธิในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังได้รับความกระทบกระเทือนไปด้วย เพราะอาจทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่าคุณต้องถูกละทิ้งโทษซ้ำสองทั้งการถูกละทิ้งโทษในทางอาญาและทางแพ่งอันเป็นสิ่งที่ไม่ควรเกิดขึ้นกับผู้ต้องขัง

ดังนั้น ในขณะที่ยังไม่มีกฎหมายมารับรองเช่นนี้ องค์กรของรัฐหรือหน่วยงานอื่นใดควรจะเข้ามาให้ความรู้ถึงวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ยังพอทำได้อยู่บ้างในทาง

กฎหมาย แม้จะมีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องดังกล่าว ก็ยิ่งดีกว่าปล่อยให้ผู้ต้องขังไม่ได้จัดการอะไรเลย ซึ่งเป็นผลมาจากความไม่รู้ว่าตนมีสิทธิอะไรอยู่บ้างในทางแพ่ง เพราะการที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการที่ผู้ต้องขังจะเรียกร้องสิทธิที่ตนมีอยู่ตามกฎหมายทั้งในเชิงเนื้อหาและวิธีการอย่างเรื่องการขอให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้กับตน และหากผู้ต้องขังไม่ได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายมากเท่าไร ก็ยิ่งทำให้การเรียกร้องสิทธิที่ผู้ต้องขังมีอยู่น้อยลงไปเท่านั้น

3.2.1.4 อภิปรายผลการศึกษาจากแบบสอบถามผู้ต้องขังเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากการวิเคราะห์ปัญหาที่ผู้ต้องขังได้รับเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำนั้น เป็นเหตุให้ผู้เขียนมีความประสงค์ที่จะทราบว่าในความเป็นจริง ผู้ต้องขังมีปัญหาอุปสรรค และได้รับผลกระทบจากการที่ไม่มีบุคคลใดจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังหรือไม่ หรือในกรณีที่มีคนจัดการแทนผู้ต้องขังแล้ว ผู้ต้องขังยังมีปัญหาหรือได้รับผลกระทบจากการจัดการดังกล่าวอยู่หรือไม่ ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงได้จัดทำแบบสอบถามขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อสอบถามผู้ต้องขังถึงเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทย โดยผู้เขียนได้ทำหนังสือขออนุญาตดำเนินการดังกล่าวจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด²⁶⁶

²⁶⁶ หนังสือเลขที่ ยธ 0705.1/14566 เรียบ คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่องอนุญาตให้แจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง ลงวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2558 และหนังสือเลขที่ ยธ 0705.1/26263 เรียบ คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่องอนุญาตให้เก็บข้อมูลการศึกษาวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม ลงวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2558

หนังสือเลขที่ 0705.1/14568 เรียบ ผู้อำนวยการพัฒนสถานหญิงกลาง เรื่องอนุญาตให้นักศึกษาแจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง ลงวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2558 และหนังสือเลขที่ 0705.1/26264 เรียบ ผู้อำนวยการพัฒนสถานหญิงกลาง เรื่องอนุญาตให้เก็บข้อมูลการศึกษาวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม ลงวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2558

หนังสือเลขที่ 0705.1/14568 เรียบ ผู้บัญชาการเรือนจำคลองเปรม เรื่องอนุญาตให้นักศึกษาแจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง ลงวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2558 และหนังสือเลขที่ 0705.1/26264 เรียบ ผู้บัญชาการเรือนจำคลองเปรม เรื่องอนุญาตให้เก็บข้อมูลการศึกษาวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม ลงวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2558

ในหัวข้อนี้ผู้เขียนได้ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาหรือระเบียบวิธีการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) ซึ่งเป็นวิธีวิจัยที่ค้นหาความรู้ความจริงโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) หรืออาจกล่าวว่าเป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) ก็ได้ เพราะเป็นการศึกษาหรือการวิจัยที่ใช้ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลโดยตรง ณ ที่นี้ก็คือการเก็บข้อมูลจากตัวผู้ต้องขัง เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงอันนำไปสู่แนวทางการแก้ไข ปัญหา โดยมีขั้นตอนในการศึกษา ดังต่อไปนี้

วิธีการศึกษา เรื่อง ปัญหาและผลกระทบที่ผู้ต้องขังได้รับเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย มีวิธีการศึกษาค้นคว้าการวิจัยแบบภาคสนาม (Field Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้เขียนได้จัดทำขึ้นตามขอบวัตถุประสงค์ที่ต้องการทราบและนำมาเป็นหลักในการกำหนดประเด็นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อเท็จจริงและความคิดเห็นหรือทัศนคติของผู้ต้องขังที่มีต่อปัญหาและอุปสรรคในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ภายนอกเรือนจำนั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะนำไปวิเคราะห์ปัญหาและค้นหาแนวทางในการแก้ไขต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ผู้เขียนได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์ในส่วนของข้อเท็จจริง ปัญหา และทัศนคติของผู้ต้องขัง โดยแบบสอบถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทย²⁶⁷ มีทั้งคำถามแบบคำถามปลายปิด (Close – end Question) ซึ่งกำหนดตัวเลือกให้ผู้ต้องขังตอบคำถามที่ตรงตามความจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องขัง และแบบคำถามปลายเปิด (Open – end Question) ที่เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังสามารถเลือกตอบได้มากกว่าหนึ่งข้อ หรือสามารถระบุข้อมูลอื่น ๆ ที่ไม่ได้อยู่ในตัวเลือกที่กำหนดไว้ หรือเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังตอบคำถามได้อย่างอิสระ ในส่วนของความคิดเห็นหรือทัศนคติส่วนตัวที่มีต่อปัญหาดังกล่าว ซึ่งแบบสอบถามชุดนี้สามารถแบ่งได้ออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ต้องขัง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ภายนอกเรือนจำ

ส่วนที่ 3 การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง

และหนังสือเลขที่ 0705.1/26265 เรียง ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี เรื่อง อนุญาตให้เก็บข้อมูลการศึกษาวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม ลงวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2558 เพื่อขอแจกแบบสอบถามแก่ผู้ต้องขัง ณ เรือนจำจังหวัดนนทบุรี

²⁶⁷โปรดดู ภาคผนวก ก.

ส่วนที่ 4 ผลของการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน
และส่วนที่ 5 ทศนคติและความคิดเห็นเรื่องการจัดการทรัพย์สินและ
หนี้สินของผู้ต้องขัง

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ก่อนที่ผู้เขียนจะนำ
แบบสอบถามที่จัดทำขึ้นไปใช้จริง ผู้เขียนได้ทดสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity)
เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนั้นมีความถูกต้องและเชื่อถือได้ โดยผู้เขียนนำ
แบบสอบถามไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและ
ภาษาที่ใช้ และนำไปให้เจ้าหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ ฝ่ายทัณฑวิทยา ตรวจสอบความถูกต้องและความ
เหมาะสมของคำถามที่ใช้ในแบบสอบถามอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งผู้เขียนนำข้อบกพร่องที่ได้รับการชี้แจงมา
แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความถูกต้อง ชัดเจน และครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะทราบ
จากแบบสอบถามดังกล่าว อย่างไรก็ตาม แบบสอบถามชุดนี้ไม่สามารถทำการตรวจสอบคุณภาพด้วย
วิธีการอื่น ๆ ได้อีก เช่น การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ความยากง่าย (Difficulty) เป็นต้น
เนื่องจากการตรวจสอบด้วยวิธีการอื่นนั้นจำเป็นต้องใช้ข้อมูลที่เป็นตัวเลข หรือข้อมูลที่สามารถเรียงลำดับ
คะแนนได้ แต่แบบสอบถามชุดนี้เป็นการสอบถามถึงข้อเท็จจริง เช่น รายการทรัพย์สินและหนี้สินที่
ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำ วิธีการจัดการ ผลของการจัดการดังกล่าว เป็นต้น อย่างมากที่สุดทำได้
เพียงรวบรวมสถิติว่าในคำถามนั้น ๆ มีคนที่ตอบเหมือนกันเป็นจำนวนกี่คน ข้อมูลจากการตอบ
แบบสอบถามชุดนี้จึงไม่สามารถนำมาคิดเป็นตัวเลข เป็นค่า หรือเป็นจำนวนที่จะนำมาคำนวณเพื่อทำ
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยวิธีการอื่นได้ ดังนั้น การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้
ในการศึกษานี้จึงสามารถทำได้โดยการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาเท่านั้น

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการศึกษา หมายถึง หน่วยของข้อมูล
ทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษา ถ้าประชากรที่จะศึกษานั้นมีจำนวนมากหรือมีขนาดใหญ่ การศึกษาวิจัย
มักจะศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ของประชากร วิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำ
หน้าที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากรทั้งหมดนั้นสามารถทำได้โดยการสุ่มตัวอย่าง (Sampling) ซึ่งจะใช้
ทฤษฎีความน่าจะเป็นในการเลือกกลุ่มตัวอย่างหรือไม่ก็ได้ โดยงานวิจัยส่วนนี้มุ่งศึกษาไปที่ผู้ต้องขังที่
เป็นนักโทษเด็ดขาด และจากการสำรวจจำนวนของผู้ต้องขังที่เป็นนักโทษเด็ดขาดเมื่อวันที่ 27
สิงหาคม พ.ศ. 2558 จำนวนนักโทษเด็ดขาดมีทั้งสิ้น 243,732 คน ซึ่งนับได้ว่าเป็นประชากรที่มีขนาด
ใหญ่มาก อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมิได้มีความมุ่งประสงค์ที่จะศึกษากลุ่มตัวอย่างของผู้ต้องขังเพื่อใช้เป็น
ตัวแทนของจำนวนผู้ต้องขังที่เป็นนักโทษเด็ดขาดทั้งหมด แต่มุ่งที่จะทราบและแสดงให้เห็นถึงข้อมูล
ของผู้ต้องขังจำนวนหนึ่งว่า ผู้ต้องขังจำนวนเหล่านั้นมีปัญหาหรืออุปสรรคในการจัดการทรัพย์สินและ

หนังสือที่มีอยู่ภายนอกเรือนจำหรือไม่ อย่างไร ดังนั้น จึงมีจำเป็นต้องมีการกำหนดถึงวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้เป็นตัวแทนที่ดีของประชากรคือผู้ต้องขังที่เป็นนักโทษเด็ดขาดทั้งหมด

ผู้ต้องขังที่เลือกมาศึกษานี้ ผู้เขียนไม่ได้จำกัดว่าจะถูกจำคุกด้วยฐานความผิดใดและไม่จำกัดด้วยว่าผู้ต้องขังรายนั้นจะมีอายุเท่าไร แต่ผู้เขียนกำหนดให้ระยะเวลาในการจำคุกเป็นตัวแปรของการศึกษา กล่าวคือ ผู้เขียนได้แบ่งกลุ่มของผู้ต้องขังออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไปและกลุ่มที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี ทั้งนี้ เพื่อทำการศึกษาวาระยะเวลาในการจำคุกจะมีผลต่อทรัพย์สินและหนังสือภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังหรือไม่ และจะมีผลต่อทิศทางหรือแนวโน้มในการตอบแบบสอบถามที่แตกต่างกันไปอย่างไร เนื่องจากผู้เขียนเห็นว่าระยะเวลาของการถูกจำคุกที่ต่างกันอาจทำให้ผลกระทบหรือแนวคิดของผู้ต้องขังมีความแตกต่างกันได้ โดยผู้เขียนกำหนดจำนวนของผู้ต้องขังที่จะทำการศึกษาไว้ดังนี้

1. ผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป จำนวน 200 คน แบ่งเป็นผู้ต้องขังชายจากเรือนจำกลางคลองเปรม จำนวน 100 คน และผู้ต้องขังหญิงจากทัณฑสถานหญิงกลาง จำนวน 100 คน

2. ผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี จำนวน 200 คน แบ่งเป็นผู้ต้องขังชายจากเรือนจำจังหวัดนนทบุรี จำนวน 100 คน และผู้ต้องขังหญิงจากทัณฑสถานหญิงกลาง จำนวน 100 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้เขียนได้ทำเรื่องขอให้ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ออกหนังสือถึงอธิบดีกรมราชทัณฑ์ เพื่อขออนุญาตให้ผู้เขียนเข้าดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ต้องขังโดยใช้แบบสอบถาม ณ เรือนจำกลางคลองเปรม ทัณฑสถานหญิงกลาง และเรือนจำจังหวัดนนทบุรี

2. เมื่อกรมราชทัณฑ์มีหนังสืออนุญาตให้ผู้เขียนเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลได้แล้ว ผู้เขียนได้ไปติดต่อเจ้าหน้าที่ ณ เรือนจำนั้น ๆ โดยเจ้าหน้าที่เรือนจำแจ้งว่าตนจะเป็นผู้นำแบบสอบถามเข้าไปให้ผู้ต้องขังทำในเรือนจำ และกำหนดวันที่มารับแบบสอบถามคืน

3. หลังจากที่ได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ผู้เขียนได้ทำการตรวจสอบความเรียบร้อยและจะนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาอธิบายและวิเคราะห์ผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามชุดนี้ ผู้เขียนจะใช้ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) แสดงประกอบกับจำนวนตัวเลขที่ได้จากการรวบรวมในแต่ละข้อ เพื่อแสดงให้เห็นถึงทิศทางหรือแนวโน้มของคำตอบ

ผู้เขียนได้แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 5 ส่วน ตามส่วนของแบบสอบถามที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น และแยกการพิจารณาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มของผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป และกลุ่มของผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลหรือคำตอบของผู้ต้องขังทั้งสองกลุ่มว่ามีทิศทางหรือแนวโน้มที่แตกต่างกันหรือเหมือนกัน อย่างไร โดยผู้เขียนจะขอยกตารางผลการศึกษาจากแบบสอบถามผู้ต้องขัง เรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทย ไปไว้ในส่วนของภาคผนวก²⁶⁸ แต่ในที่นี้จะขอกล่าวถึงผลการศึกษาอย่างสรุปดังความจะกล่าวต่อไปนี้

อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ต้องขังทั้งสองกลุ่มจำนวน 400 คน ผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่จะอยู่ช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น (Early adulthood) คือช่วงอายุ 20 ปี ถึง 40 ปี แต่หลังจากที่เริ่มเข้าสู่วัยวัยกลางคน (Middle age หรือ Middle adulthood) คือช่วงอายุ 40 ปี ขึ้นไป จนถึง 60 ปี อัตราของผู้กระทำความผิดจะลดลงเรื่อย ๆ ตามอายุที่เพิ่มขึ้น ซึ่งข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเรื่องอายุของผู้ต้องขังนี้ มีความสอดคล้องและเป็นไปในทำนองเดียวกันกับสถิติที่กรมราชทัณฑ์ได้จัดสำรวจขึ้นเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558²⁶⁹ ด้วย โดยวัยผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นช่วงชีวิตที่กำลังเข้าสู่การปรับตัวกับบทบาทใหม่ ทั้งบทบาทของการทำงาน บทบาทของชีวิตคู่ บทบาทของการเป็นบิดามารดา บุคคลเหล่านี้จึงต้องรับมือกับบทบาทใหม่ ต้องทำงานหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว²⁷⁰ สำหรับวัยกลางคนนั้น หากเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงาน จะเป็นผู้ที่มีอารมณ์มั่นคง รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักให้อภัย แต่สำหรับผู้ที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตหรือต้องเหนี่ยวกับการทำงานหรือมีปัญหาครอบครัวหรือต้องเผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจ อาจทำให้เขารู้สึกท้อแท้ สิ้นหวัง มีภาวะเครียด หมดคุณค่าในตัวเอง จนอาจมีอาการซึมเศร้าหรือตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้องได้²⁷¹

²⁶⁸โปรดดู ภาคผนวก ข.

²⁶⁹กรมราชทัณฑ์, “สถิติราชทัณฑ์แยกตามประเภท (รท.103) ตารางที่ 1 สถิตินักโทษเด็ดขาด แยกตามกำหนดโทษตามหมายศาล สำรวจ ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2558, จาก <http://www.cor-rect.go.th/stathomepage/>

²⁷⁰จรัสลักษณ์ อินสุยะ และคณะ, “เอกสารการค้นคว้า เรื่อง วัยผู้ใหญ่และวัยกลางคน,” สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2558, จาก <http://www.human.cmu.ac.th/home/hc/ebook/006305/07-teenage.pdf>

²⁷¹เพ็งอ่าง, น.10.

เมื่อผู้ต้องขังส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงานซึ่งเป็นช่วงที่ต้องหากำล้งทรัพย์เพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัว แต่เมื่อพวกเขาจบการศึกษาสูงสุดเพียงระดับมัธยมศึกษาและประถมศึกษา ผู้ต้องขังส่วนใหญ่จึงต้องประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปซึ่งอาจได้รับเงินหรือค่าตอบแทนที่ไม่เพียงพอแก่การดำรงชีพ ผู้ต้องขังเกินกว่าครึ่งหนึ่งจึงหันมาประกอบอาชีพอาชญากรรมด้วยการค้ายาเสพติด เนื่องจากการค้ายาเสพติดเป็นหนทางที่ทำให้ได้มาซึ่งเงินทองจำนวนมากในเวลาอย่างรวดเร็ว และตามผลงานวิจัยเรื่อง การกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำพิเศษธนบุรี²⁷² ที่มีผลการวิจัยด้านค่านิยมของผู้ต้องขังต่อการกระทำผิดว่า การประกอบอาชีพอาชญากรรมเป็นหนทางเดียวที่จะทำให้ตนมีความเท่าเทียมกับคนอื่น ๆ ในสังคมได้ เนื่องจากสังคมไทยมักยกย่องคนที่มีฐานะร่ำรวยมากกว่าคนดีมีคุณธรรมแต่ยากจน เป็นสังคมแบบวัตถุนิยม ฟุ้งเฟ้อ มีการแข่งขันความร่ำรวย และความเหลื่อมล้ำระหว่างคนจนและคนรวยก็ยังมีอยู่มาก ประกอบกับทัศนคติของผู้ต้องขังคดียาเสพติดซึ่ง “ส่วนใหญ่มีมูลเหตุจูงใจมาจากการประสบปัญหาเศรษฐกิจ ไม่มีทางเลือกในชีวิต ต้องการมีฐานะดี เป็นที่ยอมรับในสังคม”

งานวิจัยที่เคยมีมาได้ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยหรือสาเหตุหลักที่ผู้ต้องขังยอมเสี่ยงที่จะกระทำความผิดนั้นก็เนื่องมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจ ความต้องการที่จะรวยทางลัด หรือมีความปรารถนาที่จะมีฐานะที่ดีขึ้น จนถึงขั้นร่ำรวย เพื่อให้ตนเป็นที่ยอมรับหรือเป็นที่นับหน้าถือตาของคนในสังคม แต่ไม่ว่าผู้ต้องขังจะกระทำความผิดโดยมีสาเหตุมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจหรือไม่ ก็ได้หมายความว่าผู้ต้องขังจะเป็นคนยากจนจนสิ้นเนื้อประดาตัว ไม่มีทรัพย์สินอะไรเหลืออยู่เลย จึงได้ยอมเสี่ยงที่จะกระทำความผิด ซึ่งข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในส่วนที่สอง เรื่องทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำก็แสดงให้เห็นว่า แม้ผู้ต้องขังเกินกว่าครึ่งหนึ่งจะเป็นผู้ต้องขังคดียาเสพติดซึ่งอาจเป็นผู้ที่ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจก็ตาม แต่ผู้ต้องขังทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่ยังคงมีทรัพย์สินอยู่ภายนอกเรือนจำ โดยมากเป็นทรัพย์สินประเภทสังหาริมทรัพย์ รองลงมาเป็นอสังหาริมทรัพย์ และเมื่อดูในด้านหนี้สินปรากฏว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีหนี้สิน แต่อีกกว่าร้อยละ 20 ของจำนวนคำตอบของแต่ละกลุ่ม แสดงให้เห็นว่ายังมีผู้ต้องขังจำนวนหนึ่งที่เป็นผู้ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจหรือมีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายจึงทำให้ผู้ต้องขังมีหนี้สินหรือมีภาระผูกพันอื่นๆ

เมื่อศึกษาเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำแล้ว ผู้ต้องขังทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่มีผู้ดำเนินการจัดการแทน โดยมากเป็นบิดามารดา รองลงมาเป็นญาติคนอื่น ๆ รองลงมาเป็นคู่สมรส แต่ยังมีผู้ต้องขังอีกส่วนหนึ่งที่แม้จะมีทรัพย์สินหรือหนี้สินอยู่ภายนอกเรือนจำ แต่บุคคลเหล่านั้นก็ไม่มีผู้ใดดำเนินการจัดการแทนให้ โดยสาเหตุส่วนใหญ่

²⁷² มนตร์ รักษ์ศรี, “การกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำพิเศษธนบุรี”, (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), น.98.

ที่ผู้ต้องขังเลือกมานั้นมักเป็นเหตุผลอื่น ๆ เช่น ไม่มีผู้ที่สามารถไว้วางใจได้ ไม่มีคนที่ซื่อสัตย์พอที่ผู้ต้องขังจะยอมให้จัดการแทน หรือญาติไม่มีความเข้าใจ แต่ก็ยังมีผู้ที่ระบุว่าตนไม่มีทรัพย์สินหรือหนี้สินใดให้จัดการ และเหตุผลรองลงมาคือเป็นความต้องการของผู้ต้องขังเองที่ไม่ต้องการให้ใครมาจัดการแทน รองลงมาคือแม้ผู้ต้องขังจะมีญาติพี่น้อง แต่ก็ไม่มีใครยอมจัดการให้ และยังมีเหตุผลอื่น ๆ ดังที่อธิบายตามตารางที่ 3.10 และตารางที่ 3.11

สำหรับแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินนั้น ผู้จัดการของผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่มีการปรึกษาผู้ต้องขังด้วยการมาติดต่อผู้ต้องขังที่เรือนจำด้วยตนเอง รองลงมาเป็นการติดต่อผ่านทางจดหมาย แต่ยังมีอีกส่วนหนึ่งที่ผู้จัดการได้ดำเนินการไปโดยไม่มีการปรึกษาผู้ต้องขังเลย โดยเหตุผลส่วนใหญ่ที่ผู้ต้องขังเลือกมาก็คือ เหตุผลอื่น ๆ เช่น ที่ไม่มีการปรึกษานั้นเป็นเพราะผู้ต้องขังไม่มีทรัพย์สินเหลือให้จัดการอีกต่อไป หรือเป็นผู้ที่ไม่มีหนี้สิน เหตุผลรองลงมาคือ ผู้ต้องขังเองก็ไม่ทราบเช่นกันว่าเหตุใดผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนจึงไม่ติดต่อมาเพื่อปรึกษาแนวทางหรือวิธีการจัดการ ในส่วนผู้จัดการของผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปีส่วนใหญ่ กลับเป็นว่าไม่มีการปรึกษาผู้ต้องขังถึงแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง โดยมีเหตุผลอื่น ๆ เช่นกัน เช่น ทรัพย์สินที่ตนมีถูกอายัดไปหมดแล้ว หรือเป็นผู้ที่ไม่มีทรัพย์สินเหลืออยู่ หรือไม่มีหนี้สินให้ต้องจัดการ หรือเจ้าหน้าที่ของผู้ต้องขังขยายระยะเวลาในการชำระหนี้จนกว่าจะพ้นโทษ จึงไม่จำเป็นต้องมีการปรึกษาในเรื่องดังกล่าว เป็นต้น เหตุผลรองลงมาที่ผู้จัดการไม่ติดต่อผู้ต้องขังเพื่อปรึกษาวิธีการจัดการนั้นเป็นเพราะผู้ต้องขังได้มอบหมายให้บุคคลดังกล่าวสามารถจัดการแทนได้ทุกอย่างอยู่แล้ว แต่ก็ยังมีผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังอีกจำนวนหนึ่งที่ยังมีการติดต่อมาเพื่อปรึกษาหรือสอบถามแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินหรือหนี้สินของผู้ต้องขังด้วยการมาติดต่อผู้ต้องขังที่เรือนจำด้วยตนเอง รองลงมาเป็นการติดต่อผ่านทางจดหมาย โดยผู้จัดการเหล่านั้นได้ดำเนินการไปตามความประสงค์ของผู้ต้องขัง

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากแบบสอบถามของผู้ต้องขังทั้งสองกลุ่มพบว่า แม้ว่าผู้ต้องขังจะมีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน แต่ผลของการจัดการเกือบครึ่งหนึ่งมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังบางเรื่องเท่านั้น รองลงมาจึงจะมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังทุกเรื่อง และยังมีอีกจำนวนหนึ่งที่ผลของการจัดการดังกล่าวไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังเลย และถ้าพิจารณาต่อไปถึงผลจากการที่มีผู้ดำเนินการจัดการแทน แต่การจัดการนั้นเป็นไปในทางที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขัง รวมถึงผลของการที่ไม่มีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังเลยนั้น ปรากฏว่า ผู้ต้องขังทั้งสองกลุ่มเลือกคำตอบที่ว่า ไม่ทำให้เกิดผลประโยชน์หรือความเสียหายใด ๆ ขึ้นทั้งในขณะนี้และในอนาคต รองลงมาคือไม่มีผลประโยชน์หรือความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นในขณะนี้ แต่คาดหมายได้ว่าเมื่อตนพ้นโทษออกไปจะ

ได้รับความลำบากมากขึ้นอันเนื่องมาจากความเสียหายที่ไม่มีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนหรือมี แต่จัดการไปในทางที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขัง รองลงมาคือมีผลทำให้ทรัพย์สินที่มี อยู่ลดน้อยลง ผลรองลงมาคือทำให้หนี้สินหรือภาระผูกพันอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น และยังมีผลเกี่ยวกับคดี ความอีกสองประการด้วยกัน

จากผลการสำรวจในส่วนนี้ทำให้เราเห็นได้ว่า แม้ผู้ต้องขังจะมีผู้จัดการ ทรัพย์สินและหนี้สินแทน แต่ผู้จัดการเหล่านั้นก็ยังคงอาจดำเนินการจัดการไปในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังได้ ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้ต้องขังไม่สามารถสอดส่องดูแลการ ดำเนินการของบุคคลดังกล่าวได้ หรือเป็นเพราะไม่มีความสะดวกในการติดต่อระหว่างผู้ต้องขังกับ ผู้จัดการ หรือเป็นเพราะตัวผู้จัดการเองไม่มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่มีความรู้ความเข้าใจ หรือไม่ยอมมา ปรีक्षाหรือสอบถามผู้ต้องขังถึงแนวทางหรือวิธีการดำเนินการจัดการ หรือเป็นเพราะไม่มีกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ใดที่เข้ามาควบคุมการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังให้เป็นไป ในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสม แต่ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใดก็ตาม ทั้งกรณีที่มีและไม่มีผู้จัดการ ทรัพย์สินและหนี้สินแทน ผู้ต้องขังต่างก็มีโอกาสและมีความเสี่ยงที่จะได้รับความเสียหายที่อาจเกิดกับ ทรัพย์สินและหนี้สินของเขาด้วยกันทั้งสิ้น เนื่องจากโดยสภาพที่ผู้ต้องขังต้องอยู่ภายในเรือนจำ ผู้ต้องขังจึงไม่สามารถที่จะทราบหรือรับรู้ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายนอกได้จนกว่าจะมีผู้มา แจ้งหรือติดต่อมายังผู้ต้องขัง

และเมื่อมีความเสียหายอย่างใด ๆ เกิดขึ้นแล้ว ผู้ต้องขังทั้งสองกลุ่มส่วน ใหญ่เลือกที่จะไม่เรียกให้บุคคลได้รับผิดในความเสียหายนั้น เนื่องจากผู้ต้องขังไม่ยากให้เป็นคดีความ กัน หรือบางรายเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย หรือไม่ยากให้มีเรื่องบาดหมางหรือผิดใจกัน เป็นต้น จำนวนคำตอบรองลงมาคือ ผู้ต้องขังคิดว่าตนไม่สามารถเรียกให้บุคคลได้รับผิดชอบได้เลย เนื่องจาก ตนไม่มีบุคคลใดจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน หรือผู้จัดการนั้นไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะ รับผิดชอบได้ หรือผู้จัดการนั้นอาจไม่ยอมรับผิดชอบในบรรดาความเสียหายที่เกิดขึ้น จำนวนคำตอบ รองลงมาคือ ผู้ต้องขังคิดว่าตนจะสามารถเรียกให้ผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินรับผิดชอบในความเสียหาย ที่เกิดขึ้นได้เพียงบางส่วนเท่านั้น เนื่องจากบุคคลดังกล่าวไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะรับผิดชอบได้ ทั้งหมด หรือบุคคลดังกล่าวอาจไม่ยอมรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมด เป็นต้น และจำนวน คำตอบที่น้อยที่สุดคือ ผู้ต้องขังคิดว่าตนจะสามารถเรียกให้ผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินรับผิดชอบในความเสียหายซึ่งเกิดจากการดำเนินการจัดการนั้นได้ทั้งหมด

ข้อมูลในส่วนนี้ชี้ให้เห็นว่า ไม่ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นจะมาจากการมี หรือไม่มีบุคคลใดดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำแทนก็ตาม แต่ หากมีความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว ผู้ต้องขังจำเป็นต้องเป็นผู้แบกรับภาระหรือความเสียหายไว้ด้วยตนเอง

ทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมด เพราะการเรียกให้บุคคลใดมารับผิดในความเสียหายนั้น ๆ คงเป็นไปได้ยาก หรือแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย หรือแม้จะเรียกให้เขารับผิดชอบแล้ว โอกาสที่ตนจะได้รับการชดเชยก็น้อยมากเช่นกัน ดังนั้น การให้บุคคลใดมารับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นการเยียวยาหรือเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุเช่นนี้จึงมิได้ช่วยให้ชีวิตหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขังเป็นไปได้ในทางที่ดีขึ้นเลย ซ้ำยังอาจเป็นสิ่งบั่นทอนกำลังใจของผู้ต้องขังที่ต้องมาประสบกับความเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งตนไม่สามารถเรียกให้บุคคลใดมารับผิดชอบได้เลย ผู้ต้องขังอาจรู้สึกท้อถอย สิ้นหวัง การส่งเสริมให้ผู้ต้องขังกลับตัวกลับใจเพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่ภายหลังการพ้นโทษจึงเป็นไปได้ยากเช่นกัน ข้อมูลจากแบบสอบถามซึ่งเป็นส่วนของข้อเท็จจริงทั้งหมด ไม่ว่าจะ เป็นทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำ แนวทางหรือวิธีการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินเหล่านั้น รวมถึงผลของการมีหรือไม่มีบุคคลใดดำเนินการจัดการแทนจึงเป็นสิ่งที่มาสนับสนุนหรือทำให้ปัญหาที่ผู้เขียนได้นำเสนอมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และทำให้ผู้ที่มาศึกษาได้เห็นถึงประเด็นปัญหาเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำทั้งในทางทฤษฎีตามที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์มา และได้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่จริงซึ่งผู้ต้องขังจำต้องเผชิญกับมันด้วย

ในส่วนสุดท้ายของแบบสอบถามเรื่องทัศนคติและความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำนั้น เป็นส่วนที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ความเข้าใจ และความประสงค์ของผู้ต้องขังเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว โดยผู้ต้องขังส่วนใหญ่ไม่ทราบว่า มีบุคคลบางประเภทที่ถูกกฎหมายจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตน (ทำนิติกรรมสัญญา) และผู้ต้องขังส่วนใหญ่ก็ไม่คิดว่าตนเป็นบุคคลที่ถูกกฎหมายจำกัดความสามารถดังกล่าวด้วย แต่ก็ยังมีอีกส่วนหนึ่งที่คิดว่าตนเป็นบุคคลที่ถูกกฎหมายจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน ซึ่งผู้ต้องขังที่คิดเห็นเช่นนี้ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้อย่างมากมายดังที่ยกขึ้นมาตามตารางที่ 3.18 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะส่วนใหญ่มักเป็นไปได้ในทางที่เห็นควรให้มีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง มีความประสงค์ที่จะให้ทางรัฐหรือเจ้าหน้าที่ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นการหาบุคคลดำเนินการจัดการแทน หรือการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ต้องขังในการติดต่อกับผู้จัดการของตน หรือการให้ความรู้ความเข้าใจและคำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว การหามาตรการช่วยเหลือด้านหนี้สิน เช่น การผ่อนผันการชำระหนี้ การระงับดอกเบี้ย การจัดการให้หนี้นอกระบบเข้าสู่ในระบบ เป็นต้น เพื่อเป็นการลดความเสียหายหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นในอนาคตให้แก่ผู้ต้องขัง

นอกจากนี้ ผู้ต้องขังทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการมีกฎหมายบัญญัติเรื่องการตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง ทั้งเรื่องบุคคลผู้มีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สิน อำนาจหน้าที่ ค่าตอบแทน และความรับผิดชอบของผู้จัดการทรัพย์สิน

และหนี้สินนั้น และส่วนใหญ่ยังเห็นว่าหากมีกฎหมายดังกล่าวก็จะทำให้ตนได้รับประโยชน์หรือได้ใช้สิทธิที่ดินอยู่ตามกฎหมายในฐานะที่เป็นเจ้าของหรือเป็นผู้ทรงสิทธิหรือหน้าที่ในบรรดาทรัพย์สินและหนี้สินนั้น ๆ โดยความคิดเห็นของผู้ต้องขังในเรื่องนี้สามารถดูได้จากคำอธิบายในตารางที่ 3.19 และตารางที่ 3.20 และที่สำคัญที่สุด ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่ผู้ต้องขังเขียนมาได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรค ความเดือดร้อนและผลกระทบที่ผู้ต้องขังได้รับ ซึ่งผู้เขียนจะนำความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่าง ๆ มารวบรวมและวิเคราะห์เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้มีความสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้ต้องขังต่อไป

3.2.2 ปัญหาและอุปสรรคในด้านผู้มีส่วนได้เสีย

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าปัญหาในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังนั้นมีได้มีผลกระทบเฉพาะผู้ต้องขังเท่านั้น แต่ยังมีผลกระทบไปถึงบุคคลภายนอกผู้มีความเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง ซึ่งอาจเป็นญาติหรือเป็นบุคคลผู้มีส่วนได้หรือส่วนเสียในประโยชน์หรือสิทธิหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งจากการที่ผู้ต้องขังต้องถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ หรือมีความสัมพันธ์อื่นใดกับผู้ต้องขังอันมีความจำเป็นที่จะต้องติดต่อกับผู้ต้องขังหรือให้ผู้ต้องขังกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งด้วย แต่โดยสภาพที่ผู้ต้องขังต้องอยู่ในเรือนจำและถ้าผู้ต้องขังไม่มีบุคคลใดที่มีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน หรือมี แต่ไม่ยอมจัดการหรือไม่ให้ความร่วมมือด้วยแล้ว ก็อาจส่งผลให้บุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียดังกล่าวได้รับผลกระทบหรือได้รับความเสียหาย โดยปัญหาและอุปสรรคในด้านผู้มีส่วนได้เสียนี้ สามารถแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.2.2.1 ปัญหาและอุปสรรคในการติดต่อผู้ต้องขังเพื่อดำเนินการหรือจัดการอย่างใดอย่างหนึ่ง

ในกรณีที่ผู้ต้องขังไม่มีบุคคลใดดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน หรือมีแต่บุคคลดังกล่าวไม่ให้ความยินยอมหรือไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการบางอย่างซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องกระทำ อันอาจทำให้บุคคลผู้มีส่วนได้เสียในกิจการหรือในความสัมพันธ์ที่มีกับผู้ต้องขังนั้นต้องสูญเสียในสิ่งที่ควรจะได้ หรืออาจได้รับความเสียหายจากการที่ไม่มีใครดำเนินการแทนผู้ต้องขัง เมื่อไม่มีบุคคลที่อาจดำเนินการแทนผู้ต้องขังแล้ว จึงมีความจำเป็นที่บุคคลดังกล่าวต้องไปติดต่อผู้ต้องขังด้วยตนเองเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามนิติสัมพันธ์ที่มีอยู่ หรือเพื่อขอความยินยอมจากผู้ต้องขัง หรือเพื่อให้ผู้ต้องขังมอบอำนาจให้กับตนในการที่ตนจะดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ เช่น อาจเป็นกรณีที่มีกิจการร่วมกันกับผู้ต้องขังและเพื่อให้กิจการนั้นดำเนินต่อไปได้ จึงจำเป็นต้องได้รับความยินยอมหรือได้รับมอบอำนาจจากผู้ต้องขัง หรือกรณีที่ผู้ต้องขังมีหน้าต้องไปโอนที่ดินให้ตามสัญญาจะซื้อจะขายที่ทำไว้ต่อกัน แต่ต้องถูกจำคุกเสียก่อน หรืออาจเป็นสัญญาต่าง ๆ ไม่ว่าผู้ต้องขังจะอยู่ในฐานะลูกหนี้หรือเจ้าหนี้ซึ่งมีสิทธิและหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อกัน เช่น กรณี

บุคคลภายนอกต้องการโอนทรัพย์สินให้แก่ผู้ต้องขังตามสัญญา แต่ไม่มีบุคคลใดยอมรับชำระหนี้ดังกล่าวแทน บุคคลภายนอกอาจต้องสูญเสียประโยชน์ที่จะได้หากเขาตัดสินใจขายทรัพย์สินนั้นให้กับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ต้องขัง หรือกรณีและผู้ต้องขังเป็นลูกหนี้ แต่เมื่อถึงกำหนดชำระหนี้ไม่มีบุคคลใดมาจัดการการชำระหนี้ให้แก่บุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียนั้น หรือแม้กระทั่งเป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้ต้องขังมีหน้าที่ผูกพันซึ่งปกติจะต้องกระทำ แต่เมื่อถูกจำคุก อีกฝ่ายหนึ่งจะไปเรียกร้องให้ญาติของผู้ต้องขังมาทำหน้าที่หรือดำเนินการแทนก็ไม่ได้ นอกจากจะได้รับความยินยอมหรือได้รับมอบอำนาจจากผู้ต้องขัง

โดยสาเหตุหนึ่งที่บุคคลภายนอกต้องเดินทางมาติดต่อผู้ต้องขังที่เรือนจำด้วยตนเองนั้น อาจมีสาเหตุมาจากกรณีที่บุคคลภายนอกเป็นลูกหนี้ของผู้ต้องขัง แต่ไม่มีบุคคลใดยอมรับชำระหนี้แทนเจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้ต้องขัง หรือตัวลูกหนี้เกรงว่าถ้าไปชำระหนี้ให้กับบุคคลอื่นซึ่งแม้จะเป็นคนในครอบครัวของผู้ต้องขังเอง ก็อาจส่งผลให้ลูกหนี้ต้องมาชำระหนี้ซ้ำสองได้ เพราะการชำระหนี้อันจะมีผลให้หนี้ระงับนั้นจะต้องกระทำต่อผู้มีอำนาจรับชำระหนี้ตามกฎหมายด้วย ดังที่กำหนดไว้ในมาตรา 315 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่า “อันการชำระหนี้นั้น ต้องทำให้แก่ตัวเจ้าหนี้หรือแก่บุคคลผู้มีอำนาจรับชำระหนี้แทนเจ้าหนี้...” ถึงแม้จะเป็นบุคคลในครอบครัว แต่ถ้ามิได้รับมอบอำนาจจากผู้ต้องขังซึ่งเป็นเจ้าหนี้ไว้ บุคคลดังกล่าวก็มีใช้ผู้มีอำนาจรับชำระหนี้แทนได้ตามกฎหมาย เนื่องจากบุคคลในครอบครัวมิใช่ตัวเจ้าหนี้ และมีใช้ผู้มีอำนาจรับชำระหนี้แทนเจ้าหนี้ไม่ว่าจะโดยการมอบอำนาจหรือโดยผลของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย²⁷³ ดังเช่นกรณีที่เจ้าหนี้เป็นผู้หย่อนความสามารถ กฎหมายได้กำหนดให้ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์ แล้วแต่กรณี เป็นผู้มีอำนาจจัดการทรัพย์สินของบุคคลผู้หย่อนความสามารถไว้ เป็นต้น²⁷⁴

เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 2413/2532 จำเลยชำระหนี้ตามคำพิพากษาให้แก่ ส. ภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายของโจทก์ แต่ ส. ไม่ได้เป็นตัวเจ้าหนี้และไม่เป็นผู้มีอำนาจรับชำระหนี้แทนโจทก์ นอกจากนี้ ส. ไม่ได้อยู่ร่วมกับโจทก์ และในวันที่ ส. รับชำระหนี้โจทก์ก็ไม่ได้รู้เห็นด้วย จึงหาเป็นการแสดงว่าโจทก์ให้ ส. รับชำระหนี้แทนและเป็นการให้สัตยาบันในการชำระหนี้ไม่ดั่งนี้ การชำระหนี้ไม่ชอบด้วย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 315

นอกจากนี้ การชำระหนี้ให้กับบุคคลบางจำพวกก็อาจทำให้หนี้ระงับได้ถ้าเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ การชำระหนี้ให้แก่บุคคลผู้ครองตามปรากฏแห่ง

²⁷³ จิต เศรษฐบุตร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 129*, น.197. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 128*, น.303. และดู โสภณ รัตนากร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 127*, น.472.

²⁷⁴ สุนทร มณีสวัสดิ์, *เพ็ญอ้าง*, น.304.

สิทธิในมูลหนี้²⁷⁵ ตามมาตรา 316 บุคคลผู้ถือใบเสร็จเป็นสิ่งสำคัญ²⁷⁶ ตามมาตรา 318 บุคคลผู้ไม่มีสิทธิรับชำระหนี้ แต่เจ้าหนี้ได้ให้สัตยาบัน การชำระหนี้นั้นก็สมบูรณ์ได้²⁷⁷ ตามมาตรา 315 แต่ถ้าไม่มีการให้สัตยาบัน การชำระหนี้จะสมบูรณ์เพียงเท่าที่ตัวเจ้าหนี้ได้ลาภออกมาแต่การนั้น²⁷⁸ ตามมาตรา 317 ดังนั้น การชำระหนี้ให้กับบุคคลอื่นนอกจากตัวเจ้าหนี้ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด ก็จะส่งผลให้หนี้ระหว่างผู้ต้องชั่งในฐานะเจ้าหนี้กับลูกหนี้มีได้ระงับไป และบุคคลภายนอกซึ่งเป็นลูกหนี้อาจต้องมาชำระหนี้ซ้ำสองให้กับผู้ต้องชั่งซึ่งเป็นเจ้าหนี้อีกครั้งก็ได้ ด้วยเหตุนี้ เมื่อกรณีไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด จึงมีความจำเป็นที่ลูกหนี้ต้องมาชำระหนี้ให้กับผู้ต้องชั่งเองโดยตรง ณ เรือนจำ เพื่อให้การชำระหนี้นั้นมีผลสมบูรณ์และระงับสิ้นไปตามกฎหมาย

ทั้งนี้ การติดต่อผู้ต้องชั่งของบุคคลภายนอกจะต้องปฏิบัติตามข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมการติดต่อของบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องชั่งและการเข้าดูกิจการหรือติดต่อการงานกับเรือนจำ พ.ศ. 2555 ลงวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2555 โดยบุคคลภายนอกที่จะเข้าเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องชั่งจะต้องได้รับอนุญาตจากผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บัญชาการเรือนจำเสียก่อน จึงจะเข้าเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องชั่งได้²⁷⁹ และผู้ต้องชั่งรายนั้นจะต้องเป็นผู้ต้องชั่งที่มีสิทธิได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับบุคคลภายนอกด้วย²⁸⁰ และข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ฯ ฉบับปี พ.ศ. 2555 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เพิ่มเติมจากข้อบังคับฉบับกรมราชทัณฑ์ฯ ฉบับปี พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นฉบับที่ถูกยกเลิกโดยข้อบังคับฉบับใหม่ปี พ.ศ. 2555 นี้ คือ ผู้บัญชาการเรือนจำอาจกำหนดให้ผู้ต้องชั่งแจ้งรายชื่อบุคคลภายนอกที่จะให้เข้ามาพบหรือติดต่อกับตนภายในเรือนจำไว้ล่วงหน้าก็ได้

²⁷⁵ เฟื่องอ้าง, น.304. และดู โสภณ รัตนากร, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 127, น.474. และดู จิต เศรษฐบุตตร, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 129, น.198.

²⁷⁶ โสภณ รัตนากร, เฟื่องอ้าง, น.475. และดู สุนทร มณีสวัสดิ์, เฟื่องอ้าง, น.306. และดู จิต เศรษฐบุตตร, เฟื่องอ้าง, น.199.

²⁷⁷ สุนทร มณีสวัสดิ์, เฟื่องอ้าง, น.308. และดู จิต เศรษฐบุตตร, เฟื่องอ้าง, น.198. และดู โสภณ รัตนากร, เฟื่องอ้าง, น.478.

²⁷⁸ สุนทร มณีสวัสดิ์, เฟื่องอ้าง, น.308. และดู จิต เศรษฐบุตตร, เฟื่องอ้าง, น.200. และดู โสภณ รัตนากร, เฟื่องอ้าง, น.478.

²⁷⁹ ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมการติดต่อของบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องชั่ง และการเข้าดูกิจการหรือติดต่อการงานกับเรือนจำ พ.ศ. 2555 ข้อ 7 (1)

²⁸⁰ ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมการติดต่อของบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องชั่ง และการเข้าดูกิจการหรือติดต่อการงานกับเรือนจำ พ.ศ. 2555 ข้อ 7 (2)

แต่จะต้องมีจำนวนไม่เกิน 10 คน และหากจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายชื่อดังกล่าว ต้องมีการแจ้งล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 30 วัน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและความมั่นคงของเรือนจำ แต่กรณีที่มีเหตุพิเศษ ผู้บัญชาการเรือนจำอาจอนุญาตให้บุคคลภายนอก นอกเหนือจากรายชื่อที่ผู้ต้องขังได้แจ้งไว้สามารถเข้าพบหรือติดต่อกับผู้ต้องขังได้²⁸¹ โดยผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขังต้องอยู่ในเขตที่ทางเรือนจำจัดไว้สำหรับการเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขัง²⁸² ห้ามนำสิ่งของใดเข้ามาหรือออกจากเรือนจำหรือส่งมอบให้หรือรับจากผู้ต้องขังโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งถ้าเป็นเงินจะต้องนำฝากไว้กับเจ้าพนักงานเรือนจำเท่านั้น²⁸³ ต้องพูดภาษาไทยและออกเสียงดังพอที่พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมสามารถได้ยินได้²⁸⁴ และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์อื่น ๆ ที่กำหนดไว้ในข้อ 10 แห่งข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมการติดต่อกับบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขัง และการเข้าดูกิจการหรือติดต่อกับเรือนจำ พ.ศ. 2555

นอกจากนี้ ข้อบังคับดังกล่าวได้กำหนดเหตุที่ทำให้บุคคลภายนอกไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขัง เช่น มีกิริยาจาไม่สุภาพ เป็นโรคติดต่อร้ายแรง แต่งกายผิดปกตินิยมในท้องถิ่น หรือไม่สุภาพ หรือสกปรกอย่างร้ายแรง หรือไม่มีกิจเกี่ยวข้อง หรือรู้จักเป็นญาติมิตรกับผู้ต้องขัง เป็นต้น²⁸⁵ ซึ่งถ้าบุคคลภายนอกไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับดังกล่าว ก็จะไม่ได้รับการเข้าเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขัง หรือถ้าได้เข้าไปเยี่ยมหรือติดต่อแล้ว เจ้าพนักงานก็จะมีอำนาจเชิญให้ออกไปจากเรือนจำ หากขัดขืน พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจใช้กำลังพอสมควรเพื่อให้บุคคล

²⁸¹ ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมการติดต่อกับบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขัง และการเข้าดูกิจการหรือติดต่อกับเรือนจำ พ.ศ. 2555 ข้อ 8

²⁸² ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมการติดต่อกับบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขัง และการเข้าดูกิจการหรือติดต่อกับเรือนจำ พ.ศ. 2555 ข้อ 10 (1)

²⁸³ ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมการติดต่อกับบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขัง และการเข้าดูกิจการหรือติดต่อกับเรือนจำ พ.ศ. 2555 ข้อ 10 (2)

²⁸⁴ ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมการติดต่อกับบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขัง และการเข้าดูกิจการหรือติดต่อกับเรือนจำ พ.ศ. 2555 ข้อ 10 (4)

²⁸⁵ ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมการติดต่อกับบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขัง และการเข้าดูกิจการหรือติดต่อกับเรือนจำ พ.ศ. 2555 ข้อ 9

ดังกล่าวออกไปจากเรือนจำ²⁸⁶ ดังนั้น เมื่อผู้มีส่วนได้เสียต้องการจะติดต่อกับผู้ต้องขังก็ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขต่าง ๆ ที่กำหนดให้ถูกต้องด้วย

ปัญหาและอุปสรรคของการติดต่อกับผู้ต้องขังเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อผู้ต้องขังไม่มีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน หรือมี แต่บุคคลดังกล่าวไม่ให้ความร่วมมือ อันเป็นเหตุให้บุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียจำต้องมาติดต่อหรือขอความยินยอมหรือให้ผู้ต้องขังมอบอำนาจในการจัดการหรือการดำเนินการให้กับตน ซึ่งปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น คือ การเข้าเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขังนั้นขึ้นอยู่กับโอกาสที่จะได้รับการเยี่ยมหรือการติดต่อจากบุคคลภายนอกของผู้ต้องขังด้วย²⁸⁷ เช่น ผู้ต้องขังรายนั้นเป็นผู้ต้องขังชั้นเลวหรือชั้นเลวมาก โอกาสที่จะได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อจากบุคคลภายนอกมีน้อยมาก คือ ถ้าผู้ต้องขังชั้นเลว มีโอกาสพบกับบุคคลภายนอกได้ 1 ครั้งต่อ 5 สัปดาห์ และถ้าเป็นผู้ต้องขังชั้นเลวมาก จะมีโอกาสพบ 1 ครั้งต่อ 6 สัปดาห์ หรือแม้กระทั่งเป็นผู้ต้องขังตั้งแต่ชั้นกลางขึ้นไป โอกาสที่บุคคลภายนอกจะเข้าเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขังได้ก็ไม่บ่อยนัก ดังนั้น การที่ญาติหรือบุคคลภายนอกซึ่งมีส่วนได้เสียหรือมีฐานะบางประการที่จะต้องติดต่อและเข้าพบผู้ต้องขังซึ่งต้องขึ้นอยู่กับลำดับชั้นของผู้ต้องขังนั้น ได้ส่งผลให้การติดต่อหรือขอความยินยอมเพื่อการดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังเกิดปัญหาและอุปสรรคอย่างมาก เพราะกว่าจะถึงเวลาที่ผู้ต้องขังมีสิทธิได้รับการเยี่ยมหรือการติดต่อจากบุคคลภายนอก ก็อาจจะไม่ทันการเสียแล้ว หรือถ้าทัน ก็อาจมีความเสียหายอย่างใด ๆ เกิดขึ้นตามมา ทั้งที่เป็นสิ่งที่บุคคลภายนอกสมควรจำต้องมารับผลกระทบหรือความเสียหายอย่างใด ๆ จากการที่ผู้ต้องขังต้องถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำด้วยเลย สิทธิหรือโอกาสในการเข้าเยี่ยมหรือเข้าพบผู้ต้องขังตามที่ในปัจจุบันจึงไม่เหมาะสมกับกรณีของการติดต่อเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง และหากเปรียบเทียบกับสิทธิในการเข้าพบผู้ต้องขังอันเกี่ยวกับคดีของนายความ จะเห็นว่าโอกาสในการเข้าพบหรือติดต่อจะมีมากกว่ากรณีปกติ²⁸⁸

²⁸⁶ ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมการติดต่อกับบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขัง และการเข้าดูกิจการหรือติดต่อการงานกับเรือนจำ พ.ศ. 2555 ข้อ 12

²⁸⁷ ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมการติดต่อกับบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขังและการเข้าดูกิจการหรือติดต่อการงานกับเรือนจำ พ.ศ. 2555 ข้อ 7 (2) และ กฎหมาย มหัทธินุรินทร์, อ้าวแล้ว เจริญธรรมที่ 237, น.25.

²⁸⁸ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาการจัดการ, กฎหมายเกี่ยวกับงานราชทัณฑ์ (Laws Related to Corrections), พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2551), น.63.

ตามข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมการติดต่อของบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขังและการเข้าดูกิจการหรือติดต่อการงานกับเรือนจำ พ.ศ. 2555 ตั้งแต่ข้อ 13 ถึงข้อ 20 ได้กำหนดหลักเกณฑ์เรื่อง หนายความเข้าพบผู้ต้องขังเกี่ยวกับคดี โดยมีปรากฏว่าสิทธิในการเข้าพบผู้ต้องขังของหนายความนั้นจะต้องขึ้นอยู่กับลำดับชั้นของผู้ต้องขังหรือขึ้นอยู่กับสิทธิในการได้รับการเยี่ยมหรือการติดต่อจากบุคคลภายนอกของผู้ต้องขังแต่อย่างใด และสิทธิของหนายความดังกล่าวมานี้ใช้กับทั้งคดีอาญา คดีแพ่ง และคดีปกครอง เพียงแต่หนายความรายนั้นจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับใบอนุญาตให้เป็นหนายความตามกฎหมายว่าด้วยหนายความ และจะเข้าเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขังได้เฉพาะกรณีและผู้ต้องขังยินยอมหรือต้องการพบกับเท่านั้น มิอาจบังคับให้ผู้ต้องขังต้องมาพบได้²⁸⁹ เมื่อหนายความมีความประสงค์จะเข้าพบผู้ต้องขัง ต้องยื่นแบบคำร้องขอพบผู้ต้องขังของหนายความ²⁹⁰ พร้อมด้วยเอกสารอื่น ๆ ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ และเมื่อหนายความยื่นเอกสารครบแล้ว ทางเรือนจำจะจัดให้ผู้ต้องขังทราบเพื่อแจ้งความประสงค์และเหตุผลว่าต้องการจะพบหนายความนั้นหรือไม่²⁹¹ และสามารถเข้าพบได้ตั้งแต่เวลา 08.30 น. ถึง 16.00 น. ของวันราชการ แต่หากมีเหตุพิเศษจำเป็น หนายความอาจขออนุญาตผู้บัญชาการเรือนจำได้ แต่จะได้รับอนุญาตหรือไม่นั้นแล้วแต่ผู้บัญชาการเรือนจำจะเห็นสมควร²⁹²

แม้กฎหมายจะเปิดช่องให้หนายความของผู้ต้องขังสามารถเข้าพบได้โดยไม่มีเงื่อนไขมากเท่ากรณีของญาติหรือบุคคลภายนอก ทั้งยังครอบคลุมถึงหนายความในคดีอาญา คดีแพ่ง และคดีปกครองด้วยก็ตาม แต่หากพิจารณาในเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วบุคคลที่ผู้ต้องขังมอบหมายให้ดูแลมักจะเป็นญาติหรือเป็นบุคคลใกล้ชิดที่ผู้ต้องขังไว้วางใจ เพราะผู้ต้องขังส่วนใหญ่ไม่มีเงินมากพอที่จะไปจ้างหนายความให้มาดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้ให้กับตน ดังนั้น หลักเกณฑ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการเข้าพบผู้ต้องขังของหนายความก็มีได้เข้ามาช่วยให้ปัญหาและอุปสรรคในการติดต่อผู้ต้องขังเพื่อดำเนินการหรือขอรับมอบอำนาจหรือขอความยินยอมจากผู้ต้องขังของบุคคลภายนอกซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียให้หมดไปแต่

²⁸⁹ ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมการติดต่อของบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขังและการเข้าดูกิจการหรือติดต่อการงานกับเรือนจำ พ.ศ. 2555 ข้อ 13

²⁹⁰ โปรดดู ภาคผนวก ค.

²⁹¹ ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมการติดต่อของบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขังและการเข้าดูกิจการหรือติดต่อการงานกับเรือนจำ พ.ศ. 2555 ข้อ 14

²⁹² ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมการติดต่อของบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขังและการเข้าดูกิจการหรือติดต่อการงานกับเรือนจำ พ.ศ. 2555 ข้อ 18

อย่างไร เพราะเมื่อบุคคลนั้นมีโชทนายความแล้ว การจะเข้าพบผู้ต้องขังได้จึงต้องเป็นไปตามข้อบังคับ และเงื่อนไขในการเยี่ยมหรือการติดต่อผู้ต้องขังของบุคคลภายนอกนั่นเอง

นอกจากเรื่องเวลาและโอกาสในการเข้าเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขังแล้ว ปัญหาและอุปสรรคอีกประการหนึ่งที่ทำให้บุคคลภายนอกซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียบางรายไม่อาจติดต่อผู้ต้องขังเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือติดต่อเพื่อให้ผู้ต้องขังมอบอำนาจหรือให้ความยินยอมในการดำเนินการจัดการแทนได้ก็คือ ปัญหาในด้านเวลาและค่าใช้จ่าย เช่น การจะให้ผู้ต้องขังลงลายมือชื่อในเอกสารใด ผู้มีส่วนได้เสียจะต้องดำเนินการผ่านเรือนจำที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมอยู่และต้องมีเอกสารตามที่เรือนจำหรือราชทัณฑ์กำหนดไว้ประกอบด้วย คือ คำร้องให้ผู้ต้องขังเซ็น - รับ และส่งเอกสาร²⁹³ โดยให้ผู้ที่มีความประสงค์จะให้ผู้ต้องขังลงลายมือชื่อหรือรับส่งเอกสารใด ต้องเขียนคำร้องด้วยว่า ผู้ร้องคือใคร เกี่ยวข้องอย่างไรกับผู้ต้องขัง และมีความประสงค์ให้ผู้ต้องขังคนใดลงลายมือชื่อเอกสารที่จะส่งผ่านทางเรือนจำนั้นมีจำนวนเท่าใด จากนั้นจะมีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบเอกสารลงลายมือชื่อและให้ผู้อำนวยความสะดวกหรือผู้บัญชาการเรือนจำนั้น ๆ ลงชื่ออนุญาต และจะมีการจัดให้ผู้ต้องขังลงนามต่อไป อันเป็นเหตุให้ผู้มีส่วนได้เสียจำต้องเดินทางมาติดต่อกับผู้ต้องขังที่เรือนจำเอง ต้องสละเวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง²⁹⁴ ซึ่งมีบางกรณีที่ถูกมิลาเนาของผู้มีส่วนได้เสียกับสถานที่ตั้งแห่งเรือนจำที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมอยู่เป็นคนละจังหวัดหรือคนละภูมิภาคกัน และถ้าหากบุคคลนั้นไม่มีเวลาหรือทรัพย์สินเพียงพอที่จะเดินทางมาติดต่อกับผู้ต้องขัง การดำเนินการต่าง ๆ อันเกี่ยวกับทรัพย์สินหนี้สิน หรือกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดก็ต้องเป็นอันหยุดชะงักลง หรือมิฉะนั้นก็ต้องกระทำไปโดยที่ผู้ต้องขังมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย

จากการที่ผู้ต้องขังไม่มีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน หรือมีแต่ผู้จัดการทรัพย์สิน ละทิ้งหน้าที่ ไม่ยอมดำเนินการจัดการ หรือทำหน้าที่ด้วยความประมาทเลินเล่อหรือขึ้นอยู่กับความพอใจของตน หรือดำเนินการด้วยความไม่ซื่อสัตย์สุจริต หรือด้วยเหตุอื่นใดซึ่งตัวผู้ต้องขังเองก็มิอาจทราบพฤติกรรมเช่นนั้นได้เนื่องจากต้องอยู่ในเรือนจำ จึงไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือเพิกถอนอำนาจของบุคคลดังกล่าวหรือตั้งให้บุคคลอื่นมาดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน อันส่งผลกระทบต่อไปยังบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียและเป็นเหตุให้บุคคลดังกล่าวต้องมาติดต่อหรือขอความยินยอมจากผู้ต้องขังเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเอง ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการติดต่อผู้ต้องขังของผู้มีส่วนได้เสียนี้จึงเป็นผลมาจากการที่ไม่มีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง หรือไม่มียุติบัญญัติแห่งกฎหมายใดที่กำหนดมาตรการในการควบคุมการดำเนินการจัดการ

²⁹³โปรดดู ภาคผนวก ง.

²⁹⁴ กฤษฎา มหิทธิบุรินทร์, *อ้างแล้ว* เจริญธรรมที่ 237, น.31.

ของบุคคลดังกล่าว ผู้มีส่วนได้เสียจึงจำต้องมาติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยตนเอง แต่ถ้าหากมีผู้จัดการทรัพย์สิน และหนี้สินแทนผู้ต้องขังแล้ว ผู้มีส่วนได้เสียก็ไม่จำเป็นต้องไปติดต่อหรือขอความยินยอมหรือรับมอบอำนาจในเรื่องนั้น ๆ จากผู้ต้องขังด้วยตนเอง โดยสามารถไปติดต่อหรือขอให้ผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังดำเนินการแทนผู้ต้องขังได้เลย หรือถ้าหากมีกฎหมายมาควบคุมการดำเนินการจัดการดังกล่าว ผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังก็คงมีกล้าละทิ้งหน้าที่หรือดำเนินการไปตามความพอใจของตน เนื่องจากเกรงว่าจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากการกระทำของตน

3.2.2.2 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง

จากปัญหาและอุปสรรคในการขอความยินยอมจากผู้ต้องขังเพื่อจัดการหรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่อธิบายไว้ในหัวข้อก่อน ได้นำมาสู่วิธีการตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง เพื่อเป็นการแก้ปัญหาที่ว่า หากผู้ต้องขังมีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนแล้ว ผู้มีส่วนได้เสียจะได้ติดต่อหรือขอให้ผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังนั้นดำเนินการแทนผู้ต้องขังเสีย อันเป็นวิธีการลดและขจัดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้เสียในกรณีที่ผู้มีส่วนได้เสียต้องไปติดต่อเพื่อขอความยินยอมหรือรับมอบอำนาจจากผู้ต้องขังเองโดยตรง

หลักเกณฑ์พื้นฐานของการใช้สิทธิทางศาลหรือสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมนี้ มีอยู่ด้วยกัน 10 ประการ²⁹⁵ ได้แก่ การเข้าถึงความยุติธรรมถือเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญ การกำหนดนโยบายในการเข้าถึงความยุติธรรมต้องคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก การเข้าถึงความยุติธรรมนี้มิใช่ในเชิงวิธี สบัญญัติเท่านั้นแต่จะต้องรวมในเชิงสารบัญญัติด้วย การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมนั้นต้องมีทั้งในส่วนของแพ่ง อาญา และปกครอง การกำหนดนโยบายต้องมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ นโยบายการให้บริการทางกฎหมายต้องกำหนดไว้หลายแนวทาง โครงการต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ การให้ความช่วยเหลือในคดีแพ่งอาจจะต้องกระทำในรูปแบบอื่น ๆ มากกว่าการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย ต้องใช้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด และหลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ต้องเป็นหลักเกณฑ์พื้นฐานในทางอาญา หลักเกณฑ์พื้นฐานต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ทุกรัฐควรกำหนดและจัดให้มีขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์และเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน อันนำไปสู่การขจัดปัญหาและความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้น

สำหรับการใช้สิทธิทางศาลหรือสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยเป็นสิ่งที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับ

²⁹⁵ ชลธิชา เกียรติสุข, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 260*, น.17.

ชั่วคราว) พ.ศ. 2557 มาตรา 4 ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้ (1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง” ทั้งนี้ การใช้สิทธิทางศาลของผู้มีส่วนได้เสียก็มีลักษณะทำนองเดียวกับการใช้สิทธิทางศาลของผู้ต้องขังเพื่อขอให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้กับตน กล่าวคือ เมื่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรมเป็นสิ่งที่ถูกบัญญัติไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บุคคลทุกคนที่เป็นชนชาวไทยจึงได้รับการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวในฐานะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่ง ดังนั้น ในกรณีที่บุคคลมีสิทธิที่จะกระทำหรือไม่กระทำการอย่างใดได้ตามกฎหมาย และถ้ามีบุคคลอื่นมาโต้แย้งสิทธิของตน ผู้ที่ถูกโต้แย้งสิทธิก็ชอบที่จะใช้สิทธิทางศาลและขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ผู้โต้แย้งสิทธิต้องชดใช้หรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นให้แก่ตน

ประกอบกับการพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งได้บัญญัติเรื่องการนำคดีขึ้นสู่ศาลไว้ในมาตรา 55 ว่า “เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง หรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายนี้” บทบัญญัตินี้ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า บุคคลที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาลได้จะต้องเป็นบุคคลที่ถูกโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายแพ่ง²⁹⁶ ซึ่งการนำคดีขึ้นสู่ศาลนี้จะต้องอยู่ในรูปแบบของคำฟ้อง คือ จะต้องถูกโต้แย้งในสิทธิหรือหน้าที่อย่างใดเสียก่อน ผู้ที่ถูกโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่นั้นจึงจะนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อฟ้องให้ผู้ที่มาโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ของตนระงับการกระทำหรือให้ชดใช้ค่าเสียหายจากการโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่นั้น²⁹⁷ แต่หากเป็นกรณีที่ไม่มีการโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ใด ๆ เพียงแต่ประสงค์ที่จะร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลบังคับการให้เป็นไปตามสิทธิที่ตนมีอยู่ตามกฎหมาย เช่นนี้ก็สามารถทำได้โดยการยื่นเป็นคำร้องขอต่อศาล²⁹⁸ อย่างไรก็ตาม การที่บุคคลจะยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อให้บังคับการไปตามสิทธิใดได้ ต้องมีกฎหมายรับรองสิทธินั้นเสียก่อน โดยสิทธิที่ว่านี้หมายถึงสิทธิตามกฎหมายสารบัญญัติ²⁹⁹

²⁹⁶ สมชัย ฑิตมาตุมากร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 257*, น.189. และดู ไพโรจน์ วายุภาพ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 255*, น.195. และดู ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 255*, น.131.

²⁹⁷ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 254*, น.5.

²⁹⁸ ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 255*, น.213. และดู ไพโรจน์ วายุภาพ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 255*, น.220. และดู วินัย ล้ำเลิศ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 258*, น.311.

²⁹⁹ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 254*, น.12. และดู สมชัย ฑิตมาตุมากร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 257*, น.194. และดู ไพโรจน์ วายุภาพ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 255*, น.220.

เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2064/2533 การยื่นคำร้องขอต่อศาลโดยทำเป็นคำร้องขอฝ่ายเดียว เป็นคดีไม่มีข้อพิพาทได้นั้น จะต้องเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ ผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งว่าที่ดินของผู้ร้องที่ผู้อื่นมีกรรมสิทธิ์รวมอยู่ด้วยปลอดจากภาระจำนองโดยมีการชำระหนี้จำนองแล้ว แต่ผู้รับจำนองถึงแก่กรรมไปก่อนจดทะเบียนไถ่ถอนจำนองและไม่มีทายาท ซึ่งกรณีนี้ไม่มีกฎหมายใด สนับสนุนให้ผู้ร้องยื่นคำร้องขอฝ่ายเดียวเป็นคดีไม่มีข้อพิพาทได้

เรื่องการร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลใดนั้น เป็นเรื่องที่อยู่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น การร้องขอต่อศาลให้ตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ หรือร้องขอตั้งผู้อนุบาลเพื่อให้ดำเนินการแทนผู้ไร้ความสามารถ ทั้งในด้านทรัพย์สิน หนี้สิน หรือการดำเนินกิจกรรมสัญญาต่าง ๆ เป็นต้น แต่สำหรับเรื่องการจัดตั้งให้บุคคลใดดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังในระหว่างที่ผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำนั้น ไม่ปรากฏในส่วนใดแห่งบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวเลย ทั้งในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์และกฎหมายลำดับรองอื่น ๆ ก็ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้แต่อย่างใด คงแต่กำหนดเรื่องทรัพย์สินที่ผู้ต้องขังนำติดตัวมาด้วยเมื่อต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำว่าจะจัดการเช่นใด และทรัพย์สินใดบ้างที่ต้องห้ามมิให้นำเข้าภายในเรือนจำ หรือทรัพย์สินใดที่สามารถนำเข้ามาภายในเรือนจำได้ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ตั้งแต่มาตรา 38 ถึงมาตรา 40 และกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ตั้งแต่ข้อ 127 ถึง ข้อ 131 ตามที่ได้อธิบายไว้ในบทก่อน ดังนั้นเมื่อไม่มีบทบัญญัติใดที่ให้และรับรองสิทธิในทางสารบัญญัติแก่ผู้มีส่วนได้เสียในการที่จะร้องขอต่อศาลเพื่อขอให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังได้ การใช้สิทธิทางศาลของผู้มีส่วนได้เสียในเรื่องดังกล่าวนี้จึงไม่อาจมีได้เช่นกัน ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สิทธิทางศาลของผู้มีส่วนได้เสียเพื่อขอให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังจึงอยู่ที่ว่า ไม่มีกฎหมายในทางสารบัญญัติให้สิทธิที่จะกระทำการดังกล่าวได้นั่นเอง

3.2.2.3 อภิปรายผลการศึกษาจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่ผู้มีส่วนได้เสียได้รับจากการที่ไม่มีบุคคลใดจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง หรือมี แต่บุคคลดังกล่าวไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการ หรือจัดการไปในทางที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น จนทำให้ญาติหรือผู้มีส่วนได้เสียต้องเดินทางมาติดต่อผู้ต้องขังเพื่อขอความยินยอมในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยตนเอง ผู้เขียนจึงมีความประสงค์ที่จะทราบว่าในความเป็นจริง กรณีที่ไม่มีผู้ใดจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง หรือกรณีที่มีผู้ดำเนินการจัดการแทนผู้ต้องขังแล้ว ญาติของผู้ต้องขังหรือผู้มีส่วนได้เสียรวมถึงตัวผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังเอง มีปัญหาหรืออุปสรรคและได้รับผลกระทบจาก

การมีหรือไม่มีผู้ใดจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังหรือไม่ อย่างไร ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงได้จัดทำแบบสอบถามขึ้นมาชุดหนึ่ง เพื่อสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังถึงเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย โดยผู้เขียนได้ทำหนังสือขออนุญาตดำเนินการดังกล่าวจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด³⁰⁰

ในหัวข้อนี้ผู้เขียนได้ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาหรือระเบียบวิธีการวิจัย เช่นเดียวกับหัวข้อการประเมินผลจากแบบสอบถามเรื่องปัญหาและผลกระทบที่ผู้ต้องขังได้รับเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังทุกประการ คือ เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) หรือเป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งเป็นวิธีวิจัยที่ค้นหาความรู้ความจริง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) เป็นการศึกษาค้นคว้าหรือการวิจัยที่ใช้ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลโดยตรง ณ ที่นี้ก็คือการเก็บข้อมูลจากผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงอันนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมิขั้นตอนในการศึกษาดังต่อไปนี้

วิธีการศึกษา เรื่อง ปัญหาและผลกระทบที่ผู้มีส่วนได้เสียได้รับเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย มีวิธีการศึกษาค้นคว้าการวิจัยแบบภาคสนาม (Field Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้เขียนได้จัดทำขึ้นตามขอบวัตถุประสงค์ที่ต้องการทราบและนำมาเป็นหลักในการกำหนดประเด็นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อเท็จจริงและความคิดเห็นหรือทัศนคติของผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง ในเรื่องปัญหาหรืออุปสรรค และผลกระทบที่ได้รับจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะนำไปวิเคราะห์ปัญหาและค้นหาแนวทางการแก้ไขต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ผู้เขียนได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์ในส่วนของคุณลักษณะของข้อเท็จจริง ปัญหา และทัศนคติของ

³⁰⁰ หนังสือเลขที่ ยธ 0705.1/26263 เรียบ คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่องอนุญาตให้เก็บข้อมูลการศึกษาค้นคว้าวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม ลงวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2558

หนังสือเลขที่ 0705.1/26264 เรียบ ผู้อำนวยการทัณฑสถานหญิงกลาง เรื่องอนุญาตให้เก็บข้อมูลการศึกษาค้นคว้าวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม ลงวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2558

หนังสือเลขที่ 0705.1/26264 เรียบ ผู้บัญชาการเรือนจำคลองเปรม เรื่องอนุญาตให้เก็บข้อมูลการศึกษาค้นคว้าวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม ลงวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2558

และหนังสือเลขที่ 0705.1/26265 เรียบ ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี เรื่อง อนุญาตให้เก็บข้อมูลการศึกษาค้นคว้าวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม ลงวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2558

ผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง โดยแบบสอบถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทย³⁰¹ มีทั้งคำถามแบบคำถามปลายปิด (Close – end Question) ซึ่งกำหนดให้ผู้ทำแบบสอบถามต้องเลือกจากสิ่งผู้เขียนกำหนดให้ และแบบคำถามปลายเปิด (Open – end Question) ที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง สามารถเลือกตอบได้มากกว่าหนึ่งข้อ หรือสามารถระบุข้อมูลอื่น ๆ ที่ไม่ได้อยู่ในตัวเลือกที่กำหนดไว้ หรือเปิดโอกาสให้ผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังตอบคำถามได้อย่างอิสระในส่วนของความคิดเห็น หรือทัศนคติส่วนตัวที่มีต่อปัญหาดังกล่าว ซึ่งแบบสอบถามชุดนี้สามารถแบ่งได้ออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อผู้ต้องขัง

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำ
ของผู้ต้องขัง

ส่วนที่ 4 ผลของการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของ
ผู้ต้องขัง

และส่วนที่ 5 ทัศนคติและความคิดเห็นเรื่องการจัดการทรัพย์สินและ
หนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ก่อนที่ผู้เขียนจะนำแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นไปใช้จริง ผู้เขียนได้ทดสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนั้นมีความถูกต้องและเชื่อถือได้ โดยผู้เขียนนำแบบสอบถามไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ และส่งไปให้เจ้าหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ ฝ่ายทัณฑวิทยา และผู้อำนวยการทัณฑสถานหญิงกลาง ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของคำถามที่ใช้ในแบบสอบถามอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งผู้เขียนนำข้อบกพร่องที่ได้รับการชี้แจงมาแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความถูกต้อง ชัดเจน และครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะทราบจากแบบสอบถามดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม แบบสอบถามชุดนี้ไม่สามารถทำการตรวจสอบคุณภาพด้วยวิธีการอื่น ๆ ได้อีก เช่น การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ความยากง่าย (Difficulty) เป็นต้น เนื่องจากการตรวจสอบด้วยวิธีการอื่นนั้นจำเป็นต้องใช้ข้อมูลที่เป็นตัวเลข หรือข้อมูลที่สามารถเรียงลำดับคะแนนได้ แต่แบบสอบถามชุดนี้เป็นการสอบถามถึงข้อเท็จจริง เช่น วิธีการติดต่อกับผู้ต้องขัง การปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็นของผู้ต้องขังเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน ผล

³⁰¹โปรดดู ภาคผนวก จ.

ของการจัดการดังกล่าว เป็นต้น ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามชุดนี้จึงทำได้เพียงรวบรวมสถิติว่าในคำถามนั้น ๆ มีคนที่ตอบเหมือนกันเป็นจำนวนกี่คน หรือกี่คำตอบ แต่ไม่สามารถนำมาคิดเป็นตัวเลขเป็นค่า หรือเป็นจำนวนที่จะนำมาคำนวณเพื่อทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยวิธีการอื่นได้ ดังนั้น การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้จึงสามารถทำได้โดยการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาเท่านั้น

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการศึกษา หมายถึง หน่วยของข้อมูลทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษา ถ้าประชากรที่จะศึกษานั้นมีจำนวนมากหรือมีขนาดใหญ่ การศึกษาวิจัยมักจะศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ของประชากร วิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากรทั้งหมดนั้นสามารถทำได้โดยการสุ่มตัวอย่าง (Sampling) ซึ่งจะใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็นในการเลือกกลุ่มตัวอย่างหรือไม่ก็ได้ โดยงานวิจัยส่วนนี้มุ่งศึกษาไปที่ผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังซึ่งนับได้ว่าเป็นประชากรที่มีขนาดใหญ่มากและมีอายุจำนวนที่แน่นอนได้ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมิได้มีความมุ่งประสงค์ที่จะศึกษากลุ่มตัวอย่างของผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังเพื่อใช้เป็นตัวแทนของจำนวนผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังทั้งหมด แต่มุ่งที่จะทราบและแสดงให้เห็นถึงข้อมูลของผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังจำนวนหนึ่งว่า ผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังจำนวนเหล่านั้นมีปัญหาหรืออุปสรรค หรือได้รับผลกระทบจากการมีหรือไม่มีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังหรือไม่ อย่างไร ดังนั้นจึงมีจำต้องมีการกำหนดถึงวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้เป็นตัวแทนที่ดีของประชากรคือผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังทั้งหมด

ผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังที่เลือกมาศึกษานี้ ผู้เขียนไม่จำกัดว่าจะมีความสัมพันธ์อย่างใดกับผู้ต้องขัง ไม่จำกัดเพศ อายุ อาชีพ หรืออื่น ๆ โดยผู้เขียนกำหนดจำนวนของผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังที่จะทำการศึกษาไว้ 100 คนซึ่งเป็นผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง ณ เรือนจำกลางคลองเปรม ทัณฑสถานหญิงกลาง และเรือนจำจังหวัดนนทบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้เขียนได้ทำเรื่องขอให้ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ออกหนังสือถึงอธิบดีกรมราชทัณฑ์ เพื่อขออนุญาตให้ผู้เขียนเข้าดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังโดยใช้แบบสอบถาม ณ เรือนจำกลางคลองเปรม ทัณฑสถานหญิงกลาง และเรือนจำจังหวัดนนทบุรี

2. เมื่อกรมราชทัณฑ์มีหนังสืออนุญาตให้เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลได้แล้ว ผู้เขียนได้ไปติดต่อเจ้าหน้าที่ ณ เรือนจำนั้น ๆ เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้บัญชาการเรือนจำ / ผู้อำนวยการทัณฑสถาน ผู้เขียนจึงได้ทำการแจกและรวบรวมแบบสอบถาม โดยมีผู้ช่วยจำนวน 1 คน

3. เมื่อได้แบบสอบถามครบตามที่ต้องการ ผู้เขียนได้ทำการตรวจความเรียบร้อย และจะนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาอธิบายและวิเคราะห์ผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามชุดนี้ ผู้เขียนจะใช้ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) แสดงประกอบกับจำนวนตัวเลขที่ได้จากการรวบรวมในแต่ละข้อ เพื่อแสดงให้เห็นถึงทิศทางหรือแนวโน้มของคำตอบ

ผู้เขียนได้แบ่งผลการศึกษานี้ออกเป็น 5 ส่วน ตามส่วนของแบบสอบถามที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น แต่จะขอยกตารางผลการศึกษามาจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย ไปไว้ในส่วนของภาคผนวก³⁰² แต่ในที่นี้จะขอกล่าวถึงผลการศึกษาย่างสรุปดังความจะกล่าวต่อไปนี้

อภิปรายผลการศึกษา

ผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังซึ่งทำแบบสอบถามชุดนี้ แบ่งเป็นเพศชาย 49 คน และเพศหญิง 51 คน ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 20 ปีขึ้นไป จึงเป็นผู้ที่มีความสามารถกระทำการต่าง ๆ ตามกฎหมายได้โดยบริบูรณ์ ทั้งการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเอง รวมไปถึงการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนบุคคลอื่น หากบุคคลดังกล่าวยินยอมมอบอำนาจให้ โดยผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังที่เรือนจำส่วนใหญ่มักเป็นญาติของผู้ต้องขัง เช่น เป็นพี่ ลุง ป้า น้า เป็นต้น รองลงมาเป็นคู่สมรสของผู้ต้องขัง รองลงมาเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์อื่น ๆ เช่น เป็นเพื่อน แฟน รองลงมาเป็นบุตร เป็นบิดามารดา และเป็นทนายความของผู้ต้องขัง ตามลำดับ และผู้ต้องขังที่มาเยี่ยมหรือติดต่อส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังหรือนักโทษเด็ดขาดชั้นเยี่ยมซึ่งมีสิทธิได้รับการเยี่ยมหรือการติดต่อจากบุคคลภายนอกได้บ่อยที่สุดในบรรดาชั้นของผู้ต้องขังทั้งหมด คือสัปดาห์ละ 1 ครั้ง จำนวนรองลงมาเป็นนักโทษชั้นดี ชั้นปานกลาง ชั้นดีมาก ชั้นเลว และชั้นเลวมาก ตามลำดับ โดยลำดับชั้นของผู้ต้องขังหรือนักโทษเด็ดขาดเมื่อแรกเข้ามายังเรือนจำจะถูกจัดไว้ในชั้นกลาง และหากความประพฤติของผู้ต้องขังเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด ชั้นของผู้ต้องขังก็ย่อมเปลี่ยนไปตามนั้น โดยชั้นของผู้ต้องขังเป็นตัวกำหนดหรือเป็นเงื่อนไขแห่งสิทธิต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะมีผลโดยตรงต่อตัวผู้ต้องขังแล้วยังส่งผลไปถึงผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขังด้วย ในที่นี้ก็คือสิทธิในการเข้าพบหรือติดต่อกับผู้ต้องขัง ทั้งการมาพบหรือการมาติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยตนเองที่เรือนจำ การส่งจดหมายไปยังผู้ต้องขัง และการติดต่อกับผู้ต้องขังผ่านโทรศัพท์

ลำดับชั้นของผู้ต้องขังซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักโทษชั้นดีมากนี้ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเรื่องความบ่อยหรือความถี่ในการมาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขัง คือ ผู้ที่มาเยี่ยม

³⁰²โปรดดู ภาคผนวก ฉ.

หรือติดต่อผู้ต้องขัง ณ เรือนจำ มักมาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขังทุกเดือนซึ่งมีถึงร้อยละ 87 ของผู้ที่ทำแบบสอบถามทั้งหมด รองลงมา นานกว่า 1 – 3 เดือนต่อการเยี่ยม 1 ครั้ง รองลงมา มีอัตราการเยี่ยมเท่ากัน คือ นานกว่า 3 – 6 เดือน นานกว่า 6 เดือน – 1 ปี และนานกว่า 1 ปีขึ้นไป ต่อการมาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง 1 ครั้ง โดยผู้ที่มาเยี่ยมหรือมาติดต่อกับผู้ต้องขังร้อยละ 84 มีภูมิลำเนาอยู่ที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมายังเรือนจำที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ไม่ว่าจะเป็นทัศนสถานหญิงกลาง เรือนจำกลางคลองเปรม หรือเรือนจำจังหวัดนนทบุรี จึงไม่สูงมากนัก คืออยู่ภายในวงเงิน 500 บาท รองลงมาคือมากกว่า 1,000 บาท และรองลงมาคือ 501 – 1,000 บาท อย่างไรก็ตาม แม้ว่าค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการเดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขังจะไม่ได้สูงมาก แต่ก็มีได้หมายความว่า จะเป็นจำนวนเงินที่บุคคลดังกล่าวไม่ได้รับเดือดร้อน เพราะผู้ที่มาเยี่ยมหรือมาติดต่อกับผู้ต้องขังบางส่วนมีปัญหาหรืออุปสรรคในด้านการเงินหรือค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการเดินทางมาเยี่ยมหรือมาติดต่อกับผู้ต้องขังถึงอัตราร้อยละ 19.75 ซึ่งเป็นปัญหาหรืออุปสรรคอันดับที่สองที่รองมาจากปัญหาเรื่องเวลาในการเข้าพบหรือพูดคุยกับผู้ต้องขังน้อยเกินไป

โดยเหตุผลของการเดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขัง ณ เรือนจำส่วนใหญ่ นอกจากจะเป็นไปเพื่อพูดคุยหรือสอบถามเรื่องทั่ว ๆ ไป เช่น ถามถึงความเป็นอยู่หรือสารทุกข์สุขดิบของผู้ต้องขังแล้ว เหตุที่บุคคลดังกล่าวเดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขังที่เรือนจำนั้นยังเป็นเพราะมีธุระหรือเรื่องราวบางประการที่ต้องการบอกเล่า หรือปรึกษา หรือมีความจำเป็นที่ต้องการให้ผู้ต้องขังลงลายมือชื่อในเอกสารอย่างใดอย่างหนึ่งด้วย แต่ปัญหาและอุปสรรคในการมาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขัง ณ เรือนจำ นอกจากเรื่องเวลาในการพบหรือพูดคุยกับผู้ต้องขังน้อยเกินไปและเรื่องค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการเดินทางแล้ว ผู้ที่มาเยี่ยมหรือมาติดต่อกับผู้ต้องขังยังต้องเผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรคประการอื่นซึ่งอาจกลายเป็นปัญหาหรืออุปสรรคที่มาขัดขวางหรือเป็นสิ่งที่ไม่เอื้อต่อการพูดคุยธุระที่สำคัญกับผู้ต้องขังได้ เช่น ขั้นตอนในการเข้าพบหรือติดต่อกับผู้ต้องขังซับซ้อนมากเกินไป หรือมีความยากลำบากในการเดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขัง เช่น อยู่ห่างไกล ไม่มีรถโดยสาร และผู้ที่มาเยี่ยมหรือมาติดต่อกับผู้ต้องขังบางราย เมื่อเดินทางมาถึงแล้วกลับไม่ได้เข้าพบผู้ต้องขังอันเนื่องมาจากหมดเวลาเยี่ยมในรอบวันนั้น ๆ หรือเป็นช่วงเวลาของผู้ต้องขังไม่มีสิทธิที่จะพบบุคคลภายนอกได้ตามระเบียบของเรือนจำ ปัญหาหรืออุปสรรคดังกล่าวจึงอาจทำให้ผู้ที่มีธุระซึ่งต้องการจะปรึกษาหรือพูดคุยกับผู้ต้องขังไม่ได้รับความสะดวก หรืออาจถึงขั้นไม่มีโอกาสที่จะพูดคุยหรือปรึกษากับผู้ต้องขังเลยด้วยซ้ำ

แต่นอกจากการเดินทางมาเยี่ยมหรือมาติดต่อกับผู้ต้องขังที่เรือนจำด้วยตนเองแล้ว บุคคลดังกล่าวบางส่วนยังติดต่อกับผู้ต้องขังโดยวิธีการส่งจดหมายและพูดคุยกับผู้ต้องขังผ่านทางโทรศัพท์ ซึ่งการติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยวิธีอื่นนั้นมักเป็นไปเพื่อพูดคุยและสอบถามเรื่องทั่ว ๆ

ไปแก่ผู้ต้องขัง รองลงมาก็เพื่อเล่าหรือบอกกล่าวเรื่องราวบางอย่างให้ผู้ต้องขังได้ทราบ และมีเพียงร้อยละ 15.94 เท่านั้นที่มีการปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็นในรฐะบางประการกับผู้ต้องขังผ่านทางจดหมายหรือโทรศัพท์ แต่การติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยวิธีการดังกล่าวก็ยังมีปัญหาและอุปสรรคอยู่หลายประการ เช่น การติดต่อผู้ต้องขังผ่านทางจดหมายนั้นมีความล่าช้า หรือจดหมายอาจสูญหายหรือไม่ถึงมือผู้ต้องขัง หรือเป็นช่วงเวลาที่ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิส่งจดหมายตอบกลับไปยังบุคคลภายนอก และการติดต่อกับผู้ต้องขังผ่านทางโทรศัพท์นั้น ผู้ต้องขังมีสิทธิคุยโทรศัพท์ในเวลาที่จำกัด จึงทำให้บางครั้งไม่สามารถบอกเล่าหรือปรึกษาเรื่องราวหรือรฐะบางประการได้ครบถ้วน หรือเป็นช่วงเวลาที่ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิใช้โทรศัพท์ เป็นต้น การติดต่อผู้ต้องขังด้วยวิธีการอื่นนอกจากการเดินทางมาที่เรือนจำด้วยตนเอง จึงยังมีปัญหาและอุปสรรคบางประการที่ไม่สะดวกต่อการพูดคุยหรือปรึกษาหารือในรฐะบางอย่างได้ และปัญหาที่หนักที่สุดคือ หากผู้ต้องขังอยู่ในชั้นที่ไม่มีสิทธิส่งจดหมายหรือไม่มีสิทธิใช้โทรศัพท์แล้ว การติดต่อเพื่อบอกกล่าวหรือปรึกษารฐะต่าง ๆ จึงมีอาจเกิดขึ้นได้ ปัญหาของการติดต่อผู้ต้องขังผ่านทางจดหมายหรือโทรศัพท์จึงอาจทำให้บุคคลภายนอกซึ่งเป็นผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังไม่ได้รับความสะดวกในการติดต่อหรืออาจถึงขั้นที่ว่าไม่สามารถสอบถามถึงแนวทางหรือวิธีการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินจากผู้ต้องขังได้เลย

ผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังซึ่งส่วนใหญ่เป็นญาตินั้น ร้อยละ 57.89 เป็นหรือเคยเป็นคนจัดการหรือดูแลทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง แต่ร้อยละ 26.32 ไม่เคยจัดการหรือดูแลทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง และอีกร้อยละ 15.79 คือนอกจากตนจะไม่ได้ทำและไม่เคยทำหน้าที่ดังกล่าวแล้ว ยังไม่มีบุคคลใดจัดการหรือดูแลทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังเลย โดยการดำเนินการของผู้ที่เป็นหรือเคยเป็นคนจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง หรือเท่าที่ผู้ทำแบบสอบถามได้พบเห็นการจัดการดังกล่าวมา มักจะมีการปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินจากผู้ต้องขัง แต่การปรึกษาหรือสอบถามแนวทางการจัดการดังกล่าวนี้มีทั้งการปรึกษาทั้งหมดทุกเรื่องและปรึกษาแต่เพียงบางเรื่องเท่านั้น

สำหรับสาเหตุที่ไม่มีการปรึกษาหรือสอบถามแนวทางการจัดการดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นเพราะเชื่อว่าตนสามารถจัดการแทนผู้ต้องขังได้โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย หรือเชื่อว่าการจัดการนั้นมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังแล้ว นอกจากนี้ ยังเป็นเพราะการติดต่อไปยังผู้ต้องขังเพื่อปรึกษาหรือสอบถามแนวทางในการจัดการดังกล่าวมีความยากลำบาก ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาก หรือไม่สามารถติดต่อหรือพูดคุยกับผู้ต้องขังได้เนื่องมาจากกฎระเบียบของทางเรือนจำ อันเป็นสาเหตุที่สอดคล้องกับปัญหาหรืออุปสรรคในการเดินทางไปติดต่อผู้ต้องขัง ณ เรือนจำ อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้จัดการมีความความสงสัยที่จะปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็นใด ๆ ที่

เกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการจัดการจากผู้ต้องขัง ผู้จัดการก็ยินยอมเดินทางไปติดต่อผู้ต้องขังที่เรือนจำด้วยตนเองอยู่เมื่อเทียบกับการติดต่อผ่านทางจดหมายและโทรศัพท์

เมื่อผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินติดต่อไปยังผู้ต้องขังเพื่อปรึกษาหรือสอบถามเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแล้ว พวกเขา ก็ได้รับความร่วมมือจากผู้ต้องขังในระดับมาก รองลงมาได้รับความร่วมมือในระดับปานกลาง น้อย และไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ต้องขังเลย ตามลำดับ ตรงจุดนี้เองที่แสดงให้เห็นได้ว่า หากผู้จัดการติดต่อไปยังผู้ต้องขังเพื่อปรึกษาหรือสอบถามเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน และเมื่อทรัพย์สินและหนี้สินเหล่านั้น เป็นของตัวผู้ต้องขังเอง ผู้ต้องขังในฐานะผู้ทรงสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ก็ยอมยินดีและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินนั้นอย่างแน่นอน เนื่องจากโดยสภาพที่ผู้ต้องขังไม่สามารถออกไปจัดการหรือดำเนินการต่าง ๆ เองได้ สิ่งที่ผู้ต้องขังสามารถทำได้ก็คือการให้ความร่วมมือกับผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตน ในทางกลับกัน หากผู้ดำเนินการจัดการแทนผู้ต้องขังไม่ยอมติดต่อมา ก็เป็นการยากที่ผู้ต้องขังจะแจ้งความประสงค์หรือวิธีการจัดการดังกล่าวให้ผู้จัดการได้ทราบ และยากที่จะรับรู้ผลของการดำเนินการด้วย ผู้ต้องขังคงทำได้แต่รอให้บุคคลนั้นติดต่อมายังผู้ต้องขังเอง ในระหว่างนั้น ไม่ว่าผู้จัดการจะดำเนินการไปอย่างไร ผู้ต้องขังก็จำต้องก้มหน้ายอมรับผลที่จะเกิดตามมา และหากมีความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้น อย่างมากที่สุดก็คือการเรียกค่าเสียหายจากบุคคลดังกล่าว ซึ่งก็ไม่แน่ว่าผู้ต้องขังจะได้รับการชดเชยความเสียหายนั้น ๆ หรือไม่

ในส่วนผลของการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีต่อผู้ต้องขังนี้ แม้ผู้ทำแบบสอบถามซึ่งเป็นญาติของผู้ต้องขังส่วนใหญ่จะเลือกคำตอบที่ว่า การจัดการดังกล่าวไม่ทำให้ทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่เพิ่มขึ้นหรือลดลง แต่อีกหนึ่งในสี่ของจำนวนคำตอบทั้งหมดกลับเป็นไปในทิศทางที่แสดงให้เห็นว่า ทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังนั้นได้รับความเสียหายจากการดำเนินการจัดการดังกล่าว เช่น ทำให้ทรัพย์สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ลดลง ทำให้หนี้สินหรือภาระผูกพันต่าง ๆ ของผู้ต้องขังมีมากขึ้น ทำให้เกิดเป็นคดีความเกิดขึ้นเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ ไม่ว่าจะผลจากการจัดการดังกล่าวจะเกิดขึ้นเพราะเหตุใด แต่การที่ผู้ต้องขังไม่สามารถตรวจสอบดูแลการจัดการดังกล่าวได้อย่างเช่นตัวการตัวแทนตามปกติ และการที่ไม่มีกฎหมายหรือมาตรการมาควบคุมการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังโดยเฉพาะนั้น ก็ได้สร้างความสูญเสียหรือความเสียหายให้แก่ผู้ต้องขังทั้งในระหว่างที่ผู้ต้องขังยังอยู่ในเรือนจำและชีวิตหลังการพ้นโทษได้ ประกอบกับผลสำรวจในส่วนผู้ต้องขังที่พบว่าหากมีความเสียหายจากการจัดการดังกล่าว มีผู้ต้องขังจำนวนไม่มากที่คิดว่าตนจะสามารถเรียกค่าเสียหายจากผู้จัดการนั้นคืนได้ ผู้ต้องขังจึงต้องยอมรับความเสี่ยงของผลที่อาจเกิดขึ้นกับทรัพย์สินและหนี้สินของตน ไม่ว่าจะผลจากการจัดการนั้นจะดีหรือร้ายประการใด

สำหรับผลจากการจัดการที่มีต่อบุคคลซึ่งเป็นผู้ดำเนินการจัดการแทนผู้ต้องขัง คำตอบสามอันดับแรกที่ทำแบบสอบถามเลือกตอบมามากที่สุดคือ ผู้ที่ยอมดำเนินการจัดการดังกล่าวไม่ได้เงินหรือผลประโยชน์ใด ๆ เป็นการตอบแทน ซ้ำยังต้องเป็นผู้ออกเงินที่จำต้องใช้ไปกับการจัดการนั้น และยังเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความยุ่งยากลำบากหรือเป็นภาระให้กับผู้จัดการด้วย แม้อีกเกือบร้อยละ 20 ของจำนวนคำตอบทั้งหมดจะเป็นไปในทิศทางที่ว่าไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อตัวผู้จัดการก็ตาม แต่คำตอบสามอันดับแรกซึ่งรวมแล้วประมาณร้อยละ 75 แสดงให้เห็นว่าผู้จัดการนั้นก็ได้รับผลเสียมากกว่าผลดี นอกจากจะไม่ได้ค่าตอบแทนใด ๆ แล้วยังต้องมาออกค่าใช้จ่ายให้อีก และหากเกิดความเสียหายอย่างใดขึ้น ตนก็มีโอกาสที่จะถูกฟ้องให้ต้องรับผิดชอบ นอกจากนี้ โอกาสหรือความสามารถที่ผู้จัดการจะเรียกค่าใช้จ่าย หรือค่าเสียหาย หรือค่าตอบแทนในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินจากผู้ต้องขังนั้น เกือบครึ่งหนึ่งคือร้อยละ 47.56 คิดว่าคงไม่สามารถเรียกเงินค่าต่าง ๆ จากผู้ต้องขังได้เลย รองลงมาร้อยละ 39.02 คิดว่าเรียกได้บางส่วน และน้อยที่สุดคือร้อยละ 13.42 คิดว่าตนจะสามารถเรียกจากผู้ต้องขังได้ทั้งหมด

เมื่อผู้จัดการต้องมาเดือดร้อนหรือได้รับความเสียหายจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้กับผู้ต้องขัง และยิ่งถ้าเป็นผู้ต้องขังซึ่งต้องอยู่ภายในเรือนจำเป็นระยะเวลาาน ก็ยังมีโอกาสที่จะทำให้ผู้จัดการรู้สึกว่สิ่งนั้นเป็นภาระกับตนมากเกินไป ไม่มีแรงจูงใจมากพอที่จะยอมดำเนินการจัดการต่อไป ผู้จัดการอาจดำเนินการไปด้วยความประมาท หรือดำเนินการไปตามอำเภอใจของตน และหนักที่สุดคือจัดการไปโดยไม่สุจริต หรือละทิ้งการจัดการดังกล่าวไปเสีย เพราะสิ่งนั้นไม่ได้ก่อให้เกิดผลดีอย่างใดกับตนเลย เปรียบเสมือนสุภาชิตที่ว่า เนื้อไม้ได้กิน หนึ่งไม้ได้รองนั่ง ยังเอากระดุกมาแขวนคอ ทำยที่สุด ผลเสียก็จะวนกลับไปหาผู้ต้องขังในฐานะที่ผู้ต้องขังเป็นผู้ทรงสิทธิหรือหน้าที่เหนือทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ

ผลจากการจัดการที่มีต่อผู้มีส่วนได้เสียอย่างใดอย่างหนึ่งในทรัพย์สินหรือหนี้สินของผู้ต้องขังนั้น ส่วนใหญ่มีผลไปในทางที่ก่อให้เกิดผลดีต่อบุคคลดังกล่าวคือ ทำให้ผู้มีส่วนได้เสียไม่ต้องลำบากติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยตนเอง ทำให้บุคคลดังกล่าวได้รับชำระหนี้ที่ผู้ต้องขังได้ก่อไว้ ทำให้ธุรกิจหรือกิจการใด ๆ ที่บุคคลดังกล่าวทำร่วมกับผู้ต้องขังสามารถดำเนินต่อไปได้ ทำให้บุคคลดังกล่าวสามารถชำระหนี้ให้กับผู้มีอำนาจรับชำระหนี้ได้ ตามลำดับ ข้อมูลในส่วนนี้สะท้อนให้เห็นว่าผลจากการมีบุคคลดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ แทนผู้ต้องขังมีแต่จะก่อให้เกิดผลดีต่อบุคคลซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียอย่างใดอย่างหนึ่งในทรัพย์สินหรือหนี้สินของผู้ต้องขังทั้งสิ้น

หากลองพิจารณาในทางกลับกันคือ ถ้าผู้ต้องขังรายใดไม่มีบุคคลซึ่งยอมดำเนินการจัดการต่าง ๆ แทน หรือมี แต่บุคคลดังกล่าวจัดการไปในทางที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ทั้งตัวผู้ต้องขังเอง และผู้ทำแบบสอบถามซึ่งอาจเป็นผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง

หรือเป็นผู้มีส่วนได้เสียอย่างใดอย่างหนึ่งในทรัพย์สินหรือหนี้สินของผู้ต้องขังก็อาจได้รับความเดือดร้อนเสียหายต่าง ๆ ไปตามสภาพ ดังผลในตารางที่ 3.41 เช่น ทำให้ทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังได้รับความสูญเสียหรือเสียหาย หรือทำให้ต้องเดินทางมาติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยตนเอง ต้องเสียเวลา เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง หรือกิจการที่จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องขังอาจต้องชะงักลงไป หรือผู้มีส่วนได้เสียอาจไม่ได้รับการชำระหนี้จนกว่าผู้ต้องขังจะพ้นโทษออกมา หรือทำให้ต้องมีการฟ้องร้องเป็นคดีกัน เป็นต้น ดังนั้น การที่ผู้ต้องขังมีผู้ดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ดี หรือมีมาตรการบางอย่างเป็นกรอบในการจัดการ นอกจากจะช่วยลดหรือระงับภาระหรือความเสียหายที่อาจเกิดกับผู้ต้องขัง ผู้จัดการทรัพย์สิน และผู้มีส่วนได้เสียแล้ว ยังก่อให้เกิดผลดีต่อบุคคลต่าง ๆ เหล่านี้ในหลาย ๆ ด้านดังที่กล่าวไว้

ในส่วนสุดท้ายของแบบสอบถาม เป็นการสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติและความคิดเห็นเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง ผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขังที่เรือนจำซึ่งทำแบบสอบถามชุดนี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 85.33 เห็นด้วยที่ควรมีกฎหมายกำหนดกฎเกณฑ์เรื่องการจัดผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง วิธีการจัดการ อำนาจหน้าที่ ค่าตอบแทน ความรับผิดชอบผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้ชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์แก่ตัวผู้ต้องขัง ผู้มีส่วนได้เสีย และต่อตัวผู้จัดการแทนผู้ต้องขังเอง และอีกร้อยละ 82.89 เห็นว่าการมีกฎหมายดังกล่าวนอกจากจะช่วยป้องกันความสูญเสียหรือเสียหายที่อาจเกิดแก่ทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังแล้ว ยังเป็นการช่วยลดจำนวนผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกมาไม่ไห้กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกได้ โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า เมื่อผู้ต้องขังออกมาจากเรือนจำแล้วจะได้มีทรัพย์สินที่เพียงพอแก่การดำรงชีพและใช้เป็นทุนตั้งต้นในการประกอบอาชีพที่สุจริตได้ต่อไป สำหรับเหตุผลอื่น ๆ ของผู้ทำแบบสอบถามสามารถศึกษาได้จากตารางที่ 3.42 และตารางที่ 3.43

ข้อเท็จจริง ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ที่ทำแบบสอบถาม เป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่ชี้ให้เห็นว่าปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อกับผู้ต้องขัง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง รวมไปถึงผลกระทบในด้านต่าง ๆ ที่มีต่อบุคคลทั้งหลายนั้นว่ามีอยู่จริง เป็นสิ่งที่มาเย็นเย็นและสนับสนุนประเด็นปัญหาในทางทฤษฎีให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และนอกจากเสียงสะท้อนของผู้ต้องขังซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากปัญหาดังกล่าวแล้ว เสียงของผู้ที่มาเยี่ยมหรือมาติดต่อกับผู้ต้องขังซึ่งอาจเป็นทั้งผู้ดำเนินการจัดการแทนผู้ต้องขัง และเป็นผู้มีส่วนได้เสียอย่างใดอย่างหนึ่งในทรัพย์สินหรือหนี้สินของผู้ต้องขังก็นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่เราจะต้องคำนึงถึงเช่นกัน และไม่ว่าบุคคลดังกล่าวจะอยู่ในฐานะใด เช่น เป็นญาติ หรือเป็นผู้จัดการดูแลทรัพย์สินและหนี้สินให้กับผู้ต้องขัง หรือเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ก็ล้วนแล้วแต่มีความประสงค์ที่ไม่ต่างไปจากผู้ต้องขัง คือ

หวังว่าจะมีหนทางบางอย่างที่จะเข้ามาช่วยลดปัญหาและอุปสรรค รวมไปถึงผลกระทบและความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ตนและผู้ต้องขัง

จากการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่ไม่มีบุคคลใดดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังในระหว่างที่ผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำ หรือแม้จะมีบุคคลที่ดำเนินการดังกล่าวแทนผู้ต้องขัง แต่ก็ไม่มีความถูกต้องเหมาะสมในการดำเนินการดังกล่าว บุคคลผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังจึงอาจดำเนินการไปตามความพอใจของตน โดยไม่มีการปรึกษาหรือรายงานความเคลื่อนไหวในการจัดการหรือผลจากการจัดการให้ผู้ต้องขังทราบ อันเป็นเหตุให้ผู้ต้องขังไม่สามารถทราบและติดตามการจัดการดังกล่าวได้ ทั้งอุปสรรคและปัญหาในการติดต่อไปยังบุคคลภายนอกก็มีมาก ซ้ำร้ายไปกว่านั้น หากบุคคลที่ผู้ต้องขังมอบหมายให้จัดการแทนนั้น ละทิ้งหน้าที่ ทำไปอย่างไม่ใส่ใจ จัดการด้วยความประมาทเลินเล่อ หรือไม่มีความซื่อสัตย์สุจริต ก็ยิ่งอาจทำให้ผู้ต้องขังได้รับความเสียหายมากกว่าเดิม โดยที่ผู้ต้องขังไม่สามารถทราบถึงสิ่งที่เกิดขึ้นได้ จึงไม่อาจแก้ไขปัญหา ไม่อาจเปลี่ยนแปลงอำนาจหรือเพิกถอนอำนาจในการจัดการ หรือเปลี่ยนให้คนอื่นมาดำเนินการจัดการแทนได้ เนื่องจากโดยสภาพที่ผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำนั่นเอง นอกจากนี้ยังมีผลกระทบไปถึงบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียจากการที่ไม่มีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง หรือมี แต่บุคคลดังกล่าวไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการ และการติดต่อผู้ต้องขังก็มีปัญหาและอุปสรรคมาก อยู่พอสมควร จึงอาจทำให้ผู้มีส่วนได้เสียได้รับความเสียหายจากปัญหาดังกล่าวตามไปด้วย ซึ่งนอกจากปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ จะเห็นได้จากการวิเคราะห์ในทางทฤษฎีและบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันแล้ว ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของผู้ต้องขังและผู้ที่มาเยี่ยมหรือมาติดต่อผู้ต้องขัง ณ เรือนจำ ยังเป็นสิ่งที่สะท้อนและยืนยันให้เห็นว่าประเด็นปัญหาที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ในทางทฤษฎีนั้นเกิดขึ้นและมีอยู่จริง ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของปัญหาและอุปสรรค หรือผลกระทบที่ผู้ต้องขังหรือผู้มีส่วนได้เสียได้รับก็ตาม

ด้วยปัญหา อุปสรรค และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทั้งหมดนี้ จึงนำไปสู่การศึกษาและวิเคราะห์ถึงแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลบางประเภทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังตามกฎหมายต่างประเทศ โดยผู้เขียนจะนำข้อมูลในแต่ละส่วนมาวิเคราะห์ด้วยว่า การจัดการในแต่ละแนวทางนั้นสามารถนำมาปรับใช้กับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด อันเป็นการค้นหาแนวทางสำหรับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ ด้าน ทั้งนี้ เพื่อให้แนวทางหรือวิธีการแก้ไขปัญหาที่จะเสนอมีความเหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างสูงสุด

บทที่ 4

บทวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง

เมื่อโดยสภาพของผู้ต้องขังเองที่ไม่สามารถจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินที่ตนมีอยู่ภายนอกเรือนจำได้ ประกอบกับในปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดที่ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์หรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังไว้โดยเฉพาะ อันเป็นเหตุให้ผู้ต้องขังและบุคคลซึ่งมีส่วนได้เสียอย่างใดอย่างหนึ่งในบรรดาทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคบางประการ และส่งผลให้บุคคลดังกล่าวได้รับผลกระทบต่าง ๆ ตามมาดังที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์ไว้ในบทก่อน ในบทนี้ ผู้เขียนจึงทำการศึกษาถึงแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลบางประเภทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังโดยอาศัยระบบสวัสดิการของรัฐ รวมไปถึงแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังตามกฎหมายต่างประเทศ โดยผู้เขียนจะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ว่าแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ เหล่านั้นจะสามารถนำมาปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทยได้หรือไม่ และมีความเหมาะสมเพียงใด ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่การเสนอมาตรการหรือวิธีการแก้ไขปัญหาเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำต่อไป

4.1 แนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะนอกจากเรื่องสถานะและความสัมพันธ์ในครอบครัวแล้ว เรื่องทางแพ่งส่วนใหญ่มักจะกล่าวถึงสิทธิและหน้าที่ระหว่างบุคคลในด้านทรัพย์สินและหนี้สิน อันเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของทุกคนในปัจจุบัน ดังนั้น การบริหารจัดการทรัพย์สินรวมถึงหนี้สินที่ตนมีอยู่จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะหากจัดการไปในทางที่ผิดก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ทรงสิทธิหรือหน้าที่นั้น ๆ แต่ถ้การจัดการเป็นไปในทางที่ไม่ดีหรือเสื่อมเสียแล้วก็จะทำให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ และโดยปกติบุคคลทุกคนย่อมมีความสามารถที่จะจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินของตนอย่างไรก็ได้ หรือจะมอบอำนาจให้บุคคลอื่นจัดการแทนตนก็ได้ อย่างไรก็ตาม มีบุคคลบางประเภทที่กฎหมายไม่ยอมให้เขาดำเนินการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินด้วยตนเองเนื่องจากเกรงว่าหากให้บุคคลดังกล่าวดำเนินการจัดการอย่างไร้โดยลำพังแล้ว โอกาสที่ความสูญเสียหรือเสียหายจะเกิดแก่ทรัพย์สินและหนี้สินของเขานั้นย่อมมีมากกว่าคนทั่วไป กฎหมายจึงกำหนดให้บุคคลอื่นเข้ามา

มีอำนาจดำเนินการจัดการแทนหรือการดำเนินการบางอย่างจะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ ยังมีบุคคลอีกประเภทที่โดยสภาพแล้วเขาไม่อาจจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเองได้ กฎหมายจึงกำหนดวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลเหล่านั้นเอาไว้ เพื่อป้องกันความสูญเสียหรือเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับทรัพย์สินและหนี้สินของเขา

ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะทำการศึกษาถึงแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลที่ถูกกฎหมายจำกัดความสามารถ บุคคลที่มอบอำนาจให้ผู้อื่นดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน รวมไปถึงบุคคลที่โดยสภาพไม่อาจจัดการทรัพย์สินและหนี้สินได้เอง เพื่อนำแนวทางหรือวิธีการจัดการที่มีกฎหมายบัญญัติไว้แล้วนั้นมาวิเคราะห์ว่าจะสามารถนำแนวทางหรือวิธีการจัดการดังกล่าวมาใช้แก้ไขปัญหาเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำได้หรือไม่ เพียงใด ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังต่อไปนี้

4.1.1 การจัดการทรัพย์สินของผู้หย่อนความสามารถ

4.1.1.1 ผู้เยาว์

สำหรับหลักการและเหตุผลของบทบัญญัติเรื่องความสามารถในการทำนิติกรรมของผู้เยาว์นั้น ผู้เขียนได้อธิบายไว้ในบทก่อนแล้ว ในที่นี้จึงขอกล่าวอย่างสั้น ๆ ว่า เหตุผลที่กฎหมายต้องจำกัดความสามารถในการทำนิติกรรมของผู้เยาว์นั้นก็เนื่องมาจากผู้เยาว์เป็นผู้อ่อนอาย อ่อนวิจิตร อ่อนประสบการณ์ ความสามารถในการคิดพิจารณาและการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ยังขาดความรอบคอบ¹ หากกฎหมายปล่อยให้ผู้เยาว์ทำนิติกรรมต่าง ๆ ได้โดยลำพังแล้ว อาจเป็นทางให้บุคคลภายนอกอาศัยเหตุแห่งการหย่อนความสามารถนี้มาเอาเปรียบผู้เยาว์ได้ กฎหมายจึงต้องเข้ามาคุ้มครองด้วยการให้ผู้เยาว์มีความสามารถในการทำนิติกรรมอย่างจำกัด กล่าวคือ หากผู้เยาว์ประสงค์จะทำนิติกรรมใดก็จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน นิติกรรมดังกล่าวจึงจะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย² ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นผู้กลั่นกรองทางได้เสียในผลประโยชน์แห่งทรัพย์สินของผู้เยาว์นั่นเอง

¹ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2551), น.56. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514), น.76.

² อนุวัติ ใจสมุทร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ว่าด้วยบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515), น.174. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, หลักกฎหมาย บุคคล, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2553), น.67.

หลักเกณฑ์หรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้เยาว์นี้จึงต้องตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติเรื่องความสามารถในการทำนิติกรรมของผู้เยาว์ด้วย กล่าวคือ หากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินใดที่ผู้เยาว์ประสงค์จะกระทำนั้นมีลักษณะเป็นการทำนิติกรรม การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวก็จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมเสียก่อน ตามความในมาตรา 21 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ถ้าการที่ผู้เยาว์มุ่งประสงค์จะกระทำนั้นมีใช่การทำนิติกรรมแล้ว ผู้เยาว์ก็สามารถกระทำการต่าง ๆ เหล่านี้ได้เองโดยลำพัง มิจำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อนแต่อย่างใด เช่น การครอบครองทรัพย์สินของบุคคลอื่น การเดือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ เป็นต้น³

โดยความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมนี้อาจแสดงออกโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ได้ เช่น ยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร หรือด้วยวาจา หรือแสดงออกด้วยการกระทำใดซึ่งเป็นที่เข้าใจได้ว่าให้ความยินยอม เช่น รับรู้การทำนิติกรรมนั้นโดยไม่คัดค้าน⁴ และเมื่อผู้แทนโดยชอบธรรมให้ความยินยอมแล้ว ผู้เยาว์จะต้องกระทำการนั้นภายในขอบเขตที่ระบุ แต่หากไม่มีการระบุขอบเขตไว้ ผู้เยาว์ย่อมทำการนั้น ๆ ได้เพียงเท่าที่เห็นสมควร⁵

อย่างไรก็ตาม แม้การดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้เยาว์จะมีลักษณะเป็นการทำนิติกรรมตามกฎหมาย แต่ถ้านิติกรรมดังกล่าวนี้มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้แล้ว ผู้เยาว์ก็สามารถทำนิติกรรมนั้นได้เองโดยมิจำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อนแต่อย่างใด⁶ ซึ่งได้แก่

1. นิติกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เยาว์ฝ่ายเดียว (มาตรา 22) หมายถึง นิติกรรมที่ผู้เยาว์ได้สิทธิหรือประโยชน์มาโดยไม่มีเงื่อนไขให้ทำการใดหรือมีภาระผูกพันอย่างใด หรือนิติกรรมที่ทำให้ผู้เยาว์หลุดพ้นจากหน้าที่อันใดอันหนึ่งซึ่งไม่มีความรับผิดชอบตามมาอีก⁷ เช่น รับการให้โดยเสน่หาหรือโดยพินัยกรรม การคืนทรัพย์สินที่ฝากไว้โดยไม่มีบำเหน็จ เป็นต้น เหตุที่นิติกรรมประเภทนี้ไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม เนื่องมาจากการที่ต้องได้รับความยินยอมนั้น

³ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็ญอ่าว*, น.46.

⁴ *เพ็ญอ่าว*, น.70. และดู ประสิทธิ์ โสวิไลกุล, *อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.111. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, *อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.83.

⁵ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็ญอ่าว*, น.70. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, *เพ็ญอ่าว*, น.84.

⁶ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็ญอ่าว*, น.73.

⁷ *เพ็ญอ่าว*, น.73. และดู อนุมติ ไจสมุท, *อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.176. และดู ประสิทธิ์ โสวิไลกุล, *อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.121.

เป็นไปเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้เยาว์ แต่เมื่อนิติกรรมประเภทนี้ทำให้ผู้เยาว์ได้ประโยชน์ฝ่ายเดียว จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับความยินยอมแต่อย่างใด⁸

2. นิติกรรมที่ผู้เยาว์ต้องทำเองเฉพาะตัว (มาตรา 23) หมายถึง การแสดงเจตนาหรือการทำนิติกรรมที่ก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวแห่งสิทธิ ซึ่งเป็นนิติกรรมที่ไม่อาจให้บุคคลอื่นแสดงเจตนาแทนได้⁹ เช่น การร้องขอให้ศาลถอนผู้ปกครอง (มาตรา 1588, 1597 และ 1598/9) การยินยอมหรือไม่ยินยอมเป็นบุตรบุญธรรมของผู้อื่นเมื่อผู้เยาว์มีอายุ 15 ปีแล้ว (มาตรา 1598/20) เป็นต้น¹⁰

3. นิติกรรมตามฐานานุรูปที่จำเป็นในการดำรงชีพ (มาตรา 24) หมายถึง นิติกรรมที่กระทำไปโดยความจำเป็นเพื่อการดำรงชีพและดำรงตนในชุมชน¹¹ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม การทำงาน การศึกษา การสมาคม โดยสมแก่ฐานานุรูปคือ สมแก่ฐานะทางการเงินและทางสังคมของผู้เยาว์ โดยจะพิจารณาเทียบกับบุคคลทั่วไปที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจระดับเดียวกันกับผู้เยาว์¹² ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองให้ผู้เยาว์สามารถทำนิติกรรมที่จำเป็นแก่การดำรงชีพตามปกติได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม¹³ เพราะถ้าไม่กำหนดเช่นนี้แล้ว นิติกรรมใดที่ผู้เยาว์ต้องกระทำในชีวิตประจำวันก็จะต้องได้รับความยินยอมทุกกรณีซึ่งอาจก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดีก็ได้¹⁴

4. นิติกรรมที่เกี่ยวกับธุรกิจการค้าซึ่งได้รับความยินยอมแล้ว (มาตรา 27) กฎหมายเห็นว่าในปัจจุบันผู้เยาว์บางคนมีความสามารถในการทำงานและเพื่อส่งเสริมให้ผู้เยาว์ที่ทำงานเป็นลูกจ้างหรือประกอบธุรกิจด้วยตนเองให้สามารถทำนิติกรรมที่เกี่ยวกับการงานของตนได้โดยสะดวก มีความคล่องตัวในการประกอบกิจการ และเป็นที่เชื่อถือแก่คู่กรณีหรือคู่สัญญาอีกฝ่าย

⁸ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้วง*, น.73. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น.87.

⁹ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น.123. และดู อนุมัติ ใจสมุทร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 2*, น.180. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้วง*, น.76.

¹⁰ อนุมัติ ใจสมุทร, *เพ็งอ้วง*, น.179. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้วง*, น.77.

¹¹ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้วง*, น.78. และดู จิตติ ดิงศรัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529), น.51.

¹² ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น.126. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 2*, น.80.

¹³ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้วง*, น.78.

¹⁴ สมทบ สุวรรณสุทธิ, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น.88.

หนึ่ง¹⁵ กฎหมายจึงรับรองฐานะของผู้เยาว์ที่ได้รับคามยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมให้ประกอบกรงานใด ๆ แล้ว มีฐานะเสมือนเป็นผู้บรรลุนิติภาวะในการทำนิติกรรมอันเกี่ยวกับการงานนั้น ๆ ได้โดยไม่จำต้องไปขอคามยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมอีก¹⁶

5. การทำพินัยกรรม (มาตรา 25) เป็นนิติกรรมที่กฎหมายรับรองไว้ โดยเฉพาะว่า เมื่อผู้เยาว์มีอายุ 15 ปีบริบูรณ์แล้ว ย่อมสามารถทำพินัยกรรมได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม¹⁷

นอกจากนี้ มีนิติกรรมบางประเภทที่แม้ผู้เยาว์จะกระทำลงโดยได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมตามมาตรา 21 หรือแม้จะเป็นนิติกรรมที่ผู้แทนโดยชอบธรรมมีอำนาจกระทำการแทนผู้เยาว์ได้ในฐานะที่เป็นตัวแทนที่กฎหมายกำหนด เช่น คำบอกกล่าวที่ผู้ใช้อำนาจปกครองตามมาตรา 1566 หรือมาตรา 1568 แฉงไปหรือรับแฉงมา ให้ถือเป็นคำบอกกล่าวที่บุตรได้แฉงไปหรือรับมา ตามมาตรา 1570 หรือผู้ใช้อำนาจปกครองมีอำนาจจัดการทรัพย์สินของบุตรโดยให้จัดการไปด้วยความระมัดระวังเช่นวิญญูชนจะพึงกระทำ ตามมาตรา 1571 เป็นต้น¹⁸ แต่ถ้านิติกรรมนั้นเป็นนิติกรรมประเภทใดประเภทหนึ่งตามที่ปรากฏในมาตรา 1574 แล้ว ผู้เยาว์จะสามารถทำนิติกรรมดังกล่าวได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลเท่านั้น ผู้เยาว์จะอาศัยเพียงคามยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมหรือจะให้ผู้แทนโดยชอบธรรมกระทำการนิติกรรมดังกล่าวแทนก็หาจะมีผลผูกพันผู้เยาว์ตามกฎหมายไม่¹⁹ เนื่องจากกฎหมายมองว่านิติกรรมทั้ง 13 ประเภทนั้นมีความสำคัญมาก กฎหมายจึงให้ศาลเป็นผู้กลั่นกรองถึงทางได้เสียหรือผลประโยชน์ทางทรัพย์สินของผู้เยาว์²⁰ ซึ่งหากผู้แทนโดยชอบธรรมทำนิติกรรมดังกล่าวลงโดยมิได้รับอนุญาตจากศาล จะถือว่าเป็นกรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรมกระทำลงโดยปราศจากอำนาจ นิติกรรมนั้นไม่มีผลผูกพันผู้เยาว์และผู้แทนโดยชอบธรรมจะต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว²¹ นอกจากนี้ มาตรา 1575 ยังกำหนดไว้ว่า ในกิจการที่ประโยชน์ของผู้ใช้อำนาจ

¹⁵ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้างแล้ว เฉงอรรถที่ 2*, น.81. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, *เพ็งอ้าง*, น.90.

¹⁶ ประสิทธิ์ โฉวีโลกูล, *อ้างแล้ว เฉงอรรถที่ 1*, น.134. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้าง*, น.81.

¹⁷ อนุมติ ใจสมุทร, *อ้างแล้ว เฉงอรรถที่ 1*, น.183. และดู ประสิทธิ์ โฉวีโลกูล, *เพ็งอ้าง*, น.128.

¹⁸ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้างแล้ว เฉงอรรถที่ 2*, น.92. และดู ประสิทธิ์ โฉวีโลกูล, *เพ็งอ้าง*, น.83.

¹⁹ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้าง*, น.92. และดู จิตติ ดิงศรัทีย, *อ้างแล้ว เฉงอรรถที่ 11*, น.47.

²⁰ ประสิทธิ์ โฉวีโลกูล, *อ้างแล้ว เฉงอรรถที่ 1*, น.86. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้าง*, น.92. และดู จิตติ ดิงศรัทีย, *เพ็งอ้าง*, น.49.

²¹ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้าง*, น.92. และดู อนุมติ ใจสมุทร, *อ้างแล้ว เฉงอรรถที่ 2*, น.214.

ปกครองหรือประโยชน์ของคู่สมรสหรือบุตรของผู้ใช้อำนาจปกครองขัดกับประโยชน์ของผู้เยาว์แล้ว ผู้ใช้อำนาจปกครองต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนจึงจะกระทำการนั้นได้ หากฝ่าฝืนจะส่งผลให้นิติกรรมดังกล่าวตกเป็นโมฆะ²²

แนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้เยาว์ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ นั้น เป็นแนวทางหรือวิธีการจัดการที่มุ่งเน้นเรื่องการคุ้มครองประโยชน์ทางทรัพย์สินของผู้เยาว์เป็นสำคัญ ด้วยเหตุผลที่ผู้เยาว์เป็นผู้อ่อนอายุ อ่อนวิสัย ๗ จึงอาจเป็นทางให้บุคคลอื่นมาเอาเปรียบผู้เยาว์ได้ กฎหมายจึงกำหนดให้การทำนิติกรรมของผู้เยาว์จำต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน หรือถ้าเป็นนิติกรรมสำคัญก็จะต้องได้รับอนุญาตจากศาล ผู้เยาว์จึงจะสามารถทำนิติกรรมนั้น ๆ ได้ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือศาลได้กลั่นกรองถึงผลประโยชน์ในทางทรัพย์สินของผู้เยาว์ แต่ในขณะเดียวกันกฎหมายก็ให้อิสระแก่ผู้เยาว์ที่จะกระทำการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองตามที่บัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้ และถ้าการที่ผู้เยาว์ประสงค์จะกระทำนั้นมีใช้การทำนิติกรรมไซ้ ผู้เยาว์ก็สามารถกระทำได้เองโดยลำพัง ไม่จำต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อนแต่อย่างใด เพราะถ้ากฎหมายไม่กำหนดข้อยกเว้นเหล่านี้ไว้ การกระทำใด ๆ ในชีวิตประจำวันของผู้เยาว์ ก็จะต้องได้รับความยินยอมก่อนทุกกรณี ซึ่งอาจทำให้ผู้เยาว์ได้รับผลเสียมากกว่าผลดี

สำหรับบทวิเคราะห์เรื่องแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้เยาว์ เมื่อนำมาใช้เป็นแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง สามารถอธิบายได้ดังนี้

ในบทก่อน เราได้พิจารณาถึงหลักการและเหตุผลที่จำเป็นต้องมีบทบัญญัติเรื่องความสามารถในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินอันเป็นการทำนิติกรรมของผู้เยาว์ กับหลักการและเหตุผลที่ควรมีบทบัญญัติเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังไว้แล้วว่า หลักการและเหตุผลของสองเรื่องดังกล่าวนี้มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง มีอาจไปด้วยกันได้ เนื่องจากผู้ต้องขังซึ่งเป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้ว มีความสามารถในการคิดพิจารณาและตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างบริบูรณ์ แต่ด้วยอุปสรรคทางกายภาพเท่านั้นที่ทำให้ผู้ต้องขังมีอาจจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ภายนอกเรือนจำได้ด้วยตนเอง ซึ่งแตกต่างกับหลักการและเหตุผลที่กฎหมายต้องการคุ้มครองผู้เยาว์ในฐานะที่เป็นผู้อ่อนอายุ อ่อนประสบการณ์ ความสามารถในการพิจารณาไตร่ตรองยังขาดความรอบคอบ จนอาจเป็นทางเสียเปรียบให้กับผู้ที่อาศัยความบกพร่องใน

²² อนุวัติ ใจสมุทร, *เพ็ญอ่าว*, น.233. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, *อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.

ความสามารถดังกล่าวมาแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตัวเอง กฎหมายจึงให้ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือศาลเข้ามาช่วยควบคุมตรวจสอบถึงทางได้เสียในการทำนิติกรรมของผู้เยาว์นั่นเอง

หากเรานำแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้เยาว์มาเป็นแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำแล้ว จะปรากฏผลไปในการทำงานว่า ผู้ต้องขังจะต้องเป็นผู้ดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ ที่มีอยู่ภายนอกเรือนจำด้วยตนเอง และการจัดการดังกล่าวนั้นยังต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เว้นแต่นิติกรรมบางประเภทที่กฎหมายกำหนด อย่างไรก็ตาม โดยสภาพที่ผู้ต้องขังต้องถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ ผู้ต้องขังจึงไม่สามารถออกไปจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ภายนอกเรือนจำด้วยตนเองได้ การนำแนวทางหรือวิธีการจัดการของผู้เยาว์มาปรับใช้เช่นนี้จึงมีอาจเป็นไปได้ไม่ว่าในทางใดก็ตาม หรือแม้กฎหมายจะกำหนดให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอำนาจจัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังได้โดยผลของกฎหมายอย่างกรณีที่ใช้ใช้อำนาจปกครองมีอำนาจจัดการทรัพย์สินของบุตร แต่การนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาปรับใช้กับกรณีของผู้ต้องขังนั้นจะเท่ากับว่ากฎหมายยอมให้บุคคลอื่นเข้ามาจัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังได้โดยมิต้องคำนึงถึงเจตนาหรือความประสงค์ของผู้ต้องขังเลย ทั้งที่ผู้ต้องขังเป็นบุคคลผู้ทรงสิทธิที่มีความสามารถอยู่อย่างบริบูรณ์ตามกฎหมาย

นอกจากนี้ หลักเกณฑ์ที่กำหนดว่า การทำนิติกรรมใดจะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งก่อนนั้น เมื่อนำมาปรับใช้กับกรณีของผู้ต้องขัง จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าเป็นแนวทางที่ไม่สมกับเจตนารมณ์ของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวขึ้นมา เนื่องจากผู้ต้องขังมิได้เป็นผู้ที่มีความบกพร่องในด้านความคิด การพิจารณา และการตัดสินใจ จึงไม่จำเป็นต้องมีบุคคลใดมากลั่นกรองถึงทางได้เสียหรือผลประโยชน์ในทางทรัพย์สินใด ๆ ให้ และการจะกำหนดให้ผู้ต้องขังจำต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งก่อน ก็เท่ากับว่ากฎหมายมิได้คำนึงถึงหรือมิได้ให้ความสำคัญกับเจตนาของบุคคลผู้ทรงสิทธิหรือหน้าที่นั้น ๆ เลย เพราะผู้ต้องขังจะทำการใดได้หรือไม่ขึ้นอยู่ด้วยความยินยอมของบุคคลดังกล่าว ทั้งที่เจตนาของผู้ทรงสิทธิหรือหน้าที่เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับการจัดการหรือการดำเนินการอย่างใด ๆ ในทางแพ่ง หลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงถือได้ว่าเป็นแนวทางที่ไม่สมกับประโยชน์และความประสงค์ของผู้ต้องขังซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิหรือหน้าที่นั้น ๆ เลย และการจะต้องได้รับความยินยอมเช่นนี้ก็กลับเป็นการเพิ่มขึ้นตอนหรือเพิ่มภาระหน้าที่ให้กับผู้ต้องขังมากขึ้นไปอีก

การนำแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้เยาว์มาปรับใช้เช่นนี้ ผู้ต้องขังจึงยังเป็นผู้ที่มีภาระหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเองอยู่เช่นเดิม และต้องเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากการจัดการของตนเองด้วย

ข้อดีและข้อเสียของการนำแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้เยาว์มาปรับใช้กับกรณีของผู้ต้องขังนั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

ข้อดี :

1. มีมาตรการให้ศาลเป็นผู้กำกับการจนถึงทางได้เสีย ในกรณีที่เป็นนิติกรรมสำคัญ
2. มีมาตรการให้ศาลเป็นผู้กำกับการจนถึงทางได้เสียในนิติกรรมที่ผลประโยชน์ของผู้จัดการ หรือคู่สมรสของผู้จัดการ หรือบุตรของผู้จัดการ ชัดกับ ผลประโยชน์ของผู้ต้องขัง

ข้อเสีย :

1. การจะให้ผู้ต้องขังเป็นผู้ดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ภายนอกเรือนจำด้วยตนเองนั้น เป็นแนวทางที่ไม่อาจเป็นไปได้เลย และการให้บุคคลอื่น (ในกรณีของผู้เยาว์คือผู้แทนโดยชอบธรรม) ดำเนินการบางอย่างแทนนั้นก็เพียงพอแล้ว ปัญหาและอุปสรรคที่ผู้ต้องขังต้องเผชิญอยู่จึงมิได้หมดหรือลดน้อยลงไป
2. หลักเกณฑ์ที่จะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งก่อนดำเนินการจัดการใด ๆ นั้นเป็นสิ่งที่ไม่สมกับเจตนารมณ์ของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เนื่องจากผู้ต้องขังมิใช่ผู้หย่อนหรือบกพร่องในความสามารถ
3. หลักเกณฑ์ที่จะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งก่อนดำเนินการจัดการ หรือการให้บุคคลใดเข้ามาจัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังได้โดยผลของกฎหมาย ถือได้ว่ากฎหมายมิได้สนใจหรือให้ความสำคัญกับเจตนาอันสมบูรณ์ของผู้ต้องขังซึ่งเป็นบุคคลผู้ทรงสิทธิหรือหน้าที่ในทรัพย์สินหรือหนี้สินต่าง ๆ เพราะกลายเป็นว่าการจัดการใดจะสามารถทำได้หรือไม่นั้น ต้องขึ้นอยู่กับความยินยอมหรือเจตนาของบุคคลดังกล่าว
4. หลักเกณฑ์ที่จะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งก่อนดำเนินการจัดการใด ๆ นั้น กลายเป็นหลักเกณฑ์ที่ไปเพิ่มขึ้นตอนหรือภาระหน้าที่ให้กับผู้ต้องขังมากขึ้นกว่าเดิม
5. ไม่มีบทบัญญัติเรื่องการได้มาซึ่งบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่จัดการดังกล่าว เนื่องจากในเรื่องการจัดการของผู้เยาว์นั้น อำนาจหน้าที่ของผู้ที่ให้ความยินยอมหรือดำเนินการจัดการแทนผู้เยาว์นั้นเป็นไปโดยผลของกฎหมาย คือเป็นหน้าที่ที่ตกติดไปกับการเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์ ซึ่งโดยมากก็จะเป็นบิดามารดาของผู้เยาว์
6. เมื่อผู้ต้องขังต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเองตามการนำแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้เยาว์มา

ปรับใช้เช่นนี้ อาจทำให้ผู้ต้องขังบางรายไม่สามารถใช้หรือเข้าถึงมาตรการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวได้ เนื่องจากผู้ต้องขังบางรายมีฐานะยากจนและไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากการจัดการดังกล่าวนี้ได้

7. เมื่อเป็นแนวทางที่ผู้ทรงสิทธิและหน้าที่ต้องเป็นผู้ดำเนินการจัดการเอง จึงไม่มีบทบัญญัติเรื่องบุคคลที่ศาลตั้งขึ้นเพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน ไม่มีบทบัญญัติเรื่องค่าตอบแทนให้แก่ผู้ดำเนินการจัดการแทน มาตรการในการควบคุมตรวจสอบการจัดการ การรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้ทรงสิทธิทราบ และอื่น ๆ ซึ่งจำเป็นต้องมีในกรณีของการดำเนินการจัดการแทนผู้ต้องขัง ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ต้องขังได้ทราบข้อมูลต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตน ซึ่งเป็นการป้องกันและแก้ไขความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นกับทรัพย์สินของผู้ต้องขังได้

ผู้เขียนจึงเห็นว่าแม้แนวทางดังกล่าวนี้จะมีข้อดีอยู่บ้าง แต่ก็ยังเป็นแนวทางที่ไม่อาจเป็นไปได้โดยสภาพเนื่องจากผู้ต้องขังไม่สามารถออกไปจัดการทรัพย์สินและหนี้สินได้ด้วยตนเอง ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ ที่ผู้ต้องขังต้องประสบก็ยังคงมีอยู่เหมือนเดิมทุกประการ ซ้ำยังกลับเป็นแนวทางที่ก่อให้เกิดความยุ่งยากและความลำบากในการจัดการแก่ผู้ต้องขังมากขึ้นกว่าเดิม ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า แนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้เยาว์จึงยังไม่มี ความเหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้เป็นแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง ไม่ว่าจะในส่วน of หลักการและเหตุผล และในส่วน of แนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน

4.1.1.2 คนวิกลจริตที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

การที่ศาลจะสั่งให้บุคคลใดเป็นคนไร้ความสามารถนั้น ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับบุคคลดังกล่าว ซึ่งได้แก่ คู่สมรสของคนวิกลจริต บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์ ผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลวิกลจริต (คือผู้ที่ปกครองดูแลบุคคลวิกลจริตตามความเป็นจริง) หรือพนักงานอัยการ จะต้องมาร้องขอต่อศาลเพื่อขอให้ศาลสั่งให้บุคคลดังกล่าวกลายเป็นคนไร้ความสามารถ²³ และถ้าศาลเห็นว่าบุคคลนั้นมีอาการจิตวิกลจนไม่สามารถจัดการงานได้เอง ศาลก็จะมีคำสั่งให้บุคคลวิกลจริตนั้นตกเป็นคนไร้ความสามารถ ตามความในมาตรา 28 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและ

²³ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 1*, น.144. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 2*, น.99.

พาณิชย์²⁴ และความในวรรคสองของมาตรา 28 ยังได้กำหนดไว้ด้วยว่า เมื่อบุคคลใดตกเป็นคนไร้ความสามารถแล้ว จะต้องอยู่ในความอนุบาลของผู้อุปการะที่ศาลตั้งขึ้น ซึ่งอาจเป็นคู่สมรส บิดามารดา ผู้ปกครองของคนไร้ความสามารถ หรือบุคคลอื่นที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ แต่ในกรณีที่คนไร้ความสามารถมีคู่สมรสอยู่ คู่สมรสย่อมเป็นผู้อุปการะโดยอำนาจแห่งกฎหมาย²⁵ อย่างไรก็ตาม ถ้ามีเหตุสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นกับคู่สมรสที่ศาลตั้งเป็นผู้อุปการะ เช่น จัดการไปในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหาย หรือไม่ให้ความอุปการะดูแลคนไร้ความสามารถ หรือมีเหตุอื่นใดซึ่งไม่เหมาะสมจะเป็นผู้อุปการะต่อไป ผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการอาจร้องขอต่อศาลให้ตั้งผู้อื่นเป็นผู้อุปการะแทนก็ได้ ตามความในมาตรา 1463 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์²⁶

ผู้อุปการะที่ศาลตั้งขึ้นย่อมมีฐานะเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของคนไร้ความสามารถ ตามความในมาตรา 1598/18 และมาตรา 1598/3 วรรคแรก ซึ่งมีอำนาจดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินทุกอย่างแทนคนไร้ความสามารถ²⁷ แต่ผู้อุปการะจะทำหน้าที่อื่นใดที่คนไร้ความสามารถจะต้องกระทำได้เองไม่ได้ ตามมาตรา 1572 และถ้านิติกรรมนั้นเป็นนิติกรรมสำคัญอย่างหนึ่งอย่างใดใน 13 ประเภทตามที่มาตรา 1574 กำหนด กฎหมายห้ามมิให้ผู้อุปการะทำแทนคนไร้ความสามารถ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาลแล้วเท่านั้น²⁸ นอกจากนี้ กฎหมายยังได้กำหนดมาตรการหรือข้อห้ามที่สำคัญไว้อีกประการหนึ่งว่า การใดที่ประโยชน์ของผู้อุปการะ หรือคู่สมรส หรือบุตรของผู้อุปการะ และประโยชน์ของคนไร้ความสามารถขัดกัน การนั้นผู้อุปการะจะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล หากฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าวจะทำให้นิติกรรมนั้นตกเป็นโมฆะตามมาตรา 1575 และมาตรา 1576²⁹

²⁴ ประสสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *เพ็งอ้วง*, น.149. และดู อนุมติ ใจสมุทร, *อ้วงแล้ว เจริญธรรมที่ 2*, น. 291.

²⁵ ประสสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *เพ็งอ้วง*, น.157. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้วงแล้ว เจริญธรรมที่ 2*, น. 103.

²⁶ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้วง*, น.104. และดู สมทบ สุวรรณสุขุติ, *อ้วงแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น. 115. และดู จิตติ ดิงศภักดิ์, *อ้วงแล้ว เจริญธรรมที่ 11*, น.55.

²⁷ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้วง*, น.105. และดู สมทบ สุวรรณสุขุติ, *เพ็งอ้วง*, น.111.

²⁸ ประสสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ้วงแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น.157. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้วง*, น. 107.

²⁹ ประสสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *เพ็งอ้วง*, น.157. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้วง*, น.106.

ผลของคำสั่งให้บุคคลใดเป็นคนไร้ความสามารถนั้น นอกจากจะทำให้บุคคลดังกล่าวต้องอยู่ในความอนุบาลของผู้อนุบาลที่ศาลตั้งขึ้น อันทำให้ผู้อนุบาลเป็นผู้ที่มีอำนาจจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนแล้ว ยังมีผลทำให้นิติกรรมที่คนไร้ความสามารถกระทำลงตกเป็นโมฆียะ³⁰ ตามมาตรา 29 ด้วย ถึงแม้ว่าการทำนิติกรรมดังกล่าวจะได้รับความยินยอมจากผู้อนุบาลแล้วก็ตาม เนื่องจากกฎหมายสันนิษฐานว่าคนไร้ความสามารถเป็นผู้หย่อนความสามารถในการทำนิติกรรมอย่างสิ้นเชิง จึงไม่มีข้อยกเว้นให้คนไร้ความสามารถทำนิติกรรมได้เองไม่ว่าในกรณีใด ๆ และแม้เขาจะหายจากอาการจิตวิกลแล้ว แต่ถ้าศาลยังไม่ได้ถอนคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ บุคคลดังกล่าวก็ยังมีสถานะเป็นคนไร้ความสามารถตามกฎหมายอยู่³¹ ดังนั้น เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องจัดการทรัพย์สิน หนี้สิน หรือกิจการอื่นใดของคนไร้ความสามารถที่มีลักษณะเป็นนิติกรรมแล้ว จึงมีอยู่หนทางเดียวที่สามารถกระทำได้ คือ ต้องให้ผู้อนุบาลเป็นผู้กระทำการเหล่านั้นแทน³²

สำหรับหลักเกณฑ์เรื่องการแต่งตั้งผู้อนุบาล อำนาจหน้าที่ของผู้อนุบาล และการสิ้นสุดความเป็นผู้อนุบาลนั้น ให้เป็นไปตามบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทั้งนี้ เป็นไปตามความในวรรคสองของมาตรา 28³³ คือ ในกรณีที่บิดามารดาเป็นผู้อนุบาลของบุตรที่บรรลุนิติภาวะแล้ว หรือในกรณีที่บุคคลอื่นซึ่งมิใช่บิดามารดาหรือมิใช่คู่สมรสเป็นผู้อนุบาล และถ้าผู้อยู่ในความอนุบาลบรรลุนิติภาวะแล้ว ให้นำหลักเกณฑ์เรื่องผู้ปกครองมาใช้บังคับ เว้นแต่สิทธิตามมาตรา 1567 (2) และ (3) กล่าวคือ บุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้วอาจถูกแต่งตั้งเป็นผู้อนุบาลได้ เว้นแต่เป็นผู้ที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ เป็นบุคคลล้มละลาย เป็นผู้ที่มีหรือเคยมีคดีในศาลกับคนไร้ความสามารถ บุพการี พี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดาเดียวกันกับคนไร้ความสามารถ ฯ ตามมาตรา 1587 โดยศาลจะแต่งตั้งผู้อนุบาลขึ้นคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ตามที่ศาลเห็นว่าเป็นการจำเป็น และศาลจะกำหนดให้ผู้อนุบาลเหล่านั้นกระทำการร่วมกันหรือกำหนดอำนาจเฉพาะสำหรับคน ๆ หนึ่งก็ได้ ตามมาตรา 1590

เมื่อศาลมีคำสั่งแต่งตั้งผู้อนุบาลแล้ว ผู้อนุบาลมีหน้าที่ต้องจัดทำบัญชีทรัพย์สินของคนไร้ความสามารถให้เสร็จภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่ทราบคำสั่งแต่งตั้งของศาล และต้องมีพยานลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องด้วยอย่างน้อย 2 คน ตามมาตรา 1592 หากผู้อนุบาล

³⁰ สมทบ สุวรรณสุทธิ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.114. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้าง*, น.106.

³¹ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้าง*, น.106.

³² *เพ็งอ้าง*, น.107.

³³ *เพ็งอ้าง*, น.104. และดู ประสิทธิ์ โฉมวิไลกุล, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.160.

ฝ่าฝืน หรือศาลไม่พอใจในบัญชีทรัพย์สิน เนื่องจากทำขึ้นด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือไม่สุจริต หรือเห็นได้ชัดว่าผู้อนุบาลหย่อนความสามารถ ศาลจะสั่งถอดถอนผู้อนุบาลรายนั้นก็ได้ ตามมาตรา 1594 ซึ่งก่อนที่ศาลจะยอมรับบัญชีทรัพย์สินนั้น ห้ามมิให้ผู้อนุบาลทำกิจการใด เว้นแต่เป็นการเร่งด่วนและจำเป็น ตามมาตรา 1595

นอกจากนี้ ผู้อนุบาลยังมีหน้าที่ต้องจัดทำบัญชีทรัพย์สินส่งต่อศาลปีละ 1 ครั้ง นับแต่วันที่เป็นผู้อนุบาล ตามมาตรา 1598/1 และถ้าศาลเห็นสมควร ศาลอาจสั่งให้ผู้อนุบาลหาประกันอันสมควรในการจัดการทรัพย์สินของคนไร้ความสามารถ ตลอดจนการมอบคืนทรัพย์สินนั้น และอาจสั่งให้แถลงถึงความเป็นอยู่แห่งทรัพย์สินของคนไร้ความสามารถก็ได้ ตามมาตรา 1597 โดยผู้อนุบาลสามารถนำเงินได้ของคนไร้ความสามารถมาใช้เพื่อการเลี้ยงดูและเพื่อการศึกษาได้ตามสมควร และถ้ายังมีเหลืออยู่ จะต้องนำมาใช้เพื่อแสวงหาประโยชน์ในเรื่องที่มาตรา 1598/4 กำหนด เช่น ซื้อพันธบัตรรัฐบาลไทยหรือพันธบัตรที่รัฐบาลไทยค้ำประกัน หรือรับขายฝากหรือรับจ้างนองอสังหาริมทรัพย์ในลำดับแรก ซึ่งจำนวนเงินที่รับขายฝากหรือรับจ้างนองจะต้องไม่เกินกึ่งหนึ่งของราคาตลาดของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นต้น

ถ้าความอนุบาลสิ้นสุดลงตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 1598/7 และมาตรา 1598/8 ผู้อนุบาลหรือทายาทจะต้องรีบส่งมอบทรัพย์สินที่จัดการให้แก่คนไร้ความสามารถ หรือทายาทหรือผู้อนุบาลคนใหม่ และให้ทำบัญชีในการจัดการทรัพย์สินส่งมอบภายใน 6 เดือน ถ้ามีเอกสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินนั้นก็ให้ส่งมอบพร้อมกับบัญชีดังกล่าว ตามมาตรา 1598/11 ซึ่งในระหว่างที่พิจารณาคำร้องขอให้ถอนผู้อนุบาล ศาลจะแต่งตั้งผู้จัดการชั่วคราวให้จัดการทรัพย์สินของคนไร้ความสามารถแทนผู้อนุบาลก็ได้ ตามมาตรา 1598/10 และนับตั้งแต่วันที่ได้ส่งมอบบัญชี ให้เริ่มคิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินซึ่งผู้อนุบาลหรือคนไร้ความสามารถจะต้องคืนให้แก่กัน ตามมาตรา 1598/12 โดยผู้อนุบาลไม่มีสิทธิได้บำเหน็จ เว้นแต่ที่กำหนดไว้ในมาตรา 1598/14

จากหลักการและเหตุผลที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครองบุคคลที่มีอาการผิดปกติทางจิตจนถึงขนาดขาดความสามารถโดยสิ้นเชิงในการกำหนดเจตนาของตนเองได้อย่างอิสระมิให้ต้องถูกเอาเปรียบจากบุคคลอื่น กฎหมายจึงกำหนดแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลดังกล่าวไว้ว่า การทำนิติกรรมของคนไร้ความสามารถนั้นจะต้องให้ผู้อนุบาลที่ศาลตั้งขึ้นเป็นผู้ดำเนินการจัดการในเรื่องต่าง ๆ แทนคนไร้ความสามารถทั้งหมด หากคนไร้ความสามารถฝ่าฝืนไปทำนิติกรรมด้วยตนเอง แม้ว่าจะได้รับความยินยอมจากผู้อนุบาลก็ตาม นิติกรรมดังกล่าวก็จะตกเป็นโมฆียะตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม มีนิติกรรมบางประเภทที่กฎหมายเห็นว่าหากให้ผู้อนุบาลจัดการไปโดยลำพังเองแล้ว อาจจะเป็นทางที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของคนไร้ความสามารถขึ้นได้ ในกรณีนี้ ผู้อนุบาลก็ต้องมาขออนุญาตจากศาลก่อน จึงจะสามารถทำนิติกรรม

เช่นว่านั้นได้ ทั้งนี้ เป็นการป้องกันความสูญเสียหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับทรัพย์สินของคนไร้ความสามารถซึ่งเป็นสิ่งที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครอง

สำหรับบทวิเคราะห์เรื่องแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของคนวิกลจริตที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ เมื่อนำมาใช้เป็นแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง สามารถอธิบายได้ดังนี้

หากนำแนวทางหรือวิธีการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของคนไร้ความสามารถมาปรับใช้กับผู้ต้องขังแล้ว ผลจะเป็นไปในทำนองที่ว่า จะต้องมิบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีอำนาจจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำแทนผู้ต้องขังได้ทุกประการ เว้นแต่นิติกรรมซึ่งผู้ต้องขังจะต้องทำเองเฉพาะตัว นิติกรรมสำคัญบางประเภท และนิติกรรมซึ่งมีผลประโยชน์ขัดกันระหว่างผู้ดำเนินการจัดการแทนกับผู้ต้องขัง ที่จำต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน ซึ่งหากพิจารณาอย่างผิวเผินแล้วก็ดูจะมีความเหมาะสมกับแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังอยู่ เนื่องจากทำให้ผู้ต้องขังมีบุคคลที่สามารถดำเนินการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำให้กับผู้ต้องขัง ทั้งมีมาตรการที่ศาลเป็นผู้กำกับการดำเนินการทำนิติกรรมสำคัญและนิติกรรมที่มีผลประโยชน์ขัดกันด้วย

อย่างไรก็ตาม การให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดมีอำนาจจัดการสิ่งต่าง ๆ แทนผู้ต้องขังได้ทุกประการ แม้จะมีข้อยกเว้นที่ต้องได้รับอนุญาตจากศาลหรือให้ศาลเข้ามาควบคุมตรวจสอบการจัดการของผู้อนุบาลตามที่กฎหมายกำหนด แต่กรณีของคนไร้ความสามารถกับกรณีของผู้ต้องขังก็ยังมีลักษณะที่แตกต่างกันอยู่ คือ เหตุที่กฎหมายกำหนดให้มีบุคคลดำเนินการจัดการแทนคนไร้ความสามารถนั้น ก็เนื่องมาจากคนไร้ความสามารถเป็นผู้ที่มีความบกพร่องในกำหนดเจตจำนงของตน หากปล่อยให้เขาจัดการทรัพย์สินหรือหนี้สินไปโดยลำพังแล้ว อาจก่อให้เกิดความเสียหายกับทรัพย์สินหรือหนี้สินของเขาได้ แต่กรณีของผู้ต้องขังนั้น ผู้ต้องขังยังมีเจตนาหรือยังมีเจตจำนงอันสมบูรณ์อยู่ มิได้มีความบกพร่องในด้านความคิด สติสัมปชัญญะ หรือความรู้สำนึกแต่อย่างใด การที่จะให้บุคคลอื่นมาดำเนินการจัดการแทนผู้ต้องขังทุกประการโดยไม่คำนึงหรือไม่ยึดต่อเจตจำนงของผู้ต้องขัง หรือไม่เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังสามารถตรวจสอบการจัดการได้ อาจเป็นหนทางที่ทำให้การจัดการสิ่งต่าง ๆ ไม่สอดคล้องกับความประสงค์ที่แท้จริงของผู้ต้องขัง ทั้งที่เจตนาของผู้ต้องขังเป็นสิ่งสำคัญที่เราต้องคำนึงถึงในฐานะที่ผู้ต้องขังเป็นผู้ทรงสิทธิหรือหน้าที่เหนือทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว

การนำแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของคนไร้ความสามารถมาปรับใช้เช่นนี้ ผู้ที่มีภาระหน้าที่จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังก็คือบุคคลที่ศาลตั้งให้เป็นผู้จัดการทรัพย์สิน แต่เรื่องภาระค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากการจัดการนั้น เมื่อบทบัญญัติ

มิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ผู้ต้องขังย่อมต้องรับภาระค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปเพราะการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตน

ข้อดีและข้อเสียของการนำแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของคนไร้ความสามารถมาใช้กับกรณีของผู้ต้องขังนั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

ข้อดี :

1. ทำให้ปัญหาและอุปสรรคทางกายภาพที่ผู้ต้องขังไม่สามารถออกไปจัดการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยตนเองได้รับการแก้ไขเยียวยา เนื่องจากมีบุคคลภายนอกดำเนินการจัดการแทนผู้ต้องขัง

2. มีมาตรการให้ศาลเป็นผู้ลั่นกรงถึงทางได้เสีย ในกรณีที่เป็นนิติกรรมสำคัญ

3. มีมาตรการให้ศาลเป็นผู้ลั่นกรงถึงทางได้เสียในนิติกรรมที่ผลประโยชน์ของผู้จัดการ หรือคู่สมรสของผู้จัดการ หรือบุตรของผู้จัดการ ขัดกับ ผลประโยชน์ของผู้ต้องขัง

4. มีหลักเกณฑ์เรื่องผู้มีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อขอให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน (ในกรณีของคนไร้ความสามารถ คือ บุคคลที่มีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อขอให้ศาลสั่งให้คนวิกลจริตตกเป็นคนไร้ความสามารถและให้ศาลตั้งผู้นุบาลขึ้น) และมีหลักเกณฑ์เรื่องบุคคลที่ศาลอาจตั้งให้เป็นผู้จัดการทรัพย์สิน (ในกรณีของคนไร้ความสามารถ คือ บุคคลที่ศาลอาจตั้งให้เป็นผู้อนุบาล) ของผู้ต้องขัง

5. มีการวางกรอบและแนวทางในการดำเนินการจัดการทรัพย์สินและการนำเงินได้ของผู้ต้องขังไปใช้ให้เกิดประโยชน์

6. มีการกำหนดหน้าที่ในการรายงานความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังผ่านทางบัญชี เพื่อให้ศาลตรวจสอบและควบคุมการจัดการของผู้จัดการทรัพย์สิน อันเป็นมาตรการที่ช่วยรักษาผลประโยชน์ให้กับผู้ต้องขังและผู้ที่เกี่ยวข้อง

7. มีมาตรการควบคุมการดำเนินการจัดการของผู้จัดการทรัพย์สิน ทั้งการให้ศาลสั่งให้ผู้จัดการทรัพย์สินหาประกันให้ไว้ตามสมควรสำหรับการจัดการนั้น หรืออาจสั่งให้ผู้จัดการทรัพย์สินแถลงถึงความเป็นอยู่แห่งทรัพย์สิน หรืออาจสั่งถอดถอนผู้จัดการทรัพย์สินและตั้งให้ผู้อื่นเป็นผู้จัดการทรัพย์สินแทนก็ได้ ทั้งนี้ เป็นการคุ้มครองประโยชน์และป้องกันมิให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่ทรัพย์สินของผู้ต้องขังหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

8. มีการกำหนดมาตรการที่เข้ามาช่วยเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินนอกจากการฟ้องคดี คือ การให้ผู้จัดการทรัพย์สินหาประกันให้ไว้ตาม

สมควรสำหรับการจัดการและการส่งคืนทรัพย์สินของผู้ต้องขัง เนื่องจากกฎหมายมองว่า เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากการจัดการ ผู้จัดการทรัพย์สินจึงต้องเป็นผู้ชดเชยค่าเสียหาย ซึ่งเป็นมาตรการที่อาจทำให้ผู้ต้องขังมีโอกาสได้รับการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นได้มากกว่าการฟ้องคดี

9. มีการกำหนดมาตรการในการป้องกันความเสียหายและรักษาประโยชน์ของผู้ต้องขังในระหว่างที่ความเป็นผู้จัดการทรัพย์สินนั้นสิ้นสุดลง เช่น ต้องทำบัญชีในการจัดการทรัพย์สินส่งมอบภายใน 6 เดือนนับแต่วันที่ความเป็นผู้จัดการทรัพย์สินสิ้นสุดลง และในระหว่างที่พิจารณาคำร้องขอให้ถอนผู้จัดการทรัพย์สิน ศาลจะแต่งตั้งผู้จัดการชั่วคราวให้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังแทนผู้จัดการทรัพย์สินรายนั้นก็ได้

ข้อเสีย :

1. การให้ศาลและผู้จัดการทรัพย์สินมีอำนาจกำหนดแนวทางและตรวจสอบการจัดการแทนผู้ต้องขังได้ทุกกรณี โดยไม่มีช่องทางใดที่ให้เจตนาของผู้ต้องขังซึ่งเป็นบุคคลผู้ทรงสิทธิและหน้าที่ที่มีความสามารถอยู่อย่างบริบูรณ์ตามกฎหมาย เข้าไปมีส่วนในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนได้เลยนั้น อาจทำให้การจัดการดังกล่าวไม่สมประสงค์หรือไม่สมกับเจตนาของผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงในฐานะที่ผู้ต้องขังเป็นบุคคลผู้ทรงสิทธิและหน้าที่เหนือทรัพย์สินและหนี้สินเหล่านั้น และยังเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียจากการจัดการดังกล่าวโดยตรงด้วย

2. โอกาสที่ผู้จัดการทรัพย์สินจะได้รับบำเหน็จหรือค่าตอบแทนในการจัดการมีอยู่อย่างจำกัด เพราะต้องเข้ากรณีที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นข้อยกเว้นเท่านั้น ผู้จัดการทรัพย์สินจึงอาจเห็นว่าการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังเป็นสิ่งที่เพิ่มภาระหน้าที่ให้กับตนมากเกินไป เป็นเหตุให้มีการละทิ้งหน้าที่ หรือจัดการไปด้วยความประมาท หรือจัดการไปโดยทุจริตจนทำให้ทรัพย์สินของผู้ต้องขังได้รับความเสียหาย

3. เมื่อผู้ต้องขังต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเองตามการนำแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของคนไร้ความสามารถมาปรับใช้เช่นนี้ อาจทำให้ผู้ต้องขังบางรายไม่สามารถใช้หรือเข้าถึงมาตรการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวได้ เนื่องจากผู้ต้องขังบางรายมีฐานะยากจนและไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากการจัดการดังกล่าวนั้นได้

การปรับใช้แนวทางในการจัดการดังกล่าวนี้ ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า แม้แนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของคนไร้ความสามารถจะมีข้อดีอยู่หลายประการที่สามารถนำมาปรับใช้เป็นข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขประเด็นปัญหาเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำได้ แต่การใช้แนวทางดังกล่าวก็ยังมีข้อเสียอยู่หลายประการที่จะต้องนำไปแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของผู้ต้องขัง โดยเฉพาะเรื่องการคำนึงถึงเจตนาของ

ผู้ต้องขังในฐานะที่เป็นผู้ทรงสิทธิหรือหน้าที่ในทรัพย์สินและหนี้สิน ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดการดังกล่าวมีความสอดคล้องและเป็นไปตามเจตนาของบุคคลผู้ทรงสิทธิหรือหน้าที่นั้น ๆ มากที่สุด

4.1.1.3 คนเสมือนไร้ความสามารถ

บุคคลที่ศาลจะสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถได้นั้น คู่สมรสของบุคคลดังกล่าว บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์ ผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลนั้นอยู่ หรือพนักงานอัยการ³⁴ จะต้องมาร้องขอต่อศาลเพื่อขอให้ศาลสั่งให้บุคคลนั้นตกเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ และถ้าข้อเท็จจริงปรากฏแก่ศาลว่า บุคคลนั้นไม่สามารถจัดทำกรงานของตนเองได้หรือจัดการไปในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว³⁵ โดยมีเหตุมาจากความพิการทางกาย จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ประพฤติสุรุษสุร้ายเสเพลเป็นอาชญากร ดิตสุรยาเยาเมา หรือเหตุอื่นใดในทำนองเดียวกัน³⁶ ศาลจะมีคำสั่งให้บุคคลนั้นตกเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้³⁷

เมื่อศาลมีคำสั่งให้บุคคลใดตกเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถแล้ว บุคคลดังกล่าวจะต้องอยู่ในความพิทักษ์ของผู้พิทักษ์ที่ศาลตั้งขึ้น ซึ่งอาจเป็นบิดามารดาหรือผู้ปกครองของคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้ แต่ในกรณีที่คนเสมือนไร้ความสามารถมีคู่สมรสอยู่ คู่สมรสย่อมเป็นผู้พิทักษ์โดยอำนาจแห่งกฎหมาย³⁸ แต่ถ้ามีเหตุสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นและผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอ ศาลจะตั้งผู้อื่นเป็นผู้พิทักษ์ก็ได้ ตามมาตรา 1463 แต่จะต้องเป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้ว และจะต้องไม่เป็นบุคคลที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ บุคคลล้มละลาย มีหรือเคยมีคดีในศาลกับคนเสมือนไร้ความสามารถ บุพการี พี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดาเดียวกันกับคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือข้อห้ามอื่น ๆ

³⁴ ประสิทธิ โขวิไลกุล, *เพ็งอ้วง*, น.178. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้วง*, น.117. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.127.

³⁵ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้วง*, น.115. และดู ประสิทธิ โขวิไลกุล, *เพ็งอ้วง*, น.174. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, *เพ็งอ้วง*, น.126.

³⁶ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้วง*, น.112. และดู ประสิทธิ โขวิไลกุล, *เพ็งอ้วง*, น.175. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, *เพ็งอ้วง*, น.124.

³⁷ สมทบ สุวรรณสุทธิ, *เพ็งอ้วง*, น.128. และดู ประสิทธิ โขวิไลกุล, *เพ็งอ้วง*, น.182. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้วง*, น.117.

³⁸ ประสิทธิ โขวิไลกุล, *เพ็งอ้วง*, น.181. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้วง*, น.119. และดู จิตติ ดิงศภัทย์, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 11*, น.59.

ตามที่มาตรา 1587 กำหนด ทั้งนี้ เป็นไปตามความในมาตรา 32 วรรคสอง ซึ่งกำหนดให้การแต่งตั้งผู้พิทักษ์นั้นเป็นไปตามบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์³⁹

สำหรับแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของคนเสมือนไร้ความสามารถนั้น โดยหลักแล้วคนเสมือนไร้ความสามารถยังคงมีอำนาจหรือมีความสามารถที่จะจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ ด้วยตนเองได้อย่างอิสระและมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย แต่ถ้าสิ่งที่คนเสมือนไร้ความสามารถจะดำเนินการจัดการนั้นเป็นการทำนิติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งใน 11 ประเภทตามที่มาตรา 34 กำหนด คนเสมือนไร้ความสามารถจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อนจึงจะสามารถทำนิติกรรมเหล่านั้นได้⁴⁰ เนื่องจากกฎหมายมองว่านิติกรรมตามมาตรา 34 เป็นนิติกรรมที่มีความสำคัญ และเพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดความเสียหายขึ้นกับทรัพย์สินของคนเสมือนไร้ความสามารถ กฎหมายจึงให้ผู้พิทักษ์เข้ามาช่วยดูแลและกลั่นกรองเรื่องผลประโยชน์และทางได้เสียอันเกี่ยวกับการทำนิติกรรมต่าง ๆ เหล่านั้น แต่ถ้าคนเสมือนไร้ความสามารถทำนิติกรรมดังกล่าวไปโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ไซ้ร์ ก็จะส่งผลให้นิติกรรมนั้นตกเป็นโมฆียะ⁴¹ และถ้าผู้พิทักษ์เห็นว่ามีกรณีอื่นใดนอกจากที่กำหนดไว้ในมาตรา 34 ซึ่งคนเสมือนไร้ความสามารถอาจจัดการไปในทางที่เสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว ผู้พิทักษ์ก็อาจร้องขอต่อศาลขอให้ศาลสั่งให้คนเสมือนไร้ความสามารถจำต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อนที่จะทำการนั้นก็ได้อีก⁴²

อย่างไรก็ตาม หากผู้พิทักษ์ไม่ให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร คนเสมือนไร้ความสามารถก็อาจร้องขอต่อศาล เพื่อขอให้ศาลสั่งให้ตนทำนิติกรรมนั้น ๆ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน ตามที่มาตรา 35 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้สิทธิไว้ก็ได้ และถ้าศาลเห็นว่าการนั้นจะเป็นประโยชน์แก่คนเสมือนไร้ความสามารถ ศาลจะสั่งอนุญาตตามคำร้องขอนั้นก็ได้⁴³

อำนาจของผู้พิทักษ์ที่ศาลตั้งขึ้นนี้ นอกจากจะมีอำนาจให้ความยินยอมแก่คนเสมือนไร้ความสามารถในการทำนิติกรรมสำคัญตามมาตรา 34 แล้ว ผู้พิทักษ์ยังมีอำนาจที่จะบอก

³⁹ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *เพ็งอ้วง*, น.187.

⁴⁰ *เพ็งอ้วง*, น.188. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้วงแล้ว เจริญธรรมที่ 2*, น.123.

⁴¹ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *เพ็งอ้วง*, น.188. และดู อนุมติ ใจสมุทร, *อ้วงแล้ว เจริญธรรมที่ 2*, น.379.

⁴² ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *เพ็งอ้วง*, น. 196. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้วงแล้ว เจริญธรรมที่ 2*, น.129.

⁴³ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้วง*, น.130. และดู ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *เพ็งอ้วง*, น.202.

ล้างหรือให้สัตยาบันแก่นิติกรรมที่เป็นโมฆียะ ตามมาตรา 175 (2) และมาตรา 177 มีอำนาจขอให้ศาลสั่งให้คนเสมือนไร้ความสามารถกลายเป็นคนไร้ความสามารถได้เมื่อมีเหตุตามที่กฎหมายกำหนดไว้ตามมาตรา 28 หรืออาจขอให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนการเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถเมื่อเหตุที่เคยมีนั้นหมดไปตามมาตรา 36 และมาตรา 31 หรือมีอำนาจขออนุมัติจากศาลเมื่อคนเสมือนไร้ความสามารถจะสละมรดกหรือรับมรดกอันมีค่ากระดิดพินหรือเงื่อนไขตามมาตรา 1611 และในกรณีที่คนเสมือนไร้ความสามารถไม่สามารถกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่มาตรา 34 กำหนดได้ ศาลอาจสั่งให้ผู้พิทักษ์เป็นผู้มีอำนาจกระทำการแทนคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้ โดยนำบทบัญญัติอันเกี่ยวกับผู้อนุบาลมาใช้บังคับโดยอนุโลม ตามความในมาตรา 34 วรรคสาม⁴⁴

นอกจากนี้ ตามมาตรา 32 วรรคสาม ยังกำหนดให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการสิ้นสุดความเป็นผู้ปกครองในบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาใช้บังคับแก่การสิ้นสุดของการเป็นผู้พิทักษ์โดยอนุโลม กล่าวคือ ความเป็นผู้พิทักษ์จะสิ้นสุดลงเมื่อผู้พิทักษ์ตาย ลาออกโดยได้รับอนุญาตจากศาล ตกเป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ เป็นบุคคลล้มละลาย หรือถูกถอนโดยคำสั่งศาล ตามความในมาตรา 1598/7 และมาตรา 1598/8 ซึ่งในระหว่างที่พิจารณาคำร้องขอให้ถอนผู้พิทักษ์ ศาลจะแต่งตั้งผู้จัดการชั่วคราวขึ้นมาทำหน้าที่แทนผู้พิทักษ์ก็ได้ ตามมาตรา 1598/10 หรือในกรณีที่ผู้พิทักษ์มีอำนาจกระทำการแทนคนเสมือนไร้ความสามารถได้ตามมาตรา 34 วรรคสาม เมื่อความเป็นผู้พิทักษ์สิ้นสุดลง ผู้พิทักษ์หรือทายาทจะต้องรีบส่งมอบทรัพย์สินที่จัดการคืนแก่คนเสมือนไร้ความสามารถหรือทายาทหรือผู้พิทักษ์คนใหม่ ตามความในมาตรา 1598/11 เป็นต้น

สำหรับบทวิเคราะห์เรื่องแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของคนเสมือนไร้ความสามารถ เมื่อนำมาใช้เป็นแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง สามารถอธิบายได้ดังนี้

หากเรานำแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของคนเสมือนไร้ความสามารถมาปรับใช้กับกรณีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำนั้น ผลจะปรากฏไปในทำนองที่ว่า ผู้ต้องขังยังต้องเป็นผู้ดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยตนเองทั้งหมดอยู่เช่นเดิม แม้จะเป็นนิติกรรมสำคัญตามมาตรา 34 ผู้ต้องขังก็ต้องเป็นผู้ดำเนินการจัดการเอง เนื่องจากกฎหมายมิได้ให้อำนาจแก่บุคคลใดเข้ามาดำเนินการจัดให้แทน เพียงแต่กำหนดว่าต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลผู้มีอำนาจ (กรณีของคนเสมือนไร้ความสามารถคือผู้พิทักษ์) ผู้ต้องขังก็สามารถทำนิติกรรมเหล่านั้นได้ แต่เมื่อผู้ต้องขังต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ การจะดำเนินการ

⁴⁴ ประสทิธี โขวิไลกุล, *เพ็ญอ้าง*, น.196.

จัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ภายนอกเรือนจำด้วยตนเองจึงมีโอกาสเป็นไปได้โดยสภาพ แนวทางในการจัดการของคนเสมือนไร้ความสามารถในส่วนนี้จึงมิได้เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่ผู้ต้องขังต้องเผชิญอยู่แต่อย่างใด

นอกจากนี้ แม้สิ่งที่ผู้ต้องขังประสงค์จะกระทำนั้นจะเป็นการทำนิติกรรมสำคัญตามมาตรา 34 แต่เมื่อผู้ต้องขังมิได้เป็นผู้หย่อนความสามารถอย่างใด ๆ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา มิใช่บุคคลที่ถูกกฎหมายจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน และมีบุคคลที่ถูกจำกัดความสามารถในการทำนิติกรรมแล้ว จึงหาเหตุผลและความจำเป็นที่ผู้ต้องขังจะต้องมีผู้ถ่วงดุลหรือผู้คุ้มครองถึงทางได้เสียในเรื่องทรัพย์สินอย่างที่คุณเสมือนไร้ความสามารถจำเป็นต้องมีผู้พิทักษ์คอยดูแลและถ่วงดุลเรื่องผลประโยชน์ให้ไม่ การที่ผู้ต้องขังประสงค์จะทำนิติกรรมเพื่อจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินของตนอย่างใด ๆ จึงไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลอื่น แม้ว่านิติกรรมดังกล่าวจะเป็นนิติกรรมสำคัญตามมาตรา 34 ก็ตาม และเพื่อให้การทำนิติกรรมนั้นเป็นไปตามความประสงค์ที่แท้จริงของบุคคลผู้ทรงสิทธิและหน้าที่เหนือทรัพย์สินและหนี้สินเหล่านั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่กฎหมายจะต้องให้ความสำคัญกับเจตนาของผู้ต้องขังในฐานะที่เป็นบุคคลผู้ทรงสิทธิและมีความสามารถในการใช้สิทธิอยู่อย่างบริบูรณ์เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป

การนำแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของคนเสมือนไร้ความสามารถมาใช้เช่นนี้ ผู้ต้องขังจึงยังเป็นผู้ที่มีภาระหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเองอยู่เช่นเดิม และเมื่อทบทวนดูคดีที่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ผู้ต้องขังย่อมต้องเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปอันเนื่องมาจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนด้วย

ข้อดีและข้อเสียของการนำแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของคนเสมือนไร้ความสามารถมาใช้กับกรณีของผู้ต้องขังนั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

ข้อดี :

1. มีหลักเกณฑ์เรื่องผู้มีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อขอให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน (ในกรณีของคนเสมือนไร้ความสามารถ คือ บุคคลที่มีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อขอให้ศาลสั่งให้บุคคลตกเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถและให้ศาลตั้งผู้พิทักษ์ขึ้น) และมีหลักเกณฑ์เรื่องบุคคลที่ศาลอาจแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการทรัพย์สิน (ในกรณีของคนเสมือนไร้ความสามารถ คือ บุคคลที่ศาลอาจแต่งตั้งให้เป็นผู้พิทักษ์) ของผู้ต้องขัง

2. มีการกำหนดมาตรการในการป้องกันความเสียหายและรักษาประโยชน์ของผู้ต้องขังในระหว่างที่ความเป็นผู้จัดการทรัพย์สินนั้นสิ้นสุดลง เช่น ในระหว่างที่พิจารณาคำร้องขอให้ถอนผู้จัดการทรัพย์สิน ศาลจะแต่งตั้งผู้จัดการชั่วคราวขึ้นมาทำหน้าที่แทนผู้จัดการ

ทรัพย์สินรายนั้นก็ได้อีก และเมื่อความเป็นผู้จัดการทรัพย์สินสิ้นสุดลง ผู้จัดการทรัพย์สินจะต้องรับส่งมอบทรัพย์สินที่จัดการคืนแก่ผู้ต้องขังหรือทนายหรือผู้จัดการทรัพย์สินคนใหม่ เป็นต้น

ข้อเสีย :

1. การจะให้ผู้ต้องขังเป็นผู้ดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ภายนอกเรือนจำด้วยตนเองนั้น เป็นแนวทางที่ไม่อาจเป็นไปได้เลย

2. หลักเกณฑ์ที่จะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งก่อนทำนิติกรรมสำคัญนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สมกับเจตนารมณ์ของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เนื่องจากผู้ต้องขังมิใช่ผู้หย่อนหรือบกพร่องในความสามารถ

3. หลักเกณฑ์ที่จะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งก่อนทำนิติกรรมสำคัญนั้น ถ้อยคำกฎหมายมิได้สนใจหรือให้ความสำคัญกับเจตนาอันสมบูรณ์ของผู้ต้องขังซึ่งเป็นบุคคลผู้ทรงสิทธิหรือหน้าที่ในทรัพย์สินหรือหนี้สินต่าง ๆ เพราะกลายเป็นว่านิติกรรมสำคัญนั้นจะสามารถทำได้หรือไม่ ต้องขึ้นอยู่กับเจตนาหรือความยินยอมของบุคคลดังกล่าว

4. หลักเกณฑ์ที่จะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งก่อนทำนิติกรรมสำคัญนั้น กลายเป็นหลักเกณฑ์ที่ไปเพิ่มขึ้นตอนหรือภาระหน้าที่ให้กับผู้ต้องขังมากขึ้นกว่าเดิม

5. แนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว ศาลมีอำนาจเพียง 3 ประการเท่านั้น คือ

- อนุญาตให้ผู้ทรงสิทธิ (คนเสมือนไร้ความสามารถ) ทำนิติกรรมสำคัญได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้มีอำนาจ (ผู้พิทักษ์) ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวไม่ให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

- มีอำนาจสั่งให้ผู้ทรงสิทธิต้องได้รับความยินยอมจากผู้มีอำนาจก่อนทำนิติกรรมอื่นที่นอกเหนือไปจากนิติกรรมตามมาตรา 34 ได้ หากศาลเห็นว่าผู้ทรงสิทธิอาจจัดการไปในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว และ

- ในกรณีที่ผู้ทรงสิทธิไม่สามารถกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 34 กำหนดได้เอง ศาลอาจสั่งให้ผู้มีอำนาจสามารถกระทำการแทนบุคคลผู้ทรงสิทธิได้ตามความในมาตรา 34 วรรคสาม

เมื่อนำอำนาจของศาลทั้ง 3 กรณีมาพิจารณากับเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังแล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นอำนาจที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ต้องขังแต่อย่างใด เพราะเมื่อผู้ต้องขังไม่สามารถออกไปจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินเองได้ และ

ยังไม่มีเหตุผลใดที่จะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลอื่น ดังที่อธิบายไว้ในข้างต้น แม้ศาลจะมีอำนาจดังกล่าวนี้ แต่ก็เป็อำนาจที่ไม่อาจนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับกรณีของผู้ต้องขังได้

6. เมื่อผู้ต้องขังต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเองตามการนำแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของคนเสมือนไร้ความสามารถมาใช้เช่นนี้ อาจทำให้ผู้ต้องขังบางรายไม่สามารถใช้หรือเข้าถึงมาตรการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวได้ เนื่องจากผู้ต้องขังบางรายมีฐานะยากจนและไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากการจัดการดังกล่าวนี้ได้

7. เมื่อเป็นแนวทางที่ผู้ทรงสิทธิและหน้าที่ต้องเป็นผู้ดำเนินการจัดการเอง จึงไม่มีบทบัญญัติเรื่องค่าตอบแทนให้แก่ผู้ดำเนินการจัดการแทน มาตรการควบคุมตรวจสอบการจัดการ การรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้ทรงสิทธิทราบ และอื่น ๆ ซึ่งจำเป็นต้องมีในกรณีของการดำเนินการจัดการแทนผู้ต้องขัง ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ต้องขังได้ทราบข้อมูลต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตน ซึ่งเป็นการป้องกันและแก้ไขความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นกับทรัพย์สินของผู้ต้องขังได้

นอกจากหลักการและเหตุผลที่กฎหมายต้องบัญญัติเรื่องแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินของคนเสมือนไร้ความสามารถกับของผู้ต้องขังจะมีได้เป็นไปโดยสอดคล้องกันแล้ว การนำแนวทางหรือวิธีการจัดการของคนเสมือนไร้ความสามารถมาใช้กับกรณีของผู้ต้องขังก็ยังเป็นแนวทางที่ไม่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่ผู้ต้องขังต้องเผชิญอยู่ได้แต่อย่างใด ดังที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ไว้ในข้างต้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า แนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของคนเสมือนไร้ความสามารถยังมีใช้แนวทางที่จะสามารถนำมาปรับใช้เพื่อแก้ไข้ปัญหาเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำได้อย่างเหมาะสมเท่าที่ควร

4.1.2 การจัดการทรัพย์สินโดยข้อสัญญา

การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินโดยข้อสัญญานั้น หมายถึง กรณีที่บุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่าตัวการ ได้มอบอำนาจให้บุคคลอีกคนหนึ่งซึ่งเรียกว่าตัวแทน ดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างแทนตนหรือในนามของตน โดยการจัดการดังกล่าวจะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในนิติสัมพันธ์ระหว่างตัวการกับบุคคลภายนอกอันเนื่องมาจากการจัดการของตัวแทนหรือไม่ก็ได้ และเมื่อตัวแทนตกลงยินยอมที่จะกระทำตามที่ตัวการมอบหมายแล้ว ตัวการและตัวแทนก็ย่อมต้องผูกพันกันตามข้อตกลงดังกล่าว ซึ่งข้อตกลงหรือสัญญาเช่นว่านั้นมี

ลักษณะที่ต้องด้วยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเรื่องสัญญาตัวแทน ตามมาตรา 797 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์⁴⁵

สำหรับแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินโดยสัญญาตัวแทนนี้ นอกจากตัวแทนจะต้องปฏิบัติตามกรอบอำนาจที่ได้รับมอบมาจากตัวการ คือ จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงแห่งสัญญาหรือปฏิบัติตามคำสั่งหรือแนวทางที่ตัวการได้บอกกล่าวหรือกำหนดไว้แล้ว ตัวแทนยังต้องปฏิบัติตามกรอบหรือแนวทางที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้ด้วย โดยบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวได้บัญญัติเรื่องอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ และสิทธิระหว่างตัวการกับตัวแทนไว้หลายประการ ซึ่งผู้เขียนได้อธิบายไว้อย่างละเอียดในบทที่ 3 แล้ว ในที่นี้จึงขอกกล่าวโดยสรุป ดังนี้

หน้าที่ของตัวแทนต่อตัวการ มีดังต่อไปนี้

1. หน้าที่ที่จะต้องกระทำการตามที่ได้รับมอบอำนาจ ไม่ว่าจะเป็นการรับมอบอำนาจเฉพาะการ⁴⁶ ตามมาตรา 800 หรือการรับมอบอำนาจทั่วไป⁴⁷ ตามมาตรา 801 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2. หน้าที่ที่จะต้องทำตามคำสั่ง ซึ่งอาจเป็นคำสั่งโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ได้ แต่หากไม่มีคำสั่งก็ต้องปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีที่เคยปฏิบัติต่อกันในเรื่องนั้น ๆ⁴⁸ ตามมาตรา 807

⁴⁵ สหส สิงหวิริยะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า, (กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ, 2550), น.4. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า จำงทำของ รับขน, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2553), น.8.

⁴⁶ สหส สิงหวิริยะ, เพ็งอ้วง, น.21. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, เพ็งอ้วง, น.19. และดู ธาณี วรภัทร์, หลักกฎหมายตัวแทน นายหน้า, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2549), น.41.

⁴⁷ ธาณี วรภัทร์, เพ็งอ้วง, น.39. และดู สหส สิงหวิริยะ, เพ็งอ้วง, น.25. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, เพ็งอ้วง, น.20.

⁴⁸ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, เพ็งอ้วง, น.45. และดู ธาณี วรภัทร์, เพ็งอ้วง, น.59. และดู สหส สิงหวิริยะ, เพ็งอ้วง, น.50. และดู ไพทชิต เอกจริยกร, ตัวแทน นายหน้า, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2558), น.159. และดู กุลล บุษยีน, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยตัวแทนและนายหน้า, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ, 2541), น.75.

3. หน้าที่ที่จะต้องทำการด้วยตนเอง ตามมาตรา 808 เนื่องจากคุณสมบัติของตัวแทนเป็นสาระสำคัญของสัญญา และโดยทั่วไป ตัวการย่อมจะเลือกบุคคลที่ตนไว้วางใจให้ทำงานนั้น ๆ แทน ตัวแทนจึงไม่อาจมอบหมายหน้าที่ดังกล่าวให้บุคคลอื่นดำเนินการแทนตนได้⁴⁹

4. หน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือตามสมควรในการดำเนินการจัดการอย่างใด ๆ แทนตัวการ⁵⁰ ตามมาตรา 807 วรรคสอง ประกอบมาตรา 659

5. หน้าที่ต้องแจ้งให้ตัวการทราบถึงความเป็นไปในกิจการที่ได้รับมอบหมาย ตามมาตรา 809 ซึ่งถ้าตกลงเรื่องดังกล่าวกันไว้อย่างไร ก็ให้เป็นไปตามนั้น แต่หากไม่ได้ตกลงไว้ ตัวการก็ยังมีสิทธิที่จะถามความคืบหน้าจากตัวแทนได้ในเวลาที่สมควร⁵¹

6. หน้าที่ต้องส่งเงินหรือทรัพย์สินที่ตัวแทนได้รับไว้อันเนื่องมาจากการทำหน้าที่แทนตัวการ⁵² ตามมาตรา 810

7. หน้าที่ห้ามทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อประโยชน์ของตัวการ ตามมาตรา 805 คือจะไปเป็นตัวแทนให้กับบุคคลภายนอกหรือจะเป็นตัวบุคคลภายนอกเสียเองก็ไม่ได้ หากตัวแทนประสงค์จะทำการเช่นนั้น ตัวแทนจะต้องได้รับความยินยอมจากตัวการก่อน⁵³

8. เมื่อสัญญาตัวแทนสิ้นสุดลง ตัวแทนมีหน้าที่ที่จะต้องแถลงหรือรายงานถึงการต่าง ๆ ที่ได้จัดการไปทั้งหมด ตามมาตรา 809 ถ้าตัวแทนไม่แถลงให้ตัวการทราบ ตัวการสามารถ

⁴⁹ธานี วรภัทร์, *เพ็ญอ้วง*, น.63. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็ญอ้วง*, น.46. และดู สหัส สิงหวิริยะ, *เพ็ญอ้วง*, น.51. และดู ภาสกร ญาณสุธี, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์*, (กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ, 2549), น.43.

⁵⁰จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็ญอ้วง*, น.46. และดู ไผทชิต เอกจริยกร, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 48*, น.162. และดู ธานี วรภัทร์, *เพ็ญอ้วง*, น.61. และดู สหัส สิงหวิริยะ, *เพ็ญอ้วง*, น.51. และดู กุศล บุญยีน, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 48*, น.76.

⁵¹ไผทชิต เอกจริยกร, *เพ็ญอ้วง*, น.173. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็ญอ้วง*, น.47.

⁵²ไผทชิต เอกจริยกร, *เพ็ญอ้วง*, น.175. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็ญอ้วง*, น.48. และดู กุศล บุญยีน, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 48*, น.85. และดู ภาสกร ญาณสุธี, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 49*, น.46.

⁵³ธานี วรภัทร์, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 46*, น.58. และดู สหัส สิงหวิริยะ, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 45*, น.39. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็ญอ้วง*, น.50. และดู ไผทชิต เอกจริยกร, *เพ็ญอ้วง*, น.189. และดู ภาสกร ญาณสุธี, *เพ็ญอ้วง*, น.33.

ขอให้ศาลบังคับให้ตัวแทนตกลงได้เพราะกฎหมายถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ตัวแทนจะต้องกระทำเมื่อสัญญาสิ้นสุดลง⁵⁴

9. ไม่ว่าสัญญาตัวแทนจะระงับหรือสิ้นสุดลงด้วยเหตุใด ตัวแทนยังมีหน้าที่ต้องจัดการงานอันสมควรเพื่อรักษาทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่ได้รับมอบหมายจากตัวการจนกว่าทายาทหรือผู้แทนของตัวการจะเข้ารับช่วงดูแลทรัพย์สินนั้นต่อไป⁵⁵ ตามมาตรา 828

ความรับผิดของตัวแทนต่อตัวการ มีดังต่อไปนี้

1. หากตัวแทนกระทำการไปด้วยความประมาทเลินเล่อ หรือไม่ยอมทำหน้าที่เป็นตัวแทนเลย เมื่อตัวการได้รับความเสียหายอย่างไร ตัวแทนจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้กับตัวการ⁵⁶ ตามมาตรา 812

2. หากตัวแทนทำการทำงานไปโดยปราศจากอำนาจ หรือนอกเหนือขอบอำนาจที่ตัวการได้ให้ไว้ เมื่อตัวการได้รับความเสียหายอย่างไร ตัวแทนจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้กับตัวการ⁵⁷ ตามมาตรา 812

3. ตัวแทนต้องรับผิดชอบต่อตัวการ หากตัวแทนไปรับผลประโยชน์หรืออามิสสินจ้างจากบุคคลภายนอก⁵⁸ ฐานไม่ทำการเป็นตัวแทนตามมาตรา 812 โดยผลประโยชน์หรืออามิสสินจ้างที่ตัวแทนได้รับไว้ ต้องส่งมอบให้กับตัวการ เพราะเป็นสิ่งที่ตัวแทนได้มาในฐานะที่ทำการแทนตัวการ⁵⁹ ตามมาตรา 810 และตัวแทนไม่มีสิทธิได้รับบำเหน็จในกรณีที่มีการตกลงกันว่าจะให้บำเหน็จแก่ตัวแทน เพราะถือว่าตัวแทนได้ทำการอันไม่ชอบด้วยหน้าที่ของตัวแทนแล้ว⁶⁰ ตามมาตรา 818 และถ้าตัวการเห็นว่าการดังกล่าวเป็นเหตุให้ไม่สามารถร่วมงานกันได้อีกต่อไป ตัวการมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้

⁵⁴ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็ญอ้าง*, น.51.

⁵⁵ สหัส สิงหวิริยะ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 45*, น.110. และดู ไผทชิต เอกจริยกร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 48*, น.331. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็ญอ้าง*, น.51. และดู กุศล บุญเย็น, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 48*, น.165. และดู ภาสกร ญาณสุธี, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 49*, น.125.

⁵⁶ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็ญอ้าง*, น.52. และดู สหัส สิงหวิริยะ, *เพ็ญอ้าง*, น.58.

⁵⁷ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็ญอ้าง*, น.53. และดู สหัส สิงหวิริยะ, *เพ็ญอ้าง*, น.60.

⁵⁸ ธาณี วรภัทร์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 46*, น.73. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็ญอ้าง*, น.55.

⁵⁹ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *เพ็ญอ้าง*, น.55.

⁶⁰ *เพ็ญอ้าง*, น.55.

โดยไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวล่วงหน้า และยังมีสิทธิเรียกเอาค่าเสียหายจากตัวแทนได้อีก⁶¹ ตามมาตรา 391 วรรคท้าย

4. ในกรณีที่ตัวการอนุญาตให้มีการตั้งตัวแทนช่วงได้ ไม่ว่าจะตัวการจะได้ระบุชื่อตัวแทนช่วงมาหรือไม่ก็ตาม แต่ตัวแทนจะต้องรับผิดชอบตัวการในกรณีที่ตัวแทนรู้อยู่แล้วว่าตัวแทนช่วงนั้นเป็นผู้ไม่เหมาะสมแก่การทำหน้าที่ดังกล่าว หรือเป็นผู้ที่ไม่น่าไว้วางใจ แต่กลับมิได้แจ้งให้ตัวการทราบความนั้น หรือมิได้ถอนตัวแทนช่วงนั้นเสียเอง และหากมีความเสียหายอย่างใดเกิดขึ้นจากการดังกล่าว ตัวแทนจะต้องรับผิดชอบตัวการ⁶² ตามมาตรา 813

สิทธิของตัวแทนต่อตัวการ มีดังต่อไปนี้

1. สิทธิที่จะได้รับเงินทროงที่ได้จ่ายไปก่อนคืนจากตัวการ พร้อมด้วยดอกเบี้ยในจำนวนเงินดังกล่าวนับแต่วันที่ได้ออกเงินทროงไป⁶³ ตามมาตรา 815 และมาตรา 816

2. สิทธิที่จะได้รับบำเหน็จ หากมีการตกลงกันไว้ หรือในทางที่เคยปฏิบัติต่อกัน หรือตามธรรมเนียมประเพณีในเรื่องนั้นเคยมีการให้บำเหน็จกัน ตามมาตรา 803⁶⁴

3. สิทธิในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากการดำเนินงานแทนตัวการ แต่ความเสียหายเช่นว่านั้นจะต้องมิใช่ความผิดของตัวแทน⁶⁵ ตามมาตรา 816

4. สิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินของตัวการ จนกว่าจะได้รับชำระหนี้จากตัวการครบจำนวนที่จะต้องจ่ายแก่ตน⁶⁶ ตามมาตรา 819

⁶¹เพ็งอ้าง, น.56.

⁶²เพ็งอ้าง, น.37. และดู สหัส สิงหวิริยะ, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 45, น.63.

⁶³ไพฑูริย์ เอกจริยกร, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 48, น.200. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, เพ็งอ้าง, น.57. และดู สหัส สิงหวิริยะ, เพ็งอ้าง, น.66. และดู ธานี วรภัทร์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 46, น.80. และดู กุศล บุญยีน, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 48, น.101. และดู ภาสกร ญาณสุธี, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 49, น.59.

⁶⁴ธานี วรภัทร์, เพ็งอ้าง, น.81. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, เพ็งอ้าง, น.57. และดู สหัส สิงหวิริยะ, เพ็งอ้าง, น.35. และดู ภาสกร ญาณสุธี, เพ็งอ้าง, น.8.

⁶⁵จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, เพ็งอ้าง, น.59. และดู ธานี วรภัทร์, เพ็งอ้าง, น.83. และดู ไพฑูริย์ เอกจริยกร, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 48, น.207.

⁶⁶ไพฑูริย์ เอกจริยกร, เพ็งอ้าง, น.213. และดู สหัส สิงหวิริยะ, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 45, น.71. และดู จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, เพ็งอ้าง, น.59. และดู ธานี วรภัทร์, เพ็งอ้าง, น.86.

แนวทางการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินโดยสัญญา นี้ กฎหมายได้บัญญัติเรื่องหน้าที่ ความรับผิดชอบ และสิทธิต่าง ๆ ของตัวแทนผู้รับมอบอำนาจไว้หลายประการ ทั้งนี้ เพื่อให้ตัวแทนได้ดำเนินการจัดการไปภายในขอบเขตที่จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่ตัวการ แต่ถ้าตัวการได้รับความเสียหายอย่างใดอันเนื่องมาจากการดำเนินงานไปด้วยความประมาทเลินเล่อของตัวแทน หรือตัวแทนละทิ้งหน้าที่ไม่ยอมทำการงานที่ได้รับมอบหมาย หรือทำนอกขอบอำนาจ หรือทำไปโดยปราศจากอำนาจ หรือเหตุอื่นใดที่กฎหมายกำหนด ตัวแทนก็ต้องเป็นผู้รับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้กับตัวการ ซึ่งเป็นมาตรการเยียวยาความเสียหายที่ตัวการได้รับอันเนื่องมาจากการกระทำของตัวแทน แต่ถ้าตัวแทนได้กระทำไปภายในขอบเขตเช่นว่านั้นแล้ว แม้จะมีความเสียหายอย่างใดเกิดขึ้น ตัวแทนก็จะได้รับความคุ้มครองไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้กับตัวการ เนื่องจากความเสียหายดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นเพราะเหตุที่จะโทษตัวแทนได้ ดังนั้น แนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินโดยสัญญา นอกจากตัวแทนผู้รับมอบอำนาจจะต้องดำเนินการไปตามแนวทางที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญาแล้ว ตัวแทนยังต้องดำเนินการไปตามแนวทางหรือกรอบที่กฎหมายกำหนดด้วย เพราะถ้าตัวแทนดำเนินการไปตามแนวทางหรือตามกรอบนั้น ๆ แล้ว ก็เท่ากับเป็นการป้องกันหรือลดโอกาสที่ความเสียหายจะเกิดขึ้น และเป็นการป้องกันมิให้ตัวแทนต้องมารับผิดต่อตัวการในภายหลังด้วย

สำหรับบทวิเคราะห์เรื่องแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินโดยสัญญา เมื่อนำมาใช้เป็นแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังสามารถอธิบายได้ดังนี้

ในปัจจุบัน การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังปรากฏอยู่ในรูปของการมอบอำนาจให้บุคคลที่อยู่ภายนอกเรือนจำไปดำเนินการจัดการแทน โดยลักษณะที่ผู้ต้องขังมอบอำนาจให้บุคคลอื่นดำเนินการจัดการแทนเช่นนี้จึงทำให้ผู้ต้องขังอยู่ในฐานะตัวการ และบุคคลที่รับมอบอำนาจเพื่อดำเนินการจัดการแทนผู้ต้องขังจึงอยู่ในฐานะของตัวแทน ลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงต้องด้วยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเรื่องตัวแทน ตามที่ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น เมื่อกรณีเกิดปัญหาหรือความเสียหายอย่างใดอันเนื่องมาจากการจัดการดังกล่าว ศาลจึงต้องนำบทบัญญัติเรื่องอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ และสิทธิระหว่างตัวการและตัวแทน ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในข้างต้นมาปรับใช้

สำหรับแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตัวแทนผู้รับมอบอำนาจจะเป็นไปในทิศทางใดและมีขอบเขตเพียงใดนั้น เป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับคำสั่งหรืออำนาจที่ผู้ต้องขังมอบให้แก่ตัวแทน อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในเรื่องตัวแทน เป็นหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมจะไปใช้กับกรณีที่ตัวการสามารถติดตามหรือสอดส่องดูแลการดำเนินการจัดการของตัวแทนได้ เพราะหากเกิดปัญหาหรือผลกระทบอย่างใด ตัวการในฐานะผู้ทรงสิทธิหรือหน้าที่นั้น ๆ ก็

สามารถเปลี่ยนแปลงแนวทางการจัดการ หรือเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลผู้รับมอบอำนาจแทนได้ อันเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นกับทรัพย์สินและหนี้สินของตัวการได้ทันทั่วถึง แต่โดยสภาพที่ผู้ต้องขังต้องอยู่ในเรือนจำ ผู้ต้องขังจึงไม่สามารถติดตามหรือสอดส่องการดำเนินงานของตัวแทนผู้รับมอบอำนาจได้ ไม่อาจทราบได้ว่าตัวแทนได้ทำการงานที่รับมอบหมายไปหรือไม่ หรือดำเนินการจัดการไปด้วยความสุจริตหรือเปล่า จนกว่าจะมีบุคคลมาแจ้งข่าวหรือความเคลื่อนไหวในการจัดการให้ผู้ต้องขังทราบ ดังนั้น ในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นกับทรัพย์สินของผู้ต้องขังอันเนื่องมาจากการจัดการของตัวแทนผู้รับมอบอำนาจ แต่เมื่อไม่มีบุคคลใดมาแจ้งข่าวให้ผู้ต้องขังทราบ ผู้ต้องขังจึงไม่อาจป้องกันหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงแนวทางในการจัดการหรืออำนาจหน้าที่ของตัวแทนผู้รับมอบอำนาจได้ทัน โดยผู้ที่แบกรับความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมดนั้นก็คือตัวผู้ต้องขัง ในฐานะที่เป็นบุคคลผู้ทรงสิทธิหรือหน้าที่เหนือทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ

แม้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจะเป็นเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ เช่น ตัวแทนดำเนินการจัดการไปด้วยความประมาทเลินเล่อ หรือละทิ้งหน้าที่ไม่ยอมทำการงานที่ได้รับมอบหมาย หรือทำไปนอกขอบอำนาจที่ผู้ต้องขังมอบหมายให้ เป็นต้น ซึ่งผู้ต้องขังมีสิทธิที่จะฟ้องและเรียกร้องให้ตัวแทนต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้กับตนได้ แต่การฟ้องเรียกค่าเสียหายเช่นนี้ถือเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุและเป็นหนทางเดียวที่ผู้ต้องขังจะสามารถทำให้ตนได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ เนื่องจากบทบัญญัติเรื่องสัญญาตัวแทนแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่มีบทบัญญัติใดที่เป็นมาตรการบังคับให้ตัวแทนต้องมารายงานผลการจัดการให้ตัวการทราบ และไม่มีมาตรการอื่นใดที่เป็นการป้องกันหรือมีหลักประกันความเสียหายสำหรับการดำเนินการจัดการดังกล่าวให้กับตัวการ เมื่อผู้ต้องขังไม่อาจทราบได้ว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นกับทรัพย์สินและหนี้สินของตน บุคคลผู้ทรงสิทธิอย่างผู้ต้องขังจึงมีอยู่หนทางเดียวที่จะสามารถเยียวยาความเสียหายให้กับตัวเองได้คือการนำคดีขึ้นสู่ศาลเท่านั้น

การที่ไม่มีมาตรการป้องกันและช่วยเหลือเยียวยาตัวการอย่างอื่นนอกจากการนำคดีขึ้นสู่ศาลในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว อาจส่งผลให้ผู้ต้องขังบางรายได้รับผลร้ายจากการที่ไม่สามารถใช้สิทธิดังที่มานั้นได้ เพราะนอกจากปัญหาและอุปสรรคทางกายภาพที่ผู้ต้องขังต้องอยู่ภายในเรือนจำแล้ว การที่ผู้ต้องขังถูกลงโทษจำคุกเป็นระยะเวลาอันยาวนานก็อาจส่งผลให้อายุความในการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายดังกล่าวขาดหรือระงับสิ้นไป ผู้ต้องขังจึงไม่มีหนทางอื่นใดที่จะทำให้ตนได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้อีก และไม่ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นจะมีจำนวนมากน้อยเพียงใดก็ตาม ก็อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกท้อแท้และหมดหวังในชีวิตจนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกก็ได้

ประกอบกับผลสำรวจข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของผู้ต้องขังผ่านแบบสอบถามที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในบทก่อน สามารถใช้เป็นหลักฐานยืนยันได้ในระดับหนึ่งว่า หลังจากผู้ต้องขังมอบอำนาจให้ผู้ใดดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ตนมีอยู่ภายนอกเรือนจำแทนแล้ว ปรากฏว่ามีผู้จัดการทรัพย์สินจำนวนหนึ่งที่ไม่เคยมาปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ จากผู้ต้องขังเลย และการจัดการของบุคคลดังกล่าว มีจัดการไปในทางที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังเพียงบางเรื่องเท่านั้น โดยมีผู้ต้องขังจำนวนหนึ่งได้รับความเสียหายจากการจัดการนั้นแล้ว หรือแม้ในขณะสำรวจจะยังไม่ได้รับความเสียหาย แต่ผู้ต้องขังก็คาดหมายได้ว่าอาจมีความเสียหายอย่างใดเกิดขึ้นกับตน จนเป็นเหตุให้ชีวิตหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขังได้รับความยากลำบากมากขึ้น

และในกรณีนี้ผู้ต้องขังได้รับความเสียหายจากการจัดการดังกล่าวแล้ว ผู้ต้องขังส่วนมากกลับเลือกที่จะไม่ฟ้องเพื่อเรียกให้ตัวแทนซึ่งเป็นผู้จัดการทรัพย์สินหรือหนี้สินต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้กับตน เนื่องจากผู้ต้องขังไม่อยากจะไปเป็นคดีความกัน เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก ทั้งตนไม่มีทรัพย์สินเพียงพอสำหรับการดำเนินคดี ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินคดี ไม่มีเวลา หรือเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย ไม่อยากให้ต้องมาบาดหมางจิตใจกัน เป็นต้น และแม้จะเรียกให้ตัวแทนต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหาย ผู้ต้องขังก็เห็นว่าตนคงจะไม่ได้รับค่าเสียหายนั้น ๆ เนื่องจากตัวแทนก็ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะมาชดใช้ให้ได้เช่นกัน และมีผู้ต้องขังจำนวนน้อยมากที่คิดว่าจะสามารถเรียกให้บุคคลดังกล่าวชดใช้ค่าเสียหายให้กับตนได้ทั้งหมด

จากผลสำรวจดังกล่าวยิ่งทำให้เห็นว่า การที่ไม่มีมาตรการใดเข้ามาช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถทราบได้ว่า ผู้ที่จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนตนนั้นได้ดำเนินการจัดการไปอย่างไร และผลจากการจัดการดังกล่าวเป็นเช่นไร เมื่อผู้ต้องขังมีอาจทราบข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ได้ ผู้ต้องขังจึงไม่สามารถดำเนินการใด ๆ เพื่อป้องกันหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดหรืออาจเกิดขึ้นได้ทัน และแม้การฟ้องร้องจะเป็นหนทางที่ช่วยให้ผู้ต้องขังได้รับการเยียวยา แต่นั่นก็หมายความว่า การจัดการได้สร้างความเสียหายให้กับผู้ต้องขังไปแล้ว เมื่อผู้ต้องขังเห็นว่า การฟ้องร้องเป็นเรื่องยุ่งยาก ทำให้ต้องบาดหมางจิตใจกัน ๆ ผู้ที่ต้องแบกรับภาระและความเสียหายต่าง ๆ ก็คือตัวผู้ต้องขังเอง

การนำแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินโดยข้อสัญญามาใช้เช่นนี้ บุคคลที่ทำหน้าที่ดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำก็คือบุคคลที่ผู้ต้องขังมอบอำนาจให้ โดยผู้ต้องขังต้องเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปอันเนื่องมาจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเอง

ข้อดีและข้อเสียของการนำแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินโดยข้อสัญญามาใช้กับกรณีของผู้ต้องขังนั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

ข้อดี :

1. ทำให้ปัญหาและอุปสรรคทางกายภาพที่ผู้ต้องขังไม่สามารถออกไปจัดการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยตนเองได้รับการแก้ไขเยียวยา เนื่องจากมีบุคคลภายนอกดำเนินการจัดการแทนผู้ต้องขัง

2. มีมาตรการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับกรณีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำแทนผู้ต้องขัง เช่น หน้าที่ต้องทำตามคำสั่งหรือตามธรรมเนียมปฏิบัติในเรื่องนั้น ๆ หน้าที่ต้องทำการด้วยตนเอง ต้องใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือตามสมควรในการดำเนินการจัดการอย่างใด ๆ แทนตัวการ เป็นต้น

3. มีการกำหนดเหตุที่ตัวแทนจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้กับตัวการ

4. มีการกำหนดสิทธิที่ตัวแทนมีต่อตัวการ เช่น สิทธิที่จะได้รับเงินทดรองคืน สิทธิที่จะเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากการดำเนินงานแทนตัวการ สิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินของตัวการ เป็นต้น

5. แม้สัญญาตัวแทนจะสิ้นสุดลง แต่กฎหมายก็ยังกำหนดให้ตัวแทนมีหน้าที่บางประการอยู่ ทั้งนี้ เพื่อช่วยรักษาประโยชน์และทรัพย์สินของตัวการไว้ เช่น เมื่อสัญญาลิ้นสุดลงตัวแทนต้องแถลงหรือรายงานถึงการต่าง ๆ ที่ได้จัดการไปทั้งหมด เพื่อให้ตัวการได้ทราบผลของการจัดการนั้น และตัวแทนยังมีหน้าที่ต้องจัดการงานไปตามสมควรเพื่อรักษาทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่ได้รับมอบหมายจากตัวการจนกว่าทายาทหรือผู้แทนของตัวการจะเข้ารับช่วงดูแลทรัพย์สินนั้นต่อไป

ข้อเสีย :

1. ไม่มีมาตรการบังคับให้ตัวแทนต้องรายงานความเคลื่อนไหวและผลการดำเนินงานให้ตัวการทราบ ผู้ต้องขังจึงไม่อาจป้องกันและแก้ไขความเสียหายที่เกิดหรืออาจจะเกิดขึ้นกับทรัพย์สินของตนได้ทัน

2. การที่ไม่มีมาตรการอื่นใดเข้ามาช่วยเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตัวแทนนอกจากการฟ้องคดีต่อศาล อาจทำให้ผู้ต้องขังหลายรายไม่ได้รับการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น เนื่องจากการฟ้องคดีเป็นวิธีที่ผู้ต้องขังเห็นว่ามีความยุ่งยากลำบาก ใช้เวลานาน ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ๆ ประกอบกับอุปสรรคทางกายภาพของผู้ต้องขัง จึงทำให้ผู้ต้องขังไม่สามารถออกไปฟ้องเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายได้เอง

3. เมื่อการฟ้องคดีเป็นหนทางเดียวที่ผู้ต้องขังจะได้รับการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตัวแทน แต่เมื่อผู้ต้องขังบางรายต้องถูกจำคุกเป็นระยะเวลานาน อาจส่งผลให้อายุความในการฟ้องคดีดังกล่าวขาดหรือระงับสิ้นไป ผู้ต้องขังจึงอาจได้รับความเสียหายจากการที่ไม่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องตั้งว่ามานั้นได้

4. เมื่อไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดให้ตัวแทนมีสิทธิได้รับบำเหน็จโดยผลของกฎหมาย ตัวแทนจึงอาจเห็นว่าการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังเป็นสิ่งที่เพิ่มภาระหน้าที่ให้กับตนมากเกินไป เป็นเหตุให้ตัวแทนละทิ้งหน้าที่ หรือจัดการไปด้วยความประมาท หรือจัดการไปโดยทุจริต จนทำให้ทรัพย์สินของผู้ต้องขังได้รับความเสียหาย

5. ผู้ต้องขังมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะตั้งตัวแทนเพื่อดำเนินการจัดการทรัพย์สินของตน หากผู้ต้องขังไม่ตั้งตัวแทนแล้ว บุคคลอื่นก็ไม่มีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อให้ตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังได้ ผู้มีส่วนได้เสียจึงอาจได้รับความเดือดร้อน เนื่องจากต้องเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาติดต่อกับผู้ต้องขัง ณ เรือนจำด้วยตนเอง ทั้งไม่มีหลักเกณฑ์เรื่องบุคคลที่ศาลอาจตั้งให้เป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขัง

6. เมื่อผู้ต้องขังต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเองตามการนำแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินโดยข้อสัญญาามาปรับใช้เช่นนี้ อาจทำให้ผู้ต้องขังบางรายไม่สามารถใช้หรือเข้าถึงมาตรการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวได้ เนื่องจากผู้ต้องขังบางรายมีฐานะยากจนและไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากการจัดการดังกล่าวนี้ได้

7. ในเรื่องสัญญาตัวแทน เหตุที่ศาลไม่เข้ามามีบทบาทในการกลั่นกรองการทำนิติกรรมสำคัญ หรือนิติกรรมที่มีผลประโยชน์ขัดกัน เนื่องจากตัวการเป็นผู้ทรงสิทธิที่มีความสามารถในการใช้สิทธิได้อย่างเต็มที่ แต่สำหรับผู้ต้องขังที่ต้องอยู่ในเรือนจำนั้น ย่อมมีความสามารถในการใช้สิทธิต่าง ๆ ลดลงโดยสภาพ การที่ไม่มีมาตรการให้ศาลเข้ามามีบทบาทและอำนาจในการตรวจสอบและกลั่นกรองการทำนิติกรรมดังกล่าวแทนผู้ต้องขัง อาจทำให้ผู้ต้องขังได้รับความเสียหายจากการที่ไม่สามารถติดตามและตรวจสอบการทำนิติกรรมนั้น ๆ ของตัวแทนผู้รับมอบอำนาจได้

แม้ว่าหลักเกณฑ์หรือแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินตามสัญญาตัวแทนจะมีข้อดีอยู่หลายประการ ที่สามารถนำมาใช้กับกรณีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำได้ แต่แนวทางดังกล่าวก็ยังไม่มีความชัดเจนบางประการที่จำเป็นต้องมีเพื่อแก้ปัญหาที่ผู้ต้องขังต้องเผชิญอยู่ได้รับการแก้ไข เช่น ไม่มีมาตรการที่ช่วยให้ตัวการซึ่งเป็นผู้ต้องขังทราบได้ว่าการจัดการภายนอกเรือนจำนั้นเป็นไปอย่างไร ไม่มีมาตรการใดที่เข้ามาควบคุมดูแลหรือตรวจสอบการจัดการของผู้ที่รับมอบอำนาจในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง ไม่มีมาตรการที่ให้ตัวแทนวางทรัพย์สินไว้เป็นหลักประกันความเสียหายจากการดำเนินการจัดการนั้น ๆ ซึ่งมาตรการต่าง ๆ เหล่านี้ถือว่าเป็นมาตรการที่สำคัญและจำเป็นต้องมี เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องขังได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินในระหว่างที่ผู้ต้องขังยังอยู่ในเรือนจำ

ผู้เขียนจึงเห็นว่าแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินโดยสัญญาฯ ยังมีข้อบกพร่องหรือข้อเสียที่ไม่เหมาะสมจะนำมาใช้กับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังได้

4.1.3 การจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่

เมื่อบุคคลหายไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ โดยไม่มีผู้ใดทราบข่าวคราวและไม่มีใครรู้แน่ชัดว่าบุคคลดังกล่าวเป็นตายร้ายดีประการใด และกรณีที่บุคคลนั้นหายไปโดยไม่ได้มอบอำนาจไว้ให้แก่บุคคลใดแล้ว การใช้สิทธิเพื่อจัดการสิ่งต่าง ๆ ของผู้ไม่อยู่จึงไม่อาจเกิดขึ้นได้ เนื่องจากบุคคลผู้ทรงสิทธิย่อมมีอำนาจแต่เพียงผู้เดียวในการใช้สิทธิของตน อันก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบขึ้นหลายประการ ทั้งต่อตัวผู้ไม่อยู่เองและต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ไม่อยู่ด้วย⁶⁷ ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่ไม่มีบุคคลใดมีอำนาจจัดการดูแลทรัพย์สินและหนี้สินหรือการอื่นใดแทนผู้ไม่อยู่ เช่น การจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สิน การบังคับตามสิทธิที่มีอยู่ การทวงถามให้ชำระหนี้ การชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ หรือการกระทำอื่นใดซึ่งต้องทำในนามหรือต้องอาศัยอำนาจของผู้ไม่อยู่ เป็นต้น หรือกรณีที่ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนแก่สถานะทางครอบครัวของผู้ไม่อยู่ เช่น อำนาจปกครองบุตร สถานะของคู่สมรส เป็นต้น หรือเป็นกรณีที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น เจ้าหนี้ของผู้ไม่อยู่ หุ้นส่วนในกิจการซึ่งทำร่วมกับผู้ไม่อยู่ หรือผู้ที่มีนิติสัมพันธ์อย่างใด ๆ กับผู้ไม่อยู่ เป็นต้น⁶⁸ ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ กฎหมายจึงได้กำหนดแนวทางในการจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ไว้ 2 แนวทาง เพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ในทางทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่และผู้ที่เกี่ยวข้อง และเพื่อให้เกิดความมั่นคงแน่นอนแห่งสิทธิและหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ไม่อยู่ ดังนี้⁶⁹

แนวทางแรก เป็นกรณีที่กฎหมายสันนิษฐานว่าบุคคลดังกล่าวยังมีชีวิตอยู่และเพื่อรักษาประโยชน์ทางทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง กฎหมายจึงกำหนดให้มีการจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่เป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน⁷⁰ คือ ในช่วงแรกนับแต่ที่ผู้ไม่อยู่ไปจากถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนาและไม่มีใครทราบว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นระยะเวลาานานเท่าใดก็ตาม

⁶⁷ เอกุต์, มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง คำสอนชั้นปริญญาตรี พุทธศักราช 2477 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2477), น.12. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 2*, น.159. และดู ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น.238. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น.9.

⁶⁸ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพิ่งอ้าง*, น.160. และดู อนุมติ ใจสมุทร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 2*, น.42.

⁶⁹ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพิ่งอ้าง*, น.160. และดู ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น.238. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น.11.

⁷⁰ สมทบ สุวรรณสุทธิ, *เพิ่งอ้าง*, น.14. และดู เอกุต์, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 67*, น.13.

ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่มีผู้มีอำนาจจัดการทรัพย์สินแทน และหากมีความจำเป็น ผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการอาจร้องขอต่อศาล เพื่อให้ศาลสั่งให้มีการจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งไปพลางก่อนตามความจำเป็น เป็นคราว ๆ ไปก่อนได้⁷¹ ตามมาตรา 48 วรรคแรก และในช่วงที่สอง คือ เมื่อระยะเวลาที่ผู้ไม่อยู่หายไปจากถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนาครบ 1 ปี แล้ว ผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการอาจร้องขอต่อศาล เพื่อให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ขึ้น โดยให้มีอำนาจดำเนินการจัดการทั่วไป⁷² จนกว่าผู้ไม่อยู่จะกลับมาหรือปรากฏแน่ชัดว่าผู้ไม่อยู่นั้นถึงแก่ความตายหรือกฎหมายสันนิษฐานว่าถึงแก่ความตายแล้ว ทั้งนี้ เพื่อจะได้ไม่ต้องมาร้องขอต่อศาลเป็นคราว ๆ อีก⁷³ ตามมาตรา 48 วรรคสอง

ตัวอย่างการพิจารณาของศาลที่มีคำสั่งให้ตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ เช่น ประกาศศาลแพ่ง เรื่อง ขอให้ศาลมีคำสั่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ 3972/2545⁷⁴ ข้อเท็จจริงปรากฏดังนี้ นาย ส. ผู้ร้อง เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของนาง พ. ผู้ไม่อยู่ โดยประมาณต้นเดือนมกราคม 2543 ผู้ไม่อยู่เดินทางไปประเทศเยอรมันนีเพื่อรับจ้างทำงานบ้าน ทำอาหารเลี้ยงคนงานในบริษัทผู้ต่อเรือซึ่งมีชื่อในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป และไม่มีผู้ใดได้รับข่าวเกี่ยวกับผู้ไม่อยู่ จนบัดนี้เป็นระยะเวลากว่า 2 ปีแล้ว โดยมีทรัพย์สินคือเงินในบัญชี แต่การจัดการทรัพย์สินดังกล่าวมีเหตุขัดข้อง เนื่องจากผู้ไม่อยู่ไม่ได้ตั้งตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปไว้ ผู้ร้องไม่มีอำนาจเบิกถอนเงินเพื่อนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการออกตามหาผู้ไม่อยู่ ต้องให้ศาลมีคำสั่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ ศาลได้พิเคราะห์แล้วเห็นว่า ผู้ร้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ เมื่อผู้ร้องบรรลุนิติภาวะแล้ว ไม่เป็นคนวิกลจริต ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ และไม่เป็นบุคคลล้มละลาย เมื่อผู้ไม่อยู่หายไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เกินกว่า 1 ปี และไม่มีผู้ใดได้รับข่าวเกี่ยวกับผู้ไม่อยู่ เมื่อการจัดการทรัพย์สินมีเหตุขัดข้องและผู้ร้องไม่เป็นบุคคลต้องห้าม ศาลจึง

⁷¹ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 1*, น.239. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 2*, น.161. และดู จิตติ ดิงศภัทย์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 11*, น.11. และดู อนุมติ ใจสมุทร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 2*, น.56.

⁷² ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *เพิ่งอ้าง*, น.241. และดู เอกุต์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 67*, น.14. และดู อนุมติ ใจสมุทร, *เพิ่งอ้าง*, น.60.

⁷³ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 2*, น.161. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 1*, น.15.

⁷⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119/ตอนที่ 89 ง/หน้า 15/5 พฤศจิกายน 2545

เห็นสมควรมีคำสั่งตั้งให้นาย ส. ผู้ร้อง เป็นผู้จัดการทรัพย์สินเฉพาะเงินฝากในบัญชี ให้มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย

ประกาศศาลจังหวัดนครราชสีมา เรื่อง ศาลมีคำสั่งตั้งนาย อ. เป็นผู้จัดการทรัพย์สินของนาง อ. ผู้ไม่อยู่ คดีแพ่งหมายเลขดำที่ 1174/2541 คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ 1332/2541⁷⁵ ปราบกฏข้อเท็จจริงดังนี้ นาย อ. ผู้ร้อง เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของจำสืบตำรวจ ผ. และนาง อ. มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน 2 คน และต่างบิดาอีก 2 คน ต่อมานาง อ. ได้ไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เพื่อจะไปหางานทำที่กรุงเทพมหานคร โดยไม่มีผู้ใดทราบข่าวคราว และไม่ทราบแน่ชัดว่านาง อ. เป็นตายร้ายดีอย่างไร จนบัดนี้เวลาได้ล่วงเลยไปเกินกว่า 1 ปีแล้ว นาง อ. มีสิทธิที่จะได้รับเงินบำเหน็จตกทอดของสามี แต่มีเหตุขัดข้อง ขอให้ศาลมีคำสั่งตั้งผู้ร้องเป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ เมื่อศาลได้ไต่สวนคำร้องแล้ว ศาลจึงมีคำสั่งตั้งนาย อ. ผู้ร้อง เป็นผู้จัดการทรัพย์สินของนาง อ. ผู้ไม่อยู่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 48

แนวทางที่สอง กรณีที่กฎหมายสันนิษฐานว่าผู้ไม่อยู่ถึงแก่ความตาย เพราะเมื่อระยะเวลาที่ผู้ไม่อยู่หายไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่นั้นล่วงเลยไปนาน ความหวังที่บุคคลดังกล่าวจะกลับมาหรือยังมีชีวิตอยู่ก็ยิ่งน้อยลง ผลกระทบหรือความเสียหายในสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ จึงยังมีความรุนแรงมากขึ้น⁷⁶ และเพื่อประโยชน์ในทางทรัพย์สิน ความมั่นคงแห่งสิทธิและหน้าที่ รวมไปถึงความแน่นอนแห่งสถานะของบุคคลที่เกี่ยวข้อง กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อขอให้ศาลสั่งให้บุคคลดังกล่าวเป็นคนสาบสูญได้ หากครบเงื่อนไขตามที่มาตรา 61 กำหนด⁷⁷ ซึ่งมีผลให้บุคคลนั้นสิ้นสภาพบุคคล หรือถือว่าถึงแก่ความตายโดยผลของกฎหมายทรัพย์สิน สิทธิ และหน้าที่ใด ๆ ย่อมตกทอดแก่ทายาทของผู้สาบสูญ⁷⁸ ตามมาตรา 1602

ตัวอย่างกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนสาบสูญ เช่น ประกาศศาลจังหวัดนครพนม เรื่อง ขอให้นาย อ. เป็นคนสาบสูญ คดีแพ่งหมายเลขดำที่ 1115/2558 คดีแพ่งหมายเลขแดงที่

⁷⁵ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 115/ตอนที่ 58 ง/หน้า 75/21 กรกฎาคม 2541

⁷⁶กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 2*, น.161. และดู สมทบ สุวรรณสุขธิ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 1*, น.10.

⁷⁷กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพิ่งอ้าง*, น.162. และดู ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 1*, น. 258.

⁷⁸ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *เพิ่งอ้าง*, น.261. และดู สมทบ สุวรรณสุขธิ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 1*, น. 17.

1398/2558⁷⁹ ปราบกฏข้อเท็จจริงดังนี้ นางสาว ร. ผู้ร้อง เป็นหลานของนาย อ. เมื่อเดือนมีนาคม 2553 นาย อ. เดินทางไปทำงานที่จังหวัดสมุทรปราการ หลังจากนั้นนาย อ. ไม่เคยกลับบ้านและไม่เคยได้รับการติดต่อจากนาย อ. อีกเลย ผู้ร้องและญาติทุกคนได้พยายามติดตามตัวแล้ว แต่ไม่พบ นับตั้งแต่บัดนั้นจนบัดนี้เป็นเวลากว่า 5 ปีเศษแล้ว การหายตัวไปของนาย อ. ดังกล่าว ทำให้ผู้ร้องไม่สามารถขอรับเงินจากกรมธรรม์ประกันชีวิตได้ ซึ่งผู้ร้องเป็นผู้รับผลประโยชน์ดังกล่าว จึงขอให้ศาลมีคำสั่งให้ให้นาย อ. เป็นคนสาบสูญ ศาลจังหวัดนครพนมจึงมีคำสั่งให้นาย อ. เป็นคนสาบสูญ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 61

โดยกฎหมายได้กำหนดแนวทางในการจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ไว้อย่างละเอียด⁸⁰ ดังนี้

1. กรณีที่ผู้ไม่อยู่ตั้งตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไปไว้ ตัวแทนย่อมมีอำนาจทำการแทนผู้ไม่อยู่ได้ตามมาตรา 801 ยกเว้นนิติกรรมบางประเภทที่กำหนดไว้ในวรรคสอง (1) – (6)⁸¹ และเพื่อเป็นการป้องกันมิให้ผู้มอบอำนาจหรือตัวการได้รับความเสียหายในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้น ตัวแทนอาจทำการใด ๆ แทนตัวการได้ ตามความในมาตรา 802 แต่ในเรื่องของผู้ไม่อยู่นั้น มาตรา 51 ได้กำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมไว้ด้วยว่า แม้จะไม่มีเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้น แต่หากตัวแทนมีความประสงค์จะกระทำการเกินขอบอำนาจ ตัวแทนก็สามารถขออนุญาตจากศาลเพื่อให้ตนดำเนินการดังกล่าวนั้นได้⁸²

เมื่อพนักงานอัยการ หรือผู้มีส่วนได้เสีย คือ ผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องในความมั่นคงปลอดภัยแห่งทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ เช่น คู่สมรส ทายาท บุพการี เจ้าหนี้ หรือหุ้นส่วนของผู้ไม่อยู่ ำ ร้องขอต่อศาล ศาลอาจสั่งให้ตัวแทนจัดทำบัญชีทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ก็ได้⁸³ โดยบัญชีดังกล่าวจะต้องมีการลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องอย่างน้อยสองคน และต้องเป็นลายมือชื่อของคู่สมรสหรือญาติของผู้ไม่อยู่ที่บรรลุนิติภาวะแล้ว แต่หากไม่มีบุคคลดังกล่าว หรือบุคคลดังกล่าวไม่ยินยอมลงลายมือชื่อ

⁷⁹ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132/ตอนที่ 120 ง/หน้า 71/12 พฤศจิกายน 2558

⁸⁰กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 2*, น.164 – 191.

⁸¹สมทบ สุวรรณสุทธิ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 1*, น.13. และดู จิตติ ติงศภัทย์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 11*, น.11.

⁸²ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 1*, น.245. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 2*, น.164. และดู จิตติ ติงศภัทย์, *เพิ่งอ้าง*, น.11.

⁸³กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพิ่งอ้าง*, น.165. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 1*, น.13. และดู อนุมติ ใจสมุทร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 2*, น.49.

กฎหมายอนุญาตให้ผู้อื่นซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วลงลายมือชื่อรับรองให้ก็ได้⁸⁴ ตามความในมาตรา 50 และมาตรา 52 โดยการจัดทำบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ไม่อยู่นี้ก็เพื่อให้ัยการหรือผู้มีส่วนได้เสียได้ตรวจสอบและควบคุมการดำเนินการจัดการของตัวแทนผ่านทางบัญชี⁸⁵ ซึ่งจะให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวในการดำเนินการต่าง ๆ ว่าเป็นไปในทิศทางใด หากการจัดการดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่แล้ว มาตรา 49 ก็เปิดช่องให้พนักงานอัยการหรือผู้มีส่วนได้เสียสามารถกลับไปร้องขอต่อศาล เพื่อขอให้ศาลสั่งให้มีการจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งไปพลางก่อนตามความจำเป็น หรือให้ตั้งผู้จัดการทรัพย์สินตามมาตรา 48 ก็ได้⁸⁶

2. กรณีที่ผู้ไม่อยู่ไม่ได้ตั้งตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไปไว้ หรือกรณีที่มีการตั้งตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไปไว้ แต่อำนาจในการจัดการได้ระงับลง หรือตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไปได้จัดการทรัพย์สินไปในทางที่เสื่อมเสียแก่ผู้ไม่อยู่ ซึ่งมาตรา 48 และมาตรา 49 กำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการมีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อขอให้ศาลสั่งให้มีการจัดการทรัพย์สินอย่างใดไปพลางก่อน และเมื่อครบกำหนด 1 ปีนับแต่วันที่ผู้ไม่อยู่หายไปจากถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนา และไม่มีใครทราบว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร บุคคลผู้มีสิทธิร้องขอดังกล่าวอาจร้องขอต่อศาลให้ตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ขึ้นก็ได้⁸⁷ และการตั้งผู้จัดการทรัพย์สินนี้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความยินยอมของบุคคลที่ศาลจะตั้งขึ้น โดยผู้จัดการทรัพย์สินมีอำนาจหน้าที่อย่างเดียวกับตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไป⁸⁸ ซึ่งมีข้อจำกัดในการดำเนินการจัดการอยู่ 2 ประการ คือ หากจะกระทำกิจการตามมาตรา 801 วรรคสอง (1) – (6) จะต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน⁸⁹ และในกิจการใดที่มีตัวแทนผู้รับมอบอำนาจเฉพาะการอยู่แล้ว ตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปย่อมไม่มีอำนาจเข้าไปกระทำการในเรื่องนั้นได้อีก⁹⁰ อย่างไรก็ตาม

⁸⁴ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็ญอ้วง*, น.174. และดู จิตติ ดิงศภัทย์, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 11*, น.13.

⁸⁵ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็ญอ้วง*, น.165.

⁸⁶ *เพ็ญอ้วง*, น.160.

⁸⁷ *เพ็ญอ้วง*, น.169.

⁸⁸ *เพ็ญอ้วง*, น.175. และดู ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.250. และดู จิตติ ดิงศภัทย์, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 11*, น.13. และดู เอกุต์, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 67*, น.14.

⁸⁹ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.175. และดู ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *เพ็ญอ้วง*, น.250. และดู จิตติ ดิงศภัทย์, *เพ็ญอ้วง*, น.13.

⁹⁰ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็ญอ้วง*, น.177. และดู ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *เพ็ญอ้วง*, น.251. และดู จิตติ ดิงศภัทย์, *เพ็ญอ้วง*, น.13. และดู อนุมติ ใจสมุทร, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.71.

ตาม หากมีความจำเป็นที่จะต้องกระทำการซึ่งเกินขอบอำนาจแห่งตน ผู้จัดการทรัพย์สินก็จำต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน ตามความในมาตรา 51

ผู้จัดการทรัพย์สินที่ศาลตั้งขึ้น มีหน้าที่ต้องจัดทำบัญชีรายการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ให้เสร็จภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่ทราบคำสั่งศาล แต่ผู้จัดการทรัพย์สินอาจขอขยายระยะเวลาดังกล่าวออกไปอีก⁹¹ ซึ่งเป็นดุลพินิจของศาลที่จะอนุญาตให้มีการขยายระยะเวลานั้นออกไปอีกหรือไม่ก็ได้⁹² และต้องมีพยานลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องด้วยเช่นกัน⁹³ ซึ่งความถูกต้องที่ว่านี้หมายถึงความไม่มีข้อพิรุธหรือเหตุอันควรสงสัยว่าบัญชีทรัพย์สินนั้นมีความผิดปกติ เช่น มูลค่าของทรัพย์สินในบัญชีมีความแตกต่างไปจากความเป็นจริง อันเป็นการรับรองความถูกต้องตามมาตรฐานแห่งวิญญูชนที่ลงลายมือชื่อเป็นพยานเท่านั้น⁹⁴ โดยบุคคลที่จะเป็นพยานมีลักษณะเดียวกันกับพยานที่ลงลายมือชื่อในกรณีที่มีการจัดทำบัญชีทรัพย์สินของผู้รับมอบอำนาจทั่วไป ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกแก่การตรวจสอบวิธีการจัดการทรัพย์สินของผู้จัดการทรัพย์สิน และเพื่อเป็นมาตรการในการช่วยระวังรักษาผลประโยชน์ของผู้ไม่อยู่และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการที่จะทราบทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่มีอะไรบ้าง⁹⁵

สำหรับรายการในบัญชีทรัพย์สิน เช่น รายการสังหาริมทรัพย์ อสังหาริมทรัพย์ สิทธิเรียกร้อง ทรัพย์สิน ดอกผล และหนี้สินของผู้ไม่อยู่ทั้งหมด ถ้าเป็นหุ้นส่วนในกิจการใดก็ต้องระบุด้วยว่ามีหุ้นอยู่ที่ส่วน หรือเป็นเจ้าของรวมก็ส่วน คิดเป็นมูลค่าประมาณเท่าใด เป็นต้น⁹⁶ หน้าที่ในการจัดทำบัญชีทรัพย์สินนี้เป็นหน้าที่ที่ตกติดไปกับความเป็นผู้จัดการทรัพย์สินเสมอ ซึ่งแตกต่างจากการทำบัญชีทรัพย์สินของผู้รับมอบอำนาจทั่วไปที่จะต้องกระทำต่อเมื่อมีผู้ร้องขอเท่านั้น และเป็นดุลพินิจของศาลที่จะสั่งตามคำร้องนั้นหรือไม่ก็ได้⁹⁷ เช่น หากศาลเห็นว่าทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่นั้นอยู่อย่างกระจัดกระจาย หรือมีจำนวนมาก หรือตัวแทนมีพฤติกรรมบางอย่างที่ไม่น่าไว้วางใจ หรือจัดการไป

⁹¹ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *เพ็งอ้าง*, น.246.

⁹² กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.174.

⁹³ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.246. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.16.

⁹⁴ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.175.

⁹⁵ อนุเมติ ใจสมุทร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.69.

⁹⁶ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.173.

⁹⁷ *เพ็งอ้าง*, น.173.

ในทางที่อาจก่อให้เกิดความเสียหาย ศาลอาจมีคำสั่งให้จัดทำบัญชีขึ้น แต่ถ้าไม่มีพฤติการณ์อย่างใดที่ศาลเห็นว่าจำเป็นต้องมีการจัดทำบัญชี ศาลจะสั่งยกคำร้องนั้นเสียก็ได้⁹⁸

3. ศาลมีอำนาจควบคุมผู้จัดการทรัพย์สิน กล่าวคือ ตามความในมาตรา 56 ซึ่งกำหนดว่า เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอ หรือเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ก็ได้ โดยมาตรการตามมาตรา 56 นั้นล้วนแต่เป็นมาตรการควบคุมการดำเนินการจัดการของผู้จัดการทรัพย์สินทั้งสิ้น ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองประโยชน์และป้องกันความเสียหายมิให้เกิดแก่ทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง⁹⁹ อันมีอยู่ด้วยกันสามประการ ได้แก่

ประการแรก ศาลอาจสั่งให้ผู้จัดการทรัพย์สินหาประกันให้ไว้ตามสมควรสำหรับการจัดการและการส่งคืนทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ซึ่งได้มอบไว้¹⁰⁰ อันเป็นการป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการที่ผู้จัดการทรัพย์สินจัดการไปโดยความประมาทเลินเล่อ หรือโดยทุจริต เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น ผู้จัดการทรัพย์สินจึงต้องเป็นผู้ชดเชยค่าเสียหายนั่นเอง¹⁰¹ ซึ่งอาจเป็นการนำเงินหรือทรัพย์สินมาวางเป็นประกันหรือหาผู้ค้ำประกันก็ได้¹⁰²

ประการที่สอง ศาลอาจสั่งให้ผู้จัดการทรัพย์สินแถลงถึงความเป็นอยู่แห่งทรัพย์สิน เพื่อให้ศาลได้มีโอกาสควบคุมการดำเนินงานที่ผู้จัดการทรัพย์สินปฏิบัติอยู่ และเพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องได้ทราบว่าทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่นั้นเป็นอยู่อย่างไร¹⁰³ และหากมีความเสียหายเกิดขึ้นจะได้ดำเนินการป้องกันและแก้ไขได้ทัน ซึ่งอาจกำหนดวันในการแถลงไว้เป็นคราว ๆ ใดก็ได้ เช่น ทุก 3 เดือน หรือทุก 6 เดือน เป็นต้น โดยศาลจะสั่งตั้งแต่ครั้งแรกที่ตั้งผู้จัดการทรัพย์สินหรือสั่งภายหลังจากนั้นก็¹⁰⁴

⁹⁸ เฟิงอ้วง, น.170.

⁹⁹ เฟิงอ้วง, น.179.

¹⁰⁰ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.252. และดู สมทบ สุวรรณสุขธิ, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.16. และดู จิตติ ติงศภัทย์, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 11*, น.13.

¹⁰¹ อนุมติ ใจสมุทร, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.72.

¹⁰² เฟิงอ้วง, น.73. และดู ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.252. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.180.

¹⁰³ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.253. และดู จิตติ ติงศภัทย์, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 11*, น.14. และดู เอกุต์, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 67*, น.15.

¹⁰⁴ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.181.

ประการสุดท้าย ศาลอาจสั่งถอดถอนผู้จัดการทรัพย์สินและตั้งให้ผู้อื่นเป็นผู้จัดการทรัพย์สินแทนต่อไปได้¹⁰⁵ โดยไม่จำเป็นต้องมีผู้ร้องขอ ในฐานะที่ศาลเป็นผู้ใช้อำนาจสาธารณะในการรักษาประโยชน์ให้กับผู้ไม่อยู่ เช่น ศาลมีอำนาจถอดถอนและตั้งผู้จัดการทรัพย์สินคนใหม่ หากมีข้อสงสัยว่าผู้จัดการทรัพย์สินนั้นจัดการไปโดยทุจริตหรือในทางที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่¹⁰⁶

4. ศาลมีอำนาจกำหนดบำเหน็จให้แก่ผู้จัดการทรัพย์สินตามความในมาตรา 57 เนื่องจากผู้จัดการทรัพย์สินอาจมิใช่บุตร สามีภริยา หรือญาติพี่น้องของผู้ไม่อยู่ หรือมิได้มีผลประโยชน์อันเกี่ยวกับกองทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่เลย หากจะให้ผู้จัดการทรัพย์สินดำเนินการจัดการไปโดยไม่มีกำหนัดให้บำเหน็จ ก็จะเป็นการยากที่บุคคลใดจะเข้ามารับทำหน้าที่นี้ กฎหมายจึงให้ศาลมีอำนาจกำหนดบำเหน็จให้แก่ผู้จัดการทรัพย์สินเพื่อเป็นการตอบแทนการเข้าจัดการทรัพย์สินให้¹⁰⁷ รวมทั้งการสั่งงดลด เพิ่ม หรือกลับให้บำเหน็จแก่ผู้จัดการทรัพย์สินอีกได้ โดยขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ในการจัดการทรัพย์สิน¹⁰⁸ และถ้าศาลมิได้กำหนดบำเหน็จให้ ผู้จัดการทรัพย์สินจะร้องขอต่อศาลให้กำหนดบำเหน็จแก่ตนก็ได้ โดยบำเหน็จนี้จะจ่ายจากทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่เพื่อเป็นการตอบแทนผู้จัดการทรัพย์สินในการดำเนินการหรือจัดการทรัพย์สิน หนี้สิน หรือกิจการที่เกี่ยวข้องของผู้ไม่อยู่¹⁰⁹ ซึ่งอาจกำหนดเป็นรายเดือน หรือทุกสามเดือน หรือเป็นรายปีก็ได้ และบำเหน็จจะสูงเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล เช่น การจัดการนั้นเป็นงานง่ายหรืองานยาก มูลค่าแห่งทรัพย์สินหรือกิจการมีมากน้อยเพียงใด ต้องใช้ความสามารถในการจัดการมากเพียงใด ความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดการกับผู้ไม่อยู่ เป็นต้น¹¹⁰

5. กรณีที่ความเป็นผู้จัดการทรัพย์สินสิ้นสุดลง ซึ่งอาจเป็นเหตุที่เกี่ยวกับผู้ไม่อยู่ ได้แก่ ผู้ไม่อยู่นั้นกลับมา หรือมิได้กลับมาแต่ได้จัดการทรัพย์สินหรือตั้งตัวแทนเพื่อจัดการทรัพย์สิน

¹⁰⁵ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.253. และดู เอกุต์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 67*, น.15.

¹⁰⁶ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.181.

¹⁰⁷ เพ็งอ้าง, น.182.

¹⁰⁸ เพ็งอ้าง, น.184. และดู ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.254. และดู อนุมติ ใจสมุทร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.75.

¹⁰⁹ กิตติศักดิ์ ปรกติ, เพ็งอ้าง, น.183. และดู สมทบ สุวรรณสุทธิ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.16. และดู อนุมติ ใจสมุทร, เพ็งอ้าง, น.75.

¹¹⁰ กิตติศักดิ์ ปรกติ, เพ็งอ้าง, น.183. และดู อนุมติ ใจสมุทร, เพ็งอ้าง, น.76.

ของตนแล้ว หรือผู้ไม่อยู่ถึงแก่ความตาย หรือศาลมีคำสั่งให้เป็นคนสาบสูญ¹¹¹ หรืออาจเป็นเหตุที่เกี่ยวกับผู้จัดการทรัพย์สิน ได้แก่ การลาออก หรือถึงแก่ความตาย หรือตกเป็นคนที่ไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือตกเป็นบุคคลล้มละลาย หรือศาลมีคำสั่งถอดถอนผู้จัดการทรัพย์สินรายนั้น¹¹² ตามความในมาตรา 58 แต่เมื่อความเป็นผู้จัดการทรัพย์สินสิ้นสุดลงด้วยเหตุที่ผู้จัดการทรัพย์สินนั้นลาออก หรือถึงแก่ความตาย หรือตกเป็นคนที่ไร้ความสามารถ หรือตกเป็นคนที่เสมือนไร้ความสามารถ หรือตกเป็นบุคคลล้มละลาย มาตรา 59 ได้กำหนดมาตรการอันเป็นการป้องกันความเสียหายและรักษาประโยชน์ของผู้ไม่อยู่ในระหว่างที่ความเป็นผู้จัดการทรัพย์สินนั้นได้สิ้นสุดลงไว้ด้วย คือ ผู้จัดการทรัพย์สินหรือทายาทของผู้จัดการทรัพย์สิน ผู้จัดการมรดก ผู้อนุบาล ผู้พิทักษ์ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือผู้มีหน้าที่ดูแลทรัพย์สินของผู้จัดการทรัพย์สิน แล้วแต่กรณี จะต้องแถลงให้ศาลทราบถึงความสิ้นสุดนั้นโดยไม่ชักช้าและยังต้องมีหน้าที่จัดการทรัพย์สินนั้นไปพลางก่อนจนกว่าศาลจะตั้งผู้จัดการทรัพย์สินคนใหม่ขึ้น¹¹³

6. ผู้จัดการทรัพย์สินมีฐานะเป็นตัวแทนที่ศาลตั้งขึ้น กล่าวคือ โดยปกติตัวแทนผู้รับมอบอำนาจนั้นตัวการจะเป็นผู้มอบอำนาจให้ แต่กรณีของผู้ไม่อยู่ ศาลจะเป็นผู้แต่งตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย แต่เนื่องจากอำนาจหน้าที่ของตัวแทนและผู้จัดการทรัพย์สินมีลักษณะคล้ายคลึงกัน มาตรา 60 จึงกำหนดให้นำบทบัญญัติว่าด้วยตัวแทนมาใช้บังคับโดยอนุโลม¹¹⁴ เช่น อำนาจของผู้จัดการทรัพย์สิน หน้าที่และความรับผิดชอบ (มาตรา 808, 811 และ 812) สิทธิของผู้จัดการ (มาตรา 816) เรื่องที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก (มาตรา 820) การดำเนินการเมื่ออำนาจของผู้จัดการทรัพย์สินสิ้นสุดลง (มาตรา 828, 829 และ 810) เป็นต้น

แนวทางการจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่นี้กฎหมายได้บัญญัติไว้อย่างละเอียด ทั้งอำนาจหน้าที่ สิทธิ ความรับผิดชอบ มาตรการในการควบคุมตรวจสอบ และมาตรการป้องกันความสูญเสียหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่อันเนื่องมาจากการจัดการดังกล่าว โดยกฎหมายกำหนดให้ศาลมีอำนาจเข้ามาควบคุมและตรวจสอบการจัดการนั้น เนื่องจากสภาพและลักษณะของผู้ไม่อยู่เองที่ไม่อาจเข้ามาดำเนินการใด ๆ ได้และไม่อาจเข้ามาตรวจสอบการดำเนินการของตัวแทนหรือผู้จัดการได้เอง มาตรการต่าง ๆ เหล่านี้จึงนับว่าเป็นมาตรการที่มีขึ้นเพื่อรักษา

¹¹¹ ประสทิธิ โฆวิไลกุล, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.255. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้าง*, น. 184.

¹¹² ประสทิธิ โฆวิไลกุล, *เพ็งอ้าง*, น.255. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้าง*, น.187.

¹¹³ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพ็งอ้าง*, น.189.

¹¹⁴ *เพ็งอ้าง*, น.190.

ประโยชน์และป้องกันมิให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่ทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่และบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ในกรณีที่มีพฤติการณ์เป็นที่น่าสงสัยว่าผู้จัดการทรัพย์สินได้ดำเนินการจัดการไปในทางทุจริต หรือจัดการไปโดยประมาทเลินเล่อไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควร หรือการจัดการนั้นอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ เมื่อศาลเห็นเองหรือผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอ ศาลอาจมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดตามความในมาตรา 56 ก็ได้ หรือในกรณีที่กิจการหรือนิติกรรมซึ่งกฎหมายเห็นว่ามีสำคัญ ผู้จัดการทรัพย์สินจะต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนจึงจะดำเนินการเหล่านั้นได้ เพื่อให้ศาลได้ตรวจสอบและกลั่นกรองถึงความจำเป็นและทางได้เสียอันเกี่ยวกับการดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ เป็นต้น

สำหรับบทวิเคราะห์เรื่องแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ไม่อยู่ เมื่อนำมาใช้เป็นแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังสามารถอธิบายได้ดังนี้

ผู้ไม่อยู่กับผู้ต้องขังมีลักษณะที่เหมือนกันอย่างหนึ่ง คือ เป็นผู้ที่ไม่สามารถจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเองได้เองโดยสภาพ แต่เหตุที่ผู้ไม่อยู่ไม่อาจจัดการทรัพย์สิน หนี้สิน หรือกิจการอย่างใดได้เองนั้น เนื่องจากผู้ไม่อยู่หายตัวไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่และไม่มีการติดต่อกับบุคคลใด จนทำให้ไม่มีใครทราบว่าคุณคนดังกล่าวยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ เป็นตายร้ายดีประการใด ผู้ไม่อยู่จึงไม่อาจจัดการสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ต่างจากกรณีของผู้ต้องขังที่ไม่ได้หายตัวไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ แต่โดยสภาพที่ต้องอยู่ในเรือนจำ จึงไม่สามารถออกมาดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ภายนอกเรือนจำได้ ความแตกต่างในส่วนนี้ได้นำไปสู่ความแตกต่างที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เมื่อไม่มีผู้ใดทราบว่าคุณไม่อยู่นั้นหายไปที่ใด ยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ เราจึงมีอาจทราบเจตนาหรือความประสงค์ของผู้ไม่อยู่อันเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการจัดการกับทรัพย์สิน หนี้สิน หรือกิจการต่าง ๆ ของผู้ไม่อยู่ได้ แต่ในกรณีของผู้ต้องขังนั้น เมื่อเราทราบว่าคุณต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ที่เรือนจำใดและจะติดต่อกับผู้ต้องขังได้อย่างไร จึงทำให้เราสามารถทราบเจตนาหรือความประสงค์ที่แท้จริงของผู้ต้องขังอันเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการจัดการสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำได้

เรื่องการจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่นี้ อาจารย์กิตติศักดิ์ ปรกติ ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ประเด็นหนึ่งว่า “มีกรณีเป็นที่น่าสงสัยว่า หากเป็นที่รู้แน่ว่าบุคคลซึ่งไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่โดยมิได้ตั้งตัวแทนมอบอำนาจทั่วไปไว้แล้วยังมีชีวิตอยู่ แต่ไม่อยู่ในวิสัยที่จะจัดการทรัพย์สินของตนได้ เพราะเหตุที่มีอุปสรรคขัดขวาง เช่น ถูกควบคุมตัว หรือต้องซ่อนตัวหลบหนีภัยสงครามในต่างประเทศ ไม่อาจดำเนินการแต่งตั้งตัวแทนมอบอำนาจ หรือดำเนินการอย่างอื่นที่จำเป็นในการจัดการทรัพย์สิน หรือเดินทางกลับภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ของตนได้ ดังนี้ผู้มีส่วนได้เสียจะมีทางขอให้ศาลสั่งให้จัดการทรัพย์สินของคุณคนนั้นอย่างหนึ่งอย่างใดที่จำเป็นไปพลางได้หรือไม่ เห็นได้ว่าเป็น

กรณีที่มีได้มีกฎหมายบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้พอที่จะนำมาปรับใช้ได้โดยตรง แต่ก็ เป็นกรณีที่มีเหตุผล ทำนองเดียวกันกับกรณีที่กฎหมายมุ่งคุ้มครองผู้ไม่อยู่ และผู้เกี่ยวข้องในมาตรา 48 ดังนั้นจึงควรนำ มาตรา 48 มาปรับใช้แก่กรณีนี้ได้ในฐานะบทกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง (มาตรา 4 วรรคสอง)”¹¹⁵

หากกรณีที่อาจารย์กิตติศักดิ์ ปรกติ ตั้งข้อสังเกตขึ้นนั้นมุ่งหมายถึง ข้อเท็จจริงใน กรณีที่มีบุคคลใดบุคคลหนึ่งทราบว่าบุคคลซึ่งไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่แล้วยังมีชีวิตอยู่อย่าง แน่นนอน เพียงแต่มีอุปสรรคบางอย่างที่ทำให้เขาไม่อาจกลับมาดำเนินการอย่างไรอย่างหนึ่งอันเกี่ยวกับ ทรัพย์สินของเขาได้ และการมีอุปสรรคใด ๆ นั้นก็เป็นเหตุให้ไม่มีผู้ใดสามารถติดต่อกับบุคคลดังกล่าว ได้ และมีอาจทราบเจตนาหรือความประสงค์อันเกี่ยวกับการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ ของ เขาแล้ว ผู้เขียนก็มีความคิดเห็นที่สอดคล้องและเป็นไปในทางเดียวกันกับที่ท่านอาจารย์กิตติศักดิ์ ปรกติ ได้แสดงความคิดเห็นไว้ คือสามารถใช้บทกฎหมายเรื่องการจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่มา เทียบเคียงกับกรณีดังกล่าวได้ในฐานะที่เป็นบทกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง (Analogy) ตามมาตรา 4 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากหลักในการเทียบเคียง (Analogy) จะ นำมาใช้ก็ต่อเมื่อข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นไม่มีบทกฎหมายที่สามารถนำมาปรับใช้กับกรณีดังกล่าวได้ โดยตรง แต่ข้อเท็จจริงดังกล่าวนั้นมีความคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกันถึงขนาด หรือตรงกันใน สาระสำคัญ กับองค์ประกอบ เหตุผล และเจตนารมณ์ของตัวบทกฎหมายที่มีอยู่ จึงอาจนำมาใช้ เทียบเคียงกับกรณีนั้น ๆ ได้¹¹⁶

กรณีข้างต้นนี้ จึงนับได้ว่าเป็นกรณีที่มีข้อเท็จจริงซึ่งมีหลักการและสาระสำคัญใน ทำนองเดียวกันกับผู้ไม่อยู่ กล่าวคือ บุคคลดังกล่าวไม่สามารถดำเนินการจัดการกับทรัพย์สินและ หนี้สินต่าง ๆ ของตนได้โดยสภาพและมีอาจหยั่งทราบเจตนาของบุคคลนั้นได้ เมื่อหลักการและเหตุผล ของเรื่องของสองกรณีดังกล่าวตรงกันถึงขนาด เราจึงสามารถนำบัญญัติเรื่องผู้ไม่อยู่มาเทียบเคียง ได้ในฐานะที่เป็นบทกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองทรัพย์สินของบุคคลนั้นและ ผู้มีส่วนได้เสียอื่นที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม หากกรณีที่อุปสรรคที่ทำให้บุคคลไม่สามารถดำเนินการจัดการกับ ทรัพย์สินและหนี้สินของตนได้นั้น มิได้เป็นอุปสรรคขัดขวางจนถึงขนาดที่ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องไม่สามารถ ทราบเจตนาที่แท้จริงของบุคคลดังกล่าวได้แล้ว ข้อเท็จจริงในกรณีดังว่ามานี้ก็จะแตกต่างไปจากกรณี ของผู้ไม่อยู่ ที่กฎหมายไม่จำเป็นต้องสันนิษฐานเรื่องเจตนาหรือแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน

¹¹⁵ เฟิงอ้วง, น.167.

¹¹⁶ สมยศ เชื้อไทย, ความรู้กฎหมายทั่วไป คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 16 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2553), น.176.

ไว้ เนื่องจากเราสามารถทราบและนำความประสงค์ของบุคคลผู้ทรงสิทธิและหน้าที่นั้น ๆ มากำหนดเป็นแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลดังกล่าวได้ เพียงแต่เหตุที่กฎหมายจำต้องเข้ามาคุ้มครองและช่วยเหลือก็เนื่องจากปัญหาและอุปสรรคในทางกายภาพเท่านั้น ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่ากรณีที่บุคคลใดมีอุปสรรคทางกายภาพจนไม่สามารถดำเนินการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้ของตนเองได้ แต่ยังสามารถทราบเจตนาของบุคคลผู้ทรงสิทธิและหน้าที่นั้น ๆ ได้อยู่ อย่างกรณีของผู้ต้องขังที่ต้องถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำนี้ จึงเป็นกรณีที่มีอานาบทบัญญัติเรื่องผู้ไม่อยู่มาใช้ในฐานะที่เป็นบทกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง (Analogy) ตามมาตรา 4 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ เนื่องจากกรณีดังกล่าวยังไม่มี ความคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกันถึงขนาด หรือยังไม่ตรงกันในสาระสำคัญกับองค์ประกอบ เหตุผล และเจตนารมณ์ของบทบัญญัติเรื่องผู้ไม่อยู่นั้นเอง

แม้เราจะมิอานาบทบัญญัติเรื่องผู้ไม่อยู่มาใช้ในฐานะที่เป็นบทกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่งตามมาตรา 4 วรรคสอง ได้ แต่หากเรานำแนวทางในการจัดการทรัพย์สิน หนี้สิน หรือกิจการต่าง ๆ ของผู้ไม่อยู่มาปรับใช้กับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังแล้ว ผลจะปรากฏไปในทำนองที่ว่า บุคคลผู้มีส่วนได้เสียอย่างใดอย่างหนึ่งในบรรดากองทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง หรือพนักงานอัยการ อาจร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลสั่งให้ดำเนินกิจการอย่างใดไปพลางก่อนตามความจำเป็น หรืออาจร้องขอให้ตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังได้แล้วแต่กรณี หลักเกณฑ์นี้อาจเป็นแนวทางที่เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในด้านผู้มีส่วนได้เสียในกรณีที่มีเหตุต้องเดินทางไปติดต่อกับผู้ต้องขัง ณ เรือนจำด้วยตนเอง อันเนื่องมาจากผู้ต้องขังไม่มีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สิน หรือมี แต่บุคคลดังกล่าวไม่ให้ความร่วมมือในการจัดการ หรือดำเนินการไปในทางที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกับทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง ๆ แต่ถ้าผู้มีส่วนได้เสียมีอำนาจจัดการกิจการอย่างใดของผู้ต้องขังได้ โดยอาศัยคำสั่งศาล หรือสามารถไปติดต่อกับผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ศาลตั้งขึ้นแทนการไปติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยตนเองนั้น ก็อาจทำให้ปัญหาและอุปสรรค รวมถึงผลกระทบจากการที่ต้องเดินทางไปติดต่อกับผู้ต้องขัง ณ เรือนจำนั้นหมดหรือลดน้อยลงไป

แต่เมื่อนำมาใช้กับกรณีของผู้ต้องขังแล้ว อาจเพิ่มให้ผู้ต้องขังเป็นผู้ที่มีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สินให้แก่ตนด้วยก็ได้ เนื่องจากตัวผู้ต้องขังเป็นผู้ทรงสิทธิและหน้าที่เหนือทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ เหล่านั้น และเป็นบุคคลที่จะได้หรือจะเสียจากการที่มีหรือไม่มีผู้จัดการทรัพย์สินโดยตรง กฎหมายจึงควรให้ผู้ต้องขังเป็นผู้ที่มีสิทธิร้องขอต่อศาลนอกจากผู้มีส่วนได้เสียตามนัยแห่งการจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ด้วย

ในส่วนของอำนาจหน้าที่และมาตรการควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานของผู้จัดการทรัพย์สินที่ศาลตั้งขึ้นนี้มีลักษณะพิเศษและมีความละเอียดกว่าการจัดการทรัพย์สินของบุคคล

อื่น ๆ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ แม้ผู้จัดการทรัพย์สินที่ศาลตั้งขึ้นจะมีอำนาจอย่างเดียวกันกับตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไป แต่ขณะเดียวกันก็ยังมีอำนาจศาลเข้ามาควบคุมตรวจสอบการดำเนินการต่าง ๆ ของผู้จัดการทรัพย์สิน อันเป็นการป้องกันมิให้เกิดความเสียหายขึ้นกับทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่และเป็นการรักษาประโยชน์แทนผู้ไม่อยู่ด้วย เช่น อำนาจกลั่นกรองและให้ความยินยอมในการทำนิติกรรมสำคัญบางประเภท อำนาจเรียกให้ผู้จัดการทรัพย์สินวางประกันสำหรับการดำเนินการดังกล่าว อำนาจตรวจสอบบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน อำนาจเปลี่ยนตัวผู้จัดการทรัพย์สินในกรณีที่เห็นว่าการดำเนินการของบุคคลดังกล่าวส่อไปในทางทุจริตหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ เป็นต้น มาตรการต่าง ๆ เหล่านี้มีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาปรับใช้กับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง เนื่องจากปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งเกิดกับผู้ต้องขังนั้นก็คือ ผู้ต้องขังไม่สามารถติดตามความเคลื่อนไหวแห่งการจัดการสิ่งต่าง ๆ ภายนอกเรือนจำได้ ผู้ต้องขังจึงไม่อาจทราบปัญหา ผลกระทบ หรือความเสียหายอันเกิดจากการจัดการนั้น ทำให้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอำนาจในการจัดการ ไม่อาจหาวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันท่วงที การให้อำนาจศาลเข้ามาช่วยควบคุมดูแลเช่นนี้จึงนับว่าเป็นประโยชน์ทั้งกับผู้ต้องขังและผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม การที่จะให้ศาลเข้ามามีอำนาจในการกำหนดแนวทางและตรวจสอบการจัดการของผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังได้ทุกประการ โดยที่ไม่ได้สอบถามและคำนึงถึงเจตนาผู้ต้องขังทั้งที่อยู่ในวิสัยที่สามารถจะทำได้เลยนั้น อาจทำให้การดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวไม่เป็นไปตามความประสงค์ที่แท้จริงของผู้ต้องขังซึ่งเป็นบุคคลผู้ทรงสิทธิและหน้าที่เหนือทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ เหล่านั้นก็ได้ ซึ่งต่างกับกรณีการจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ที่โดยสภาพไม่อาจทราบถึงเจตนาของเขาได้ กฎหมายจึงกำหนดให้ศาลเข้ามามีอำนาจควบคุมตรวจสอบการดำเนินการจัดการทรัพย์สินของผู้จัดการทรัพย์สินได้ทุกประการ เมื่อหลักเกณฑ์ของผู้ไม่อยู่ไม่มีช่องทางใดที่จะสามารถนำเจตนาของบุคคลผู้ทรงสิทธิและหนี้สินนั้น ๆ เข้ามามีส่วนในการกำหนดแนวทางการดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินได้เช่นนี้ หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในเรื่องผู้ไม่อยู่จึงยังต้องมีการปรับเพื่อให้เข้ากับกรณีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสมต่อไป

นอกจากนี้ หลักเกณฑ์เรื่องการจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ยังกำหนดให้มีการจ่ายบำเหน็จให้แก่ผู้จัดการทรัพย์สิน โดยบำเหน็จที่จะจ่ายให้แก่ผู้จัดการทรัพย์สินนั้นขึ้นอยู่กับจำนวนมูลค่า ความสามารถที่ต้องใช้ในการจัดการ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ไม่อยู่กับผู้จัดการทรัพย์สิน และปัจจัยอื่น ๆ ประกอบกัน ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้จัดการทรัพย์สินรู้สึกว่าการที่ตนต้องมาดำเนินการจัดการทรัพย์สิน หนี้สิน หรือกิจการอย่างใดแทนบุคคลอื่นนั้นมิได้เป็น

หน้าที่และภาระแก่ตนมากจนเกินไป เนื่องจากการจัดการดังกล่าวเป็นสิ่งที่มิบาเหน็จตอบแทน หากนำหลักนี้มาใช้กับกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง นอกจากจะทำให้ผู้จัดการทรัพย์สินได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากการทำหน้าที่ดังกล่าวแล้ว ยังเป็นการลดโอกาสและแรงจูงใจในการแสวงหาผลประโยชน์อันสมควรได้โดยชอบจากทรัพย์สินหรือกิจการที่เขาจัดการดูแลแทนผู้ต้องขัง

การนำแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ไม่อยู่มาใช้เช่นนี้ บุคคลที่ทำหน้าที่ดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำก็คือผู้จัดการทรัพย์สินที่ศาลตั้งขึ้น โดยผู้ต้องขังต้องเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปอันเนื่องมาจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเอง

ข้อดีและข้อเสียของการนำแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ไม่อยู่มาปรับใช้กับกรณีของผู้ต้องขังนั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

ข้อดี :

1. ทำให้ปัญหาและอุปสรรคทางกายภาพที่ผู้ต้องขังไม่สามารถออกไปจัดการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยตนเองได้รับการแก้ไขเยียวยา เนื่องจากมีบุคคลภายนอกดำเนินการจัดการแทนผู้ต้องขัง

2. มีมาตรการสำหรับกรณีผู้ต้องขังได้ตั้งตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไปไว้ และกรณีที่ไม่ได้ตั้งตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไปไว้ หรือมีการตั้งไว้ แต่อำนาจในการจัดการได้ระงับลง หรือตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไปได้จัดการทรัพย์สินไปในทางที่เสื่อมเสียแก่ผู้ไม่อยู่

3. มีหลักเกณฑ์เรื่องผู้มีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อขอให้ศาลสั่งให้มีการจัดการทรัพย์สินอย่างใดไปพลางก่อนตามความจำเป็น หรือร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังขึ้น แล้วแต่กรณี โดยบุคคลที่ศาลจะตั้งให้เป็นผู้จัดการทรัพย์สินนี้จะเป็นใครก็ได้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความยินยอมของบุคคลดังกล่าว

4. มีการกำหนดหน้าที่ในการรายงานความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังให้พนักงานอัยการหรือผู้มีส่วนได้เสียทราบผ่านทางบัญชี เพื่อให้บุคคลดังกล่าวได้ตรวจสอบและควบคุมการดำเนินการจัดการของผู้จัดการทรัพย์สิน อันเป็นมาตรการที่ช่วยรักษาผลประโยชน์ให้กับผู้ต้องขังและผู้ที่เกี่ยวข้อง

5. มีการกำหนดให้ผู้จัดการทรัพย์สินมีอำนาจหน้าที่อย่างเดียวกับตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไป โดยมีข้อจำกัดอำนาจอยู่ 2 ประการ ดังที่กล่าวไว้แล้วนั้น แต่หากผู้จัดการทรัพย์สินประสงค์จะทำนอกขอบอำนาจ ก็สามารถขออนุญาตจากศาลเพื่อให้ตนดำเนินการดังกล่าวนั้นได้ ทั้งนี้เพื่อให้ศาลเป็นผู้กลั่นกรองถึงทางได้เสียและผลประโยชน์แทนผู้ต้องขัง

6. มีมาตรการควบคุมการดำเนินการจัดการของผู้จัดการทรัพย์สิน ทั้งการให้ศาลสั่งให้ผู้จัดการทรัพย์สินหาประกันให้ไว้ตามสมควรสำหรับการจัดการนั้น หรืออาจสั่งให้ผู้จัดการทรัพย์สินแถลงถึงความเป็นอยู่แห่งทรัพย์สิน หรืออาจสั่งถอดถอนผู้จัดการทรัพย์สินและตั้งให้ผู้อื่นเป็นผู้จัดการทรัพย์สินแทนก็ได้ ทั้งนี้ เป็นการคุ้มครองประโยชน์และป้องกันมิให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่ทรัพย์สินของผู้ต้องขังหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

7. มีบทบัญญัติเรื่องค่าตอบแทนในการจัดการให้แก่ผู้จัดการทรัพย์สิน เนื่องจากกฎหมายมองว่า หากจะให้ผู้จัดการทรัพย์สินดำเนินการจัดการไปโดยไม่มีค่าตอบแทน ก็จะเป็นการยากที่บุคคลใดจะเข้ามารับทำหน้าที่นี้ และยังเป็นโอกาสที่ผู้จัดการทรัพย์สินจะละทิ้งหน้าที่หรือจัดการไปด้วยความประมาทหรือทุจริต จนทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้ต้องขังขึ้นได้

8. มีการกำหนดมาตรการที่เข้ามาช่วยเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินนอกจากการฟ้องคดี คือ การให้ผู้จัดการทรัพย์สินหาประกันให้ไว้ตามสมควรสำหรับการจัดการและการส่งคืนทรัพย์สินของผู้ต้องขัง เนื่องจากกฎหมายมองว่า เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากการจัดการ ผู้จัดการทรัพย์สินจึงต้องเป็นผู้ชดเชยค่าเสียหาย ซึ่งเป็นมาตรการที่อาจทำให้ผู้ต้องขังมีโอกาสได้รับการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นได้มากกว่าการฟ้องคดี

9. มีการกำหนดมาตรการในการป้องกันความเสียหายและรักษาประโยชน์ของผู้ต้องขังในระหว่างที่ความเป็นผู้จัดการทรัพย์สินนั้นสิ้นสุดลง ด้วยเหตุที่ผู้จัดการทรัพย์สินลาออก หรือถึงแก่ความตาย หรือตกเป็นคนไร้ความสามารถ หรือตกเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือตกเป็นบุคคลล้มละลาย

10. กำหนดให้มีการนำบทบัญญัติต่าง ๆ อันเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ สิทธิ เรื่องที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก การดำเนินการเมื่ออำนาจของผู้จัดการทรัพย์สินสิ้นสุดลง ๆ แห่งบทบัญญัติว่าด้วยตัวแทนมาใช้บังคับโดยอนุโลม อันเป็นการวางกรอบและแนวทางให้การดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสีย :

1. การให้ศาลและผู้จัดการทรัพย์สินมีอำนาจกำหนดแนวทางและตรวจสอบการดำเนินการจัดการแทนผู้ต้องขังได้ทุกกรณี โดยไม่มีช่องทางใดที่ให้เจตนาของผู้ต้องขังซึ่งเป็นบุคคลผู้ทรงสิทธิและหน้าที่ที่มีความสามารถอยู่อย่างบริบูรณ์ตามกฎหมาย เข้าไปมีส่วนในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนได้เลยนั้น อาจทำให้การจัดการดังกล่าวไม่สมประสงค์หรือไม่สมกับเจตนาของผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงในฐานะที่ผู้ต้องขังเป็นบุคคลผู้ทรงสิทธิและหน้าที่เหนือทรัพย์สินและหนี้สินเหล่านั้น และยังเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียจากการจัดการดังกล่าวโดยตรงด้วย

2. เมื่อผู้ต้องขังต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเองตามการนำแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ไม่อยู่มาปรับใช้เช่นนี้ อาจทำให้ผู้ต้องขังบางรายไม่สามารถใช้หรือเข้าถึงมาตรการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวได้ เนื่องจากผู้ต้องขังบางรายมีฐานะยากจนและไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากการจัดการดังกล่าวนี้ได้

จากการวิเคราะห์ถึงข้อดีและข้อเสียในการนำแนวทางการจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่มาปรับใช้กับกรณีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังแล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นแนวทางที่มีข้อดีและมีความเหมาะสมอยู่หลายประการที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหากรณีของผู้ต้องขังได้ ทั้งหลักเกณฑ์เรื่องการตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ มาตรการควบคุมตรวจสอบ การป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับทรัพย์สิน ค่าตอบแทนแก่ผู้จัดการทรัพย์สิน การสิ้นสุดอำนาจหน้าที่ของผู้จัดการทรัพย์สิน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แนวทางการจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ ก็ยังมีข้อเสียอยู่บางประการที่จะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำเป็นไปตามเจตนาและความประสงค์ของผู้ต้องขัง ในฐานะที่เป็นบุคคลผู้ทรงสิทธิและหน้าที่ และเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียจากการจัดการดังกล่าวโดยตรงด้วย ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า แนวทางการจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่นี้เป็นสิ่งที่สามารถนำมาปรับปรุงเพื่อใช้เสนอเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสมต่อไป

4.2 แนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังโดยอาศัยระบบสวัสดิการของรัฐ

เนื่องจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทุกคนต่างต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของชีวิต บางคนอาจประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน การเงิน มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดี มีความมั่นคงในชีวิต แต่บางคนอาจต้องพบเจอกับความล้มเหลวต่าง ๆ มากมายจนทำให้ความสามารถในการดำรงชีวิตลดน้อยลง ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ต้องใช้ชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากการมีต้นทุนชีวิตที่ต่ำ ไม่มีการศึกษา มีฐานะยากจน เป็นผู้ทุพพลภาพ ว่างาน เจ็บป่วย เป็นผู้ประสบภัยต่าง ๆ เป็นต้น เมื่อคนในสังคมรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน จึงเกิดความต้องการที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลบุคคลเหล่านั้นให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามกำลังความสามารถที่ตนจะทำได้ ผู้ที่มีกำลังและความสามารถมากพอที่จะช่วยเหลือบุคคลอื่นจึงมารวมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นสมาคมขึ้นด้วยความประสงค์ที่จะให้การดำเนินงานด้านการสงเคราะห์นั้นเป็นไปอย่างกว้างขวาง เมื่อรัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องช่วยเหลือ

ผู้ด้อยโอกาสในสังคมให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รัฐบาลจึงเริ่มก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานด้านการสงเคราะห์ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาต่าง ๆ อันเป็นการป้องกันและแก้ไข ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นต่อไปในสังคม¹¹⁷

ในปัจจุบัน ประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยได้ถือเอางานด้านการสงเคราะห์และการ จัดสวัสดิการให้กับประชาชนเป็นนโยบายที่รัฐจะต้องดำเนินการเพื่อให้ประชาชนของตนอยู่ดีกินดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งนับได้ว่าเป็นภารกิจลำดับรอง (Secondary function) ที่รัฐในปัจจุบันหันมาให้ความสนใจนอกเหนือไปจากภารกิจพื้นฐานของรัฐ (Basic function) อันเป็นภารกิจเกี่ยวกับการ อารงรักษาไว้ซึ่งความเป็นรัฐหรือความมั่นคงของรัฐ ทั้งภารกิจภายนอกประเทศ เช่น การทหาร การ รักษาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศต่าง ๆ¹¹⁸ และภารกิจภายในประเทศ คือการรักษาความ สงบเรียบร้อยภายในเพื่อให้คนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข เช่น การคุ้มครองประโยชน์ และสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน คุ้มครองชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน เสรีภาพ ฯ จากการละเมิดของ ประชาชนด้วยกันเองและจากการละเมิดของเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้น¹¹⁹

ภารกิจลำดับรอง (Secondary function) คือ ภารกิจของรัฐที่จะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้นหรือได้มาตรฐานขั้นต่ำในฐานะที่เป็นมนุษย์ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนให้กินดีอยู่ดี¹²⁰ ซึ่งเป็นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เช่น ภารกิจด้าน อุตสาหกรรม ด้านพาณิชย์กรรม การคมนาคม การสื่อสาร เป็นต้น และการพัฒนาด้านสังคม

¹¹⁷ สุมาลี ประเสริฐประศาสน์, สวัสดิการและการสงเคราะห์ผู้ต้องขัง, (นนทบุรี : สำนักพัฒนา พดตินิสัย กรมราชทัณฑ์, 2542), น.9.

¹¹⁸ สมยศ เชื้อไทย, กฎหมายมหาชนเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555), น.138. และดู นันทวัฒน์ บรมานันท์, หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ, พิมพ์ ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2552), น.141. และดู วรเจตน์ ภาคีรัตน์, คำสอนว่าด้วยรัฐ และหลักกฎหมายมหาชน, (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), น.73. และดู ชาญชัย แสงวงศ์, กฎหมายมหาชน : ทฤษฎี ความเป็นมา และหลักการที่สำคัญ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555), น. 213.

¹¹⁹ สมยศ เชื้อไทย, เพ็ญอ่าง, น.138. และดู นันทวัฒน์ บรมานันท์, เพ็ญอ่าง, น.141. และดู วร เจตน์ ภาคีรัตน์, เพ็ญอ่าง, น.73.

¹²⁰ สมยศ เชื้อไทย, เพ็ญอ่าง, น.139.

วัฒนธรรมของประเทศ เช่น การศึกษา การสาธารณสุข การสนับสนุนและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม การสังคมสงเคราะห์ การจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับประชาชน เป็นต้น¹²¹

ภารกิจหรืองานด้านสวัสดิการของประเทศไทยได้รับการสนับสนุนจากรัฐอย่างเต็มที่เมื่อรัฐบาลได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2504¹²² และในปี พ.ศ. 2534 ได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติสวัสดิการสังคมขึ้นเป็นครั้งแรก เพื่อให้ประเทศไทยมีกฎหมายแม่บทเรื่องการจัดสวัสดิการให้กับประชาชนผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสในสังคม ซึ่งแต่เดิมนั้น การดำเนินงานด้านสวัสดิการของรัฐจะอาศัยมติคณะรัฐมนตรีและคำสั่งของกระทรวงต่าง ๆ อันทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่อยู่ในฐานะที่จะกำหนดและของงบประมาณเพื่อการจัดสวัสดิการได้อย่างต่อเนื่องและเพียงพอต่อการแก้ไขปัญหา¹²³ โดยร่างกฎหมายดังกล่าวได้นำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาแล้ว 2 ครั้ง คือในปี พ.ศ. 2434 และปี พ.ศ. 2537 แต่ตามมติรัฐมนตรีในครั้งนั้นก็ยังไม่เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติสวัสดิการสังคม ยังมีวัตถุประสงค์ ขอบเขต และเป้าหมายที่ไม่ชัดเจน¹²⁴ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมจึงมีหนังสือขอรับทราบความคิดเห็นของหน่วยงานต่าง ๆ ต่อร่างพระราชบัญญัติสวัสดิการสังคม พ.ศ. ... จำนวนทั้งสิ้น 8 หน่วยงาน¹²⁵ โดยสำนักนโยบายและแผนสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย และกรมราชทัณฑ์ ซึ่งขณะนั้นสังกัดอยู่ในกระทรวงมหาดไทย เห็นว่า ควรมีการจัดสวัสดิการให้แก่กลุ่มเป้าหมายของกรมราชทัณฑ์ คือ ผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษ ด้วย ในฐานะที่เป็นผู้ด้อยโอกาสในสังคมเช่นเดียวกัน โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้

“ขอเพิ่ม ส่วนที่ 9 หมวดที่ 1 ในเรื่องสวัสดิการผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษ

มาตรา... ให้ผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษได้รับบริการสวัสดิการสังคมเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งเป็นการเฉพาะหน้าและการสงเคราะห์ฟื้นฟู

¹²¹ เพ็งอ้วง, น.140. และดู นันทวัฒน์ บรมานันท์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 118*, น.141. และดู วรเจตน์ ภาศิริรัตน์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 118*, น.74. และดู ชาญชัย แสงศักดิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 118*, น.213.

¹²² นิคม จันทรวิฑูร, *กฎหมายสวัสดิการสังคม : ที่พึ่งสุดท้ายของคนจน*, (กรุงเทพมหานคร : หอรัตนชัยการพิมพ์, 2539), น.9.

¹²³ เพ็งอ้วง, น.13.

¹²⁴ เพ็งอ้วง, น.54.

¹²⁵ เพ็งอ้วง, น.34.

มาตรา... ให้มีองค์กรที่เหมาะสมรับผิดชอบในการให้บริการสงเคราะห์ผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษ โดยมีระเบียบหลักเกณฑ์การช่วยเหลือที่ชัดเจนและเป็นธรรม มีระบบการบริการที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด”¹²⁶

เมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2538 กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมได้ส่งหนังสือที่ รส 0204/5390 ไปยังเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อรายงานผลการปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติสวัสดิการสังคม พ.ศ. ... ว่ากระทรวงแรงงานฯ เห็นสมควรปรับปรุงร่างกฎหมายดังกล่าวให้ชัดเจน โดยให้เพิ่มสวัสดิการของผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษไปในร่างกฎหมายนั้นด้วย¹²⁷ ร่างพระราชบัญญัติสวัสดิการสังคม พ.ศ. ... ได้รับการแก้ไขปรับปรุงอีกหลายครั้ง จนในที่สุดได้มีการประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2546 โดยใช้ชื่อว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 มีหลักการและเหตุผลที่ต้องการจะคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของชายและหญิง เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งรัฐยังต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้ด้อยโอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งพาตนเองได้ จึงสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อให้เป็นกฎหมายแม่บทในการจัดสวัสดิการสังคมทั้งในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคม ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมให้เป็นอย่างทั่วถึง เหมาะสม และเป็นธรรม

การจัดสวัสดิการสังคมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 นี้ มีอยู่ทั้งหมด 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพอนามัย ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการประกันรายได้ ด้านสวัสดิการแรงงาน ด้านนันทนาการ และด้านบริการทางสังคมทั่วไป¹²⁸ โดยสวัสดิการตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวได้ครอบคลุมไปถึงผู้ต้องขังในฐานะที่เป็นผู้ที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม นอกเหนือไปจากกลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มผู้หญิง ครอบครัว และผู้ถูกละเมิดทางเพศ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มคนพิการ กลุ่มคนเร่ร่อน กลุ่มแรงงานนอกระบบ และกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งมีสิทธิได้รับสวัสดิการ ตามที่

¹²⁶ เพ็งอ้าง, น.46.

¹²⁷ เพ็งอ้าง, น.56.

¹²⁸ นันท ผาสุข, ภาณุมาศ วราหะไพฑูรย์, ชุตินธร ทวีโรจน์กุลศรี, รัชดา ศักดิ์จักรชัย, และสรารุณ รักเมือง, พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 : พร้อมทั้งประวัติความเป็นมา กระบวนการ และขั้นตอนในการตราพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวของรัฐสภา, (กรุงเทพมหานคร : กลุ่มงานการพิมพ์ สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2547), น.24.

กำหนดไว้ในหมวด 12 ข้อ 46 แห่งข้อกำหนดคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ ว่าด้วยการกำหนดบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเป้าหมายเป็นผู้รับบริการสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2555 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 13 (5) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 โดยเอกสารแนบท้ายของข้อกำหนดดังกล่าวได้ระบุข้อเสนอแนะ มาตรการ และแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มเอาไว้ด้วย

สำหรับข้อเสนอแนะ มาตรการ และแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้ที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมนั้น มีอยู่ทั้งหมด 26 ประการ ซึ่งมีทั้งมาตรการป้องกันและแก้ไข มาตรการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ มาตรการบำบัด ดูแลฟื้นฟู และพัฒนา และมาตรการในการบริหารจัดการ เช่น ส่งเสริมให้เข้าถึงสิทธิและมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง จัดโปรแกรมที่มีความหลากหลายและเพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาและฟื้นฟูผู้ต้องขังที่มีปัญหาเฉพาะ รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอในการจัดโปรแกรมต่าง ๆ โดยเฉพาะในการสร้างเสริมอาชีพ พัฒนาการเตรียมความพร้อมผู้กระทำผิดกลับสู่ชุมชน และการเตรียมความพร้อมด้านครอบครัวและชุมชนในการรองรับผู้กระทำผิดกลับสู่ชุมชน รวมทั้งการเพิ่มพื้นที่ทางสังคมให้กับผู้พ้นโทษ ส่งเสริมคณะกรรมการประสานงานด้านกระบวนการยุติธรรมให้มีการดำเนินงานอย่างจริงจัง มีการจัดหานักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยาให้เพียงพอ รวมทั้งให้มีทีมสหวิชาชีพในแต่ละหน่วยงาน และบูรณาการการนำนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา รวมทั้งบุคลากรอื่นที่จำเป็นมาช่วยงานในกระบวนการยุติธรรม โดยมีมาตรการจูงใจในการมาช่วยปฏิบัติงาน เป็นต้น

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 – 2524) ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 – 2534) ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ที่ผ่านมามีในอดีต และฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ซึ่งเป็นแผนพัฒนาฯ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ประกอบกับคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ที่แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และแผนปฏิบัติการกรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2559 – 2562 แล้ว¹²⁹ ทำให้เห็นได้ว่า รัฐได้ให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับการจัดสวัสดิการให้กับกลุ่มผู้ต้องขังโอกาสในสังคมมากขึ้นเรื่อย ๆ แผนการดำเนินงานต่าง ๆ จึงมีการกล่าวถึงการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดสวัสดิการให้กับกลุ่มผู้ต้องขังโอกาสในสังคม เพื่อให้การดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

¹²⁹ กรมราชทัณฑ์, “แผนปฏิบัติการ กรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2559 – 2562,” สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2558, จาก <https://drive.google.com/file/d/0B9x3NAIv9pPQN1N5bVFQbHFrbnM/view>

และในฐานะที่ผู้ต้องขังเป็นผู้ด้อยโอกาสกลุ่มหนึ่งซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลของกรมราชทัณฑ์ จึงย่อมมีสิทธิได้รับสวัสดิการต่าง ๆ เช่นเดียวกับกลุ่มบุคคลอื่นที่กฎหมายกำหนด

โดยวัตถุประสงค์ของการจัดสวัสดิการให้กับผู้ต้องขังนั้น ได้แก่¹³⁰

1. เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังให้ดีขึ้นตามสมควร
2. เพื่อให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นไปตามหลักทัณฑ์วิทยา หลักมนุษยธรรม และหลักเมตตาธรรม
3. เพื่อให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ รวมถึงข้อกำหนดในทางระหว่างประเทศ เช่น มาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ
4. เพื่อให้ผู้ต้องขังเกิดความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตและไม่ก่อเหตุวุ่นวายขึ้นภายในเรือนจำ
5. เพื่อให้ผู้ต้องขังเกิดความพร้อมและความสมัครใจที่จะเข้ารับการอบรมแก้ไขตามโปรแกรมที่เรือนจำได้จัดเตรียมไว้ โดยมุ่งหมายให้ผู้ต้องขังกลับตนเป็นคนดีและสามารถกลับไปอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างสงบสุข

สำหรับสวัสดิการที่ผู้ต้องขังได้รับอันเป็นภารกิจของกรมราชทัณฑ์นั้น ประกอบไปด้วย

1. สวัสดิการขั้นพื้นฐาน คือปัจจัย 4 ในการดำรงชีพ ได้แก่
 - 1) อาหาร ถือเป็นสวัสดิการที่สำคัญที่สุดเนื่องจากผู้ต้องขังไม่สามารถหาซื้ออาหารกินเองได้ และบ่อยครั้งที่ผู้ต้องขังก่อเหตุจลาจลขึ้นภายในเรือนจำเนื่องจากอาหารที่ผู้ต้องขังได้รับนั้นมีปริมาณและคุณภาพที่ไม่เพียงพอ¹³¹ นอกจากนี้หลักเกณฑ์เรื่องการเลี้ยงอาหารตามที่ปรากฏในหมวด 4 แห่งกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 แล้ว กรมราชทัณฑ์ยังได้กำหนดหลักเกณฑ์และรายละเอียดเรื่องการเลี้ยงอาหารไว้ในหนังสือราชการอื่น ๆ อีก เช่น หนังสือเลขที่ มท 0904/ว 89 เรื่อง การจัดสวัสดิการผู้ต้องขัง ลงวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2540 หนังสือเลขที่ ยธ 0705/ว 49 เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดอาหารเลี้ยงผู้ต้องขัง ลงวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2546 หนังสือเลขที่ ยธ 0708/ว 43 เรื่อง การใช้ผงชูรสในการปรุงประกอบอาหาร ลงวันที่ 18 กรกฎาคม 2546 เป็นต้น

¹³⁰ ส่วนสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง สำนักพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, คู่มือการปฏิบัติงานสวัสดิการผู้ต้องขัง, (นนทบุรี : ส่วนสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์, 2546), น.12.

¹³¹ เพ็งอ้วน, น.12. และดู สุมาลี ประเสริฐประศาสน์, สวัสดิการและการสงเคราะห์ผู้ต้องขัง, (นนทบุรี : สำนักพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์, 2542), น.24.

2) ที่อยู่อาศัย หมายถึงที่อยู่อาศัยภายในเรือนจำหรือทัณฑสถานที่ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ อันเป็นที่ที่ผู้ต้องขังใช้กินอยู่หลับนอน พักผ่อน ออกกำลังกาย ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้กำหนดเป็นมาตรฐานไว้ว่า ผู้ต้องขัง 1 คน จะใช้พื้นที่ใช้สอยในเรือนจำคนละ 15 ตารางเมตร โดยแบ่งเป็นพื้นที่ใช้สอยภายในเรือนนอน 2.25 ตารางเมตร ซึ่งหากเรือนจำและทัณฑสถานปฏิบัติได้เช่นนี้แล้วก็จะทำให้ปัญหาความแออัด ปัญหาเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ หรือปัญหาการก่อจลาจล ภายในเรือนจำลดน้อยลง¹³²

3) เครื่องนุ่งห่ม หมายถึงเครื่องนุ่งห่มที่พอเพียงและสามารถป้องกันความร้อนหนาวได้ ซึ่งนอกจากจะหมายถึงชุดหรือเครื่องแต่งกายของผู้ต้องขังแล้ว ยังหมายถึงสิ่งจำเป็นอื่น ๆ เช่น ผ้าห่ม ผ้าปูที่นอน ฟ้านุ่นอาบน้ำ เป็นต้น¹³³ โดยรายละเอียดในเรื่องเครื่องนุ่งห่มนั้นปรากฏอยู่ในข้อ 70 แห่งกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479

4) ยารักษาโรค ได้รวมไว้ในสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล ซึ่งมีทั้งการให้บริการทางด้านแพทย์ การกำหนดให้มีสถานพยาบาลในเรือนจำ ให้มีบุคลากรทางการแพทย์ มีการจัดตั้งโรงพยาบาลกลางกรมราชทัณฑ์ เป็นต้น¹³⁴

2. สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล หมายถึงสวัสดิการที่จัดให้แก่ผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยทางกายและจิต และให้รวมถึงผู้ต้องขังติดยาเสพติดและหญิงมีครรภ์หรือมีลูกอ่อนด้วยโดยอนุโลม โดยสวัสดิการประเภทนี้มีความสำคัญต่อผู้ต้องขังเป็นอย่างมาก เนื่องจากสภาพแวดล้อมและความเครียดในชีวิตประจำวันเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ต้องขังมีโอกาสเจ็บป่วยได้มากกว่าคนทั่วไป และด้วยเหตุที่ผู้ต้องขังไม่สามารถออกไปรักษาตัวภายนอกเรือนจำได้เอง จึงจำเป็นต้องมีการจัดสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลที่ได้มาตรฐานให้แก่ผู้ต้องขังด้วย ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ผู้ต้องขังมีกำลังใจและลด

¹³² สุมาลี ประเสริฐประศาสน์, *เพ็ญอ่าว*, น.25. และดู ส่วนสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง สำนักพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, *เพ็ญอ่าว*, น.13.

¹³³ สุมาลี ประเสริฐประศาสน์, *เพ็ญอ่าว*, น.26. และดู ส่วนสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง สำนักพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, *เพ็ญอ่าว*, น.13.

¹³⁴ สุมาลี ประเสริฐประศาสน์, *เพ็ญอ่าว*, น.27. และดู ส่วนสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง สำนักพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, *เพ็ญอ่าว*, น.14.

ความตึงเครียดในเรื่องสุขภาพของตนได้แล้ว ยังเป็นการแสดงออกถึงความมีมนุษยธรรมและเมตตาธรรมต่อผู้ต้องขังในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปด้วย¹³⁵

กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลผู้ต้องขังนี้สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 มาตรา 29 และมาตรา 30 กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 23 ข้อ 38 ข้อ 39 ข้อ 72 ข้อ 73 และข้อ 74

3. สวัสดิการด้านการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังและเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้ต้องขังก่อนที่จะออกมาใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมภายนอก กรมราชทัณฑ์จึงกำหนดภารกิจเรื่องการให้การศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่องแก่ผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังได้นำความรู้ไปประกอบอาชีพที่สุจริต สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ สวัสดิการด้านการศึกษา กรมราชทัณฑ์ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ หลายหน่วยงาน เช่น สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เป็นต้น¹³⁶ โดยสามารถแบ่งการศึกษาอบรมออกได้เป็น 4 สาขา ได้แก่ การศึกษายาสามัญ การศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษายาอาชีพ และการศึกษายาธรรมศึกษา¹³⁷

4. สวัสดิการด้านอนามัยผู้ต้องขัง เมื่อผู้ต้องขังอยู่ในฐานะที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ และผู้ต้องขังส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือจากครอบครัว ซึ่งอาจเป็นเพราะความห่างไกลฐานะยากจน หรือผู้ต้องขังบางคนถูกจำคุกโดยที่ญาติพี่น้องไม่รู้ เพียงแต่ปัจจัย 4 ที่ทางกรมราชทัณฑ์และเรือนจำจัดให้มันไม่สามารถทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังดีขึ้นได้ เพื่อเป็นการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์จึงกำหนดให้มีการจัดสิ่งของเครื่องใช้อื่น ๆ เพิ่มเติมให้กับผู้ต้องขัง โดยสิ่งของเครื่องใช้ที่เป็นสวัสดิการด้านอนามัยผู้ต้องขังนี้ ได้แก่ เครื่องใช้สำหรับ

¹³⁵ ส่วนสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง สำนักพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, *เพ็ญอ่าว*, น.14. และดู สุมาลี ประเสริฐประศาสน์, *เพ็ญอ่าว*, น.27.

¹³⁶ ส่วนสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง สำนักพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, *เพ็ญอ่าว*, น.14.

¹³⁷ สุมาลี ประเสริฐประศาสน์, *อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 131*, น.32.

อนามัยส่วนร่วม เช่น น้ำยาล้างภาชนะ น้ำยาทำความสะอาดห้องน้ำ ผงซักฟอก เป็นต้น และเครื่องใช้สำหรับอนามัยส่วนตัว เช่น สบู่ ยาสีฟัน แปรงสีฟัน แชมพูสระผม เป็นต้น¹³⁸

5. สวัสดิการด้านกีฬาและนันทนาการ หมายถึง สวัสดิการที่จัดให้ผู้ต้องขังได้ออกกำลังกาย พักผ่อนหย่อนใจ หรือมีกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาร่างกายและจิตใจของผู้ต้องขัง เนื่องจากการถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำทำให้ชีวิตของผู้ต้องขังขาดอิสระ ใช้ชีวิตแบบซ้ำซาก ต้องทำตามกฎระเบียบของทางเรือนจำ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ผู้ต้องขังเกิดความเครียดหรืออาการทางจิตและประสาทขึ้น หรือความเครียดดังกล่าวอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทหรือก่อเหตุจลาจลขึ้นภายในเรือนจำ การมีกิจกรรมเพื่อให้ผู้ต้องขังได้คลายเครียดและพักผ่อนหย่อนใจจึงสามารถช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ภายในเรือนจำลดน้อยลงได้ เช่น การจัดให้มีการเล่นตะกร้อ ฟุตบอล แบดมินตัน หมากรูก จัดให้มีโทรทัศน์ วีดีโอ วิทย์ วงดนตรี หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่ผู้ต้องขังจัดขึ้น¹³⁹

การจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับผู้ต้องขัง เป็นหน้าที่ที่รัฐจะต้องจัดหาให้¹⁴⁰ ทั้งนี้ เพื่อให้ความเป็นอยู่ภายในเรือนจำของผู้ต้องขังไม่ดีหรือเลวไปกว่าความเป็นอยู่ของคนธรรมดาทั่วไป เพื่อให้ความแตกต่างระหว่างความเป็นอยู่ภายในกับภายนอกเรือนจำมีความใกล้เคียงกันมากที่สุด และการจัดสวัสดิการให้กับผู้ต้องขังยังเป็นการส่งเสริมภารกิจด้านการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมผู้ต้องขังได้อีกด้วย ซึ่งนอกจากสวัสดิการพื้นฐานดังกล่าวมานั้น กรมราชทัณฑ์และเรือนจำยังจัดให้มีสวัสดิการอื่น ๆ ให้แก่ผู้ต้องขังอีกหลายประการ เช่น การจัดให้มีร้านค้าสวัสดิการภายในเรือนจำ การจัดให้มีการเยี่ยมญาติ จัดให้มีวันพบญาติ เพื่อให้ผู้ต้องขังได้พบปะกับญาติพี่น้องอย่างใกล้ชิด อันเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ต้องขังในการกลับใจแก้ไขเป็นคนดีของสังคมต่อไป เป็นต้น¹⁴¹

ในเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังโดยอาศัยระบบสวัสดิการของรัฐนั้น ปัจจุบันยังเป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือขอบอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์และเรือนจำ เนื่องจากอำนาจหน้าที่ส่วนใหญ่จะเป็นการดำเนินการในเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของ

¹³⁸ เพ็งอ้วง, น.35. และดู ส่วนสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง สำนักพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, *อ้วงแล้ว เชิงอรรถที่ 130*, น.16.

¹³⁹ ส่วนสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง สำนักพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, *เพ็งอ้วง*, น.17. และดู สุมาลี ประเสริฐประศาสน์, *เพ็งอ้วง*, น.36.

¹⁴⁰ ส่วนสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง สำนักพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, *เพ็งอ้วง*, น.17. และดู สุมาลี ประเสริฐประศาสน์, *เพ็งอ้วง*, น.37.

¹⁴¹ ส่วนสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง สำนักพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, *เพ็งอ้วง*, น.17. และดู สุมาลี ประเสริฐประศาสน์, *เพ็งอ้วง*, น.37.

ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ การดำเนินงานภายนอกเรือนจำนั้นจะปรากฏในรูปของการติดตามชีวิตของผู้พ้นโทษว่าเป็นอย่างไร มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นหรือไม่ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้หรือเปล่า หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางกรมราชทัณฑ์และเรือนจำได้จัดให้มีขึ้นเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังนั้นได้ผลหรือไม่ อย่างไร เป็นต้น ซึ่งหากจะให้กรมราชทัณฑ์และเรือนจำมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังด้วยแล้ว สิ่งแรกที่จะต้องพิจารณาถึงก็คือเรื่องงบประมาณสำหรับการจ้างเจ้าหน้าที่และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการดำเนินการนั้น

หากลองพิจารณางบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณของหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการให้กับผู้ต้องขังโอกาสและบุคคลอื่น ๆ ซึ่งรวมถึงผู้ต้องขังด้วยนั้น จะพบว่าในแต่ละปีหน่วยงานเหล่านี้ได้รับงบประมาณเพื่อดำเนินการจัดสวัสดิการให้กับผู้ที่มีสิทธิได้รับในจำนวนที่ไม่มากนัก เมื่อเทียบกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น ในปี พ.ศ. 2559 มีงบประมาณในการดำเนินการต่าง ๆ ทั้งสิ้น 2,720,000,000 บาท โดยจะขอยกเฉพาะบางหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องขึ้นพิจารณา ดังนี้¹⁴²

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ได้รับงบประมาณสำหรับแผนงานเสริมสร้างสวัสดิการสังคมและยกระดับคุณภาพชีวิตเป็นจำนวน 64,114,100 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.002 ของจำนวนงบประมาณรายจ่ายประจำปีทั้งหมด

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีสำนักงาน / กรมภายในทั้งหมด 7 แห่ง มีอำนาจหน้าที่ในการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ สตรีและครอบครัว คนพิการ ผู้ต้องขัง และกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ได้รับงบประมาณเป็นจำนวนทั้งสิ้น 10,078,162,700 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.371 ของจำนวนงบประมาณรายจ่ายประจำปีทั้งหมด

- กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม ได้รับงบประมาณ เป็นจำนวน 110,000,000 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.004 ของจำนวนงบประมาณรายจ่ายประจำปีทั้งหมด

- กรมราชทัณฑ์ สังกัดกระทรวงยุติธรรม ได้รับงบประมาณ เป็นจำนวน 12,141,960,800 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.446 ของจำนวนงบประมาณรายจ่ายประจำปีทั้งหมด

แต่กระทรวงอื่น ๆ นั้น เช่น งบประมาณรายจ่ายของกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานในกำกับ ได้รับงบประมาณเป็นจำนวนทั้งสิ้น 517,076,703,000 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 19.010 ของจำนวนงบประมาณรายจ่ายประจำปีทั้งหมด หรือกระทรวงกลาโหมและหน่วยงานในกำกับ ได้รับ

¹⁴² พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559

งบประมาณเป็นจำนวนทั้งสิ้น 206,461,310,900 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 7.590 ของจำนวนงบประมาณรายจ่ายประจำปีทั้งหมด เป็นต้น

หรือในปี พ.ศ. 2558 มีงบประมาณในการดำเนินการต่าง ๆ ทั้งสิ้น 2,575,000,000,000 บาท โดยจะขอยกเฉพาะบางหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องขึ้นพิจารณา ดังนี้¹⁴³

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ได้รับงบประมาณสำหรับแผนงานเสริมสร้างสวัสดิการสังคมและยกระดับคุณภาพชีวิตเป็นจำนวน 72,414,300 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.003 ของจำนวนงบประมาณรายจ่ายประจำปีทั้งหมด

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีสำนักงาน / กรมภายในทั้งหมด 6 แห่ง มีอำนาจหน้าที่ในการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ สตรีและครอบครัว คนพิการ ผู้ต้องขัง และกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ได้รับงบประมาณเป็นจำนวนทั้งสิ้น 9,511,822,900 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.369 ของจำนวนงบประมาณรายจ่ายประจำปีทั้งหมด

- กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม ได้รับงบประมาณ เป็นจำนวน 110,000,000 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.004 ของจำนวนงบประมาณรายจ่ายประจำปีทั้งหมด

- กรมราชทัณฑ์ สังกัดกระทรวงยุติธรรม ได้รับงบประมาณ เป็นจำนวน 11,301,475,300 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.439 ของจำนวนงบประมาณรายจ่ายประจำปีทั้งหมด

แต่กระทรวงอื่น ๆ นั้น เช่น งบประมาณรายจ่ายของกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานในกำกับ ได้รับงบประมาณเป็นจำนวนทั้งสิ้น 501,326,151,700 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 19.469 ของจำนวนงบประมาณรายจ่ายประจำปีทั้งหมด หรือกระทรวงกลาโหมและหน่วยงานในกำกับ ได้รับงบประมาณเป็นจำนวนทั้งสิ้น 192,949,090,200 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 7.493 ของจำนวนงบประมาณรายจ่ายประจำปีทั้งหมด เป็นต้น

จากการพิจารณางบประมาณรายจ่ายของแต่ละกระทรวง / หน่วยงาน ที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการให้กับผู้ด้อยโอกาส ซึ่งรวมถึงผู้ต้องขังด้วยนั้น จะเห็นได้ว่างบประมาณด้านการจัดสวัสดิการในปัจจุบันไม่ได้มีจำนวนมากจนเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดภาระแก่งบประมาณแผ่นดินแต่อย่างใด และถ้าจะมีการดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังโดยอาศัยระบบสวัสดิการของรัฐ การดำเนินการดังกล่าวก็จะต้องใช้งบประมาณแผ่นดินเพื่อจ่ายเป็นค่าตอบแทนให้แก่เจ้าหน้าที่และเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ สำหรับการดำเนินการจัดการดังกล่าวมานั้น

¹⁴³ พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558

แม้มาตรการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังจะเป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายในด้านการจัดสวัสดิการของรัฐอยู่บ้าง แต่หากมาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการที่เข้ามาช่วยให้ผู้ต้องขังคลายความเครียดและลดความกังวลเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินที่ตนมีอยู่ภายนอกเรือนจำได้ ซึ่งนอกจากจะส่งผลให้ผู้ต้องขังมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น ยังช่วยให้ผู้ต้องขังมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อปรับปรุงและพัฒนาพฤติกรรมนิสัยที่ทางเรือนจำจัดขึ้นได้อีกด้วย นอกจากนี้เมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษออกมาและพบว่ามาตรการดังกล่าวช่วยให้ประโยชน์และทรัพย์สินต่าง ๆ ของเขายังคงอยู่ ไม่สูญเสียชีวิตหรือเสียหายไปในระหว่างที่เขาต้องอยู่ในเรือนจำ หรือหนี้สินต่าง ๆ ที่มีก็ได้รับการจัดการ ทำให้ดอกเบี้ยไม่พอกพูนจนล้นพ้นตัว มาตรการดังกล่าวจึงอาจทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่าได้ถูกสังคมทอดทิ้ง รัฐยังให้ความสนใจและให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ของตนเป็นอย่างดี ผู้ต้องขังก็อาจมีแรงจูงใจและมีกำลังใจที่จะกลับมาเริ่มต้นชีวิตใหม่ด้วยการประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ ส่งผลให้อัตราการประกอบอาชญากรรมในสังคมลดน้อยลง และท้ายที่สุดผู้พ้นโทษเหล่านี้ อาจกลายเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในด้านต่าง ๆ ได้ต่อไป ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีมาตรการดังกล่าวจึงอาจเป็นสิ่งที่คุ้มค่ากว่าค่าใช้จ่ายที่รัฐต้องเสียไปในการดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำให้กับผู้ต้องขังโดยผ่านระบบสวัสดิการของรัฐก็ได้

นอกจากการพิจารณาเรื่องภารกิจของรัฐ สวัสดิการของผู้ต้องขัง และงบประมาณที่ใช้ในการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับผู้ต้องขังในข้างต้นแล้ว ผู้เขียนยังเห็นว่าหากต้องจัดให้มีมาตรการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังโดยอาศัยระบบสวัสดิการของรัฐขึ้นจริง ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากการจัดให้มีมาตรการดังกล่าวก็คือเจ้าหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์และเรือนจำ ในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังโดยตรง ที่อาจต้องมีภาระหน้าที่เพิ่มขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกและดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรการดังกล่าวด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงได้จัดทำแบบสอบถามขึ้นมาชุดหนึ่ง เพื่อสอบถามไปยังเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์และเรือนจำในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย โดยผู้เขียนได้ทำหนังสือขออนุญาตดำเนินการดังกล่าวจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด¹⁴⁴

¹⁴⁴ หนังสือเลขที่ ยธ 0705.1/26263 เรียบ คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่องอนุญาตให้เก็บข้อมูลการศึกษาวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม ลงวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2558

หนังสือเลขที่ 0705.1/26264 เรียบ ผู้อำนวยการทัณฑสถานหญิงกลาง เรื่องอนุญาตให้เก็บข้อมูลการศึกษาวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม ลงวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2558

หนังสือเลขที่ 0705.1/26264 เรียบ ผู้บัญชาการเรือนจำคลองเปรม เรื่องอนุญาตให้เก็บข้อมูลการศึกษาวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม ลงวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2558

และจะขออภิปรายผลการศึกษามาจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ เรื่องการจัดการ ทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย ดังต่อไปนี้

การศึกษาในหัวข้อนี้ ผู้เขียนได้ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาหรือระเบียบวิธีการวิจัย เช่นเดียวกับหัวข้อการประเมินผลจากแบบสอบถามเรื่องปัญหาและผลกระทบที่ผู้ต้องขังได้รับเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง และแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย ทุกประการ คือ เป็นการ วิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) หรือเป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งเป็น วิธีวิจัยที่ค้นหาความรู้ความจริงโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) เป็นการศึกษาหรือการวิจัยที่ใช้ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลโดยตรง ณ ที่นี้ก็คือการเก็บ ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประเด็นดังกล่าว อันนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหา โดยมีขั้นตอนในการศึกษา ดังต่อไปนี้

วิธีการศึกษาข้อเท็จจริงอันเป็นแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและ หนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายในและภายนอกเรือนจำ และความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ที่มีต่อเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังนั้น มีวิธีการศึกษา ค้นคว้าการวิจัยแบบภาคสนาม (Field Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้เขียน ได้จัดทำขึ้นตามขอบวัตถุประสงค์ที่ต้องการทราบและนำมาเป็นหลักในการกำหนดประเด็นต่าง ๆ ไม่ ว่าจะเป็นข้อเท็จจริงและความคิดเห็นหรือทัศนคติของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ เพื่อให้ได้มา ซึ่งข้อมูลที่จะนำไปวิเคราะห์สำหรับการค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ผู้เขียนได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์ในส่วนของข้อเท็จจริง และความคิดเห็นหรือทัศนคติของ เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ โดยแบบสอบถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทย¹⁴⁵ มีทั้งคำถามแบบคำถาม ปลายปิด (Close – end Question) ซึ่งกำหนดให้ผู้ทำแบบสอบถามต้องเลือกจากสิ่งผู้เขียน กำหนดให้ และแบบคำถามปลายเปิด (Open – end Question) ที่เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่กรม ราชทัณฑ์ / เรือนจำสามารถเลือกตอบได้มากกว่าหนึ่งข้อ หรือสามารถระบุข้อมูลอื่น ๆ ที่ไม่ได้อยู่ใน

และหนังสือเลขที่ 0705.1/26265 เรียง ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี เรื่อง อนุญาตให้เก็บ ข้อมูลการศึกษาวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม ลงวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2558

¹⁴⁵โปรดดู ภาคผนวก ข.

ตัวเลือกที่กำหนดไว้ หรือเปิดโอกาสให้ตอบคำถามได้อย่างอิสระในส่วนของความคิดเห็นหรือทัศนคติ ส่วนตัวที่มีต่อปัญหาดังกล่าว ซึ่งแบบสอบถามชุดนี้สามารถแบ่งได้ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ถูกสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง

และส่วนที่ 3 ทัศนคติและความคิดเห็นเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ก่อนที่ผู้เขียนจะนำแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นไปใช้จริง ผู้เขียนได้ทดสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) เพื่อให้แน่ใจว่า ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนั้นมีความถูกต้องและเชื่อถือได้ โดยผู้เขียนนำแบบสอบถามไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ และส่งไปให้เจ้าหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ ฝ่ายทัณฑวิทยา และผู้อำนวยการทัณฑสถานหญิงกลาง ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของคำถามที่ใช้ในแบบสอบถามอีกครั้งหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม แบบสอบถามชุดนี้ไม่สามารถทำการตรวจสอบคุณภาพด้วยวิธีการอื่น ๆ ได้อีก เช่น การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ความยากง่าย (Difficulty) เป็นต้น เนื่องจากการตรวจสอบด้วยวิธีการอื่นนั้นจำเป็นต้องใช้ข้อมูลที่เป็นตัวเลข หรือข้อมูลที่สามารถเรียงลำดับคะแนนได้ แต่แบบสอบถามชุดนี้เป็นการสอบถามถึงข้อเท็จจริง เช่น กฎหมายและระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินภายในเรือนจำของผู้ต้องขัง วิธีการติดต่อเพื่อขอรับมอบอำนาจจากผู้ต้องขัง หรือเป็นการสอบถามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำเกี่ยวกับปัญหาเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง เป็นต้น ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามชุดนี้จึงทำได้เพียงรวบรวมสถิติว่าในคำถามนั้น ๆ มีคนที่ตอบเหมือนกันเป็นจำนวนกี่คน หรือกี่คำตอบ แต่ไม่สามารถนำมาคิดเป็นตัวเลข เป็นค่า หรือเป็นจำนวนที่จะนำมาคำนวณเพื่อทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยวิธีการอื่นได้ ดังนั้น การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้จึงสามารถทำได้โดยการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาเท่านั้น

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการศึกษา หมายถึง หน่วยของข้อมูลทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษา ถ้าประชากรที่จะศึกษานั้นมีจำนวนมากหรือมีขนาดใหญ่ การศึกษาวิจัยมักจะศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ของประชากร วิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากรทั้งหมดนั้นสามารถทำได้โดยการสุ่มตัวอย่าง (Sampling) ซึ่งจะใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็นในการเลือกกลุ่มตัวอย่างหรือไม่ก็ได้

งานวิจัยส่วนนี้มุ่งศึกษาไปที่เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ซึ่งนับได้ว่าเป็นประชากรที่มีขนาดใหญ่ เนื่องจากเรือนจำในประเทศไทยนั้นมีอยู่ด้วยกันหลายแห่ง ดังความที่ปรากฏในประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง การกำหนดส่วนราชการตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 พ.ศ. 2554 ลงวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2554 เช่น เรือนจำกลาง มี 34 แห่ง เรือนจำพิเศษ มี 30 แห่ง เรือนจำจังหวัด มี 50 แห่ง เรือนจำอำเภอ มี 26 แห่ง ทัณฑสถาน มี 25 แห่ง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมิได้มีความมุ่งประสงค์ที่จะศึกษากลุ่มตัวอย่างของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำเพื่อใช้เป็นตัวแทนของจำนวนเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำทั้งหมด แต่มุ่งที่จะทราบและแสดงให้เห็นถึงข้อมูลของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำในจำนวนหนึ่งว่า เจ้าหน้าที่จำนวนเหล่านั้นได้ทราบข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังหรือไม่ มีความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวอย่างไร ดังนั้น จึงมีจำต้องมีการกำหนดถึงวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้เป็นตัวแทนที่ดีของประชากรคือเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำทั้งหมดทั่วประเทศ

เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำนี้ ผู้เขียนไม่จำกัดเพศ อายุ คณะที่สำเร็จการศึกษา ตำแหน่งงาน ระยะเวลาในการทำงาน หรืออื่น ๆ โดยผู้เขียนกำหนดจำนวนของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำที่จะทำการศึกษาไว้ทั้งหมดรวม 50 คน ซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ ณ กรมราชทัณฑ์ เรือนจำกลางคลองเปรม ทัณฑสถานหญิงกลาง และเรือนจำจังหวัดนนทบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้เขียนได้ทำเรื่องขอให้ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ออกหนังสือถึงอธิบดีกรมราชทัณฑ์ เพื่อขออนุญาตให้ผู้เขียนเข้าดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ โดยใช้แบบสอบถาม ณ กรมราชทัณฑ์ เรือนจำกลางคลองเปรม ทัณฑสถานหญิงกลาง และเรือนจำจังหวัดนนทบุรี

2. เมื่อกรมราชทัณฑ์มีหนังสืออนุญาตให้เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลได้แล้ว ผู้เขียนได้ไปติดต่อเจ้าหน้าที่ ณ กรมราชทัณฑ์และเรือนจำนั้น ๆ เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสำนักทัณฑวิทยาซึ่งปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ผู้บัญชาการเรือนจำ / ผู้อำนวยการทัณฑสถาน ผู้เขียนจึงได้ทำการแจกและรวบรวมแบบสอบถาม โดยมีผู้ช่วยจำนวน 1 คน

3. เมื่อได้แบบสอบถามครบตามที่ต้องการ ผู้เขียนได้ทำการตรวจดูความเรียบร้อย และจะนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาอธิบายและวิเคราะห์ผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามชุดนี้ ผู้เขียนจะใช้ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) แสดงประกอบกับจำนวนตัวเลขที่ได้จากการรวบรวมในแต่ละข้อ เพื่อแสดงให้เห็นถึงทิศทางหรือแนวโน้มของคำตอบ

ผู้เขียนได้แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน ตามส่วนของแบบสอบถามที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น แต่จะขอยกตารางผลการศึกษาจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ เรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย ไปไว้ในส่วนของภาคผนวก¹⁴⁶ แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงผลการศึกษาอย่างสรุปดังความจะกล่าวต่อไปนี้

อภิปรายผลการศึกษา

เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ซึ่งทำแบบสอบถามชุดนี้ แบ่งออกเป็นเพศชาย 33 คน เพศหญิง 17 คน ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางคน คือ ช่วงอายุ 40 ปีขึ้นไป จนถึง 60 ปี โดยเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากคณะทางด้านสังคม ซึ่งได้แก่ คณะรัฐศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ รวมกันในอัตราร้อยละ 56 ของจำนวนผู้ที่ทำแบบสอบถามทั้งหมด และส่วนใหญ่ปฏิบัติงานอยู่ที่เรือนจำกลางคลองเปรมและทัณฑสถานหญิงกลาง โดยสังกัดอยู่ในส่วนควบคุมผู้ต้องขังและส่วนสวัสดิการผู้ต้องขัง ที่เหลือสังกัดอยู่ในสำนักทัณฑวิทยา สำนักทัณฑปฏิบัติ กองนิติการ และฝ่ายปกครองผู้ต้องขัง

ส่วนควบคุมผู้ต้องขัง เป็นส่วนที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการควบคุม รักษาการณ์มิให้ผู้ต้องขังหลบหนี ป้องกันการก่อเหตุทะเลาะวิวาท ควบคุมผู้ต้องขังออกไปนอกเรือนจำ การจัดเวรรักษาการณ์นอกเวลาราชการ ดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับผู้บริหารหรือผู้ที่มาติดต่อราชการในเรือนจำ พิจารณาเสนอการลงโทษทางวินัยหรือเสนอความดีความชอบแก่ผู้ต้องขัง การป้องกันการลักลอบนำสิ่งของต้องห้ามเข้า - ออกเรือนจำทางประตูเรือนจำ และการโยนข้ามกำแพงเรือนจำจากภายนอก ควบคุมผู้ต้องขังที่ออกมาพบญาติ ณ ห้องเยี่ยมญาติให้อยู่ในกฎระเบียบของทางเรือนจำ รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนสวัสดิการผู้ต้องขังนั้น เป็นส่วนที่รับผิดชอบเรื่องการดำเนินการจัดสวัสดิการสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานในชีวิตประจำวันให้กับผู้ต้องขัง การจัดเลี้ยงอาหาร การให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมจากญาติ การรับฝากเงิน นันทนาการ การจำหน่ายเครื่องอุปโภค - บริโภคนอกเหนือจากที่รัฐจัดให้ การให้ความสงเคราะห์ และช่วยเหลือผู้ต้องขังในด้านต่าง ๆ ตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานภาคเอกชนและหน่วยงานราชการอื่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการและให้การสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขังในด้านต่าง ๆ และรับผิดชอบในเรื่องอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บัญชาการเรือนจำ

เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำที่ทำแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ นักทัณฑวิทยา นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ นิติกร นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่ห้องเยี่ยม และตำแหน่งงานอื่น ๆ อีก ตามลำดับ และส่วนใหญ่มีระยะเวลา

¹⁴⁶โปรดดู ภาคผนวก ข.

ปฏิบัติงานที่นานพอจนน่าจะมีความคุ้นเคยหรือเคยชินกับผู้ต้องขังหรือระเบียบปฏิบัติภายในกรมราชทัณฑ์ / เรือนจำที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังมาแล้วระดับหนึ่ง เนื่องจากเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานมาเป็นระยะเวลานาน 16 – 20 ปี ในอัตราร้อยละ 24 นาน 6 – 10 ปี ร้อยละ 20 นาน 0 – 5 ปี ร้อยละ 14 นาน 11 – 15 ปี และนานกว่า 20 ปีขึ้นไป เท่ากันที่อัตราร้อยละ 12 ของจำนวนผู้ที่ทำแบบสอบถามทั้งหมด และผลจากการสำรวจตามที่ปรากฏในตารางที่ 4.8 ก็ชี้ให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบและแนวทางในการปฏิบัติอันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินภายในเรือนจำของผู้ต้องขังพอสมควร เนื่องจากการสำรวจตามตารางที่ 4.8 นั้น เป็นการสำรวจและสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำว่า ทราบหรือไม่ ว่าตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 และกฎหมายลำดับรองอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องนั้นได้กำหนดเรื่องการจัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังภายในเรือนจำไว้อย่างไร ใช้อะไรกับทรัพย์สินประเภทใด และแนวทางการปฏิบัติมีอยู่อย่างไร มีเจ้าหน้าที่ร้อยละ 52 ของจำนวนผู้ที่ทำแบบสอบถามทั้งหมด ทราบว่าหลักเกณฑ์และแนวทางการปฏิบัติอันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังภายในเรือนจำนั้นเป็นไปอย่างไร แต่อีกร้อยละ 40 ไม่ทราบ เนื่องจากไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในเรื่องดังกล่าวโดยตรง และอีกร้อยละ 8 ไม่ได้ระบุข้อมูลใด ๆ ไว้

แต่เมื่อผู้เขียนสอบถามถึงกฎหมายที่ใช้บังคับกับทรัพย์สินอื่น ๆ ของผู้ต้องขังที่มีได้ตกอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายดังกล่าวในข้างต้น ว่ายังมีกฎหมายฉบับใดที่สามารถนำมาใช้เพื่อดำเนินการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังได้อีก โดยเฉพาะกับทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำ ผลปรากฏว่ามีเจ้าหน้าที่ในอัตราร้อยละ 84 ที่ไม่ทราบว่าจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังนั้นมีกฎหมายฉบับใดใช้บังคับอยู่หรือไม่ เพียงแต่ทราบว่าหากผู้ต้องขังหรือญาติหรือผู้มีส่วนได้เสีย มีความประสงค์จะดำเนินการจัดการอย่างใดอันเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำแล้ว บุคคลเหล่านั้นก็ยังคงมีสิทธิและยังสามารถใช้สิทธิในการจัดการดังกล่าวมาได้อยู่เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เพียงแต่ญาติหรือบุคคลภายนอกจะต้องเดินทางมาติดต่อกับผู้ต้องขังที่เรือนจำ เพื่อให้ผู้ต้องขังลงลายมือชื่อในเอกสารและมอบอำนาจให้บุคคลนั้น ๆ ไปดำเนินการจัดการแทน โดยมีเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องแท้จริงแห่งลายมือชื่อที่ผู้ต้องขังได้ลงไว้อีกครั้งหนึ่ง อันเป็นการปฏิบัติตามกฎระเบียบภายในของกรมราชทัณฑ์และเรือนจำนั้น ๆ

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้สอบถามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำต่อไปว่า การที่ไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังไว้เป็นการเฉพาะอย่างชัดเจนนี้ จะทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อผู้ต้องขังและผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังบ้างหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ส่วนใหญ่คิดว่า เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อผู้ต้องขัง และผู้มีส่วนได้เสียในระดับ มาก ปานกลาง และมากที่สุด รวมกันถึงร้อยละ 70 ของจำนวนผู้ที่ทำแบบสอบถามทั้งหมด แต่ก็ยังมีอีกร้อยละ 24 ที่เห็นว่ากรมราชทัณฑ์ไม่มีกฎหมายเฉพาะเช่นว่านั้นไม่ได้ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อผู้ต้องขังและผู้มีส่วนได้เสียในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังแต่อย่างใด เนื่องจากผู้ต้องขังก็เหมือนบุคคลทั่วไป จึงควรใช้กฎหมายฉบับเดียวกันกับบุคคลที่อยู่ภายนอกเรือนจำ ตามความที่ปรากฏในตารางที่ 4.10 และ ตารางที่ 4.11

สำหรับปัญหาและอุปสรรคซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการที่ไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังไว้โดยเฉพาะนั้น เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นปัญหาเรื่องการติดตามและการได้รับทราบข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ภายนอกเรือนจำ ทั้งความเคลื่อนไหวในการจัดการ ผลจากการจัดการ และความเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดหรืออาจเกิดขึ้นกับทรัพย์สินและหนี้สินของตน จนกว่าจะมีบุคคลภายนอกมาแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบ รองลงมาเป็นปัญหาที่ผู้ต้องขังไม่สามารถควบคุมการดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ที่ตนมอบอำนาจให้ดำเนินการจัดการแทนได้ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคเรื่องสิทธิ วิธีการ และขั้นตอน ในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ต้องขังกับบุคคลภายนอก

ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการอันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังไว้เป็นการเฉพาะนั้น เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำเห็นว่า ได้ส่งผลให้ผู้ต้องขังและผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังได้รับผลกระทบหรือความเสียหาย ในระดับมาก ปานกลาง และมากที่สุด รวมกันถึงร้อยละ 66 ของจำนวนผู้ที่ทำแบบสอบถามทั้งหมด

โดยเห็นว่าผลกระทบหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นนั้น ได้แก่ อาจเกิดความสูญเสียหรือเสียหายขึ้นแก่ทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง รวมถึงธุรกิจหรือกิจการที่ผู้ต้องขังร่วมลงทุนกับบุคคลอื่น รองลงมาคือ อาจทำให้ผู้ที่มีความประสงค์จะดำเนินการใด ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง จำต้องเดินทางมาพบหรือติดต่อกับผู้ต้องขังเป็นคราว ๆ ไป รองลงมาคือ อาจทำให้มีคดีความเกิดขึ้นเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือหนี้สินของผู้ต้องขัง (ไม่ว่าในฐานะโจทก์หรือจำเลย) รองลงมาคือ อาจทำให้บุคคลที่ผู้ต้องขังมอบหมายให้ดำเนินการจัดการแทน และผู้มีส่วนได้เสียอื่นได้รับความยากลำบากในการติดต่อ การเดินทางมายังเรือนจำ ฯ รองลงมาคือ อาจทำให้บุคคลที่ผู้ต้องขังมอบหมายให้ดำเนินการจัดการแทน และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในกรณีที่มีความประสงค์จะติดต่อหรือปรึกษาเรื่องใด ๆ กับผู้ต้องขัง เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมายังเรือนจำ ค่าที่พัก เป็นต้น และยังมีความคิดเห็นอื่น ๆ ซึ่งสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากตารางที่ 4.13 อย่างไรก็ตาม

ตาม ยังมีเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำอีกร้อยละ 16 ที่เห็นว่า การไม่มีกฎหมายกำหนดเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังไว้โดยเฉพาะนั้น ไม่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบหรือความเสียหายขึ้นกับบุคคลใดเลย

ในส่วนสุดท้ายของแบบสอบถามนั้น เป็นการสอบถามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ว่าเห็นด้วยหรือไม่ที่ควรจะมีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังไว้โดยเฉพาะ ปรากฏว่ามีเจ้าหน้าที่ร้อยละ 64 ที่เห็นด้วยว่าควรจะมีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวขึ้น เนื่องจากเห็นว่า เป็นมาตรการที่ช่วยให้ผู้ต้องขังลดความกังวล ความตึงเครียดต่าง ๆ อันเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินของตนในระหว่างที่ต้องอยู่ในเรือนจำ เห็นว่าเป็นมาตรการที่ช่วยรักษาทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังไม่ให้เกิดความเสียหาย ซึ่งอาจทำให้ชีวิตหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขังดีขึ้น หรืออย่างน้อยที่สุดก็ไม่แย่งไปกว่าเดิม เห็นว่าเป็นการช่วยให้ผู้มีอำนาจจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง มีแนวทางในการดำเนินการจัดการ และไม่ทำให้รู้สึกว่าการจัดการนั้นเป็นภาระหน้าที่ของตนมากเกินไป เห็นว่าเป็นการช่วยให้ผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง สามารถติดต่อกับผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังได้โดยตรงแทนการเดินทางมาติดต่อกับผู้ต้องขัง ณ เรือนจำ อันเป็นการลดปัญหาและอุปสรรค รวมถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับบุคคลดังกล่าวได้ เห็นว่าเป็นมาตรการที่ทำให้ผู้ต้องขังไม่รู้สึกว่าตนต้องถูกลงโทษซ้ำซ้อน ทั้งการถูกลงโทษจำคุกทางอาญา และการถูกลงโทษทางแพ่ง คือความเสียหายที่อาจเกิดแก่ทรัพย์สินและหนี้สินของตนในระหว่างที่ถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ ทั้งที่การลงโทษทางอาญาไม่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องทางแพ่งแต่อย่างใด และเห็นว่าเป็นมาตรการที่ช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนทฤษฎีการลงโทษทางอาญาในปัจจุบันของประเทศไทยคือ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด อันมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถกลับไปอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างสงบสุข และป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดกลับมากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก โดยจำนวนของคำตอบที่เห็นด้วยกับเหตุผลต่าง ๆ นั้นสามารถศึกษาได้จากตารางที่ 4.14

อย่างไรก็ตาม ยังมีเจ้าหน้าที่ที่เห็นว่าไม่ควรจัดให้มีกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังขึ้นไว้โดยเฉพาะ ในอัตราร้อยละ 18 เนื่องจากมีเหตุผลประการอื่นนอกเหนือจากที่ผู้เขียนกำหนดไว้ให้ผู้ทำแบบสอบถามได้เลือก เป็นจำนวนมากที่สุด เช่น ทรัพย์สินภายนอกของผู้ต้องขัง ญาติควรจัดการเองไม่ควรอย่างยิ่งที่จะรับเป็นธุระให้ มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินภายนอกเรือนจำครบถ้วนแล้ว และต้องดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว เป็นต้น รองลงมาเห็นว่าอาจต้องใช้งบประมาณในการจัดการเรื่องดังกล่าวเพิ่มขึ้นอีกจำนวนมาก เห็นว่าผู้ต้องขังในปัจจุบันมีจำนวนมากและเพิ่มสูงขึ้นในทุกปี การจัดสิทธิดังกล่าวให้แก่ผู้ต้องขังจะก่อให้เกิดความวุ่นวายและความ

ยุ่งยากมากเกินไปจนสมควร เห็นว่าการที่ผู้ต้องขังถูกจำคุกก็เนื่องมาจากการกระทำความผิด การอำนวยความสะดวกดังกล่าวให้ผู้ต้องขัง จะทำให้ผู้ต้องขังไม่รู้สึกว่าตนถูกลงโทษอยู่ จึงไม่เห็นว่าการที่ผู้ต้องขังควรจะได้รับสิทธิดังกล่าวแต่อย่างใด และเหตุผลที่ผู้ทำแบบสอบถามเลือกตอบน้อยที่สุด คือ เห็นว่าการให้สิทธิดังกล่าวแก่ผู้ต้องขัง จะเป็นการเพิ่มภาระหน้าที่ให้กับเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์และเรือนจำมากเกินไปจนสมควร ซึ่งจำนวนของคำตอบที่ไม่เห็นด้วยกับเหตุผลต่าง ๆ นั้นสามารถศึกษาได้จากตารางที่ 4.14 เช่นเดียวกัน

และยังมีเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ อีกร้อยละ 14 ที่เห็นด้วยในเหตุผลบางประการที่ควรจะต้องให้มีกฎหมายเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังไว้ โดยเฉพาะ แต่ก็ยังไม่เห็นด้วยเสียทีเดียว เนื่องจากมีเหตุผลบางประการตามที่ปรากฏในตารางที่ 4.14 ที่ทำให้เห็นว่าการจัดให้มีกฎหมายดังกล่าวยังเป็นสิ่งที่มีข้อเสียอยู่เช่นกัน

สำหรับกรณีที่หากจะจัดให้มีกฎหมายอันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังขึ้น เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในเรื่องช่วง / ชั้นของกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง เช่น การแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน การเจรจาตกลงเรื่องแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง ๆ ว่า ควรดำเนินการในช่วง / ชั้นของศาลซึ่งจะมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลย และช่วง / ชั้นใดก็ได้ ซึ่งมีอัตราเท่ากันอยู่ที่ร้อยละ 36 โดยเหตุผลที่เจ้าหน้าที่ระบุนมาในกรณีของช่วง / ชั้นศาลซึ่งจะมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลยนั้นมักจะเป็นเรื่องของความสะดวก และการลดปัญหาความตึงเครียดของผู้ต้องขังในระหว่างที่ต้องอยู่ในเรือนจำ และเหตุผลในกรณีของช่วง / ชั้นใดก็ได้ มักจะเป็นเรื่องของหลักกรรมสิทธิ์ เป็นสิทธิของผู้ต้องขัง หรือปัญหาอันเกี่ยวกับทรัพย์สินสามารถเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ การกำหนดให้กระบวนการต่าง ๆ สามารถดำเนินการในชั้น / ช่วงใดก็ได้จึงเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้ต้องขังมากกว่า เป็นต้น แต่ยังมีเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ อีกร้อยละ 20 ที่เห็นว่ากระบวนการต่าง ๆ นั้นควรกระทำในระหว่างที่ผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำ ทั้งนี้ เพื่อความสะดวก และเพื่อลดความตึงเครียด ความกังวลต่าง ๆ ในระหว่างที่ผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำ เป็นต้น โดยเหตุผลอื่น ๆ นอกจากนี้สามารถศึกษาได้จากตารางที่ 4.15

คำถามข้อสุดท้ายของแบบสอบถามชุดนี้ ผู้เขียนได้ตั้งเป็นคำถามปลายเปิดไว้เพื่อให้เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ สามารถแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องการดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังได้อย่างเต็มที่และอิสระ ซึ่งผู้เขียนได้แบ่งกลุ่มของข้อความที่เจ้าหน้าที่ระบุนมาออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ควรจัดให้มีกฎหมายหรือมาตรการต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือผู้ต้องขัง ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำ 2) เรื่องดังกล่าวไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ที่กรมราชทัณฑ์จะต้องดำเนินการ 3) ควร

ให้ญาติหรือทนายความเป็นผู้จัดการดูแลแทนผู้ต้องขัง 4) มีกฎหมายกำหนดเรื่องดังกล่าวไว้อยู่แล้ว และ 5) ความคิดเห็นอื่น ๆ ดังที่ปรากฏในส่วนท้ายของภาคผนวก หัวข้อผลการศึกษาจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

เมื่อเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับผู้ต้องขังมากที่สุด เป็นผู้ ที่เห็นสภาพความเป็นอยู่ สภาพจิตใจของผู้ต้องขังในขณะที่ต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ หรืออย่างน้อยที่สุดก็เป็นผู้ที่รู้ระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ของทางเรือนจำซึ่งเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของผู้ต้องขัง ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการทำแบบสอบถามนี้ จึงทำให้ผู้เขียนเกิดมุมมองใหม่ ๆ นอกเหนือไปจากมุมมองของผู้ต้องขัง และของบุคคลที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง ณ เรือนจำ ดังที่เคยศึกษามาในบทก่อน ข้อมูลที่ใช้ศึกษาเพื่อค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาจึงมีความหลากหลายมากขึ้น ทำให้ผู้เขียนได้ตระหนักด้วยว่า การเสนอแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังนั้น นอกจากจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ ภาระหน้าที่ และผลดีผลเสีย ต่อตัวผู้ต้องขัง ผู้มีส่วนได้เสีย และผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังแล้ว ยังจะต้องคำนึงถึงภาระหน้าที่ที่อาจจะเพิ่มขึ้นต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังโดยตรงด้วย

สำหรับบทวิเคราะห์เรื่องแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินโดยอาศัยระบบสวัสดิการของรัฐ เมื่อนำมาใช้เป็นแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง สามารถอธิบายได้ดังนี้

ในกรณีที่การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังได้กระทำโดยอาศัยระบบสวัสดิการของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐก็จะเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง และรัฐต้องเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากการจัดการดังกล่าวด้วย

ข้อดีและข้อเสียของการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังโดยอาศัยระบบสวัสดิการของรัฐ สามารถสรุปได้ดังนี้

ข้อดี :

1. ทำให้ปัญหาและอุปสรรคทางกายภาพที่ผู้ต้องขังไม่สามารถออกไปจัดการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยตนเองได้รับการแก้ไขเยียวยา และยังเป็นมาตรการที่ช่วยให้ผู้ต้องขังที่ไม่มีญาติ หรือไม่มีบุคคลโดยอมรับมอบอำนาจเพื่อดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาดำเนินการจัดการให้

2. เป็นมาตรการที่ช่วยให้ผู้ต้องขังซึ่งมีฐานะยากจน หรือไม่มีเงินจ้างบุคคลใดเพื่อดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำแทนตน ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ

3. เป็นมาตรการที่ช่วยให้ผู้ต้องขังคลายความกังวลในบรรดาทรัพย์สินและหนี้สินที่ตนมีอยู่ภายนอกเรือนจำ ผู้ต้องขังจึงมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น พร้อมทั้งจะเข้าสู่กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูที่ทางเรือนจำได้จัดไว้ และทำให้ผู้ต้องขังไม่รู้สึกว่าคุณสังคมทอดทิ้งเนื่องจากรัฐได้ให้ความสนใจกับปัญหาของตน

4. ช่วยให้ชีวิตหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขังดีขึ้นหรืออย่างน้อยที่สุดก็ไม่แย่ลงไปกว่าเดิม เนื่องจากบรรดาทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำมีเจ้าหน้าที่รัฐเข้ามาจัดการดูแลให้ในระหว่างที่ต้องถูกควบคุมตัวอยู่

ข้อเสีย :

1. รัฐต้องเพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอสำหรับการดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง
2. รัฐต้องเพิ่มงบประมาณรายจ่ายเพื่อดำเนินการจัดสวัสดิการเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำให้กับผู้ต้องขัง

เนื่องจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังโดยอาศัยระบบสวัสดิการของรัฐในประเทศไทยยังไม่ปรากฏมีขึ้น แนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินโดยอาศัยระบบสวัสดิการของรัฐเช่นนี้จึงยังไม่อาจพิจารณาถึงข้อดีและข้อเสียของกระบวนการและวิธีการดำเนินการจัดการได้ ผู้เขียนจึงทำได้เพียงพิจารณาข้อดีและข้อเสียของหลักการและเหตุผลในการแก้ไขปัญหาโดยอาศัยระบบสวัสดิการของรัฐดังที่ปรากฏในข้างต้น ซึ่งหากจะนำระบบสวัสดิการของรัฐเข้ามาช่วยแก้ไขประเด็นปัญหาดังกล่าวจริง จะต้องมีการพิจารณาถึงแนวทางและวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง รวมทั้งวิธีการควบคุมตรวจสอบการดำเนินการจัดการที่เหมาะสมต่อไป ทั้งนี้ การพิจารณาเพื่อเสนอแนวทางดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ในทางแพ่งของผู้ต้องขัง ผู้มีส่วนได้เสีย และคำนึงถึงอำนาจหน้าที่ที่จะต้องเพิ่มขึ้นของกรมราชทัณฑ์ เรือนจำ และเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังด้วย

4.3 แนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังตามกฎหมายต่างประเทศ

บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับการจำคุกหรือการราชทัณฑ์ของต่างประเทศส่วนใหญ่ นั้นจะเป็นการบัญญัติถึงแนวทางหรือวิธีการในการจัดการทรัพย์สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายในเรือนจำ ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินที่ผู้ต้องขังนำติดตัวมาในขณะที่ส่งผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำ บทบัญญัติเกี่ยวกับสิ่งของต้องห้ามและสิ่งของที่ต้องอนุญาตให้นำเข้ามาภายในเรือนจำได้ การจัดทำบัญชีเงินฝากให้กับผู้ต้องขัง การฝากเงินหรือการถอนเงินจากบัญชีเงินฝากดังกล่าว และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่

ภายในเรือนจำ อันเป็นไปในทำนองเดียวกันกับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ของประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ยังมีกฎหมายของบางประเทศที่ได้บัญญัติถึงแนวทางหรือวิธีการในการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำไว้ อย่างเช่นกฎหมายของประเทศฟินแลนด์และประเทศฟิลิปปินส์

4.3.1 ประเทศฟินแลนด์

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์หรือ Imprisonment Act (767/2005) ของประเทศฟินแลนด์ ซึ่งมีผลบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2006¹⁴⁷ นั้น เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการเพิ่มความพร้อมในด้านต่าง ๆ ให้กับผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถดำเนินชีวิตไปโดยปราศจากการกระทำความผิดในทางอาญา ด้วยการส่งเสริมความสามารถในการจัดการชีวิตของตนเอง และส่งเสริมให้ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกได้ รวมทั้งการป้องกันมิให้ผู้ต้องขังกระทำความผิดขึ้นในระหว่างที่มีการลงโทษตามคำพิพากษา ตามความที่ปรากฏในมาตรา 2 แห่ง Imprisonment Act (767/2005) และในพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้เองที่ได้บัญญัติถึงวิธีการหรือมาตรการในการจัดการกับทรัพย์สินของผู้ต้องขังไว้ ทั้งทรัพย์สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายในและภายนอกเรือนจำ

ใน Chapter 9¹⁴⁸ แห่ง Imprisonment Act (767/2005) เป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงทรัพย์สินและรายได้ของผู้ต้องขัง ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้น 10 มาตรา โดยมาตรา 1 เป็นการบัญญัติเรื่องการครอบครองทรัพย์สินภายในเรือนจำของผู้ต้องขัง มาตรา 2 เป็นเรื่องบัญชีรายการทรัพย์สินของผู้ต้องขัง มาตรา 3 เป็นเรื่องการครอบครองเงินสดและสิ่งอื่นใดที่สามารถใช้จ่ายได้เช่นเดียวกับเงิน มาตรา 4 เป็นเรื่องการใช้จ่ายเงินและสิ่งอื่นที่สามารถใช้จ่ายได้เช่นเดียวกับเงิน มาตรา 5 เป็นเรื่องการคืนทรัพย์สินให้กับผู้ต้องขังเมื่อผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัว มาตรา 6 เป็นเรื่องการจ่ายค่าจ้างในการทำงาน เบี้ยเลี้ยงในการทำกิจกรรมและการจ่ายเบี้ยเลี้ยงให้กับผู้ต้องขัง มาตรา 7 เป็นเรื่องการถอนเงินจากค่าจ้าง มาตรา 8 เป็นกรณีที่ไม่มีการจ่ายเบี้ยเลี้ยง มาตรา 9 เป็นเรื่องอำนาจในการตัดสินใจของพนักงานเจ้าหน้าที่ และมาตรา 10 เป็นบทบัญญัติเพิ่มเติมอื่น ๆ โดยบทบัญญัติทั้ง 10 มาตรานี้เป็นการกล่าวถึงวิธีการหรือมาตรการในการจัดการกับเงินและทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายใน

¹⁴⁷ Imprisonment Act (767/2005) Chapter 22 Provisions on entry into force and transitional provisions section 2

¹⁴⁸ Imprisonment Act (767/2005) Chapter 9 Property and income of a prisoner section 1 – section 10

เรือนจำ ว่ามีแนวทางในการจัดการกับทรัพย์สินที่อนุญาตและทรัพย์สินที่ต้องห้ามมิให้ผู้ต้องขังเก็บไว้ ภายในเรือนจำอย่างไร รวมถึงรายได้ การใช้จ่ายเงินของผู้ต้องขัง และการส่งคืนซึ่งทรัพย์สินที่เก็บไว้ ภายในเรือนจำให้กับผู้ต้องขังเมื่อผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัว

สำหรับแนวทางหรือวิธีการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ ภายนอกเรือนจำนั้น ปรากฏอยู่ใน Chapter 19 เรื่องการแจ้งและการเสนอข้อมูล ตามความในมาตรา 7 เรื่องการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สิน โดยบัญญัติไว้ว่า ถ้าผู้ต้องขังไม่สามารถจัดการ ทรัพย์สินของตนเองได้ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะอยู่ที่ใดก็ตาม ให้แจ้งความดังกล่าวไปยังผู้มีอำนาจตามที่ อ้างไว้ใน the Guardianship Service Act (442/1999) [แปลโดยผู้เขียน] ดังนั้น ถ้าผู้ต้องขังรายใด ไม่สามารถจัดการกับทรัพย์สินที่ตนมีอยู่ภายนอกเรือนจำได้ และเมื่อผู้มีอำนาจตาม Guardianship Service Act (442/1999) ได้รับการแจ้งความดังกล่าวแล้ว ผู้มีอำนาจจึงต้องใช้วิธีการหรือมาตรการที่ บัญญัติไว้ใน Guardianship Service Act (442/1999) เข้ามาดำเนินการจัดการกับทรัพย์สินที่ ผู้ต้องขังรายนั้น ๆ มีอยู่ภายนอกเรือนจำด้วย และเหตุนี้เองจึงมีความจำเป็นที่ผู้เขียนจะต้อง ทำการศึกษาแนวทางหรือวิธีการในการจัดการทรัพย์สินตามที่บัญญัติไว้ใน Guardianship Service Act (442/1999)

Guardianship Service Act (442/1999) มีผลบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2542 (1999)¹⁴⁹ โดยมีวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองและดูแลสิทธิและ ผลประโยชน์ของบุคคลที่ไม่สามารถจัดการดูแลเรื่องทางการเงินของตนเองได้ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจาก การไร้ความสามารถในการจัดการ ความเจ็บป่วย หรือเหตุผลอื่นใดในอันองเดียวกัน รวมถึงดูแลเรื่อง อื่น ๆ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องทางการเงินของบุคคลนั้น ๆ¹⁵⁰

การดำเนินการจัดการดูแลทรัพย์สิน เรื่องทางการเงิน รวมถึงเรื่องอื่น ๆ ของผู้ไร้ ความสามารถที่อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งได้แก่ ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี (ผู้เยาว์) หรือผู้ ที่มีอายุครบ 18 ปีแล้ว (ผู้ใหญ่) แต่ได้รับการแจ้งว่าเป็นผู้ที่ไร้ความสามารถ¹⁵¹ จะได้รับการจัดการ ดูแลโดย ผู้ปกครอง (a guardian) ซึ่งถ้าการแต่งตั้งผู้ปกครองเพื่อจัดการดูแลเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวยัง

¹⁴⁹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 11 Entry into force and transitional provisions section 96 paragraph 1

¹⁵⁰ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 1 General provisions section 1

¹⁵¹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 1 General provisions section 2

ไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองผลประโยชน์ของบุคคลใด บุคคลดังกล่าวอาจจะถูกจำกัดหรือยับยั้งความสามารถตามที่กำหนดไว้ใน Guardianship Service Act (442/1999) อีกรึก็ได้¹⁵²

รายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับแนวทางหรือวิธีการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินตาม Guardianship Service Act (442/1999) นี้ ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงทั้งหมด 7 ประเด็น ได้แก่

1. ผู้ปกครอง (a guardian) ที่มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้
 2. การจำกัดความสามารถของผู้ที่อยู่ในปกครอง
 3. สถานะของบุคคลที่ศาลมีคำสั่งให้ตกเป็นคนไร้ความสามารถ
 4. สถานะและภาระหน้าที่ของผู้ปกครอง
 5. มาตรการหรือวิธีการในการควบคุมการดำเนินการของผู้ปกครอง
 6. การจดทะเบียนการเป็นผู้ปกครอง
 7. กระบวนการหรือขั้นตอนในการดำเนินการต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับศาล
- โดยผู้เขียนจะขออธิบายประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ผู้ปกครอง (a guardian) ที่มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

บทบัญญัติที่เกี่ยวกับผู้ปกครอง (a guardian) ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินและสิ่งต่าง ๆ ของผู้อยู่ในปกครอง (a ward) ตาม Guardianship Service Act (442/1999) นี้ ได้บัญญัติไว้ใน Chapter 2 ตั้งแต่มาตรา 4 ถึงมาตรา 17 โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ส่วน คือ คุณสมบัติของผู้ปกครอง เงื่อนไขเบื้องต้นในการแต่งตั้งผู้ปกครอง สถานะของผู้อยู่ในปกครอง และการสิ้นสุดภาระหน้าที่ของผู้ปกครอง อันมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังจะกล่าวดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 คุณสมบัติของผู้ปกครอง หากไม่มีบทบัญญัติกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น กฎหมายกำหนดให้ผู้ที่ปกครองดูแลผู้เยาว์ (the custodians of a minor) ต้องทำหน้าที่เป็นผู้ปกครอง (a guardian) ของผู้เยาว์นั้นด้วย แต่ในกรณีที่มีเหตุจำเป็น ศาลอาจปลดผู้ที่ปกครองดูแลผู้เยาว์ออกจากภาระหน้าที่ของการเป็นผู้ปกครอง และแต่งตั้งให้บุคคลอื่นเข้าทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองของผู้เยาว์แทนได้¹⁵³ แต่ผู้ปกครองของบุคคลที่มีอายุ 18 ปีแล้ว จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งโดยศาลหรือองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครอง (a guardianship authority)¹⁵⁴ ซึ่งศาลหรือองค์กร

¹⁵² Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 1 General provisions section 3

¹⁵³ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians : Eligibility section 4 paragraph 1

¹⁵⁴ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians : Eligibility section 4 paragraph 2

ควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองอาจแต่งตั้งผู้ปกครองขึ้นหลายคนก็ได้ และในกรณีที่จำเป็น ศาลหรือ
องค์กรดังกล่าวจะทำการแบ่งอำนาจและภาระหน้าที่ในระหว่างผู้ปกครองเหล่านั้นให้ด้วยก็ได้¹⁵⁵

การประเมินคุณสมบัติในการแต่งตั้งผู้ปกครองนั้น จะต้องนำข้อมูลต่าง ๆ ที่
เกี่ยวข้องกับทักษะและประสบการณ์ในการเป็นตัวแทน ลักษณะอุปนิสัย และขอบเขตภาระหน้าที่ของ
การเป็นผู้ปกครองมาพิจารณาประกอบกัน เพื่อให้ผู้ปกครองที่แต่งตั้งขึ้นนั้นมีคุณสมบัติเหมาะสมกับ
การเป็นผู้ปกครองของบุคคลที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลมากที่สุด¹⁵⁶ โดยผู้ไร้ความสามารถไม่มีคุณสมบัติที่
จะเป็นผู้ปกครองได้ และถ้าผู้ปกครองดูแลเด็ก (the custodian of a child) ยังคงเป็นผู้เยาว์ใน
ขณะที่เด็กเกิด บุคคลดังกล่าวจะกลายเป็นผู้ปกครองของเด็กได้ต่อเมื่อบุคคลดังกล่าวมีอายุ 18 ปี
แล้ว¹⁵⁷

ส่วนที่ 2 เงื่อนไขเบื้องต้นในการแต่งตั้งผู้ปกครอง ในกรณีที่ผู้เยาว์หรือบุคคล
ซึ่งถูกจำกัดความสามารถไม่มีผู้ปกครอง เนื่องจากผู้ปกครองของบุคคลดังกล่าวตายหรือด้วยเหตุผล
ประการอื่น ศาลอาจแต่งตั้งผู้ปกครองให้กับผู้เยาว์หรือบุคคลซึ่งถูกจำกัดความสามารถนั้นได้¹⁵⁸ หรือ
ถ้าผู้ที่มีอายุถึง 18 ปีมีอาการเจ็บป่วย มีอาการทางจิตหรือประสาท สุขภาพเสื่อมโทรมลง หรือเหตุผล
อื่นใดในทำนองเดียวกัน จนไม่สามารถดูแลผลประโยชน์ของตนได้ ไม่สามารถดูแลตนเองได้ หรือไม่
สามารถดูแลเรื่องทางการเงินที่จำเป็นต้องดำเนินการจัดการได้ ศาลอาจแต่งตั้งผู้ปกครองสำหรับ
บุคคลดังกล่าวขึ้นได้เช่นกัน¹⁵⁹ ในกรณีที่จำเป็น องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครอง อาจยื่นคำ
ร้องขอต่อศาลแขวงเพื่อให้แต่งตั้งผู้ปกครองให้กับบุคคลดังกล่าวในข้างต้นขึ้นก็ได้¹⁶⁰

¹⁵⁵ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians : Eligibility section
4 paragraph 3

¹⁵⁶ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians : Eligibility section
5

¹⁵⁷ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians : Eligibility section
6

¹⁵⁸ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians : Preconditions
for the appointment of a guardian section 7

¹⁵⁹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians : Preconditions
for the appointment of a guardian section 8 paragraph 1

¹⁶⁰ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians : Preconditions
for the appointment of a guardian section 7, section 8 paragraph 1

อย่างไรก็ตาม บุคคลที่เป็นเจ้าของผลประโยชน์อาจทำการคัดค้านการแต่งตั้งผู้ปกครองได้ เว้นแต่การคัดค้านนั้นไม่มีเหตุผลอันสมควร และเมื่อพิจารณาถึงสภาพและความจำเป็นที่บุคคลดังกล่าวจะต้องมีผู้ปกครองแล้ว ศาลหรือองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองก็ยังสามารถทำการแต่งตั้งผู้ปกครองให้กับบุคคลดังกล่าวได้อยู่¹⁶¹ โดยภาระหน้าที่ของผู้ปกครองอาจถูกจำกัดเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อหรือการดำเนินการทางธุรกิจหรือทรัพย์สินก็ได้¹⁶²

ถ้าผู้ปกครองดเว้นจากการปฏิบัติหน้าที่ไปชั่วคราว เนื่องจากเจ็บป่วย หรือเหตุผลตามความในมาตรา 32 วรรค 2 หรือ วรรค 3 คือ เป็นกรณีที่กฎหมายห้ามมิให้ผู้ปกครองทำหน้าที่แทนผู้อยู่ในปกครอง (the ward) ถ้าผู้ปกครอง คู่สมรสของผู้ปกครอง หรือบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับผู้ปกครองเข้าเป็นคู่สัญญานั้นเอง หรือผู้ปกครองทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองของผู้ที่เข้าทำสัญญานั้นด้วย และห้ามมิให้ผู้ปกครองทำหน้าที่แทนผู้อยู่ในปกครอง ในกรณีที่ผลประโยชน์ของผู้ปกครองกับผู้อยู่ในปกครองขัดกันโดยเหตุผลประการอื่น¹⁶³ หรือมีเหตุผลประการอื่นใดที่ผู้ปกครองไม่อาจทำการแทนผู้อยู่ในปกครอง ศาลอาจแต่งตั้งตัวแทนของผู้ปกครอง (a substitute guardian) ขึ้นจัดการแทนได้ โดยให้นำบทบัญญัติในกฎหมายนี้ที่เกี่ยวกับผู้ปกครองไปใช้กับตัวแทนของผู้ปกครองที่ศาลแต่งตั้งขึ้น¹⁶⁴

นอกจากศาลแล้ว องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองอาจแต่งตั้งผู้ปกครองให้กับบุคคลที่ถูกจำกัดความสามารถซึ่งไม่มีผู้ปกครอง อันเนื่องมาจากผู้ปกครองของบุคคลดังกล่าวตายหรือเหตุผลประการอื่นใด และมีอำนาจแต่งตั้งผู้ปกครองให้กับบุคคลที่จำเป็นต้องมีผู้ปกครองขึ้นก็ได้ ทั้งนี้ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 8¹⁶⁵ แต่ก่อนที่องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองจะแต่งตั้งผู้ปกครองขึ้น บุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่จะได้รับการดูแลจะต้องเข้าใจถึง

¹⁶¹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians : Preconditions for the appointment of a guardian section 8 paragraph 2

¹⁶² Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians : Preconditions for the appointment of a guardian section 8 paragraph 3

¹⁶³ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Representation section 32 paragraph 2, 3

¹⁶⁴ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians : Preconditions for the appointment of a guardian section 11

¹⁶⁵ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians : Preconditions for the appointment of a guardian section 12 paragraph 1

ความสำคัญของการแต่งตั้งนั้นด้วย โดยผู้ปกครองที่จะแต่งตั้งขึ้นนั้นอาจเป็นบุคคลที่เจ้าของทรัพย์สินได้เลือกหรือระบุชื่อไว้แล้วก็ได้¹⁶⁶ และในกรณีที่ผู้ปกครองไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้ ไม่ว่าจะ เป็นเพราะเจ็บป่วยหรือเป็นเพราะกฎหมายห้ามตามความในมาตรา 11 ให้องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองมีอำนาจแต่งตั้งตัวแทนของผู้ปกครองขึ้นตามคำร้องขอของผู้ปกครองได้¹⁶⁷

การยื่นคำร้องขอให้มีการแต่งตั้งผู้ปกครองตามความในข้างต้น (ตามมาตรา 12) นั้น จะต้องยื่นต่อองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองที่มีเขตอำนาจในการควบคุมดูแลการ ดำเนินการของผู้ปกครองภายใต้มาตรา 46 และมาตรา 47 และถ้าองค์กรควบคุมและกำกับดูแล ผู้ปกครองไม่รับคำร้องขอดังกล่าวไว้พิจารณา ให้ผู้ร้องส่งเรื่องไปยังศาลแขวง เว้นแต่คำร้องขอ นั้นไม่ ปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจน¹⁶⁸ แต่เมื่อองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองรับคำร้องขอไว้แล้ว ไม่ ว่าองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองจะมีคำวินิจฉัยเป็นเช่นใด ก็ต้องห้ามมิให้อุทธรณ์คำวินิจฉัย ดังกล่าวนั้น อย่างไรก็ตาม การยื่นอุทธรณ์คำวินิจฉัยที่พิจารณาให้รับคำร้องขอนั้นสามารถทำได้เพียง กรณีเดียว คือ กรณีที่ปรากฏว่าผู้ยื่นคำร้องไม่ทราบถึงความจำเป็นในการแต่งตั้งผู้ปกครองในขณะที่ได้ ยื่นคำร้อง¹⁶⁹

ส่วนที่ 3 สถานะของผู้อยู่ในปกครอง (the ward) การแต่งตั้งผู้ปกครองไม่ เป็นการตัดสิทธิของผู้อยู่ในปกครองจากการดำเนินการจัดการทรัพย์สินของตนเองหรือเข้าดำเนินการที่ เกี่ยวข้องกับธุรกิจใด ๆ เว้นแต่กฎหมายจะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น¹⁷⁰

ส่วนที่ 4 การสิ้นสุดภาระหน้าที่ของผู้ปกครอง ความเป็นผู้ปกครองจะสิ้นสุด ลงตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ใน การแต่งตั้งผู้ปกครอง แต่ถ้าเป็นการแต่งตั้งผู้ปกครองขึ้นเพื่อ ดำเนินการตามภาระหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง ความเป็นผู้ปกครองจะสิ้นสุดลงเมื่อได้ดำเนินการจัดการ

¹⁶⁶ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians : Preconditions for the appointment of a guardian section 12 paragraph 2

¹⁶⁷ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians : Preconditions for the appointment of a guardian section 12 paragraph 3

¹⁶⁸ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians : Preconditions for the appointment of a guardian section 13 paragraph 1

¹⁶⁹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians : Preconditions for the appointment of a guardian section 13 paragraph 2

¹⁷⁰ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians : Status of the ward section 14

ในเรื่องดังกล่าวจนแล้วเสร็จ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่จำเป็น ระยะเวลาหรือภาระหน้าที่ดังกล่าวอาจมีการปรับเปลี่ยนได้¹⁷¹ และภาระหน้าที่ของผู้ปกครองจะสิ้นสุดลงเมื่อผู้อยู่ในปกครองถึงแก่ความตาย หรือผู้ปกครองถูกเพิกถอนจากภาระหน้าที่ หรือถูกประกาศให้ตกเป็นคนไร้ความสามารถ หรือเมื่อผู้อยู่ในปกครองมีอายุครบ 18 ปี หากความเป็นผู้ปกครองถูกตั้งขึ้นด้วยเหตุที่ผู้อยู่ในปกครองเป็นผู้เยาว์¹⁷² หรือมีคำสั่งศาลให้ภาระหน้าที่ของผู้ปกครองสิ้นสุดลง เมื่อปรากฏตามคำร้องขอว่าไม่มีความจำเป็นที่ผู้อยู่ในปกครองจะต้องมีผู้ปกครองอีกต่อไป¹⁷³ และศาลมีอำนาจเพิกถอนผู้ปกครองออกจากภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้ หากปรากฏว่าผู้ปกครองนั้นไม่มีความสามารถหรือไม่เหมาะสมกับภาระหน้าที่ หรือมีเหตุผลเฉพาะอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งศาลเห็นสมควร หรือในกรณีที่ผู้ปกครองร้องขอ ศาลจะต้องมีคำสั่งเพิกถอนผู้ปกครองนั้นออกจากภาระหน้าที่ แต่ถ้าผู้ปกครองเป็นบิดาหรือมารดาของผู้อยู่ในปกครองซึ่งเป็นเด็ก ศาลจะเพิกถอนตามคำร้องนั้นได้ก็แต่ในกรณีที่มีเหตุผลเฉพาะอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งศาลเห็นสมควร¹⁷⁴

ถ้าผู้ปกครองได้รับการแต่งตั้งขึ้นตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 8 ซึ่งเป็นกรณีที่องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองเป็นผู้ริเริ่มการดังกล่าวด้วยตนเองนั้น ในช่วงระยะเวลา 4 ปี หลังจากที่มีการแต่งตั้งผู้ปกครอง ต้องจัดให้มีการไต่สวนถึงความจำเป็นที่ผู้อยู่ในปกครองจะต้องมีผู้ปกครองต่อไป และในกรณีที่จำเป็น อาจมีการยื่นคำร้องขอต่อศาลแขวงเพื่อให้ศาลแขวงมีคำสั่งให้ภาระหน้าที่ของผู้ปกครองนั้นสิ้นสุดลงก็ได้ โดยการไต่สวนดังกล่าวจะต้องกระทำทุก ๆ 4 ปี¹⁷⁵

ภาระหน้าที่ของตัวแทนผู้ปกครอง (a substitute guardian) จะสิ้นสุดลงเมื่อพฤติการณ์ที่เป็นเหตุแห่งการตั้งได้สิ้นสุดลง โดยผู้ปกครองและตัวแทนผู้ปกครองนั้นจะต้องแจ้งความดังกล่าวไปยังองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองที่มีเขตอำนาจ ตามความในมาตรา 46 และ

¹⁷¹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians : Termination of the task of a guardian section 15

¹⁷² Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians : Termination of the task of a guardian section 17 paragraph 1

¹⁷³ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians : Termination of the task of a guardian section 17 paragraph 3

¹⁷⁴ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians : Termination of the task of a guardian section 16

¹⁷⁵ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians : Termination of the task of a guardian section 17 paragraph 4

มาตรา 47 แต่ถ้าผู้ปกครองกับตัวแทนผู้ปกครองไม่สามารถตกลงกันได้เกี่ยวกับการสิ้นสุดภาระหน้าที่ของตัวแทนผู้ปกครอง ให้ศาลแขวงมีอำนาจชี้ขาดตามคำร้องของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง¹⁷⁶

2. การจำกัดความสามารถของผู้อยู่ในปกครอง

ผู้อยู่ในปกครอง (a ward) ที่มีอายุ 18 ปีแล้ว ผู้ใด ไม่สามารถจัดการดูแลเรื่องทางการเงิน ทรัพย์สิน ความเป็นอยู่ หรือผลประโยชน์ที่สำคัญอย่างอื่นของตนเองได้ อันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้นกับทรัพย์สินของตน และล้าพั้งแต่การแต่งตั้งผู้ปกครองยังไม่เพียงพอที่จะป้องกันความเสียหายนั้นได้ ศาลอาจจำกัดความสามารถของบุคคลดังกล่าว โดยมีคำสั่งดังต่อไปนี้¹⁷⁷

1) กำหนดให้การดำเนินการทางธุรกิจหรือการจัดการทรัพย์สินใด ๆ จะต้องกระทำร่วมกับผู้ปกครอง

2) กำหนดให้ผู้อยู่ในปกครองไม่อาจเข้าร่วมดำเนินการทางธุรกิจหรือการจัดการทรัพย์สินได้ หรือ

3) ประกาศให้เป็นคนไร้ความสามารถ

การจำกัดความสามารถของบุคคลใดนั้น ห้ามมิให้จำกัดเกินไปกว่าที่จำเป็นเพื่อการปกป้องผลประโยชน์ของบุคคลดังกล่าว และการจำกัดความสามารถนี้จะต้องไม่ขยายออกไปถึงการดำเนินการทางธุรกิจที่กฎหมายให้สิทธิแก่คนไร้ความสามารถเข้าร่วมดำเนินการได้ อย่างไรก็ตาม ศาลอาจจำกัดความสามารถในการตัดสินใจของบุคคลสำหรับการดำเนินงานใด ๆ ที่บุคคลนั้นได้รับมาหลังจากถูกสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถแล้วก็ได้¹⁷⁸ และในกรณีที่จำเป็น เมื่อศาลมีคำสั่งจำกัดความสามารถของบุคคลใดแล้ว ศาลอาจแต่งตั้งผู้ปกครองให้กับบุคคลดังกล่าวไปในขณะเดียวกันเลยก็

¹⁷⁶ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians : Termination of the task of a guardian section 17 paragraph 2

¹⁷⁷ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 3 Restriction of competency section 18 paragraph 1

¹⁷⁸ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 3 Restriction of competency section 18 paragraph 3

ได้¹⁷⁹ แต่หากปรากฏว่าบุคคลซึ่งมีอายุ 18 ปีดังกล่าวยังมีความสามารถเพียงพอที่จะปกป้องผลประโยชน์ของตนเองได้ ศาลจะไม่ประกาศให้บุคคลนั้นตกเป็นคนไร้ความสามารถก็ได้¹⁸⁰

ในคำสั่งศาลที่ให้จำกัดความสามารถของบุคคล จะต้องมีการกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดหรือช่วงระยะเวลาที่มีผลบังคับไว้ในคำสั่งดังกล่าวด้วย¹⁸¹ โดยระยะเวลาหรือช่วงระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ อาจมีการปรับเปลี่ยนได้ หากพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจำกัดความสามารถของบุคคลได้เปลี่ยนแปลงไปหรือมีเหตุอื่นใดตามที่ปรากฏในคำร้องขอเกี่ยวกับระยะเวลาดังกล่าว ทั้งนี้ เมื่อบุคคลถูกจำกัดความสามารถเกินไปกว่าความจำเป็นสำหรับบุคคลนั้น ๆ การจำกัดความสามารถในส่วนที่เกินความจำเป็นก็ต้องถูกยกเลิก¹⁸²

นอกจากนี้ ให้นำหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในมาตรา 17 วรรค 4 มาใช้กับการจำกัดความสามารถของบุคคลด้วย¹⁸³ คือ ถ้าผู้ปกครองรายได้ได้รับการแต่งตั้งตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 8 ซึ่งเป็นกรณีที่ต้องคุ้มครองและกำกับดูแลผู้ปกครองเป็นผู้ริเริ่มการดังกล่าวด้วยตนเองภายในระยะเวลา 4 ปีหลังจากที่มีการแต่งตั้งผู้ปกครอง องค์กรฯ จะต้องทำการไต่สวนถึงความจำเป็นที่ผู้อยู่ในปกครองจะต้องมีผู้ปกครองต่อไป และในกรณีที่จำเป็น อาจมีการยื่นคำร้องขอต่อศาลแขวงเพื่อให้ศาลแขวงมีคำสั่งให้ภาระหน้าที่ของผู้ปกครองนั้นสิ้นสุดลงก็ได้ โดยการไต่สวนดังกล่าวจะต้องกระทำทุก ๆ 4 ปี¹⁸⁴

ในกรณีที่ผู้ถูกจำกัดความสามารถได้เข้าร่วมดำเนินการทางธุรกิจไปโดยไม่มีความสามารถหรืออยู่นอกขอบความสามารถแห่งตนแล้ว จะต้องทำให้ความผูกพันที่เกิดขึ้นจากการ

¹⁷⁹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 3 Restriction of competency section 20

¹⁸⁰ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 3 Restriction of competency section 18 paragraph 2

¹⁸¹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 3 Restriction of competency section 22 paragraph 1

¹⁸² Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 3 Restriction of competency section 22 paragraph 2

¹⁸³ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 3 Restriction of competency section 22 paragraph 3

¹⁸⁴ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 2 Guardians section 17 paragraph 4

ดำเนินการดังกล่าวกลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิม และการขอใช้คำสั่งใหม่ทดแทนสำหรับการชำระหนี้หรือค่าเสียหายอื่น ๆ นั้นจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในมาตรา 26 ถึงมาตรา 28¹⁸⁵

3. สถานะของบุคคลที่ศาลมีคำสั่งให้ตกเป็นคนไร้ความสามารถ

นอกจากบทบัญญัติเรื่องการจำกัดความสามารถของบุคคลใน Chapter 3 แล้ว ใน Chapter 4 ยังบัญญัติเรื่องสถานะของบุคคลที่ศาลมีคำสั่งให้ตกเป็นคนไร้ความสามารถไว้ด้วยว่า คนไร้ความสามารถไม่มีความสามารถที่จะจัดการทรัพย์สินของตนเองได้ ไม่สามารถเข้าเป็นคู่สัญญา หรือเข้าดำเนินการทางธุรกิจใด ๆ ได้¹⁸⁶ เว้นแต่การเข้าร่วมดำเนินการทางธุรกิจนั้นเป็นเรื่องปกติธรรมดาหรือมีความสำคัญเพียงเล็กน้อย¹⁸⁷ หรือเว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น อย่างไรก็ตาม บุคคลที่ถูกประกาศให้ตกเป็นคนไร้ความสามารถยังอาจตัดสินใจในเรื่องเฉพาะตัวของตนเองได้อยู่ หากบุคคลนั้นเข้าใจความหมายของการดำเนินดังกล่าว¹⁸⁸ นอกจากนี้ การให้หรือสัญญาว่าจะให้สิ่งหามทรัพย์แก่คนไร้ความสามารถโดยปราศจากการดำเนินการร่วมกับผู้ปกครองจะผูกพันผู้ให้ก็ต่อเมื่อคนไร้ความสามารถได้รู้และเข้าใจถึงความหมายของการให้หรือสัญญาว่าจะให้นั้น¹⁸⁹

อย่างไรก็ตาม คนไร้ความสามารถยังมีสิทธิตัดสินใจในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับการงานของตนในระหว่างที่ถูกจำกัดความสามารถ รวมทั้งมีสิทธิจัดการกับทรัพย์สินที่ได้รับมอบไว้จากผู้ปกครองตามความที่กำหนดในมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้ (คือผู้ปกครองจะต้องมอบทรัพย์สินที่ผู้อยู่ในปกครองจำต้องใช้เป็นการส่วนตัวไว้กับผู้อยู่ในปกครอง และในกรณีที่ผู้อยู่ในปกครองมีความจำเป็นหรือมีพฤติการณ์อย่างอื่นซึ่งจะต้องมีการจัดการทรัพย์สินด้วยตนเองแล้ว เมื่อทรัพย์สินเช่นนั้นนั้นมีมูลค่าไม่มากเกินไป ผู้ปกครองจะต้องมอบทรัพย์สินดังกล่าวไว้กับผู้อยู่ในปกครองด้วยเช่นกัน และผู้ปกครองอาจมอบทรัพย์สินอย่างอื่นให้ผู้อยู่ในปกครอง

¹⁸⁵ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 3 Restriction of competency section 21

¹⁸⁶ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 4 Status of the incompetent person section 23 paragraph 1

¹⁸⁷ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 4 Status of the incompetent person section 24 paragraph 1

¹⁸⁸ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 4 Status of the incompetent person section 23 paragraph 2

¹⁸⁹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 4 Status of the incompetent person section 24 paragraph 2

ดำเนินการจัดการเองได้ หากเห็นว่าการมอบทรัพย์สินเช่นนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้อยู่ในปกครอง)¹⁹⁰ นอกจากนี้ คนไร้ความสามารถยังอาจตัดสินใจดำเนินการเกี่ยวกับรายได้ที่เป็นผลมาจากทรัพย์สินตามที่กล่าวไว้ในข้างต้น และทรัพย์สินที่ได้มาจากการรับช่วงทรัพย์สินได้¹⁹¹ แต่ถ้าเป็นกรณีที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่า คนไร้ความสามารถใช้สิทธิไปในทางที่เป็นการขัดหรืออาจก่อให้เกิดอันตรายขึ้นกับผลประโยชน์สูงสุดของตน ผู้ปกครองอาจนำทรัพย์สินตามตามที่กล่าวไว้ในข้างต้น มาดำเนินการจัดการได้เท่าที่เห็นว่าเป็นการจำเป็นเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของคนไร้ความสามารถ แต่ถ้การดำเนินการดังกล่าวเป็นสิ่งที่มีผลโดยตรงต่อการทำงานของคนไร้ความสามารถแล้ว การดำเนินการนั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองก่อน¹⁹²

โดยการดำเนินการทางธุรกิจใดที่คนไร้ความสามารถกระทำไปนอกขอบความสามารถแห่งตน การดำเนินการดังกล่าวย่อมไม่มีผลผูกพันคนไร้ความสามารถ เว้นแต่ผู้ปกครองจะให้ความยินยอมในการดำเนินการเช่นนั้นด้วย¹⁹³ แต่การเข้าดำเนินการทางธุรกิจของคนไร้ความสามารถโดยได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองหรือได้รับการยืนยันจากคนไร้ความสามารถในเวลาที่เกิดเหตุซึ่งทำให้กลายเป็นคนไร้ความสามารถนั้นสิ้นสุดลง การดำเนินการดังกล่าวย่อมมีผลผูกพันคนไร้ความสามารถอยู่¹⁹⁴ และถ้คนไร้ความสามารถประสงค์จะทำพินัยกรรม ให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยมรดกมาปรับใช้กับการทำพินัยกรรมของคนไร้ความสามารถด้วย¹⁹⁵

ถ้การเข้าดำเนินการทางธุรกิจของคนไร้ความสามารถนั้นได้กระทำลงโดยปราศจากความยินยอมของผู้ปกครอง คู่สัญญาจะมีสิทธิปฏิเสธความผูกพันในการดำเนินการทางธุรกิจ

¹⁹⁰ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : property management section 38 paragraph 1

¹⁹¹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 4 Status of the incompetent person section 25 paragraph 1

¹⁹² Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 4 Status of the incompetent person section 25 paragraph 2

¹⁹³ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 4 Status of the incompetent person section 26 paragraph 1

¹⁹⁴ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 4 Status of the incompetent person section 26 paragraph 2

¹⁹⁵ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 4 Status of the incompetent person section 26 paragraph 3

นั้นได้ทราบเท่าที่ยังไม่ได้รับการยืนยันหรือยังไม่มี การดำเนินการใด ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับธุรกิจนั้นอย่างเหมาะสม¹⁹⁶ อย่างไรก็ตาม ถ้าคู่สัญญาทราบว่าคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเป็น คนไร้ความสามารถ คู่สัญญา จะปฏิเสธความผูกพันในการดำเนินการทางธุรกิจภายในระยะเวลาที่ได้ตกลงกันไว้เพื่อให้คนไร้ ความสามารถไปดำเนินการขอความยินยอมจากผู้ปกครอง หรือภายในเวลาอันสมควรสำหรับการขอ ความยินยอมจากผู้ปกครองไม่ได้ อนึ่ง คู่สัญญามีสิทธิปฏิเสธความผูกพันตามกรณีที่กำหนดไว้ใน ข้างต้นได้ หากคู่สัญญาเชื่อว่าคนไร้ความสามารถนั้นมีความสามารถที่จะดำเนินการทางธุรกิจได้¹⁹⁷ ซึ่ง การปฏิเสธดังกล่าวจะต้องแจ้งไปยังคนไร้ความสามารถหรือผู้ปกครองของคนไร้ความสามารถนั้น¹⁹⁸

ในกรณีที่คนไร้ความสามารถเข้าดำเนินการทางธุรกิจโดยปราศจากความ ยินยอมที่กำหนดไว้ในข้างต้นซึ่งไม่ก่อให้เกิดความผูกพันขึ้นนั้น คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายจะต้องกลับคืนสู่ ฐานะเดิม แต่ถ้าไม่สามารถกลับคืนสู่ฐานะเดิมเช่นนั้นได้ ให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความ เสียหายที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ คนไร้ความสามารถไม่จำเป็นต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเกินไปกว่าความเสียหายซึ่ง พอสมควรแก่เหตุ หรือเกินไปกว่าผลประโยชน์ที่คนไร้ความสามารถได้รับมา¹⁹⁹ แต่ถ้าคู่สัญญาที่เข้า ดำเนินการทางธุรกิจนั้นเป็นคนไร้ความสามารถด้วยกันทั้งสองฝ่าย และการดำเนินการนั้นไม่สามารถ ทำให้กลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิมได้ คู่สัญญาแต่ละฝ่ายจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมูลค่าซึ่ง เห็นว่าพอสมควรแก่ความเสียหายให้แก่กัน ในการประเมินมูลค่าของเสียหายนั้นจะต้องเอาฐานะหรือ สภาพของคู่สัญญาในขณะที่เข้าดำเนินการทางธุรกิจ พหุติการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นในภายหลัง รวมถึง ข้อเท็จจริงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าดำเนินการทางธุรกิจมาพิจารณาประกอบด้วย²⁰⁰ และถ้าการ เข้าดำเนินการทางธุรกิจของคนไร้ความสามารถนั้นเป็นการกระทำที่นำไปสู่ความรับผิดชอบในทางอาญา ให้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นอยู่ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติว่าด้วยความ

¹⁹⁶ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 4 Status of the incompetent person section 27 paragraph 1

¹⁹⁷ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 4 Status of the incompetent person section 27 paragraph 2

¹⁹⁸ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 4 Status of the incompetent person section 27 paragraph 3

¹⁹⁹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 4 Status of the incompetent person section 28 paragraph 1

²⁰⁰ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 4 Status of the incompetent person section 28 paragraph 2

เสียหาย (Damage Act (412/1974)) โดยไม่ต้องพิจารณาถึงบทบัญญัติว่าด้วยความรับผิดในทางอาญาหรือความรับผิดตาม ความที่กล่าวมาทั้งหมดแต่อย่างใด²⁰¹

4. สถานะและภาระหน้าที่ของผู้ปกครอง

สถานะและภาระหน้าที่ของผู้ปกครองนั้นได้บัญญัติไว้ใน Chapter 5 ตั้งแต่มาตรา 29 ถึงมาตรา 46 โดยสามารถแบ่งการพิจารณาออกได้เป็น 6 ส่วน ได้แก่ การเป็นผู้แทน การจัดการทรัพย์สิน การดูแลผู้อยู่ในปกครอง การรับฟังผู้อยู่ในปกครอง ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง และส่วนสุดท้ายเป็นเรื่องความรับผิดของผู้ปกครอง ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 การเป็นผู้แทน กล่าวคือ ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเข้าดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินและเรื่องทางการเงินแทนผู้อยู่ในปกครอง เว้นแต่ศาลหรือกฎหมายจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น²⁰² และในกรณีที่ผู้อยู่ในปกครองไม่สามารถเข้าใจความหมายหรือความสำคัญในการดำเนินการซึ่งเป็นเรื่องส่วนตัวของตนเองได้ เมื่อศาลมีคำสั่ง ผู้ปกครองย่อมมีความสามารถเข้าทำหน้าที่แทนผู้อยู่ในปกครองในเรื่องส่วนตัวเช่นว่านั้นได้ ทั้งนี้ ผู้ปกครองไม่อาจดำเนินการใด ๆ ที่เป็นการขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น²⁰³ อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองไม่อาจให้ความยินยอมในเรื่องการสมรสหรือการรับบุตรบุญธรรมในนามของผู้อยู่ในปกครอง ไม่อาจยอมรับหรือรับรองความเป็นบิดา หรือจัดทำหรือยกเลิกเพิกถอนการทำพินัยกรรม และไม่อาจทำหน้าที่แทนผู้อยู่ในปกครองในเรื่องอื่นใดที่เป็นการส่วนตัวของผู้อยู่ในปกครองได้²⁰⁴ โดยการจัดแบ่งบทบัญญัติเพื่อจะนำไปใช้กับความสามารถของผู้ปกครองในการใช้สิทธิของผู้อยู่ในปกครองจะต้องมีการรับฟังความเห็นของศาลหรือผู้มีอำนาจอื่นก่อน²⁰⁵

²⁰¹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 4 Status of the incompetent person section 28 paragraph 3

²⁰² Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Representation section 29 paragraph 1

²⁰³ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Representation section 29 paragraph 2

²⁰⁴ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Representation section 29 paragraph 3

²⁰⁵ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Representation section 29 paragraph 4

ในกรณีที่ผู้อยู่ในปกครองมีผู้ปกครองหลายคน ผู้ปกครองเหล่านั้นจะต้องปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันทั้งหมด เว้นแต่ศาลจะแบ่งแยกภาระหน้าที่ในระหว่างผู้ปกครองเหล่านั้นไว้แล้ว²⁰⁶ และถ้าผู้ปกครองคนใดคนหนึ่งไม่สามารถเข้าร่วมตัดสินใจในเรื่องใดได้ เนื่องจากมีเหตุที่จะต้องเดินทาง เจ็บป่วย หรือเหตุผลประการอื่นใด และถ้าการตัดสินใจที่ล่าช้าจะก่อให้เกิดความเสียหายหรืออันตรายขึ้น การตัดสินใจในเรื่องดังกล่าวก็ไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมของผู้ปกครองรายนั้น อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจเพื่อดำเนินการในเรื่องที่สำคัญ จะต้องกระทำโดยผู้ปกครองทั้งหมดร่วมกัน เว้นแต่เป็นกรณีที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่าเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้อยู่ในปกครอง การดำเนินการในเรื่องดังกล่าวจึงไม่จำเป็นต้องกระทำโดยผู้ปกครองทั้งหมดร่วมกันก็ได้²⁰⁷ แต่ถ้าผู้ปกครองเหล่านั้นไม่สามารถตกลงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งจะต้องตัดสินใจร่วมกันได้ และการตัดสินใจที่ล่าช้าจะก่อให้เกิดความเสียหายหรืออันตรายขึ้น ผู้ปกครองคนใดคนหนึ่งจะร้องขอต่อองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครอง เพื่อให้มีคำวินิจฉัยตามคำร้องในเรื่องดังกล่าวก็ได้ ทั้งนี้ การร้องขอให้องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองวินิจฉัยนั้นจะต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา 46 หรือมาตรา 47²⁰⁸

การชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องที่เกิดจากการจัดการโดยผู้ปกครอง ซึ่งจะตกอยู่ในกองทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครองนั้น อาจทำการชำระคืนให้กับผู้ปกครองหรือชำระผ่านทางบัญชีของผู้อยู่ในปกครองที่ผู้ปกครองจัดการให้ก็ได้ ทั้งนี้ การชำระหนี้ต่อตัวผู้อยู่ในปกครองยังคงมีผลสมบูรณ์แม้ลูกหนี้จะไม่ทราบหรือจากพฤติการณ์ทั้งปวงลูกหนี้ไม่อาจทราบได้ว่าการชำระหนี้ดังกล่าวจะต้องกระทำต่อตัวผู้ปกครอง²⁰⁹ และในกรณีที่ผู้อยู่ในปกครองมีบัญชีการเงินอยู่ในสถาบัน

²⁰⁶ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Representation section 30 paragraph 1

²⁰⁷ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Representation section 30 paragraph 2

²⁰⁸ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Representation section 30 paragraph 3

²⁰⁹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Representation section 31 paragraph 1

การเงิน ผู้ปกครองมีหน้าที่ต้องแจ้งไปยังสถาบันการเงินนั้นด้วยว่าผู้ใดมีสิทธิถอนเงินจากบัญชีดังกล่าว²¹⁰

บทบัญญัติในส่วนนี้ยังกำหนดขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ของผู้ปกครองไว้ด้วยว่า ห้ามผู้ปกครองบริจาคทรัพย์สินของผู้ที่อยู่ในปกครอง ห้ามผู้ปกครองทำหน้าที่แทนผู้ที่อยู่ในปกครอง ถ้าผู้ปกครอง คู่สมรสของผู้ปกครอง หรือบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับผู้ปกครองเข้าเป็นคู่สัญญานั้นเอง หรือผู้ปกครองทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองของผู้ที่เข้าทำสัญญานั้นด้วย ทั้งนี้ ในกรณีที่พี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดาเดียวกันกับผู้ที่อยู่ในปกครองมีผู้ปกครองเป็นคนเดียวกัน ผู้ปกครองดังกล่าวอาจดำเนินการแบ่งทรัพย์สินมรดกของผู้ตายให้กับผู้ที่อยู่ในปกครองและพี่น้องของผู้ที่อยู่ในปกครองเหล่านั้นแทนได้ โดยการแบ่งทรัพย์สินมรดกนั้นจะต้องไม่ให้ผลประโยชน์ของผู้ที่อยู่ในปกครองทั้งหมดขัดกัน และห้ามผู้ปกครองทำหน้าที่แทนผู้ที่อยู่ในปกครองในกรณีที่ผลประโยชน์ของผู้ปกครองกับผู้อยู่ในปกครองขัดกันโดยเหตุผลประการอื่น²¹¹

นอกจากนี้ ตามความในมาตรา 34 วรรค 1 ยังกำหนดไว้อีกว่า มีกรณีใดบ้างที่ผู้ปกครองไม่สามารถดำเนินการแทนผู้ที่อยู่ในปกครองได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครอง ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้น 13 ประการด้วยกัน เช่น ห้ามโอนหรือซื้ออสังหาริมทรัพย์ เช่าที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างซึ่งติดกับที่ดินอันอาจโอนไปยังบุคคลที่สามโดยปราศจากการรับฟังของเจ้าพนักงานสิทธิ หรือห้ามให้เช่าอสังหาริมทรัพย์หรือที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างซึ่งติดกับที่ดินแก่บุคคลที่สามเกินกว่า 5 ปี หรือเกินกว่า 1 ปี หลังจากที่ผู้อยู่ในปกครองมีอายุครบ 18 ปี หรือริเริ่มดำเนินการทางธุรกิจ ในนามของผู้อยู่ในปกครอง หรือห้ามเข้าทำสัญญาในการจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญหรือห้างหุ้นส่วนจำกัดหรือเข้าเป็นหุ้นส่วนดังกล่าว เป็นต้น²¹²

การขออนุญาตเพื่อดำเนินการจัดการใด ๆ ตามความในมาตรา 34 วรรค 1 ให้กระทำไปยังองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองที่มีอำนาจควบคุมดูแลการทำหน้าที่ของผู้ปกครองตามความในมาตรา 46 และมาตรา 47 ซึ่งในกรณีที่เป็นการขออนุญาตเพื่อดำเนินการแทนผู้เยาว์ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ขึ้นไป องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองจะต้องจัดให้มีการรับฟัง

²¹⁰ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Representation section 31 paragraph 2

²¹¹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Representation section 32

²¹² Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Representation section 34 paragraph 1

ความเห็นของผู้เยาว์ก่อน แต่ถ้าความเห็นของผู้เยาว์นั้นยังเป็นที่น่าสงสัยเมื่อพิจารณาจากเอกสารที่มีอยู่ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการไต่สวนตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีปกครอง (Administrative Procedure Act (582/1982)) มาปรับใช้กับการรับฟังความเห็นของผู้เยาว์ด้วย²¹³ อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ปกครองได้รับอนุญาตให้กระทำการตามที่กล่าวไว้ใน (1) คือ การโอนหรือซื้ออสังหาริมทรัพย์ เช่าที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างซึ่งติดกับที่ดินอันอาจโอนไปยังบุคคลที่สามโดยปราศจากการรับฟังของเจ้าของกรรมสิทธิ์ (5) คือ การริเริ่มดำเนินการทางธุรกิจในนามของผู้อยู่ในปกครอง หรือ (6) คือ การเข้าทำสัญญาในการจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญหรือห้างหุ้นส่วนจำกัดหรือเข้าเป็นหุ้นส่วนดังกล่าว แล้วผู้ปกครองอาจเข้าดำเนินการทางธุรกิจที่จำเป็นตามปกติของกิจการนั้น โดยไม่ต้องคำนึงถึงบทบัญญัติในมาตรา 34 วรรค 1 แต่อย่างใด²¹⁴

โดยองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองอาจให้ความยินยอมเพื่อดำเนินการใด ๆ ตามที่กล่าวไว้ในมาตรา 34 ได้ ถ้ากรณีนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางธุรกิจหรือเป็นมาตรการที่เป็นประโยชน์สูงสุดสำหรับผู้อยู่ในปกครอง ในกรณีนี้ ให้นำบทบัญญัติมาตรา 34 ถึงมาตรา 41 มาใช้พิจารณาเพื่อดำเนินการจัดการทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครอง²¹⁵

การเข้าดำเนินการทางธุรกิจใดที่ผู้ปกครองกระทำไปนอกขอบอำนาจแห่งตน การนั้นย่อมไม่ผูกพันผู้อยู่ในปกครอง²¹⁶ และการเข้าร่วมดำเนินการทางธุรกิจที่ผู้ปกครองกระทำไป โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือไม่ได้รับความยินยอมจากองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครอง การนั้นย่อมไม่มีผลผูกพันผู้อยู่ในปกครองเช่นกัน เว้นแต่ผู้ปกครองจะได้ขอความยินยอมจากองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองในภายหลัง เมื่อองค์กรฯ ให้ความยินยอมตามคำร้องขอของผู้ปกครองเช่นนั้น ให้ความยินยอมดังกล่าวมีผลย้อนหลังสำหรับการดำเนินการนั้น ๆ ได้ ในกรณีดังกล่าวนี้ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 27 วรรค 2 มาใช้เท่าที่จำเป็นสำหรับสิทธิของคู่กรณีในการบอกเลิกการเข้าร่วม

²¹³ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Representation section 34 paragraph 2

²¹⁴ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Representation section 34 paragraph 3

²¹⁵ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Representation section 35

²¹⁶ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Representation section 36 paragraph 1

ดำเนินการทางธุรกิจ²¹⁷ และถ้าการเข้าร่วมดำเนินการทางธุรกิจเป็นกรณีที่ไม่ผูกพันผู้อยู่ในปกครอง ตามความในวรรค 1 แห่งมาตรา 36 นี้ ให้นำบทบัญญัติมาตรา 25 แห่งกฎหมายว่าด้วยสัญญา (Contracts Act (228/1929)) มาใช้บังคับในส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดในค่าเสียหายของผู้ปกครอง ต่อคู่สัญญาซึ่งได้รับความเสียหายนั้นโดยอนุโลม²¹⁸

ส่วนที่ 2 การจัดการทรัพย์สิน กล่าวคือ ผู้ปกครองจะต้องจัดการทรัพย์สิน ของผู้อยู่ในปกครองด้วยการนำทรัพย์สินและรายได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อยู่ในปกครอง โดย คำนึงถึงความประสงค์ของผู้อยู่ในปกครอง ทั้งยังต้องจัดการไปด้วยความระมัดระวัง และส่งเสริมให้ เกิดผลประโยชน์ขึ้นกับผู้อยู่ในปกครองด้วย²¹⁹ และผู้ปกครองต้องบริหารจัดการทรัพย์สินของผู้อยู่ใน ปกครองเท่าที่จำเป็นเพื่อปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้อยู่ในปกครอง ในกรณีที่จำเป็น ผู้ปกครอง มีสิทธิดำเนินการขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 40 แห่ง Police Act (493/1995) ทั้งนี้ ในกรณีที่ผู้อยู่ในปกครองเห็นว่าทรัพย์สินนั้นควรดำเนินการจัดการไปอย่างไร ห้ามมิให้ผู้ปกครองบริหารจัดการทรัพย์สินดังกล่าวไปในทางที่ขัดกับเจตนาของผู้อยู่ในปกครอง²²⁰

ถ้าผู้อยู่ในปกครองประสงค์ที่จะให้ทรัพย์สินแก่บุคคลใด และตามพฤติการณ์ การให้เช่นนั้นเป็นเรื่องปกติธรรมดาและเป็นสิ่งที่มีมูลค่าไม่มากนัก ผู้ปกครองต้องดำเนินการไปตาม ความประสงค์ของผู้อยู่ในปกครอง²²¹

ทรัพย์สินที่ผู้อยู่ในปกครองจำต้องใช้เป็นการส่วนตัว ผู้ปกครองจะต้องมอบ ทรัพย์สินดังกล่าวไว้ไว้กับผู้อยู่ในปกครอง และในกรณีที่ผู้อยู่ในปกครองมีความจำเป็นหรือมี พฤติการณ์อย่างอื่นซึ่งจะต้องมีการจัดการทรัพย์สินด้วยตนเองแล้ว เมื่อทรัพย์สินเช่นนั้นมามีมูลค่าไม่ มากเกินควร ผู้ปกครองจะต้องมอบทรัพย์สินดังกล่าวไว้ไว้กับผู้อยู่ในปกครองด้วยเช่นกัน นอกจากนี้

²¹⁷ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Representation section 36 paragraph 2

²¹⁸ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Representation section 36 paragraph 3

²¹⁹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Property management section 37 paragraph 1

²²⁰ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Property management section 37 paragraph 2

²²¹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Property management section 38 paragraph 2

ผู้ปกครองอาจมอบทรัพย์สินอย่างอื่นให้ผู้อยู่ในปกครองดำเนินการจัดการเองได้ หากเห็นว่าการมอบทรัพย์สินเช่นนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้อยู่ในปกครอง²²²

นอกจากนี้ ผู้ปกครองต้องเก็บรักษาทรัพย์สินที่จำเป็นของผู้อยู่ในปกครองไว้ในระหว่างที่บุคคลดังกล่าวอยู่ในความปกครองหรือภายหลังจากนั้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกหรือเพื่อการต่าง ๆ ในทางธุรกิจ รวมถึงการเก็บรักษาทรัพย์สินที่มีค่าเป็นพิเศษอย่างอื่นของผู้อยู่ในปกครองไว้ด้วย²²³ แต่ถ้าเป็นทรัพย์สินอย่างอื่นซึ่งไม่ได้ใช้เพื่อการดูแลหรือเพื่อความจำเป็นอย่างใด ๆ ของผู้อยู่ในปกครอง ให้ผู้ปกครองนำทรัพย์สินดังกล่าวไปลงทุน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยและได้รับผลตอบแทนกลับคืนมาพอสมควร²²⁴ และในกรณีที่ผู้อยู่ในปกครองร้องขอ ผู้ปกครองต้องอธิบายสถานการณ์ทางการเงินและมาตรการในการจัดการทรัพย์สินที่ผู้ปกครองนำไปใช้ให้ผู้อยู่ในปกครองทราบด้วย²²⁵

ในกรณีที่องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครอง (a guardianship authority) เห็นว่าโดยสภาพของการจัดการทรัพย์สิน มูลค่าโดยรวมของทรัพย์สิน รวมถึงพฤติการณ์อื่นซึ่งจำเป็นจะต้องมีการวางแผนการดำเนินงานสำหรับการจัดการและการใช้สอยทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครองขึ้น องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองอาจสั่งให้ผู้ปกครองวางแผนการจัดการเช่นนั้น และให้เสนอร่างแผนการจัดการดังกล่าวต่อองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครอง เพื่อขอความเห็นชอบในแผนการจัดการนั้นก็ได้ โดยการพิจารณาแผนการจัดการดังกล่าว จะต้องพิจารณาตาม

²²² Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Property management section 38 paragraph 1

²²³ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Property management section 39 paragraph 1

²²⁴ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Property management section 39 paragraph 2

²²⁵ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Property management section 39 paragraph 3

บทบัญญัติแห่งมาตรา 37 ถึงมาตรา 39 เรื่องการจัดการทรัพย์สินด้วย²²⁶ และในกรณีที่จำเป็น แผนการจัดการอาจถูกปรับเปลี่ยนหรือมีการแก้ไขเพิ่มเติมได้²²⁷

ส่วนที่ 3 การดูแลผู้อยู่ในปกครอง กล่าวคือ ผู้ปกครองที่ตั้งขึ้นสำหรับผู้ที่มีอายุ 18 ปี จะต้องทำการดูแล เอาใจใส่ และบำบัดรักษาผู้อยู่ในปกครองให้เหมาะสมกับความจำเป็น ความต้องการ และพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้อยู่ในปกครองของตน²²⁸

ส่วนที่ 4 การรับฟังผู้อยู่ในปกครอง กล่าวคือ ผู้ปกครองจะต้องสอบถามความคิดเห็นของผู้อยู่ในปกครองก่อนที่จะตัดสินใจดำเนินการจัดการกับภาระหน้าที่ที่ผู้อยู่ในปกครองเห็นว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญกับตน และการรับฟังความคิดเห็นของผู้อยู่ในปกครองจะช่วยลดความไม่สะดวกหรือความยุ่งยากในการดำเนินการจัดการลงได้²²⁹ อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อยู่ในปกครอง หากผู้อยู่ในปกครองไม่สามารถเข้าใจความหมายหรือความสำคัญของการดำเนินการใด ๆ ได้²³⁰ แต่ถ้าผู้อยู่ในปกครองเป็นผู้เยาว์ ผู้ปกครองจะต้องสอบถามความคิดเห็นของผู้ที่ปกครองดูแลผู้เยาว์ (the custodians of a minor) ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในมาตรา 43 วรรค 1 ตามที่กล่าวมานี้ด้วย²³¹

ส่วนที่ 5 ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง กล่าวคือ บิดามารดา (the parent) ของผู้เยาว์ และผู้ที่ปกครองดูแลผู้เยาว์ (the custodians of a minor) ซึ่งเป็นผู้ปกครอง

²²⁶ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Property management section 40 paragraph 1

²²⁷ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Property management section 40 paragraph 2

²²⁸ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Caring for the ward section 42

²²⁹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Hearing the ward section 43 paragraph 1

²³⁰ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Hearing the ward section 43 paragraph 2

²³¹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Hearing the ward section 43 paragraph 3

(the guardian) นั้น มีสิทธิได้รับค่าชดเชยสำหรับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นจากกองทุนทรัพย์สินของผู้เยาว์²³² แต่ถ้าเป็นผู้ปกครองของบุคคลที่มีอายุ 18 ปี หรือผู้ปกครองที่ตั้งขึ้นสำหรับผู้เยาว์ซึ่งไม่ใช่บุคคลตามที่กล่าวมา ย่อมมีสิทธิได้รับค่าชดเชยสำหรับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นจากกองทุนทรัพย์สินของผู้ที่อยู่ในปกครองตลอดจนค่าตอบแทนตามสมควรกับลักษณะและขอบเขตของภาระหน้าที่และกองทุนทรัพย์สินที่ผู้อยู่ในปกครองมีอยู่²³³ โดยกระทรวงยุติธรรมอาจออกหลักเกณฑ์เรื่องค่าตอบแทนขั้นต่ำไว้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดค่าตอบแทนให้กับผู้ปกครองก็ได้²³⁴

ส่วนที่ 6 ความรับผิด ซึ่งเป็นส่วนสุดท้ายใน Chapter 5 เรื่องสถานะและภาระหน้าที่ของผู้ปกครอง โดยได้กำหนดความรับผิดของผู้ปกครองไว้ว่า ผู้ปกครองต้องรับผิดในค่าเสียหายที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของตน ซึ่งกระทำไปโดยไม่ระมัดระวังหรือปราศจากความรอบคอบ²³⁵ โดยให้นำบทบัญญัติตามมาตรา 2 และมาตรา 6 แห่งบทบัญญัติว่าด้วยความเสียหาย (Damage Act) มาปรับใช้กับความรับผิดและการแบ่งแยกความรับผิดในระหว่างผู้ปกครองที่มีตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป และให้นำบทบัญญัติตามมาตรา 3 และมาตรา 4 แห่งบทบัญญัติว่าด้วยความเสียหาย (Damage Act) มาปรับใช้กับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของผู้ปกครองที่เป็นคนของรัฐ (a public guardian) ตามที่กล่าวถึงใน Act on Public Guardianship Service (443/1999) ด้วย²³⁶ กรณีดังกล่าวนี้ ผู้ที่อยู่ในปกครองไม่จำเป็นต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของผู้ปกครองซึ่งได้ทำหน้าที่แทนผู้อยู่ในปกครอง²³⁷

²³² Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Fee and expenses of the guardian section 44 paragraph 1

²³³ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Fee and expenses of the guardian section 44 paragraph 2

²³⁴ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Fee and expenses of the guardian section 44 paragraph 3

²³⁵ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Liability section 45 paragraph 1

²³⁶ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Liability section 45 paragraph 2

²³⁷ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 5 Status and task of the guardian : Liability section 45 paragraph 3

5. มาตรการหรือวิธีการในการควบคุมการดำเนินการของผู้ปกครอง

สำหรับ Chapter 6 แห่ง Guardianship Services Act (442/1999) เป็นการบัญญัติเรื่องมาตรการหรือวิธีการในการควบคุมการดำเนินการของผู้ปกครอง ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 6 ส่วนด้วยกัน ได้แก่ ผู้มีอำนาจควบคุมดูแล บัญชีรายการทรัพย์สิน การจัดทำบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน มาตรการบังคับขององค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครอง การปกป้องผลประโยชน์ของผู้ที่อยู่ในปกครอง และมาตรการที่นำมาใช้เมื่อภาระหน้าที่ของผู้ปกครองสิ้นสุดลง ซึ่งรายละเอียดในส่วนต่าง ๆ นั้น มีดังนี้

ส่วนที่ 1 ผู้มีอำนาจควบคุมดูแล กล่าวคือ องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครอง (a guardianship authority) ต้องควบคุมดูแลการดำเนินการของผู้ปกครอง โดยผู้อยู่ในปกครองมีถิ่นที่อยู่ในเขตพื้นที่ใด ให้องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองที่มีเขตอำนาจแห่งเขตพื้นที่นั้น ๆ เป็นองค์กรฯ ที่มีอำนาจควบคุมดูแลผู้ปกครองของผู้ที่อยู่ในปกครองรายนั้น ๆ ตามที่ปรากฏใน Act on the Municipality of Residence (201/1994)²³⁸ แต่ถ้าผู้อยู่ในปกครองไม่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศฟินแลนด์ ให้องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองที่มีเขตอำนาจแห่งเขตพื้นที่ที่ผู้อยู่ในปกครองอาศัยอยู่เป็นปกติ เป็นองค์กรฯ ที่มีอำนาจควบคุมดูแลผู้ปกครองของผู้ที่อยู่ในปกครองรายนั้น ๆ²³⁹ แต่ถ้าไม่มีองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองที่มีอำนาจควบคุมดูแลการจัดการตามวรรค 1 และวรรค 2 แห่งมาตรา 46 นี้ได้ ให้ the Registry Office of Helsinki เป็นองค์กรที่มีอำนาจควบคุมดูแลการจัดการภาระหน้าที่ของผู้ปกครองรายนั้น ๆ²⁴⁰

แม้องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองจะมีเขตอำนาจในการควบคุมการดำเนินการของผู้ปกครองตามที่กล่าวไว้ในข้างต้นก็ตาม แต่อำนาจหน้าที่ขององค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองดังกล่าวจะเริ่มมีขึ้นเมื่อความปกครองของผู้ปกครองได้จดทะเบียนไว้ในทะเบียนที่จัดขึ้นสำหรับการดังกล่าวแล้ว²⁴¹ โดยองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองที่มีอำนาจ อาจทำการ

²³⁸ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Supervisory authority section 46 paragraph 1

²³⁹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Supervisory authority section 46 paragraph 2

²⁴⁰ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Supervisory authority section 46 paragraph 4

²⁴¹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Supervisory authority section 47 paragraph 1

มอบหมายอำนาจในการควบคุมดูแลให้กับองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองอื่นได้ หากปรากฏว่าผู้อยู่ในปกครองได้ย้ายถิ่นที่อยู่ไปในเขตพื้นที่อื่นในภายหลัง หรือถ้าการมอบอำนาจดังกล่าวนั้นมีเหตุจำเป็นอย่างใด ๆ อันเป็นไปเพื่อการควบคุมดูแลผู้ปกครอง แต่ก่อนที่จะมีการมอบอำนาจในการควบคุมดูแลนั้นจะต้องมีการรับฟังความเห็นจากผู้ปกครองและองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองซึ่งจะเป็นผู้รับโอนอำนาจดังกล่าวนั้นด้วย²⁴² โดยคำวินิจฉัยเรื่องการโอนอำนาจในการควบคุมดูแลผู้ปกครองนั้นต้องห้ามมิให้อุทธรณ์²⁴³

ส่วนที่ 2 บัญชีรายการทรัพย์สิน กล่าวคือ ภายใน 3 เดือนนับแต่เวลาที่ผู้ปกครองเข้าทำหน้าที่จัดการทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครอง ผู้ปกครองจะต้องจัดทำบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้อยู่ในปกครองที่ผู้ปกครองได้เข้าดำเนินการจัดการนั้น ให้แก่องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองที่มีเขตอำนาจควบคุมดูแลตน โดยบัญชีดังกล่าวยังต้องระบุถึงทรัพย์สินที่ผู้ปกครองมอบให้ไว้กับผู้อยู่ในปกครองซึ่งผู้อยู่ในปกครองสามารถดำเนินการจัดการได้เอง ตามความในมาตรา 38 (1) รวมถึงทรัพย์สินที่ผู้อยู่ในปกครองได้รับมาในภายหลัง ซึ่งผู้ปกครองจะต้องระบุลงในบัญชีทรัพย์สินให้เสร็จภายใน 1 เดือนนับแต่วันที่ได้รับทรัพย์สินดังกล่าวมา อย่างไรก็ตาม หน้าที่ในการจัดทำบัญชีทรัพย์สินจะไม่นำไปใช้กับกรณีที่ผู้อยู่ในปกครองได้รับชำระเงินคืนมาบนฐานแห่งสิทธิซึ่งได้ระบุลงในบัญชีทรัพย์สินนั้นแล้ว²⁴⁴ และมีให้นำไปใช้กับกรณีที่ผู้เยาว์มีผู้ปกครองเป็นบิดามารดาของตนเองและผู้เยาว์รายนั้นมีทรัพย์สินแห่งตนอยู่เพียงเล็กน้อย²⁴⁵

เมื่อผู้อยู่ในปกครองกลายเป็นผู้ที่มีสิทธิในกองทรัพย์สินส่วนหนึ่งของผู้ตาย ผู้ปกครองจะต้องทำการประมวลผลบัญชีรายการทรัพย์สินให้เรียบร้อย และนำบัญชีดังกล่าวไปให้องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองคัดสำเนาไว้ ภายใน 1 เดือนนับแต่เวลาที่ได้ทำบัญชีทรัพย์สิน

²⁴² Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Supervisory authority section 47 paragraph 2

²⁴³ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Supervisory authority section 47 paragraph 3

²⁴⁴ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Property inventory section 48 paragraph 1

²⁴⁵ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Property inventory section 48 paragraph 3

แล้วเสร็จ²⁴⁶ ในกรณีที่มีการร้องขอของผู้ปกครอง องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองอาจอนุญาตให้มีการขยายระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 48 วรรค 1 ออกไปได้หากมีเหตุจำเป็นอันเนื่องมาจากทรัพย์สินนั้นมีจำนวนมากหรือมีเหตุผลประการอื่นใด²⁴⁷

นอกจากนี้ ผู้ปกครองยังมีหน้าที่ต้องแถลงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามที่กล่าวไว้ในมาตรา 48 และจะต้องทำการแก้ไขปรับปรุงข้อมูลในบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวให้ถูกต้องโดยความระมัดระวัง และถ้าองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองร้องขอ ศาลอาจบังคับให้ผู้ปกครองยืนยันคำแถลงนั้นภายใต้คำสาบานต่อหน้าศาลด้วยก็ได้²⁴⁸

ส่วนที่ 3 การจัดทำบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กล่าวคือ ผู้ปกครองที่มีหน้าที่จัดการทรัพย์สินจะต้องจัดทำบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ที่อยู่ในปกครอง รวมถึงการเข้าดำเนินการทางธุรกิจในช่วงระยะเวลาการทำบัญชีนั้นด้วย²⁴⁹ และผู้ปกครองที่มีภาระหน้าที่นอกเหนือไปจากการจัดการทรัพย์สินของผู้ที่อยู่ในปกครอง จะต้องทำการบันทึกเพิ่มเติมไปด้วยว่าตนได้ใช้มาตรการในการเข้าดำเนินการตามภาระหน้าที่ของตนไปอย่างไรบ้าง²⁵⁰

ผู้ปกครองตามที่อ้างในมาตรา 50 วรรค 1 ดังที่กล่าวไว้ในข้างต้นนั้น จะต้องจัดทำรายงานการเงินตามบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน (a statement of accounts) ให้กับองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองในทุก ๆ ปีงบประมาณ (an annual statement) แต่ในกรณีที่มีความเหมาะสมด้วยเหตุใด ๆ อันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สิน การจัดทำบัญชี หรือการตรวจสอบบัญชี องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองอาจกำหนดให้ปีงบประมาณนั้นมีระยะเวลายาวนานกว่า

²⁴⁶ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Property inventory section 48 paragraph 2

²⁴⁷ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Property inventory section 48 paragraph 3

²⁴⁸ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Property inventory section 49

²⁴⁹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Accountability section 50 paragraph 1

²⁵⁰ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Accountability section 50 paragraph 2

ปีปฏิทิน (a calendar year) ก็ได้²⁵¹ โดยรายงานการเงินประจำปีดังกล่าวจะต้องส่งมอบภายใน 3 เดือนหลังจากปีงบประมาณนั้นสิ้นสุดลง แต่ถ้าความปกครองเริ่มขึ้นหลังจากที่เลยกลางปีงบประมาณนั้นไปแล้ว องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองอาจกำหนดให้การส่งมอบรายงานการเงินรอบนั้นสามารถนำไปส่งมอบพร้อมกับรายงานการเงินในรอบปีงบประมาณถัดไปได้²⁵² แต่ถ้าผู้ปกครองไม่สามารถส่งมอบรายงานการเงินในรอบปีนั้นได้ทัน อันเนื่องมาจากความเจ็บป่วย หรือด้วยขอขเขตของภาระหน้าที่นั้น หรือเหตุผลอื่นใดในทำนองเดียวกัน และเมื่อมีการร้องขอ องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองอาจยินยอมให้มีการขยายระยะเวลาในการส่งมอบรายงานการเงินในรอบปีดังกล่าวได้²⁵³ อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองของผู้เยาว์ไม่จำเป็นต้องส่งรายงานการเงินประจำปี หากการปกครองผู้เยาว์นั้นไม่ได้ทำการจดทะเบียนการเป็นผู้ปกครองไว้²⁵⁴

ห้ามมิให้ผู้ปกครองที่สิ้นสุดหน้าที่ในการจัดการ หรือผู้ปกครองที่ถูกจำกัดหน้าที่ในการจัดการ ส่งมอบรายงานการเงินการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินในรอบสุดท้าย (a final statement) ให้กับองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองล่าช้า อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองของผู้เยาว์ไม่จำเป็นต้องส่งรายงานการเงินในรอบสุดท้าย หากการปกครองผู้เยาว์นั้นไม่ได้ทำการจดทะเบียนการเป็นผู้ปกครองไว้²⁵⁵ และในกรณีที่บัญชีรายการทรัพย์สิน (a property inventory) หรือรายงานการเงินประจำปี (an annual statement) ที่อยู่ในการจัดการของผู้ปกครองเป็นที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่าทรัพย์สินของผู้เยาว์ในปกครองนั้นมีจำนวนเพียงเล็กน้อย องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองอาจอนุญาตให้ผู้ปกครองหลุดพ้นจากหน้าที่ในการจัดทำรายงานการเงินประจำปีไปโดยชั่วคราวหรือถาวร หรืออาจกำหนดให้รอบปีบัญชีของผู้ปกครองรายนั้นมีระยะเวลายาวนานกว่า 1 ปีก็ได้ อย่างไรก็ตาม ห้ามมิให้องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองอนุญาตให้ผู้ปกครองหลุดพ้นจากหน้าที่ในการจัดทำ

²⁵¹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Accountability section 51 paragraph 1

²⁵² Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Accountability section 51 paragraph 2

²⁵³ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Accountability section 51 paragraph 3

²⁵⁴ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Accountability section 51 paragraph 4

²⁵⁵ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Accountability section 52

รายงานการเงินหรือขยายระยะเวลาในการจัดทำออกไป ถ้าผู้อยู่ในปกครองมีหนี้สินเป็นจำนวนมาก และผู้ปกครองของบุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องจัดการดูแลหนี้สินนั้นด้วย แต่ในกรณีที่จำเป็น องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองอาจปรับเปลี่ยนรายละเอียดตามที่กล่าวไว้ในข้างต้นนั้นได้²⁵⁶

เมื่อมีการส่งมอบรายงานการเงินประจำปีหรือรายงานการเงินในรอบสุดท้ายแล้ว องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองจะต้องนำใบเสร็จเข้าแนบท้ายไว้ในรายงานการเงินนั้น ๆ และหลังจากที่มีการตรวจสอบบัญชีแล้วเสร็จ ให้จัดส่งใบเสร็จดังกล่าวกลับคืนสู่ผู้ปกครอง²⁵⁷ โดยให้ผู้ปกครองเก็บใบเสร็จซึ่งเกี่ยวข้องกับบัญชีการเงินไว้จนกระทั่งถึงกำหนดเวลาสุดท้ายที่จะสามารถฟ้องคดีได้ ตามที่กล่าวไว้ในมาตรา 61 วรรค 1 (อายุความในการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย) หรือเก็บไว้จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดในกรณีที่มีการฟ้องคดีเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินนั้นแล้ว หรือเก็บไว้จนกว่าจะได้ส่งมอบใบเสร็จให้กับทายาทหรือผู้ปกครองคนใหม่ซึ่งจะเข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าว²⁵⁸

ในรายงานการเงินประจำปีและรายงานการเงินในรอบสุดท้ายจะต้องระบุถึงทรัพย์สินและหนี้สินของผู้อยู่ในปกครองตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดรอบปีบัญชีนั้น ความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในระหว่างรอบปีบัญชี การเข้าดำเนินการทางธุรกิจในนามของผู้อยู่ในปกครอง รวมถึงวิธีการหรือมาตรการที่ผู้ปกครองนำไปใช้ในการจัดการทรัพย์สินด้วย โดยข้อมูลดังกล่าวจะต้องนำเสนอให้ต้องตรงกับรูปแบบที่องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองอนุญาต ทั้งนี้ เพื่อการควบคุมดูแลการจัดการทรัพย์สินและเพื่อให้ผู้ปกครองปฏิบัติไปตามแผนงานในการจัดการที่ได้รับความเห็นชอบจากองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองแล้ว²⁵⁹ นอกจากนี้ รายงานการเงินจะต้องระบุถึงทรัพย์สินที่ผู้ปกครองมอบไว้ให้ผู้อยู่ในปกครองได้ดำเนินการจัดการด้วยตนเองในระหว่างรอบปีบัญชีนั้นด้วย²⁶⁰

²⁵⁶ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Accountability section 53

²⁵⁷ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Accountability section 54 paragraph 1

²⁵⁸ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Accountability section 54 paragraph 2

²⁵⁹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Accountability section 55 paragraph 1

²⁶⁰ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Accountability section 55 paragraph 2

กรณีที่ผู้ปกครองเป็นบิดามารดา คู่สมรส บุตร หรือเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับผู้อยู่ในปกครอง และองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองเห็นว่าเป็นการเพียงพอสำหรับลักษณะของการจัดการทรัพย์สินนั้น ๆ องค์กรฯ อาจกำหนดให้ผู้ปกครองส่งมอบรายงานการเงินที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินอย่างสรุปหรืออาจกำหนดให้ระบุข้อมูลเพียงบางส่วนมาก็ได้ แต่ในกรณีดังกล่าว รายงานการเงินยังต้องระบุถึงความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในระหว่างรอบปีบัญชีนั้นอยู่²⁶¹

เมื่อได้รับรายงานการเงินประจำปีหรือรายงานการเงินในรอบสุดท้าย นอกจากองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองจะต้องกระทำตามความในมาตรา 54 แล้ว จะต้องทำการตรวจสอบบัญชีการจัดการทรัพย์สินนั้นโดยไม่ชักช้า โดยจะต้องตรวจสอบไปตามความเหมาะสมของการใช้จ่ายเงินของผู้อยู่ในปกครองและความถูกต้องของรายงานการเงินนั้น²⁶² และเมื่อมีการร้องขอ ผู้ปกครองจะต้องจัดทำข้อมูลที่มีความจำเป็นที่เกี่ยวกับภาระหน้าที่ของตน ใบเสร็จ และเอกสารต่าง ๆ ตลอดจนการนำเสนอถึงความปลอดภัยในการดำเนินการจัดการให้แก่องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครอง²⁶³

ส่วนที่ 4 มาตรการบังคับขององค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครอง กล่าวคือ ถ้าผู้ปกครองจัดทำรายงานการเงินแห่งบัญชีทรัพย์สิน (a statement of accounts) บัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน (an inventory) ใบเสร็จ (a receipt) หรือข้อมูลที่องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองเรียกร้องไว้ไม่สำเร็จ หรือร่างแผนงานการจัดการทรัพย์สินที่องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองมีคำสั่งให้ร่างขึ้นไม่สำเร็จ องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองอาจบังคับให้ผู้ปกครองจัดทำหรือปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จได้ หากผู้ปกครองฝ่าฝืนหรือทำไม่สำเร็จ องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองอาจสั่งปรับหรืออาจให้บุคคลอื่นเข้าจัดการต่าง ๆ ดังวามาแทน โดยให้ผู้ปกครองเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากการดังกล่าวก็ได้²⁶⁴ ถ้าองค์กรควบคุมและกำกับดูแล

²⁶¹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Accountability section 55 paragraph 3

²⁶² Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Accountability section 56 paragraph 1

²⁶³ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Accountability section 56 paragraph 2

²⁶⁴ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Coercive measures available to the guardianship authority section 57 paragraph 1

ผู้ปกครอง เลือกใช้มาตรการบังคับโดยการให้บุคคลอื่นเข้าจัดทำหรือเข้ามาปรับปรุงแก้ไขข้อมูลแทนผู้ปกครองแล้ว องค์กรฯ ยังอาจบังคับให้ผู้ปกครองต้องจัดทำใบเสร็จและเอกสารที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานได้อีก ทั้งนี้ ภายใต้มาตรการเรื่องการปรับผู้ปกครอง²⁶⁵ โดยให้นำบทบัญญัติแห่ง Act on Threats of a Fine (1113/1990) มาใช้กับมาตรการในการปรับและมาตรการที่ให้บุคคลอื่นเข้าจัดทำกรต่าง ๆ แทน ดังที่กล่าวไว้ในข้างต้น²⁶⁶

ส่วนที่ 5 การปกป้องผลประโยชน์ของผู้อยู่ในปกครอง กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้ปกครองไม่สามารถปกป้องผลประโยชน์ของผู้อยู่ในปกครองตามมาตรการหรือวิธีการที่ตนนำมาใช้ในการจัดการทรัพย์สินได้ และเมื่อองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครอง หรือผู้อยู่ในปกครองเอง หรือบุคคลอื่นตามที่กล่าวไว้ในมาตรา 72 วรรค 1 และวรรค 2 (ได้แก่ ผู้ปกครอง บิดามารดา คู่สมรส บุตร หรือบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับผู้อยู่ในปกครอง ผู้ที่ปกครองดูแลผู้เยาว์ (the custodians of a minor) และบุคคลที่อ้างในมาตรา 6 แห่งกฎหมายว่าด้วยสวัสดิการสังคม (Social Welfare Act (710/1982)) ร้องขอ ศาลอาจแต่งตั้งให้ผู้ปกครองรายอื่น (an another guardian) เข้าจัดการดูแลมาตรการในการจัดการทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครองรายนั้น ๆ ก็ได้ นอกจากนี้ ถ้ามีการฟ้องร้องผู้ปกครองก่อนที่ภาระหน้าที่ของผู้ปกครองจะสิ้นสุดลง ศาลอาจแต่งตั้งให้ผู้ปกครองรายอื่นเข้าทำหน้าที่แทนผู้ปกครองรายนั้นเลยก็ได้²⁶⁷

และส่วนที่ 6 ซึ่งเป็นส่วนสุดท้ายใน Chapter 6 เรื่องมาตรการหรือวิธีการในการควบคุมการดำเนินการของผู้ปกครองนั้น ได้กล่าวถึงมาตรการที่นำมาใช้เมื่อภาระหน้าที่ของผู้ปกครองสิ้นสุดลง กล่าวคือ เมื่อภาระหน้าที่ของผู้ปกครองสิ้นสุดลง ผู้ปกครองจะต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ตนดำเนินการจัดการอยู่คืนให้กับผู้อยู่ในปกครอง หรือผู้ปกครองคนใหม่ หรือบุคคลอื่นที่มี

²⁶⁵ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Coercive measures available to the guardianship authority section 57 paragraph 2

²⁶⁶ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Coercive measures available to the guardianship authority section 57 paragraph 3

²⁶⁷ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Safeguarding the interests of the ward section 58

สิทธิในการจัดการทรัพย์สินนั้นโดยไม่ชักช้า²⁶⁸ ในกรณีที่ภาระหน้าที่ของผู้ปกครองสิ้นสุดลงเนื่องจากผู้
อยู่ในปกครองของตนเสียชีวิต และผู้ที่มีส่วนแบ่งในทรัพย์มรดกของผู้ตายยังไม่สามารถเข้าจัดแบ่ง
ทรัพย์สินนั้นได้ภายในเวลาอันสมควร ให้ผู้ปกครองส่งมอบทรัพย์สินดังกล่าวไว้ให้กับผู้ที่มีส่วนแบ่งใน
ทรัพย์มรดกคนใดคนหนึ่งที่สามารถดูแลทรัพย์สินนั้นได้ ตามที่บัญญัติไว้ใน chapter 18 มาตรา 3
แห่งกฎหมายว่าด้วยมรดก (Code of Inheritance) และผู้ปกครองจะต้องแจ้งเรื่องการส่งมอบ
ทรัพย์สินนั้นไปยังที่อยู่ของผู้ที่มีส่วนแบ่งในทรัพย์มรดกนั้นทั้งหมดด้วย²⁶⁹

เมื่อภาระหน้าที่ของผู้ปกครองสิ้นสุดลงและองค์กรควบคุมและกำกับดูแล
ผู้ปกครอง ได้ตรวจสอบรายงานการเงินในรอบสุดท้ายเสร็จแล้ว ให้องค์กรควบคุมและกำกับดูแล
ผู้ปกครองแจ้งความเห็นเกี่ยวกับรายงานการเงินและจัดส่งสำเนารายงานการเงินดังกล่าวไปยังบุคคลที่
มีสิทธิเข้าดูแลทรัพย์สินนั้นด้วย และเมื่อมีการร้องขอ บุคคลดังกล่าวยังมีสิทธิเข้าถึงใบเสร็จของ
ผู้ปกครองที่เกี่ยวข้องกับรายงานการเงินประจำปีและรายงานการเงินในรอบสุดท้ายนั้นได้²⁷⁰ และแม้
ภาระหน้าที่ของผู้ปกครองจะสิ้นสุดลง ค่าปรับที่เกิดขึ้นตามมาตรา 57 ก็ยังมีผลผูกพันผู้ปกครองอยู่²⁷¹

สำหรับการฟ้องร้องคดีในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำของ
ผู้ปกครอง ให้มีกำหนดระยะเวลา 1 ปี นับจากวันที่องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองได้ทำการ
จัดส่งสำเนารายงานตามมาตรา 60 ที่กล่าวไว้ในข้างต้นนี้ ให้แก่บุคคลที่มีสิทธิเข้าดูแลทรัพย์สินต่อ แต่
ถ้าผู้ปกครองเป็นบุคคลที่อยู่ในบังคับตามมาตรา 50 วรรค 2 (ผู้ปกครองที่มีภาระหน้าที่
นอกเหนือไปจากการจัดการทรัพย์สินของผู้ที่อยู่ในปกครอง) ให้กำหนดระยะเวลาในการฟ้องร้องคดี

²⁶⁸ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Measures at the termination of a guardian's task section 59 paragraph 1

²⁶⁹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Measures at the termination of a guardian's task section 59 paragraph 2

²⁷⁰ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Measures at the termination of a guardian's task section 60 paragraph 1

²⁷¹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Measures at the termination of a guardian's task section 60 paragraph 2

นับตั้งแต่เวลาที่ผู้ปกครองได้ส่งบัญชีทรัพย์สินตามมาตราดังกล่าวให้แก่บุคคลที่มีสิทธิเข้าดูแลทรัพย์สิน²⁷² อย่างไรก็ตาม หากพฤติการณ์ที่สามารถฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายนั้นมีได้ปรากฏอยู่ในบัญชีการเงินดังกล่าว มิให้นำกำหนดเวลาตามที่อ้างในข้างต้นมาใช้กับกรณีการฟ้องร้องเพื่อเรียกค่าเสียหายนี้²⁷³ และถ้าความเสียหายที่ผู้ปกครองก่อให้เกิดขึ้นต่อผู้อยู่ในปกครองเป็นการกระทำความผิดในทางอาญา ซึ่งมีกำหนดระยะเวลาในการฟ้องร้องคดียาวนานกว่าระยะเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรา 61 วรรค 1 การฟ้องร้องเกี่ยวกับความเสียหายดังกล่าวอาจนำกำหนดระยะเวลาตามความผิดนั้นมาบังคับใช้ได้²⁷⁴

อย่างไรก็ตาม ห้ามมิให้ฟ้องเรียกค่าเสียหายตามพฤติการณ์ที่ปรากฏอยู่ในบัญชีการเงิน หากบุคคลที่มีสิทธิเข้าดูแลทรัพย์สินได้รับรายงานตามมาตรา 60 แล้ว และบุคคลดังกล่าวได้ออกมารับรองการกระทำของผู้ปกครอง หรือประกาศว่าจะไม่เรียกร้องค่าเสียหายใด ๆ ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร²⁷⁵

ในกรณีที่ผู้ปกครองเสียชีวิต ให้นำบทบัญญัติในบท (chapter) นี้ที่เกี่ยวกับผู้ปกครองมาใช้กับผู้ที่มีสิทธิได้รับทรัพย์สินของผู้ตาย ผู้จัดการทรัพย์สินมรดกและทรัพย์สินและหนี้สินที่เกิดจากการล้มละลายของผู้ปกครอง²⁷⁶ โดยบุคคลที่มีหน้าที่จัดการดูแลทรัพย์สินมรดกของผู้ปกครองจะต้องแจ้งให้องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองทราบโดยไม่ชักช้าว่าผู้ปกครองนั้นเสียชีวิตแล้ว

²⁷² Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Measures at the termination of a guardian's task section 61 paragraph 1

²⁷³ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Measures at the termination of a guardian's task section 61 paragraph 2

²⁷⁴ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Measures at the termination of a guardian's task section 61 paragraph 3

²⁷⁵ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Measures at the termination of a guardian's task section 62

²⁷⁶ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Measures at the termination of a guardian's task section 63 paragraph 1

และบุคคลดังกล่าวจะต้องเข้าดูแลทรัพย์สินของผู้ที่อยู่ในปกครองทราบเท่าที่ทรัพย์สินนั้นอยู่ในความครอบครองของตน²⁷⁷ อย่างไรก็ตาม ความที่กล่าวมานี้ ไม่ให้นำไปใช้กับผู้ปกครองที่เป็นคนของรัฐ (a public guardian) ซึ่งได้เข้าทำหน้าที่เป็นผู้ปกครอง²⁷⁸

6. การจดทะเบียนการเป็นผู้ปกครอง

บทบัญญัติเรื่องการจดทะเบียนการเป็นผู้ปกครองตาม Chapter 7 นั้น ได้บัญญัติไว้ว่า การควบคุมการจดทะเบียนเกี่ยวกับการเป็นผู้ปกครองทั่วประเทศ ให้กระทำโดยองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครอง (a guardianship authority) และศูนย์ทะเบียนประชากร (the Population Register Centre) เพื่อการควบคุมดูแลการดำเนินการของผู้ปกครองและเพื่อปกป้องสิทธิของบุคคลที่สาม โดยในทะเบียนดังกล่าวจะต้องมีข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ปกครองและข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อกับผู้ปกครอง ซึ่งผู้ที่อยู่ในปกครองมีสิทธิที่จะเข้าถึงทะเบียนดังกล่าวได้ และในทะเบียนอาจมีการระบุข้อมูลต่าง ๆ ดังจะกล่าวต่อไปนี้ไว้ด้วยก็ได้ อันได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับการจำกัดความสามารถของบุคคล เนื้อหาที่ถูกจำกัด ภาระหน้าที่ของผู้ปกครองและเวลาที่แต่งตั้งผู้ปกครองขึ้น การเสนอและการตรวจสอบบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน รายงานการเงินและแผนงานในการจัดการ คำวินิจฉัยเรื่องการอนุญาตการดำเนินการตามมาตรา 34 มาตรการขององค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองตามมาตรา 57 และมาตรา 60 รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลอื่น ๆ หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อวัตถุประสงค์ในการจดทะเบียนผู้ปกครอง²⁷⁹

โดยองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองจะต้องปรับปรุงข้อมูลในทะเบียนให้มีความทันสมัย อันเป็นไปเพื่อการควบคุมดูแลการดำเนินการของผู้ปกครองโดยองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองเอง และองค์กรฯ จะต้องยินยอมให้บุคคลอื่นสามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกไว้ในทะเบียนดังกล่าวได้ด้วย และในกรณีที่มีการเรียกร้องให้ทำการแก้ไขปรับปรุงข้อมูลในทะเบียน การเรียกร้องดังกล่าวจะต้องกระทำไปยังองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองที่ควบคุมดูแลการ

²⁷⁷ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Measures at the termination of a guardian's task section 63 paragraph 2

²⁷⁸ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 6 Supervision of the activities of the guardian : Measures at the termination of a guardian's task section 63 paragraph 3

²⁷⁹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 7 Registration of guardianship section 64 paragraph 1

ดำเนินการผู้ปกครองรายนั้นอยู่²⁸⁰ โดยให้ศูนย์ทะเบียนประชากรรับผิดชอบในการดำเนินการทั่วไปอันเกี่ยวกับทะเบียนผู้ปกครองและดูแลเรื่องความถูกต้องของการดำเนินการลงทะเบียน²⁸¹ ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับการปรับปรุงทะเบียนการเป็นผู้ปกครอง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงข้อมูลในทะเบียนดังกล่าวนั้น อาจมีการถ่ายโอนข้อมูลมาจากทะเบียนประชากรก็ได้²⁸²

ในมาตรา 65 แห่ง Guardianship Services Act (442/1999) ได้กำหนดให้มีการระบุข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้ปกครองหรือการจำกัดความสามารถของบุคคลดังต่อไปนี้ ไว้ในทะเบียนการเป็นผู้ปกครองด้วย เช่น ผู้ปกครองที่แต่งตั้งขึ้นสำหรับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ความสามารถที่ถูกจำกัดของผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป บุคคลที่เป็นบิดามารดาของผู้เยาว์ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ปกครองของผู้เยาว์ เป็นต้น²⁸³ อย่างไรก็ตาม การเป็นผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องจดทะเบียนไว้ในทะเบียนการเป็นผู้ปกครองก็ได้ หากภาระหน้าที่ของผู้ปกครองนั้นไม่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินหรือเป็นการเข้าไปมีส่วนในทรัพย์สินซึ่งยังไม่มีแบ่งแยกกัน²⁸⁴ และเมื่อศาลมีคำสั่งแต่งตั้งผู้ปกครองโดยให้มีการลงทะเบียนผู้ปกครองแล้ว ให้ศาลแจ้งเรื่องดังกล่าวไปยังองค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครอง เพื่อให้องค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองได้ดำเนินการดูแลควบคุมผู้ปกครองรายนั้น²⁸⁵

²⁸⁰ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 7 Registration of guardianship section 64 paragraph 2

²⁸¹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 7 Registration of guardianship section 64 paragraph 3

²⁸² Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 7 Registration of guardianship section 64 paragraph 4

²⁸³ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 7 Registration of guardianship section 65 paragraph 1

²⁸⁴ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 7 Registration of guardianship section 65 paragraph 2

²⁸⁵ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 7 Registration of guardianship section 65 paragraph 3

การเป็นผู้ปกครองจะต้องทำการจดทะเบียนในทะเบียนการเป็นผู้ปกครองก็ต่อเมื่อองค์การควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครอง (a guardianship authority) ได้คำนึงถึงข้อมูลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้²⁸⁶

1) เมื่อผู้เยาว์เป็นผู้ที่มีส่วนได้รับทรัพย์สินมรดกของผู้ตายและส่วนแบ่งที่ผู้เยาว์จะได้รับนั้นมีจำนวนมาก หรือ

2) ทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่ผู้ปกครองดำเนินการจัดการอยู่นั้นมีจำนวนมาก

แม้ว่าทรัพย์สินของผู้เยาว์หรือส่วนแบ่งในทรัพย์สินมรดกที่ผู้เยาว์จะได้รับนั้นมีจำนวนไม่มาก แต่หากมีเหตุผลพิเศษอย่างหนึ่งอย่างใด การเป็นผู้ปกครองตามที่อ้างในวรรคก่อนก็จะต้องทำการจดทะเบียนไว้ในทะเบียนการเป็นผู้ปกครองด้วย²⁸⁷ ในกรณีดังกล่าวนี้ อาจมีการออกพระราชกฤษฎีกาเพื่อกำหนดว่าทรัพย์สินจำนวนเท่าใดที่จะถือว่าเป็นทรัพย์สินที่มูลค่าไม่มากพอต่อการจดทะเบียนก็ได้²⁸⁸

นอกจากที่กำหนดไว้ในมาตรา 68 บุคคลทุกคนจะต้องมีสิทธิเข้าถึงทะเบียนการเป็นผู้ปกครองเพื่อที่จะค้นหาบุคคลที่อยู่ภายใต้การปกครอง บุคคลที่เป็นผู้ปกครอง อำนาจหน้าที่ของผู้ปกครอง ความสามารถของบุคคลที่ถูกจำกัด อย่างไรก็ตาม เลขประจำตัวประชาชนของบุคคลจะถูกเปิดเผยเพียงกรณีเดียว คือ กรณีที่เป็นการเปิดเผยให้กับบุคคลที่จำเป็นจะต้องนำไปใช้เพื่อบังคับให้เป็นไปตามสิทธิหรือผลประโยชน์ของตนหรือนำไปดำเนินการเกี่ยวกับหน้าที่ใด ๆ ของบุคคลนั้น²⁸⁹ และบุคคลทุกคนจะต้องมีสิทธิเข้าถึงข้อมูลของตนในทะเบียนการเป็นผู้ปกครอง ตามที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะในบทบัญญัติอื่น²⁹⁰ ซึ่งผู้ปกครองเองก็จะต้องมีสิทธิเข้าถึงรายการในทะเบียนที่เกี่ยวข้องกับ

²⁸⁶ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 7 Registration of guardianship section 66 paragraph 1

²⁸⁷ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 7 Registration of guardianship section 66 paragraph 2

²⁸⁸ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 7 Registration of guardianship section 66 paragraph 3

²⁸⁹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 7 Registration of guardianship section 67 paragraph 1

²⁹⁰ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 7 Registration of guardianship section 67 paragraph 2

ภาระหน้าที่ของตนหรือผู้ที่อยู่ในปกครองของตน²⁹¹ รวมถึงรัฐ หน่วยงานเทศบาล และสถาบัน ประกันสังคมจะต้องมีสิทธิเข้าถึงข้อมูลในทะเบียนการเป็นผู้ปกครองตามที่องค์กรเหล่านั้นต้องการ เพื่อการปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ขององค์กรนั้น ๆ²⁹²

ข้อมูลที่ระบุอยู่ในทะเบียนการเป็นผู้ปกครองจะต้องเก็บรักษาไว้เป็น ระยะเวลา 10 ปี หลังจากที่มีการเป็นผู้ปกครองได้สิ้นสุดลง²⁹³ โดยหลังจากที่มีการเป็นผู้ปกครองสิ้นสุด ลง การเข้าถึงทะเบียนการเป็นผู้ปกครองจะต้องได้รับความยินยอมตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 67 วรรค 1 เพียงกรณีเดียวเท่านั้น คือ กรณีที่บุคคลมีความจำเป็นที่จะต้องนำข้อมูลไปใช้เพื่อบังคับให้เป็นไป ตามสิทธิหรือผลประโยชน์ของตนหรือนำไปดำเนินการเกี่ยวกับหน้าที่ใด ๆ ของบุคคลนั้น²⁹⁴

7. กระบวนการหรือขั้นตอนในการดำเนินการต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับศาล

ใน Chapter 8 เป็นบทบัญญัติเรื่องกระบวนการหรือขั้นตอนในการ ดำเนินการต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับศาล กล่าวคือ การยื่นคำร้องขอในเรื่องที่เกี่ยวกับการแต่งตั้ง ผู้ปกครองหรือการจำกัดความสามารถของบุคคล จะต้องยื่นคำร้องขอต่อศาลแขวงในเขตที่ผู้อยู่ใน ปกครองมีถิ่นที่อยู่ในเขตศาลนั้น หรือถ้าผู้อยู่ในปกครองไม่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศฟินแลนด์ การยื่นคำ ร้องขอดังกล่าวจะต้องยื่นต่อศาลแขวงที่ผู้อยู่ในปกครองพักอาศัยอยู่เป็นปกติ เว้นแต่จะมีบทบัญญัติ กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น²⁹⁵ แต่ถ้าเป็นกรณีที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวงใด ๆ ในประเทศ ฟินแลนด์ การยื่นคำร้องขอเพื่อตกลงในเรื่องที่เกี่ยวกับความปกครองดังกล่าว อาจทำการยื่นต่อศาล แขวงของ Helsinki (the District Court of Helsinki) ก็ได้²⁹⁶

²⁹¹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 7 Registration of guardianship section 67 paragraph 3

²⁹² Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 7 Registration of guardianship section 67 paragraph 4

²⁹³ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 7 Registration of guardianship section 68 paragraph 1

²⁹⁴ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 7 Registration of guardianship section 68 paragraph 2

²⁹⁵ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 8 Procedural provisions section 70 paragraph 1

²⁹⁶ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 8 Procedural provisions section 70 paragraph 3

ให้อำนาจคุ้มครองและกำกับดูแลผู้ปกครอง บุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ได้รับ การดูแล ผู้ปกครอง บิดามารดา คู่สมรส บุตร หรือบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับผู้อยู่ในปกครอง เป็นผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอในเรื่องที่เกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้ปกครองหรือการจำกัดความสามารถของ บุคคลต่อศาลได้²⁹⁷ และให้ผู้ที่ปกครองดูแลผู้เยาว์ (the custodians of a minor) และบุคคลที่อ้าง ในมาตรา 6 แห่งกฎหมายว่าด้วยสวัสดิการสังคม (the Social Welfare Act (710/1982)) เป็นผู้มี สิทธิยื่นคำร้องขอในเรื่องที่เกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้ปกครองสำหรับผู้เยาว์ขึ้น²⁹⁸ และในขณะเดียวกัน บุคคลซึ่งมีสิทธิยื่นคำร้องขอต่อศาลดังกล่าวนี้ ยังเป็นบุคคลผู้มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งศาลในเรื่องการ แต่งตั้งผู้ปกครองหรือการจำกัดความสามารถของบุคคลได้²⁹⁹

ในกรณีที่เป็นการแต่งตั้งผู้ปกครองสำหรับผู้เยาว์ ศาลจะต้องจัดให้มีการรับฟัง ความเห็นของผู้ที่ปกครองดูแลผู้เยาว์ (the custodians of a minor) และความเห็นของผู้เยาว์ที่มี อายุครบ 15 ปี แล้วด้วย³⁰⁰ และในกรณีที่เป็นการแต่งตั้งผู้ปกครองสำหรับบุคคลที่มีอายุ 18 ปี จะต้องจัดให้มีการรับฟังความเห็นของบุคคลที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินและผลประโยชน์ที่จำต้องได้รับ การดูแล และความเห็นของคู่สมรสของบุคคลดังกล่าวเสียก่อน เว้นแต่ตามพฤติการณ์เห็นได้อย่างชัด เจงว่าไม่จำเป็นต้องจัดให้มีการรับฟังความเห็นเช่นนั้น³⁰¹ อย่างไรก็ตาม ไม่จำเป็นต้องจัดให้มีการรับ ฟังความเห็นของบุคคลที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ได้ หากมีการจัดส่งหมายเรียกเพื่อรับฟังความเห็นนั้นไป โดยวิธีการที่กำหนดไว้ใน chapter 11 มาตรา 9 แห่ง the Code of Judicial Procedure แล้ว³⁰²

²⁹⁷ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 8 Procedural provisions section 72 paragraph 1

²⁹⁸ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 8 Procedural provisions section 72 paragraph 2

²⁹⁹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 8 Procedural provisions section 80

³⁰⁰ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 8 Procedural provisions section 73 paragraph 1

³⁰¹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 8 Procedural provisions section 73 paragraph 2

³⁰² Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 8 Procedural provisions section 73 paragraph 3

ในส่วนของการจำกัดความสามารถของบุคคล ศาลจะต้องรับฟังความเห็นของบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของผลประโยชน์ที่จำต้องได้รับการดูแลนั้นด้วย อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีการยกคำร้องขอให้จำกัดความสามารถของบุคคลเนื่องจากคำร้องขอตั้งกล่าวไม่มีเหตุผลที่เพียงพอ หรือถ้าการรับฟังความเห็นไม่อาจเป็นไปได้เนื่องจากโดยสภาพของผู้ที่เป็นเจ้าของผลประโยชน์นั่นเอง หรือการรับฟังความเห็นจะเป็นที่ยุ้งยากหรือลำบากเกินควร การพิจารณาเรื่องการจำกัดความสามารถของบุคคลก็อาจพิจารณาไปโดยไม่จำต้องรับฟังความเห็นของบุคคลดังกล่าวได้³⁰³ และถ้าบุคคลที่จะต้องจัดให้มีการรับฟังความเห็นนั้นไม่สามารถมาปรากฏตัวต่อหน้าศาลได้โดยสะดวก หรือมีเหตุผลอื่นใดในทำนองเดียวกัน การรับฟังความเห็นของบุคคลดังกล่าวอาจจัดให้มีขึ้นภายนอกศาลก็ได้³⁰⁴

ถ้าความเห็นขององค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองไม่ปรากฏอยู่ในคำร้องขออันเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้ปกครองหรือการจำกัดความสามารถของบุคคลแล้ว ศาลจะต้องจัดให้มีการรับฟังความเห็นขององค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองดังกล่าวด้วย³⁰⁵ อย่างไรก็ตาม การรับฟังความเห็นขององค์กรควบคุมและกำกับดูแลผู้ปกครองในเรื่องที่เกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้ปกครองอาจจะละเว้นเสียก็ได้ หากการรับฟังความเห็นนั้นไม่มีความจำเป็นสำหรับการวินิจฉัยเรื่องการแต่งตั้งผู้ปกครองดังกล่าว³⁰⁶

การแต่งตั้งผู้ปกครองหรือการจำกัดความสามารถของบุคคลที่จำเป็นจะต้องมีการรับฟังความเห็นของบุคคลในมาตรา 72 นั้น ให้นำบทบัญญัติใน chapter 12 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาศติ (the Code of Judicial Procedure) มาใช้กับการแสดงตัวต่อศาลในคดีแพ่งของบุคคลดังกล่าว³⁰⁷

³⁰³ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 8 Procedural provisions section 74 paragraph 1

³⁰⁴ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 8 Procedural provisions section 74 paragraph 2

³⁰⁵ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 8 Procedural provisions section 75 paragraph 1

³⁰⁶ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 8 Procedural provisions section 75 paragraph 2

³⁰⁷ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 8 Procedural provisions section 76

นอกจากนี้ ศาลอาจมอบหมายภาระหน้าที่ซึ่งนอกเหนือไปจากที่ปรากฏในคำร้องขอให้แก่ผู้ปกครองรายนั้นก็ได้ และในเรื่องที่เกี่ยวกับการจำกัดความสามารถของบุคคล ถ้าเป็นกรณีที่ยังมีความจำเป็นตามที่กำหนดไว้มาตรา 8 หรือมาตรา 18 ความสามารถของบุคคลดังกล่าวอาจถูกจำกัดมากหรือน้อยกว่าที่มีการร้องขอไว้ในคำร้องขอนั้นก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการปกป้องผลประโยชน์ของผู้อยู่ในปกครอง³⁰⁸ ในการพิจารณาเรื่องการแต่งตั้งผู้ปกครองหรือการจำกัดความสามารถของบุคคล ศาลมีอำนาจที่จะจัดหาข้อมูลที่เป็นทั้งหมด โดยการริเริ่มของศาลเองได้³⁰⁹

ในเรื่องที่เกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้ปกครองหรือการจำกัดความสามารถของบุคคล ศาลอาจออกคำสั่งชั่วคราวโดยไม่จำเป็นต้องจัดให้มีการรับฟังความเห็นของบุคคลที่เป็นเจ้าของผลประโยชน์ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการดูแลนั้นก่อนได้ หากคำสั่งเช่นว่านั้นไม่สามารถออกได้โดยล่าช้า โดยคำสั่งชั่วคราวนั้นจะมีผลจนกว่าศาลจะมีคำสั่งในเรื่องเดียวกันกับคำสั่งชั่วคราวนั้นออกมา เว้นแต่คำสั่งชั่วคราวจะถูกยกเลิกหรือมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งนั้น³¹⁰ และคำสั่งชั่วคราวดังกล่าวต้องห้ามมิให้อุทธรณ์³¹¹

ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 69 ถึงมาตรา 80 เรื่องกระบวนการหรือขั้นตอนดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับศาล มาปรับใช้กับการถอดถอนผู้ปกครองหรือการแก้ไขเปลี่ยนแปลงภาระหน้าที่ของผู้ปกครอง รวมทั้งการเพิกถอนหรือการแก้ไขเปลี่ยนแปลงการจำกัดความสามารถของบุคคลได้เท่าที่มีความเหมาะสม³¹² และเมื่อมีการพิจารณากรณีดังกล่าวมานี้ อยู่ในชั้นศาล ศาลจะต้องจัดให้มีการรับฟังความเห็นของผู้ปกครองในเรื่องนั้น ๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม ศาลไม่จำเป็นต้องจัดให้มีการรับ

³⁰⁸ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 8 Procedural provisions section 77

³⁰⁹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 8 Procedural provisions section 78

³¹⁰ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 8 Procedural provisions section 79 paragraph 1

³¹¹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 8 Procedural provisions section 79 paragraph 2

³¹² Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 8 Procedural provisions section 81 paragraph 1

ฟังความเห็นของบุคคลที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ได้ หากมีการจัดส่งหมายเรียกเพื่อรับฟังความเห็นนั้นไป โดยวิธีการที่กำหนดไว้ใน chapter 11 มาตรา 9 แห่ง the Code of Judicial Procedure แล้ว³¹³

เรื่องที่กำลังกล่าวถึงใน chapter 8 นี้ เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจแต่งตั้งที่ปรึกษาหรือผู้ปกครองเพื่อทำการติดตามการมีส่วนร่วมของผู้ที่อยู่ในปกครองขึ้นก็ได้ ถ้าหากบุคคลดังกล่าวมีความจำเป็นจะต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย³¹⁴

คำสั่งของศาลแขวงเรื่องการแต่งตั้งผู้ปกครองหรือการจำกัดความสามารถของบุคคลจะต้องได้รับการปฏิบัติตาม แม้ว่าคำสั่งดังกล่าวจะยังไม่ถึงที่สุด³¹⁵ และคำสั่งของศาลอุทธรณ์ตามที่กล่าวถึงใน chapter นี้ก็จะต้องได้รับการปฏิบัติตาม แม้ว่าคำสั่งดังกล่าวจะยังไม่ถึงที่สุดเช่นกัน เว้นแต่ศาลอุทธรณ์จะกำหนดหลักเกณฑ์ไว้เป็นอย่างอื่น³¹⁶ และในกรณีที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาส่งเรื่องดังกล่าวกลับไปให้ศาลล่างทำการพิจารณาใหม่ ให้คำสั่งเรื่องการแต่งตั้งผู้ปกครองหรือการจำกัดความสามารถของบุคคลยังคงมีผลอยู่จนกว่าศาลล่างจะทำการตัดสินหรือมีคำสั่งชั่วคราวในเรื่องดังกล่าวออกมา³¹⁷

นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติอื่น ๆ ใน Guardianship Services Act (442/1999) ที่ผู้เขียนไม่ได้กล่าวไว้ ณ ที่นี้ เช่น หน้าที่ในการรักษาความลับและข้อยกเว้น โทษของการฝ่าฝืนหน้าที่ดังกล่าว อำนาจของผู้ปกครองในการเปิดอ่านเอกสารที่ปิดผนึกของผู้ที่อยู่ในปกครอง การนำพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับกับกรณีที่เกิดขึ้นก่อนที่พระราชบัญญัตินี้จะมีผลใช้บังคับ การอนุญาตให้นำบทบัญญัติในพระราชบัญญัติฉบับเดิมมาใช้ในบางกรณี การส่งโอนข้อมูลในบัญชีเกี่ยวกับความปกครอง เป็นต้น เนื่องจากผู้เขียนเห็นว่าข้อมูลที่กล่าวไว้ในข้างต้นทั้งหมดเป็นสิ่งที่เพียงพอต่อ

³¹³ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 8 Procedural provisions section 81 paragraph 1

³¹⁴ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 8 Procedural provisions section 82

³¹⁵ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 8 Procedural provisions section 83 paragraph 1

³¹⁶ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 8 Procedural provisions section 83 paragraph 2

³¹⁷ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 8 Procedural provisions section 83 paragraph 3

การศึกษาและวิเคราะห์ถึงแนวทางหรือมาตรการที่ประเทศฟินแลนด์นำมาใช้กับการจัดการทรัพย์สิน และหนี้สินที่ผู้ต้องขัง (ในประเทศฟินแลนด์) มีอยู่ภายนอกเรือนจำได้แล้ว

สำหรับบทวิเคราะห์เรื่องแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังตามกฎหมายของประเทศฟินแลนด์ เมื่อนำมาใช้เป็นแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย สามารถอธิบายได้ดังนี้

เมื่อผู้ต้องขังรายใดในประเทศไทยไม่สามารถจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินที่ตนมีอยู่ภายนอกเรือนจำได้ ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุใดก็ตาม เช่น ผู้ต้องขังรายนั้นไม่มีญาติ หรือไม่มีผู้ใดยอมรับมอบอำนาจเพื่อดำเนินการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินแทนตน หรือแม้จะมีญาติหรือผู้ที่ยอมรับมอบอำนาจ แต่การดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังโดยการมอบอำนาจให้เองนั้นอาจเป็นเหตุให้บุคคลดังกล่าวดำเนินการจัดการไปตามอำเภอใจ จนก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกับทรัพย์สินของผู้ต้องขัง ซึ่งหากประเทศไทยมีองค์กรที่มีอำนาจเข้ามาช่วยควบคุมดูแลเหมือนกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายใต้ Guardianship Services Act (442/1999) อาจช่วยให้ผู้ต้องขังที่ไม่มีญาติ หรือไม่สามารถไว้วางใจบุคคลใดให้ดำเนินการจัดการแทนได้นั้น สามารถแจ้งความดังกล่าวไปยังเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจเพื่อที่จะเข้าสู่กระบวนการหรือวิธีการต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในลักษณะเดียวกันกับ Guardianship Services Act (442/1999) ได้ต่อไป

หากนำแนวทางหรือมาตรการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำตามกฎหมายของประเทศฟินแลนด์มาปรับใช้ในบริบทของสังคมไทยแล้ว ผู้เขียนสามารถวิเคราะห์ถึงข้อดีและข้อเสียของการนำแนวทางดังกล่าวมาปรับใช้ได้ดังนี้

ข้อดี :

1. ทำให้ปัญหาและอุปสรรคทางกายภาพที่ผู้ต้องขังไม่สามารถออกไปจัดการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยตนเองได้รับการแก้ไขเยียวยา เนื่องจากมีบุคคลภายนอกเข้าดำเนินการจัดการแทนผู้ต้องขัง โดยบุคคลที่จัดการทรัพย์สินแทนนั้นอาจเป็นญาติของผู้ต้องขังเอง หรืออาจเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ (a public guardian) ที่รัฐจัดหาให้ก็ได้

2. การจัดให้มีองค์กรเข้ามาควบคุมดูแลเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้ของผู้ต้องขังที่ไม่สามารถดำเนินการจัดการได้ด้วยตนเองไว้โดยเฉพะานั้น นับได้ว่าเป็นมาตรการที่เข้ามาช่วยป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำ เป็นมาตรการที่ช่วยให้ผู้ต้องขังคลายความกังวล ลดความตึงเครียด และทำให้ผู้ต้องขังไม่รู้สึกว่าคุณสังคมทอดทิ้งเนื่องจากรัฐได้หันมาสนใจและให้ความสำคัญกับปัญหาของตน

3. มีบทบัญญัติเรื่องผู้มีสิทธิร้องขอให้มีการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน (ผู้ปกครอง) ให้กับผู้ต้องขังที่ไม่สามารถดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ เองได้

4. มีบทบัญญัติเรื่องการรับฟังความคิดเห็นของผู้ต้องขังในฐานะที่เป็นผู้ทรงกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเมื่อจะทำการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินให้กับผู้ต้องขัง

5. มีการกำหนดหน้าที่ในการรายงานความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สิน หนี้สิน และเรื่องอื่น ๆ ในห้องค์กรที่มีอำนาจทราบผ่านทางบัญชี เพื่อให้ห้องค์กรได้ตรวจสอบและควบคุมการดำเนินการจัดการของผู้จัดการทรัพย์สิน รวมทั้งมีบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้ต้องขังที่อยู่ในปกครอง มีสิทธิถามถึงความเคลื่อนไหวในการจัดการ และผู้จัดการทรัพย์สินก็จำต้องรายงานเรื่องดังกล่าวให้ผู้ต้องขังทราบ อันเป็นแนวทางที่ทำให้ผู้ต้องขังสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาได้ทันทั่วทั้งในกรณีที่มีเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกับทรัพย์สินของตน

6. มีบทบัญญัติที่กำหนดแนวทางในการจัดการทรัพย์สินในกรณีปกติทั่วไป การเข้าดำเนินการจัดการในกรณีที่กฎหมายเห็นว่ามีความสำคัญต่อผู้ต้องขัง การเข้าดำเนินการในกรณีที่ผลประโยชน์ของผู้ต้องขังกับผู้จัดการทรัพย์สินขัดกัน และแนวทางในการจัดการเรื่องอื่น ๆ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของผู้ต้องขัง

7. มีบทบัญญัติเรื่องค่าใช้จ่ายที่ผู้จัดการทรัพย์สินต้องเสียไปอันเนื่องมาจากการจัดการแทนผู้ต้องขัง และมีบัญญัติเรื่องค่าตอบแทนที่ผู้จัดการทรัพย์สินจะได้รับ ซึ่งนับได้ว่าเป็นมาตรการที่ช่วยลดโอกาสที่ผู้จัดการทรัพย์สินจะละทิ้งหน้าที่ หรือจัดการไปด้วยความประมาทเลินเล่อ หรือโดยทุจริตจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้ต้องขังขึ้นได้

8. มีการกำหนดมาตรการในการป้องกันความเสียหายและรักษาผลประโยชน์ให้กับผู้ต้องขังในระหว่างที่ความเป็นผู้จัดการทรัพย์สินสิ้นสุดลง

9. มีการกำหนดเรื่องความผูกพันระหว่างผู้ต้องขังกับคู่สัญญาอันเนื่องมาจากการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สิน

10. มีการกำหนดกรณีที่ผู้จัดการทรัพย์สินจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายไว้ เช่น กรณีที่ผู้จัดการทรัพย์สินดำเนินการจัดการไปนอกขอบอำนาจที่มีอยู่ หรือจัดการไปด้วยความประมาทเลินเล่อ

11. มีบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้จัดการทรัพย์สินต้องคำนึงถึงเจตนาหรือความประสงค์ของบุคคลที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือผลประโยชน์นั้น ๆ อันส่งผลให้การดำเนินการจัดการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับเจตนาที่แท้จริงของผู้ทรงกรรมสิทธิ์

12. แม้ผู้ต้องขังจะมีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน แต่ถ้าผู้ต้องขังรายนั้นยังมีความสามารถในการคิดพิจารณาและยังสามารถเข้าใจความหมายและความสำคัญของการต่าง ๆ ได้ อยู่ ผู้ต้องขังรายนั้นก็ยังเป็นผู้ที่มีสิทธิและยังมีความสามารถในการใช้สิทธิเพื่อจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินของตนเองได้อยู่เช่นเดิม มิได้ตกเป็นคนไร้ความสามารถตามกฎหมายแต่อย่างใด

ข้อเสีย :

1. เมื่อผู้ต้องขังต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเอง อาจทำให้ผู้ต้องขังบางรายไม่สามารถใช้หรือเข้าถึงมาตรการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวได้ เนื่องจากผู้ต้องขังบางรายมีฐานะยากจนและไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากการจัดการดังกล่าวนี้ได้

2. การที่ไม่มีมาตรการอื่นใดเข้ามาช่วยเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินนอกจากการฟ้องคดีต่อศาล อาจทำให้ผู้ต้องขังหลายรายไม่ได้รับการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น เนื่องจากการฟ้องคดีเป็นวิธีที่ผู้ต้องขังเห็นว่ามีความยุ่งยากลำบาก ใช้เวลานาน ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ๆ ประกอบกับอุปสรรคทางกายภาพของผู้ต้องขัง จึงทำให้ผู้ต้องขังไม่สามารถออกไปฟ้องเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายเองได้

3. เมื่อการฟ้องคดีเป็นหนทางเดียวที่ผู้ต้องขังจะได้รับการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตัวเอง แต่เมื่อผู้ต้องขังบางรายต้องถูกจำคุกเป็นระยะเวลานาน อาจส่งผลให้อายุความในการฟ้องคดีดังกล่าวขาดหรือระงับสิ้นไป ผู้ต้องขังจึงอาจได้รับความเสียหายจากการที่ไม่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องตั้งว่ามานั้นได้

4. รัฐต้องเพิ่มอัตราค่าจ้างหน้าที่ให้เพียงพอต่อการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงานของผู้จัดการทรัพย์สิน รวมถึงเจ้าหน้าที่ที่จะเป็นผู้จัดการทรัพย์สินให้กับผู้ต้องขังที่ไม่สามารถหาบุคคลใดมาทำหน้าที่ดังกล่าวได้

5. รัฐต้องเพิ่มงบประมาณรายจ่ายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง

บทบัญญัติใน Guardianship Services Act (442/1999) นี้ ได้กำหนดหลักเกณฑ์และรายละเอียดต่าง ๆ ไว้อย่างครอบคลุม ตั้งแต่บุคคลที่มีสิทธิร้องขอเพื่อให้มีการแต่งตั้งผู้ปกครอง องค์กรและสถานที่ที่จะทำการร้องขอ บุคคลที่จะมีสิทธิได้รับความคุ้มครอง คุณสมบัติและเงื่อนไขในการแต่งตั้งผู้ปกครอง การจดทะเบียนความเป็นผู้ปกครอง แนวทางในการจัดการ มาตรการในการควบคุมและตรวจสอบการจัดการ องค์กรผู้มีอำนาจตรวจสอบ ความผูกพัน ความรับผิดชอบ และมาตรการอื่น ๆ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเมื่อนำมาตรการเหล่านี้มาใช้กับผู้ต้องขังที่ไม่สามารถจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินของตนเองได้แล้ว นับได้ว่าเป็นมาตรการหรือแนวทางที่ช่วยให้ทรัพย์สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำได้รับการจัดการดูแลไปในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ เป็นการป้องกันมิให้ทรัพย์สินของผู้ต้องขังได้รับความเสียหายในระหว่างที่ผู้ต้องขังต้องถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ และเมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษออกไป ผู้ต้องขังจึงย่อมมีทรัพย์สินเพียงพอที่จะใช้เป็นทุนในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้โดยไม่หันกลับมากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก

4.3.2 ประเทศฟิลิปปินส์

การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศฟิลิปปินส์นั้นอยู่ในรูปของการจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตน อันเป็นโทษอย่างหนึ่งที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา (The Revised Penal Code) และเมื่อบุคคลใดถูกจำกัดสิทธิในการจัดการทรัพย์สินของตนแล้ว บุคคลนั้นก็ย่อมมีสถานะเป็นผู้ไร้ความสามารถตามประมวลกฎหมายแพ่งของฟิลิปปินส์ (The Civil Code of the Philippines) ซึ่งจะมีการแต่งตั้งให้บุคคลอื่นเข้าดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ แทนผู้ต้องขัง โดยผู้เขียนจะขอกล่าวถึงรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ตามประมวลกฎหมายอาญาฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (The Revised Penal Code) ซึ่งมีผลใช้บังคับมาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1932³¹⁸ ได้แบ่งแยกโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดไว้ 2 ประเภท³¹⁹ คือ โทษหลัก เช่น โทษประหารชีวิต โทษจำคุกตลอดชีวิต โทษจำคุกโดยมีกำหนดเวลา การเพิกถอนสิทธิหรือคุณสมบัติเป็นการถาวรหรือชั่วคราว เป็นต้น และโทษอีกประเภทหนึ่งคือ โทษเสริม เช่น การเพิกถอนสิทธิหรือคุณสมบัติเป็นการถาวรหรือชั่วคราว (สามารถใช้ได้ในฐานะที่เป็นโทษหลักและโทษเสริม) การสั่งพักราชการ การระงับสิทธิในการลงคะแนนเสียงและได้รับการลงคะแนนเสียง การชดใช้ค่าเสียหาย การริบทรัพย์สินที่ใช้เป็นเครื่องมือและที่เป็นผลประโยชน์มาจากการกระทำความผิด รวมถึงการจำกัดสิทธิทางแพ่ง เป็นต้น

โดยโทษเสริมเรื่องการจำกัดสิทธิทางแพ่ง หรือ Civil interdiction นี้เป็นการจำกัดสิทธิผู้กระทำความผิดในช่วงระยะเวลาที่บุคคลดังกล่าวต้องคำพิพากษาให้จำกัดสิทธิในการเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือสิทธิในการเป็นผู้ปกครอง หรือสิทธิในการดูแลผู้อยู่ในปกครองหรือทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครอง อำนาจที่เกี่ยวกับการสมรส สิทธิในการจัดการทรัพย์สินของตน และสิทธิในการจัดการทรัพย์สินโดยการกระทำใด ๆ หรือการโอนสิทธิหรือกรรมสิทธิ์ในสิ่งต่าง ๆ ในระหว่างที่ยังมีชีวิตอยู่³²⁰

³¹⁸The Revised Penal Code article 1

³¹⁹The Revised Penal Code Title Three Penal Penalites Chapter Two Classification of penalties article 25, see also Ramon C. Aquino, The Revised Penal Code Vol. one, second edition (Manila : Central Book Supply, INC., 1976), p.539.

³²⁰The Revised Penal Code Title Three Penal Penalites Chapter Three Duration and effects of penalties Section Two Effects of the penalties according to their respective nature article 34

เงื่อนไขการใช้โทษเสริมเรื่องการจำกัดสิทธิทางแพ่งปรากฏอยู่ใน 2 ลักษณะ คือ ใช้ในฐานะที่เป็นโทษเสริมของโทษประหารชีวิต (Death; Its accessory penalties) กล่าวคือ เมื่อไม่มีการบังคับตามโทษประหารชีวิต อันเนื่องมาจากการลดโทษหรือมีการอภัยโทษ กฎหมายกำหนดให้ต้องนำโทษเสริมเรื่องการเพิกถอนสิทธิหรือคุณสมบัติโดยบริบูรณ์ (Perpetual absolute disqualification) มาใช้บังคับกับบุคคลที่ต้องโทษดังกล่าวนี้ตลอดชีวิต และให้นำโทษเสริมเรื่องการจำกัดสิทธิทางแพ่ง (Civil interdiction) มาใช้เป็นช่วงระยะเวลา 30 ปี นับแต่วันที่มิคำพิพากษา เว้นแต่จะมีการยกเว้นโทษเสริมให้ไว้เป็นพิเศษ³²¹

และใช้ในฐานะที่เป็นโทษเสริมของโทษจำคุกอย่างถาวรและโทษจำคุกโดยมีกำหนดเวลา (*Reclusión perpetua* and *Reclusión temporal*; Their accessory penalties) กล่าวคือ เมื่อมีการลงโทษจำคุกอย่างถาวรและโทษจำคุกโดยมีกำหนดเวลา ให้นำโทษเสริมเรื่องการจำกัดสิทธิทางแพ่ง (Civil interdiction) มาใช้บังคับกับบุคคลดังกล่าวตลอดชีวิตหรือในช่วงระยะเวลาที่ต้องคำพิพากษา และให้นำโทษเสริมเรื่องการเพิกถอนสิทธิหรือคุณสมบัติโดยบริบูรณ์ (Perpetual absolute disqualification) มาใช้บังคับกับบุคคลดังกล่าวตลอดชีวิต แม้ว่าบุคคลนั้นจะได้รับการยกเว้นจากโทษหลักก็ตาม เว้นแต่จะเป็นการยกเว้นโทษไว้เป็นพิเศษ³²²

เมื่อพิจารณาอัตราโทษของ *Reclusión perpetua* และ *Reclusión temporal* ประกอบแล้ว พบว่าอัตราการลงโทษจำคุกแบบ *Reclusión perpetua* เป็นโทษที่มีอัตราการจำคุกเกินกว่า 20 ปี ถึง 40 ปี และการลงโทษจำคุกแบบ *Reclusión temporal* มีอัตราการจำคุกเกินกว่า 12 ปี ถึง 20 ปี³²³ ส่วนการลงโทษจำคุกที่มีอัตราไม่เกิน 12 ปี ได้แก่ การลงโทษจำคุกแบบ *Prisión mayor* คือ โทษที่มีอัตราการจำคุกเกินกว่า 6 ปี ถึง 12 ปี แบบ *Prisión correccional* คือ โทษที่มี

³²¹The Revised Penal Code Title Three Penal Penalties Chapter Three Duration and effects of penalties Section Three Penalties in which other accessory penalties are inherent article 40, see also Ramon C. Aquino, *supra* note 319, p.557, 651.

³²²The Revised Penal Code Title Three Penal Penalties Chapter Three Duration and effects of penalties Section Three Penalties in which other accessory penalties are inherent article 41, see also Ramon C. Aquino, *supra* note 319, p.557, 651.

³²³The Revised Penal Code Title Three Penal Penalties Chapter Three Duration and effects of penalties Section One. Duration of Penalties article 27, see also OMICS International, “Revised Penal Code of the Philippines.” สืบค้นเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2559, จาก http://research.omicsgroup.org/index.php/Revised_Penal_Code_of_the_Philippines

อัตราโทษจำคุกเกินกว่า 6 เดือน ถึง 6 ปี แบบ *Arresto mayor* คือ โทษที่มีอัตราโทษจำคุกเกินกว่า 1 เดือน ถึง 6 เดือน และแบบ *Arresto menor* คือ โทษที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 1 วัน ถึง 30 วัน³²⁴ นั้น จะเป็นโทษจำคุกที่มีโทษเสริมอย่างอื่นซึ่งมิใช่การจำกัดสิทธิทางแพ่ง³²⁵ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า โทษเสริมเรื่องการตัดสิทธิทางแพ่ง เป็นโทษเสริมที่จะนำไปใช้กับผู้ที่ต้องโทษจำคุกที่มีอัตราโทษจำคุกเกินกว่า 12 ปีขึ้นไป³²⁶ หากผู้ต้องโทษรายใดถูกจำคุกไม่เกิน 12 ปีแล้ว บุคคลดังกล่าวก็ยังคงมีสิทธิทางแพ่งและยังต้องดำเนินการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินที่ตนมีอยู่ภายนอกเรือนจำด้วยตนเอง ไม่ได้รับความคุ้มครองในฐานะที่เป็นผู้ไร้ความสามารถตามกฎหมายแพ่งแต่อย่างใด

นอกจากนี้ หากมีการลงโทษประหารชีวิตกับบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 70 ปีขึ้นไป กฎหมายห้ามมิให้บังคับโทษประหารชีวิตกับบุคคลดังกล่าว แต่ให้นำโทษจำคุกถาวร (*Reclusión perpetua*) และโทษเสริมตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 40 มาใช้บังคับแทน คือ การเพิกถอนสิทธิหรือคุณสมบัติโดยบริบูรณ์ (*Perpetual absolute disqualification*) มาใช้บังคับกับบุคคลที่ต้องโทษดังกล่าวนี้ตลอดชีวิต และให้นำโทษเสริมเรื่องการจำกัดสิทธิทางแพ่ง (*Civil interdiction*) มาใช้เป็นช่วงระยะเวลา 30 ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษา เว้นแต่จะมีการยกเว้นโทษเสริมให้ไว้เป็นพิเศษ³²⁷ ดังนั้น หากบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 70 ปีขึ้นไป เป็นผู้ที่ต้องโทษประหารชีวิต บุคคลดังกล่าวก็ย่อมถูกตัดสิทธิทางแพ่ง ซึ่งรวมถึงสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยตนเองเช่นกัน

เมื่อบุคคลซึ่งต้องโทษจำคุกรายใดเป็นผู้ที่ถูกตัดสิทธิทางแพ่ง (*Civil interdiction*) แล้ว บุคคลนั้นย่อมตกเป็นผู้ไร้ความสามารถตามที่กำหนดไว้ใน *Civil Code of the*

³²⁴The Revised Penal Code Title Three Penal Penalties Chapter Three Duration and effects of penalties Section One. Duration of Penalties article 27, see also OMICS International, *ibid*.

³²⁵The Revised Penal Code Title Three Penal Penalties Chapter Three Duration and effects of penalties Section Three. Penalties in which other accessory penalties are inherent article 42, 43 and 44

³²⁶Arturo M. Tolentino, Commentaries and jurisprudence on the civil code of the Philippines Volume 1, second edition (Manila : Acme Publishing Company, 1960), p.154.

³²⁷The Revised Penal Code Title Three Penal Penalties Chapter Five EXECUTION AND SERVICE OF PENALTIES Section Two Execution of principal penalties article 83

Philippines ด้วย เนื่องจากตามมาตรา 38 แห่งประมวลกฎหมายดังกล่าว ได้กำหนดไว้ว่า ความเป็นผู้เยาว์ ความวิกลจริตหรือสติไม่สมประกอบ หุนหวนเป็นไข้ การประพฤตีสุรุ่ยสุร่าย และการถูกจำกัดสิทธิทางแพ่ง เป็นเหตุในการจำกัดความสามารถในการกระทำ แต่ไม่เป็นข้อยกเว้นภาระหน้าที่หรือหนี้บางประการอันเกิดจากการกระทำของบุคคลในภาวะดังกล่าว หรือจากความสัมพันธ์ในทางทรัพย์สิน เช่น สิทธิเหนือภารยทรัพย์

เหตุแห่งการไร้ความสามารถตามที่ได้แจกแจงไว้ในมาตรา 38 เป็นเพียงการยกตัวอย่างเหตุแห่งการไร้ความสามารถในบางประการเท่านั้น เพราะยังมีอีกหลายสาเหตุที่ปรากฏอยู่ในกฎของศาล และในกฎหมายอื่น ๆ รวมทั้งที่ปรากฏอยู่ในมาตรา 39 วรรค 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งนี้ด้วย³²⁸ โดยมาตรา 39 วรรค 1 ได้กำหนดไว้ว่า ในกรณีดังต่อไปนี้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือจำกัดความสามารถในการกระทำ ได้แก่ อายุ ความวิกลจริต ความไม่สมประกอบ หุนหวนเป็นไข้ การต้องโทษ การประพฤตีสุรุ่ยสุร่าย ความสัมพันธ์ในครอบครัว การเป็นคนต่างด้าว การเป็นผู้ไม่อยู่ การเป็นบุคคลล้มละลายและการเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน ทั้งนี้ ผลของการตกอยู่ในกรณีดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายนี้ ประมวลกฎหมายอื่น ข้อบังคับของศาล และในกฎหมายเฉพาะ แต่ห้ามมิให้จำกัดความสามารถในการกระทำด้วยเหตุอันเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาหรือความคิดเห็นทางการเมือง

ผู้ไร้ความสามารถตามประมวลกฎหมายแพ่งนี้ จะถูกจำกัดความสามารถในการทำสัญญา หรือก่อนหรือหน้าที่ที่เกิดขึ้นจากสัญญาเท่านั้น³²⁹ หากเป็นหนี้หรือหน้าที่ที่เกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย เช่น หนี้ที่เกี่ยวกับภาษี หนี้ที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ในทางทรัพย์สินอันได้แก่สิทธิเหนือภารยทรัพย์ต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นโดยผลของกฎหมายนั้น ผู้ไร้ความสามารถก็ยังคงมีหน้าที่หรือมีภาระผูกพันที่จะต้องดำเนินการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้อยู่ การถูกจำกัดความสามารถตรงนี้มีได้ทำให้บุคคลดังกล่าวหลุดพ้นหรือถูกจำกัดความสามารถที่จะก่อหนี้ประเภทนี้ขึ้นมาแต่อย่างใด³³⁰ รวมทั้งหนี้

³²⁸ Arturo M. Tolentino, *supra note* 326, p.157., see also Ulysses, “Civil Code of the Philippines.” สืบค้นเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2559, จาก <http://ulyssescivilcode.blogspot.com/>

³²⁹ Arturo M. Tolentino, *ibid.*, p.151.

³³⁰ *ibid.*, p.156.

ที่เกิดขึ้นมาจากการละเมิด หนี้เสมือนละเมิด (Quasi - delict) และหนี้เสมือนสัญญา (Quasi - contract) ด้วย³³¹

อย่างไรก็ตาม มีเหตุแห่งการไร้ความสามารถในบางกรณีเท่านั้นที่จะส่งผลให้บุคคลที่มีเหตุดังกล่าวตกเป็นผู้ไร้ความสามารถโดยอัตโนมัติ โดยไม่จำเป็นต้องมีการร้องขอต่อศาลให้บุคคลนั้น ๆ ตกเป็นผู้ไร้ความสามารถก่อนแต่อย่างใด อันได้แก่ เหตุแห่งความเป็นผู้เยาว์ และการจำกัดสิทธิทางแพ่ง (Civil interdiction)³³² อันเป็นโทษเสริมที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกกว่า 12 ปีขึ้นไปนั่นเอง ดังนั้น เมื่อผู้ต้องขังรายใดต้องโทษจำคุกเกินกว่า 12 ปีขึ้นไป บุคคลนั้นย่อมตกเป็นผู้ไร้ความสามารถตามกฎหมายแพ่งโดยอัตโนมัติหรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถไปโดยผลของกฎหมายในทันทีที่ต้องโทษจำคุกในทางอาญา อำนาจหน้าที่ในการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังจึงตกอยู่ที่ผู้ปกครอง (a guardian) ของบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ปกครองได้เข้ามาดูแลสิทธิและผลประโยชน์ต่าง ๆ ของผู้ไร้ความสามารถ³³³ โดยมีศาลเข้ามาควบคุมตรวจสอบการดำเนินการจัดการของผู้ปกครองอีกชั้นหนึ่ง เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายขึ้นกับทรัพย์สินของผู้ไร้ความสามารถอันเนื่องมาจากการดำเนินการจัดการดังกล่าวด้วย³³⁴

สำหรับการแต่งตั้งผู้ปกครอง อำนาจหน้าที่ มาตรการในการควบคุมตรวจสอบการดำเนินการ การสิ้นสุดการเป็นผู้ปกครอง และเรื่องอื่น ๆ นั้นได้มีการกำหนดไว้เป็นพิเศษต่างหากในกฎของศาล (Rules of Court) ตั้งแต่ข้อที่ 92 ถึงข้อที่ 97 เรื่อง หลักทั่วไปว่าด้วยผู้ปกครองและความปกครอง โดยผู้เขียนจะแบ่งรายละเอียดในเรื่องต่าง ๆ อันเกี่ยวกับผู้ปกครองและความปกครองออกเป็นทั้งหมด 7 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. นิยามคำว่า ไร้ความสามารถ

ภายใต้กฎนี้ คำว่า “ไร้ความสามารถ” รวมถึงผู้ที่ได้รับโทษในการถูกตัดสิทธิในทางแพ่ง (the penalty of civil interdiction) หรือบุคคลซึ่งต้องอยู่ในสถานพยาบาลเพราะเป็นโรคเรื้อน ผู้ที่มีความประพฤตีสຸຍສຸຍຸຍຸຍ ผู้ที่หูหนวกเป็นใบ้ ผู้ที่ไม่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้ คน

³³¹ *ibid.*, p.156., see also “A. PERSONS.” สืบค้นเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2559, จาก <https://cybaroperations.wordpress.com/notes-on-philippine-civil-law/civil-law-reviewer-by-ruben-f-balane/persons/>

³³² Arturo M. Tolentino, *ibid.*, p.158.

³³³ “Law Philippines : Guardianship.” สืบค้นเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2559, จาก <http://lawphil.blogspot.com/2016/05/guardianship.html>

³³⁴ *ibid.*, see also Arturo M. Tolentino, *supra note* 326, p.159.

วิกลจริต แม้ว่าบุคคลนั้นจะมิได้มีอาการจิตวิกลอยู่ตลอดเวลา และผู้ที่มีใช้คนวิกลจริต แต่เป็นผู้ที่ไม่สามารถดูแลตัวเองและจัดการทรัพย์สินของตนเองได้ ด้วยเหตุแห่งอายุ ความเจ็บป่วย มีภาวะจิตบกพร่อง และบุคคลอื่นใดในทำนองเดียวกันกับที่กล่าวมาซึ่งอาจถูกบุคคลอื่นหลอกหลวงและเข้ามาแสวงหาประโยชน์ได้โดยง่าย³³⁵

2. เรื่องเขตอำนาจศาล

การพิจารณาเกี่ยวกับความปกครองบุคคลหรือทรัพย์สินของผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถให้กระทำในศาลชั้นต้นของจังหวัด หรือได้รับการพิจารณาในศาลแขวงของเมือง หรือได้รับการพิจารณาในศาลเทศบาลของเมืองที่ผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถอาศัยอยู่ และถ้าบุคคลดังกล่าวอาศัยอยู่ในต่างประเทศ ให้ศาลชั้นต้นของจังหวัดที่ทรัพย์สินหรือส่วนหนึ่งของทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าวที่ตั้งอยู่เป็นศาลที่มีเขตอำนาจ อย่างไรก็ตาม ถ้าทรัพย์สินของผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถมีมูลค่าเกินกว่าที่จะอยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวงหรือศาลเทศบาล ให้กรณีดังกล่าวได้รับการพิจารณาที่ศาลชั้นต้น สำหรับกระบวนการแต่งตั้งผู้ปกครองในเมืองมะนิลา ให้ดำเนินการที่ศาลเยาวชนและครอบครัว³³⁶

ศาลซึ่งมีอำนาจรับคำร้องขอแต่งตั้งผู้ปกครองอาจโอนอำนาจการพิจารณาไปยังศาลจังหวัดหรือเมืองอื่นซึ่งอสังหาริมทรัพย์ของผู้ที่อยู่ในปกครองได้มาตั้งอยู่ในเขตศาลนั้น ๆ ก็ได้ หากปรากฏว่าบุคคลดังกล่าวได้ย้ายถิ่นที่อยู่ไปยังที่แห่งนั้นโดยสุจริต และเมื่อมีการโอนอำนาจการพิจารณาคำร้องแล้ว ให้ศาลผู้รับโอนมีอำนาจเต็มในการดำเนินการพิจารณาต่อไป โดยไม่ต้องชำระค่าธรรมเนียมศาลเพิ่มเติม³³⁷

3. เรื่องการแต่งตั้งผู้ปกครอง โดยสามารถแบ่งการพิจารณาออกได้เป็น 5 ส่วนได้แก่

ส่วนที่ 1 บุคคลที่สามารถร้องขอให้มีการแต่งตั้งผู้ปกครองสำหรับผู้ที่อยู่ในประเทศฟิลิปปินส์ ได้แก่ ญาติ เพื่อน หรือผู้ที่ทำการแทนในนามของผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถที่ไม่

³³⁵ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 92 Venue Section 2 Meaning of word “incompetent”.

³³⁶ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 92 Venue Section 1 Where to institute proceedings., see also “Law Philippines : Guardianship.”, *supra* note 333

³³⁷ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 92 Venue Section 3 Transfer of venue.

มิบิดามารดาหรือไม่มีผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือผู้เยาว์สามารถยื่นคำร้องโดยตนเองได้หากมีอายุ 14 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป โดยอาจทำการร้องขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจในการแต่งตั้งผู้ปกครองสำหรับการดูแลบุคคลหรือทรัพย์สิน หรือดูแลทั้งบุคคลและทรัพย์สินของผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถ แล้วแต่กรณี รวมทั้งเจ้าพนักงานของ the Federal Administration of the United States ในประเทศฟิลิปปินส์ อาจยื่นคำร้องขอแทนผู้อยู่ในปกครอง และผู้บัญชาการของสถาบันสุขภาพ (the Director of Health) สามารถยื่นคำร้องขอแทนบุคคลวิกลจริตที่ต้องรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลหรือยื่นคำร้องขอแทนผู้ที่เป็นโรคเรื้อรังก็ได้³³⁸

ในกรณีของบุคคลซึ่งจะต้องอยู่ภายใต้การปกครองนั้นไม่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศฟิลิปปินส์ แต่ยังคงมีกองทรัพย์อยู่ภายในประเทศ ญาติ เพื่อน หรือผู้มีส่วนได้เสียหรือคาดว่าจะมีส่วนได้เสียในกองทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าว อาจยื่นคำร้องขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจในการแต่งตั้งผู้ปกครองเพื่อดูแลกองทรัพย์สินนั้น และหลังจากที่ได้มีการแจ้งความไปยังบุคคลดังกล่าวโดยวิธีการที่ศาลเห็นว่าถูกต้องแล้ว เช่น โดยการประกาศลงโฆษณา หรือด้วยวิธีการอื่น และถ้าศาลรับฟังจนเป็นที่พอใจว่าบุคคลนั้นเป็นผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถที่มีความจำเป็นหรือเพื่อความสะดวกที่จะต้องมีผู้ปกครอง ศาลอาจแต่งตั้งผู้ปกครองขึ้นดูแลกองทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าวได้³³⁹

ส่วนที่ 2 เนื้อหาในคำร้อง คำร้องขอเพื่อให้แต่งตั้งผู้ปกครองจะต้องปรากฏเนื้อหาดังต่อไปนี้ เท่าที่ผู้ยื่นคำร้องขอทราบ

- (ก) เขตอำนาจศาลตามความจริง
- (ข) ความเป็นผู้เยาว์หรือความเป็นผู้ไร้ความสามารถที่แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นหรือความสะดวกในการแต่งตั้ง
- (ค) ชื่อ อายุ และภูมิลำเนา ของญาติหรือของผู้ที่ดูแลผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถ
- (ง) มูลค่าโดยประมาณและลักษณะของทรัพย์สิน
- (จ) ชื่อของบุคคลซึ่งได้รับการร้องขอให้เป็นผู้ปกครอง

³³⁸ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 93 Appointment of Guardians Section 1 Who may petition for appointment of guardian for resident., see also “Law Philippines : Guardianship.”, *supra* note 333

³³⁹ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 93 Appointment of Guardians Section 6 When and how guardian for nonresident appointed. Notice.

คำร้องขอนั้นจะต้องได้รับการยืนยันด้วยว่าเป็นความจริง แต่ข้อบกพร่องในคำขอหรือการยืนยันนั้นไม่มีผลทำให้คำร้องขอในการแต่งตั้งผู้ปกครองดังกล่าวสิ้นผลไป³⁴⁰

ส่วนที่ 3 การกำหนดเวลาเพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้ปกครอง การแจ้งความดังกล่าวไปยังบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การคัดค้านคำร้องขอ และการทำคำสั่งตามคำขอ กล่าวคือ เมื่อมีการยื่นคำร้องขอให้มีการแต่งตั้งผู้ปกครอง ศาลจะต้องกำหนดเวลาและสถานที่เพื่อรับฟังความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ และจะต้องแจ้งความดังกล่าวไปยังบุคคลที่อ้างไว้ในคำร้องขอ รวมทั้งผู้เยาว์ที่มีอายุตั้งแต่ 14 ปีขึ้นไปหรือผู้ไร้ความสามารถนั้น โดยอาจแจ้งความดังกล่าวเป็นการทั่วไปหรือเป็นการเฉพาะก็ได้³⁴¹ ทั้งนี้ ผู้มีส่วนได้เสียทุกคนอาจยื่นคำคัดค้านคำร้องขอเป็นหนังสือต่อศาลได้ โดยประเด็นที่จะคัดค้านนั้นต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นผู้เยาว์ หรือความสามารถของผู้ไร้ความสามารถ หรือความไม่เหมาะสมของบุคคลที่ถูกร้องขอให้เป็นผู้ปกครอง และอาจขอให้มีการยกเลิกคำร้องขอนั้น หรือขอให้มีการแต่งตั้งตนหรือผู้ที่ระบุชื่อไว้ในคำคัดค้านเป็นผู้ปกครองของผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถก็ได้³⁴²

เมื่อจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นตามคำร้องขอ บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าไร้ความสามารถจะต้องมาปรากฏตัวต่อศาลหากสามารถกระทำเช่นนั้นได้ และจะต้องแสดงให้เห็นว่าตนได้รับหนังสือการแจ้งความดังกล่าวแล้ว หลังจากนั้นศาลจะต้องรับฟังพยานหลักฐานสนับสนุนข้ออ้างของทั้งสองฝ่าย และหากบุคคลที่ถูกร้องขอให้มีการแต่งตั้งผู้ปกครองให้เป็นผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถ ศาลจะต้องแต่งตั้งผู้ปกครองที่มีความเหมาะสมกับบุคคลหรือทรัพย์สินหรือทั้งบุคคลและทรัพย์สิน โดยให้มีอำนาจและหน้าที่ตามที่กำหนด³⁴³

ส่วนที่ 4 กรณีที่กำหนดให้บิดามารดาเป็นผู้ปกครองของบุตร กล่าวคือ เมื่อทรัพย์สินของบุตรที่อยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของบิดามารดานั้นมีมูลค่าไม่เกิน 2,000 เปโซ ให้บิดาหรือมารดาเป็นผู้ปกครองตามกฎหมายโดยไม่จำเป็นต้องมีการแต่งตั้งจากศาลแต่อย่างใด แต่ถ้า

³⁴⁰ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 93 Appointment of Guardians Section 2 Contents of petition.

³⁴¹ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 93 Appointment of Guardians Section 3 Court to set time for hearing. Notice thereof.

³⁴² Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 93 Appointment of Guardians Section 4 Opposition to petition.

³⁴³ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 93 Appointment of Guardians Section 5 Hearing and order for letters to issue.

ทรัพย์สินของบุตรมีมูลค่าเกินกว่า 2,000 เปโซ บิดาหรือมารดาจะต้องได้รับการพิจารณาให้เป็นผู้ปกครองเพื่อดูแลทรัพย์สินของบุตร โดยมีหน้าที่และภาระผูกพันภายใต้กฎหมายนี้ และจะต้องมีการยื่นคำร้องขอตามที่กำหนดไว้ในส่วนที่ 2 แห่งกฎนี้ด้วย อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีเหตุอันควร ศาลอาจแต่งตั้งบุคคลอื่นขึ้นเป็นผู้ปกครองของบุคคลดังกล่าวก็ได้³⁴⁴

และส่วนที่ 5 คำสั่งหรือคำพิพากษาใด ๆ ภายใต้กฎหมายนี้ จะต้องจัดให้มีการบันทึกลงในทะเบียนราษฎรของเขตเทศบาลหรือเมืองที่ผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถมีภูมิลำเนาอยู่ หรือเขตที่ทรัพย์สินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนของบุคคลดังกล่าวนั้นตั้งอยู่³⁴⁵

4. ข้อผูกพันในการเข้าจัดการทรัพย์สินของผู้ปกครอง สามารถแบ่งการพิจารณาออกได้เป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อผูกพันที่จะต้องให้ไว้ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งแต่งตั้งผู้ปกครอง กล่าวคือ ก่อนที่จะแต่งตั้งให้ผู้ปกครองเข้าทำหน้าที่จัดการทรัพย์สิน หรือก่อนที่จะมีหนังสือแต่งตั้งผู้ปกครอง บุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ปกครองจะมีข้อผูกพันตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดดังต่อไปนี้³⁴⁶

(ก) จะต้องส่งบัญชีรายการทรัพย์สินที่ถูกต้องตามความเป็นจริงที่แล้วเสร็จต่อศาลภายใน 3 เดือน โดยบัญชีนั้นจะต้องระบุถึงอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ของผู้อยู่ในปกครอง ที่อยู่ในความครอบครองหรือรู้ว่าอยู่ในความครอบครองของผู้อยู่ในปกครอง หรืออยู่ในความครอบครองหรือรู้ว่าอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นซึ่งครอบครองไว้แทนผู้อยู่ในปกครอง³⁴⁷

³⁴⁴ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 93 Appointment of Guardians Section 7 Parents as guardians., see also “Law Philippines : Guardianship.”, *supra note* 333

³⁴⁵ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 93 Appointment of Guardians Section 8 Service of judgment.

³⁴⁶ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 94 Bonds of Guardians Section 1 Bond to be given before issuance of letters. Amount. Conditions., see also “Law Philippines : Guardianship.”, *supra note* 333

³⁴⁷ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 94 Bonds of Guardians Section 1 (a) Bond to be given before issuance of letters. Amount. Conditions.

(ข) จะต้องดำเนินการจัดการไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และจะต้องจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินตามที่ภูนี้กำหนดไว้เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้อยู่ในปกครอง รวมทั้งจะต้องให้การดูแลคุ้มครองและให้การศึกษแก่ผู้อยู่ในปกครองด้วย³⁴⁸

(ค) จะต้องจัดทำบัญชีรายการทรัพย์สินทั้งหมดของผู้อยู่ในปกครองที่อยู่ในการจัดการของตน รวมทั้งวิธีการดำเนินการจัดการและผลประโยชน์ที่ได้มาจากการจัดการดังกล่าว และให้ส่งต่อศาลตามระยะเวลาที่ภูนี้หรือตามที่ศาลกำหนดไว้ และเมื่อหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินซึ่งกำหนดไว้ในบัญชีที่เสนอต่อศาลนั้นสิ้นสุดลง บุคคลดังกล่าวจะต้องส่งมอบ ทรัพย์สิน ผลที่ได้จากการจัดการทรัพย์สิน และจำนวนเงินทั้งหมดซึ่งอยู่ในความดูแล หรือสิ่งอื่นใดที่อยู่ในการจัดการของตนไปยังบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมายในการเข้าดำเนินการจัดการดูแลทรัพย์สินเหล่านั้นต่อจากตน³⁴⁹

(ง) จะต้องปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่ศาลมีคำสั่ง³⁵⁰

ส่วนที่ 2 การเรียกร้องข้อผูกพันใหม่และการสิ้นผลไปแห่งข้อผูกพันเดิม กล่าวคือ เมื่อใดก็ตามที่ศาลเห็นว่ามีความจำเป็น ศาลอาจเรียกร้องให้ผู้ปกครองต้องจัดหาข้อผูกพันให้ใหม่ และอาจสั่งให้มีการยกเลิกไปซึ่งข้อผูกพันที่มีอยู่เดิมได้ หากศาลได้แจ้งความเหล่านั้นไปยังผู้มีส่วนได้เสียแล้ว และไม่ปรากฏว่ามีบุคคลใดได้รับความเสียหายในผลประโยชน์แห่งทรัพย์สินจากข้อผูกพันเดิมเหล่านั้น³⁵¹

ส่วนที่ 3 การยื่นและการฟ้องคดีเกี่ยวกับข้อผูกพัน กล่าวคือ ข้อผูกพันต่าง ๆ ที่ผู้ปกครองได้ให้ไว้จะต้องยื่นต่อสำนักงานศาล และในกรณีที่มีการผิดเงื่อนไขข้อผูกพันใด ๆ บุคคลดังกล่าวอาจถูกฟ้องดำเนินการพิจารณาคดีในศาลเดียวกัน หรือจะแยกฟ้องเป็นคดีต่างหากก็ได้ ทั้งนี้

³⁴⁸ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 94 Bonds of Guardians Section 1 (b) Bond to be given before issuance of letters. Amount. Conditions.

³⁴⁹ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 94 Bonds of Guardians Section 1 (c) Bond to be given before issuance of letters. Amount. Conditions.

³⁵⁰ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 94 Bonds of Guardians Section 1 (d) Bond to be given before issuance of letters. Amount. Conditions.

³⁵¹ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 94 Bonds of Guardians Section 2 When new bond may be required and old sureties discharged.

เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้ที่อยู่ในปกครองหรือของบุคคลอื่นซึ่งมีส่วนได้เสียในกองทรัพย์สินของผู้ที่อยู่ในปกครองอันชอบด้วยกฎหมาย³⁵²

5. เรื่องอำนาจในการจำหน่ายและการก่อภาระติดพันในทรัพย์สิน สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 คำร้องขอของผู้ปกครองในการจำหน่ายหรือก่อภาระติดพันในทรัพย์สิน กล่าวคือ เมื่อรายได้จากทรัพย์สินที่อยู่ภายใต้การปกครองนั้นไม่เพียงพอแก่การเลี้ยงดูผู้ผู้อยู่ในปกครองและครอบครัวของผู้ผู้อยู่ในปกครอง หรือไม่เพียงพอแก่การเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่ผู้ผู้อยู่ในปกครองที่เป็นผู้เยาว์ หรือเมื่อการขาย การจำนอง หรือการก่อภาระติดพันอื่น ๆ ในอสังหาริมทรัพย์หรือส่วนหนึ่งส่วนใดในอสังหาริมทรัพย์นั้นจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ผู้อยู่ในปกครอง และการดำเนินการเหล่านั้นจะเป็นประโยชน์หรือเป็นการลงทุนที่ก่อให้เกิดรายได้ หรือเพื่อพัฒนาหรือทำให้เกิดความมั่นคงในอสังหาริมทรัพย์ของผู้ผู้อยู่ในปกครอง ผู้ปกครองอาจเสนอคำร้องต่อศาลซึ่งแต่งตั้งตนขึ้นเป็นผู้ปกครองและขอให้มีการจำหน่ายหรือก่อภาระติดพันในทรัพย์สินของผู้ผู้อยู่ในปกครอง³⁵³

ถ้าศาลเห็นว่า การจำหน่ายหรือการก่อภาระติดพันในทรัพย์สินนั้นมีความจำเป็น หรือจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ผู้อยู่ในปกครอง ศาลจะต้องมีคำสั่งไปยังบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับผู้ผู้อยู่ในปกครองและผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินของผู้ผู้อยู่ในปกครอง เพื่อให้บุคคลดังกล่าวมาแสดงถึงเหตุผลที่ศาลไม่ควรมีคำสั่งอนุญาตให้จำหน่ายหรือก่อภาระติดพันในทรัพย์สินของผู้ผู้อยู่ในปกครอง ณ สถานที่และเวลาอันควร³⁵⁴

ส่วนที่ 2 การรับฟังความเห็นในการออกคำสั่ง และค่าฤชาธรรมเนียม กล่าวคือ ตามเวลาและสถานที่ที่ศาลกำหนดให้มาแสดงเหตุผลนั้น ศาลจะต้องรับฟังพยานหลักฐาน และข้อกล่าวอ้างของผู้ยื่นคำร้อง บุคคลที่มีความใกล้กับผู้ผู้อยู่ในปกครอง หรือผู้มีส่วนได้เสียอื่น รวมทั้งพยานบุคคลของทั้งสองฝ่าย โดยศาลจะต้องทำคำสั่งอนุญาตหรือปฏิเสธคำขอตามคำร้องเมื่อพิจารณา

³⁵² Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 94 Bonds of Guardians Section 3 Bonds to be filed. Actions thereon.

³⁵³ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 95 Selling and Encumbering Property of the Ward Section 1 Petition of guardian for leave to sell or encumber estate.

³⁵⁴ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 95 Selling and Encumbering Property of the Ward Section 2 Order to show cause thereupon.

ถึงผลประโยชน์สูงสุดของผู้อยู่ในปกครอง และจะต้องมีคำสั่งเรื่องการจ่ายค่าฤชาธรรมเนียมในการรับฟังความคิดเห็นตามความเป็นจริงด้วย³⁵⁵

ส่วนที่ 3 เนื้อหาในคำสั่งเพื่อการจำหน่ายหรือการก่อภาระติดพันในทรัพย์สินและระยะเวลาการมีผลของคำสั่ง รวมทั้งข้อผูกพัน กล่าวคือ เมื่อศาลพิจารณาและปรากฏว่า ในการจำหน่ายหรือการก่อภาระติดพันในทรัพย์สินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนนั้นมีความจำเป็นหรือจะเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของผู้อยู่ในปกครอง ศาลจะต้องมีคำสั่งให้จำหน่ายหรือให้ก่อภาระติดพันนั้น

กระบวนดังกล่าวจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการใช้จ่ายเลี้ยงดูผู้อยู่ในปกครองหรือครอบครัวของผู้อยู่ในปกครอง หรือเพื่อการศึกษาของผู้อยู่ในปกครองที่ยังเป็นผู้เยาว์หรือเพื่อประโยชน์อื่นใดในลักษณะเดียวกัน หรือเป็นการลงทุนเพื่อประโยชน์เดียวกันกับที่กล่าวมา และคำสั่งเรื่องดังกล่าวนี้จะต้องระบุสาเหตุแห่งความจำเป็นหรือผลประโยชน์ของการจำหน่ายหรือการก่อภาระติดพันในทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครองของบุคคลด้วย ทั้งนี้ ศาลอาจมีคำสั่งให้เอาทรัพย์สินนั้นออกจำหน่ายในที่สาธารณะหรือเอกชนก็ได้ ภายใต้เงื่อนไขเรื่องเวลาและวิธีการในการชำระเงิน รวมทั้งการแบ่งการชำระเงินด้วย โดยเป็นดุลพินิจที่ศาลจะกำหนดเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้อยู่ในปกครอง นอกจากนี้ ยังกำหนดให้ข้อผูกพันเดิมของผู้ปกครองเป็นหลักประกันในการดำเนินการจัดจำหน่ายด้วยก็ได้ แต่ในกรณีที่ศาลเห็นว่าจะเป็นการเป็นประโยชน์ต่อผู้อยู่ในปกครอง ศาลอาจเรียกให้ผู้ปกครองต้องให้ข้อผูกพันเพิ่มเติมสำหรับการทำคำสั่งอนุญาตให้ทำการจำหน่ายทรัพย์สินนั้น แต่ไม่มีคำสั่งที่อนุญาตให้มีการจำหน่ายใดจะมีผลบังคับเกินกว่า 1 ปี นับแต่วันที่มีการอนุญาตเช่นนั้น³⁵⁶

และส่วนที่ 4 ศาลอาจมีคำสั่งให้ดำเนินการลงทุนและจัดการทรัพย์สินได้เองโดยตรง กล่าวคือ ศาลอาจมีคำสั่งอนุญาตและกำหนดให้ผู้ปกครองมีอำนาจในการดำเนินการจำหน่ายหรือก่อภาระติดพันในทรัพย์สิน หรือดำเนินการอื่นใดอันเกี่ยวกับเงินของผู้อยู่ในปกครองที่อยู่ในความดูแลของบุคคลดังกล่าว หรือดำเนินการอื่นใดอันเกี่ยวกับบอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินอื่น ๆ อัน

³⁵⁵ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 95 Selling and Encumbering Property of the Ward Section 3 Hearing on return of order. Costs.

³⁵⁶ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 95 Selling and Encumbering Property of the Ward Section 4 Contents of order for sale or encumbrance, and how long effective. Bond.

เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้อยู่ในปกครอง และศาลยังอาจมีคำสั่งให้มีการจัดการ การลงทุน และการจำหน่ายทรัพย์สินตามพฤติการณ์ที่กำหนดไว้ด้วยก็ได้³⁵⁷

6. เรื่องอำนาจและหน้าที่ทั่วไปของผู้ปกครอง โดยสามารถแบ่งการพิจารณาออกได้เป็น 8 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 อำนาจในการปกครอง กล่าวคือ ผู้ปกครองที่ได้รับการแต่งตั้งนั้นมีอำนาจหน้าที่ในการดูแลและคุ้มครองบุคคลที่อยู่ในความปกครองของตนและมีอำนาจในการจัดการทรัพย์สิน หรือมีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครองแต่เพียงอย่างเดียว แล้วแต่กรณี แต่ถ้าเป็นผู้ปกครองของบุคคลซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ ให้ผู้ปกครองนั้นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินทั้งหมดของผู้อยู่ในปกครองซึ่งมีอยู่ในประเทศฟิลิปปินส์ และไม่มีศาลใดที่จะมีอำนาจมากกว่าศาลที่แต่งตั้งผู้ปกครองรายนั้นขึ้น³⁵⁸

ส่วนที่ 2 อำนาจในการชำระหนี้ของผู้อยู่ในปกครอง กล่าวคือ ผู้ปกครองทุกคนจะต้องชำระหนี้ของผู้อยู่ในปกครอง โดยให้ชำระจากสังหาริมทรัพย์และจากรายได้ที่เกิดขึ้นจากสังหาริมทรัพย์ของผู้อยู่ในปกครอง แต่ถ้าไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะนำมาชำระหนี้ได้ไซ้ ให้ชำระจากเงินที่ได้รับมาจากการขายสังหาริมทรัพย์หรือการก่อภาระติดพันตามคำสั่งศาล³⁵⁹

ส่วนที่ 3 การจัดทำบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน การรวบรวมหนี้สิน และการฟ้องร้องคดีแทนผู้อยู่ในปกครอง กล่าวคือ ผู้ปกครองจะต้องจัดทำบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินทั้งหมดของผู้อยู่ในปกครอง การทวงถามการชำระหนี้ การเรียกร้องหนี้ที่ถึงกำหนดชำระ หรือถ้าศาลอนุญาต ผู้ปกครองอาจปลดหนี้ให้กับลูกหนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ได้ เมื่อพิจารณาถึงความเป็น

³⁵⁷ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 95 Selling and Encumbering Property of the Ward Section 5 Court may order investment of proceeds and direct management of estate.

³⁵⁸ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 96 General Powers and Duties of Guardians Section 1 To what guardianship shall extend.

³⁵⁹ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 96 General Powers and Duties of Guardians Section 2 Guardian to pay debts of ward.

ธรรมและผลประโยชน์ที่ผู้อยู่ในปกครองได้รับมาแล้ว นอกจากนี้ ผู้ปกครองอาจฟ้องร้องดำเนินคดีแทนผู้อยู่ในปกครองได้ เว้นแต่จะมีการแต่งตั้งบุคคลอื่นขึ้นเพื่อดำเนินการดังกล่าวนั้นแล้ว³⁶⁰

ส่วนที่ 4 หน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินด้วยความระมัดระวังและหน้าที่การเลี้ยงดูผู้อยู่ในปกครอง กล่าวคือ ผู้ปกครองจะต้องจัดการทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครองไปด้วยความระมัดระวังและปราศจากความเสียหาย และจะต้องใช้รายได้และผลกำไรที่ได้รับมาจากการจัดการนั้น ครอบคลุมเท่าที่จำเป็น อันเป็นไปเพื่อความสะดวกและการดูแลผู้อยู่ในปกครองและครอบครัวของผู้อยู่ในปกครอง ถ้าในกรณีที่รายได้และผลกำไรไม่เพียงพอสำหรับวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้ปกครองอาจจำหน่ายหรือก่อภาระติดพันในอสังหาริมทรัพย์ได้ตามที่ศาลมีคำสั่งอนุญาต และดำเนินการอื่น ๆ ได้ตามที่จำเป็นเพื่อการเลี้ยงดูบุคคลเหล่านั้น³⁶¹

ส่วน 5 อำนาจของผู้ปกครองในการเข้าร่วมการดำเนินการแบ่งทรัพย์สิน หลังจากที่ได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นแล้ว กล่าวคือ ศาลอาจมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้ปกครองเข้าร่วมตกลงแบ่งอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่ผู้อยู่ในปกครองมีสิทธิร่วมกับบุคคลอื่นได้ แต่ก่อนที่ศาลจะอนุญาตให้ผู้ปกครองมีอำนาจเช่นนั้น ศาลต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวแล้ว โดยศาลจะต้องแจ้งข้อความไปยังบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับผู้อยู่ในปกครอง และจัดให้มีการไต่สวนถึงความจำเป็นและความเหมาะสมของการดำเนินการนั้น³⁶²

ส่วนที่ 6 การดำเนินการในกรณีที่มีเหตุสงสัยว่าจะมีการยกยอกหรือปิดบังซ่อนเร้นทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครอง กล่าวคือ เมื่อมีการร้องเรียนโดยผู้ปกครอง ผู้อยู่ในปกครอง หรือบุคคลซึ่งมีส่วนได้เสียหรือคาดว่าจะมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครองในฐานะที่เป็นเจ้าหนี้ ทายาท หรือบุคคลที่สงสัยว่าจะมีการยกยอก ปิดบังซ่อนเร้น หรือยกย้ายไปซึ่งเงิน สิ่งของ ประโยชน์อย่างอื่น หรือตราสารที่เป็นของผู้อยู่ในปกครองหรือที่เป็นทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครอง ศาลอาจออก

³⁶⁰ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 96 General Powers and Duties of Guardians Section 3 Guardian to settle accounts, collect debts, and appear in actions for ward.

³⁶¹ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 96 General Powers and Duties of Guardians Section 4 Estate to be managed frugally, and proceeds applied to maintenance of ward.

³⁶² Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 96 General Powers and Duties of Guardians Section 5 Guardian may be authorized to join in partition proceedings after hearing.

หมายเรียกบุคคลที่ต้องสงสัยมาทำการไต่สวนเกี่ยวกับเงิน สิ่งของ ประโยชน์อย่างอื่น หรือตราสาร และศาลจะต้องมีคำสั่งใด ๆ เพื่อคุ้มครองทรัพย์สินของผู้ที่อยู่ในปกครองจากการยกยอก ปิดบังซ่อนเร้น หรือยกย้ายนั้น³⁶³

ส่วนที่ 7 รายการทรัพย์สินและบัญชีของผู้ที่อยู่ในปกครอง และการประเมินมูลค่าทรัพย์สินดังกล่าว กล่าวคือ ผู้ปกครองจะต้องแสดงรายการทรัพย์สินของผู้ที่อยู่ในปกครองต่อศาล ภายใน 3 เดือนหลังจากที่มีการแต่งตั้งผู้ปกครองขึ้น และจะต้องกระทำดังวามนี้ต่อไปทุก ๆ 1 ปี ในกรณีที่ผู้มีส่วนได้เสียร้องขอ ผู้ปกครองจะต้องแสดงรายการทรัพย์สินต่อผู้มีส่วนได้เสียเหล่านั้นด้วย ทั้งนี้ ผู้ปกครองจะต้องสาบานถึงความถูกต้องแท้จริงแห่งรายการทรัพย์สินและบัญชีที่ตนได้เสนอมา

ทรัพย์สินทั้งหมดของผู้ที่อยู่ในปกครองที่ผู้ปกครองระบุไว้ในรายการทรัพย์สินที่ยื่นต่อศาลในครั้งแรกจะต้องจัดให้มีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินเหล่านั้น และในขั้นตอนของการประเมิน ศาลจะเรียกผู้เชี่ยวชาญหนึ่งคนหรือหลายคนซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการประเมินภาษีมรดก เข้ามาประเมินมูลค่าของทรัพย์สินของผู้ที่อยู่ในปกครองด้วยก็ได้ และทรัพย์สินของผู้ที่อยู่ในปกครองใดที่ไม่ได้ปรากฏอยู่ในรายการทรัพย์สินที่มีการเสนอมานั้นได้ถูกค้นพบ หรือมีการรับช่วงต่อ หรือผู้อยู่ในปกครองได้รับโอนมาในภายหลัง กรณีดังกล่าวก็จะต้องจัดให้มีการจัดทำรายการทรัพย์สินและมีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินเช่นเดียวกัน โดยจะต้องกระทำให้แล้วเสร็จภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่ถูกค้นพบ รับช่วงต่อ หรือได้ทรัพย์สินนั้นมา เพื่อเป็นการรับรองความถูกต้องและความปลอดภัยในบรรดาทรัพย์สินเหล่านั้น³⁶⁴ และ

ส่วนที่ 8 การนำเสนอบัญชีของผู้ปกครองเพื่อจัดให้มีการชำระหนี้ ค่าใช้จ่าย และค่าตอบแทน กล่าวคือ เมื่อครบกำหนด 1 ปี นับแต่วันที่มีการแต่งตั้งผู้ปกครอง หรือตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด ผู้ปกครองจะต้องนำเสนอบัญชีของตนต่อศาลเพื่อจัดให้มีการชำระหนี้อันเกิดจากค่าใช้จ่ายที่ตนได้ออกไปและค่าตอบแทน ในการชำระหนี้ดังกล่าว ผู้ปกครองที่มีใช้บิดามารดาจะได้รับการชำระหนี้ในจำนวนที่ตนได้จ่ายไปตามควรแก่เหตุอันเกิดจากการจัดการทรัพย์สินของผู้อยู่ใน

³⁶³ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 96 General Powers and Duties of Guardians Section 6 Proceedings when person suspected of embezzling or concealing property of ward.

³⁶⁴ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 96 General Powers and Duties of Guardians Section 7 Inventories and accounts of guardians, and appraisal of estates.

ปกครอง รวมถึงค่าตอบแทนจากการเข้ามาดำเนินการจัดการนั้นตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ห้ามมิให้จ่ายเกินกว่า 15% ของรายได้สุทธิที่ผู้อยู่ในปกครองได้รับ³⁶⁵

7. ประเด็นสุดท้ายในเรื่องผู้ปกครองและความปกครองตามที่ปรากฏในกฎของศาลนั้น เป็นเรื่องการสิ้นสุดความปกครอง โดยสามารถแบ่งการพิจารณาออกได้เป็น 5 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 การยื่นคำร้องขอให้ศาลพิจารณาเรื่องความสามารถของผู้อยู่ในปกครอง รวมถึงกระบวนการในการดำเนินการดังกล่าว กล่าวคือ บุคคลที่ถูกประกาศให้เป็นผู้ไร้ความสามารถเนื่องจากเหตุต่าง ๆ ผู้ปกครอง ญาติ หรือเพื่อนของบุคคลดังกล่าว อาจยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาและตัดสินเรื่องความสามารถของผู้อยู่ในปกครอง และในคำร้องดังกล่าวจะต้องมีการยืนยันความถูกต้องโดยการสาบานและจะต้องระบุว่าบุคคลนั้นได้กลายเป็นผู้ที่มีความสามารถแล้ว³⁶⁶

เมื่อศาลได้รับคำร้อง ศาลจะต้องกำหนดเวลาเพื่อรับฟังความคิดเห็นอันเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ถูกยกขึ้น และจะต้องแจ้งเรื่องดังกล่าวไปยังผู้ปกครองของบุคคลที่ถูกประกาศให้เป็นผู้ไร้ความสามารถและผู้อยู่ในปกครองนั้นด้วย และในการพิจารณาเรื่องดังกล่าว ผู้ปกครอง หรือญาติของผู้อยู่ในปกครอง โดยดุลพินิจของศาลหรือศาลเห็นเอง หรือบุคคลอื่นใด อาจโต้แย้งคัดค้านคำร้องขอดังกล่าวนี้ได้ และเมื่อคู่กรณีร้องขอหรือศาลเห็นเอง ศาลอาจเรียกพยานมาไต่สวนเรื่องความสามารถของผู้อยู่ในปกครองด้วยก็ได้ และหากปรากฏว่าการไร้ความสามารถของบุคคลดังกล่าวไม่มีอยู่อีกต่อไป ศาลจะต้องพิพากษาในเรื่องความสามารถสามารถของบุคคลดังกล่าว และจะต้องให้ความปกครองนั้นสิ้นสุดลงด้วย³⁶⁷

ส่วนที่ 2 ในกรณีที่มีการถอดถอนหรืออนุญาตให้ผู้ปกครองลาออก และการแต่งตั้งผู้ปกครองขึ้นใหม่ กล่าวคือ เมื่อผู้ปกครองกลายเป็นคนวิกลจริต หรือมีเหตุแห่งการไร้

³⁶⁵ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 96 General Powers and Duties of Guardians Section 8 When guardian's accounts presented for settlement. Expenses and compensation allowed.

³⁶⁶ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 97 Termination of Guardianship Section 1 Petition that competency of ward be adjudged, and proceedings thereupon.

³⁶⁷ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 97 Termination of Guardianship Section 1 Petition that competency of ward be adjudged, and proceedings thereupon.

ความสามารถอื่นใดที่ทำให้ถูกถอดถอนหรือพ้นไปซึ่งหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สิน หรือมีความไม่เหมาะสมอย่างอื่นซึ่งไม่อาจจัดการทรัพย์สินได้ต่อไป หรือผู้ปกครองได้จัดการไปในทางที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือจัดการไปในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน หรือจัดทำบัญชีทรัพย์สินไม่แล้วเสร็จภายใน 30 วันนับแต่วันที่ให้ทำหรือให้ส่งคืนซึ่งบัญชีดังกล่าว และเมื่อมีการแจ้งให้ผู้ปกครองทราบล่วงหน้าตามควรแล้ว ศาลอาจสั่งถอดถอนและบังคับให้ผู้ปกครองต้องคืนหรือส่งมอบทรัพย์สินของผู้ที่อยู่ในปกครองให้กับบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมายในการเข้าดำเนินการต่าง ๆ แทนผู้ปกครอง หรือผู้ปกครองอาจลาออกจากการเป็นผู้ปกครองได้ เมื่อปรากฏว่าได้รับอนุญาตให้ลาออกอย่างถูกต้องแล้ว และเมื่อมีการลาออกหรือการปลดออกแล้ว ศาลอาจแต่งตั้งผู้ปกครองรายใหม่เข้ามาแทนที่บุคคลดังกล่าวนั้นด้วยก็ได้³⁶⁸

ส่วนที่ 3 การสิ้นสุดการปกครองด้วยเหตุอื่น ๆ กล่าวคือ การแต่งงานหรือการออกจากความปกครองโดยใจสมัครของผู้เยาว์ซึ่งอยู่ในความปกครอง ทำให้ความปกครองของผู้ที่อยู่ในปกครองดังกล่าวนั้นสิ้นสุดลง และทำให้ผู้เยาว์สามารถจัดการทรัพย์สินของตนได้เสมือนบุคคลที่บรรลุนิติภาวะ แต่ผู้เยาว์ไม่สามารถกู้ยืมเงินหรือโอนหรือก่อภาระติดพันในอสังหาริมทรัพย์โดยไม่ได้รับความยินยอมจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครองได้ ผู้เยาว์สามารถฟ้องและถูกฟ้องเป็นคดีในศาลได้ โดยผ่านการช่วยเหลือของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และศาลอาจเพิกถอนผู้ปกครองของบุคคลนั้น ๆ ได้ เมื่อปรากฏในคำร้องขอของผู้ที่อยู่ในปกครองหรือบุคคลอื่นว่าความปกครองนั้นไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมิอยู่อีกต่อไป³⁶⁹

ส่วนที่ 4 การเก็บรักษาเอกสารโดยผู้พิพากษาศาลแขวงหรือศาลท้องถิ่นหรือเมือง กล่าวคือ เมื่อผู้พิพากษาศาลแขวงหรือศาลเทศบาลได้ดำเนินการพิจารณาตามที่บัญญัติไว้ในกฎนี้ เอกสารในกระบวนการพิจารณานั้นจะต้องมีการเก็บรักษาไว้ในศาลชั้นต้น³⁷⁰ และ

³⁶⁸ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 97 Termination of Guardianship Section 2 When guardian removed or allowed to resign. New appointment.

³⁶⁹ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 97 Termination of Guardianship Section 3 Other termination of guardianship.

³⁷⁰ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 97 Termination of Guardianship Section 4 Record to be kept by the justice of the peace or municipal or city judge.

ส่วนที่ 5 เรื่องการส่งคำพิพากษา กล่าวคือ คำสั่งหรือคำพิพากษาซึ่งออกภายใต้บังคับแห่งกฎนี้ จะต้องถูกจัดส่งไปยังสำนักงานจดทะเบียนราษฎรของเทศบาลหรือเมืองที่ผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถมีถิ่นที่อยู่หรือที่ซึ่งทรัพย์สินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนของคุณคดียังตั้งอยู่ด้วย³⁷¹

สำหรับการจดทะเบียนเรื่องการแต่งตั้งผู้ปกครองและการจดทะเบียนเมื่อความปกครองนั้นสิ้นสุดลง รวมทั้งคำสั่งหรือคำพิพากษาใด ๆ ภายใต้กฎฉบับนี้ ที่จะต้องจัดให้มีการบันทึกลงในทะเบียนราษฎรของเขตเทศบาลหรือเมืองที่ผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถมีภูมิลำเนาอยู่ หรือเขตที่ทรัพย์สินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนของคุณคดียังตั้งอยู่ นั้น ได้มีการกล่าวไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งของฟิลิปปินส์ตั้งแต่มาตรา 407 ถึงมาตรา 413 ไว้ด้วยว่า

การกระทำ เหตุการณ์ และคำสั่งศาล ที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทางพลเมืองของคุณคดีย่อมต้องมีการบันทึกไว้ในทะเบียนราษฎร³⁷² ซึ่งเหตุที่จะต้องทำการบันทึกไว้ในทะเบียนราษฎรนั้นมีอยู่ทั้งสิ้น 16 กรณีด้วยกัน เช่น การเกิด การสมรส การเสียชีวิต การแยกกันอยู่โดยคำสั่งศาล การเพิกถอนการสมรส การรับบุตรบุญธรรม การแปลงสัญชาติ การเปลี่ยนชื่อ การมีคำพิพากษาเรื่องการพิสูจน์ความเป็นบิดาหรือมารดา การตัดสิทธิทางแพ่ง (civil interdiction) เป็นต้น³⁷³ ทั้งนี้ เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของศาลที่ออกคำสั่งในการตรวจสอบว่ากรณีต่าง ๆ นั้นได้รับการจดทะเบียนไว้หรือยัง ถ้ายังไม่มีจดทะเบียน ให้เจ้าหน้าที่ของศาลส่งสำเนาคำสั่งศาลดังกล่าวไปยังเมืองหรือเขตเทศบาลที่ศาลนั้นตั้งอยู่เพื่อให้มีการจดลงในทะเบียนราษฎร³⁷⁴ โดยห้ามมิให้นายทะเบียนราษฎรบันทึกการแก้ไขและเปลี่ยนแปลงข้อมูลในทะเบียนราษฎรโดยไม่มีคำสั่งศาล³⁷⁵ หากนายทะเบียนราษฎรดำเนินการไปโดยฝ่าฝืนการเช่นว่านั้น นายทะเบียนราษฎรจะต้องรับผิดชอบต่อผู้ที่ได้รับความ

³⁷¹ Rules of Court General Guardians and Guardianship Rule 97 Termination of Guardianship Section 5 Service of judgment.

³⁷² Civil Code of the Philippines Book I Persons Title XVI Civil Register Article 407

³⁷³ Civil Code of the Philippines Book I Persons Title XVI Civil Register Article 408

³⁷⁴ Civil Code of the Philippines Book I Persons Title XVI Civil Register Article 409

³⁷⁵ Civil Code of the Philippines Book I Persons Title XVI Civil Register Article 412

เสียหายอันเนื่องมาจากการแก้ไขเปลี่ยนแปลงทะเบียนราษฎรโดยไม่ชอบนั้นด้วย อย่างไรก็ตาม นายทะเบียนราษฎรอาจได้รับการยกเว้นจากความรับผิด หากพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรที่จะป้องกันการแก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว³⁷⁶

หนังสือที่จัดทำขึ้นเป็นทะเบียนราษฎรและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทะเบียนราษฎรให้ถือว่าเป็นเอกสารมหาชนและให้ใช้เป็นพยานหลักฐานเบื้องต้นสำหรับข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการนั้น³⁷⁷ สำหรับหลักเกณฑ์และรายละเอียดต่าง ๆ ในเรื่องทะเบียนราษฎร (civil register) ได้มีการบัญญัติไว้ใน Civil Registry Law (Act No. 3753)³⁷⁸

นอกจากการกำหนดอำนาจหน้าที่และรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองและความปกครองตามที่ปรากฏในกฎของศาล (Rules of Court) ตั้งแต่ข้อ 92 ถึงข้อ 97 ในข้างต้นแล้ว ตามประมวลกฎหมายแพ่งของฟิลิปปินส์ยังได้กำหนดรายละเอียดและผลการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ของผู้ปกครองและผู้ไร้ความสามารถไว้อีกหลายประการ ทั้งเรื่องทรัพย์สิน และสัญญา ๆ เช่น

ผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถอื่น ๆ อาจได้มาซึ่งการครอบครองในทรัพย์สิน แต่การได้มาซึ่งการครอบครองนี้จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากผู้แทนทางกฎหมายของตน³⁷⁹ หรือผู้เยาว์และผู้ไร้ความสามารถอาจเป็นผู้รับการให้สังหาริมทรัพย์ได้ แต่ถ้การรับการให้นั้นจะต้องทำเป็นหนังสือ บิดามารดาหรือผู้แทนทางกฎหมายของบุคคลดังกล่าวจะเป็นผู้ที่มีอำนาจในการรับการให้

³⁷⁶Civil Code of the Philippines Book I Persons Title XVI Civil Register Article 411

³⁷⁷Civil Code of the Philippines Book I Persons Title XVI Civil Register Article 410

³⁷⁸Arturo M. Tolentino, Commentaries and jurisprudence on the civil code of the Philippines Volume 1, second edition (Manila : Acme Publishing Company, 1960), p.693.

³⁷⁹Civil Code of the Philippines Book II Property, Ownership and its Modifications Title V Possession Chapter 2 Acquisition of Possession Article 535, see also Arturo M. Tolentino, Commentaries and jurisprudence on the civil code of the Philippines Volume 2, (Manila : Acme Publishing Company, 1963), p.224.

แทนผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถที่อยู่ในความปกครองของตน³⁸⁰ หากเป็นการให้ต่อบุคคลดังกล่าวโดยตรงแล้ว การให้นั้นย่อมตกเป็นโมฆะ³⁸¹ แต่ผู้ปกครองและผู้มีอำนาจจัดการทรัพย์สินไม่สามารถนำทรัพย์สินของผู้ที่อยู่ในปกครองมาให้แก่ตนเองได้³⁸²

บุคคลที่มีความสามารถในการได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือสิทธิโดยวิธีการต่าง ๆ ตามกฎหมาย ยังอาจได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือสิทธิใด ๆ โดยอายุความ รวมทั้งผู้เยาว์และผู้ไร้ความสามารถอื่น ๆ ก็อาจได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือสิทธิต่าง ๆ ได้โดยอายุความเช่นกัน ซึ่งอาจเป็นการได้มาด้วยตนเองโดยตรงหรืออาจได้มาโดยการกระทำของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้แทนตามกฎหมายของบุคคลเหล่านั้นก็ได้³⁸³ ทั้งนี้ อายุความที่ทำให้ได้มาซึ่งสิทธิหรือเสียสิทธิ อาจยกขึ้นต่อสู้ผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถที่มีบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้แทนตามกฎหมายได้ แต่ผู้ที่ถูกตัดสิทธิในการจัดการทรัพย์สินของตน มีสิทธิที่จะเรียกร้องเอาค่าเสียหายจากผู้แทนตามกฎหมายของตนได้ หากบุคคลดังกล่าวดำเนินการไปด้วยความประมาทจนทำให้เกิดความเสียหายอันเนื่องมาจากอายุความนั้น³⁸⁴

หรือการชำระหนี้ให้กับบุคคลที่ไม่มีความสามารถในการจัดการทรัพย์สินของตน จะมีผลสมบูรณ์ตราบเท่าที่การชำระหนี้นั้นเป็นประโยชน์ต่อบุคคลดังกล่าว ในส่วนที่ไม่มีผลสมบูรณ์

³⁸⁰Civil Code of the Philippines Book III Different Modes of Acquiring Ownership Title III Donation Chapter 2 Persons Who May Give or Receive a Donation Article 741, see also Arturo M. Tolentino, *ibid*, p.480.

³⁸¹Civil Code of the Philippines Book III Different Modes of Acquiring Ownership Title III Donation Chapter 2 Persons Who May Give or Receive a Donation Article 743, see also Arturo M. Tolentino, *ibid*, p.480.

³⁸²Civil Code of the Philippines Book III Different Modes of Acquiring Ownership Title III Donation Chapter 2 Persons Who May Give or Receive a Donation Article 736

³⁸³Civil Code of the Philippines Book III Different Modes of Acquiring Ownership Title V Prescription Chapter 1 General Provisions Article 1107, see also Arturo M. Tolentino, Commentaries and jurisprudence on the civil code of the Philippines Volume 4, (Manila : Acme Publishing Company, 1962), p.3.

³⁸⁴Civil Code of the Philippines Book III Different Modes of Acquiring Ownership Title V Prescription Chapter 1 General Provisions Article 1108, see also Arturo M. Tolentino, *ibid*, p.4.

หรือส่วนที่หนี้ยังไม่ระงับ ลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้อีกครั้ง เมื่อเจ้าหนี้พ้นจากภาวะของการไร้ความสามารถแล้ว หรือจะต้องชำระหนี้ให้กับผู้ปกครองหรือตัวแทนตามกฎหมายของบุคคลดังกล่าว³⁸⁵

นอกจากนี้ ถ้ามีการทำสัญญาโดยที่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มีความสามารถในการให้ความยินยอมเพื่อเข้าทำสัญญาแล้ว สัญญาดังกล่าวย่อมตกเป็นโมฆียะและสามารถบอกล้างได้ แม้ว่าจะไม่มีความเสียหายเกิดขึ้นกับคู่สัญญาก็ตาม แต่สัญญาเหล่านี้ก็ยังคงมีผลผูกพัน เว้นแต่จะมีการทำให้เสียเปล่าโดยการฟ้องคดีต่อศาล หรือมีการให้สัตยาบัน³⁸⁶ ทั้งนี้ การฟ้องร้องเพื่อให้สัญญาเสียเปล่าไป จะต้องกระทำภายใน 4 ปี นับแต่เวลาที่ความปกครองของผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถนั้นได้สิ้นสุดลง³⁸⁷

โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้ปกครองของผู้ไร้ความสามารถเป็นผู้ที่มีอำนาจในการให้สัตยาบันแก่สัญญาที่ตกเป็นโมฆียะ³⁸⁸ และในกรณีที่จะมีการฟ้องร้องเพื่อให้สัญญานั้นสิ้นสุดลง ให้สามารถกระทำได้โดยบุคคลที่จะถูกบังคับตามสัญญาและบุคคลซึ่งเข้ามาให้ความช่วยเหลือบุคคลนั้น อย่างไรก็ตาม บุคคลที่มีความสามารถไม่อาจกล่าวอ้างเหตุใด ๆ ขึ้นต่อสู้คู่สัญญาที่เป็นผู้ไร้ความสามารถนั้นได้³⁸⁹ และเมื่อมีการบอกล้างสัญญาที่เป็นโมฆียะแล้ว คู่สัญญาต้องกลับไปคืนสู่ฐานะ

³⁸⁵ Civil Code of the Philippines Book IV Obligations and Contracts Title. I Obligation Chapter 4 Extinguishment of Obligations Section 1 Payment or Performance Article 1241, see also Arturo M. Tolentino, *ibid*, p.270.

³⁸⁶ Civil Code of the Philippines Book IV Obligations and Contracts Title. II Contracts Chapter 7 Voidable Contracts Article 1390, see also Arturo M. Tolentino, *ibid*, p.545.

³⁸⁷ Civil Code of the Philippines Book IV Obligations and Contracts Title. II Contracts Chapter 7 Voidable Contracts Article 1391, see also Arturo M. Tolentino, *ibid*, p.548.

³⁸⁸ Civil Code of the Philippines Book IV Obligations and Contracts Title. II Contracts Chapter 7 Voidable Contracts Article 1394, see also Arturo M. Tolentino, *ibid*, p.551.

³⁸⁹ Civil Code of the Philippines Book IV Obligations and Contracts Title. II Contracts Chapter 7 Voidable Contracts Article 1397, see also Arturo M. Tolentino, *ibid*, p.552.

ตั้งที่เป็นอยู่เดิม โดยผู้ไร้ความสามารถจะต้องคืนทรัพย์สินหรือสิ่งต่าง ๆ เพียงเท่าที่ได้รับตอบแทนมาจากสัญญาดังกล่าวเท่านั้น³⁹⁰

ในกรณีที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายเป็นผู้ที่ไม่มีความสามารถในการให้ความยินยอมเข้าทำสัญญา สัญญาดังกล่าวนั้นไม่อาจใช้บังคับได้ เว้นแต่ผู้แทนของคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะให้สัตยาบันแก่สัญญาดังกล่าว ซึ่งจะส่งผลให้สัญญานั้นกลายเป็นสัญญาที่มีผลเป็นโมฆียะและใช้บังคับได้ โดยผู้แทนของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิที่จะเลือกได้ว่า จะนำสัญญาดังกล่าวขึ้นใช้บังคับต่อคู่สัญญาฝ่ายที่ได้ให้สัตยาบันแก่สัญญานั้น หรือจะบอกล้างสัญญาดังกล่าวด้วยเหตุผลเรื่องการไร้ความสามารถของผู้ที่เข้าทำสัญญาฝ่ายตนซึ่งไม่ได้ให้สัตยาบันแก่สัญญานั้นก็ได้³⁹¹ และถ้ามีการให้สัตยาบันโดยบิดามารดาหรือผู้ปกครองของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายแล้ว ให้สัญญาดังกล่าวมีผลสมบูรณ์มาตั้งแต่ต้น³⁹²

นอกจากนี้ ในกรณีที่ผู้ปกครองเข้าทำสัญญาและก่อให้เกิดความเสียหายมากกว่า 1 – 4 ส่วนของมูลค่าแห่งทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครอง สัญญาดังกล่าวนั้นอาจถูกเพิกถอนได้³⁹³ ซึ่งการเรียกร้องให้มีการเพิกถอนสัญญาดังกล่าวจะต้องกระทำภายใน 4 ปี นับแต่เหตุแห่งการไร้ความสามารถได้สิ้นสุดลง³⁹⁴

หรือในกรณีที่ผู้ที่มีความสามารถในการทำสัญญายอมรับฝากทรัพย์สินจากผู้ไร้ความสามารถ บุคคลดังกล่าวก็ต้องอยู่ภายใต้บังคับเรื่องหน้าที่ของผู้รับฝาก โดยผู้ปกครองหรือ

³⁹⁰ Civil Code of the Philippines Book IV Obligations and Contracts Title. II Contracts Chapter 7 Voidable Contracts Article 1399, see also Arturo M. Tolentino, *ibid*, p.557.

³⁹¹ Civil Code of the Philippines Book IV Obligations and Contracts Title. II Contracts Chapter 8 Unenforceable Contracts Article 1403 (3), see also Arturo M. Tolentino, *ibid*, p.572.

³⁹² Civil Code of the Philippines Book IV Obligations and Contracts Title. II Contracts Chapter 8 Unenforceable Contracts Article 1407

³⁹³ Civil Code of the Philippines Book IV Obligations and Contracts Title. II Contracts Chapter 6 Rescissible Contracts Article 1381 (1), see also Arturo M. Tolentino, *supra note* 383, p.525.

³⁹⁴ Civil Code of the Philippines Book IV Obligations and Contracts Title. II Contracts Chapter 6 Rescissible Contracts Article 1389, see also Arturo M. Tolentino, *ibid*, p.544.

ผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ฝากทรัพย์นั้นอาจบังคับให้ผู้รับฝากส่งทรัพย์คืนได้ รวมทั้งผู้ฝากทรัพย์ในเวลา ที่พ้นจากภาวะการไร้ความสามารถนั้นแล้ว³⁹⁵ หรือกรณีที่ผู้ปกครอง บิดามารดา ผู้จัดการแทนผู้ไม่อยู่ ผู้จัดการมรดก จะเข้าทำสัญญาประนีประนอมยอมความ บุคคลดังกล่าวก็จะต้องได้รับอนุญาตจาก ศาลก่อน จึงจะสามารถเข้าทำสัญญาประนีประนอมยอมความเช่นนั้นได้³⁹⁶

จากที่ผู้เขียนกล่าวมาทั้งหมดในข้างต้นตั้งแต่ประมวลกฎหมายอาญา ประมวล กฎหมายแพ่ง และกฎหมายของศาล นั้น ทำให้เห็นได้ว่า เมื่อบุคคลใดเป็นผู้ที่ต้องโทษจำคุกเกินกว่า 12 ปี ขึ้นไปแล้ว บุคคลนั้นย่อมตกเป็นผู้ไร้ความสามารถในทางแพ่ง เป็นผู้ที่ถูกจำกัดสิทธิและความสามารถในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือความสามารถในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของ ตนเองด้วย โดยกฎหมายกำหนดให้อำนาจในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลดังกล่าวตกไป อยู่ที่ผู้ปกครองที่ศาลแต่งตั้งขึ้น อันมีสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

แนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังใน ประเทศฟิลิปปินส์ จึงเป็นไปในรูปแบบของการจำกัดความสามารถผู้ต้องขัง และกำหนดให้มี บุคคลภายนอกที่ศาลแต่งตั้งขึ้นมาดำเนินการจัดการในเรื่องต่าง ๆ แทน ให้เป็นผู้ที่เข้ามาช่วยดูแล รักษาและจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังในระหว่างที่ต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ โดยมี ศาลเข้ามาควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการของผู้ปกครองอีกชั้นหนึ่ง เพื่อป้องกันมิให้ทรัพย์สิน ของผู้ต้องขังได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการจัดการของผู้ปกครอง ซึ่งหากศาลเห็นว่า การจัดการนั้นมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของผู้ต้องขังขึ้นแล้ว ศาลก็ย่อมมีอำนาจที่จะ เปลี่ยนตัวผู้ปกครอง เรียกให้ผู้ปกครองรายนั้นต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ ผู้ต้องขังที่ จะได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือในเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเอง จะต้องเป็น ผู้ต้องขังที่ถูกจำคุกในระยะยาวคือมีอัตราโทษจำคุกเกินกว่า 12 ปีขึ้นไปเท่านั้น ดังนั้น หากผู้ต้องขัง รายใดที่ต้องโทษจำคุกไม่เกิน 12 ปี ก็จำเป็นต้องหาวิธีการในการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินของตนเอง รวมทั้งต้องควบคุมตรวจสอบการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สินที่ตนมอบอำนาจไว้ให้เองด้วย

³⁹⁵Civil Code of the Philippines Book IV Obligations and Contracts Title. XII Deposit Chapter 2 Voluntary Deposit Section 1 General Provisions Article 1970

³⁹⁶Civil Code of the Philippines Book IV Obligations and Contracts Title. XVI Compromises and Arbitrations Chapter 1 Compromises Article 2032, see also Arturo M. Tolentino, Commentaries and jurisprudence on the civil code of the Philippines Volume 5, (Manila : Acme Publishing Company, 1959), p.418.

สำหรับบทวิเคราะห์เรื่องแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังตามกฎหมายของประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อนำมาใช้เป็นแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย สามารถอธิบายได้ดังนี้

หากนำแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศฟิลิปปินส์มาใช้เป็นแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทยแล้ว ผลจะปรากฏไปในการทำงานที่ว่า ผู้ต้องขังที่มีอัตราโทษจำคุกตามที่กฎหมายกำหนดจะต้องตกเป็นผู้ไร้ความสามารถตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้ต้องขังไม่อาจดำเนินการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ ของตนเองได้อีก เพราะอำนาจในการจัดการไดโอนไปอยู่ที่ผู้ปกครองหรือผู้จัดการทรัพย์สินที่ศาลแต่งตั้งขึ้น หากผู้ต้องขังฝ่าฝืนไปทำนิติกรรมใด ๆ ด้วยตนเอง ก็จะส่งผลให้นิติกรรมดังกล่าวนั้นตกเป็นโมฆียะ ซึ่งอาจถูกบอกกล่าวหรือให้สัตยาบันในภายหลังได้

เมื่อแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำเป็นไปในการทำงานดังกล่าวมาแล้ว ปัญหาและอุปสรรคที่ผู้ต้องขังไม่สามารถจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินที่ตนมีอยู่ภายนอกเรือนจำด้วยตนเองได้นั้นจึงย่อมหมดหรือลดน้อยลงไป เนื่องจากผู้ต้องขังมีบุคคลภายนอกเข้ามาดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้แทน และยังมีศาลเข้ามาควบคุมและตรวจสอบการจัดการของบุคคลดังกล่าวให้กับผู้ต้องขังอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ผู้ต้องขังที่มีอัตราโทษจำคุกไม่ถึงอัตราตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ก็ยังต้องพบกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของตนเองอยู่เช่นเดิม เนื่องจากมิได้เป็นบุคคลที่กฎหมายเข้ามาให้ความช่วยเหลือและคุ้มครอง แต่แม้ผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกถึงอัตราที่กฎหมายกำหนด ก็ยังต้องพบกับข้อเสียตรงที่ว่า เมื่ออำนาจในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินเป็นของผู้ปกครองหรือผู้จัดการทรัพย์สินที่ศาลแต่งตั้งขึ้นมา การดำเนินการดังกล่าวจึงอาจไม่ตรงหรือไม่สอดคล้องกับเจตนาหรือความประสงค์ที่แท้จริงของผู้ต้องขังซึ่งเป็นบุคคลผู้ทรงสิทธิหรือหน้าที่ในทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ เหล่านั้นก็ได้ การดำเนินการดังกล่าวนี้ จึงมิได้คำนึงถึงเจตนาหรือความประสงค์ของผู้ต้องขังเท่าที่ควร และแม้กฎหมายจะให้ศาลเข้ามามีอำนาจในการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการของบุคคลดังกล่าว แต่เมื่อการดำเนินงานของศาลเป็นไปในลักษณะเชิงรับ มิใช่เชิงรุก ศาลจึงไม่มีบทบาทในการติดตามการดำเนินการต่าง ๆ ได้ดีเท่าที่ควร ต้องรอให้มีผู้ร้องนำความขึ้นมายังศาล ศาลจึงจะทำการพิจารณาและตรวจสอบในเรื่องต่าง ๆ เหล่านั้นได้

เมื่อนำแนวทางหรือมาตรการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำตามกฎหมายของประเทศฟิลิปปินส์มาปรับใช้ในบริบทของสังคมไทยแล้ว ผู้เขียนสามารถวิเคราะห์ถึงข้อดีและข้อเสียของการนำแนวทางดังกล่าวมาปรับใช้ได้ดังนี้

ข้อดี :

1. ทำให้ปัญหาและอุปสรรคทางกายภาพที่ผู้ต้องขังไม่สามารถออกไปจัดการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยตนเองได้รับการแก้ไขเยียวยา เนื่องจากมีบุคคลภายนอกเข้าดำเนินการจัดการแทนผู้ต้องขัง
2. มีบทบัญญัติเรื่องผู้มีสิทธิร้องขอให้มีการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินหรือผู้ปกครองให้กับผู้ต้องขัง
3. มีบทบัญญัติเรื่องการรับฟังความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
4. มีบทบัญญัติเรื่องค่าใช้จ่ายที่ผู้จัดการทรัพย์สินต้องเสียไปอันเนื่องมาจากการจัดการแทนผู้ต้องขัง และมีบัญญัติเรื่องค่าตอบแทนที่ผู้จัดการทรัพย์สินจะได้รับ ซึ่งนับได้ว่าเป็นมาตรการที่ช่วยลดโอกาสที่ผู้จัดการทรัพย์สินจะละทิ้งหน้าที่ หรือจัดการไปด้วยความประมาทเลินเล่อ หรือโดยทุจริตจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้ต้องขังขึ้นได้
5. มีมาตรการให้ศาลเป็นผู้กำกับการถึงทางได้เสีย ในกรณีที่เป็นนิติกรรมสำคัญ
6. มีมาตรการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับกรณีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำแทนผู้ต้องขัง เช่น หน้าที่ต้องทำตามคำสั่งศาล มีหน้าที่ต้องจัดการไปด้วยความระมัดระวังและความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น
7. มีการกำหนดมาตรการที่เข้ามาช่วยเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินนอกจากการฟ้องคดี คือ การให้ผู้จัดการทรัพย์สินหรือผู้ปกครองนั้นจัดหาประกันหรือข้อผูกพันให้ได้ตามสมควร เนื่องจากกฎหมายมองว่า เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากการจัดการ ผู้จัดการทรัพย์สินจึงต้องเป็นผู้ชดเชยค่าเสียหาย ซึ่งเป็นมาตรการที่อาจทำให้ผู้ต้องขังมีโอกาสได้รับการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นได้มากกว่าการฟ้องคดี
8. มีการกำหนดหน้าที่ในการจัดทำบัญชีเพื่อแถลงถึงความเป็นอยู่แห่งทรัพย์สิน ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สิน หนี้สิน และเรื่องอื่น ๆ ตามระยะเวลาที่กฎหมายหรือศาลกำหนดไว้ เพื่อให้ศาลได้ตรวจสอบและควบคุมการดำเนินการจัดการของผู้จัดการทรัพย์สิน อันเป็นมาตรการที่ช่วยรักษาผลประโยชน์ให้กับผู้ต้องขังและผู้ที่เกี่ยวข้อง
9. ศาลอาจสั่งถอดถอนผู้จัดการทรัพย์สินและตั้งให้ผู้อื่นเป็นผู้จัดการทรัพย์สินแทนได้ ทั้งนี้ เป็นการคุ้มครองประโยชน์และป้องกันมิให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่ทรัพย์สินของผู้ต้องขังหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง
10. มีบทบัญญัติที่กำหนดให้ต้องจดทะเบียนในกรณีที่ผู้ต้องขังถูกจำกัดสิทธิทางแพ่ง มีการจดทะเบียนเมื่อมีการแต่งตั้งผู้ปกครอง เมื่อความปกครองสิ้นสุดลง และเมื่อมีคำสั่งหรือคำ

พิพากษาใด ๆ ที่เกี่ยวกับความปกครอง ซึ่งทำให้ผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ สามารถทราบได้ว่าผู้ต้องขังราย นั้นถูกจำกัดสิทธิหรือไม่ และใครเป็นผู้มีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน

ข้อเสีย :

1. การให้ศาลและผู้จัดการทรัพย์สินมีอำนาจกำหนดแนวทางและตรวจสอบการ ดำเนินการจัดการแทนผู้ต้องขังได้ทุกกรณี โดยไม่มีช่องทางใดที่ให้เจตนาของผู้ต้องขังซึ่งเป็นบุคคลผู้ ทรงสิทธิและหน้าที่ที่มีความสามารถอยู่อย่างบริบูรณ์ตามกฎหมาย เข้าไปมีส่วนในการจัดการ ทรัพย์สินและหนี้สินของตนได้เลยนั้น อาจทำให้การจัดการดังกล่าวไม่สมประสงค์หรือไม่สมกับเจตนา ของผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงในฐานะที่ผู้ต้องขังเป็นบุคคลผู้ทรงสิทธิและหน้าที่เหนือ ทรัพย์สินและหนี้สินเหล่านั้น และยังเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียจากการจัดการดังกล่าวโดยตรงด้วย

2. ไม่มีมาตรการบังคับให้ผู้จัดการทรัพย์สินหรือผู้ปกครองต้องรายงานความ เคลื่อนไหวและผลการดำเนินงานให้ผู้ต้องขังทราบ เนื่องจากกฎหมายถือว่าผู้ต้องขังเป็นผู้ไร้ ความสามารถ ทั้งที่ความเป็นจริงผู้ต้องขังยังมีความสามารถอยู่อย่างบริบูรณ์เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ผู้ต้องขังจึงไม่อาจทราบและไม่มีอำนาจที่จะป้องกันหรือแก้ไขความเสียหายที่เกิดหรืออาจจะเกิด ขึ้นกับทรัพย์สินของตนได้ทัน

3. ทำให้ผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่ถึงอัตราตามที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ได้รับความ ค้ำครองและไม่ได้รับความช่วยเหลือตามกฎหมาย จึงทำให้ผู้ต้องขังรายนั้นยังต้องพบกับปัญหาและ อุปสรรคในการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของตนเองอยู่เช่นเดิม

4. การให้ศาลซึ่งมีบทบาทในการดำเนินงานแบบเชิงรับเข้ามาตรวจสอบการ จัดการของผู้จัดการทรัพย์สินนั้น อาจไม่ได้ช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดหรืออาจเกิดขึ้นได้อย่าง แท้จริง เนื่องจากศาลไม่มีบทบาทในการติดตามการดำเนินงานของผู้จัดการทรัพย์สิน ต้องรอให้มีผู้ ร้องนำคดีขึ้นสู่ศาลเสียก่อน ศาลจึงจะทำการพิจารณาและตรวจสอบการจัดการเช่นว่านั้น

5. ไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดมาตรการในการป้องกันความเสียหายและรักษา ผลประโยชน์ให้กับผู้ต้องขังในระหว่างที่ความเป็นผู้จัดการทรัพย์สินสิ้นสุดลง

6. เมื่อผู้ต้องขังต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากการจัดการ ทรัพย์สินและหนี้สินของตนเอง อาจทำให้ผู้ต้องขังบางรายไม่สามารถใช้หรือเข้าถึงมาตรการในการ จัดการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวได้ เนื่องจากผู้ต้องขังบางรายมีฐานะยากจนและไม่มีทรัพย์สิน เพียงพอที่จะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากการจัดการดังกล่าวนี้ได้

การนำแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศ พิลิปปินส์มาใช้เป็นแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทยเช่นนี้ นับได้ ว่าเป็นแนวทางที่มีข้อดีและเป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องขังอยู่หลายประการ แต่แนวทางดังกล่าวก็ยังคงเป็น

แนวทางที่มีข้อเสียอยู่หลายประการเช่นกัน ดังนั้น การที่เราจะนำแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของประเทศฟิลิปปินส์มาใช้ เราจึงจำเป็นต้องนำแนวทางต่าง ๆ เหล่านี้มาปรับให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาและอุปสรรคที่ผู้ต้องขังในประเทศไทยต้องประสบ โดยให้มีความเหมาะสมกับบริบทและสภาพสังคมของประเทศไทยด้วย

การศึกษาแนวทางหรือวิธีการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทั้งแนวทางในการจัดการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย อันได้แก่แนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้หย่อนความสามารถ การจัดการทรัพย์สินโดยข้อสัญญา และการจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ การจัดการทรัพย์สินโดยอาศัยระบบสวัสดิการของรัฐ รวมถึงแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังตามกฎหมายของประเทศฟินแลนด์และประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินเหล่านี้ย่อมมีความแตกต่างกันไปในหลักการและรายละเอียด และการนำแนวทางต่าง ๆ มาปรับใช้กับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังในประเทศไทยมีอยู่ภายนอกเรือนจำ จึงย่อมมีข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกันออกไป แต่เมื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และพิจารณาร่วมกับข้อมูลและความคิดเห็นซึ่งได้จากแบบสอบถามผู้ต้องขัง ผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง ณ เรือนจำ และเจ้าหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ตามที่ได้ศึกษาไว้ในบทก่อน ก็เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เขียนได้เห็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ความหลากหลายมากขึ้น อันนำไปสู่การค้นหาแนวทางที่มีความเหมาะสมกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทยต่อไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

แม้ว่าผู้ต้องขังจะเป็นบุคคลที่ถูกกฎหมายตัดหรือจำกัดสิทธิไปหลายประการ แต่สิทธิในทรัพย์สิน รวมถึงสิทธิในการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังตามที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายไม่ว่าจะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ ได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR) และ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎหมายลำดับรองอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งหมดนั้น แสดงให้เห็นว่าไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดที่บัญญัติให้สิทธิในทรัพย์สิน และสิทธิในการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลต้องถูกจำกัดไปชั่วคราวเมื่อบุคคลได้ตกเป็นผู้ต้องขัง ในทางตรงกันข้าม กฎหมายต่าง ๆ เหล่านี้กลับยืนยันว่าผู้ต้องขังยังคงมีสิทธิดังกล่าวอยู่อย่างบริบูรณ์เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป

ประกอบกับแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในปัจจุบันที่มีแนวโน้มไปสู่การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เพื่อให้เกิดความสำนึกและไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีกในภายหลัง แทนการปฏิบัติในเชิงลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทน เพื่อการข่มขู่ หรือเพื่อตัดโอกาสในการกระทำความผิดอย่างที่ผ่านมาในอดีต ยิ่งทำให้เห็นว่า การที่รัฐจะเข้าไปช่วยเหลือหรือออกมาตรการใด ๆ เพื่อให้ทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำได้รับการจัดการดูแลโดยบุคคลภายนอกเรือนจำนั้น นอกจากจะมีใช้สิ่งที่ขัดหรือแย้งกับแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในปัจจุบันแล้ว การจัดให้มีมาตรการดังกล่าวยังเป็นสิ่งที่เข้ามาช่วยส่งเสริมและสนับสนุนแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังอีกด้วย เพราะเมื่อผู้ต้องขังไม่ต้องมากังวลกับทรัพย์สินและหนี้สินที่ตนมีอยู่ภายนอกเรือนจำ ไม่ต้องกลัวว่าทรัพย์สินของตนจะได้รับความเสียหาย ไม่ต้องกลัวว่าดอกเบี้ยในหนี้สินจะเพิ่มพูนมากขึ้นจนมีอาจชำระให้ได้ และไม่ต้องกังวลในเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินของตนแล้ว ผู้ต้องขังจึงย่อมรู้สึกผ่อนคลาย มีสภาพจิตใจที่ดีขึ้น และพร้อมที่จะเข้าสู่กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูที่ทางเรือนจำได้จัดไว้

ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อผู้ต้องขังที่ได้รับการอบรม ได้รับการฝึกอาชีพ และผ่านกระบวนการในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมนิสัยได้พ้นโทษออกมา และพบว่าอย่างน้อยที่สุดทรัพย์สินที่ตนมีอยู่ไม่ได้รับความเสียหายหรือสูญหายไป หนี้สินที่มีอยู่ก็ลดน้อยลงหรือไม่เพิ่มพูนมากขึ้น แรงจูงใจและกำลังใจที่

ผู้ต้องขังรายนั้นจะกลับมาเริ่มต้นชีวิตใหม่จึงย่อมมีมากขึ้น โอกาสที่จะกลับไปกระทำความผิดซ้ำก็ย่อมจะมีน้อยลง ท้ายที่สุด คนในสังคมก็จะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขโดยปราศจากภัยอันตรายจากการประกอบอาชญากรรม ดังนั้น การจัดทำมีมาตรการเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำจึงเป็นสิ่งที่มาส่งเสริมและสนับสนุนเรื่องการลดอัตราการกระทำความผิดซ้ำ อันเป็นแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังตามแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในปัจจุบันนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้ต้องขังยังมีสิทธิและมีความสามารถในการใช้สิทธิจัดการทรัพย์สินและหนี้สินอยู่อย่างบริบูรณ์ มิได้เป็นผู้หย่อนหรือบกพร่องในความสามารถตามกฎหมาย ผู้ต้องขังจึงไม่ได้รับความคุ้มครองในเรื่องการทำนิติกรรมหรือการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ ของตน ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

หากผู้ต้องขังประสงค์จะจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินอย่างใด ๆ สิ่งเดียวที่ผู้ต้องขังจะสามารถกระทำได้ก็คือการมอบอำนาจให้บุคคลภายนอกไปกระทำการนั้น ๆ แทน แต่การมอบอำนาจให้ในหลายกรณีกลับก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกับทรัพย์สินและหนี้สินผู้ต้องขัง เนื่องจากบุคคลผู้รับมอบอำนาจนั้น ไม่ยอมดำเนินการตามที่รับมอบอำนาจมา หรือกระทำไปโดยไม่ใส่ใจการทำงาน หมดระมัดระวัง หรือกระทำไปโดยไม่สุจริต หรือละทิ้งหน้าที่ไปทั้งที่ยังดำเนินการให้ผู้ต้องขังไม่แล้วเสร็จ หรือทำการอื่นใดซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น และโดยสภาพที่ผู้ต้องขังต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ ประกอบกับบทบัญญัติเรื่องตัวแทนแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งจะต้องนำมาปรับใช้กับกรณีดังกล่าว ก็ไม่มีมาตรการใดที่จะช่วยเอื้อให้ตัวการอย่างผู้ต้องขังสามารถทราบความเคลื่อนไหวในการดำเนินการต่าง ๆ ภายนอกเรือนจำได้ ไม่มีมาตรการใดที่เข้ามาควบคุมการดำเนินการของตัวแทน ผู้ต้องขังจึงไม่สามารถติดตามการดำเนินการของตัวแทน ไม่อาจทราบถึงเหตุและความเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดหรืออาจจะเกิดขึ้นกับทรัพย์สินและหนี้สินของตนได้จนกว่าจะมีบุคคลใดมาแจ้งข่าวให้ผู้ต้องขังทราบ แต่หากไม่มีบุคคลใดมาแจ้งความดังกล่าวแล้ว ผู้ต้องขังก็ไม่อาจป้องกันและแก้ไขความเสียหายนั้น ๆ ได้ทันเวลาที่ ทางเดียวที่ผู้ต้องขังจะได้รับการชดเชยเยียวยา ก็คือการฟ้องร้องคดีเรียกเอาค่าเสียหายในภายหลัง

แม้บทบัญญัติเรื่องตัวแทนแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะเป็นบทบัญญัติที่มีความเหมาะสมกับการมอบอำนาจในกรณีทั่วไปที่ตัวการสามารถติดตามความเคลื่อนไหวในการดำเนินการของตัวแทนได้ แต่บทบัญญัติเรื่องตัวการตัวแทนดังกล่าวกลับยังไม่มี ความเหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้กับการมอบอำนาจของผู้ต้องขังซึ่งต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำเท่าที่ควร

เมื่อยังไม่มีกฎหมายใดที่เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาหรือชดเชยเยียวยาจากการนำกฎหมายลักษณะตัวแทนมาปรับใช้กับการมอบอำนาจในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังเช่นนี้

ผู้ต้องขังและผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังจึงต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการต่าง ๆ และอาจได้รับผลกระทบหรือความเสียหายตามกฎหมายลักษณะทรัพย์สินและกฎหมายลักษณะหนี้แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามมาอีกหลายประการ

ด้วยปัญหา อุปสรรค และผลกระทบที่เกิดขึ้นนี้ ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาแนวทางหรือวิธีการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทั้งแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลบางประเภทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันได้แก่

1. ผู้เยาว์ การทำนิติกรรมใด ๆ ของผู้เยาว์ จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน นิติกรรมนั้นจึงจะมีผลสมบูรณ์ เว้นแต่นิติกรรมตามมาตรา 22 ถึงมาตรา 27 ที่ผู้เยาว์สามารถกระทำได้เองโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม และเว้นแต่การทำนิติกรรมสำคัญ ตามมาตรา 1574 และนิติกรรมที่ผลประโยชน์ของผู้แทนโดยชอบธรรมขัดกับผลประโยชน์ของผู้เยาว์ ตามมาตรา 1575 ที่จำต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนจึงจะกระทำการนั้นได้ และหากเป็นการอื่นซึ่งมิใช่การทำนิติกรรมไซ้ ผู้เยาว์ก็สามารถกระทำการนั้น ๆ ได้โดยลำพัง

2. คนไร้ความสามารถ การทำนิติกรรมใด ๆ ของคนไร้ความสามารถ จะต้องกระทำโดยผู้อนุบาลเท่านั้น นิติกรรมที่คนไร้ความสามารถกระทำล่งยอมตกเป็นโมฆียะ แม้ว่าการทำนิติกรรมดังกล่าวจะได้รับความยินยอมจากผู้อนุบาลแล้วก็ตาม แต่ผู้อนุบาลจะทำให้อันใดที่คนไร้ความสามารถจะต้องกระทำเองไม่ได้ ตามมาตรา 1572 และเว้นแต่การทำนิติกรรมสำคัญ ตามมาตรา 1574 และนิติกรรมที่ผลประโยชน์ของผู้อนุบาลขัดกับผลประโยชน์ของคนไร้ความสามารถ ตามมาตรา 1575 ที่ผู้อนุบาลต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนจึงจะกระทำการนั้นได้ และหากเป็นการอื่นซึ่งมิใช่การทำนิติกรรมไซ้ คนไร้ความสามารถจึงจะสามารถกระทำการนั้น ๆ ได้เอง

3. คนเสมือนไร้ความสามารถ โดยหลักแล้ว คนเสมือนไร้ความสามารถมีอำนาจที่จะทำนิติกรรมใด ๆ ได้ด้วยตนเอง เว้นแต่นิติกรรมสำคัญตามมาตรา 34 ที่จำต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน การทำนิติกรรมนั้น ๆ จึงจะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย

4. การจัดการทรัพย์สินโดยข้อสัญญา ตัวการมอบอำนาจให้ตัวแทนดำเนินการจัดการไปเพียงใด ตัวแทนย่อมมีอำนาจจัดการได้เพียงนั้น และ

5. การจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ นับแต่ที่ผู้ไม่อยู่ไปจากถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนาและไม่มีใครทราบว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร หากมีความจำเป็น ผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการอาจร้องขอต่อศาล เพื่อขอให้ศาลสั่งให้มีการจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งไปพลางก่อนตามความจำเป็นได้ หรือเมื่อระยะเวลาที่ผู้ไม่อยู่หายไปจากถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนาครบ 1 ปี อาจร้องขอต่อศาล เพื่อขอให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ขึ้น โดยให้มีอำนาจเหมือนตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไป จนกว่าผู้ไม่อยู่นั้นกลับมาหรือปรากฏว่าถึงแก่ความตายหรือกฎหมายสันนิษฐานว่าถึงแก่ความตายแล้ว

และการศึกษาแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังโดยอาศัยระบบสวัสดิการของรัฐ ซึ่งหากจะให้เรื่องดังกล่าวเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐก็จะเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง และรัฐต้องเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากการจัดการดังกล่าวด้วย อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันกรมราชทัณฑ์และเรือนจำมีอำนาจในการจัดการกับทรัพย์สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ในเรือนจำเท่านั้น ทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำ ยังเป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือขอบอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์และเรือนจำในประเทศไทย

รวมทั้งการศึกษาแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังตามกฎหมายต่างประเทศ คือ ศึกษาตาม Imprisonment Act (767/2005) และ Guardianship Service Act (442/1999) ของประเทศฟินแลนด์ ซึ่งมีองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการของบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ แทนผู้ที่ไม่สามารถจัดการได้ด้วยตนเอง ซึ่งรวมถึงผู้ต้องขังที่ไม่สามารถดำเนินการดังกล่าวได้ด้วย โดยมีการกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ไว้ทั้งหมด เช่น กระบวนการแต่งตั้ง แนวทางในการจัดการ มาตรการควบคุมและตรวจสอบ การสิ้นสุดอำนาจหน้าที่ เป็นต้น

และศึกษาตาม The Revised Penal Code และ Civil Code of the Philippines รวมไปถึงการศึกษาตาม Rules of Court เรื่อง General Guardians and Guardianship ของประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่แตกต่างออกไปจากประเทศฟินแลนด์ กล่าวคือ การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศฟิลิปปินส์นั้นจะกำหนดไปในแนวทางที่ให้ผู้ต้องขังซึ่งมีโทษจำคุกเกินกว่า 12 ปีขึ้นไปตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ และให้มีการแต่งตั้งผู้ปกครองเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง ซึ่งเมื่อผู้ต้องขังตกเป็นผู้ไร้ความสามารถแล้ว ความสามารถในการจัดการหรือการกำหนดแนวทางต่าง ๆ จึงมีอาจมีขึ้นได้ และการควบคุมตรวจสอบการดำเนินการของผู้ปกครองนี้ กฎหมายของประเทศฟิลิปปินส์กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลที่จะต้องเข้ามาควบคุมตรวจสอบและสอบการดำเนินการดังกล่าว

โดยผู้เขียนนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ต่อไปว่า หากนำแนวทางต่าง ๆ เหล่านี้มาปรับใช้กับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำแล้วจะสามารถแก้ไขปัญหาเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้กับผู้ต้องขังได้หรือไม่ มีความเหมาะสมเพียงใด และมีข้อดีข้อเสียอย่างไร และนำผลจากการวิเคราะห์ที่ได้ไปพิจารณาและวิเคราะห์ร่วมกับข้อเท็จจริงและความคิดเห็นจากแบบสอบถามผู้ต้องขัง ผู้ที่มาเยี่ยมหรือมาติดต่อกับผู้ต้องขัง ณ เรือนจำ และเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสนอมาตรการหรือวิธีการในการแก้ไขปัญหาเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทยต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

โดยสาเหตุที่ผู้เขียนต้องเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังชั้นใหม่ โดยไม่นำแนวทางที่มีอยู่แล้ว เช่น แนวทางที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาปรับใช้นั้น เนื่องจากผู้เขียนเห็นว่า หลักการและเหตุผลที่จำต้องมีแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังกับหลักการและเหตุผลของการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วนั้นก็มีได้เป็นไปโดยสอดคล้องกัน ทั้งแนวทางต่าง ๆ เหล่านั้นก็ยังมีข้อเสียและความไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้กับกรณีของผู้ต้องขังอยู่หลายประการ เช่น ไม่มีมาตรการใดที่จะช่วยเอื้อให้ผู้ต้องขังสามารถทราบความเคลื่อนไหวในการจัดการ ไม่มีมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาหรือความเสียหายอย่างอื่นนอกจากการฟ้องเรียกค่าเสียหายในภายหลัง และการกำหนดให้ศาลเข้ามาควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สินก็ยังมีปัญหาและอุปสรรคอยู่เช่นกัน เช่น ศาลไม่มีบทบาทเชิงรุกในการตรวจสอบและติดตามการจัดการของผู้จัดการทรัพย์สิน ต้องรอให้มีผู้ยื่นคดีต่อศาลก่อน ศาลจึงจะพิจารณาในเรื่องนั้น ๆ ได้ และยังมีความยากลำบากที่ผู้ต้องขังจะติดต่อหรือเสนอเรื่องราวใด ๆ ต่อศาลด้วย ฯ

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงได้เสนอแนะแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังชั้นใหม่ โดยแนวทางที่ผู้เขียนจะเสนอนี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แนวทาง คือ การเพิ่มมาตรการทางกฎหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยตรง และมาตรการอื่น ๆ ตามระเบียบของทางเรือนจำหรือกรมราชทัณฑ์ เพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้ทราบและเข้าใจถึงสิทธิดังกล่าว โดยแต่ละแนวทางนั้นมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

แนวทางแรก คือ การเพิ่มมาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหาเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำ โดยมาตรการที่ผู้เขียนจะเสนอนี้ เป็นมาตรการหรือแนวทางที่อยู่ในลักษณะของการแต่งตั้งให้มีบุคคลเข้ามาดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง และให้มีหน่วยงานเข้ามาควบคุมตรวจสอบการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สินอีกชั้นหนึ่ง เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายขึ้นกับทรัพย์สินของผู้ต้องขัง โดยผู้เขียนเห็นควรเสนอให้มีการเพิ่มเติมพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 เป็น หมวด 9/1 ทรัพย์สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง โดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. ผู้มีสิทธิร้องขอให้มีการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขัง

บุคคลผู้มีสิทธิร้องขอให้มีการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง ได้แก่

1) ผู้ต้องขัง ในฐานะที่เป็นบุคคลผู้ทรงสิทธิและหน้าที่ในทรัพย์สินและหนี้สินที่จะได้รับการจัดการดูแล ในกรณีที่ผู้ต้องขังยังเป็นผู้เยาว์อยู่ การยื่นคำร้องขอให้แต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน โดยผู้เยาว์นั้น จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นหนังสือก่อน แต่ถ้าผู้เยาว์ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้แทนโดยชอบธรรมทำหน้าที่ไม่ได้ หรือผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เมื่อคณะกรรมการการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขัง พิจารณาแล้วเห็นว่ามีความจำเป็น และเข้าเงื่อนไขอื่นตามที่กำหนดไว้ในเรื่องการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน คณะกรรมการจะมีคำสั่งแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินให้กับผู้ต้องขังที่ยังเป็นผู้เยาว์อยู่ก็ได้

2) คู่สมรสของผู้ต้องขัง บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือผู้มีส่วนได้เสีย เนื่องจากบุคคลเหล่านี้อาจมีหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งที่จะต้องกระทำต่อผู้ต้องขัง หรือมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่งจากผู้ต้องขัง หรือจำต้องได้รับความยินยอมเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งจากผู้ต้องขัง แต่เมื่อผู้ต้องขังต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ และการติดต่อเพื่อดำเนินการอย่างใด ๆ นั้น มีอาจเป็นไปได้ เช่น อยู่ในช่วงที่ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิที่จะพบบุคคลภายนอก ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้ต้องขังรายนั้นเป็นนักโทษชั้นปานกลาง ชั้นเลว หรือชั้นเลวมาก หรืออาจเป็นเพราะถูกลงโทษทางวินัยอยู่ หรือผู้ต้องขังไม่ยอมออกมาพบเมื่อผู้มีส่วนได้เสียเดินทางไปติดต่อกับผู้ต้องขังรายนั้น ณ เรือนจำ แล้ว หรือมีความยากลำบากอื่นใดในการติดต่อกับผู้ต้องขัง บุคคลผู้มีส่วนได้เสียเหล่านี้จึงควรมีสิทธิที่จะร้องขอให้มีการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินเพื่อให้ทำหน้าที่แทนผู้ต้องขังรายนั้น ๆ ได้ด้วย

2. การยื่นคำร้องขอ

ให้ผู้ร้องยื่นคำร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ณ เรือนจำ / ทัณฑสถานที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ และเมื่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจรับคำร้องดังกล่าว มาแล้ว ให้ส่งคำร้องนั้นไปยังคณะกรรมการการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังประจำเรือนจำ / ทัณฑสถานที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ เพื่อให้คณะกรรมการทำการไต่สวนและแต่งตั้งบุคคลขึ้นเป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังต่อไป

เหตุที่ผู้เขียนเสนอให้อำนาจในการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังเป็นของ คณะกรรมการซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของเรือนจำ / ทัณฑสถาน ในสังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม แทนที่จะให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจ อย่างการแต่งตั้งผู้อนุบาลให้กับคนไร้ความสามารถ การแต่งตั้งผู้พิทักษ์ให้กับคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ ตามที่ปรากฏใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น เนื่องจากผู้เขียนเห็นว่าเมื่อแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและ หนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทยที่ผู้เขียนจะเสนอนี้จะปรากฏไปในแนวทางที่ให้มิหน่วยงานเข้ามา ควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สิน มีอำนาจในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอำนาจ หน้าที่ในการจัดการ มีอำนาจในการกำหนดบำเหน็จ การเรียกค่าเสียหาย การถอดถอนบุคคลออก

จากการเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน และอำนาจอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอก เรือนจำของผู้ต้องขังทั้งหมดแทนศาล จึงสมควรให้หน่วยงานนี้มีอำนาจแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินให้กับผู้ต้องขังขึ้นด้วย ว่าควรจะเป็นใคร เพราะเหตุใด และการกำหนดให้หน่วยงานเป็นผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินนี้ ยังช่วยให้หน่วยงานสามารถนำข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการแต่งตั้งไปใช้ประโยชน์ในการพิจารณาเรื่องอื่น ๆ ได้อีก

เช่น การนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทักษะและประสบการณ์ในการเป็นตัวแทน ลักษณะอุปนิสัย และขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ที่ใช้ในการพิจารณาเมื่อมีการแต่งตั้งบุคคลขึ้นเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน ไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาว่ามีความจำเป็นอย่างไรหรือไม่ที่จะสั่งให้ผู้จัดการทรัพย์สินรายนั้นต้องวางแผนการดำเนินงานในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินขึ้น ผู้จัดการทรัพย์สินรายนั้นมีความสัมพันธ์อย่างใดกับผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังมีความกังวลอย่างไรในการแต่งตั้งบุคคลนั้นเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน หรือมีความสามารถและมีความน่าไว้วางใจเพียงใด เป็นต้น

และเมื่อการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังมีหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมและตรวจสอบดูแลโดยเฉพาะแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องให้ศาลเข้ามาแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินให้อย่างในกรณีของการแต่งตั้งผู้อนุบาล ผู้พิทักษ์ หรือผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ที่ไม่ใช่หน่วยงานใดเข้ามาควบคุมดูแลโดยเฉพาะ ศาลจึงยอมเป็นผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งบุคคลดังกล่าวขึ้น แนวทางที่ผู้เขียนเสนอนี้จึงมีความแตกต่างออกไปจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ ผู้ไม่อยู่ รวมทั้งการจัดการของตัวการและตัวแทน ตามที่ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

นอกจากนี้ เหตุที่ผู้เขียนเสนอให้ผู้ร้องสามารถยื่นคำร้องขอ ณ เรือนจำ / ทณฑสถานของผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ได้เพียงแห่งเดียวนั้น เนื่องจากคณะกรรมการฯ ซึ่งทำหน้าที่แต่งตั้งและตรวจสอบการดำเนินงานของผู้จัดการทรัพย์สินจะต้องเป็นคณะกรรมการฯ ณ เรือนจำของผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ เพื่อความสะดวกในการติดต่อกับผู้ต้องขัง และเพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถแจ้งความใด ๆ ต่อคณะกรรมการฯ ได้โดยสะดวก หากกำหนดให้สามารถยื่นคำร้องต่อเรือนจำ / ทณฑสถานแห่งอื่นเพื่อแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินได้แล้ว จะทำให้เกิดความยุ่งยากซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์เรื่องการคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้ต้องขัง

ในกรณีที่ผู้ต้องขังเป็นผู้ยื่นคำร้องขอให้มีการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของตนเองขึ้น ผู้ต้องขังอาจยื่นคำร้องขอต่อทศต ณ เรือนจำที่ถูกควบคุมตัวอยู่ แล้วให้ทศตส่งเรื่องดังกล่าวไปยังเจ้าหน้าที่ในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ของผู้ต้องขัง (เป็นหน่วยงานที่ผู้เขียนจะเสนอให้มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สินเพิ่มเติมไปจากภารกิจเดิมที่หน่วยงานดังกล่าวมีอยู่) ของเรือนจำนั้น ๆ (เรือนจำ / ทณฑสถานของผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่) เพื่อให้คณะกรรมการการ

จัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังในฝ่ายดังกล่าวแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินต่อไป ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกแก่การยื่นคำร้องขอของผู้ต้องขังและเป็นมาตรการที่ช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าถึงสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนได้โดยผ่านการจัดการของผู้จัดการทรัพย์สินที่ถูกแต่งตั้งขึ้น

3. การแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน

เมื่อคณะกรรมการการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังพิจารณาตามคำร้องขอแล้วเห็นว่าทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังที่มีอยู่นอกเรือนจำนั้นอาจได้รับความเสียหาย อันเนื่องมาจาก

1) ไม่มีบุคคลโดยยอมรับมอบอำนาจจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน
2) มีผู้รับมอบอำนาจ แต่การดำเนินการของบุคคลดังกล่าวมีพฤติการณ์ที่ไม่น่าไว้วางใจ หรือถ้าให้ดำเนินการจัดการต่อไปแล้วอาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกับทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง หรือ

3) มีเหตุอื่นใดที่จำเป็นจะต้องให้คุ้มครองและรักษามูลประโยชน์ในทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่นอกเรือนจำ

ให้คณะกรรมการฯ แต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินให้กับผู้ต้องขังรายนั้น

การแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินให้กับผู้ต้องขังที่ยังเป็นผู้เยาว์อยู่ ให้อำนาจในการจัดการทรัพย์สินของผู้ปกครองหรือผู้ใช้อำนาจปกครองผู้เยาว์ตามมาตรา 1571 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สิ้นสุดลง เนื่องจากผู้เขียนเห็นว่า อำนาจในการจัดทรัพย์สินและหนี้สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับอำนาจตามมาตรการที่ผู้เขียนเสนอนี้ มีความมุ่งหมายเดียวกันคือเพื่อคุ้มครองและรักษามูลประโยชน์ให้กับผู้เยาว์ แต่เมื่อผู้เยาว์กลายเป็นผู้ต้องขัง ลักษณะและสภาพต่าง ๆ ย่อมเปลี่ยนแปลงไป มาตรการหรือแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินจึงต้องปรับให้มีความเหมาะสมกับพฤติการณ์ที่ผู้เยาว์ต้องถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้เยาว์ในระหว่างที่อยู่ในเรือนจำมีมาตรการควบคุมและตรวจสอบ และเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกันในอำนาจหน้าที่ดังกล่าว ผู้เขียนจึงเสนอให้อำนาจหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินตามมาตรา 1571 นั้นสิ้นสุดลง

ก่อนที่คณะกรรมการการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังจะแต่งตั้งให้บุคคลใดเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน จะต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ต้องขังในฐานะที่เป็นผู้ทรงสิทธิและหน้าที่ในทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ ที่จะได้รับการจัดการดูแลนั้นด้วยว่า ผู้ต้องขังจะคัดค้านการแต่งตั้งมิให้บุคคลใดเป็นผู้จัดการทรัพย์สินหรือไม่ หรือผู้ต้องขังจะเสนอรายชื่อให้บุคคลใดเป็นผู้จัดการทรัพย์สินของตน ซึ่งหากบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อจากผู้ต้องขังนั้นยินยอม ให้คณะกรรมการฯ แต่งตั้งบุคคลดังกล่าวขึ้นเป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขัง

ในกรณีที่คู่สมรส บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือผู้มีส่วนได้เสียอื่น เป็นผู้ร้องขอให้มีการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังอาจทำการคัดค้านการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินได้ เว้นแต่การคัดค้านนั้นไม่มีเหตุผลอันสมควร และเมื่อคณะกรรมการฯ พิจารณาถึงสภาพและพฤติการณ์ต่าง ๆ แล้วเห็นว่ามีความจำเป็นที่ทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังจะต้องได้รับการจัดการดูแล คณะกรรมการฯ ยังมีอำนาจแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินให้กับผู้ต้องขังรายนั้นได้อยู่ ทั้งนี้ ผู้ต้องขังที่เป็นผู้ทรงสิทธิหรือหน้าที่ในทรัพย์สินและหนี้สินที่จะได้รับการจัดการดูแลจะต้องเข้าใจถึงความหมายและความสำคัญของการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินนั้นด้วย

คณะกรรมการการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังอาจแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังขึ้นหลายคนได้ และในกรณีที่จำเป็น คณะกรรมการฯ จะแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ในระหว่างผู้จัดการทรัพย์สินเหล่านั้นให้ในเวลาที่มีการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินเหล่านั้นเลยก็ได้ หรือจะทำการแบ่งแยกให้ในภายหลังก็ได้

คณะกรรมการการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังอาจกำหนดช่วงระยะเวลาในการทำหน้าที่เป็นผู้จัดการทรัพย์สินไว้ หรืออาจกำหนดภารกิจหรือหน้าที่ใด ๆ เพื่อให้ผู้จัดการทรัพย์สินดำเนินการจัดการโดยเฉพาะไว้ในคำสั่งแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินนั้นด้วยก็ได้

ถ้ามีเหตุที่ผู้จัดการทรัพย์สินต้องละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ไปชั่วคราว เนื่องจากเจ็บป่วย หรือมีเหตุต้องเดินทาง หรือเป็นกรณีที่ผลประโยชน์ของผู้จัดการทรัพย์สิน คู่สมรส หรือบุตรของผู้จัดการทรัพย์สิน ขัดกับประโยชน์ของผู้ต้องขัง หรือเหตุอื่นใดที่ผู้จัดการทรัพย์สินไม่อาจทำการแทนผู้ต้องขังได้ คณะกรรมการฯ อาจแต่งตั้งตัวแทนของผู้จัดการทรัพย์สินขึ้นจัดการแทนได้ โดยให้นำบัญชีญาติที่เกี่ยวข้องกับผู้จัดการทรัพย์สินไปใช้กับตัวแทนของผู้จัดการทรัพย์สินด้วย

นอกจากนี้ คณะกรรมการการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังอาจมอบหมายอำนาจหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังให้กับผู้จัดการทรัพย์สินมากหรือน้อยกว่าที่ปรากฏในคำร้องขอก็ได้ ทั้งนี้ จะต้องเป็นไปเพื่อการปกป้องและคุ้มครองผลประโยชน์ในทรัพย์สินและหนี้สินให้กับผู้ต้องขัง ซึ่งในการพิจารณาเรื่องการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน คณะกรรมการฯ มีอำนาจที่จะจัดหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของตนเองได้ เช่น สอบถามไปยังเจ้าหน้าที่ฝ่ายเยี่ยมญาติว่าผู้ต้องขังรายนั้นมีญาติหรือบุคคลภายนอกมาเยี่ยมหรือมาติดต่อบ้างหรือไม่ บ่อยเพียงใด มีความสัมพันธ์อย่างไรกับผู้ต้องขัง มีการให้ผู้ต้องขังลงลายมือชื่อในเอกสารที่เกี่ยวกับการทำธุรกรรมใดบ้างหรือไม่ บ่อยเพียงใด หรือสอบถามไปยังผู้คุมของผู้ต้องขังรายนั้นว่าผู้ต้องขังมีฐานะความเป็นอยู่ภายในเรือนจำอย่างไร มีเงินใช้สอยในเรือนจำบ้างหรือไม่ สภาพจิตใจของผู้ต้องขังรายนั้นเป็นอย่างไร มีความกังวลเกี่ยวกับเรื่องใดหรือไม่ หรือข้อมูลอื่นใดที่คณะกรรมการฯ อาจนำไปใช้ประกอบการพิจารณาเรื่องความจำเป็นในการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินให้กับผู้ต้องขังรายนั้นได้

4. การจดทะเบียนการเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน

เมื่อคณะกรรมการการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังมีคำสั่งแต่งตั้งให้บุคคลใดเป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังแล้ว ให้คณะกรรมการฯ แจ้งเรื่องดังกล่าวไปยังเจ้าหน้าที่ในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ณ เรือนจำที่ควบคุมตัวผู้ต้องขังอยู่ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการจดทะเบียนการเป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังและแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการจดทะเบียนดังกล่าวไปยังฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง กองสังคมสงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นฐานข้อมูลกลางในการเรียกหรือขอข้อมูลเกี่ยวกับการเป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขัง หรือเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการฯ หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ณ เรือนจำที่ผู้ต้องขังรายนั้น ๆ ถูกควบคุมตัวอยู่ ในกรณีที่มีการร้องขอหรืออุทธรณ์จากบุคคลที่ได้รับความเสียหาย หรือใช้ในกรณีที่มีความจำเป็นอื่นใด แล้วแต่กรณี

สำหรับเหตุที่ต้องจัดให้มีการจดทะเบียนการเป็นผู้จัดการทรัพย์สินนั้นก็เพื่อความสะดวกในการควบคุมดูแลการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สิน โดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการควบคุมดูแลดังกล่าวจะได้ทราบว่าบุคคลใดบ้างที่อยู่ในการควบคุมดูแลของตน หรือถึงกำหนดเวลาในการรายงานความเคลื่อนไหวในการจัดการของผู้จัดการทรัพย์สินรายนั้นแล้วหรือยัง เป็นต้น นอกจากนี้ การจดทะเบียนการเป็นผู้จัดการทรัพย์สินยังช่วยให้การทำงานของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการควบคุมดูแลเป็นไปด้วยความละเอียดรอบคอบและมีความระมัดระวังมากขึ้น เพราะนอกจากทะเบียนดังกล่าวจะเป็นหลักฐานในการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สินแล้ว ยังสามารถใช้เป็นหลักฐานในการทำงานของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจได้อีกด้วย

5. ทะเบียนการเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน

ในทะเบียนการเป็นผู้จัดการทรัพย์สินนั้นจะต้องมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

- 1) ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้จัดการทรัพย์สิน และข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อผู้จัดการทรัพย์สิน
- 2) ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ต้องขังที่จะได้รับการจัดการดูแลทรัพย์สินและหนี้สิน เรือนจำที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่
- 3) ความสามารถ อำนาจหน้าที่ และการจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สิน และหนี้สินของผู้จัดการทรัพย์สิน
- 4) เวลาที่แต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินขึ้น และในกรณีที่ผู้ต้องขังประสงค์จะให้มีการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ให้ระบุเวลาที่จะสิ้นสุดการเป็นผู้จัดการทรัพย์สินลงไว้ด้วย

นอกจากนี้ ในทะเบียนยังอาจมีการระบุข้อมูลอื่น ๆ ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อวัตถุประสงค์ในการจดทะเบียนการเป็นผู้จัดการทรัพย์สินอีกด้วย เช่น บัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง แผนงานในการจัดการทรัพย์สิน คำสั่งอนุญาตให้มีการทำนิติกรรมที่สำคัญ หรือนิติกรรมที่มีผลประโยชน์ขัดกัน เป็นต้น

เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ณ เรือนจำที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ จะต้องทำการปรับปรุงข้อมูลในทะเบียนให้มีความทันสมัย เพื่อให้การควบคุมดูแลการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สินมีความถูกต้อง และในกรณีที่มีการเรียกร้องให้มีการแก้ไขปรับปรุงข้อมูลในทะเบียน การเรียกร้องดังกล่าวจะต้องกระทำไปยังฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ณ เรือนจำที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ และเมื่อมีความเคลื่อนไหวใด ๆ ในทะเบียนการเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน ให้เจ้าหน้าที่ผู้ปรับปรุงทะเบียนดังกล่าวแจ้งความเคลื่อนไหวไปยังฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง กองสังคมสงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์ ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ข้อมูลในฐานข้อมูลกลางมีความถูกต้องตรงกันกับทะเบียนที่มีอยู่ ณ เรือนจำนั้น ๆ

เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ณ เรือนจำที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ และเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง กองสังคมสงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์ จะต้องยินยอมให้ผู้ต้องขัง ผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขัง ผู้มีส่วนได้เสีย หน่วยงานของรัฐ บุคคลหรือสถาบันอื่นใด สามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกไว้ในทะเบียนดังกล่าวได้ ทั้งนี้ เพื่อการค้นหาว่าผู้ต้องขังรายนั้นมีผู้จัดการทรัพย์สินแทนหรือไม่ หรือบุคคลใดทำหน้าที่เป็นผู้จัดการทรัพย์สินให้กับผู้ต้องขังรายนั้น ๆ หรือเพื่อดูอำนาจหน้าที่และการจำกัดความสามารถในการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สิน หรือเพื่อให้บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับทะเบียนได้ทราบข้อมูลและความเคลื่อนไหวในการดำเนินการ หรือเพื่อนำข้อมูลไปใช้บังคับการให้เป็นไปตามสิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้เสีย หรือเพื่อการปฏิบัติงานตามภารกิจของหน่วยงานรัฐหรือองค์กรอื่น ๆ หรือเหตุผลอื่นใดตามที่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ณ เรือนจำ หรือกรมราชทัณฑ์ เห็นสมควร

เจ้าหน้าที่ในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ณ เรือนจำ หรือกรมราชทัณฑ์ จะต้องเก็บรักษาข้อมูลที่ระบุอยู่ในทะเบียนการเป็นผู้จัดการทรัพย์สินไว้เป็นระยะเวลา 10 ปี หลังจากผู้ต้องขังพ้นโทษ ซึ่งหลังจากที่ผู้ต้องขังรายนั้นพ้นโทษ การเข้าถึงทะเบียนการเป็นผู้จัดการทรัพย์สินจะได้รับอนุญาตเพียง 2 กรณีเท่านั้น คือ กรณีที่บุคคลมีความจำเป็นที่จะต้องนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้เพื่อบังคับให้เป็นไปตามสิทธิหรือหน้าที่ของตน หรือกรณีที่ข้อมูลดังกล่าวมีประโยชน์ต่อการดำเนินงานอย่างใด ๆ ในภาครัฐหรือองค์กรอื่น ๆ ซึ่งมีความเกี่ยวข้อง

6. คุณสมบัติของผู้จัดการทรัพย์สิน

ถ้าผู้ต้องขังรายใดมีคู่สมรสอยู่ คู่สมรสย่อมเป็นผู้จัดการทรัพย์สินโดยอำนาจแห่งกฎหมาย ซึ่งผู้เขียนได้นำหลักการดังกล่าวมาจากเรื่องการแต่งตั้งผู้อนุบาลของคนไร้ความสามารถ และการแต่งตั้งผู้พิทักษ์ของคนเสมือนไร้ความสามารถมาใช้ เนื่องจากผู้เขียนเห็นด้วยกับเหตุผลของกฎหมายที่ว่า เหตุที่กฎหมายกำหนดให้คู่สมรสต้องเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์นั้นก็เนื่องจากบุคคลที่เป็นคู่สมรสย่อมมีความรักใคร่กัน น่าจะดูแลคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถนั้นได้ดียิ่งกว่าบุคคลอื่น¹ ดังนั้น หากผู้ต้องขังมีสมรสอยู่ กฎหมายก็ควรกำหนดให้คู่สมรสเป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ถ้ามีเหตุสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นกับคู่สมรสที่คณะกรรมการฯ จะแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการทรัพย์สิน เช่น มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจะจัดการไปในทางทุจริตหรือจัดการไปโดยไม่ใส่ใจในภาระหน้าที่ หรือจัดการไปในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหาย หรือมีเหตุอื่นใดซึ่งไม่เหมาะที่จะเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน ผู้ต้องขัง บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือผู้มีส่วนได้เสียอาจร้องขอต่อคณะกรรมการฯ ให้แต่งตั้งผู้อื่นเป็นผู้จัดการทรัพย์สินก็ได้

ถ้าผู้ต้องขังรายใดยังเป็นผู้เยาว์อยู่ บิดามารดาหรือผู้ปกครองของผู้เยาว์ย่อมเป็นผู้จัดการทรัพย์สินโดยอำนาจแห่งกฎหมาย เนื่องจากผู้เขียนเห็นว่าโดยปกติ ผู้ที่เป็นบิดามารดาหรือผู้ปกครองย่อมดำเนินการจัดการทรัพย์สินไปในทางที่ก่อให้เกิดผลดีต่อบุตรหรือผู้อยู่ในอำนาจปกครองของตนอยู่แล้ว ดังนั้น กฎหมายจึงควรกำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองเป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่ตกเป็นผู้ต้องขังด้วย แม้ว่าผู้เขียนจะได้เสนอให้อำนาจในการจัดการทรัพย์สินของผู้ปกครองหรือผู้ใช้อำนาจปกครองผู้เยาว์ตามมาตรา 1571 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สิ้นสุดลงตามที่ปรากฏในหัวข้อการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินก็ตาม แต่ก็ก็เป็นเหตุผลที่ผู้เขียนต้องการให้อำนาจในการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่ตกเป็นผู้ต้องขังเข้ามาอยู่ในความควบคุมตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจด้วย ทั้งนี้ เพื่อเป็นการรักษาผลประโยชน์สูงสุดให้กับผู้เยาว์ที่ตกเป็นผู้ต้องขังนั่นเอง อย่างไรก็ตาม ถ้ามีเหตุสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นกับบิดามารดาหรือผู้ปกครองของผู้เยาว์ที่ศาลจะแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการทรัพย์สิน เช่น มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจะจัดการไปในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหาย หรือ

¹สมทบ สุวรรณสุทธิ, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514), น.115. และดู กิตติศักดิ์ ปรกติ, หลักกฎหมายบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2553), น.103, 119. และดู ประสิทธิ์ โฉวีไกรกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2551), น.181. และดู จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529), น.59.

มีเหตุอื่นใดซึ่งไม่เหมาะที่จะเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน ผู้ต้องขัง คู่สมรส บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือผู้มีส่วนได้เสีย อาจร้องขอต่อคณะกรรมการฯ ให้ตั้งผู้อื่นเป็นผู้จัดการทรัพย์สินก็ได้

ในกรณีที่ผู้ต้องขังไม่มีคู่สมรส หรือคณะกรรมการฯ จะแต่งตั้งให้บุคคลอื่นซึ่งมิใช่คู่สมรสของผู้ต้องขังเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน หรือในกรณีที่ผู้ต้องขังซึ่งเป็นผู้เยาว์ไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือคณะกรรมการฯ จะแต่งตั้งให้บุคคลอื่นซึ่งมิใช่บิดามารดาหรือผู้ปกครองของผู้ต้องขังซึ่งเป็นผู้เยาว์นั้นเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน บุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้วอาจเป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังได้ เว้นแต่

- 1) บุคคลที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 2) บุคคลที่ตกเป็นคนล้มละลาย
- 3) บุคคลซึ่งมีหรือเคยมีคดีในศาลกับผู้ต้องขัง คู่สมรส บุพการี ผู้สืบสันดาน พี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดาเดียวกับผู้ต้องขัง
- 4) บุคคลที่ผู้ต้องขังทำการคัดค้านหรือที่ผู้ต้องขังระบุไว้ว่าห้ามมิให้เป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขัง
- 5) บุคคลอื่นใดที่คณะกรรมการฯ หรือผู้ต้องขังเห็นว่าไม่เหมาะสมที่จะทำหน้าที่เป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังได้

นอกจากนี้ ถ้าคณะกรรมการการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้ต้องขังรายใดไม่มีญาติพี่น้อง ไม่มีบุคคลโดยอ้อมเป็นผู้จัดการทรัพย์สินให้กับผู้ต้องขัง ไม่มีบุคคลที่ผู้ต้องขังสามารถไว้วางใจได้ หรือไม่มีบุคคลใดที่มีคุณสมบัติซึ่งเหมาะสมจะเป็นผู้จัดการทรัพย์สินให้กับผู้ต้องขังได้เลย ให้คณะกรรมการฯ แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ณ เรือนจำที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ ขึ้นเป็นผู้จัดการทรัพย์สินให้กับผู้ต้องขังรายนั้นก็ได้

โดยเหตุที่ผู้เขียนเสนอให้ต้องมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปเป็นผู้จัดการทรัพย์สินให้กับผู้ต้องขังนั้น ก็เพื่อให้ผู้ต้องขังที่ไม่มีญาติหรือไม่มีบุคคลใดที่คณะกรรมการฯ จะสามารถแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการทรัพย์สินให้ได้นั้น สามารถเข้าถึงสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ตนมีอยู่ภายนอกเรือนจำได้เช่นเดียวกับผู้ต้องขังรายอื่น ช่วยให้ผู้ต้องขังรายนั้นไม่ต้องเผชิญกับปัญหาและไม่ต้องแบกรับความเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดหรืออาจเกิดขึ้นกับทรัพย์สินและหนี้สินของตนในระหว่างที่ต้องถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ ซึ่งถ้ารัฐยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือผู้ต้องขังที่ไม่มีบุคคลโดยอ้อมเป็นผู้จัดการทรัพย์สินให้กับผู้ต้องขังตรงนี้ นอกจากจะเป็นการช่วยรักษาผลประโยชน์ในทางทรัพย์สินให้กับผู้ต้องขังอันเป็นเรื่องส่วนตัวของเอกชนแล้ว มาตรการดังกล่าวยังช่วยให้อัตราการก่ออาชญากรรมในสังคมลดน้อยลงได้ด้วย เพราะเมื่อผู้ต้องขังที่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมนิสัยพันโทชออกมาจากเรือนจำแล้ว และพบว่า

อย่างน้อยที่สุดทรัพย์สินที่ตนมีอยู่มิได้ลดน้อยลงไป หรือหนี้สินที่มีอยู่มิได้เพิ่มพูนมากขึ้น โอกาสที่ผู้ต้องขังรายนั้นจะออกมาเริ่มต้นชีวิตใหม่โดยไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกย่อมมีมากกว่าการปล่อยให้ผู้ต้องขังออกมาเผชิญกับปัญหาในทางทรัพย์สินหลังจากที่เขาพ้นโทษแล้วนั่นเอง

ในการประเมินคุณสมบัติของผู้จัดการทรัพย์สินนั้น จะต้องนำข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับทักษะและประสบการณ์ในการเป็นตัวแทน ลักษณะอุปนิสัย และขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ของการเป็นผู้จัดการทรัพย์สินมาพิจารณาประกอบกัน เพื่อให้ผู้จัดการทรัพย์สินที่แต่งตั้งขึ้นนั้นมีคุณสมบัติเหมาะสมกับการเป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังรายนั้น ๆ มากที่สุด แต่ในกรณีที่ผู้ต้องขังระบุชื่อบุคคลที่ประสงค์จะให้ผู้จัดการทรัพย์สินไว้แล้ว ให้คณะกรรมการฯ แต่งตั้งบุคคลดังกล่าวขึ้นเป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังรายนั้น ทั้งนี้ ต้องขึ้นอยู่กับความยินยอมของบุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการทรัพย์สินด้วย

7. ความสามารถในการจัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขัง

การแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินไม่เป็นการตัดสิทธิและความสามารถในการใช้สิทธิของผู้ต้องขังจากการดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินใด ๆ ของตน เว้นแต่กฎหมายจะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

ในกรณีที่ผู้ต้องขังมอบอำนาจให้บุคคลอื่นซึ่งมิใช่ผู้จัดการทรัพย์สินดำเนินการจัดการไปอย่างไร และถ้าการมอบอำนาจให้บุคคลนั้นมีได้ทำเป็นเอกสารไว้ หรือในกรณีที่ผู้ต้องขังได้รับการชำระหนี้จากลูกหนี้ของตนโดยการฝากเงินเข้าบัญชีของผู้ต้องขังที่มีอยู่ในเรือนจำไว้อย่างไร ผู้ต้องขังจะต้องแจ้งเรื่องดังกล่าวไปยังเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ณ เรือนจำนั้น ๆ ทราบ หรือถ้าการมอบอำนาจมีการลงลายมือชื่อไว้ในเอกสาร ให้เจ้าหน้าที่ผู้ลงลายมือชื่อรับรองในเอกสารดังกล่าวตามระเบียบของกรมราชทัณฑ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน คัดสำเนาเอกสารดังกล่าวไว้แล้วส่งมอบให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ณ เรือนจำนั้น ๆ ทราบ เมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับการแจ้งความดังกล่าวจากผู้ต้องขังหรือได้รับสำเนาหนังสืออันเกี่ยวกับการมอบอำนาจมาจากเจ้าหน้าที่เรือนจำแล้ว แล้วแต่กรณี ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจแจ้งความดังกล่าวไปยังผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขัง ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้จัดการทรัพย์สินได้ทราบถึงความเคลื่อนไหวอันเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินที่อยู่ในอำนาจจัดการของตน อันเป็นการป้องกันมิให้เกิดความซ้ำซ้อนในการจัดการ และเพื่อป้องกันมิให้ผู้จัดการทรัพย์สินต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกเป็นการส่วนตัว อันเนื่องมาจากการทำสัญญาที่เกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินใด ๆ ที่ได้รับการจัดการโดยบุคคลอื่นซึ่งรับมอบอำนาจจากผู้ต้องขังไปแล้วนั่นเอง

8. แนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง

แนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำโดยผู้จัดการทรัพย์สินที่คณะกรรมการการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังแต่งตั้งขึ้นมานั้น ผู้เขียนเห็นควรให้มีแนวทางในการจัดการ ดังต่อไปนี้

1) ผู้จัดการทรัพย์สินมีหน้าที่ที่จะต้องทำตามคำสั่งที่ผู้ต้องขังได้ให้ไว้ในเวลาที่มีการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินหรือในภายหลังก็ได้ และต้องดำเนินการจัดการไปตามแผนงานที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขัง แต่หากไม่มีคำสั่งหรือคณะกรรมการฯ เห็นว่าไม่จำเป็นต้องจัดทำแผนงานในการจัดการขึ้น ให้ผู้จัดการทรัพย์สินดำเนินการจัดการไปตามลักษณะแห่งทรัพย์สินและหนี้สิน หรือตามที่วิญญูชนจะพึงจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินนั้น ๆ ของตน ทั้งนี้ จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของผู้ต้องขังด้วย

2) ผู้จัดการทรัพย์สินจะต้องทำกรงานด้วยตนเอง เนื่องจากคุณสมบัติของผู้จัดการทรัพย์สินเป็นสาระสำคัญในการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินรายนั้น ๆ ขึ้น ผู้จัดการทรัพย์สินจึงไม่อาจมอบหมายหน้าที่ดังกล่าวให้บุคคลอื่นดำเนินการแทนตนได้

3) ผู้จัดการทรัพย์สินต้องดำเนินการจัดการไปโดยความระมัดระวังและใช้ฝีมือตามสมควรแก่การดำเนินการจัดการใด ๆ แทนผู้ต้องขัง

4) ในกิจการที่มีตัวแทนผู้รับมอบอำนาจเฉพาะการไว้แล้ว ผู้จัดการทรัพย์สินย่อมไม่มีอำนาจเข้าไปกระทำการในเรื่องนั้นได้อีก

5) ผู้จัดการทรัพย์สินมีหน้าที่ต้องจัดทำบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังให้เสร็จภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่ทราบคำสั่งแต่งตั้งของคณะกรรมการฯ แต่ผู้จัดการทรัพย์สินอาจขอขยายระยะเวลาดังกล่าวออกไปอีก ซึ่งเป็นดุลพินิจของคณะกรรมการฯ ที่จะอนุญาตให้มีการขยายระยะเวลานั้นออกไปอีกหรือไม่ก็ได้ โดยบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินนั้นจะต้องมีพยานลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องอย่างน้อย 2 คน และต้องเป็นลายมือชื่อของคู่สมรสหรือญาติของผู้ต้องขังที่บรรลุนิติภาวะแล้ว แต่หากไม่มีบุคคลดังกล่าว หรือบุคคลดังกล่าวไม่ยินยอมลงลายมือชื่อ อนุญาตให้ผู้อื่นซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วลงลายมือชื่อรับรองให้ก็ได้ ซึ่งความถูกต้องที่ว่านี้หมายถึงความไม่มีข้อพิรุธหรือเหตุอันควรสงสัยว่าบัญชีทรัพย์สินนั้นมีความผิดปกติ เช่น มูลค่าของทรัพย์สินในบัญชีมีความแตกต่างไปจากความเป็นจริง อันเป็นการรับรองความถูกต้องตามมาตรฐานแห่งวิญญูชนที่ลงลายมือชื่อเป็นพยานเท่านั้น²

² กิตติศักดิ์ ปรกติ, *เพิ่งอ้าง*, น.175.

ให้ผู้จัดการทรัพย์สินส่งบัญชีดังกล่าวไปยังเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในฝ่ายสวัสดิการ และสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ณ เรือนจำที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ และเมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินไว้แล้ว ให้คัดสำเนาเอกสารเก็บไว้เป็นหลักฐานและจัดส่งไปยังผู้ต้องขังผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิหรือหน้าที่ในทรัพย์สินและหนี้สินเหล่านั้นเพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง ไม่ว่าผู้ต้องขังจะเห็นว่าบัญชีดังกล่าวมีความถูกต้องหรือมีความผิดพลาดประการใด ให้ผู้ต้องขังจดแจ้งข้อความนั้น ๆ ลงไว้ในบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน พร้อมลงลายมือชื่อกำกับข้อความดังกล่าวไว้ด้วย และเมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินกลับคืนมาจากผู้ต้องขัง ให้เจ้าหน้าที่ส่งบัญชีนั้นไปยังคณะกรรมการฯ เพื่อแจ้งให้คณะกรรมการฯ ทราบและพิจารณาต่อไป

ในกรณีที่ผู้ต้องขังจดแจ้งถึงความผิดพลาดแห่งบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินไว้ ให้คณะกรรมการฯ แจ้งความดังกล่าวไปยังผู้จัดการทรัพย์สินเพื่อให้ชี้แจงถึงเหตุแห่งความคลาดเคลื่อนดังกล่าวกลับมาด้วยว่าเป็นเพราะเหตุใด แต่ถ้าเป็นเพราะความผิดพลาดของผู้จัดการทรัพย์สินเอง ผู้จัดการทรัพย์สินจะต้องจัดทำบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินขึ้นใหม่ให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการฯ กำหนด โดยต้องมีพยานลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องอย่างน้อย 2 คนตามที่กล่าวมานั้นด้วย คำชี้แจงหรือบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่จัดทำขึ้นใหม่นั้น ให้ผู้จัดการทรัพย์สินจัดส่งไปยังเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ณ เรือนจำที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ และให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการตามความที่กล่าวไว้ในย่อหน้าก่อนด้วย ทั้งนี้ เพื่อเป็นมาตรการในการช่วยระวังรักษาผลประโยชน์ให้กับผู้ต้องขัง

สำหรับรายการในบัญชีทรัพย์สิน เช่น รายการสังหาริมทรัพย์ อสังหาริมทรัพย์ สิทธิเรียกร้อง ทรัพย์สิน ดอกผล และหนี้สินของผู้ต้องขังทั้งหมด ถ้าเป็นหุ้นส่วนในกิจการใดก็ต้องระบุด้วยว่ามีหุ้นอยู่ที่ส่วน หรือเป็นเจ้าของรวมก็ส่วน คิดเป็นมูลค่าประมาณเท่าใด เป็นต้น

ถ้าผู้จัดการทรัพย์สินไม่ดำเนินการตั้งว่ามานั้น คณะกรรมการฯ มีอำนาจส่งหมายเพื่อเรียกให้ผู้จัดการทรัพย์สินจัดส่งบัญชีรายการดังกล่าวให้ก็ได้ หากผู้จัดการทรัพย์สินยังฝ่าฝืนคำสั่ง เช่นว่านั้น คณะกรรมการฯ มีอำนาจร้องขอต่อศาล เพื่อขอให้ศาลบังคับให้ผู้จัดการทรัพย์สินจัดทำบัญชีและแถลงถึงการต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นได้ หรืออาจให้บุคคลอื่นเข้าจัดทำแทน โดยให้ผู้จัดการทรัพย์สินเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายก็ได้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าหน้าที่ในการจัดทำบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังนี้เป็นหน้าที่ที่สำคัญที่ผู้จัดการทรัพย์สินจะต้องกระทำ เพื่อให้คณะกรรมการฯ สามารถควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงานของผู้จัดการทรัพย์สินได้อย่างถูกต้องต่อไป จึงจำต้องอาศัยอำนาจศาลเข้ามาช่วยบังคับให้การเป็นไปเช่นนั้น ทั้งนี้ เพื่อการคุ้มครองและดูแลรักษาผลประโยชน์ในทรัพย์สินและหนี้สินให้กับผู้ต้องขัง

6) ผู้จัดการทรัพย์สินยังมีหน้าที่ต้องจัดทำบัญชีเพื่อรายงานถึงความเป็นอยู่แห่งทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง ความเคลื่อนไหวในการจัดการ ผลแห่งการจัดการ ให้คณะกรรมการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังทราบ ตามระยะเวลาที่คณะกรรมการฯ กำหนด โดยให้ผู้จัดการทรัพย์สินส่งบัญชีความเคลื่อนไหวในการจัดการดังกล่าวไปยังเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ณ เรือนจำที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ และเมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับบัญชีดังกล่าวไว้แล้ว ให้คัดสำเนาเอกสารเก็บไว้เป็นหลักฐานและจัดส่งไปยังคณะกรรมการฯ ต่อไป ทั้งนี้ เพื่อให้คณะกรรมการฯ ได้ควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สิน และเพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้นำข้อมูลดังกล่าวแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบ เมื่อมีการร้องขอจากผู้ต้องขัง โดยบัญชีดังกล่าวนี้ไม่จำเป็นต้องมีพยานลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องแต่อย่างใด เนื่องจากในบางกรณี การดำเนินการจัดการใด ๆ อาจมิได้อยู่ในความรับรู้ของญาติของผู้ต้องขังหรือบุคคลอื่น ถ้าหากจะกำหนดให้ต้องมีการลงลายมือชื่อเป็นพยานเพื่อรับรองความถูกต้องด้วยแล้ว เท่ากับเป็นการเพิ่มภาระหน้าที่ให้กับผู้จัดการทรัพย์สินที่จะต้องรายงานความเคลื่อนไหวในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ ให้บุคคลอื่นทราบด้วย ซึ่งนับได้ว่าเป็นการเพิ่มภาระหน้าที่ให้กับผู้จัดการทรัพย์สินมากเกินไป เพราะการจัดการดังกล่าวจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบของคณะกรรมการฯ อยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้จัดการทรัพย์สินไม่ดำเนินการดังกล่าวมานั้น ให้คณะกรรมการฯ ดำเนินการตาม 5) ได้

แต่ถ้าผู้จัดการทรัพย์สินไม่สามารถส่งมอบบัญชีดังกล่าวได้ทันตามกำหนดเวลา อันเนื่องมาจากความเจ็บป่วย หรือด้วยขอบเขตของภาระหน้าที่นั้น หรือเหตุผลอื่นใดในทำนองเดียวกัน และเมื่อมีการร้องขอ คณะกรรมการฯ อาจยินยอมให้มีการขยายระยะเวลาในการส่งมอบบัญชีดังกล่าวออกไปได้

7) เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ผู้ต้องขังได้รับความเสียหายในกรณีที่มีเหตุการณ์ฉุกเฉินเกิดขึ้น ผู้จัดการทรัพย์สินอาจทำการใด ๆ ที่นอกเหนือไปจากขอบอำนาจเพื่อการรักษาผลประโยชน์ และทรัพย์สินให้กับผู้ต้องขังได้ แต่เมื่อได้ดำเนินการไปอย่างใด ผู้จัดการทรัพย์สินจะต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ณ เรือนจำที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ทราบทันที เพื่อให้เจ้าหน้าที่ทำการบันทึกการดำเนินการดังกล่าวไว้ในรายงานการจัดการ และให้เจ้าหน้าที่แจ้งความนั้นไปยังคณะกรรมการฯ เพื่อทำการตรวจสอบต่อไป อย่างไรก็ตาม แม้จะไม่มีเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้น แต่หากผู้จัดการทรัพย์สินมีความประสงค์จะกระทำเกินขอบอำนาจ ผู้จัดการทรัพย์สินสามารถขออนุญาตจากผู้ต้องขัง หรือจากคณะกรรมการฯ ในกรณีที่ผู้ต้องขังรายนั้นยังเป็นผู้เยาว์อยู่ เป็นกรณี ๆ ได้

สำหรับกรณีที่ผู้เขียนเสนอให้ผู้จัดการทรัพย์สินจำต้องได้รับความยินยอมจากคณะกรรมการฯ ในกรณีที่ผู้ต้องขังยังเป็นผู้เยาว์อยู่นั้น เนื่องจาก เมื่อการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน

เป็นเหตุให้อำนาจในการจัดการทรัพย์สินของผู้ปกครองหรือผู้ใช้อำนาจปกครองระงับสิ้นลงไปตามที่ผู้เขียนเสนอไว้ในข้างต้นแล้ว แต่เมื่อผู้ต้องขังยังเป็นผู้เยาว์ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการมีบุคคลเข้ามาถ่วงดุลผลประโยชน์หรือทางได้เสียในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ แทนผู้เยาว์ ซึ่งผู้เขียนเห็นสมควรให้คณะกรรมการฯ เป็นผู้ใช้อำนาจ เนื่องจากคณะกรรมการฯ เป็นผู้ที่มีทราบข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับความเป็นอยู่แห่งทรัพย์สินและหนี้สิน ความเคลื่อนไหวในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ มาตลอด จึงเป็นผู้ที่มีข้อมูลในการพิจารณาว่าควรจะอนุญาตให้ผู้จัดการทรัพย์สินดำเนินการนอกขอบอำนาจนั้น ๆ ได้หรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้ต้องขังซึ่งยังเป็นผู้เยาว์นั้น

8) การใดที่ประโยชน์ของผู้จัดการทรัพย์สิน คู่สมรส หรือบุตรของผู้จัดการทรัพย์สินขัดกับประโยชน์ของผู้ต้องขัง ผู้จัดการทรัพย์สินจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องขัง หรือจากคณะกรรมการฯ ในกรณีที่ผู้ต้องขังรายนั้นยังเป็นผู้เยาว์อยู่ ก่อน จึงจะกระทำการนั้นได้ หากผู้จัดการทรัพย์สินกระทำไปโดยไม่ได้รับความยินยอมเช่นนั้น การนั้นย่อมไม่มีผลผูกพันผู้ต้องขัง เว้นแต่ผู้ต้องขังหรือคณะกรรมการฯ จะให้สัตยาบันแก่การนั้น

ในกรณีปกติ การทำนิติกรรมที่มีผลประโยชน์ขัดกันกับประโยชน์ของผู้เยาว์ ผู้ปกครองจะต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนจึงจะทำกิจการนั้นได้ ตามที่ปรากฏในมาตรา 1575 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่สำหรับกรณีที่ผู้เยาว์รายนั้นตกเป็นผู้ต้องขัง ผู้เขียนเห็นว่าหากให้ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังประจำเรือนจำ / ทณฑสถานของผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ แทนการได้รับอนุญาตจากศาล น่าจะเป็นผลดีและเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้ต้องขังซึ่งยังเป็นผู้เยาว์นั้นมากกว่า เนื่องจากเจ้าหน้าที่นั้นเป็นผู้ที่ทราบข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับความเป็นอยู่แห่งทรัพย์สินและหนี้สิน ความเคลื่อนไหวในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ มาตลอด จึงเป็นผู้ที่มีข้อมูลมากกว่าศาลสำหรับการพิจารณาว่าควรจะอนุญาตให้ผู้จัดการทรัพย์สินดำเนินการจัดการในเรื่องนั้น ๆ ได้หรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้ต้องขังซึ่งยังเป็นผู้เยาว์อยู่ และเพื่อความสะดวกของผู้จัดการทรัพย์สินในการขออนุญาตเพื่อดำเนินการในกรณีดังกล่าวมานี้ด้วย

9) ถ้าการที่ผู้จัดการทรัพย์สินประสงค์จะกระทำการนั้นเป็นนิติกรรมสำคัญอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่ปรากฏในมาตรา 1574 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้จัดการทรัพย์สินจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องขัง หรือจากคณะกรรมการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังประจำเรือนจำ / ทณฑสถานของผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ ในกรณีที่ผู้ต้องขังรายนั้นยังเป็นผู้เยาว์ ก่อน จึงจะกระทำการนั้นได้ หากผู้จัดการทรัพย์สินกระทำไปโดยไม่ได้รับความยินยอม การนั้นย่อมไม่มีผลผูกพันผู้ต้องขัง เว้นแต่ผู้ต้องขังหรือคณะกรรมการฯ จะให้สัตยาบันแก่การนั้น ถ้าผู้ต้องขังหรือคณะกรรมการฯ ไม่ให้สัตยาบัน ผู้จัดการทรัพย์สินต้องรับผิดชอบบุคคลภายนอกเป็นการส่วนตัว เว้นแต่จะ

พิสูจน์ได้ว่า บุคคลภายนอกนั้นได้รู้อยู่ว่าผู้จัดการทรัพย์สินทำการโดยปราศจากอำนาจ หรือทำนอกเหนือขอบอำนาจ

โดยผู้เขียนมองว่านิติกรรมทั้ง 13 ประเภทนั้นมีความสำคัญกับผู้ต้องชังมาก และเพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดความเสียหายขึ้นกับทรัพย์สินของผู้ต้องชัง การดำเนินการจัดการกับนิติกรรมทั้ง 13 ประเภท จึงต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องชังซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินหรือทรัพย์สินนั้น ๆ หรือจากคณะกรรมการฯ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการรักษาประโยชน์ให้กับผู้ต้องชังที่ยังเป็นผู้เยาว์อยู่ก่อน ในกรณีหลังนี้ มีเหตุผลเดียวกันกับที่ผู้เขียนได้อธิบายไว้แล้วในข้อ 8)

ถ้าผู้ต้องชังเห็นว่ามีการอื่นใดนอกจากที่กำหนดไว้ในมาตรา 1574 ซึ่งผู้จัดการทรัพย์สินอาจจัดการไปในทางที่เสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเอง ผู้ต้องชังอาจแจ้งความดังกล่าวไปยังเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องชัง ณ เรือนจำที่ผู้ต้องชังถูกควบคุมตัวอยู่ และให้เจ้าหน้าที่แจ้งความนั้นไปยังคณะกรรมการฯ เพื่อให้คณะกรรมการฯ ออกคำสั่งให้ผู้จัดการทรัพย์สินจำต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องชัง หรือจากจากคณะกรรมการฯ ในกรณีที่ผู้ต้องชังรายนั้นยังเป็นผู้เยาว์อยู่ ก่อนจึงจะทำการนั้นก็ได้

อย่างไรก็ตาม หากผู้ต้องชังไม่ให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ทั้งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทรัพย์สินหรือสิทธิหรือหน้าที่ใด ๆ จะต้องได้รับการจัดการ เพราะถ้าหากไม่ดำเนินการจัดการแล้วไซ้ จะส่งผลให้ทรัพย์สิน สิทธิ หรือหน้าที่ใด ๆ ของผู้ต้องชังได้รับความเสียหายกรณีเช่นนี้ ผู้จัดการทรัพย์สินอาจร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องชัง ณ เรือนจำที่ผู้ต้องชังถูกควบคุมตัวอยู่ และให้เจ้าหน้าที่ส่งคำร้องขอนั้นไปยังคณะกรรมการฯ เพื่อให้คณะกรรมการฯ ออกคำสั่งให้ผู้จัดการทรัพย์สินทำนิติกรรมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องชังก่อน ถ้าคณะกรรมการฯ เห็นว่าการนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องชัง คณะกรรมการฯ จะสั่งอนุญาตตามคำร้องขอนั้นก็ได้

10) ในกรณีที่ผู้ต้องชังมีผู้จัดการทรัพย์สินหลายคน ผู้จัดการทรัพย์สินเหล่านั้นจะต้องปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันทั้งหมด เว้นแต่คณะกรรมการฯ จะแบ่งแยกภาระหน้าที่ในระหว่างจัดการทรัพย์สินเหล่านั้นไว้แล้ว และถ้าผู้จัดการทรัพย์สินคนใดคนหนึ่งไม่สามารถเข้าร่วมตัดสินใจในเรื่องใดได้ เนื่องจากมีเหตุที่จะต้องเดินทาง เจ็บป่วย หรือเหตุผลประการอื่นใด และถ้าการตัดสินใจที่ล่าช้าจะก่อให้เกิดความเสียหายหรืออันตรายขึ้น การตัดสินใจในเรื่องดังกล่าวก็ไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมของผู้จัดการทรัพย์สินรายนั้น อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจเพื่อดำเนินการในเรื่องที่สำคัญ จะต้องกระทำโดยผู้จัดการทรัพย์สินทั้งหมดร่วมกัน เว้นแต่เป็นกรณีที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่าเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้ต้องชัง การดำเนินการในเรื่องดังกล่าวจึงไม่จำเป็นต้องกระทำโดยผู้จัดการทรัพย์สินทั้งหมดร่วมกันก็ได้ แต่ถ้าผู้จัดการทรัพย์สินเหล่านั้นไม่สามารถตกลงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งจะต้องตัดสินใจ

ร่วมกันได้ และการตัดสินใจที่ล่าช้าจะก่อให้เกิดความเสียหายหรืออันตรายขึ้น ผู้จัดการทรัพย์สินคนใดคนหนึ่งจะร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ และให้เจ้าหน้าที่ส่งคำร้องขอนั้นไปยังคณะกรรมการฯ เพื่อให้มีคำวินิจฉัยตามคำร้องในเรื่องดังกล่าวได้

11) เมื่ออำนาจหน้าที่ของผู้จัดการทรัพย์สินสิ้นสุดลง ผู้จัดการทรัพย์สินจะต้องทำบัญชีครั้งสุดท้ายเพื่อรายงานถึงความเป็นอยู่แห่งทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง การต่าง ๆ ที่ได้จัดการไปทั้งหมด ให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ณ เรือนจำที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ทราบ และเมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับบัญชีดังกล่าวไว้แล้วให้คัดสำเนาเอกสารเก็บไว้เป็นหลักฐานและจัดส่งไปยังคณะกรรมการฯ เพื่อทำการตรวจสอบต่อไป หากผู้จัดการทรัพย์สินไม่ยอมกระทำการดังกล่าวมานี้ คณะกรรมการฯ มีอำนาจกระทำการดังกล่าวมาใน 5) ได้

เมื่อคณะกรรมการฯ ตรวจสอบบัญชีในรอบสุดท้ายเสร็จแล้ว ให้คณะกรรมการฯ แจ้งความเห็นหรือผลการตรวจสอบบัญชีดังกล่าวไปยังเจ้าหน้าที่ เพื่อให้เจ้าหน้าที่จัดส่งความเห็นหรือผลการตรวจสอบไปยังผู้จัดการทรัพย์สิน และให้จัดส่งความเห็นหรือผลการตรวจสอบพร้อมสำเนาบัญชีในรอบสุดท้ายดังกล่าวให้กับผู้ต้องขังและบุคคลที่มีอำนาจเข้าดูแลทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังต่อไปด้วย

12) นอกจากนี้ เมื่อหน้าที่ของผู้จัดการทรัพย์สินสิ้นสุดลง ผู้จัดการทรัพย์สินยังมีหน้าที่ต้องจัดการงานอันสมควรเพื่อรักษาผลประโยชน์ ทรัพย์สิน และจัดการหนี้สินที่ได้รับมอบหมาย ให้จัดการดูแลอยู่ต่อไป จนกว่าผู้ต้องขังที่พ้นโทษหรือผู้จัดการทรัพย์สินคนใหม่หรือตัวแทนของผู้ต้องขังจะเข้ารับช่วงดูแลทรัพย์สินนั้นต่อ

13) เนื่องจากอำนาจหน้าที่ของผู้จัดการทรัพย์สินและตัวแทนมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ผู้เขียนจึงเห็นควรให้นำบทบัญญัติว่าด้วยตัวแทนมาใช้บังคับโดยอนุโลม เช่น อำนาจของผู้จัดการทรัพย์สิน หน้าที่และความรับผิดชอบ (811 และ 812) สิทธิของผู้จัดการ (มาตรา 816) เรื่องที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก (มาตรา 820) การดำเนินการเมื่ออำนาจของผู้จัดการทรัพย์สินสิ้นสุดลง (มาตรา 828, 829 และ 810) เป็นต้น

9. มาตรการในการควบคุมตรวจสอบการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สิน

สำหรับมาตรการในการควบคุมตรวจสอบการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ผู้เขียนจะเสนอ มีดังต่อไปนี้

1) ในกรณีที่คณะกรรมการการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังประจำเรือนจำ / ทัณฑสถานและผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่เห็นว่าโดยสภาพของการจัดการทรัพย์สิน มูลค่าโดยรวมของทรัพย์สิน รวมถึงพฤติการณ์อื่นซึ่งจำเป็นจะต้องมีการวางแผนการดำเนินงานสำหรับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังขึ้น คณะกรรมการฯ อาจสั่งให้ผู้จัดการทรัพย์สินวางแผนการจัดการ

เช่นว่านั้นและให้เสนอร่างแผนการจัดการดังกล่าวต่อคณะกรรมการฯ เพื่อขอความเห็นชอบในแผนการจัดการนั้นก็ได้ และในกรณีที่พฤติการณ์ต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไป แผนการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินอาจถูกปรับเปลี่ยนหรือแก้ไขเพิ่มเติมได้ ทั้งนี้ เมื่อคณะกรรมการฯ มีความเห็นเป็นอย่างไร ให้คณะกรรมการฯ แจ้งความดังกล่าวให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจทราบ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ทำการจัดแจ้งและคัดสำเนาเอกสารเก็บไว้เป็นหลักฐานในทะเบียนการเป็นผู้จัดการทรัพย์สินด้วย

2) มีมาตรการให้ผู้จัดการทรัพย์สินจัดทำบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินทั้งหมดของผู้ต้องขังให้เสร็จภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่ทราบคำสั่งแต่งตั้งของคณะกรรมการฯ ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ใน 5) หัวข้อเรื่องแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง ทั้งนี้ เพื่อให้คณะกรรมการฯ ได้ทราบว่าทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังมีอยู่ทั้งหมดเท่าไร มูลค่าประมาณเท่าใด อยู่ในลักษณะใด มีภาระผูกพันใด ๆ หรือไม่ ๆ เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบความเคลื่อนไหวในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน ตรวจสอบวิธีการที่เหมาะสมจะนำไปใช้ในการจัดการ อันเป็นการช่วยระวังและรักษาผลประโยชน์ในทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ ให้กับผู้ต้องขัง

3) มีมาตรการให้ผู้จัดการทรัพย์สินยังมีหน้าที่ต้องจัดทำบัญชีเพื่อรายงานถึงความ เป็นอยู่แห่งทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง ความเคลื่อนไหวในการจัดการ ผลแห่งการจัดการ ค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการดำเนินการ ๆ ให้คณะกรรมการฯ ทราบ ตามระยะเวลาที่กำหนด ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ใน 6) หัวข้อเรื่องแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง ทั้งนี้ เพื่อให้คณะกรรมการฯ ได้ควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สิน เพื่อให้ผู้มี ส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องได้ทราบว่าทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังนั้นมีอยู่อย่างไร และเพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้นำข้อมูลดังกล่าวแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบ เมื่อมีการร้องขอจากผู้ต้องขัง ซึ่งหากมีความเสียหายอย่างใดเกิดขึ้น คณะกรรมการฯ จะได้ดำเนินการป้องกันและแก้ไขได้ทัน อันเป็นการช่วย ระวังและรักษาผลประโยชน์ในทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ ให้กับผู้ต้องขัง

4) เมื่อผู้ต้องขังหรือผู้มีส่วนได้เสียร้องขอ หรือเมื่อคณะกรรมการฯ เห็นเอง คณะ กรรมการฯ มีอำนาจสั่งให้ผู้จัดการทรัพย์สินหาประกันให้ไว้ตามสมควรสำหรับการจัดการและการ ส่งคืนซึ่งทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่อยู่ในความครอบครองของผู้จัดการ ซึ่งอาจเป็นการนำเงินหรือ ทรัพย์สินมาวางเป็นประกันไว้กับเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหรือหาบุคคลมาค้ำประกันไว้กับเจ้าหน้าที่ ดังกล่าวก็ได้ อันเป็นการป้องกันและเยียวยาความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการที่ผู้จัดการทรัพย์สิน จัดการไปโดยความประมาทเลินเล่อ หรือโดยทุจริต ซึ่งหากความเสียหายเกิดจากเหตุเช่นว่านั้น ผู้จัดการทรัพย์สินย่อมต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้กับผู้ต้องขัง ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ และป้องกันความเสียหายมิให้เกิดแก่ทรัพย์สินของผู้ต้องขัง

เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการจัดการทรัพย์สินไปโดยความประมาทหรือโดยทุจริตหรือเหตุอื่นใดซึ่งผู้จัดการทรัพย์สินจะต้องรับผิดชอบ คณะกรรมการฯ มีอำนาจนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อขอให้ศาลสั่งให้ผู้จัดการทรัพย์สินต้องชดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้ต้องชัง โดยการบังคับเอาจากทรัพย์สินที่วางไว้เป็นประกันหรือเรียกให้ผู้ค้ำประกันมารับผิดใช้ค่าเสียหายแทนบุคคลคนที่เข้าค้ำประกันนั้นก็ได้ ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการฯ มีสิทธิและหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีตามมาตรา 55 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

หากไม่กำหนดให้มีหลักประกันอันเป็นมาตรการที่เข้ามาช่วยเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้จัดการนอกจากการฟ้องคดีต่อศาลโดยผู้ต้องชังเองแล้ว อาจทำให้ผู้ต้องชังหลายรายไม่ได้รับการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น เนื่องจากการฟ้องคดีเป็นวิธีที่ผู้ต้องชังเห็นว่ามีความยุ่งยากลำบาก ใช้เวลานาน ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ๆ ประกอบกับอุปสรรคทางกายภาพของผู้ต้องชัง จึงทำให้ผู้ต้องชังไม่สามารถออกไปฟ้องเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายได้เอง และเมื่อผู้ต้องชังบางรายต้องถูกจำคุกเป็นระยะเวลาอันยาวนาน อาจส่งผลให้อายุความในการฟ้องคดีดังกล่าวขาดหรือระงับสิ้นไป ผู้ต้องชังจึงอาจได้รับความเสียหายจากการที่ไม่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องตั้งว่ามานั้นได้ ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าการกำหนดให้ผู้จัดการทรัพย์สินต้องจัดหาประกันให้ตามสมควรนี้ นอกจากจะเป็นหลักประกันแห่งความเสียหายให้กับผู้ต้องชังแล้ว ยังนับได้ว่าเป็นหลักที่ทำให้ผู้จัดการทรัพย์สินดำเนินการจัดการไปด้วยความระมัดระวังมากขึ้น เนื่องจากเกรงว่าตนจะต้องมารับผิดชดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้ต้องชังนั่นเอง

5) เมื่อผู้ต้องชังหรือผู้มีส่วนได้เสียร้องขอ หรือเมื่อคณะกรรมการฯ เห็นเอง คณะกรรมการฯ อาจมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่ของผู้จัดการทรัพย์สินได้ตามความเหมาะสม หรืออาจมีคำสั่งถอดถอนผู้จัดการทรัพย์สินและแต่งตั้งให้ผู้อื่นเป็นผู้จัดการทรัพย์สินแทนต่อไปได้ เช่น ในกรณีที่มีข้อสงสัยว่าผู้จัดการทรัพย์สินนั้นจัดการไปโดยทุจริตหรือจัดการไปในทางที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้ต้องชังขึ้น เป็นต้น ทั้งนี้ เมื่อคณะกรรมการฯ มีคำสั่งเปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่หรือมีคำสั่งถอดถอนบุคคลใดออกจากการเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน ให้คณะกรรมการฯ แจ้งความดังกล่าวให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจทราบ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ทำการจัดแจ้งและคัดสำเนาเอกสารเก็บไว้เป็นหลักฐานในทะเบียนการเป็นผู้จัดการทรัพย์สินด้วย

6) เมื่ออำนาจหน้าที่ของผู้จัดการทรัพย์สินสิ้นสุดลง ผู้จัดการทรัพย์สินจะต้องจัดทำบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ความเคลื่อนไหวในการจัดการ ผลแห่งการจัดการ มาตรการหรือวิธีการที่ผู้จัดการทรัพย์สินนำไปใช้ในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องชัง โดยจะต้องส่งมอบบัญชีในรอบสุดท้ายดังกล่าวให้กับเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องชัง ณ

เรือนจำที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่โดยเร็วที่สุด เพื่อให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการตามที่คุณเขียนเสนอไว้ในข้อ

11) หัวข้อเรื่องแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง ต่อไป

7) ถ้าผู้จัดการทรัพย์สินจัดทำหรือปรับปรุงร่างแผนการดำเนินงานสำหรับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง หรือบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินในครั้งแรกที่เข้าทำหน้าที่เป็นผู้จัดการทรัพย์สิน หรือบัญชีรายงานความเคลื่อนไหวในการจัดการตามระยะเวลาที่คณะกรรมการฯ กำหนด หรือบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินในรอบสุดท้าย หรือข้อมูลอื่นใดที่คณะกรรมการฯ เรียกขานไว้ไม่สำเร็จ แล้วแต่กรณี คณะกรรมการฯ อาจส่งหมายเพื่อเรียกให้ผู้จัดการทรัพย์สินจัดทำหรือปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้ หากผู้จัดการทรัพย์สินฝ่าฝืนคำสั่งเช่นว่านั้น คณะกรรมการฯ สามารถร้องขอต่อศาล ขอให้ศาลบังคับให้ผู้จัดการทรัพย์สินจัดทำกรต่าง ๆ ดังว่ามาได้ หรืออาจให้บุคคลอื่นเข้าจัดทำแทน โดยให้ผู้จัดการทรัพย์สินเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายก็ได้

8) เมื่อมีการส่งมอบบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน บัญชีรายงานความเคลื่อนไหวในการจัดการ บัญชีในรอบสุดท้ายเมื่ออำนาจหน้าที่ของผู้จัดการทรัพย์สินรายนั้นจะสิ้นสุดลง คณะกรรมการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังประจำเรือนจำ / ทณฑสถานของผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่จะต้องตรวจสอบบัญชีนั้น ๆ ให้เสร็จโดยไม่ชักช้า โดยจะต้องตรวจสอบไปตามความเหมาะสมของการดำเนินการ การจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ การใช้จ่ายเงินของผู้ต้องขัง ความถูกต้องของบัญชีนั้น ๆ และข้อมูลอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นจะต้องตรวจสอบเพื่อการรักษาผลประโยชน์ในทางทรัพย์สินให้กับผู้ต้องขัง และในกรณีที่มีข้อสงสัย คณะกรรมการฯ อาจเรียกให้ผู้จัดการทรัพย์สินมาแถลงถึงกรณีนั้น ๆ ต่อคณะกรรมการฯ อีกก็ได้ และเมื่อได้ความอย่างไร ให้คณะกรรมการฯ แจ้งความดังกล่าวให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจทราบ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ทำการจัดแจ้งและคัดสำเนาเอกสารเก็บไว้เป็นหลักฐานในทะเบียนการเป็นผู้จัดการทรัพย์สินด้วย

เมื่อคณะกรรมการฯ ตรวจสอบบัญชีนั้นเสร็จแล้ว ให้คณะกรรมการฯ แจ้งผลการตรวจสอบบัญชีไปยังเจ้าหน้าที่ เพื่อให้เจ้าหน้าที่จัดส่งผลการตรวจสอบดังกล่าวไปยังผู้จัดการทรัพย์สิน แต่ถ้าเป็นบัญชีรอบสุดท้าย ให้เจ้าหน้าที่จัดส่งผลการตรวจสอบพร้อมสำเนาบัญชีในรอบสุดท้ายดังกล่าวให้กับผู้ต้องขังและบุคคลที่มีอำนาจเข้าดูแลทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังต่อไปด้วย โดยผู้จัดการทรัพย์สินจะต้องเก็บเอกสารดังกล่าวไว้จนกว่าจะหมดอายุความฟ้องร้องในเรื่องนั้น ๆ หรือเก็บไว้จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดในการฟ้องคดีเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินนั้นแล้ว หรือเก็บไว้จนกว่าจะได้ส่งมอบเอกสารให้กับผู้ต้องขังที่พ้นโทษ หรือผู้จัดการทรัพย์สินคนใหม่ที่จะเข้ามาทำหน้าที่ต่อจากตน

10. ค่าใช้จ่ายในการจัดการ และค่าตอบแทนการดำเนินงานของผู้จัดการทรัพย์สิน

1) ถ้าในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังนั้น ผู้จัดการทรัพย์สินได้ออกเงินหรือค่าใช้จ่ายไป ซึ่งพิเคราะห์ตามเหตุแล้วนับได้ว่าเป็นการจำเป็น ผู้จัดการทรัพย์สินมีสิทธิที่จะได้รับเงินหรือค่าใช้จ่ายที่ได้ออกไปก่อนคืนจากทรัพย์สินของผู้ต้องขัง พร้อมด้วยดอกเบี้ยในจำนวนเงินดังกล่าวนับแต่วันที่ได้ออกเงินหรือค่าใช้จ่ายไป

2) ถ้าในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังนั้น เป็นเหตุให้ผู้จัดการทรัพย์สินต้องเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งมีใช้ความผิดของผู้จัดการทรัพย์สิน ผู้จัดการทรัพย์สินมีสิทธิที่จะเรียกค่าเสียหายเอาจากทรัพย์สินของผู้ต้องขังได้

3) ผู้จัดการทรัพย์สินมีสิทธิที่จะยึดหน่วงทรัพย์สินของผู้ต้องขังไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้จากผู้จัดการทรัพย์สินคนใหม่ของผู้ต้องขังหรือจากผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วจนครบจำนวนที่จะต้องจ่ายแก่ตน

4) คณะกรรมการการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังประจำเรือนจำ / ทัณฑสถานของผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่มีอำนาจกำหนดบำเหน็จให้แก่ผู้จัดการทรัพย์สินได้ เนื่องจากผู้จัดการทรัพย์สินอาจมีโชคร้าย สามีภรรยา หรือญาติพี่น้องของผู้ต้องขัง หรือมิได้มีผลประโยชน์อันเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องขังเลย หากจะให้ผู้จัดการทรัพย์สินดำเนินการจัดการไปโดยไม่มีการให้บำเหน็จ ก็จะเป็นการยากที่บุคคลใดจะเข้ามารับทำหน้าที่นี้ จึงให้คณะกรรมการฯ มีอำนาจกำหนดบำเหน็จให้กับผู้จัดการทรัพย์สินเพื่อเป็นการตอบแทนการเข้าจัดการทรัพย์สินให้ รวมทั้งมีอำนาจสั่งลด เพิ่ม หรือกลับให้บำเหน็จแก่ผู้จัดการทรัพย์สินอีกได้ โดยขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ในการจัดการทรัพย์สิน และถ้าคณะกรรมการฯ มิได้กำหนดบำเหน็จให้ ผู้จัดการทรัพย์สินจะร้องขอต่อคณะกรรมการฯ ให้กำหนดบำเหน็จแก่ตนก็ได้

โดยบำเหน็จนี้จะจ่ายจากทรัพย์สินของผู้ต้องขังเพื่อเป็นการตอบแทนผู้จัดการทรัพย์สินในการดำเนินการหรือจัดการทรัพย์สิน หนี้สิน หรือกิจการที่เกี่ยวข้องของผู้ต้องขัง ซึ่งอาจกำหนดเป็นรายเดือน หรือทุกสามเดือน หรือเป็นรายปีก็ได้ และบำเหน็จจะสูงเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับดุลพินิจของคณะกรรมการฯ เช่น การจัดการนั้นเป็นงานง่ายหรืองานยาก มูลค่าแห่งทรัพย์สินหรือกิจการมีมากน้อยเพียงใด ต้องใช้ความสามารถในการจัดการมากเพียงใด ความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดการกับผู้ไม่อยู่ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ไม่ให้นำหลักเกณฑ์เรื่องค่าตอบแทนหรือบำเหน็จในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังไปใช้กับผู้จัดการทรัพย์สินที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังประจำเรือนจำ / ทัณฑสถานของผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการทรัพย์สินนั้นเป็นผู้ที่มีอำนาจ

หน้าที่ดังกล่าวอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องมีการจ่ายค่าตอบแทนหรือบำเหน็จในการจัดการเพิ่มเป็นพิเศษให้แก่บุคคลนั้นอีกแต่อย่างใด

11. กรณีที่ผู้จัดการทรัพย์สินจะต้องรับผิดชอบ

1) ถ้าผู้จัดการทรัพย์สินดำเนินการจัดการไปด้วยความประมาทเลินเล่อ หรือโดยทุจริต หรือไม่ยอมทำหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้กับผู้ต้องขังเลย เมื่อเกิดความเสียหายอย่างใดขึ้นกับทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง ผู้จัดการทรัพย์สินจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้กับผู้ต้องขัง

2) ถ้าผู้จัดการทรัพย์สินดำเนินการจัดการไปโดยปราศจากอำนาจ หรือนอกเหนือขอบอำนาจ หรือเข้าทำนิติกรรมสำคัญหรือนิติกรรมที่มีผลประโยชน์ขัดกันโดยไม่ได้ได้รับความยินยอมจากผู้ต้องขัง หรือจากคณะกรรมการฯ ในกรณีที่ผู้ต้องขังรายนั้นยังเป็นผู้เยาว์อยู่ และเมื่อเกิดความเสียหายอย่างใดขึ้นกับทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง ผู้จัดการทรัพย์สินจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้กับผู้ต้องขัง

3) ผู้จัดการทรัพย์สินจะต้องรับผิดชอบต่อผู้ต้องขัง หากผู้จัดการทรัพย์สินไปรับผลประโยชน์หรืออามิสสินจ้างจากบุคคลภายนอก เพื่อให้ผู้จัดการทรัพย์สินดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลภายนอกนั้น โดยผลประโยชน์หรืออามิสสินจ้างที่ผู้จัดการทรัพย์สินได้รับไว้ จะต้องส่งมอบให้กับผู้ต้องขังด้วย เนื่องจากเป็นสิ่งที่ผู้จัดการทรัพย์สินได้มาในฐานะที่ทำการแทนผู้ต้องขัง นอกจากนี้ ผู้จัดการทรัพย์สินไม่มีสิทธิได้รับบำเหน็จเพื่อการดำเนินการจัดการในเรื่องนั้น ๆ เพราะถือว่าเป็นการจัดการที่ไม่ชอบด้วยหน้าที่ของการเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน และถ้าผู้ต้องขังหรือผู้มีส่วนได้เสียร้องขอ หรือคณะกรรมการฯ เห็นเอง ว่าการดังกล่าวเป็นเหตุให้ผู้จัดการทรัพย์สินรายนั้นไม่เหมาะที่จะเป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังต่อไป คณะกรรมการฯ อาจมีคำสั่งปลดบุคคลดังกล่าวออกจากการเป็นผู้จัดการทรัพย์สินก็ได้

12. การสิ้นสุดการเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน

เหตุแห่งการสิ้นสุดการเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน

1) เหตุที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง ได้แก่

- 1.1) ผู้ต้องขังพ้นโทษจำคุกแล้ว
- 1.2) ผู้ต้องขังถึงแก่ความตาย
- 1.3) ผู้ต้องขังไม่ประสงค์จะให้บุคคลนั้นเป็นผู้จัดการทรัพย์สินของตนต่อไป

2) เหตุที่เกี่ยวข้องกับผู้จัดการทรัพย์สินเอง ได้แก่

- 2.1) ผู้จัดการทรัพย์สินขอลาออกจากการเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน
- 2.2) ผู้จัดการทรัพย์สินถึงแก่ความตาย

2.3) ผู้จัดการทรัพย์สินตกเป็นคนที่ไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

2.4) ผู้จัดการทรัพย์สินตกเป็นคนล้มละลาย

2.5) ครบกำหนดระยะเวลาการเป็นผู้จัดการทรัพย์สินตามที่ได้ระบุไว้ในการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน หรือถ้าเป็นการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินขึ้นเพื่อดำเนินการตามภาระหน้าที่อย่างใด ความเป็นผู้จัดการทรัพย์สินจะสิ้นสุดลงเมื่อได้ดำเนินการจัดการในเรื่องดังกล่าวจนแล้วเสร็จ

2.6) คณะกรรมการฯ มีคำสั่งเพิกถอนการเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน เมื่อปรากฏว่าผู้จัดการทรัพย์สินดำเนินการไปในทางที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกับทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องชั่ง หรือปรากฏว่าผู้จัดการทรัพย์สินรายนั้นไม่มีความสามารถหรือไม่เหมาะสมกับภาระหน้าที่ หรือปรากฏว่าไม่มีความจำเป็นที่ผู้ต้องชั่งจะต้องมีผู้จัดการทรัพย์สินอีกต่อไป หรือมีเหตุผลเฉพาะอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งคณะกรรมการฯ เห็นสมควร

2.7) มีคดีหรือข้อพิพาทเกิดขึ้นระหว่างผู้จัดการทรัพย์สินกับผู้ต้องชั่ง คู่สมรส บุพการี ผู้สืบสันดาน พี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดาเดียวกับผู้ต้องชั่ง ในกรณีนี้ ให้ผู้จัดการทรัพย์สิน ผู้ต้องชั่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งแจ้งข้อความนั้นไปยังเจ้าหน้าที่ในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องชั่ง ณ เรือนจำ / ทัณฑสถานที่ผู้ต้องชั่งถูกควบคุมตัวอยู่ และให้เจ้าหน้าที่แจ้งความดังกล่าวไปยังคณะกรรมการฯ เพื่อให้คณะกรรมการฯ ทราบความนั้นด้วย

2.8) ตัวแทนของผู้จัดการทรัพย์สินจะสิ้นสุดลงเมื่อเหตุการณ์ที่เป็นเหตุแห่งการแต่งตั้งได้สิ้นสุดลง ซึ่งผู้จัดการทรัพย์สินและตัวแทนของผู้จัดการทรัพย์สินจะต้องแจ้งข้อความนั้นไปยังเจ้าหน้าที่ในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องชั่ง ณ เรือนจำ / ทัณฑสถานที่ผู้ต้องชั่งถูกควบคุมตัวอยู่ และให้เจ้าหน้าที่แจ้งความดังกล่าวไปยังคณะกรรมการฯ เพื่อให้คณะกรรมการฯ ทราบความนั้นด้วย แต่ถ้าผู้จัดการทรัพย์สินกับตัวแทนของผู้จัดการทรัพย์สินไม่สามารถตกลงกันได้เกี่ยวกับการสิ้นสุดอำนาจหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของผู้จัดการทรัพย์สิน ให้คณะกรรมการฯ มีอำนาจชี้ขาดตามคำร้องของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

เมื่อความเป็นผู้จัดการทรัพย์สินสิ้นสุดลงด้วยเหตุที่ผู้จัดการทรัพย์สินลาออก หรือดำเนินการตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจนแล้วเสร็จ หรือถึงแก่ความตาย หรือตกเป็นคนที่ไร้ความสามารถ หรือตกเป็นคนที่เสมือนไร้ความสามารถ หรือตกเป็นบุคคลล้มละลาย ผู้จัดการทรัพย์สิน ทายาทของผู้จัดการทรัพย์สิน ผู้จัดการมรดก ผู้อนุบาล ผู้พิทักษ์ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือผู้มีหน้าที่ดูแลทรัพย์สินของผู้จัดการทรัพย์สิน แล้วแต่กรณี จะต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องชั่ง ณ เรือนจำ / ทัณฑสถานที่ผู้ต้องชั่งถูกควบคุมตัวอยู่ ทราบถึงเหตุแห่งการสิ้นสุดอำนาจหน้าที่โดยไม่ชักช้า และให้เจ้าหน้าที่แจ้งความดังกล่าวไปยังคณะกรรมการฯ เพื่อให้

คณะกรรมการฯ ทราบความนั้นด้วย นอกจากนี้ บุคคลดังกล่าวยังต้องจัดการทรัพย์สินนั้นไปพลางก่อนตามความจำเป็น จนกว่าคณะกรรมการฯ จะแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินคนใหม่ขึ้น จึงจะส่งมอบทรัพย์สินเหล่านั้นให้กับผู้จัดการทรัพย์สินคนใหม่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นมาตรการในการป้องกันความเสียหายและรักษาผลประโยชน์ให้กับผู้ต้องขังในระหว่างที่ความเป็นผู้จัดการทรัพย์สินนั้นสิ้นสุดลง

เมื่อความเป็นผู้จัดการทรัพย์สินสิ้นสุดลงด้วยเหตุอื่น ผู้จัดการทรัพย์สินจะต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ตนดำเนินการจัดการอยู่คืนให้กับผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้ว หรือผู้จัดการทรัพย์สินคนใหม่หรือบุคคลอื่นที่มีสิทธิจัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังนั้น แต่ในกรณีที่อำนาจหน้าที่ของผู้จัดการทรัพย์สินสิ้นสุดลงเนื่องจากผู้ต้องขังเสียชีวิต และผู้ที่มีสิทธิในทรัพย์สินมรดกของผู้ตายยังไม่สามารถเข้าจัดแบ่งทรัพย์สินนั้นได้ภายในเวลาอันสมควร ให้ผู้จัดการทรัพย์สินส่งมอบทรัพย์สินดังกล่าวไว้กับผู้ที่มีสิทธิในทรัพย์สินมรดกคนใดคนหนึ่งที่สามารถดูแลทรัพย์สินนั้นได้ และจะต้องแจ้งเรื่องการส่งมอบทรัพย์สินนั้นไปยังที่อยู่ของผู้ที่มีส่วนแบ่งในทรัพย์สินมรดกทุกคนด้วย

13. อายุความในการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากผู้จัดการทรัพย์สิน

ในกรณีที่ผู้ต้องขังเป็นผู้ฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายเอง ให้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้จัดการทรัพย์สินนั้น มีอายุความ 1 ปีนับแต่วันที่ผู้ต้องขังรู้ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือภายใน 1 ปีนับแต่วันที่ผู้ต้องขังได้รับความเห็นและสำเนาบัญชีอันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินในรอบสุดท้ายจากเจ้าหน้าที่และคณะกรรมการการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังประจำเรือนจำ / ทัณฑสถานและผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ หรือภายใน 10 ปีนับแต่วันที่ความเสียหายนั้นเกิดขึ้น ในกรณีดังกล่าวนี้ ผู้ต้องขังสามารถมอบอำนาจในการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายให้คณะกรรมการฯ ดำเนินการแทนได้

ในกรณีที่คณะกรรมการฯ เป็นผู้ฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายให้กับผู้ต้องขังเอง ให้มีอายุความ 1 ปีนับแต่วันที่คณะกรรมการฯ ได้ตรวจสอบบัญชีรายงานความเคลื่อนไหวในการจัดการหรือบัญชีเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินในรอบสุดท้าย จนแล้วเสร็จ อย่างไรก็ตาม หากพฤติการณ์ที่สามารถฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายนั้นมิได้ปรากฏอยู่ในบัญชีรายงานความเคลื่อนไหวในการจัดการ หรือบัญชีเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินในรอบสุดท้าย การฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายนั้นให้มีอายุความ 1 ปี นับแต่วันที่คณะกรรมการฯ ทราบหรือพบเห็นความเสียหายนั้นหรือภายใน 10 ปีนับแต่วันที่ความเสียหายนั้นเกิดขึ้น

ถ้าความเสียหายที่ผู้จัดการทรัพย์สินก่อให้เกิดขึ้นนั้นเป็นการกระทำความผิดในทางอาญา ซึ่งมีอายุความทางอาญายาวนานกว่าที่กล่าวมา ให้เอาอายุความที่ยาวกว่านั้นมาใช้ในการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายที่เกิดขึ้น

14. องค์กรหรือหน่วยงานที่มีอำนาจควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สิน

ให้ฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขังแห่งเรือนจำ / ทัณฑสถาน ในสังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม มีอำนาจดำเนินการต่าง ๆ เรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง โดยให้เจ้าหน้าที่ในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ณ เรือนจำ / ทัณฑสถาน ที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ ทำหน้าที่เป็นหน่วยธุรการให้กับคณะกรรมการการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขัง (ประจำเรือนจำ / ทัณฑสถานที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่) กล่าวคือ ให้เจ้าหน้าที่ในฝ่ายสวัสดิการฯ มีหน้าที่จัดทำทะเบียนการเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน จัดแจ้งและปรับปรุงข้อมูลต่าง ๆ ในทะเบียนการเป็นผู้จัดการทรัพย์สินให้ผู้ต้องขังและทันสมัย มีหน้าที่แจ้งความเคลื่อนไหวในทะเบียนไปยังฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์ เพื่อให้เป็นฐานข้อมูลกลางในการเรียกหรือขอข้อมูลเกี่ยวกับการเป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขัง หรือเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการฯ หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจฯ ในกรณีที่มีการร้องขอหรืออุทธรณ์จากบุคคลที่ได้รับความเสียหาย หรือใช้ในกรณีที่มีความจำเป็นอื่นใด แล้วแต่กรณี มีหน้าที่รับและส่งคำร้องของผู้ต้องขัง ผู้จัดการทรัพย์สิน ผู้มีส่วนได้เสีย หรือคำสั่งและคำวินิจฉัยต่าง ๆ ของคณะกรรมการฯ และคัดสำเนาเอกสารต่าง ๆ แนบไว้กับทะเบียนการเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน เช่น แผนการจัดการดำเนินการจัดการทรัพย์สิน บัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง บัญชีรายงานความเคลื่อนไหวในการดำเนินการ บัญชีการจัดการในรอบสุดท้าย คำร้องขอหรือคำวินิจฉัยต่าง ๆ ของคณะกรรมการฯ รวมถึงหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในข้างต้นทั้งหมด

โดยเหตุที่ผู้เขียนเสนอให้เป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขังนั้น เนื่องจากผู้เขียนเห็นว่า ฝ่ายสวัสดิการฯ เป็นหน่วยงานที่มีอยู่แล้วในกรมราชทัณฑ์และเรือนจำ / ทัณฑสถาน ไม่จำเป็นต้องจัดให้มีองค์กรหรือหน่วยงานขึ้นมาใหม่อีก และการเพิ่มอำนาจหน้าที่และเพิ่มอัตราเจ้าหน้าที่ให้กับฝ่ายดังกล่าวน่าจะมีโอกาสที่เป็นไปได้มากกว่าการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นใหม่ด้วย และการกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ยังทำให้การดำเนินการต่าง ๆ ในเรื่องดังกล่าวมีความสะดวกมากกว่า เพราะผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสามารถติดต่อ สอบถาม ส่งคำร้อง หรือแจ้งข้อความใด ๆ ให้แก่กันได้โดยสะดวก เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจนั้นเป็นเจ้าหน้าที่ ณ เรือนจำ / ทัณฑสถานที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ และด้วยความใกล้ชิดระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจกับผู้ต้องขังซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิและหน้าที่เหนือทรัพย์สินและหนี้สินเหล่านั้น อาจช่วยให้เจ้าหน้าที่ได้รู้ถึงสภาพ ลักษณะนิสัย สภาพจิตใจ ความกังวล พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินในเรือนจำ การพบปะกับญาติพี่น้อง หรือเรื่องอื่น ๆ ซึ่งเจ้าหน้าที่อาจนำข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้

ไปพิจารณาประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขังได้ด้วย

นอกจากนี้ ให้เรือนจำ / ทัณฑสถานแต่ละแห่งมีคณะกรรมการการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขัง 1 ชุด ประกอบด้วย อัยการจังหวัด เป็นประธาน ผู้แทนจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ปลัดกระทรวงมอบหมาย 2 คน เป็นกรรมการ ผู้แทนจากกระทรวงยุติธรรมที่ปลัดกระทรวงยุติธรรมมอบหมาย 2 คน เป็นกรรมการ และให้คณะกรรมการเลือกเจ้าหน้าที่ในฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ณ เรือนจำ / ทัณฑสถาน 1 คน เป็นเลขานุการ

โดยให้คณะกรรมการการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้จัดการทรัพย์สิน ตั้งแต่กระบวนการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน การเปลี่ยนแปลงหรือถอดถอนอำนาจหน้าที่การเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน มีอำนาจเรียกให้ผู้จัดการทรัพย์สินต้องจัดทำแผนการดำเนินการจัดการทรัพย์สิน บัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน บัญชีรายงานความเคลื่อนไหวในการจัดการ บัญชีรอบสุดท้ายในการจัดการ และมีอำนาจเรียกให้ผู้จัดการทรัพย์สินจัดหาทรัพย์สินหรือบุคคลเข้าค้ำประกันความเสียหาย มีอำนาจทำคำสั่งหรือคำวินิจฉัยต่าง ๆ มีอำนาจฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายอันเกิดจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน และยังมีอำนาจหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ผู้เขียนได้เสนอไว้ในข้างต้น

อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่และคณะกรรมการการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังจะเริ่มขึ้นเมื่อมีการจดทะเบียนการเป็นผู้จัดการทรัพย์สินลงในทะเบียนการเป็นผู้จัดการทรัพย์สินนั้นแล้ว โดยคณะกรรมการการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่มีอำนาจ อาจทำการมอบหมายอำนาจในการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สินให้กับคณะกรรมการการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังอื่นได้ หากปรากฏว่าผู้ต้องขังได้ย้ายไปยังเรือนจำ / ทัณฑสถานอื่นในภายหลัง หรือถ้าการมอบอำนาจดังกล่าวนี้มีเหตุจำเป็นอย่างไร ๆ อันเป็นไปเพื่อการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สิน แต่ก่อนที่จะมีการมอบอำนาจในการควบคุมและตรวจสอบนั้น จะต้องมีการรับฟังความเห็นของผู้จัดการทรัพย์สินและคณะกรรมการการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขังซึ่งจะเป็นผู้รับโอนอำนาจดังกล่าวนี้ด้วย โดยคำวินิจฉัยเรื่องการโอนอำนาจในการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สินนั้นต้องห้ามมิให้อุทธรณ์

การลงมติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมากของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการลงมติในการออกคำสั่ง คำวินิจฉัย หรือดำเนินการใด ๆ ตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ และให้กรรมการคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน แต่ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด แต่ถ้ามีเหตุที่ประธานไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติ

หน้าที่ได้ เช่น เนื่องจากเจ็บป่วย หรือมีเหตุต้องเดินทางไปที่อื่น หรือเหตุอื่นใดที่ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุม

เหตุที่ผู้เขียนเสนอให้ต้องมีองค์กรหรือหน่วยงานเข้ามาควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สินนั้น เนื่องจากผู้เขียนเห็นว่า การเสนอให้มีหลักเกณฑ์หรือมาตรการในการควบคุมการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สินแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่มีองค์กรใดเข้ามาควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการโดยเฉพาะนั้น อาจช่วยให้ปัญหาหรือความเสียหายที่เกิดหรืออาจจะเกิดขึ้นลดน้อยลงไปได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น เพราะแม้จะมีกฎหมายกำหนดให้ผู้จัดการทรัพย์สินต้องมารายงานความเคลื่อนไหวในการดำเนินการให้ผู้ต้องขังทราบ หรือกำหนดให้การทำนิติกรรมสำคัญหรือนิติกรรมที่มีผลประโยชน์ขัดกันจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องขังก่อน หรือกำหนดเหตุที่ผู้จัดการทรัพย์สินจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นให้กับผู้ต้องขัง หรือมีมาตรการอื่นใดที่เป็น การป้องกันและเยียวยาความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นไว้ก็ตาม แต่เมื่อผู้ต้องขังต้องถูกควบคุมอยู่ในเรือนจำ และถ้าผู้ที่ได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังนั้นไม่มาติดต่อรายงานความเคลื่อนไหวในการจัดการ ไม่มาขอความยินยอมก่อนทำนิติกรรมสำคัญหรือนิติกรรมที่มีผลประโยชน์ขัดกัน ฯ แล้ว ผู้ต้องขังเองก็ไม่สามารถจะทำอะไรได้ นอกจากการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น

แต่ด้วยปัญหาและอุปสรรคที่ผู้ต้องขังต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ ความยากลำบากในการฟ้องคดี การที่ผู้ต้องขังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการฟ้องคดี หรือการที่ผู้ต้องขังเห็นว่า เป็นเรื่องยุ่งยาก ต้องเสียเวลา เสียค่าใช้จ่ายมาก และเหตุผลอื่นตามที่ปรากฏในแบบสอบถามที่ผู้เขียนได้จัดทำขึ้น ผู้ต้องขังส่วนใหญ่จึงเลือกที่จะยอมแบกรับภาระและความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นไว้เอง ชีวิตภายหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขังก็อาจจะแย่ลงไปกว่าที่เป็นอยู่เดิม โอกาสที่ผู้พ้นโทษรายนั้นจะหันกลับมากระทำความผิดซ้ำก็มิได้ลดน้อยลงไป

หรือแม้จะมีมาตรการที่ให้ศาลเข้ามามีอำนาจควบคุมและตรวจสอบการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้แทนผู้ต้องขังอย่างไรในกรณีของผู้ไม่อยู่ ให้ศาลมีอำนาจกำหนดระยะเวลาในการรายงานความเคลื่อนไหวในการจัดการ มีอำนาจเปลี่ยนแปลงหรือเพิกถอนอำนาจหน้าที่ของผู้จัดการทรัพย์สิน ในกรณีที่ศาลเห็นว่าผู้จัดการทรัพย์สินรายนั้นดำเนินการจัดการไปในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย หรือมีเหตุผลประการอื่นใดที่ไม่เหมาะสมจะเป็นผู้จัดการทรัพย์สินต่อไป ได้ก็ตาม แต่เมื่อศาลไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในเชิงรุก กล่าวคือ ศาลไม่มีมาตรการติดตามและตรวจสอบว่าหลังจากที่แต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินรายนั้นไปแล้ว ผู้จัดการทรัพย์สินได้ดำเนินการไปอย่างไร มีความเสียหายเกิดขึ้นหรือไม่ ทำการใดไปนอกขอบอำนาจหรือเปล่า แม้จะกำหนดให้ผู้จัดการทรัพย์สินต้องมารายงานความเคลื่อนไหวในการจัดการตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ก็ตาม แต่ถ้าผู้จัดการทรัพย์สินไม่

มารายงานให้ศาลทราบแล้ว ศาลก็ได้ติดตามความเคลื่อนไหวในการจัดการแต่อย่างใด จนกว่าจะมีผู้มาร้องขอหรือนำคดีขึ้นสู่ศาล ศาลจึงจะทำการตรวจสอบว่ามีความเสียหายอย่างใดเกิดขึ้นหรือไม่ เมื่อศาลไม่มีบทบาทเชิงรุกเช่นนี้ ผู้ต้องขังจึงยังต้องแบกรับความเสียหายที่เกิดหรืออาจจะเกิดขึ้น แล้วค่อยไปดำเนินการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากผู้จัดการทัณฑ์สันในภายหลังเช่นเดิม

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องจัดให้มีองค์กรหรือหน่วยงานเข้ามาควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการของผู้จัดการทัณฑ์สันไว้ โดยเฉพาะตั้งที่ผู้เขียนเสนอไว้ เพื่อให้องค์กรหรือหน่วยงานนั้นมีบทบาทในเชิงรุกสำหรับการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการของผู้จัดการทัณฑ์สันแทนผู้ต้องขัง ซึ่งนอกจากจะเป็นมาตรการที่ช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาเรื่องการจัดการทัณฑ์สันและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังได้เป็นอย่างดีแล้ว การกำหนดให้มีองค์กรหรือหน่วยงานเข้ามามีอำนาจหน้าที่โดยเฉพาะเช่นนี้ ยังช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องความไม่สะดวกในการติดต่อกับผู้ต้องขังและการติดต่อกับบุคคลภายนอกเรือนจำได้อีกด้วย โดยให้องค์กรหรือหน่วยงานเป็นตัวกลางในการติดต่อระหว่างผู้ต้องขังกับบุคคลภายนอกเรือนจำ

สำหรับเหตุผลที่ผู้เขียนเสนอให้อัยการจังหวัดเป็นประธานกรรมการนั้น เนื่องจากพนักงานอัยการเป็นผู้ที่มีหน้าที่อำนวยความยุติธรรม รักษาผลประโยชน์ของรัฐ เช่น การพิจารณาและให้คำปรึกษาในด้านกฎหมายแก่ส่วนราชการ และหน่วยงานต่างๆของรัฐ ตอบข้อหารือ ตลอดจนดำเนินคดีในศาลในฐานะทนายแผ่นดินแทนรัฐบาล และยังมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน เช่น การคุ้มครองสิทธิและรักษาผลประโยชน์ของประชาชนที่กฎหมายกำหนด เช่น ในคดีแพ่งให้พนักงานอัยการเข้าไปคุ้มครองสิทธิของบุคคลไร้ความสามารถ เสมือนไร้ความสามารถ คนสาบสูญ การร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดก เป็นต้น จึงสมควรให้อัยการจังหวัดที่ประจำในแต่ละจังหวัดทำหน้าที่เป็นประธานกรรมการ เพื่อช่วยรักษาและปกป้องผลประโยชน์ในทางทัณฑ์สันให้กับผู้ต้องขัง

และเหตุที่ต้องให้มีผู้แทนจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เข้ามาเป็นกรรมการด้วยนั้น เนื่องจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาสังคม สร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคให้กับคนในสังคม ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต และยังมีภารกิจในการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยรวมถึงกลุ่มผู้ต้องขังในฐานะที่เป็นกลุ่มบุคคลในกระบวนการยุติธรรมด้วย ดังนั้น เมื่อมาตรการในการจัดการทัณฑ์สันและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำเป็นไปโดยอาศัยระบบสวัสดิการของรัฐ การให้หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลสวัสดิการของคนในสังคมเข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่มีความเหมาะสม

นอกจากนี้ เหตุผลที่ต้องให้มีผู้แทนจากกระทรวงยุติธรรมเป็นกรรมการใน คณะกรรมการการจัดการและดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขัง เนื่องจากกระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงาน หลักของกระบวนการยุติธรรม ดำเนินการเพื่อพัฒนากฎหมายและระบบบริหารจัดการของ กระบวนการยุติธรรม มีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ช่วยเหลือและให้ ความรู้แก่ประชาชนทางกฎหมาย ป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในสังคมและบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ผู้กระทำผิด อำนวยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธิตามกฎหมาย เป็นหน่วยงานที่มีความรู้ความ เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาและการตรวจสอบกระบวนการต่าง ๆ เพื่อความถูกต้องและเป็นธรรม ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าหากให้ผู้แทนจากกระทรวงยุติธรรมเข้ามาเป็นกรรมการในคณะกรรมการฯ ด้วยแล้ว จะทำให้หน้าที่ในการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สินเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เมื่อแนวทางในการแก้ไขปัญหาระบบการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอก เรือนจำของผู้ต้องขังตามที่ผู้เขียนเสนอนี้เป็นไปในรูปแบบของการจัดการสวัสดิการให้กับผู้ต้องขังแล้ว สิ่งหนึ่งที่จะต้องพิจารณาต่อไปก็คือ เรื่องค่าใช้จ่ายหรืองบประมาณที่รัฐจะต้องเสียไปในการ ดำเนินการดังกล่าว ตั้งแต่การเพิ่มอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่เพื่อเข้ามาปฏิบัติงาน ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ใช้ในการ ควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการของผู้จัดการทรัพย์สิน รวมถึงค่าใช้จ่ายในกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐ เข้าเป็นผู้จัดการทรัพย์สินให้กับผู้ต้องขังด้วย

ตามที่คุณเขียนได้พิจารณาเรื่องงบประมาณที่รัฐใช้ไปในการจัดสวัสดิการให้กับกลุ่ม ผู้ด้อยโอกาสในสังคม ในหัวข้อ 4.2 เรื่อง แนวทางการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังโดย อาศัยระบบสวัสดิการของรัฐ นั้น จะเห็นได้ว่าในแต่ละปีรัฐได้จัดงบประมาณเพื่อใช้ในเรื่องดังกล่าว น้อยมากเมื่อเทียบกับงบประมาณที่กระทรวงอื่น ๆ ได้รับ ทั้งที่การเข้าช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคม เป็นสิ่งที่รัฐจะต้องเข้ามาให้ความสนใจและให้ความช่วยเหลืออย่างเต็ม ทั้งนี้ เพื่อให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาส มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว

ถ้ารัฐจะต้องมาเพิ่มงบประมาณให้กับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอก เรือนจำของผู้ต้องขังอีกเรื่องหนึ่ง ผู้เขียนเห็นว่าเป็นสิ่งที่คุ้มค่าและก่อให้เกิดผลประโยชน์มากกว่า ภาระที่รัฐจะต้องแบกรับเพิ่มขึ้น เพราะการจัดการสวัสดิการดังกล่าวให้กับผู้ต้องขัง นอกจากจะก่อให้เกิด ประโยชน์ต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล คือ ช่วยรักษาและคุ้มครองผลประโยชน์ในทางทรัพย์สินให้กับ ผู้ต้องขังในระหว่างที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำแล้ว มาตรการดังกล่าวยังช่วยให้อัตราการก่อ อาชญากรรมหรือการกระทำความผิดซ้ำลดน้อยลงได้ด้วย เพราะในขณะที่ผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำ ผู้ต้องขังก็จะได้รับการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาพฤติกรรมนิสัยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางเรือนจำได้จัดไว้ และเมื่อพ้นโทษออกมาแล้วพบว่าทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ ที่ตนมีอยู่ไม่ได้รับความเสียหาย โอกาสที่

ผู้ต้องขังรายนั้นจะกลับมาเริ่มต้นชีวิตใหม่ด้วยการประกอบอาชีพสุจริตจึงย่อมมีมากกว่าการปล่อยให้ผู้ต้องขังออกมาเผชิญกับความเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับทรัพย์สินและหนี้สินของตน ในระหว่างที่ตนต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ ซึ่งอาจทำให้ผู้ที่พ้นโทษออกมานั้นรู้สึกท้อแท้ หมดหวัง สูญเสียกำลังใจในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ และสุดท้ายก็อาจกลับไปกระทำความผิดซ้ำ กลับไปก่ออาชญากรรมขึ้นในสังคมอีก นอกจากนี้ ผู้พ้นโทษที่ได้รับความช่วยเหลือในเรื่องดังกล่าวจากรัฐยังอาจกลายมาเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปได้อีกด้วย

ดังนั้น การที่รัฐยื่นมือเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาระเบิดการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำ นอกจากจะเป็นประโยชน์หรือเป็นผลดีต่อตัวผู้ต้องขังเองแล้ว ยังนับได้ว่าเป็นประโยชน์และก่อให้เกิดผลดีต่อสังคมโดยรวมดังที่กล่าวมาแล้วด้วย ผู้เขียนจึงเห็นว่าประโยชน์ที่รัฐจะได้รับจึงมีมากกว่าภาระที่รัฐจะต้องแบกรับเพิ่มขึ้นนั่นเอง

ทั้งนี้ เมื่อสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินเป็นสิทธิทางแพ่ง และเพื่อให้ชีวิตหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขังเป็นไปในทางที่ดีขึ้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรจัดให้มีการให้ความช่วยเหลือเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำนี้จึงควรจัดให้มีแก่ผู้ต้องขังที่ประสงค์จะเข้าสู่กระบวนการดังกล่าวโดยไม่ขึ้นอยู่กับลำดับชั้นของผู้ต้องขังด้วย

สำหรับมาตรการอื่น ๆ ตามระเบียบของทางเรือนจำหรือกรมราชทัณฑ์ เพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้ทราบและเข้าใจถึงสิทธิดังกล่าวของตน ตามที่ผู้เขียนจะเสนออีกแนวทางหนึ่งนั้น มีดังต่อไปนี้

1. ควรแจ้งสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำให้ผู้ต้องขังทราบในขณะที่นำตัวผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำ
2. จัดให้มีเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำภายในเรือนจำ แก่ผู้ต้องขังที่มีความประสงค์จะสอบถามหรือปรึกษาเรื่องสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ภายนอกเรือนจำ
3. ให้ความรู้ทางกฎหมายเรื่องสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำแก่ผู้ต้องขัง โดยอาจจัดให้มีวิทยากรเข้ามาบรรยายเรื่องสิทธิดังกล่าว หรือจัดให้มีหนังสือหรือเอกสารเรื่องแนวทาง วิธีการ กระบวนการ และข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำไว้ในมุมหนังสือหรือห้องสมุดประจำเรือนจำ / ทัณฑสถาน เพื่อให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสศึกษาเพิ่มเติม
4. ให้ผู้จัดการทรัพย์สินที่ถูกแต่งตั้งขึ้นมีสิทธิเข้าพบผู้ต้องขังได้โดยไม่ต้องขึ้นอยู่กับลำดับชั้นของผู้ต้องขัง และให้มีเวลาพูดคุยกับผู้ต้องขังมากกว่าการเข้าพบหรือติดต่อผู้ต้องขังในกรณีที่เป็นญาติหรือบุคคลอื่นทั่วไป เช่นเดียวกับสิทธิในการเข้าพบผู้ต้องขังของทนายความ ตามข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการเยี่ยมการติดต่อของบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขังและการเข้าดูกิจการหรือการ

ติดต่อการทำงานกับเรือน พ.ศ. 2555 ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ต้องขังและผู้จัดการทรัพย์สินมีโอกาสได้พูดคุยหรือ สอบถามเรื่องต่าง ๆ อันเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำมากขึ้น

เมื่อผู้เขียนเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำ โดยให้มีบุคคลอื่นเข้าดำเนินการจัดการแทนผู้ต้องขังได้แล้ว มาตรการ ในการให้ความช่วยเหลือผู้ต้องขังในเรื่องหนี้สิน เช่น การประนอมหนี้ ชะลอการชำระหนี้ การพัก ชำระหนี้ การลดอัตราดอกเบี้ย ระวังการคิดดอกเบี้ย ฯ ตามที่ผู้ต้องขังเสนอมานั้น ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อ ผู้ต้องขังมีบุคคลเข้ามาจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินต่าง ๆ ให้แทนแล้ว ก็เป็นหน้าที่ของผู้จัดการ ทรัพย์สินที่จะต้องนำทรัพย์สินของผู้ต้องขังไปชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ ถ้าผู้ต้องขังจะไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะนำไปชำระหนี้ได้ ก็เป็นหน้าที่ของผู้จัดการทรัพย์สินเช่นเดิมที่จะต้องไปดำเนินการเจรจาขอ โกล่เกลี่ยเรื่องเงินต้นและดอกเบี้ยกับเจ้าหนี้เองว่าจะยอมผ่อนปรนหนี้สินให้กับผู้ต้องขังได้หรือไม่

ถ้าหากกำหนดให้มีการพักชำระหนี้ หรือลดอัตราดอกเบี้ย หรือให้ดอกเบี้ยระงับลง ในขณะที่ลูกหนี้ต้องถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำโดยผลของกฎหมายแล้ว จะเป็นผลให้เจ้าหนี้กลายเป็นผู้ที่ ได้รับความเสียหายแทน เพราะนอกจากเจ้าหนี้จะต้องรอให้ลูกหนี้ของตนพ้นโทษออกมาเสียก่อน จึง จะได้รับชำระหนี้คืนแล้ว ในระหว่างนั้น เจ้าหนี้ก็ยังไม่ได้รับดอกเบี้ยใด ๆ จากเงินที่ผู้ต้องขังค้างชำระ แก่ตนอีกด้วย อันถือได้ว่าเป็นการผลักภาระให้เจ้าหนี้ต้องแบกรับไว้เกินสมควร นอกจากนี้ หาก กฎหมายกำหนดมาตรการเหล่านี้ขึ้นมา อาจทำให้ลูกหนี้ที่ไม่สามารถชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ หันมา ประกอบอาชญากรรมขึ้นในสังคม ด้วยหวังว่าการติดคุกอยู่ในเรือนจำจะช่วยให้ตนหนีหนี้ได้นั่นเอง

มาตรการหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอก เรือนจำของผู้ต้องขังตามที่ผู้เขียนได้เสนอไว้ทั้ง 2 แนวทางนี้ เป็นผลมาจากการศึกษาปัญหาและ อุปสรรคในด้านผู้ต้องขังและผู้มีส่วนได้เสีย และการศึกษาข้อดีและข้อเสียของการนำแนวทางในการ จัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในปัจจุบันมาปรับใช้กับการจัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขัง ไม่ว่าจะ เป็นแนวทางในการจัดการของผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ ผู้ไม่อยู่ ตัวการ ตัวแทน การจัดการทรัพย์สินโดยอาศัยระบบสวัสดิการของรัฐ และแนวทางในการจัดการทรัพย์สิน และหนี้สินตามกฎหมายของประเทศฟินแลนด์และประเทศฟิลิปปินส์ รวมถึงข้อเท็จจริงและความ คิดเห็นจากแบบสอบถามผู้ต้องขัง ผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง ณ เรือนจำ และเจ้าหน้าที่ของกรม ราชทัณฑ์ / เรือนจำด้วย ทั้งนี้ ผู้เขียนคำนึงถึงอยู่เสมอว่าแนวทางหรือมาตรการในการแก้ไขปัญหาที่ เสนอขึ้นนี้ จะต้องเป็นแนวทางที่ผู้ต้องขังสามารถเข้าถึงสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว ได้ จะต้องเป็นแนวทางที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้จริง และจะต้องเป็นแนวทางที่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่มีและเกิดขึ้นกับผู้ต้องขังในประเทศไทยได้อย่างเหมาะสมด้วย

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. บทวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์ และเชื่อมโยงเพื่อวางทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2557 - 2561). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2556.
- กิตติศักดิ์ ปรกติ. หลักกฎหมาย บุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2553.
- กิตติศักดิ์ ปรกติ. หลักสุจริตและเหตุเหนือความคาดหมายในการชำระหนี้. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2554.
- กุศล บุญเย็น. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยตัวแทนและนายหน้า. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ, 2541.
- คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการพัฒนามาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ และมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา. ม.ป.ท., 2551
- จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า จ้างทำของ รับขน. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2553.
- จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. พิมพ์ครั้งที่ 12 กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2556
- จิตติ ดิงศภัทย์. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.
- จิต เศรษฐบุตร. หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา , 2554.
- จุมพต สายสุนทร. กฎหมายระหว่างประเทศ เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. กฎหมายมหาชน : ทฤษฎี ความเป็นมา และหลักการที่สำคัญ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555.
- ชาย เสวิกุล. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514.

- ณัฐกร วิทิตานนท์. หลักรัฐธรรมนูญเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- ธานี วรภัทร์. กฎหมายราชทัณฑ์. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2558.
- ธานี วรภัทร์. กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555.
- ธานี วรภัทร์. หลักกฎหมายตัวแทน นายหน้า. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2549.
- นัท ผาสุข, ภาณุมาศ วราหะไพฑูรย์, ชุตินธร ทวีโรจน์กุลศรี, รัชดา ศักดิ์จักรชัย, และ สราวุธ รักเมือง. พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 : พร้อมทั้งประวัติความเป็นมา กระบวนการ และขั้นตอนในการตราพระราชบัญญัติดังกล่าวของรัฐสภา. กรุงเทพมหานคร : กลุ่มงานการพิมพ์ สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2547.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2552.
- นิคม จันทรวิฑูร. กฎหมายสวัสดิการสังคม : ที่พึ่งสุดท้ายของคนจน. กรุงเทพมหานคร : หอรัตนชัยการพิมพ์, 2539.
- บัญญัติ สุชีวะ. คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงเทพมหานคร พับลิชชิ่ง จำกัด, 2556.
- บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. กฎหมายรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.
- ปกรณ มณีปกรณ. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร : บริษัท โอ เอ็น จี การพิมพ์ จำกัด, 2549.
- ประธาน วัฒนวาณิชย์. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ประกายปริก, 2546.
- ประธาน วัฒนวาณิชย์. รายงานวิจัยเรื่องสิทธิของผู้ต้องขังในประเทศไทย. ม.ป.ท., 2526.
- ประมุล สุวรรณสร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยทรัพย์สิน. กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ, 2550.
- ประสิทธิ์ ไชวโกล. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2551.
- ประเสริฐ เมฆมณี. หลักทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร : บพิตรการพิมพ์, 2523.
- ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 – ภาค 2. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2554.

ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. สังคมวิทยาว่าด้วยอาชญากรรมและการลงโทษ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2525.

ไพฑูริย์ เอกจริยกร, ตัวแทน นายหน้า. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2558.

ไพโรจน์ วายุภาพ. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 บททั่วไป (ตอน 1). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินต์ติ้ง, 2550.

ภาสกร ญาณสุธี. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ, 2549.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาการจัดการ. กฎหมายเกี่ยวกับงานราชทัณฑ์ (Laws Related to Corrections). พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2551.

มานิตย์ จุมปา. คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2550) เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

วินัย ล้าเลิศ. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฯ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : หั้วชินการพิมพ์, 2524.

วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 4 ว่าด้วยทรัพย์สิน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เด็อนตุลา, 2545.

วิสัย พลฤกษ์วัน. คำอธิบายพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พร้อมด้วยกฎ ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ตั้งแต่เข้า จนกระทั่งออกจากเรือนจำ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทิพย์อักษร, 2544.

ศันนัทภรณ์ โสสถิพันธุ์. คำอธิบายนิติกรรม – สัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2558.

ศักดิ์ สอนองชาติ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ, 2557.

สมชัย ชีฆาอุตมากร. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยทรัพย์สิน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินต์ติ้ง, 2552.

สมชัย ชีฆาอุตมากร. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 บททั่วไป มาตรา 1 ถึง มาตรา 169 ภาค 2 วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น มาตรา 170 ถึง มาตรา 222. กรุงเทพมหานคร : จีรรัชการพิมพ์, 2547.

- สมทบ สุวรรณสุทธิ. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล. กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514.
- สมยศ เชื้อไทย. กฎหมายมหาชนเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555.
- สมยศ เชื้อไทย. ความรู้กฎหมายทั่วไป คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2553.
- ส่วนสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง สำนักพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. คู่มือการปฏิบัติงานสวัสดิการผู้ต้องขัง. นนทบุรี : ส่วนสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์, 2546.
- สหัส สิงหวิริยะ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า. กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ, 2550.
- สหัส สิงหวิริยะ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยทรัพย์สิน. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2547.
- สุนทร มณีสวัสดิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ : หนี้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2553.
- สุมาลี ประเสริฐประศาสน์. สวัสดิการและการสงเคราะห์ผู้ต้องขัง. นนทบุรี : สำนักพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์, 2542.
- เสนีย์ ปราโมช. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายลักษณะทรัพย์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสาสน์, 2521.
- โสภณ รัตนากร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ : หนี้. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ, 2553.
- สำนักงานพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์. สรุปโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการ 5 ปี ด้านการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเพื่อพัฒนาศักยภาพในการผลิตสินค้า (Productivity). นนทบุรี : กรมราชทัณฑ์, 2558.
- อนุมัติ ใจสมุทร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ว่าด้วยบุคคล. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515.
- อัศววิทย์ สุมาวงศ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรม สัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2557.
- เอกุต. มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง คำสอนชั้นปริญญาตรี พุทธศักราช 2477 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2477.

หนังสือแปล

องค์การสหประชาชาติ. ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้อง. แปลโดย กรมราชทัณฑ์. นนทบุรี : กรมราชทัณฑ์, 2504.

องค์การสหประชาชาติ. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน Universal Declaration of Human Rights. แปลโดย อิทธิพร บุญประคอง, ญัฐวัฒน์ กฤษณามระ, ศิริลักษณ์ นิยม, ปริมาศรี นवल, พรพรม เพ็ชรคล้าย, และ กันตภณ พร้อมมูล. กรุงเทพมหานคร : กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2551.

องค์การสหประชาชาติ. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน Universal Declaration of Human Rights. แปลโดย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2550.

วิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์

กฤษณา มหิทธิบุรินทร์. “ความพึงพอใจของผู้ต้องขังที่มีต่อรูปแบบการเยี่ยมญาติ : ศึกษากรณีผู้ต้องขังทัณฑสถานหญิงกลาง”. สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

ชลธิชา เกียรติสุข. “การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชนในการดำเนินคดีทางศาล : ศึกษากรณีการให้ความช่วยเหลือทางด้านทนายความในคดีแพ่งโดยรัฐ”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.

เขาวลิต สมพงษ์เจริญ. “การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548.

ญัฐยา จรรยาชัยเลิศ. “หลักประกันสิทธิผู้ต้องขัง : กรณีศึกษาสิทธิในการดำรงชีวิต”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.

ธีรวัลย์ นรภูมิพิภักษ์. “การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังภายใต้รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 : ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร”. สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

พัชรารณ กองอุบล. “สิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญ”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

มนตรี รักษ์ศรี. “การกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำพิเศษธนบุรี”. สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะ
สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.

Books

Arturo M. Tolentino. Commentaries and jurisprudence on the civil code of the Philippines Volume 1. Second edition. Manila : Acme Publishing Company, 1960.

Arturo M. Tolentino. Commentaries and jurisprudence on the civil code of the Philippines Volume 2. Manila : Acme Publishing Company, 1963.

Arturo M. Tolentino. Commentaries and jurisprudence on the civil code of the Philippines Volume 4. Manila : Acme Publishing Company, 1962.

Arturo M. Tolentino. Commentaries and jurisprudence on the civil code of the Philippines Volume 5. Manila : Acme Publishing Company, 1959.

Ramon C. Aquino. The Revised Penal Code Vol. one. Second edition. Manila : Central Book Supply, INC., 1976.

Sir Federick Pollock. First of Jurisprudence. Fifth edition. London : Macmillan & Co., Ltd., 1923.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กรมราชทัณฑ์. “แผนปฏิบัติการราชการ กรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2559 – 2562.”
<https://drive.google.com/file/d/0B9x3NAIv9pPQN1N5bVFQbHFrbnM/view>, 1 5
พฤศจิกายน 2558.

กรมราชทัณฑ์. “สถิติราชทัณฑ์แยกตามประเภท (รท.103) ตารางที่ 1 สถิตินักโทษเด็ดขาด แยกตาม
กำหนดโทษตามหมายศาล สํารวจ ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558.” [http://www.cor-](http://www.correct.go.th/stathomepage/)
[rect.go.th/stathomepage/](http://www.correct.go.th/stathomepage/), 1 ธันวาคม 2558.

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. “รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการพัฒนามาตรการ
ยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ และมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา.”
<http://thaimarshals.moj.go.th/download/03/03.pdf>, 15 ธันวาคม 2558.

จूरลีลักษณ อีนสุยะ และคณะ. “เอกสารการค้นคว้า เรื่อง วัยผู้ใหญ่และวัยกลางคน.”

<http://www.human.cmu.ac.th/home/hc/ebook/006305/07-teenage.pdf>,

10 พฤศจิกายน 2558.

นัทธี จิตสว่าง. “การช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องขัง.” <https://www.gotoknow.org/posts/432170>, 12 มิถุนายน 2558.

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์. “สถิติเด็กติดผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ ผู้ต้องขังสูงอายุ และผู้ต้องขังไม่มีญาติเยี่ยมทั่วประเทศ ประจำเดือนกันยายน 2557 (ข้อมูล ณ วันที่ 5 พฤศจิกายน 2557).” <http://www.correct.go.th/stathomepage/>, 1 ธันวาคม 2558.

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์. “สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ รท.102 (ก) สํารวจ ณ วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2554.” http://www.correct.go.th/stat102/display/result_pdf.php?date=2011-12-01, 1 ธันวาคม 2558.

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์. “สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ รท.102 (ก) สํารวจ ณ วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2555.” http://www.correct.go.th/stat102/display/result_pdf.php?date=2012-12-01, 1 ธันวาคม 2558.

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์. “สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ รท.102 (ก) สํารวจ ณ วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2556.” http://www.correct.go.th/stat102/display/result_pdf.php?date=2013-12-01, 1 ธันวาคม 2558.

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์. “สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ รท.102 (ก) สํารวจ ณ วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2557.” http://www.correct.go.th/stat102/display/result_pdf.php?date=2014-12-25, 1 ธันวาคม 2558.

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์. “สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ รท.102 (ก) สํารวจ ณ วันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2558.” http://www.correct.go.th/stat102/display/result_pdf.php?date=2015-08-27, 1 ธันวาคม 2558.

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์. “สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ รท.102 (ก) สํารวจ ณ วันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557.” http://www.correct.go.th/stat102/display/result_pdf.php?date=2014-11-06, 1 ธันวาคม 2558.

Electronics Media

“A. PERSONS.” [https:// cybaroperations.wordpress.com/notes-on-philippine-civil-law/civil-law-reviewer-by-ruben-f-balane/persons/](https://cybaroperations.wordpress.com/notes-on-philippine-civil-law/civil-law-reviewer-by-ruben-f-balane/persons/), 14 มิถุนายน 2559.

“Law Philippines : Guardianship.” <http://lawphil.blogspot.com/2016/05/-guardianship.html>, 14 มิถุนายน 2559.

OMICS International. “Revised Penal Code of the Philippines.” http://research.omics-group.org/index.php/Revised_Penal_Code_of_the_Philippines, 14 มิถุนายน 2559.

Ulysses. “Civil Code of the Philippines.” <http://ulyssescivilcode.blogspot.com/>, 14 มิถุนายน 2559.

อื่น ๆ

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132/ตอนที่ 103 ง/หน้า 44/1 ตุลาคม 2558

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132/ตอนที่ 107 ง/หน้า 36/8 ตุลาคม 2558

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132/ตอนที่ 107 ง/หน้า 33/8 ตุลาคม 2558

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119/ตอนที่ 89 ง/หน้า 15/5 พฤศจิกายน 2545

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 115/ตอนที่ 58 ง/หน้า 75/21 กรกฎาคม 2541

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132/ตอนที่ 120 ง/หน้า 71/12 พฤศจิกายน 2558

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง
เรื่อง การจัดการทรัพย์สิน – หนี้สิน ของผู้ต้องขังในประเทศไทย

หมวด ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ถูกสัมภาษณ์

๑. เพศ ชาย หญิง
๒. อายุปี
๓. การศึกษาสูงสุด.....
๔. อาชีพก่อนต้องโทษ.....
๕. คดีที่ต้องโทษ.....
 ได้รับโทษทั้งหมดเป็นระยะเวลาปีเดือน
๖. เป็นนักโทษประเภท นักโทษเด็ดขาด คนต้องขัง (ตามหมายขัง)
 คนฝากขัง (ฝากควบคุมไว้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
 และอื่น ๆ)
๗. ปัจจุบันเป็นนักโทษชั้น
 ชั้นเยี่ยม ชั้นดีมาก ชั้นดี
 ชั้นปานกลาง ชั้นเลว ชั้นเลวมาก

หมวด ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สิน – หนี้สิน ที่มีอยู่ภายนอกเรือนจำ

๘. ท่านมีทรัพย์สินที่อยู่ภายนอกเรือนจำหรือไม่ ประเภทใดบ้าง(ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)
- อสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้าน ที่ดิน (ทั้งที่มีโฉนดและหนังสือรับรองการทำประโยชน์ เช่น นส.๓ นส.๓ก สค.๑ ฯ)
- สงหาริมทรัพย์ เช่น เงิน รถยนต์ โทรศัพท์ วิทยุของใช้อื่น ๆ ในครัวเรือนและของใช้ส่วนตัว(ทั้งที่มีมูลค่ามากและมูลค่าน้อย)
- กิจการ/ธุรกิจส่วนตัว (ทั้งที่เป็นเจ้าของคนเดียวหรือร่วมลงทุนกับผู้อื่น)
- สิทธิทางทรัพย์สินอื่น ๆ เช่น เป็นเจ้าหนี้บุคคลอื่นอยู่ เช่น สัญญากู้ยืมเงินหรือมีสิทธิตามสัญญาเช่า สัญญาเช่าซื้อ สัญญาซื้อขาย สัญญาจ้างแรงงาน สัญญาจ้างทำของ เป็นต้น
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....
๙. ท่านมีหนี้สินหรือภาระหน้าที่ผูกพันอื่น ๆ ที่อยู่ภายนอกเรือนจำหรือไม่ ประเภทใดบ้าง(ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

มีหนี้สิน/เป็นลูกหนี้ตามสัญญาต่างๆ เช่น สัญญากู้ยืมเงิน(ทั้งหนี้ในระบบและหนี้นอกระบบ) สัญญาเช่า สัญญาเช่าซื้อ สัญญาซื้อขาย สัญญาจ้างแรงงาน สัญญาจ้างทำของ เป็นต้น

ถึงกำหนดชำระหนี้หรือเลยกำหนดชำระหนี้ไปแล้ว

ยังไม่ถึงกำหนดชำระหนี้ แต่วันที่ถึงกำหนดชำระหนี้ นั้น ตนยังไม่พ้นโทษ

ยังไม่ถึงกำหนดชำระหนี้ แต่วันที่ถึงกำหนดชำระหนี้ นั้น ตนพ้นโทษแล้ว

มีภาระหน้าที่ที่ต้องชำระค่าใช้จ่ายเป็นประจำทุกเดือน เช่น ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา เป็นต้น

ไม่มีหนี้สินหรือภาระหน้าที่ผูกพันใด ๆ

อื่น ๆ โปรดระบุ.....

หมวด ๓ การจัดการทรัพย์สิน - หนี้สินของผู้ต้องขัง

๑๐. ท่านมีบุคคลใดจัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน ในระหว่างที่อยู่ในเรือนจำหรือไม่

มี

ทนายความ

คู่สมรส

บิดามารดา

บุตร

ญาติ

อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ไม่มี เนื่องจาก

ไม่มีญาติพี่น้อง

มีญาติพี่น้อง แต่ไม่มีใครยอมจัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน แทนท่าน

มีคนยอมจัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน แทนท่าน แต่เรียกเงินตอบแทนใน

อัตราสูง

เป็นความต้องการของท่านเองที่ไม่ต้องการให้ใครมาจัดการทรัพย์สิน -

หนี้สิน แทน

อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๑๑. บุคคลตามข้อ ๑๐ ได้ปรึกษาหรือถามความคิดเห็นในการจัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน ของท่านหรือไม่

มี ด้วยวิธีการ

มาติดต่อที่เรือนจำด้วยตนเอง

จดหมาย

ไม่มี เนื่องจาก

- ท่านได้มอบหมายให้บุคคลตามข้อ ๑๐ จัดการแทนได้ทุกเรื่อง
- ไม่สะดวกในการติดต่อ เช่น ระยะทางไกล
- ไม่ทราบเหตุผล
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๑๒. เมื่อท่านได้รับการปรึกษาหรือสอบถามจากบุคคลตามข้อ ๑๐ แล้วบุคคลดังกล่าวได้กระทำตามความประสงค์ของท่าน หรือไม่

- ทำตรงตามความประสงค์ของท่าน
- ไม่ทำตรงตามความประสงค์ของท่าน

หมวด ๔ ผลของการจัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน

๑๓. ผลของการมีบุคคลจัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน แทนท่าน

- สอดคล้องกับความต้องการของท่านในทุกเรื่อง
- สอดคล้องกับความต้องการของท่านในบางเรื่อง
- ไม่สอดคล้องกับความต้องการของท่านเลย

๑๔. ผลของการ**ไม่มี**บุคคลจัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน แทนท่าน หรือมี แต่**ไม่สอดคล้องกับความต้องการ**ของท่าน (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ทำให้ทรัพย์สินที่มีอยู่ลดน้อยลง
- ทำให้หนี้สินหรือภาระหน้าที่ผูกพันอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น
- ทำให้ท่านถูกฟ้องเป็นคดีอันเนื่องมาจากการไม่มีผู้ใดจัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน แทนท่าน
- ทำให้ท่านถูกฟ้องเป็นคดีอันเนื่องมาจากการมีผู้จัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน แทนท่าน แต่จัดการไปในทางที่เสียหาย
- ไม่มีผลประโยชน์หรือความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นในขณะนี้และในอนาคต
- ไม่มีผลประโยชน์หรือความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นในขณะนี้ แต่คาดหมายได้ว่าเมื่อท่านพ้นโทษออกไป ท่านจะได้รับความลำบากมากขึ้น อันเนื่องมาจากความเสียหายที่ไม่มีผู้ใดจัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน หรือมีแต่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของท่าน

๑๕. ท่านคิดว่าความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือคาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตนั้น ท่านจะสามารถเรียกให้บุคคลใดรับผิดชอบได้หรือไม่

- เรียกให้บุคคลที่จัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน แทนนั้น รับผิดชอบได้ทั้งหมด
- เรียกให้บุคคลที่จัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน แทนนั้น รับผิดชอบได้บางส่วน เนื่องจาก
- บุคคลนั้นอาจไม่ยอมรับผิดชอบทั้งหมด

- บุคคลนั้นไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะรับผิดชอบได้ทั้งหมด
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....
- ไม่สามารถเรียกให้บุคคลใดรับผิดชอบได้เลย เนื่องจาก
- ไม่มีบุคคลใดจัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน แทนท่าน
- บุคคลนั้นอาจไม่ยอมรับผิดชอบ
- บุคคลนั้นไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะรับผิดชอบได้
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....
- ท่านจะไม่เรียกให้บุคคลใดรับผิดชอบ เนื่องจาก
- ไม่อยากให้มีเรื่องบาดหมางหรือผิดใจกัน
- ไม่อยากให้เป็นคดีความกัน เนื่องจาก
- ยุ่งยาก ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอสำหรับการดำเนินคดี
- ไม่มีเวลา ไม่มีความรู้ในเรื่องการฟ้องร้องดำเนินคดี
- เห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

หมวด ๕ ทักษะคดีและความคิดเห็นเรื่องการจัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน

๑๖. ท่านทราบหรือไม่ว่า มีบุคคลที่ถูกจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน (ทำนิติกรรมสัญญา) ตามกฎหมาย

- ทราบ เช่น.....
- ไม่ทราบ

๑๗. ท่านคิดว่า ท่านเป็นบุคคลที่ถูกจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน ตามกฎหมาย หรือไม่

- คิดว่าตนเป็นบุคคลที่ถูกจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน ตามกฎหมาย (ทำต่อที่ข้อ ๑๘)
- ไม่คิดว่าตนเป็นบุคคลที่ถูกจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน ตามกฎหมาย (ทำต่อที่ข้อ ๑๙)

ข้อ ๑๘. หากท่านคิดว่า ตนเป็นบุคคลที่ถูกจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน ตามกฎหมายแล้ว ท่านมีความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะในเรื่องนี้อย่างไรบ้าง โปรดอธิบาย

.....

.....

 ข้อ ๑๙. หากท่านคิดว่าตนยังคงมีความสามารถในการจัดการทรัพย์สิน – หนี้สิน ตามกฎหมายอยู่
 อย่างสมบูรณ์แล้ว

๑๙.๑ หากท่านคิดว่า การที่ท่านถูกจำคุก (อยู่ในเรือนจำ) เป็นปัญหา/อุปสรรคแล้ว ท่านเห็น
 ด้วยหรือไม่ ที่กฎหมายควรบัญญัติ เรื่อง การตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน – หนี้สิน แทนผู้ต้องขัง ทั้งในเรื่อง
 บุคคลผู้มีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน – หนี้สิน อำนาจ หน้าที่ ค่าตอบแทน และความ
 รับผิดชอบของผู้จัดการทรัพย์สิน – หนี้สิน นั้น

เห็นด้วย เนื่องจาก.....

.....
 ไม่เห็นด้วย เนื่องจาก.....

.....
 ๑๙.๒ ท่านคิดว่า หากมีผู้จัดการทรัพย์สิน – หนี้สิน แทนท่าน ท่านจะได้รับประโยชน์หรือได้
 ใช้สิทธิที่ดินมีอยู่ตามกฎหมายมากขึ้นหรือไม่

คิดว่าจะได้รับประโยชน์หรือได้ใช้สิทธิที่ดินมีอยู่ตามกฎหมายมากขึ้น

คิดว่าคงไม่ได้รับประโยชน์หรือได้ใช้สิทธิที่ดินมีอยู่ตามกฎหมายมากขึ้น

ข้อ ๒๐. ท่านมีความประสงค์หรือข้อเสนอแนะเพื่อเติมต่อ เรื่อง สิทธิในการจัดการทรัพย์สิน – หนี้สิน
 ของท่านอย่างไรบ้าง โปรดอธิบาย

.....

ขอขอบคุณ/ผู้จัดทำ

ภาคผนวก ข

ผลการศึกษาจากแบบสอบถามผู้ต้องขัง

เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ถูกสัมภาษณ์

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ถูกสัมภาษณ์ (ผู้ต้องขัง) ได้แก่ อายุ การศึกษาสูงสุด อาชีพก่อนต้องโทษ คดีที่ ต้องโทษ และชั้นของนักโทษ จากผลการศึกษสามารถแสดงข้อมูลเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 3.3

จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขัง : จำแนกตามอายุ

โทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป

โทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี

อายุ (ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ	อายุ (ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ตั้งแต่ 18 - 20	3	1.5	ตั้งแต่ 18 - 20	4	2
21 - 30	54	27	21 - 30	65	32.5
31 - 40	63	31.5	31 - 40	85	42.5
41 - 50	40	20	41 - 50	27	13.5
51 - 60	20	10	51 - 60	13	6.5
60 ขึ้นไป	18	9	60 ขึ้นไป	6	3
ไม่ระบุ	2	1	ไม่ระบุ	-	0
รวม	200	100	รวม	200	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการทรัพย์สิน - หนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากตารางที่ 3.3 อายุของผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป จำนวน 200 คน พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 31.5 มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี รองลงมาร้อยละ 27 มีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี รองลงมาร้อยละ 20 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี รองลงมาร้อยละ 10 มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี รองลงมาร้อยละ 9 มีอายุ 60 ปีขึ้นไป น้อยที่สุดอยู่ที่ร้อยละ 1.5 คืออายุตั้งแต่ 18 - 20 ปี และมีผู้ที่ไม่ระบุอายุร้อยละ 1 ซึ่งถ้าเทียบกับผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปีแล้ว จะเห็นว่าอายุของผู้ต้องขังกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่ร้อยละ 42.5 มีอายุมากกว่า 31 - 40 ปี รองลงมาคืออายุระหว่าง 21 - 30 ปี อายุระหว่าง 41 - 50 ปี อายุระหว่าง 51 - 60 ปี อายุ 60 ปีขึ้นไป น้อยที่สุดอยู่ที่ร้อยละ 2 คือตั้งแต่ 18

- 20 ปี ตามลำดับ แนวโน้มเรื่องอายุของผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี จึงเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับอายุของผู้ต้องขังกลุ่มที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 3.4

จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขัง : จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด

โทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป

โทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี

การศึกษาสูงสุด	จำนวน (คน)	ร้อยละ	การศึกษาสูงสุด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	2	1	ไม่ได้เรียนหนังสือ	2	1
ประถมศึกษา	43	21.5	ประถมศึกษา	38	19
มัธยมศึกษา	88	44	มัธยมศึกษา	96	48
ปวช. / เทียบเท่า	15	7.5	ปวช. / เทียบเท่า	22	11
ปวส. / เทียบเท่า	13	6.5	ปวส. / เทียบเท่า	13	6.5
ปริญญาตรี	28	14	ปริญญาตรี	27	13.5
สูงกว่าปริญญาตรี	8	4	สูงกว่าปริญญาตรี	2	1
ไม่ระบุ	3	1.5	ไม่ระบุ	-	0
รวม	200	100	รวม	200	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการทรัพย์สิน - หนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทย

การศึกษาสูงสุดก่อนถูกจำคุกทั้งของผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไปและผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี มีทิศทางและแนวโน้มที่เหมือนกันในทุกลำดับ กล่าวคือ ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ที่ชั้นมัธยมศึกษา รองลงมาคือชั้นประถมศึกษา ชั้นปริญญาตรี ชั้นปวช. หรือเทียบเท่า ชั้นปวส. หรือเทียบเท่า ชั้นสูงกว่าปริญญาตรี และน้อยที่สุดคือผู้ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ ตามลำดับ

ตารางที่ 3.5

จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขัง : จำแนกตามอาชีพก่อนต้องโทษ
โทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รับจ้างทั่วไป	77	38.5	รับจ้างทั่วไป	84	42
ลูกจ้างบริษัทเอกชน	17	8.5	ลูกจ้างบริษัทเอกชน	19	9.5
ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว	69	34.5	ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว	52	26
เกษตรกรกรรม	2	1	เกษตรกรกรรม	6	3
ว่างงาน	8	4	ว่างงาน	7	3.5
รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	13	6.5	รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	13	6.5
อื่น ๆ	11	5.5	อื่น ๆ	10	5
ไม่ระบุ	3	1.5	ไม่ระบุ	9	4.5
รวม	200	100	รวม	200	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน
ของผู้ต้องขังในประเทศไทย

อาชีพก่อนต้องโทษของผู้ต้องขังทั้งสองกลุ่มนี้เป็นไปในทางเดียวกันทุกลำดับอีกเช่นกัน กล่าวคือ ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 38.5 (โทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป) และร้อยละ 42 (โทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี) รองลงมามีคือการประกอบอาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว ลำดับถัดมาเป็นลูกจ้างบริษัทเอกชน เป็นผู้ที่รับราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ เป็นผู้ประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกเหนือจากกลุ่มที่ได้จัดไว้ เป็นผู้ว่างงานหรือไม่ได้ประกอบอาชีพ และอาชีพก่อนต้องโทษที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ เกษตรกรรม และมีผู้ที่ไม่ได้ระบุอาชีพก่อนต้องโทษไว้อีกจำนวนหนึ่ง

ตารางที่ 3.6

จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขัง : จำแนกตามคดีที่ต้องโทษ

โทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป

โทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี

คดีที่ต้องโทษ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	คดีที่ต้องโทษ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	26	13	ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	58	29
พ.ร.บ.ยาเสพติด	134	67	พ.ร.บ.ยาเสพติด	110	55
ความผิดต่อชีวิต	13	6.5	ความผิดต่อชีวิต	12	6
ความผิดต่อร่างกาย	-	0	ความผิดต่อร่างกาย	-	0
ความผิดต่อเสรีภาพ	2	1	ความผิดต่อเสรีภาพ	4	2
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	13	6.5	ความผิดเกี่ยวกับเพศ	4	2
อื่น ๆ	7	3.5	อื่น ๆ	11	5.5
ไม่ระบุ	5	2.5	ไม่ระบุ	1	0.5
รวม	200	100	รวม	200	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการทรัพย์สิน - หนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทย

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเรื่องฐานความผิดนี้ มีความสอดคล้องและเป็นไปในทำนองเดียวกันกับสถิติที่กรมราชทัณฑ์ได้จัดสำรวจขึ้นเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 ด้วย กล่าวคือ ฐานความผิดส่วนใหญ่ที่ผู้ต้องขังทั้งสองกลุ่มกระทำ คือ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและรองลงมาคือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน แต่ในลำดับถัดมานั้นมีความแตกต่างกันไป คือ

ความผิดที่ผู้ต้องขังซึ่งมีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไปกระทำในลำดับถัดมา คือ ความผิดต่อชีวิตและความผิดเกี่ยวกับเพศ มีจำนวนเท่ากันในอัตราร้อยละ 6.5 รองลงมาคือความผิดฐานอื่น เช่น ปลอมแปลงเอกสาร เป็นต้น ในอัตราร้อยละ 3.5 รองลงมาเป็นความผิดต่อเสรีภาพ ร้อยละ 1 โดยผู้ต้องขังที่ทำแบบสอบถามนี้ไม่มีผู้ใดกระทำความผิดต่อร่างกายเลย และมีผู้ที่ไม่ระบุฐานความผิดอีก ร้อยละ 2.5

สำหรับฐานความผิดที่ผู้ต้องขังซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี กระทำในลำดับถัดมา คือ ความผิดต่อชีวิต ร้อยละ 6 ฐานความผิดอื่นในอัตราร้อยละ 5.5 รองลงมาเป็นความผิดต่อเสรีภาพและความผิดเกี่ยวกับเพศ มีจำนวนเท่ากันคือร้อยละ 2 โดยไม่มีผู้ต้องขังที่กระทำความผิดต่อร่างกายเลย และมีผู้ที่ไม่ระบุฐานความผิดอีก ร้อยละ 0.5

ตารางที่ 3.7

จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขัง : จำแนกตามคดีชั้นของนักโทษ
โทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป

นักโทษชั้น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชั้นเยี่ยม	118	59
ชั้นดีมาก	19	9.5
ชั้นดี	18	9
ชั้นปานกลาง	22	11
ชั้นเลว	5	2.5
ชั้นเลวมาก	9	4.5
ไม่ระบุ	9	4.5
รวม	200	100

โทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี

นักโทษชั้น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชั้นเยี่ยม	58	29
ชั้นดีมาก	30	15
ชั้นดี	49	24.5
ชั้นปานกลาง	34	17
ชั้นเลว	23	11.5
ชั้นเลวมาก	2	1
ไม่ระบุ	4	2
รวม	200	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการทรัพย์สิน - หนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทย

ชั้นของผู้ต้องขังหรือนักโทษเด็ดขาดที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไปที่ทำแบบสอบถามชุดนี้ให้ ส่วนใหญ่ร้อยละ 59 เป็นนักโทษชั้นดีเยี่ยม รองลงมาร้อยละ 11 เป็นนักโทษชั้นปานกลาง ร้อยละ 9.5 เป็นนักโทษชั้นดีมาก ร้อยละ 9 เป็นนักโทษชั้นดี ร้อยละ 4.5 เป็นนักโทษชั้นเลวมาก และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 2.5 เป็นนักโทษชั้นเลว และมีที่ไม่ระบุลำดับชั้นอีกร้อยละ 4.5

สำหรับผู้ต้องขังหรือนักโทษเด็ดขาดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปีที่ทำแบบสอบถามชุดนี้ให้ ส่วนใหญ่ร้อยละ 29 เป็นนักโทษชั้นเยี่ยม รองลงมาร้อยละ 24.5 เป็นนักโทษชั้นดี ร้อยละ 17 เป็นนักโทษชั้นปานกลาง ร้อยละ 15 เป็นนักโทษชั้นดีมาก ร้อยละ 11.5 เป็นนักโทษชั้นเลว และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 1 เป็นนักโทษชั้นเลวมาก และมีที่ไม่ระบุลำดับชั้นอีกร้อยละ 2

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำ

ข้อมูลส่วนนี้เป็นการสอบถามว่าผู้ต้องขังมีทรัพย์สิน หนี้สิน หรือภาระผูกพันใด ๆ อยู่ภายนอกเรือนจำหรือไม่ ถ้ามี เป็นทรัพย์สิน หนี้สิน หรือภาระผูกพันประเภทใด ทั้งนี้ ผู้ต้องขังสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ และสามารถระบุสิ่งอื่นที่นอกเหนือไปจากตัวเลือกที่กำหนดไว้ได้ โดยผู้เขียนจะแสดงและจำแนกข้อมูลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.8

จำนวนและร้อยละของประเภททรัพย์สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำ
โทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป

ประเภททรัพย์สิน	จำนวน	ร้อยละ	ประเภททรัพย์สิน	จำนวน	ร้อยละ
อสังหาริมทรัพย์	57	22.71	อสังหาริมทรัพย์	51	20.56
สังหาริมทรัพย์	106	42.23	สังหาริมทรัพย์	99	39.92
กิจการ / ธุรกิจส่วนตัว	25	9.96	กิจการ / ธุรกิจส่วนตัว	34	13.71
สิทธิทางทรัพย์สินอื่น ๆ (เช่น สิทธิตามสัญญา ต่าง ๆ ในฐานะเจ้าหนี้)	14	5.58	สิทธิทางทรัพย์สินอื่น ๆ (เช่น สิทธิตามสัญญา ต่าง ๆ ในฐานะเจ้าหนี้)	18	7.26
อื่น ๆ	49	19.52	อื่น ๆ	46	18.55
รวม	251	100	รวม	248	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน
ของผู้ต้องขังในประเทศไทย

ผู้ต้องขังทั้งสองกลุ่มนี้มีแนวโน้มของคำตอบไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีทรัพย์สินประเภทสังหาริมทรัพย์ เช่น รถยนต์ เงินสด โทรศัพท์ วิทยุ ของใช้อื่น ๆ ในครัวเรือน เป็นต้น รองลงมาคืออสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้าน ที่ดินทั้งที่มีโฉนดหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ เช่น นส.3 นส.3ก สค.1 เป็นต้น รองลงมาเป็นทรัพย์สินประเภทอื่น ๆ เช่น ทรัพย์สินทางปัญญาด้านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ มรดกที่ยังไม่ได้รับมอบให้เรียบร้อย สัญญารับประกันหนี้ ธุรกิจของมารดาที่ตนดำเนินการอยู่ เป็นเจ้าของโรงงาน เป็นเจ้าของโรงแรม มีที่นาให้เขาเช่าจึงไม่สามารถเก็บค่าเช่ามาได้ กรมธรรม์ประกันชีวิต หรือเป็นผู้ที่ฟ้องร้องเรียกทรัพย์สินในฐานะที่ตนเป็นผู้ค้ำประกัน หนี้กู้ยืมให้บุคคลอื่นแต่ขาดผู้ดำเนินการแทน หรือผู้ต้องขังบางรายระบุว่าตนไม่มีทรัพย์สินใด ๆ ให้จัดการ รองลงมาเป็นกิจการหรือธุรกิจส่วนตัวทั้งที่เป็นเจ้าของคนเดียวหรือร่วมลงทุนกับผู้อื่น และน้อยที่สุดคือสิทธิทางทรัพย์สินอื่น ๆ เช่น เป็นเจ้าหนี้ตามสัญญาต่าง ๆ เช่น สัญญากู้ยืมเงิน สัญญาซื้อขาย เช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ เป็นต้น

ตารางที่ 3.9

จำนวนและร้อยละของประเภทหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำ
โทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป

ประเภทหนี้สิน	จำนวน	ร้อยละ	ประเภทหนี้สิน	จำนวน	ร้อยละ
มีหนี้สิน / เป็นลูกหนี้ตามสัญญาต่าง ๆ	45	20.84	มีหนี้สิน / เป็นลูกหนี้ตามสัญญาต่าง ๆ	52	22.51
มีภาระหน้าที่ที่ต้องจ่ายเป็นประจำทุกเดือน	28	12.96	มีภาระหน้าที่ที่ต้องจ่ายเป็นประจำทุกเดือน	47	20.35
ไม่มีหนี้สิน / ภาระผูกพัน	112	51.85	ไม่มีหนี้สิน / ภาระผูกพัน	101	43.72
อื่น ๆ	31	14.35	อื่น ๆ	31	13.42
รวม	216	100	รวม	231	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการทรัพย์สิน - หนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทย

ผู้ต้องขังทั้งสองกลุ่มนี้มีแนวโน้มของคำตอบไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีหนี้สินหรือภาระผูกพันใด ๆ รองลงมาเป็นผู้ที่มีหนี้สินหรือเป็นลูกหนี้ตามสัญญาต่าง ๆ เช่น สัญญากู้ยืมเงิน (ทั้งหนี้ในระบบและหนี้นอกระบบ) สัญญาเช่า เช่าซื้อ ซื้อขาย จ้างแรงงาน เป็นต้น โดยหนี้สินของผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่เป็นหนี้ถึงกำหนดชำระหรือเลยกำหนดชำระหนี้ไปแล้ว คือ มีจำนวน 30 ราย เป็นหนี้ที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ แต่วันที่ถึงกำหนดชำระหนี้ นั้น ตนยังไม่พ้นโทษ มีจำนวน 8 ราย และเป็นหนี้ที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ แต่วันที่ถึงกำหนดชำระหนี้ ตนได้พ้นโทษแล้ว มีจำนวน 4 ราย และมีผู้ที่ไม่ระบุรายละเอียดดังกล่าวอีก 3 ราย สำหรับหนี้สินของผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี ส่วนใหญ่เป็นหนี้ถึงกำหนดชำระหรือเลยกำหนดชำระหนี้ไปแล้วเช่นกัน คือ มีจำนวน 33 ราย เป็นหนี้ที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ แต่วันที่ถึงกำหนดชำระหนี้ นั้น ตนยังไม่พ้นโทษ มีจำนวน 13 ราย และเป็นหนี้ที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ แต่วันที่ถึงกำหนดชำระหนี้ ตนได้พ้นโทษแล้ว มีจำนวน 5 ราย และมีผู้ที่ไม่ระบุรายละเอียดดังกล่าวอีก 1 ราย รองลงมาเป็นผู้ที่มีภาระหน้าที่ที่ต้องชำระค่าใช้จ่ายเป็นประจำทุกเดือน เช่น ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา เป็นต้น และน้อยที่สุดคือมีหนี้สินหรือภาระผูกพันอื่น ๆ เช่น เป็นหนี้บัตรเครดิต ต้องส่งเบี้ยประกันชีวิตรายปี ต้องชำระหนี้กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ต้องส่งเสียเลี้ยงดูบุตรและครอบครัว มีภาระหน้าที่ต้องผ่อนบ้านและรถ ค่าเช่าร้านที่ต้องจ่าย ค่าจ่ายค่าผ่าตัดหมอนรองกระดูกมรดา เป็นต้น

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำ

แบบสอบถามในส่วนนี้เป็นการสอบถามเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำ เป็นการสำรวจว่าผู้ต้องขังมีบุคคลใดดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนหรือไม่ ถ้ามีคือบุคคลใด และบุคคลนั้นได้มาปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็นของผู้ต้องขังบ้างหรือไม่ หรือการที่ผู้ต้องขังไม่มีบุคคลใดดำเนินการจัดการแทน เป็นเพราะเหตุใด ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 3.10
จำนวนและร้อยละของบุคคลที่ดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง
โทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป

มีผู้จัดการแทน			ไม่มีผู้จัดการแทน		
บุคคลผู้จัดการแทน	จำนวน	ร้อยละ	เหตุผลที่ไม่มีผู้จัดการแทน	จำนวน	ร้อยละ
ทนายความ	17	12.23	ไม่มีญาติพี่น้อง	8	11.43
คู่สมรส	23	16.55	ไม่มีใครยอมจัดการแทน	15	21.43
บิดามารดา	45	32.37	มีคนยอมจัดการแทน แต่เรียกเงินตอบแทนสูง	5	7.14
บุตร	12	8.63	ไม่ต้องการให้ใครมาจัดการ	17	24.29
ญาติ	36	25.90	เหตุผลอื่น ๆ	25	35.71
บุคคลอื่น ๆ	6	4.32	ไม่ระบุเหตุผล	-	0
ไม่ระบุว่าใครจัดการ	-	0			
รวม	139	100	รวม	70	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการทรัพย์สิน - หนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทย

ผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีผู้ดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน โดยบุคคลดังกล่าวส่วนใหญ่ร้อยละ 32.37 ของจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมดที่มีผู้ดำเนินการจัดการแทน เป็นบิดามารดาของผู้ต้องขัง รองลงมา ร้อยละ 25.90 เป็นญาติพี่น้อง รองลงมา ร้อยละ 16.55 เป็นคู่สมรสของผู้ต้องขัง รองลงมา ร้อยละ 12.23 เป็นทนายความ รองลงมา

ร้อยละ 8.63 เป็นบุตรของผู้ต้องขัง และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 4.32 คือบุคคลอื่น ๆ เช่น เพื่อนของผู้ต้องขัง แม่สามี เป็นต้น

สำหรับเหตุผลที่ผู้ต้องขังไม่มีบุคคลใดดำเนินการจัดการแทนนั้น บางคนได้ตอบมามากกว่า 1 ข้อ ซึ่งส่วนใหญ่ร้อยละ 35.71 มีเหตุผลอื่น ๆ นอกจากที่ผู้เขียนกำหนด เช่น ไม่มีบุคคลใดที่ไว้ใจได้เลย ญาติไม่รู้เรื่องและไม่มีความเข้าใจ ไม่มีทรัพย์สินและหนี้สิน ถูกยึดทรัพย์สินไปหมดแล้วไม่สามารถหาบุคคลจัดการแทนได้ เป็นต้น เหตุผลรองลงมาร้อยละ 24.29 เป็นความต้องการของผู้ต้องขังเองที่ไม่ต้องการให้ใครมาจัดการแทน รองลงมาร้อยละ 21.43 คือผู้ต้องขังมีญาติพี่น้อง แต่ไม่มีใครยอมจัดการแทนผู้ต้องขังเลย รองลงมาร้อยละ 11.43 คือผู้ต้องขังไม่มีญาติพี่น้อง และเหตุผลที่ผู้ต้องขังเลือกตอบน้อยที่สุดร้อยละ 7.14 คือมีคนยอมจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน แต่บุคคลนั้นเรียกค่าตอบแทนในอัตราสูง

ตารางที่ 3.11

จำนวนและร้อยละของบุคคลที่ดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง
โทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี

มีผู้จัดการแทน			ไม่มีผู้จัดการแทน		
บุคคลผู้จัดการแทน	จำนวน	ร้อยละ	เหตุผลที่ไม่มีผู้จัดการแทน	จำนวน	ร้อยละ
ทนายความ	2	1.71	ไม่มีญาติพี่น้อง	8	10.26
คู่สมรส	20	17.09	ไม่มีใครยอมจัดการแทน	11	14.10
บิดามารดา	46	39.32	มีคนยอมจัดการแทน แต่เรียกเงินตอบแทนสูง	-	0
บุตร	10	8.55	ไม่ต้องการให้ใครมาจัดการ	28	35.90
ญาติ	24	20.51	เหตุผลอื่น ๆ	29	37.18
บุคคลอื่น ๆ	15	12.82	ไม่ระบุเหตุผล	2	2.56
ไม่ระบุว่าใครจัดการ	-	0			
รวม	117	100	รวม	78	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการทรัพย์สิน - หนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทย

ผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีผู้ดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนเช่นเดียวกับผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป โดยบุคคลดังกล่าวส่วนใหญ่ร้อยละ

ละ 39.32 ของจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมดที่มีผู้ดำเนินการจัดการแทน เป็นบิดามารดาของผู้ต้องขัง รองลงมาร้อยละ 20.51 เป็นญาติพี่น้อง รองลงมาร้อยละ 17.09 เป็นคู่สมรสของผู้ต้องขัง รองลงมา ร้อยละ 12.82 เป็นบุคคลอื่น ๆ เช่น เพื่อน แม่แพน สามีนอกสมรส ภรรยานอกสมรส เป็นต้น รองลงมาร้อยละ 8.55 เป็นบุตรของผู้ต้องขัง และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 1.71 เป็นทนายความ

สำหรับเหตุผลที่ผู้ต้องขังไม่มีบุคคลใดดำเนินการจัดการแทน ส่วนใหญ่ร้อยละ 37.18 มี เหตุผลอื่น ๆ นอกจากที่ผู้เขียนกำหนด เช่น ไม่มีคนที่ซื่อสัตย์ เป็นลูกคนเดียว ไม่มีทรัพย์สินและ หนี้สิน เป็นต้น เหตุผลรองลงมาร้อยละ 35.90 เป็นความต้องการของผู้ต้องขังเองที่ไม่ต้องการให้ใครมา จัดการแทน รองลงมาร้อยละ 14.10 คือผู้ต้องขังมีญาติพี่น้อง แต่ไม่มีใครยอมจัดการแทนผู้ต้องขังเลย รองลงมาร้อยละ 10.26 คือผู้ต้องขังไม่มีญาติพี่น้อง และมีผู้ต้องขังบางคนคิดเป็นร้อยละ 2.56 ไม่ระบุ เหตุผลที่ไม่มีบุคคลใดดำเนินการจัดการแทน และไม่มีผู้ต้องขังคนใดเลือกเหตุผลที่ว่ามีคนยอมจัดการ ทรัพย์สินและหนี้สินแทน แต่บุคคลนั้นเรียกค่าตอบแทนในอัตราสูงเลย

ตารางที่ 3.12

จำนวนและร้อยละของการปรึกษาผู้ต้องขังเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน

โทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป

มีการปรึกษา ด้วยวิธีการ	จำนวน	ร้อยละ
มาติดต่อที่เรือนจำ	85	79.44
จดหมาย	22	20.56
รวม	107	100

โทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี

มีการปรึกษา ด้วยวิธีการ	จำนวน	ร้อยละ
มาติดต่อที่เรือนจำ	66	79.52
จดหมาย	17	20.48
รวม	83	100

โทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป

ไม่มีการปรึกษา เนื่องจาก	จำนวน	ร้อยละ
มอบหมายให้บุคคลนั้น จัดการแทนได้ทุกเรื่อง	17	19.10
ไม่สะดวกในการติดต่อ	16	17.98
ไม่ทราบเหตุผล	21	23.59
เหตุผลอื่น ๆ	24	26.97
ไม่ระบุเหตุผล	11	12.36
รวม	89	100

โทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี

ไม่มีการปรึกษา เนื่องจาก	จำนวน	ร้อยละ
มอบหมายให้บุคคลนั้น จัดการแทนได้ทุกเรื่อง	24	26.66
ไม่สะดวกในการติดต่อ	15	16.67
ไม่ทราบเหตุผล	18	20.00
เหตุผลอื่น ๆ	33	36.67
ไม่ระบุเหตุผล	-	0
รวม	90	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน
ของผู้ต้องขังในประเทศไทย

การปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็นในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินต่อผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่แล้ว ผู้ดำเนินการจัดการได้ปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็นจากผู้ต้องขังก่อน โดยร้อยละ 79.44 ผู้จัดการทรัพย์สินได้เดินทางมาติดต่อผู้ต้องขังที่เรือนจำด้วยตนเอง และร้อยละ 20.56 มีการติดต่อผู้ต้องขังผ่านทางจดหมาย ส่วนการปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็นจากผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 79.52 มีการปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็นด้วยการมาติดต่อผู้ต้องขังที่เรือนจำด้วยตนเอง และร้อยละ 20.48 เป็นการสอบถามหรือติดต่อผู้ต้องขังผ่านทางจดหมาย

อย่างไรก็ตาม มีผู้ต้องขังอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้รับการติดต่อเพื่อปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็นเรื่องการจัดการเลย โดยเหตุผลที่ผู้ต้องขังซึ่งมีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป ตอบผ่านแบบสอบถามมานั้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 26.97 เป็นเหตุผลอื่น ๆ นอกจากที่ผู้เขียนกำหนด เช่น ไม่ทรัพย์สิน ไม่มีหนี้สิน ไม่มีบุคคลใดรับมอบอำนาจจัดการแทน รอให้คดีหลักสิ้นสุดลงไปก่อน ให้ทนายไปตามเรื่องแต่ไม่มีผลตอบกลับมา เป็นต้น รองลงมาร้อยละ 23.59 คือตัวผู้ต้องขังเองก็ไม่ทราบเหตุผลว่าทำไมผู้จัดการทรัพย์สินจึงไม่ติดต่อเพื่อปรึกษาถึงการจัดการดังกล่าว รองลงมาร้อยละ 19.10 เป็นเพราะผู้ต้องขังได้มอบหมายให้บุคคลดังกล่าวมีอำนาจจัดการแทนผู้ต้องขังได้ทุกเรื่อง และจำนวนน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 17.98 เป็นเพราะไม่สะดวกในการติดต่อ เช่น ระยะเวลาไกล และมีผู้ต้องขังจำนวนหนึ่งคิดเป็นร้อยละ 12.36 ไม่ระบุเหตุผล

สำหรับเหตุผลที่ผู้ต้องขังซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี ตอบแบบสอบถามมา ส่วนใหญ่ร้อยละ 36.67 เป็นเหตุผลอื่น ๆ นอกจากที่ผู้เขียนกำหนด เช่น ทรัพย์สินถูกอายัด ไม่มีทรัพย์สินและหนี้สิน เจ้าหน้าที่ขยายเวลาในการชำระหนี้ให้จนกว่าจะพ้นโทษ มอบอำนาจทุกอย่างก่อนถูกจำคุกแล้ว เป็นต้น รองลงมาร้อยละ 26.66 คือผู้ต้องขังได้มอบหมายให้ผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินมีอำนาจจัดการแทนผู้ต้องขังได้ทุกเรื่อง รองลงมาร้อยละ 20.00 คือตัวผู้ต้องขังเองก็ไม่ทราบเหตุผลว่าทำไมผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินจึงไม่ติดต่อเพื่อปรึกษาถึงการจัดการดังกล่าว และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 16.67 เป็นเพราะไม่สะดวกในการติดต่อ เช่น ระยะเวลาไกล

ตารางที่ 3.13

จำนวนและร้อยละของการดำเนินการตามความประสงค์ของผู้ต้องขัง
เรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน

โทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป

โทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี

การดำเนินการตามความประสงค์	จำนวน	ร้อยละ	การดำเนินการตามความประสงค์	จำนวน	ร้อยละ
ทำตรงตามความประสงค์ของผู้ต้องขัง	97	61.01	ทำตรงตามความประสงค์ของผู้ต้องขัง	103	79.84
ไม่ทำตรงตามความประสงค์ของผู้ต้องขัง	62	38.99	ไม่ทำตรงตามความประสงค์ของผู้ต้องขัง	26	20.16
รวม	159	100	รวม	129	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการทรัพย์สิน - หนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทย

เมื่อมีการดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปี ขึ้นไปแล้ว ส่วนใหญ่ร้อยละ 61.01 ผู้จัดการทรัพย์สินทำตรงตามความประสงค์หรือความคิดเห็นของผู้ต้องขัง และร้อยละ 38.99 ผู้จัดการทรัพย์สินไม่ทำตรงตามความประสงค์ของผู้ต้องขัง ส่วนผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 79.84 ผู้จัดการทรัพย์สินทำตรงตามความประสงค์หรือความคิดเห็นของผู้ต้องขัง และร้อยละ 20.16 ผู้จัดการทรัพย์สินไม่ทำตรงตามความประสงค์ของผู้ต้องขัง

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับผลของการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน

แบบสอบถามส่วนที่ 4 นี้เป็นการสอบถามเกี่ยวกับผลของการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวว่ามีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังหรือไม่ และผลของการไม่มีบุคคลซึ่งดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน หรือมี แต่จัดการไปในทางที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังนั้นเป็นอย่างไร หรือหากมีความเสียหายเกิดขึ้นจากการจัดการดังกล่าว ผู้ต้องขังจะสามารถเรียกให้บุคคลได้รับผิดได้หรือไม่ อย่างไรซึ่งสามารถแสดงข้อมูลต่าง ๆ ได้ดังนี้

ตารางที่ 3.14

จำนวนและร้อยละของผลจากการที่มีบุคคลจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน

โทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป

โทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี

ผลของการมี บุคคลจัดการแทน	จำนวน	ร้อยละ	ผลของการมี บุคคลจัดการแทน	จำนวน	ร้อยละ
สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขัง ทุกเรื่อง	49	29.52	สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขัง ทุกเรื่อง	47	33.81
สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขัง บางเรื่อง	75	45.18	สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขัง บางเรื่อง	61	43.89
ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขัง เลย	42	25.30	ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขัง เลย	31	22.30
รวม	166	100	รวม	139	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการทรัพย์สิน - หนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทย

ผลของการมีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนของผู้ต้องขังทั้งสองกลุ่มมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน คือ ส่วนใหญ่ผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินดำเนินการจัดการไปในทางที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังในบางเรื่อง รองลงมา มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังทุกเรื่อง และจำนวนน้อยที่สุดคือมีการจัดการไปในทางที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังเลย

ตารางที่ 3.15

จำนวนและร้อยละของผลจากการไม่มีบุคคลจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน
หรือมีแต่จัดการไปในทางที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขัง
โทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป

โทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป			โทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี		
ผลของการไม่มีบุคคล จัดการแทน / ไม่สอดคล้อง	จำนวน	ร้อย ละ	ผลของการไม่มีบุคคล จัดการแทน / ไม่สอดคล้อง	จำนวน	ร้อยละ
ทรัพย์สินที่มีอยู่ลด น้อยลง	36	16.22	ทรัพย์สินที่มีอยู่ลด น้อยลง	25	14.05
หนี้สินหรือภาระผูกพัน อื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น	24	10.81	หนี้สินหรือภาระผูกพัน อื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น	19	10.67
ถูกฟ้องเป็นคดีเนื่องจาก ไม่มีผู้จัดการแทน	20	9.01	ถูกฟ้องเป็นคดีเนื่องจาก ไม่มีผู้จัดการแทน	17	9.55
ถูกฟ้องเป็นคดีเนื่องจาก จัดการไปในทางที่ เสียหาย	10	4.50	ถูกฟ้องเป็นคดีเนื่องจาก จัดการไปในทางที่ เสียหาย	10	5.62
ไม่มีผลประโยชน์และ ความเสียหายเกิดขึ้นใน ขณะนี้และอนาคต	86	38.74	ไม่มีผลประโยชน์และ ความเสียหายเกิดขึ้นใน ขณะนี้และอนาคต	62	34.83
ไม่มีผลประโยชน์และ ความเสียหายเกิดขึ้นใน ขณะนี้ แต่คาดว่าจะ ว่าชีวิตหลังการพ้นโทษ จะลำบากขึ้น	46	20.72	ไม่มีผลประโยชน์และ ความเสียหายเกิดขึ้นใน ขณะนี้ แต่คาดว่าจะ ว่าชีวิตหลังการพ้นโทษ จะลำบากขึ้น	45	25.28
รวม	222	100	รวม	178	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน
ของผู้ต้องขังในประเทศไทย

เรื่องผลจากการไม่มีบุคคลจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนหรือมีแต่จัดการไปในทางที่
ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังนี้ ผู้ต้องขังสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ปรากฏว่า

คำตอบผู้ต้องขังทั้งสองกลุ่มมีแนวโน้มไปในทางเดียวกันอีกเช่นกัน กล่าวคือ คำตอบส่วนใหญ่เห็นว่า การที่ไม่มีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนหรือมีแต่จัดการไปในทางที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตนไม่ทำให้เกิดผลประโยชน์หรือความเสียหายใด ๆ ขึ้นทั้งในขณะนี้และในอนาคต ผลอันดับถัดมาคือไม่มีผลประโยชน์หรือความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นในขณะนี้ แต่คาดหวังได้ว่าเมื่อตน (ผู้ต้องขัง) พ้นโทษออกไป ผู้ต้องขังจะได้รับความลำบากมากขึ้น อันเนื่องมาจากความเสียหายที่ไม่มีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สิน หรือมีแต่จัดการไปในทางที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขัง ผลลำดับถัดมาคือทำให้ทรัพย์สินที่มีอยู่ลดน้อยลง รองลงมาคือทำให้หนี้สินหรือภาระหน้าที่ผูกพันอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น รองลงมาคือทำให้ผู้ต้องขังถูกฟ้องเป็นคดีอันเนื่องมาจากการไม่มีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน และจำนวนน้อยที่สุดคือทำให้ผู้ต้องขังถูกฟ้องเป็นคดีอันเนื่องมาจากการมีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน แต่บุคคลดังกล่าวจัดการไปในทางที่เสียหาย

ตารางที่ 3.16

จำนวนและร้อยละของการเรียกให้ผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินรับผิดชอบในความเสียหาย
โทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป

การเรียกให้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดหรืออาจเกิดขึ้น	จำนวน	ร้อยละ	การเรียกให้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดหรืออาจเกิดขึ้น	จำนวน	ร้อยละ
เรียกให้ผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินรับผิดชอบได้ทั้งหมด	25	9.12	เรียกให้ผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินรับผิดชอบได้ทั้งหมด	23	8.27
เรียกให้ผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินรับผิดชอบได้บางส่วน	58	21.17	เรียกให้ผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินรับผิดชอบได้บางส่วน	66	23.74
ไม่สามารถเรียกให้บุคคลใดรับผิดชอบได้เลย	75	27.37	ไม่สามารถเรียกให้บุคคลใดรับผิดชอบได้เลย	68	24.46
ตนจะไม่เรียกให้บุคคลใดรับผิดชอบ	116	42.34	ตนจะไม่เรียกให้บุคคลใดรับผิดชอบ	121	43.53
รวม	274	100	รวม	278	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการทรัพย์สิน – หนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทย

สำหรับการเรียกให้ผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือ คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งผู้ต้องขังสามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อนี้ ผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ 116 รายหรือร้อยละ 42.34 คิดว่าตนจะไม่เรียกให้บุคคลใดรับผิดชอบ เนื่องจาก

1) ไม่อยากให้เป็นคดีความกัน 54 รายหรือร้อยละ 46.55 ของจำนวนคำตอบที่ว่าจะไม่เรียกให้บุคคลใดรับผิดชอบ และสาเหตุที่ไม่อยากเป็นคดีความกันนี้ 28 รายเห็นว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก รองลงมา 11 รายตอบว่าตนไม่มีทรัพย์สินเพียงพอสำหรับการดำเนินคดี รองลงมา 10 รายมีสาเหตุมาจากการที่ตนไม่มีความรู้ในเรื่องการฟ้องร้องดำเนินคดี และจำนวนน้อยที่สุด 5 รายระบุถึงสาเหตุที่ไม่อยากเป็นคดีความนั้นเนื่องมาจากตนไม่มีเวลา

2) เห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย 30 รายหรือร้อยละ 25.86 ของจำนวนคำตอบที่ว่าจะไม่เรียกให้บุคคลใดรับผิดชอบ

3) ไม่อยากให้มีเรื่องบาดหมางหรือผิดใจกัน 23 รายหรือร้อยละ 19.83 ของจำนวนคำตอบที่ว่าจะไม่เรียกให้บุคคลใดรับผิดชอบ

4) เหตุผลอื่น ๆ อีก 9 รายหรือร้อยละ 7.76 ของจำนวนคำตอบที่ว่าจะไม่เรียกให้บุคคลใดรับผิดชอบ เช่น เป็นญาติกัน ไม่มีข้อผูกพันใด ๆ กับเขา ตนยังไม่พ้นโทษ ขาดอิสรภาพ เป็นต้น รองลงมา 75 รายหรือร้อยละ 27.37 คิดว่าตนไม่สามารถเรียกให้บุคคลใดรับผิดชอบได้เลย เนื่องจาก

1) ตนไม่มีบุคคลใดจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน 27 รายหรือร้อยละ 36.00 ของจำนวนคำตอบที่ว่าจะไม่สามารถเรียกให้บุคคลใดรับผิดชอบได้เลย

2) บุคคลนั้นไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะรับผิดชอบได้ 22 รายหรือร้อยละ 29.33 ของจำนวนคำตอบที่ว่าจะไม่สามารถเรียกให้บุคคลใดรับผิดชอบได้เลย

3) บุคคลนั้นอาจไม่ยอมรับผิด 20 รายหรือร้อยละ 26.67 ของจำนวนคำตอบที่ว่าจะไม่สามารถเรียกให้บุคคลใดรับผิดชอบได้เลย

4) เหตุผลอื่น ๆ อีก 6 รายหรือร้อยละ 8.00 ของจำนวนคำตอบที่ว่าจะไม่สามารถเรียกให้บุคคลใดรับผิดชอบได้เลย เช่น ไม่มีความรู้ ข้าพเจ้าไม่มีใครติดตามคดีให้ ท่านหรือสังคมมองว่าเราเป็นอาชญากรเป็นภัยต่อสังคม ไม่ควรให้ความช่วยเหลือ เราจึงเสียโอกาสตรงนั้นไป เป็นต้น

รองลงมา 58 รายหรือร้อยละ 21.17 คิดว่าสามารถเรียกให้ผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินรับผิดชอบได้เพียงบางส่วน เนื่องจาก

- 1) บุคคลนั้นไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะรับผิดชอบได้ทั้งหมด 26 รายหรือร้อยละ 44.83 ของจำนวนคำตอบที่ว่าสามารถเรียกให้บุคคลนั้นรับผิดชอบได้บางส่วน
- 2) บุคคลนั้นอาจไม่ยอมรับผิดชอบทั้งหมด 19 รายหรือร้อยละ 32.76 ของจำนวนคำตอบที่ว่าสามารถเรียกให้บุคคลนั้นรับผิดชอบได้บางส่วน
- 3) เหตุผลอื่น ๆ อีก 13 รายหรือร้อยละ 22.41 ของจำนวนคำตอบที่ว่าสามารถเรียกให้บุคคลนั้นรับผิดชอบได้บางส่วน เช่น ไม่มีความรู้ความสามารถด้านนี้ รายได้ของผู้รับผิดชอบแทนไม่พอกับรายจ่ายที่มีอยู่ ตัวดิฉัน (ผู้ต้องขัง) ไม่ได้เจอคู่กรณีเลย เป็นต้น
และจำนวนน้อยที่สุดมี 25 รายหรือร้อยละ 9.12 คิดว่าตนจะสามารถเรียกให้ผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนนั้นรับผิดชอบได้ทั้งหมด
ส่วนผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี ส่วนใหญ่ 121 รายหรือร้อยละ 43.53 คิดว่าตนจะไม่เรียกให้บุคคลใดรับผิดชอบ เนื่องจาก
 - 1) ไม่อยากให้เป็นคดีความกัน 53 รายหรือร้อยละ 43.80 ของจำนวนคำตอบที่ว่าไม่
อยากให้เป็นคดีความกัน และสาเหตุที่ไม่อยากเป็นคดีความกันนี้ 20 รายเห็นว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก
รองลงมา 16 รายมีสาเหตุมาจากการที่ตนไม่มีความรู้ในเรื่องการฟ้องร้องดำเนินคดี รองลงมา 10 ราย
ตอบว่าตนไม่มีทรัพย์สินเพียงพอสำหรับการดำเนินคดี และจำนวนน้อยที่สุด 7 รายระบุถึงสาเหตุที่ไม่
อยากเป็นคดีความนั้นเนื่องมาจากตนไม่มีเวลา
 - 2) เหตุผลอื่น ๆ อีก 28 รายหรือร้อยละ 23.14 ของจำนวนคำตอบที่ว่าไม่อยากให้เป็น
คดีความกัน เช่น เป็นญาติกัน ไม่มีความแน่ใจกับเรื่องในอนาคต เมื่อพ้นโทษแล้วจะไปชำระหนี้ด้วย
ตัวเอง บุคคลที่จัดการแทนเป็นบิดามารดาและคนในครอบครัวซึ่งบางเรื่องอาจตรงหรือไม่ตรงกับ
ความต้องการของเรา แต่ก็ไม่ใช่ว่าเรื่องใหญ่อะไร เป็นต้น
 - 3) ไม่อยากให้มีเรื่องบาดหมางหรือผิดใจกัน 22 รายหรือร้อยละ 18.18 ของจำนวน
คำตอบที่ว่าไม่อยากให้เป็นคดีความกัน
 - 4) เห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย 18 รายหรือร้อยละ 14.88 ของจำนวนคำตอบที่ว่าไม่อยาก
ให้เป็นคดีความกัน
รองลงมา 68 รายหรือร้อยละ 24.46 คิดว่าตนไม่สามารถเรียกให้บุคคลใดรับผิดชอบได้
เลย เนื่องจาก
 - 1) เหตุผลอื่น ๆ 23 รายหรือร้อยละ 33.82 ของจำนวนคำตอบที่ว่าไม่สามารถเรียกให้
บุคคลใดรับผิดชอบได้เลย เช่น ไม่มีความรู้ ไม่มีทรัพย์สินใด ๆ แล้ว ไม่มีอะไรให้ต้องรับผิดชอบ เป็น
ต้น

2) ตนไม่มีบุคคลใดจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน 21 รายหรือร้อยละ 30.88 ของจำนวนคำตอบที่ว่าไม่สามารถเรียกให้บุคคลได้รับผิดชอบได้เลย

3) บุคคลนั้นไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะรับผิดชอบได้ 13 รายหรือร้อยละ 19.12 ของจำนวนคำตอบที่ว่าไม่สามารถเรียกให้บุคคลได้รับผิดชอบได้เลย

4) บุคคลนั้นอาจไม่ยอมรับผิด 11 รายหรือร้อยละ 16.18 ของจำนวนคำตอบที่ว่าไม่สามารถเรียกให้บุคคลได้รับผิดชอบได้เลย

รองลงมา 66 รายหรือร้อยละ 23.74 คิดว่าสามารถเรียกให้ผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินรับผิดชอบได้เพียงบางส่วน เนื่องจาก

1) เหตุผลอื่น ๆ 28 รายหรือร้อยละ 42.42 ของจำนวนคำตอบที่ว่าสามารถเรียกให้บุคคลนั้นรับผิดชอบได้บางส่วน เช่น ไม่มีทรัพย์สินหนี้สินใดให้ต้องรับผิดชอบ ไม่สามารถติดต่อบุคคลดังกล่าวได้ เป็นต้น

2) บุคคลนั้นไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะรับผิดชอบได้ทั้งหมด 23 รายหรือร้อยละ 34.85 ของจำนวนคำตอบที่ว่าสามารถเรียกให้บุคคลนั้นรับผิดชอบได้บางส่วน

3) บุคคลนั้นอาจไม่ยอมรับผิดชอบทั้งหมด 15 รายหรือร้อยละ 22.73 ของจำนวนคำตอบที่ว่าสามารถเรียกให้บุคคลนั้นรับผิดชอบได้บางส่วน

และจำนวนน้อยที่สุดมี 23 รายหรือร้อยละ 8.27 คิดว่าตนจะสามารถเรียกให้ผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนนั้นรับผิดชอบได้ทั้งหมด

ส่วนที่ 5 ทักษะคิดและความคิดเห็นเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน

เป็นการสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ความคิด และทัศนคติของผู้ต้องขังเกี่ยวกับเรื่องความสามารถในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลตามกฎหมาย ความเห็นเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง และสอบถามว่าหากมีกฎหมายดังกล่าวแล้ว ผู้ต้องขังคิดว่าตนจะได้รับประโยชน์หรือได้ใช้สิทธิที่ตนมีอยู่ตามกฎหมายมากขึ้นกว่าเดิมหรือไม่อย่างไร และเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเกี่ยวกับเรื่องนี้ด้วย ซึ่งจะแสดงข้อมูลไว้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.17

จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขังที่ทราบ / ไม่ทราบว่า
มีบุคคลที่ถูกจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน (ทำนิติกรรมสัญญา) ตาม
กฎหมาย

โทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป			โทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี		
ทราบ / ไม่ทราบว่า มีบุคคลที่ถูกจำกัด ความสามารถ	จำนวน	ร้อยละ	ทราบ / ไม่ทราบว่า มีบุคคลที่ถูกจำกัด ความสามารถ	จำนวน	ร้อยละ
ทราบ	32	17.11	ทราบ	30	20.69
ไม่ทราบ	155	82.89	ไม่ทราบ	115	79.31
รวม	187	100	รวม	145	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน
ของผู้ต้องขังในประเทศไทย

ผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ร้อยละ 82.89 ไม่ทราบว่า มีบุคคลที่ถูกจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน (ทำนิติกรรมสัญญา) ตามกฎหมาย ที่เหลือร้อยละ 17.11 ทราบว่ามีบุคคลที่ถูกจำกัดความสามารถดังกล่าวอยู่ตามกฎหมาย และตัวอย่างที่ผู้ต้องขังกลุ่มนี้ยกขึ้นมา เช่น บุคคลทุพพลภาพ บุคคลล้มละลาย ผู้เยาว์ บุคคลไร้ความสามารถหรือบุคคลวิกลจริต รวมถึงผู้ต้องขังหรือผู้ต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษาด้วย เป็นต้น

และผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 79.31 ไม่ทราบว่า มีบุคคลที่ถูกจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน (ทำนิติกรรมสัญญา) ตามกฎหมายเช่นเดียวกับผู้ต้องขังกลุ่มแรก ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 20.69 ทราบว่ามีบุคคลที่ถูกจำกัดความสามารถดังกล่าวอยู่ตามกฎหมาย และตัวอย่างที่ผู้ต้องขังกลุ่มนี้ยกขึ้นมา เช่น บุคคลวิกลจริต คนไร้ความสามารถ ผู้เยาว์ ผู้ถูกดำเนินคดีตามกฎหมายจนถึงที่สุด เป็นต้น

ตารางที่ 3.18

จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขังที่คิด / ไม่คิดว่า
ตนเป็นบุคคลที่ถูกกฎหมายจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน
โทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป โทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี

คิด / ไม่คิดว่าตนเป็น บุคคลที่ถูกจำกัด ความสามารถ	จำนวน	ร้อยละ	คิด / ไม่คิดว่าตนเป็น บุคคลที่ถูกจำกัด ความสามารถ	จำนวน	ร้อยละ
คิดว่าตนเป็นบุคคลที่ถูก จำกัดความสามารถ	60	41.10	คิดว่าตนเป็นบุคคลที่ถูก จำกัดความสามารถ	29	26.13
ไม่คิดว่าตนเป็นบุคคลที่ ถูกจำกัดความสามารถ	86	58.90	ไม่คิดว่าตนเป็นบุคคลที่ ถูกจำกัดความสามารถ	82	73.87
รวม	146	100	รวม	111	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการทรัพย์สิน – หนี้สิน
ของผู้ต้องขังในประเทศไทย

ผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป ร้อยละ 58.90 และผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่
เกิน 15 ปี ร้อยละ 73.87 ไม่คิดว่าตนเป็นบุคคลที่ถูกจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สินและ
หนี้สินตามกฎหมาย แต่สำหรับผู้ต้องขังอีกจำนวนหนึ่งของทั้งสองกลุ่มกลับมีความคิดว่าตนเป็นบุคคล
ที่ถูกกฎหมายจำกัดความสามารถดังกล่าว ผู้เขียนจึงได้ถามต่อไปว่า หากผู้ต้องขังคิดว่าตนเป็นบุคคลที่
ถูกจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินตามกฎหมายแล้ว ท่านมีความคิดเห็นหรือ
ข้อเสนอแนะในเรื่องนี้อย่างไรบ้าง โปรดอธิบาย โดยผู้เขียนจะยกข้อความที่ผู้ต้องขังเขียนมาขึ้นเป็น
ตัวอย่างดังนี้

- ผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป
 - ควรมีบุคคลดำเนินการแทน
 - เราต้องเลือกบุคคลที่ไว้วางใจได้ที่สุด ดำเนินการให้ก่อน และต้องมีความสามารถมากพอที่จะทำแทนเราได้ด้วย
 - เรื่องกฎหมาย ถ้าศาลตัดสินให้ต้องเข้ารับโทษ ศาลต้องให้ความยุติธรรมกับทรัพย์สินที่เราหามาโดยสุจริตด้วย
 - ที่ไม่สามารถจัดการทรัพย์สินได้เพราะขาดอิสรภาพ
 - ใช่ เพราะมีสภาพเป็นผู้ต้องขังไม่สามารถดำเนินการได้

- ควรให้มีบุคคลซึ่งถูกแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนข้าพเจ้าไปพูดคุยกับบริษัทชำระหนี้ เพื่อหาทางออกในการพักชำระหนี้ไปก่อน หรือไปพูดคุยเพื่อไม่ให้มีการฟ้องร้องเพื่อเป็นคดีความต่อไป
 - อยากให้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่เข้ามาดูแลหรือจัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขัง ในกรณีที่ผู้ต้องขังไม่มีญาติหรือคนช่วยจัดการแทนได้
 - ด้วยสถานะตนเองในเรือนจำในปัจจุบัน ไม่สะดวกด้วยประการทั้งปวง ทั้งเรื่องเงินที่จะจ้างทนายจัดการตามความประสงค์ ที่มุ่งแต่เงินอันเป็นผลประโยชน์ตนเอง ไม่ได้รับการสนับสนุนด้านความสะดวกจากผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับสถานะตนเอง เช่น โอกาสและในการพบหรือติดต่อญาติ ฯลฯ
 - น่าจะสามารถยื่นเรื่องขอผ่อนผันทางธุรกรรมได้ เมื่อพ้นโทษไปแล้ว ชำระให้ครบจำนวนตามระเบียบ หรือสามารถมอบหมายผู้รับมอบอำนาจให้กระทำการแทนไปยื่นเรื่องให้ทางหน่วยงานทรัพย์สินทราบความประสงค์จะขอผ่อนผันชำระหนี้สินได้
 - ดิฉันอยากมอบอำนาจหรืออยากขอประนอมหนี้สินที่อยู่นอกระบบเข้าเป็นหนี้ในระบบเพื่อจะลดภาระหนี้สินและข้อผูกพันอื่น ๆ จะไม่เพิ่มขึ้น และลดภาระมารดาซึ่งเป็นผู้จัดการหนี้สินในบางส่วนให้จนกว่าจะพ้นโทษ
 - ข้าพเจ้าขอเสนอแนะให้มีเจ้าหน้าที่ช่วยประสานงานและให้คำแนะนำ
 - ไม่สามารถทำอะไรได้ เพราะตัวเรายังคงต้องอยู่ในเรือนจำ ทุกอย่างต้องปล่อยไปตามกฎหมายที่กำหนด
 - อยากให้สถาบันการเงินที่เป็นเจ้าหนี้ พักชำระหนี้และไม่คิดดอกเบี้ยจนกว่าผู้ต้องขังที่เป็นลูกหนี้จะได้รับการปล่อยตัว เนื่องจากจะทำให้มีภาระเพิ่มมากขึ้นหลังจากได้รับการปล่อยตัว
 - ควรจะมอบอำนาจให้ผู้อื่นกระทำการแทน
 - ต้องการให้มีทนายความเป็นที่ปรึกษากฎหมายภายในเรือนจำ
 - เห็นควรมีกฎหมายในการจัดตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน
 - ควรจะให้สิทธิในการบริหารจัดการทรัพย์สินเองได้ เนื่องจากรายละเอียดทั้งหมด ตัวเราเองที่รู้และมีข้อมูลที่พร้อมให้ทุก ๆ ด้าน
 - อยากให้มีคนที่เป็นตัวกลางในการจัดการทรัพย์สินแทน
2. ผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี
- ควรหาช่องทางหรือบุคคล หน่วยงาน มาช่วยจัดการแทน
 - อยู่ข้างในทำอะไรลำบาก ติดต่อกฎาก็ยาก เวลาคุยก็น้อย ควรมีช่องทางการติดต่อมากขึ้นและให้เวลามากหน่อย
 - ไม่คิดว่าตนเองจะดำเนินการใด ๆ ได้ เนื่องจากไม่รู้เรื่องกฎหมายเลย

- ถ้ากรณีถูกจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สิน – หนี้สินตามกฎหมายแล้ว
ข้อเสนอแนะคือ ทางเจ้าหน้าที่ควรมีฝ่ายแนะนำ หรือมีการเสนอข่าวสารข้อมูลหรือเรื่องราวของ
ทรัพย์สิน หรือมีการให้ความเข้าใจกับผู้ต้องขังเพื่อลดภาวะความเครียดให้กับผู้ต้องขังบ้าง หรือจัด
วิทยากรเข้ามาอธิบายให้ความรู้ความเข้าใจถึงเรื่องการจัดการทรัพย์สิน – หนี้สิน ได้อย่างเข้าใจและ
ถูกต้อง

- น่าจะมีบุคคลของทางราชการเปิดให้ติดต่อสอบถาม ให้ความรู้และชี้แนะแนวทางหรือ
เป็นบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือ ประสานเรื่องตามกับผู้ต้องขังยื่นเรื่องเสนอขอความช่วยเหลือในเรื่อง
ภาระทรัพย์สินที่สำคัญ

- หากว่าเราเป็นบุคคลที่มีคดีความอาจจะเป็นอย่างหนึ่งเหตุผลที่อาจจะถูกจำกัด
ความสามารถในการจัดการทรัพย์สิน – หนี้สิน ตามกฎหมาย ตรงจุดนี้อาจจะต้องแยกแยะได้ว่าเป็น
คดีความเกี่ยวกับอะไร และมีความเสี่ยงมากน้อยแค่ไหน โดยไม่ตีความรวมทั้งหมดและถูกจำกัด
ความสามารถ

- ก็สมควรที่จะเปิดโอกาสให้สามารถจัดการในเรื่องทรัพย์สินได้ เพื่อกรณีกับผู้ต้องขังไม่มี
ญาติจริง ๆ หรือมีญาติ แต่ญาติไม่สามารถช่วยดำเนินการสิ่งใดได้ อันพึงเป็นประโยชน์และความ
มั่นคงต่อไปในอนาคตค่ะ

- อยากเสนอให้ตัวข้าพเจ้าสามารถจัดการทรัพย์สินด้วยตัวเองได้ เพื่อความที่ข้าพเจ้า
เป็นเจ้าของทรัพย์สินและหนี้สิน

- ดิฉันไม่ได้เรียนรู้ทางด้านนี้ จึงไม่มีความรู้เกี่ยวกับด้านทรัพย์สิน ก็ทำให้ไม่ไว้ใจใคร

- เพราะตอนนี้ดิฉันถูกจำคุกอยู่ในทัณฑสถาน ไม่สามารถจะดำเนินการใด ๆ ได้ เพราะ
ไม่อยู่ในสถานะที่จะดำเนินการใด ๆ ได้ด้วยตนเอง จึงไม่สะดวก

- อยากมีตัวแทนในเรื่องจำที่ไว้วางใจได้ ทำหน้าที่แทน การจัดการทรัพย์สินแทน

- อยากให้เปิดโอกาสให้มีการผ่อนผันหนี้สินหลังจากที่พ้นโทษ

- มั่นใจขึ้นอยู่กับว่าเราจะถูกจำกัดในลักษณะใดบ้างตามกรณี ๆ ไป โดยบางคนอาจมีผู้ที่
ไว้ใจอยู่แล้วในการจัดการทรัพย์สินของตนเองอยู่แล้ว หรือขึ้นอยู่กับว่าคนเหล่านั้นวางแผนในการ
จัดการอย่างไร

- รู้สึกไม่ดี เพราะไม่ชอบให้ใครมาจัดการเรื่องส่วนตัว

- เพราะเราไม่สามารถจัดการและดำเนินการได้ด้วยตัวเราเอง และยังไม่รู้ได้เท่าทันเรื่อง
กฎหมายและความสามารถที่จำกัดเนื่องจากต้องโทษอยู่ในทัณฑสถาน

- ไม่มีความคิดเห็นเพราะมอบอำนาจให้กับบุคคลที่ใกล้ชิดแล้วสามารถติดต่อราชการ
แทนได้

ตารางที่ 3.19

จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขังที่เห็นด้วย / ไม่เห็นด้วย
กับการมีกฎหมายเรื่องการตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง
โทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป โทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี

เห็นด้วย / ไม่เห็นด้วย กับการมีกฎหมาย เรื่องดังกล่าว	จำนวน	ร้อยละ	เห็นด้วย / ไม่เห็นด้วย กับการมีกฎหมาย เรื่องดังกล่าว	จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วย	138	78.86	เห็นด้วย	84	66.67
ไม่เห็นด้วย	37	21.14	ไม่เห็นด้วย	42	33.33
รวม	175	100	รวม	126	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน
ของผู้ต้องขังในประเทศไทย

ผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป ร้อยละ 78.86 และผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี ร้อยละ 66.67 เห็นด้วยกับการมีกฎหมายบัญญัติเรื่องการตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง ทั้งในเรื่องบุคคลผู้มีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สิน อำนาจหน้าที่ ค่าตอบแทน และความรับผิดชอบของผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินโดยเหตุผลที่ผู้ต้องขังระบุมานั้น สามารถจำแนกเป็นหมวดหมู่ได้พอสังเขปดังนี้

1. ผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป เห็นด้วย เนื่องจาก

1) ไม่มีญาติหรือไม่มีคนจัดการให้ ไม่สะดวกที่จะจัดการ หรือไม่สามารถทำเองได้ เช่นเนื่องจากบางคนไม่มีญาติหรือบุคคลในครอบครัวดูแลได้ไม่ดีพอหรือบางคนมีบุตรที่ยังเล็กไม่สามารถดูแลได้ค่ะ / เนื่องจากไม่สามารถทำธุรกรรมต่าง ๆ ได้ เช่น อยากรับมีตัวแทนดำเนินคดีทรัพย์สินของผู้ต้องขังเพราะอาจจะไม่สะดวกติดต่อญาติหรือผู้ต้องขังไม่มีญาติ / เป็นความสะดวกต่อผู้ต้องขังค่ะ / ผู้ต้องขังไม่สามารถจัดการเองได้ / ไม่สะดวกในการจัดการติดต่อสื่อสารภายนอก / ผู้ต้องขังบางคนไม่มีญาติที่จะดำเนินการให้ / เพราะทุกคนที่อยู่ในเรือนจำไม่สามารถติดต่อหรือทำการใด ๆ ถ้ามีกฎหมายเรื่องการตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน - หนี้สินก็จะเป็นผลประโยชน์ของบุคคลที่จำคุกอยู่ในเรือนจำ / เราไม่สามารถออกไปจัดการได้ด้วยตนเอง / การที่เราอยู่ในเรือนจำขาดอิสรภาพที่จะจัดการสิ่งที่ยังติดค้างอยู่ภายนอก / ผู้ต้องขังบางคนที่มีทรัพย์สินอยู่นอกเรือนจำแต่ไม่สามารถจัดการ

ด้วยตนเองได้และไม่มีญาติพี่น้องเลย / ผู้ต้องขังบางคนอาจไม่มีญาติพี่น้องหรือคนที่ไว้ใจช่วยจัดการแทนได้

2) ไม่มีความรู้ เช่น เนื่องจากบุคคลที่ไม่มีความรู้ในกฎหมายจะได้รับความช่วยเหลือ / จะได้เข้าใจและทำทุกอย่างได้อย่างถูกต้อง / ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความรู้ความสันทัดเรื่องนี้ / ผู้ต้องขังส่วนมากไม่ค่อยทราบเรื่องกฎหมายอย่างละเอียดและชัดเจน จึงควรให้มีการอบรมให้ความรู้เรื่องกฎหมายให้มากกว่านี้

3) เพื่อช่วยลดความเสียหาย หรือรักษาผลประโยชน์ให้ผู้ต้องขัง หรือทำให้ผู้ต้องขังยังมีทรัพย์สินเหลือตอนออกจากเรือนจำ เช่น เนื่องจากจะได้รักษาทรัพย์สินของผู้ต้องขังแทนผู้ต้องขังได้ / เพื่อประโยชน์ของคนที่มีทรัพย์สิน / ระหว่างที่อยู่ในเรือนจำนั้นจะได้มีคนจัดการเรื่องทรัพย์สินให้ / ทรัพย์สินจะยังคงอยู่ตอนออกจากเรือนจำ / เวลาพ้นโทษออกไปแล้วทรัพย์สินของเราก็ยังคงอยู่เหมือนเดิมไม่มากก็น้อย / เวลาที่เราออกไปใช้ชีวิตข้างนอกเราจะเป็นคนที่มีเครดิต ไม่ต้องติดแบล็กลิสต์ / จะได้จัดการทรัพย์สิน - หนี้สินเป็นไปตามกฎหมายโดยไม่มีความเสี่ยงเสียหายต่อฝ่ายใดทั้งสิ้น / จะได้ไม่เป็นภาระผูกพันหรืออาจส่งผลให้เกิดการฟ้องร้องคดีความต่อกันทั้งทางแพ่งและอาญาต่อไปในอนาคต / น่าจะทำและคิดตั้งนานแล้ว ไม่ใช่ปล่อยให้ติดคุกสูญเสียทรัพย์สินที่สร้างมาจนหมดตัว พอปล่อยตัวก็ไม่มีอะไรเหลือแล้ว

4) ไม่มีเงินเพียงพอที่จะจ้างทนายความมาจัดการ เช่น เนื่องจากผู้ต้องขังบางคนอาจจะมีเงินทองที่จะไปจ้างทนายความมาเดินเรื่องแทนได้

5) ทำให้ตนสบายใจ หมดความกังวล เช่น เนื่องจากจะได้หมดห่วงและไม่เครียดกับภาระหนี้สินอีกต่อไป

6) เหตุผลอื่น ๆ เช่น เนื่องจากบุคคลที่จัดการเป็นบุคคลที่ทรงคุณวุฒิและวิวุฒิ พร้อมทั้งจะช่วยเหลือดูแลด้วยความเป็นธรรม / เป็นกฎหมายที่ดี / ความยุติธรรม ความเป็นกลาง / ความรับผิดชอบของผู้จัดการทรัพย์สินมีความสำคัญต่อเจ้าของทรัพย์สินที่ถูกจำคุก เพราะหากได้จัดการเรื่องใด ๆ เช่น ทำนิติกรรมแทน ก็มีความเสี่ยงสูง / ต้องการความชัดเจน รับรู้ รับฟังความเป็นจริงที่เกิดขึ้นและได้รับความยุติธรรมจากศาล / เป็นสิทธิมนุษยชน / นักโทษบางคนมีโทษจำคุกนาน

2. ผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี เห็นด้วย เนื่องจาก

1) ไม่มีญาติหรือไม่มีคนจัดการให้ ไม่สะดวกที่จะจัดการ หรือไม่สามารถทำเองได้ เช่น เนื่องจากบุคคลภายนอกสามารถติดต่อประสานงานกับทางศาลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ได้สะดวกกว่าผู้ต้องขัง / จะได้มีคนช่วยดำเนินการแทน / เราไม่สามารถทำอะไรได้เมื่ออยู่ในเรือนจำ / สามารถช่วยเหลือจัดการปัญหาบางอย่างที่เราไม่สามารถทำได้ในขณะที่ถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ / สะดวก อยู่ในนี้ไม่สามารถทำอะไรได้ / เพราะเราไม่มีความสามารถออกไปจัดการเองได้ / เมื่อเราอยู่ในเรือนจำเรา

ไม่สามารถรับรู้ข่าวสารด้านนอกเลยจึงจำเป็นที่จะต้องผู้จัดการทรัพย์สินแทนเพื่อสะดวกในการดำเนินการธุรกรรมต่าง ๆ แทนเราได้ / เมื่อเราต้องโทษอยู่ในเรือนจำเราไม่สามารถทำอะไรได้เลย จึงจำเป็นที่จะต้องผู้จัดการทรัพย์สิน / การจำกัดอิสรภาพในการติดต่อเองไม่ได้มัน ถ้ามีผู้มีสิทธิทำแทนให้ได้ทรัพย์สิน - หนี้สินที่มีอยู่จะจัดการไปในทางที่ดีขึ้น / เพราะการติดต่อโทษไม่สามารถทำอะไรได้มาก น่าจะมีตัวแทนการดำเนินทรัพย์สิน / การที่เราอยู่ในเรือนจำมันค่อนข้างจะเดินเรื่องด้วยตนเองยากและส่วนมากก็จะไม่ค่อยมีความรู้เรื่องพวกนี้ซึ่งมันก็จะไปขอความช่วยเหลือจากผู้ต้องขัง / เราอยู่ที่นี้เราไม่สามารถจะออกไปจัดการหนี้สินภายนอกได้

2) ไม่มีความรู้ เช่น เนื่องจากผู้ต้องขังส่วนมากไม่มีความรู้และไม่สะดวกในการที่จะจัดการทรัพย์สินที่มีขึ้นเป็นเจ้าของ / ทำให้รู้รายละเอียดแน่นอน / อยากรู้เรื่องนี้เพิ่มเติมด้วย / มีความรู้เรื่องกฎหมายน้อย อยากรู้คนให้คำแนะนำ

3) เพื่อช่วยลดความเสียหาย หรือรักษาผลประโยชน์ให้ผู้ต้องขัง หรือทำให้ผู้ต้องขังยังมีทรัพย์สินเหลือตอนออกจากเรือนจำ เช่น เนื่องจากสามารถจัดการทรัพย์สิน - หนี้สินแทนได้ โดยไม่ต้องรอเวลาพ้นโทษและสามารถหยุดคดีความต่าง ๆ ที่จะตามมา / จะเป็นประโยชน์โดยตรงและบุคคลที่อยู่ในเรือนจำจะไม่ถูกเอาเปรียบหรือเสียผลประโยชน์ / หวังว่าอาจจะได้ทรัพย์สินบางอย่างคืน / บางเหตุการณ์และคดีความที่สามารถทำให้ผู้ต้องขังได้รับประโยชน์จากการได้สิทธิและอำนาจที่จะจัดการกับภาระหนี้สินค่าตอบแทนได้สูงสุด / ทรัพย์สิน - หนี้สินจะได้ถูกจัดการให้เรียบร้อยและต่อเนื่องเพื่อที่จะได้ไม่สูญเสียผลประโยชน์ที่ควรได้หรือเสียค่าใช้จ่ายอะไรเพิ่มมากขึ้นโดยไม่สมควร / การที่มีกฎหมายบัญญัติเรื่องการตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน - หนี้สินอย่างชัดเจนเป็นสิ่งที่ดีและสามารถป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะตามมา / กันถูกฉ้อโกง / จะได้ไม่เกิดปัญหาเมื่อพ้นโทษ ไม่ต้องเกิดเป็นคดีความขึ้นอีก / ทำให้ไม่สูญเสียทรัพย์สินหรือถูกเอาเปรียบเรื่องหนี้สินให้มีภาระผูกพันที่มากขึ้น / ทรัพย์สินจะได้ไม่ลดลงหรือสูญหาย

4) ทำให้ตนสบายใจ หมดความกังวล เช่น เนื่องจากจะได้หมดกังวลในทรัพย์สินหนี้สิน ลูกหนี้ต่าง ๆ

5) เหตุผลอื่น ๆ เช่น เนื่องจากระยะเวลาที่ต้องโทษสูงจึงจำเป็นต้องผู้จัดการทรัพย์สิน - หนี้สินแทนข้าพเจ้า / เห็นด้วย แต่ต้องโดยการยินยอมของผู้ต้องขังเท่านั้น ไม่เช่นนั้นจะเกิดกรณีโทษทรัพย์สินขณะโดนจำคุก / เพราะหากคนจัดการที่ไว้ใจได้ยากมาก ๆ / ข้าพเจ้าเป็นหัวหน้าครอบครัวดูแลทุกอย่างแทนแม่ ซึ่งแม่ไม่ทราบเรื่องการผู้จัดการทรัพย์สิน - หนี้สิน ข้าพเจ้าจึงอยากได้บุคคลที่ให้คำปรึกษาข้าพเจ้าได้ / ถ้ามีมูลความมาก็สมควรตั้งผู้จัดการทรัพย์สินเพื่อดูแทนในขณะที่อยู่ในเรือนจำ เช่น มีบริษัท มีโรงงาน เป็นต้น / เป็นการเหมาะสมที่สุด / ถ้ามีผู้จัดการทรัพย์สิน - หนี้สินที่ชัดเจนซึ่งมาจากความต้องการของท่านที่ถูกจำคุก ปัญหาหรืออุปสรรคก็จะไม่เกิดขึ้น / ถือว่าท่านที่ถูก

จำคุกได้มีสิทธิเลือกด้วยตนเอง จะได้มีผู้ที่ชอบธรรมถูกต้องมาจัดการในส่วนนี้ให้ / ผู้ต้องขังบางท่านอาจไม่มีบุคคลที่สามารถไว้วางใจได้หรือบิดามารดาถึงแก่กรรมและไม่มีบุตร / ผู้ต้องขังบางคนอาจเข้ามากะทันหันโดยที่ยังไม่ได้จัดการกับทรัพย์สินของตน / การมีกฎหมายตั้งผู้จัดการทรัพย์สินก็เป็นตัวเลือกที่ดีที่ควรกระทำ / การตั้งบุคคลให้จัดการทรัพย์สิน – หนี้สิน แม้จะเป็นเรื่องที่ยุ่งวุ่นวายแต่ก็ควรจะรอบคอบไว้เพราะมีทั้งผลพลอยได้และขาดทุน เราต้องให้คนที่เราไว้วางใจจริง ๆ จัดการแทนในขณะที่เราไม่สามารถทำได้

สำหรับผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป อีกร้อยละ 21.14 และผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี ร้อยละ 33.33 ไม่เห็นด้วยกับการมีกฎหมายบัญญัติเรื่องการตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง ทั้งในเรื่องบุคคลผู้มีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินอำนาจหน้าที่ ค่าตอบแทน และความรับผิดชอบของผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินโดยเหตุผลที่ผู้ต้องขังระบุมาสามารถจำแนกเป็นหมวดหมู่ได้พอสังเขปดังนี้

1. ผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป ไม่เห็นด้วย เนื่องจาก

- 1) เรื่องค่าใช้จ่าย เช่น เนื่องจากต้องมีค่าใช้จ่ายตามมา
- 2) ไม่มีทรัพย์สินและหนี้สิน เช่น เนื่องจากตนไม่มีทรัพย์สิน / ไม่ได้เป็นหนี้สินใคร
- 3) เห็นว่าเป็นเรื่องส่วนตัว เช่น เนื่องจากเป็นเรื่องที่คนในครอบครัวต้องจัดการมากกว่าคนนอก
- 4) ไม่อยากให้เป็นภาระของญาติ เช่น เนื่องจากไม่อยากให้เป็นภาระของญาติ ๆ รอให้ปล่อยตัวก่อนแล้วค่อยว่ากัน
- 5) ไม่มีบุคคลที่ไว้วางใจได้ เช่น เนื่องจากไม่คิดว่าจะสามารถไว้วางใจบุคคลอื่นได้อีก ทั้งการเรียกร้องผลประโยชน์หรือผลตอบแทนจากบุคคลที่แต่งตั้งอาจมากกว่าจะสามารถจ่ายได้ / การตั้งผู้จัดการไว้วางใจยากเพราะการติดต่อไม่สะดวก

6) เหตุผลอื่น ๆ เช่น เนื่องจากมันยุ่งวุ่นวายและไม่แน่นอน / ไม่รู้เกี่ยวกับเรื่องพวกนี้ / จะเกิดความยุ่งยากที่จะตามมาภายหลัง / ไม่มีความเห็นเพราะมองไม่เห็นความเป็นธรรมทางกฎหมายเท่าไร / เพราะถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามระเบียบกฎหมายมาก

2. ผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี ไม่เห็นด้วย เนื่องจาก

- 1) ไม่มีทรัพย์สินและหนี้สิน เช่น เนื่องจากไม่มีทรัพย์สินหรือหนี้สินมากมาย
- 2) เห็นว่าเป็นเรื่องส่วนตัว เช่น เนื่องจากไว้วางใจคนของครอบครัวมากกว่า / อยากจัดการด้วยตนเอง

3) ไม่อยากให้เป็นภาระของญาติ เช่น เนื่องจากบุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบในทรัพย์สินและหนี้สินที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขัง ซึ่งถือเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญและยุ่งยากมากขึ้นสำหรับผู้ที่จะต้องรับผิดชอบแทน

4) ไม่มีบุคคลที่ไว้วางใจได้ เช่น เนื่องจากไม่คิดว่าจะโปร่งใสและไว้ใจได้ / ไม่ไว้วางใจบุคคลนั้น ๆ / ต้องดำเนินการด้วยตนเองไม่ไว้ใจบุคคลอื่น / ในการจัดการทรัพย์สินให้ทุกสิ่งทุกอย่างญาติเป็นคนจัดการอยู่แล้ว และในบางครั้งเราไม่สามารถไว้วางใจใครได้นอกจากญาติของเรา / เรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ ไม่ค่อยมีใครมาทำโดยไม่หวังอะไร

5) เหตุผลอื่น ๆ เช่น เนื่องจากผู้จัดการแทนอาจจัดการไปในทางที่ทำให้ทรัพย์สินลดลงหรือไม่ตรงตามความประสงค์ของข้าพเจ้า / ผู้ต้องขังติดต่อกับบุคคลภายนอกยาก / ในบางครั้งความจริงบางอย่างไม่สามารถพูดหรือเขียนได้เพราะถูกจำกัดสิทธิ / เมื่อพ้นโทษออกไปแล้วยังสามารถไปชำระหนี้สินได้ / เห็นว่าเมื่อใดที่ข้าพเจ้าพ้นโทษออกไปแล้ว ยังคงสามารถไปติดต่อเพื่อขอผ่อนในการชำระหนี้ต่อได้ โดยที่จะยังไม่ทำให้เครดิตของตนเสีย / เกรงว่าผู้จัดการทรัพย์สินจะจัดการทรัพย์สินไม่เป็นที่ต้องการ / ถ้าทรัพย์สินเล็กน้อย หนี้สินส่วนตัวเล็กน้อยไม่น่าถึงขั้นตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน เช่น ผ่อนบ้าน เป็นต้น / เพราะระยะเวลาในการเรียกร้องทรัพย์สินคืนได้เกินเวลานานแล้ว / เพราะดิฉันคิดว่ายังสามารถจัดการทรัพย์สินหรือหนี้สินต่าง ๆ ได้ / ไม่มั่นใจว่าจะมั่นใจได้แค่ไหน / แม่ดูแลอยู่แล้ว / ถ้าผู้ต้องขังไม่มีญาติแล้วใครจะมารับผิดชอบต่อเรื่องหนี้สินได้ ถ้ามีการตั้งผู้จัดการทรัพย์สินจะมีประโยชน์อะไรกับผู้ที่เป็นหนี้สินอยู่

ตารางที่ 3.20

จำนวนและร้อยละของผู้ต้องขังที่คิด / ไม่คิดว่า การมีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน จะทำให้ตนได้รับประโยชน์หรือได้ใช้สิทธิที่ตนมีอยู่ตามกฎหมายมากขึ้น

โทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป

โทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี

คิด / ไม่คิดว่าตนจะ ได้รับประโยชน์หรือได้ ใช้สิทธิที่มีอยู่มากขึ้น	จำนวน	ร้อยละ	คิด / ไม่คิดว่าตนจะ ได้รับประโยชน์หรือได้ ใช้สิทธิที่มีอยู่มากขึ้น	จำนวน	ร้อยละ
คิดว่าจะได้รับ ประโยชน์ฯ มากขึ้น	137	81.55	คิดว่าจะได้รับ ประโยชน์ฯ มากขึ้น	82	65.08
ไม่คิดว่าจะได้รับ ประโยชน์ฯ มากขึ้น	31	18.45	ไม่คิดว่าจะได้รับ ประโยชน์ฯ มากขึ้น	44	34.92
รวม	168	100	รวม	126	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง เรื่อง การจัดการทรัพย์สิน – หนี้สินของผู้ต้องขังในประเทศไทย

ผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป ร้อยละ 81.55 และผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี ร้อยละ 65.08 คิดว่าการมีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน จะทำให้ตนได้รับประโยชน์หรือได้ใช้สิทธิที่ตนมีอยู่ตามกฎหมายมากขึ้น แต่ยังมีผู้ต้องขังอีกส่วนหนึ่ง คือ ผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 15 ปีขึ้นไป ร้อยละ 18.45 และผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี ร้อยละ 34.92 ไม่คิดว่าการมีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน จะทำให้ตนได้รับประโยชน์หรือได้ใช้สิทธิที่ตนมีอยู่ตามกฎหมายมากขึ้น

นอกจากนี้ ในส่วนท้ายของแบบสอบถาม ผู้เขียนได้เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้แสดงความคิดเห็น ความประสงค์ หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังอย่างอิสระ โดยผู้ต้องขังทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน ผู้เขียนจึงขอสรุปพร้อมยกข้อความที่ผู้ต้องขังเขียนมาเป็นตัวอย่างประกอบรวมกันไปในคราวเดียวกันนี้

1. ควรให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ผู้ต้องขัง หรือควรแจ้งสิทธิต่าง ๆ ให้ผู้ต้องขังทราบหรือต้องการให้มีเจ้าหน้าที่ที่คอยให้คำปรึกษาภายในเรือนจำ เช่น

- ภายในเรือนจำควรจัดให้มีหน่วยงานที่ให้คำปรึกษาแก่ผู้ต้องขังที่มีปัญหาเรื่องทรัพย์สินและหนี้สิน เพราะโดยมากแล้วญาติของผู้ต้องขังหรือตัวผู้ต้องขังเองไม่มีความรู้หรือความชำนาญในเรื่องของกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการชำระหนี้สินนั้น ๆ หลายคนใช้ชีวิตเสียหาย

เนื่องจากไม่มีคนจัดการเรื่องปัญหาหนีสินและทรัพย์สินนั้น เช่น บ้านโดนยึด รถโดนยึด ฯลฯ
 อยากอธิบายเพิ่มเติมให้มากกว่านี้และ ณ เวลานี้ไม่สะดวกค่ะ

- ขอให้วิทยากรเข้ามาบรรยายเพื่อให้ความรู้แก่ผู้ต้องขัง
 - ควรมีสื่อในการดูแลและให้เรียนรู้เรื่องกฎหมายในการจัดการทรัพย์สิน – หนีสินแก่ผู้ต้องขัง เพื่อประโยชน์ของผู้ต้องขัง
 - ควรให้ผู้ต้องขังทราบสิทธิผู้ต้องขังทุกเรื่องและแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบจะเป็นผลดีต่อผู้ต้องขัง
 - ควรจะมีการจัดอบรมให้กับนักโทษถึงสิทธิที่สามารถทำได้ ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ
 - อยากให้มีเจ้าหน้าที่ในเรือนจำเป็นที่ปรึกษาสิทธิในการจัดการทรัพย์สินให้กับผู้ต้องขัง
- ที่อยากปรึกษาในด้านนี้

- อยากได้รับความรู้เกี่ยวกับสิทธิระหว่างเรื่องนี้กับผู้ต้องขังให้มากขึ้น
 - อยากให้มีคนคอยเป็นที่ปรึกษาหรือให้ความรู้เพิ่มเติมให้กับผู้ต้องขังที่อยู่ในนี้ค่ะ
2. ควรมีมาตรการช่วยเหลือทางทรัพย์สินและหนีสินของผู้ต้องขัง (การชะลอหนี้ พักการชำระหนี้และดอกเบี้ย การประนอมหนี้และอื่น ๆ) เช่น

- อยากจัดการภาระหนีสินนอกระบบและทั้งในระบบ รวมไปถึงข้อพิพาท ข้อผูกพันในสัญญาคุ้มด้วยตัวเอง และหนีสินที่มีอยู่ทั้งหมดด้วยตัวเอง โดยการขอประนอมหนี้สินและเข้าสู่ระบบ เช่น สหกรณ์ หรือ ธ.ก.ส. เพื่อจะลดภาระและความลำบากในอนาคตจนกว่าจะพ้นโทษค่ะ

- สิทธิในการที่เป็นผู้ต้องขังที่อยู่ในนี้แต่ไม่สามารถใช้จ่ายทรัพย์สิน – หนีสินที่มีอยู่ อยากให้ทรัพย์สิน – หนีสินที่มีอยู่ ระงับการเพิ่มดอกเบี้ย เพราะผู้ต้องขังไม่สามารถใช้จ่ายหนีสินตรงนั้นได้อาจจะไม่สะดวกต่อญาติหรือไม่มีญาติ

- อยากหาทางออกสำหรับการชำระหนี้สินหรือการพักชำระหนี้
- อยากให้มีการยืดระยะเวลาในการจัดการทรัพย์สินต่าง ๆ ได้ตามเวลาที่สมควร เช่น 1 – 3 ปี

- ดอกเบี้ยหนีสินจะไม่เพิ่มในระยะเวลาที่ถูกจำคุก
- ถ้าผู้ต้องขังมีหนีสินอยู่โดยที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ อยากให้มีการระงับดอกเบี้ยที่จะเพิ่มขึ้น อยากให้มีการตรวจสอบว่าบุคคลที่เป็นหนีสินอยู่ในเรือนจำหรือเปล่า ถ้าอยู่แล้วจำคุกก็ปี
- เมื่อถูกจำคุกแล้วขอให้หยุดหนีสินหรือการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินไว้ก่อนจนกว่าจะพ้นโทษ หรือเมื่อพ้นโทษแล้วให้มีสิทธิร้องขอได้
- ให้โอกาสเลื่อนชำระหนี้สินออกไป พ้นโทษออกไปแล้วขอประนอมหนี้สินที่มีอยู่

3. ควรมีมาตรการหรือมีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง เช่น

1) ควรมีหน่วยงานเข้ามาดูแล เช่น อยากรู้ให้มีหน่วยงานดูแล / อยากรู้ให้มีฝ่ายดำเนินการ ความสะดวกในการจัดการทรัพย์สินมาดำเนินการแทนเรา เพื่อที่เราจะได้รับประโยชน์อันชอบธรรมโดยตรง / มีความประสงค์อยากให้มีหน่วยงานหรือองค์กรที่ช่วยเหลือคุ้มครองดูแลด้านสิทธิของผู้ต้องขังเพราะเป็นผู้ด้อยโอกาส ถูกทนายความหลอกเสียเป็นส่วนใหญ่ ฟังตนเองก็ไม่ได้ ญาติบางคนก็ยังไม่เข้าใจไม่ได้ คดียาเสพติดบางรายมีเงินสดของกลาง ซึ่งศาลมีคำสั่งคืนเงินของกลางในคดีอาญาให้จำเลย เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว เมื่อติดต่อขอเงินของกลางคืนจากสถานีตำรวจ แต่พนักงานตำรวจบางคดีไม่ดำเนินการให้ ต้องฟังทนายความให้ช่วยเหลือ แต่ทนายความเรียกเงินตอบแทนในอัตราสูง ขอความเมตตาผู้จัดทำแบบสอบถามนำเรื่องนี้ไปพิจารณาแก้ไขด้วยจักเป็นพระคุณอย่างหาที่สุดมิได้ / ทำให้ผู้ถูกคุมขังทราบถึงเป้าหมายที่จะจัดการอย่างไร เมื่อเรามีผู้มีสิทธิทำแทนให้ นั้น จะเป็นประโยชน์แก่ผู้คุมขังมากขึ้น ข้อเสนอแนะต้องการให้มีหน่วยงานเข้ามาให้คำปรึกษาในเรื่องจำสมัคร และเมื่อรับทำหน้าที่แล้วให้แจ้งผลที่ได้ดำเนินการให้เห็นว่าเป็นอย่างไรมาก่อน ผลลัพธ์ที่ได้ชัดเจน

2) มีการรายงานความคืบหน้าเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน เช่น อยากรู้ความเป็นไป - คืบหน้าของคดีทรัพย์สินว่าไปถึงไหนแล้ว ควรมีเอกสารแจ้งให้ทราบบ้าง จะได้รู้ว่าควรทำอะไรต่อไป / ในคดีทรัพย์สินควรเร่งคดีให้เร็วขึ้น แล้วเอกสารให้ชัดเจนขึ้น / อยากรู้ให้มีเอกสารชี้แจงให้เราทราบอย่างละเอียดและชัดเจนทุกครั้งก่อนที่จะจัดการทรัพย์สิน - หนี้สินของเรา

3) ควรมีมาตรการตรวจสอบประวัติการทำงานหรือเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สิน เช่น เมื่อเราเป็นคนที่ใช้ผู้จัดการทรัพย์สินนั้น ควรมีการตรวจสอบประวัติการทำงานของคนนั้น ๆ ที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ดี เพื่อไม่ให้มีข้อขัดแย้งกันที่หลัง

4) ควรมีการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ต้องขังในการติดต่อกับผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินหรือญาติ หรือติดต่อกับศาลได้โดยสะดวกมากขึ้น เพื่อประโยชน์ดังกล่าวของผู้ต้องขัง เช่น ควรให้มีการเยี่ยมใกล้ชิดบ่อย ๆ จะได้จัดการปัญหาทรัพย์สินและการวางแผนการเงินที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดจนกว่าข้าพเจ้าจะพ้นโทษออกไป เพื่อให้ภรรยาใช้สินทรัพย์ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ต่อยอดทรัพย์สินตัวเอง / เปิดโอกาสให้ผู้ที่ถูกจำคุกได้ใช้สิทธิที่เท่าเทียมกับบุคคลภายนอก ถึงแม้การติดต่อสื่อสารจะไม่สะดวกก็ตาม แต่ก็ควรมีการอำนวยความสะดวกของทางราชการเพื่อให้ผู้ที่ถูกจำคุกได้เข้าถึงเรื่องต่าง ๆ และสิทธิประโยชน์ส่วนบุคคลที่พึงจะได้รับด้วยความโปร่งใส และชัดเจน ในวันนี้และต่อไป / การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากภายนอก การสื่อสารติดต่อกับผู้จัดการทรัพย์สินได้ทันเวลากับศาล

5) มาตรการอื่น ๆ เช่น ทางเรือนจำต้องอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับเอกสาร จากภายนอกเข้ามาให้ผู้ต้องขัง/ เรื่องทุกอย่างควรแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบทุกอย่าง จะได้ไม่เสียผลประโยชน์ของผู้ต้องขัง / หากคนที่ไว้วางใจได้ ขึ้นตอนทุกอย่างควรโปร่งใสและตรวจสอบได้ / สามารถแต่งตั้งใครก็ได้ในการจัดการทรัพย์สินของเราที่ทำให้เราไม่เสียผลประโยชน์ / ควรแต่งตั้งผู้จัดการหนี้สินที่สามารถทำให้บุคคลอื่นไว้วางใจได้และมีประสิทธิภาพในการจัดการงาน / ดิฉันคิดว่าทรัพย์สินต่างควรให้คนที่เราไว้วางใจมากที่สุด เช่น พ่อ แม่ ลูก อีกวิธีหนึ่ง ขอความกรุณาจากศาลให้ทรัพย์สิน – หนี้สินต่าง ๆ ของเราอยู่ในความดูแลของศาล แล้วแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทุกคนทราบ พันโทขอออกไปค่อยว่ากันค่ะ ทรัพย์สินเราก็ปลอดภัย เจ้าหน้าที่ก็เข้าใจว่าเราไม่ได้หนีหนี้ ส่วนถ้าใครอยากได้ทรัพย์สินของเรา เช่น ญาติ พี่ น้อง ลูก ก็ให้ทำหนังสือเข้ามาเช่นยินยอม / จากสถานการณ์ที่เจอมา เมื่อถูกจำคุก เราถูกจำกัดสิทธิและยากต่อการที่จะติดต่อญาติในการดำเนินการทางการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน ดิฉันจึงขอแนะนำว่าน่าจะมีการบัญญัติกฎหมายให้ผู้ที่ถูกจำคุกสามารถที่จะร้องขออำนาจจากผู้ที่เกี่ยวข้องมาดำเนินการทางกฎหมายให้อย่างถูกต้องและสิทธิในการมีผู้ดูแลทรัพย์สินหนี้สินตามกฎหมายให้ด้วย

4. ไม่เห็นด้วย หรือไม่ควรให้มีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง เช่น

- สิทธิในการจัดการทรัพย์สิน – หนี้สินของแต่ละบุคคลย่อมมีเหตุและผล ซึ่งไม่มีใครจะสามารถรู้หรือจัดการได้ดีหรือถูกต้องได้เท่ากับตัวของเจ้าของเอง อีกทั้งความเชื่อใจหรือไว้วางใจใครสักคนให้ทำหน้าที่นั้นยิ่งยากมากกว่า เพราะผลประโยชน์ต่างตอบแทนอาจไม่เพียงพอ และการติดต่อสื่อสารกันก็ไม่สะดวกเหมือนบุคคลทั่วไป

- ไม่ต้องการให้ใครมาจัดการทรัพย์สินให้ทั้งสิ้น

- ไม่อยากเข้ากระบวนการของกฎหมาย คิดว่ามันยุ่งยาก พอพันโทขอออกไปแล้วค่อยไปจัดการด้วยตนเอง

- ใช้หนังสือมอบอำนาจให้กระทำการแทน โดยระบุให้ชัดเจนว่าประสงค์ให้ทำอะไรได้บ้าง

- ระยะเวลาของคดีความได้ผ่านไปนานแล้ว ก็ไม่หวังจะได้ทรัพย์สินคืน

- ไม่มีหนี้สิน

- ไม่มีข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอะไรมากมาย เพราะการจัดการทรัพย์สิน ญาติเป็นคนจัดการอยู่แล้ว

5. ความคิดเห็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับผลของการมีกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว เช่น

- น่าจะมีกฎหมายช่วยเหลือเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องขัง เพราะบางครั้งผู้ต้องขังไม่สามารถรู้ได้ว่าผู้ที่ดำเนินการแทนนั้นทำตามความประสงค์หรือไม่
- การที่มีบุคคลที่ดูแลและไว้วางใจได้ เราก็ไม่ต้องกังวล และทรัพย์สินที่เรามีก็ไม่ได้สูญเปล่าไป ยังคงมีคนดูแลรักษาทรัพย์สินให้จนกว่าจะพ้นโทษและชีวิตคงจะดีขึ้น
- ควรดำเนินการหาทางออกก่อนพ้นโทษ ไม่ควรปล่อยไว้อย่างนี้ โดยให้เป็นเรื่องเวรกรรม
- ควรจะจัดให้เป็นขบวนการช่วยเหลือให้ชัดเจนและเป็นการติดตามอย่างต่อเนื่อง ผู้ต้องขังส่วนมากก็รอความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง และให้มากกว่านี้
- เนื่องจากข้าพเจ้ามิได้มีทรัพย์สินมากนัก อีกทั้งมีญาติช่วยจัดการให้จึงมิได้เป็นปัญหาใด ๆ แต่สำหรับบางคนที่มีทรัพย์สินมากและขาดคนช่วยจัดการ ฉะนั้น การมีผู้จัดการทรัพย์สินแทนผู้ต้องขังนับว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องขังมาก แม้จะต้องสูญเสียผลตอบแทนบ้าง แต่ก็ยังคุ้มค่าเพราะมิได้สูญเสียทั้งหมด
- ดิฉันเห็นกับการที่ทางกฎหมายได้เข้ามาช่วยเหลือในเรื่องนี้ เพราะดิฉันไม่สามารถจัดการอะไรได้ด้วยตัวเอง
- ข้อเสนอแนะคือถ้าเรามีกฎหมายที่บัญญัติว่าด้วยการตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน – หนี้สินมันจะอำนวยความสะดวกในการทำธุรกรรมแทนเรา เพื่อความเป็นประโยชน์ต่อเรายามที่เราพ้นโทษ อีกทั้งการมีผู้จัดการทรัพย์สิน – หนี้สินให้เรา เราจะได้ไม่ต้องกังวล และสามารถใช้ชีวิตในเรือนจำได้อย่างไม่เครียด
- อยากให้มีตัวแทนที่สามารถดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ แทนได้ในระหว่างถูกจำคุก
- ต้องให้โอกาสผู้ต้องขังมากขึ้น
- มีธนาคารจัดเก็บทรัพย์สินจนกว่าตัวเราจะพ้นโทษและออกไปจัดการทรัพย์สินเอง
- ทรัพย์สิน – หนี้สินจะได้ไม่หายไปไหน คงที่จัดการได้ง่ายขึ้น
- ถ้าหากมีบุคคลที่สามารถดำเนินการจัดการทรัพย์สินแทนได้ก็จะเป็นผลดี หากพ้นโทษไปแล้วจะได้ไม่มีปัญหาต่าง ๆ ตามมา
- ควรเริ่มต้นที่ผู้ต้องขังเข้ามายังทัณฑสถานในวันถัดไปเพื่อเป็นการผ่อนคลายและทำให้ผู้ต้องขังไม่รู้สึกเครียดมากขึ้น เนื่องจากทุกคนเข้ามายังไม่ทันที่จะจัดการทรัพย์สินของตัวเอง อย่างน้อยเมื่อเขาเข้ามา เขายังคงไว้วางใจว่าพวกเขายังคงได้รับสิทธิในการจัดการทรัพย์สินของตนเองและจะทำให้ผู้ต้องขังใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำโดยไม่เครียด
- อยากให้คดีทรัพย์สินทำให้เร็วขึ้นและละเอียดมากกว่านี้
- จริงอยู่เป็นการดีที่ผู้ต้องขังสามารถร้องขอต่อศาลเพื่อตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน – หนี้สินเพื่อจัดการให้กับผู้ต้องขัง ถ้าหากผู้ที่ได้รับอำนาจสิทธิในการแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการทรัพย์สินไม่คดโกง

ยังคงเป็นการเสี่ยงต่อผู้ต้องขังอยู่ เพราะผู้ต้องขังไม่สามารถดำเนินการได้ตนเอง และกฎหมายก็ไม่มีมาตราในคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของผู้ต้องขัง เพราะในเมื่อเราได้ไว้ใจ ได้แต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินรับอำนาจทั้งหมดไป เราไม่สามารถฟ้องกลับ มีทั้งข้อดีและข้อเสีย

- ก็ดีถ้าจะมีกฎหมายมารับรองให้กับผู้ต้องขัง เพราะสิทธิจะได้อยู่ในมือของผู้ต้องขังเอง
- ข้อเสนอแนะคือเราจะต้องจัดหาผู้จัดการหรือทนายความจัดการเรื่องทรัพย์สิน - หนี้สิน

และเรื่องส่วนตัวทุกสิ่งทุกอย่าง

- ดิฉันคิดว่าเราควรมอบสิทธินี้ให้กับญาติคนที่เราไว้ใจให้ไปจัดการเพื่อจะได้ไม่มีปัญหาตามหลังมา

6. ความคิดเห็นหรือความรู้สึกอื่น ๆ ของผู้ต้องขัง เช่น

- การติดต่อโลกภายนอกลำบากมาก ไม่สะดวก เรื่องพูดคุยเจรจาและเอกสารทุกชนิดถูกควบคุมผ่านการตรวจสอบละเอียดมาก ไม่สะดวก มีอุปสรรคเหลือหลาย ผู้ไม่ถูกคุมขังไม่รู้ เพราะถูกจำกัดเสรีภาพ

- ไม่มี เพราะส่วนใหญ่เมื่อเราถูกจับกุม ของทุกอย่างก็จะถูกยึดเป็นของกลางทั้งหมด ไม่ว่าทรัพย์สินที่เรามีมานั้นจะก่อนหรือหลังทำผิดก็ตาม พอสู้คดีเพื่อที่ต้องการจะได้ทรัพย์สินส่วนนั้นคืนก็มีความเป็นไปได้ยากมาก มักจะถูกกล่าวหาว่าได้มาจากการค้ายา จริง ๆ แล้วมันก็ไม่เสมอไปนะคะ คนส่วนใหญ่ก็มีความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ปล่อยเลยตามเลย ทำให้ทรัพย์สินนั้นสูญเปล่า ถ้าเจอทนายดีก็โชคดีค่ะ ขณะโดนจับกุมทรัพย์สินส่วนใหญ่มักจะไม่ถูกระบุลงในใบจับกุมหรือทรัพย์สินถูกสับเปลี่ยนจากของใหม่หรือของมีมูลค่าเป็นของเก่าและราคาถูก ซึ่งไม่มีประโยชน์ที่จะอยากได้ของที่ไม่ใช่ของเราคืนมาค่ะ

- อยากให้มีการลดโทษให้ผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดี จะได้ออกไปทำงานใช้หนี้หรือจัดการหนี้สิน ซึ่งจะทำให้ระบบการเงินของตนเองและสถาบันที่เกี่ยวข้องค่อย ๆ คลี่คลาย

- ไม่มีข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นใด ๆ เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินตนเองเพราะหมดไปตั้งแต่ทนายบอกว่าคดีนี้สู้ได้ชนะแน่นอน

- อยากรู้ความคืบหน้าเรื่องคดีทรัพย์สินไปถึงไหนแล้ว ทรัพย์สินที่โดนยึดแต่ไม่มีลงในสำนวน อยากรู้ความคืบหน้าให้เร็วกว่านี้

- ควรปรับปรุงเรื่องการติดต่อญาติให้ง่ายและหลากหลายขึ้น

- กรณีที่ได้รับการชำระเงินมาเป็นเช็คที่ส่งจ่ายชื่อของข้าพเจ้าซึ่งถูกจำคุกอยู่ในขณะนี้ และต้องการใช้เงินนั้น แต่ไม่มั่นใจว่าบัญชีที่ธนาคารของตนเองถูกอายัดหรือไม่ ทำให้ไม่กล้าไปรับเงินหรือเช็คนั้น เช่น เช็คค่าสินค้าจากคดีแพ่งที่ข้าพเจ้าชนะถึงฎีกาแล้ว สามารถร้องขอเปิดบัญชีธนาคาร ในขณะที่ถูกจำคุกอยู่ในนี้ได้หรือไม่ (หมายถึงบัญชีใหม่) เพื่อนำเงินมาฝากบัญชีในบัญชีนี้หรือส่งออก

ญาติค่ะ หรือต้องทำอะไรเพื่อเบิกเงินนั้นมาโดยไม่ต้องรออนุญาตทั้งพันโทษก่อน หมายถึงร้องขอต่อศาลในคดีแพ่งได้อย่างไรบ้างค่ะ

- ทุกวันนี้ถ้าเราไม่เข้าใจกฎหมาย สิ่งแรกจะถูกทนายหลอกสร้างเรื่อง จากผู้ที่ถูกกลายเป็นคนผิด ฉะนั้นขอความยุติธรรมด้วย
- ควรให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย
- การมีผู้ดำเนินการทรัพย์สินของเราเป็นตัวแทน คิดว่าจะได้รับประโยชน์ใช้สิทธิที่ตนมี

ภาคผนวก ค

คำร้องขอพบผู้ต้องขังของทนายความ

ที่ เรือนจำ/ทัณฑสถาน.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า.....อายุ.....ปี สัญชาติ.....

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....เป็นผู้ประกอบวิชาชีพทนายความใบอนุญาตให้เป็นทนายความ

เลขที่...../.....ออกให้เมื่อ.....หมดอายุ.....สถานที่ประกอบวิชาชีพ

สำนักงาน.....เลขที่.....หมู่ที่.....ซอย.....

ถนน.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....โทร.....ขอยื่นคำร้องต่อเรือนจำ/ทัณฑสถานแห่งนี้ โดยมี

ความประสงค์ขอพบผู้ต้องขัง เพื่อปรึกษาอรรถคดีดังมีรายนามต่อไปนี้

1.....คดี.....

2.....คดี.....

3.....คดี.....

4.....คดี.....

การยื่นคำร้องครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอยืนยันว่า ข้าพเจ้า

 ได้รับแต่งตั้งให้เป็นทนายความของผู้ต้องขังแล้ว ยังไม่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นทนายความ
 ของผู้ต้องขัง

ข้าพเจ้าขอ นำ นาย/นาง/นางสาว.....ซึ่งเป็นล่ามเข้าพบผู้ต้องขังด้วย

เนื่องจากผู้ต้องขังนั้น

 เป็นชาวต่างประเทศ.....ไม่สามารถพูดและฟังภาษาไทยได้ ใช้ภาษาไทยท้องถิ่น.....ไม่สามารถพูดและฟังภาษาไทยได้

ในการพบผู้ต้องขังครั้งนี้ ข้าพเจ้า ได้รับคำแนะนำติดต่อจากบุคคล ดังนี้

1.....ซึ่งเกี่ยวข้องกับ.....โดย.....

2.....ซึ่งเกี่ยวข้องกับ.....โดย.....

3.....ซึ่งเกี่ยวข้องกับ.....โดย.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อความดังกล่าวข้างต้นเป็นความจริงทุกประการและข้าพเจ้าจะปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับที่กรมราชทัณฑ์กำหนดไว้ โดยเคร่งครัด หากข้อความดังกล่าวเป็นเท็จไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ข้าพเจ้าขอรับผิดชอบทุกประการ

ลงชื่อ.....นายความ
(.....)

หมายเหตุ ให้แนบใบอนุญาตให้เป็นนายความพร้อมคำรับรองสำเนาถูกต้องของนายความด้วย

<p>1</p> <p>คำรับรองของผู้ต้องขัง</p> <p>ข้าพเจ้า.....</p> <p>หมายเลขประจำตัว...../.....</p> <p>คดี.....สัญชาติ.....</p> <p>มีความสามารถพูดหรือฟังภาษาไทย</p> <p>☐ ได้ ☐ ไม่ได้</p> <p>ได้ทราบข้อความตามคำร้องดังกล่าวข้างต้นแล้วมีความประสงค์</p> <p>☐ ต้องการพบทนายความ</p> <p>☐ ไม่ต้องการพบทนายความ เพราะ</p> <p>.....</p> <p>ลงชื่อ.....ผู้ต้องขัง</p> <p>(.....)</p> <p>...../...../.....</p>	<p>2</p> <p>ความเห็นของเจ้าหน้าที่</p> <p>เรียน.....</p> <p>ได้ตรวจสอบคำร้องและเอกสารหลักฐานการเป็นทนายความแล้ว เห็นว่า</p> <p>☐ ถูกต้อง ควรอนุญาต</p> <p>☐ ไม่ถูกต้อง ไม่ควรอนุญาต เพราะ</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>ลงชื่อ.....เจ้าหน้าที่</p> <p>(.....)</p> <p>ตำแหน่ง.....</p> <p>...../...../.....</p>
<p>3</p> <p>ความเห็นของผู้บังคับบัญชา</p> <p>คำสั่ง ☐ อนุญาต</p> <p>☐ ไม่อนุญาต เพราะ.....</p> <p>.....</p> <p>ลงชื่อ.....</p> <p>(.....)</p> <p>ตำแหน่ง.....</p> <p>...../...../.....</p>	<p>4</p> <p>รับทราบคำสั่ง</p> <p>ข้าพเจ้า.....</p> <p>ได้ทราบคำสั่งโดยตลอดแล้ว</p> <p>ลงชื่อ.....ทนายความ</p> <p>(.....)</p> <p>...../...../.....</p>

ภาคผนวก ง

คำร้องให้ผู้ต้องขังเซ็น – รับ และส่งเอกสาร

คำร้องให้ผู้ต้องขังเซ็น – รับ และส่งเอกสาร (เอกสารฉบับนี้...ส่งคืนห้อง ONE STOP)
ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง

เรียน ผู้อำนวยการส่วนปกครอง

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว.....อายุ.....ปี

บัตรประชาชน/บัตรนาย เลขที่.....บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....

เกี่ยวข้องกับ.....กับผู้ต้องขัง มีความประสงค์ให้ผู้ต้องขังชื่อ.....แดน.....

ให้ผู้ต้องขังเซ็นเอกสาร (ระบุ).....จำนวน.....แผ่น

ส่งมอบเอกสาร ให้ผู้ต้องขัง (ระบุ).....จำนวน.....แผ่น

ขอรับเอกสารจากผู้ต้องขัง (ระบุ).....จำนวน.....แผ่น

(ลงชื่อ).....ผู้ยื่นคำร้อง

(.....) โทรศัพท์.....

...../...../.....

เรียน ผู้อำนวยการส่วนปกครอง

- ตรวจสอบแล้วถูกต้อง เห็นควรอนุญาต

(ลงชื่อ).....ผู้ตรวจสอบ

(นายประดิษฐ์ เกตุสุขวงษ์)

ประจำห้องประชาสัมพันธ์

- ได้รับเอกสารไว้ถูกต้องแล้ว อนุญาต ไม่อนุญาต

(ลงชื่อ).....ผู้ยื่นคำร้อง (ลงชื่อ).....ผอ.ส่วนปกครองฯ หรือทำการแทน

...../...../.....

สำหรับผู้ต้องขัง

ข้าพเจ้า น.ช./ข.ช.....หมายเลขประจำตัว.....แดน.....

รับเอกสาร ส่งเอกสาร เซ็นเอกสาร จำนวน.....แผ่น ไว้เรียบร้อยแล้ว

(ลงชื่อ).....ผู้ต้องขัง (ลงชื่อ).....จนท.ประจำแดน.....

ภาคผนวก จ

แบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง

เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

หมวด ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ถูกสัมภาษณ์

๑. เพศ ชาย หญิง
๒. อายุ ปี
๓. เกี่ยวข้องเป็น.....กับผู้ต้องขัง
๔. ผู้ต้องขังที่มาเยี่ยมหรือติดต่อ เป็นผู้ต้องขังประเภท
- นักโทษเด็ดขาด ได้รับโทษทั้งหมดเป็นระยะเวลาปี.....เดือน
- คนต้องขัง (ตามหมายขัง)
- คนฝากขัง (ฝากควบคุมไว้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและอื่น ๆ)
๕. นักโทษที่มาเยี่ยมหรือติดต่อ ปัจจุบันเป็นนักโทษชั้น
- ชั้นเยี่ยม ชั้นดีมาก ชั้นดี
- ชั้นปานกลาง ชั้นเลว ชั้นเลวมาก

หมวด ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อผู้ต้องขัง

๖. ท่านพักอาศัยหรือมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัด.....
๗. ในการเดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังแต่ละครั้ง ท่านต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นเงิน.....บาท
๘. ท่านมาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขังบ่อยเพียงใด
- ทุกเดือน เดือนละ.....ครั้ง
- นานกว่า ๑ เดือน ถึง ๓ เดือน / การเยี่ยม ๑ ครั้ง
- นานกว่า ๓ เดือน ถึง ๖ เดือน / การเยี่ยม ๑ ครั้ง
- นานกว่า ๖ เดือน ถึง ๑ ปี / การเยี่ยม ๑ ครั้ง
- นานกว่า ๑ ปี / การเยี่ยม ๑ ครั้ง
๙. ท่านมักมาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยเหตุผลใด (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)
- เพื่อพูดคุยและสอบถามเรื่องทั่ว ๆ ไป เช่น ความเป็นอยู่ งามถึงสุขทุกข์ของผู้ต้องขัง
- มีเรื่องราวบางอย่างที่ต้องการเล่าหรือบอกกล่าวให้ผู้ต้องขังทราบ
- มีระบอบประการที่ต้องมีการปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็นของผู้ต้องขัง
- มีระบอบประการซึ่งจำเป็นต้องให้ผู้ต้องขังลงมือชื่อในเอกสาร
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๑๐. ท่านมีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง ในเรื่องการมาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขัง (ตอบได้มากกว่า

๑ ข้อ)

- มีความยากลำบากในการเดินทาง เช่น มีความห่างไกล ไม่มีรถโดยสาร
- ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากในการเดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขังแต่ละครั้ง
- ขั้นตอนในการเข้าพบหรือติดต่อกับผู้ต้องขังมีความยุ่งยากซับซ้อนมากเกินไป
- บางครั้งท่านมาถึงเรือนจำ แต่กลับไม่ได้พบผู้ต้องขังเนื่องจาก
- ผู้ต้องขังไม่ยอมออกมาพบหรือพูดคุย หมดเวลาเยี่ยม
- เป็นช่วงเวลาที่คุณต้องขังไม่มีสิทธิที่จะพบบุคคลภายนอกได้ตามระเบียบของเรือนจำ
- เวลาในการพบหรือพูดคุยกับผู้ต้องขังน้อยเกินไป จนบางครั้งยังพูดคุยธุระไม่เสร็จ
- ไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคใด ๆ
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๑๑. นอกจากการเดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยตนเองแล้ว ท่านได้ติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยวิธีการอื่นอีกหรือไม่ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ทางโทรศัพท์ บ่อยเพียงใด (โปรดระบุ).....
- ทางจดหมาย บ่อยเพียงใด (โปรดระบุ).....
- ไม่ได้ติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยวิธีอื่นเลย เนื่องจาก.....

๑๒. ท่านมักติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยวิธีการตามข้อ ๑๑ ในเรื่องใด (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- เพื่อพูดคุยและสอบถามเรื่องทั่ว ๆ ไป เช่น ความเป็นอยู่ ถามถึงสุขทุกข์ของผู้ต้องขัง
- มีเรื่องราวบางอย่างที่ต้องการเล่าหรือบอกกล่าวให้ผู้ต้องขังทราบ
- มีฐานะบางประการที่ต้องมีการปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็นของผู้ต้องขัง
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๑๓. ท่านมีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง ในเรื่องการติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยวิธีการตามข้อ ๑๑ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

๑๓.๑ ทางจดหมาย

- มีความล่าช้า อาจสูญหายหรือไม่ถึงมือผู้ต้องขัง
- เป็นช่วงเวลาที่คุณต้องขังไม่มีสิทธิส่งจดหมายตอบกลับ ทำให้บางครั้งไม่ได้รับคำปรึกษาหรือความคิดเห็นของผู้ต้องขังในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่อง
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๑๓.๒ ทางโทรศัพท์

ไม่สามารถบอกเล่าหรือปรึกษาได้ครบถ้วน เนื่องจากผู้ต้องขังมีสิทธิคุยโทรศัพท์ในเวลาที่จำกัด

เป็นช่วงเวลาของผู้ต้องขังไม่มีสิทธิใช้โทรศัพท์

อื่น ๆ โปรดระบุ.....

หมวด ๓ ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง

๑๔. ท่านเป็นหรือเคยเป็นคนที่จัดการหรือดูแลทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังหรือไม่

เป็นหรือเคยเป็นคนที่จัดการหรือดูแลทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง โดย

ผู้ต้องขังมอบหมายหรือยินยอมให้ท่านเป็นคนจัดการแทนทุกเรื่อง

ผู้ต้องขังมอบหมายหรือยินยอมให้ท่านเป็นคนจัดการแทนบางเรื่อง

ไม่มีการมอบหมายจากผู้ต้องขัง แต่จัดการดูแลให้ตามความเหมาะสมและ

โอกาส

ไม่เคยเป็นคนที่จัดการหรือดูแลทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง เนื่องจาก

ผู้ต้องขังได้มอบหมายให้บุคคลอื่นจัดการแทนแล้ว คือ..... (โปรดระบุ)

เกี่ยวข้องเป็น.....กับผู้ต้องขัง และ

เกี่ยวข้องเป็น.....กับท่าน

ท่านไม่ยอมมีภาระหน้าที่ดังกล่าว จึงไม่รับดำเนินการจัดการให้

อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ไม่มีผู้ใดดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังที่ท่านมาเยี่ยมหรือ

ติดต่อเลย (โปรดข้ามไปทำต่อในข้อ ๒๒ - ๒๕) เนื่องจาก

ไม่มีใครยอมดำเนินการจัดการแทนผู้ต้องขัง

ผู้ต้องขังไม่ยอมให้ใครจัดการแทน

อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๑๕. เมื่อท่านหรือบุคคลที่ผู้ต้องขังมอบหมายให้ดำเนินการจัดการแทน (เท่าที่ท่านทราบหรือพบเห็น) ต้องดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง หรือมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการ ท่านหรือบุคคลดังกล่าวได้ปรึกษาหรือสอบถามไปยังผู้ต้องขังเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการจัดการหรือไม่ อย่างไร (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

มีการปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็นของผู้ต้องขัง โดย

ผู้ต้องขังได้บอกแนวทางหรือวิธีการจัดการทั้งหมดไว้ตั้งแต่ต้นแล้ว

ผู้ต้องขังได้บอกแนวทางหรือวิธีการจัดการไว้บางส่วน หากมีเรื่องใดเพิ่มเติมขึ้นมา ท่านก็ได้ปรึกษาหรือสอบถามไปยังผู้ต้องขังทุกเรื่องก่อนดำเนินการจัดการ

ผู้ต้องขังได้บอกแนวทางหรือวิธีการจัดการไว้บางส่วน หากมีเรื่องใดเพิ่มเติมขึ้นมา ท่านก็ได้ปรึกษาหรือสอบถามไปยังผู้ต้องขังบางเรื่องก่อนดำเนินการจัดการ เช่น ดูว่ามีความจำเป็นและมีความสำคัญมากน้อย

เพียงใด เป็นต้น

ผู้ต้องขังได้บอกแนวทางหรือวิธีการจัดการไว้บางส่วน หากมีเรื่องใดเพิ่มเติมขึ้นมา ท่านได้ดำเนินการจัดการไปเลย โดยไม่ได้ปรึกษาหรือสอบถามจากผู้ต้องขังเพิ่มเติม

อื่น ๆ โปรดระบุ.....

จัดการไปโดยไม่มี การปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็นของผู้ต้องขังเลย เนื่องจาก

เชื่อว่าการจัดการของตนมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขัง

เชื่อว่าตนสามารถจัดการแทนผู้ต้องขังได้โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น

มีความยากลำบากในการติดต่อไปยังผู้ต้องขัง

ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากในการติดต่อไปยังผู้ต้องขัง

ผู้ต้องขังไม่ให้ความร่วมมือ

ไม่สามารถติดต่อหรือพูดคุยหรือพบเจอกับผู้ต้องขังได้อันเนื่องมาจาก

กฎระเบียบ

อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๑๖. เมื่อท่านต้องการปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็นของผู้ต้องขังเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง ท่านมักติดต่อผู้ต้องขังโดยวิธีใด

โทรศัพท์

จดหมาย

มาติดต่อที่เรือนจำด้วยตนเอง

๑๗. เมื่อท่านติดต่อไปยังผู้ต้องขังเพื่อปรึกษาหรือสอบถามเกี่ยวกับการจัดการดังกล่าว ท่านได้รับความร่วมมือจากผู้ต้องขังมากน้อยเพียงใด

มาก

น้อย

ปานกลาง

ไม่ได้ได้รับความร่วมมือเลย

หมวด ๔ ผลของการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง

๑๘. ตามที่ท่านหรือบุคคลที่ผู้ต้องขังมอบหมายให้จัดการแทน (เท่าที่ท่านทราบหรือพบเห็น) ได้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังไปแล้วนั้น ก่อให้เกิดผลต่อผู้ต้องขังอย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

๑๘.๑ ด้านทรัพย์สิน

- ทำให้ทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่มีอยู่เพิ่มขึ้น
- ทำให้ทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่มีอยู่ลดน้อยลง
- ไม่ทำให้ทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่มีอยู่เพิ่มขึ้นหรือน้อยลง
- ทำให้เป็นคดีความเกิดขึ้นเกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีอยู่ (ไม่ว่าในฐานะโจทก์หรือจำเลย)
- ทำให้คดีความหรือความขัดแย้งหรือข้อพิพาทอันเกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีอยู่นั้นระงับลง

๑๘.๒ ด้านหนี้สินหรือภาระหน้าที่ผูกพันอื่น ๆ

- ทำให้หนี้สินหรือภาระหน้าที่ผูกพันอื่น ๆ ของผู้ต้องขังที่มีอยู่เพิ่มขึ้น
- ทำให้หนี้สินหรือภาระหน้าที่ผูกพันอื่น ๆ ของผู้ต้องขังที่มีอยู่ลดน้อยลง
- ไม่ทำให้หนี้สินหรือภาระหน้าที่ผูกพันอื่น ๆ ของผู้ต้องขังที่มีอยู่เพิ่มขึ้นหรือน้อยลง
- ทำให้เป็นคดีความเกิดขึ้นเกี่ยวกับหนี้สินหรือภาระหน้าที่ผูกพันอื่น ๆ ที่มีอยู่ (ไม่ว่าในฐานะโจทก์หรือจำเลย)
- ทำให้คดีความหรือความขัดแย้งหรือข้อพิพาทอันเกี่ยวกับหนี้สินหรือภาระหน้าที่ผูกพันอื่น ๆ ที่มีอยู่นั้นระงับลง

๑๙. จากการทำท่านหรือบุคคลที่ผู้ต้องขังมอบหมายให้จัดการแทน (เท่าที่ท่านทราบหรือพบเห็น) ได้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังไปแล้วนั้น ก่อให้เกิดผลหรือคาดว่าจะเกิดผลต่อตัวท่านหรือบุคคลที่ผู้ต้องขังมอบหมายให้จัดการแทนอย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ได้เงินหรือผลประโยชน์อื่นใดเป็นการตอบแทนจากการจัดการแทนผู้ต้องขัง
- ไม่ได้เงินหรือผลประโยชน์อื่นใดเป็นการตอบแทนจากการจัดการแทนผู้ต้องขัง
- เงินที่ใช้ในการดำเนินการจัดการดังกล่าว ท่านต้องเป็นผู้ออกเอง
- ก่อให้เกิดความยุ่งยากลำบาก และเป็นภาระแก่ท่านหรือบุคคลดังกล่าว
- ท่านหรือบุคคลดังกล่าวถูกฟ้องเป็นคดีหรือมีโอกาสถูกฟ้องเป็นคดี ทั้งจากบุคคลภายนอกและจากผู้ต้องขังเอง อันเนื่องมาจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังนั้น
- ทำให้ท่านหรือบุคคลดังกล่าวซึ่งเป็นผู้มีส่วนจะได้หรือจะเสียอย่างใดอย่างหนึ่งในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง ไม่ได้ได้รับความเดือนร้อนหรือความเสียหายอย่างใดอันเนื่องมาจากท่านสามารถดำเนินการดังกล่าวแทนผู้ต้องขังได้หรือมีบุคคลอื่นดำเนินการแทนผู้ต้องขัง
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๒๐. จากการที่ท่านหรือบุคคลที่ผู้ต้องขังมอบหมายให้จัดการแทน (เท่าที่ท่านทราบหรือพบเห็น) ได้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังไปแล้วนั้น ก่อให้เกิดผลต่อบุคคลซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้จะได้ หรือจะเสียอย่างใดอย่างหนึ่งในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังอย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

ทำให้บุคคลดังกล่าวได้รับการชำระหนี้จากหนี้ที่ผู้ต้องขังได้ก่อไว้

ทำให้บุคคลดังกล่าวสามารถชำระหนี้ให้กับผู้มีอำนาจรับชำระหนี้

ทำให้ธุรกิจหรือกิจการใด ๆ ที่บุคคลดังกล่าวทำร่วมกับผู้ต้องขังสามารถดำเนินต่อไปได้

ทำให้บุคคลดังกล่าวไม่ต้องลำบากติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยตนเอง

อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๒๑. ท่านคิดว่า ท่านหรือบุคคลที่ผู้ต้องขังมอบหมายให้จัดการแทน (เท่าที่ท่านทราบหรือพบเห็น) จะสามารถเรียกเงินที่ได้ออกเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการดังกล่าวไปก่อน หรือค่าเสียหายต่าง ๆ ที่ท่านได้รับจากการจัดการ หรือค่าตอบแทนในการจัดการแทนนั้น จากผู้ต้องขังได้หรือไม่

เรียกได้ทั้งหมด เรียกได้บางส่วน เรียกไม่ได้เลย

๒๒. ในกรณีที่ไม่มีบุคคลใดดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง หรือมีแต่บุคคลนั้นดำเนินการไปโดยไม่ระมัดระวัง ไม่สุจริต หรือไม่ยอมดำเนินการบางอย่างโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ฯ ได้ก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบต่อผู้ต้องขัง ต่อตัวท่านและบุคคลอื่นผู้มีส่วนจะได้หรือจะเสียอย่างไรบ้าง

ทำให้ทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังได้รับความสูญเสียหรือเสียหาย

ทำให้กิจการหรือธุรกิจที่ผู้ต้องขังร่วมลงทุนกับบุคคลอื่นได้รับความเสียหาย

ทำให้เกิดความยุ่งยากลำบากในการที่ท่านหรือบุคคลอื่น ๆ ต้องมาติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยตนเอง เพื่อพูดคุยหรือตกลงในเรื่องต่าง ๆ เป็นคราว ๆ ไป

ทำให้ต้องมีการฟ้องร้องเป็นคดีกัน อันเนื่องมาจากการไม่มีบุคคลใดดำเนินการจัดการแทน หรือบุคคลดังกล่าวจัดการไปโดยไม่ระมัดระวัง ไม่สุจริต หรือไม่ยอมดำเนินการบางอย่างโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ฯ

อื่น ๆ โปรดระบุ.....

หมวด ๕ ทศนคติและความคิดเห็นเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง

๒๓. ท่านคิดว่า การมีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังเพื่อช่วยในการป้องกันความสูญเสียหรือเสียหายที่อาจเกิดแก่ทรัพย์สินและหนี้สิน

ของผู้ต้องขังนั้น จะสามารถช่วยให้ชีวิตหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขังไม่แย่ลงไปกว่าเดิม ซึ่งจะเป็น
การช่วยลดจำนวนผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกมาไม่ให้กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก **ได้หรือไม่**

ได้ เนื่องจาก.....

.....

ไม่ได้ เนื่องจาก.....

.....

๒๔. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ ที่ควรมีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ในการตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สิน
ภายนอกเรือนจำแทนผู้ต้องขัง วิธีการจัดการ อำนาจหน้าที่ ค่าตอบแทน ความรับผิดชอบของผู้จัดการฯ
ให้ชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์แก่ตัวผู้ต้องขัง บุคคลผู้มีส่วนจะได้หรือจะเสียอย่างใดอย่างหนึ่ง และ
ผู้จัดการแทนผู้ต้องขังนั่นเอง

เห็นด้วย เนื่องจาก.....

.....

ไม่เห็นด้วย เนื่องจาก.....

.....

๒๕. ท่านมีความประสงค์หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอก
เรือนจำของผู้ต้องขังอย่างไรบ้าง โปรดอธิบาย

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณ/ผู้จัดทำ

ภาคผนวก ฉ

ผลการศึกษาจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง

เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง ได้แก่ เพศ อายุ ความสัมพันธ์กับผู้ต้องขัง และชั้นของนักโทษที่มาเยี่ยมหรือติดต่อ ซึ่งข้อมูลจากแบบสอบถามดังกล่าวสามารถแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 3.21

จำนวนและร้อยละของผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง : จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	49	49
หญิง	51	51
รวม	100	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง

เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากตารางที่ 3.21 ผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังจำนวน 100 คน เป็นเพศหญิงร้อยละ 51 อีกส่วนหนึ่งเป็นเพศชายร้อยละ 49

ตารางที่ 3.22

จำนวนและร้อยละของผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง : จำแนกตามอายุ

อายุ (ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เกิน 20	7	7
21 – 30	38	38
31 – 40	23	23
41 – 50	16	16
51 – 60	12	12
60 ขึ้นไป	3	3
ไม่ระบุ	1	1
รวม	100	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง
เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากตารางที่ 3.22 ผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังส่วนใหญ่ ร้อยละ 38 มีอายุระหว่าง 21 – 30 ปี รองลงมาร้อยละ 23 มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี รองลงมาร้อยละ 16 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี รองลงมาร้อยละ 12 มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี รองลงมาร้อยละ 7 มีอายุไม่เกิน 20 ปี และจำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 3 มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และมีผู้ที่ไม่ได้ระบุอายุอีกร้อยละ 1

ตารางที่ 3.23

จำนวนและร้อยละของผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง : จำแนกตามความสัมพันธ์กับผู้ต้องขัง

ความสัมพันธ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทนายความ	1	1
คู่สมรส	20	20
บิดามารดา	10	10
บุตร	12	12
ญาติ	43	43
อื่น ๆ	14	14
รวม	100	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง
เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากตารางที่ 3.23 แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังส่วนใหญ่ ร้อยละ 43 มีความสัมพันธ์เป็นญาติอื่น ๆ ของผู้ต้องขัง เช่น ป้า ลุง พี่ เป็นต้น รองลงมาร้อยละ 20 เป็นคู่สมรส รองลงมาร้อยละ 14 เป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์อื่น ๆ เช่น เป็นเพื่อน แฟน รองลงมาร้อยละ 12 เป็นบุตร รองลงมาร้อยละ 10 เป็นบิดามารดา และน้อยที่สุดร้อยละ 1 เป็นทนายความ ตามลำดับ

ตารางที่ 3.24

จำนวนและร้อยละของชั้นของผู้ต้องขังที่มาเยี่ยม

ชั้นของผู้ต้องขัง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชั้นเยี่ยม	31	31
ชั้นดีมาก	10	10
ชั้นดี	24	24
ชั้นปานกลาง	22	22
ชั้นเลว	3	3
ชั้นเลวมาก	2	2
ไม่ระบุ	8	8
รวม	100	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง

เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากตารางที่ 3.24 นี้ เห็นได้ว่าผู้ต้องขังหรือนักโทษเด็ดขาดที่มีผู้มาเยี่ยมหรือติดต่อส่วนใหญเป็นผู้ต้องขังตั้งแต่ชั้นปานกลางขึ้นไป แต่สำหรับผู้ต้องขังชั้นเลวและชั้นเลวมากมีผู้มาเยี่ยมหรือติดต่อในจำนวนน้อย กล่าวคือ ผู้ต้องขังหรือนักโทษเด็ดขาดที่มาเยี่ยมหรือติดต่อร้อยละ 31 เป็นนักโทษชั้นเยี่ยม รองลงมาร้อยละ 24 เป็นนักโทษชั้นดี รองลงมาร้อยละ 22 เป็นนักโทษชั้นปานกลาง รองลงมาร้อยละ 10 เป็นนักโทษชั้นดีมาก รองลงมาร้อยละ 3 เป็นนักโทษชั้นเลว รองลงมาร้อยละ 2 เป็นนักโทษชั้นเลวมาก และมีผู้ที่ไม่ระบุชั้นของผู้ต้องขังหรือนักโทษเด็ดขาดที่ตนมาเยี่ยมหรือติดต่ออีก ร้อยละ 8

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อผู้ต้องขัง

แบบสอบถามส่วนนี้เป็นการสอบถามเกี่ยวกับการติดต่อกับผู้ต้องขัง อันได้แก่ ภูมิลำเนา ของผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง ค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการเดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อในแต่ละครั้ง ความถี่ในการเดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขัง เหตุผลที่เดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง ณ เรือนจำ รวมไปถึงปัญหาและอุปสรรคในการมาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังที่เรือนจำด้วยตนเอง และ นอกจากการเดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังที่เรือนจำแล้ว บุคคลดังกล่าวได้ติดต่อผู้ต้องขังด้วยวิธี อื่นใดอีกหรือไม่ บ่อยเพียงใด และการติดต่อดังกล่าวนี้มักเป็นการติดต่อผู้ต้องขังในเรื่องใด และมีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรในการติดต่อดังกล่าวนี้บ้าง ๑ โดยจะแสดงข้อมูลให้เห็นเป็น ตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.25

จำนวนและร้อยละของแหล่งที่พักอาศัยหรือภูมิลำเนาของผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง

ที่พักอาศัย / ภูมิลำเนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ภาคเหนือ	1	1
ภาคใต้	6	6
ภาคตะวันออก	5	5
ภาคตะวันตก	-	-
ภาคกลาง	3	3
กรุงเทพและปริมณฑล	84	84
ไม่ระบุ	1	1
รวม	100	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง

เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

ผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง ณ เรือนจำ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครคือ เรือนจำ กลางคลองเปรมและทัณฑสถานหญิงกลาง และเรือนจำที่อยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรีคือ เรือนจำจังหวัด นนทบุรี ส่วนใหญ่ร้อยละ 84 เป็นผู้ที่พักอาศัยหรือมีภูมิลำเนาอยู่ที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล รองลงมาร้อยละ 6 เป็นผู้ที่พักอาศัยหรือมีภูมิลำเนาอยู่ที่ภาคใต้ รองลงมาร้อยละ 5 อยู่ภาคตะวันออก รองลงมาร้อยละ 3 อยู่ภาคกลาง รองลงมาร้อยละ 1 อยู่ภาคเหนือ โดยไม่มีผู้ใดที่พักอาศัยหรือมี ภูมิลำเนาอยู่ที่ภาคตะวันตกเลย นอกจากนี้มีผู้ที่ไม่ระบุที่พักอาศัยหรือภูมิลำเนาของตนอีกร้อยละ 1

ตารางที่ 3.26

จำนวนและร้อยละของค่าใช้จ่ายที่ในการเดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังแต่ละครั้ง

ค่าใช้จ่าย (บาท)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
0 – 500	30	30
501 – 1,000	19	19
มากกว่า 1,000	26	26
ไม่ระบุ	25	25
รวม	100	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง

เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

ผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง ณ เรือนจำส่วนใหญ่ ร้อยละ 30 ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังแต่ละครั้งเป็นจำนวนเงินไม่เกิน 500 บาท รองลงมาร้อยละ 26 ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากกว่า 1,000 บาท รองลงมาร้อยละ 19 ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากกว่า 500 บาทแต่ไม่เกิน 1,000 บาท และผู้ทำแบบสอบถามอีกร้อยละ 25 ไม่ระบุจำนวนเงินที่ต้องเสียเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังที่เรือนจำ

ตารางที่ 3.27

จำนวนและร้อยละของความถี่ในการมาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง

ความถี่ในการมาเยี่ยม / ติดต่อก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทุกเดือน	87	87
นานกว่า 1 – 3 เดือน / ครั้ง	7	7
นานกว่า 3 - 6 เดือน / ครั้ง	2	2
นานกว่า 6 เดือน – 1 ปี / ครั้ง	2	2
นานกว่า 1 ปี / ครั้ง	2	2
รวม	100	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง

เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากจำนวนผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง ณ เรือนจำ ส่วนใหญ่ร้อยละ 87 ได้เดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังทุกเดือน (อันมีความสอดคล้องกับชั้นของผู้ต้องขังหรือนักโทษเด็ดขาดในตารางที่ 3.24 คือผู้ต้องขังที่มาเยี่ยมหรือติดต่อส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังตั้งแต่ชั้นกลางขึ้นไป ซึ่งมีสิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมหรือการติดต่อจากบุคคลภายนอกมากกว่าผู้ต้องขังชั้นเลวและชั้นเลวมากดังที่ได้อธิบายไว้ในบทก่อน) รองลงมาร้อยละ 7 มีอัตราความถี่ในการเดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังนานกว่า 1 เดือนถึง 3 เดือน ต่อการมาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง 1 ครั้ง ที่เหลือทั้งหมดมีอัตราความถี่ในการเดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังอยู่ที่ร้อยละ 2 เหมือนกัน ได้แก่ นานกว่า 3 เดือนถึง 6 เดือน นานกว่า 6 เดือนถึง 1 ปี และนานกว่า 1 ปีขึ้นไป ต่อการมาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังที่เรือนจำ 1 ครั้ง

ตารางที่ 3.28

จำนวนและร้อยละของเหตุผลที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง

เหตุผลที่มาเยี่ยม / ติดต่อผู้ต้องขัง	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อพูดคุยและสอบถามเรื่องทั่ว ๆ ไป	97	55.11
มีเรื่องราวบางอย่างที่ต้องการเล่าหรือบอกกล่าวให้ผู้ต้องขังทราบ	36	20.45
มีฐานะบางประการที่ต้องมีการปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็นของผู้ต้องขัง	23	13.07
มีฐานะบางประการซึ่งจำเป็นต้องให้ผู้ต้องขังลงลายมือชื่อในเอกสาร	12	6.82
เหตุผลอื่น ๆ	8	4.55
รวม	176	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง
เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากตารางที่ 3.28 นี้ ผู้ทำแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ โดยเหตุผลที่เดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง ณ เรือนจำ ส่วนใหญ่ร้อยละ 55.11 เดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังเพื่อพูดคุยและสอบถามเรื่องทั่ว ๆ ไป เช่น สอบถามถึงความเป็นอยู่ งามถึงสุขทุกข์ของผู้ต้องขัง รองลงมาร้อยละ 20.45 มีเรื่องราวบางอย่างที่ต้องการเล่าหรือบอกกล่าวให้ผู้ต้องขังได้ทราบ

รองลงมาร้อยละ 13.07 มีฐานะบางประการที่ต้องมีการปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็นของผู้ต้องขัง รองลงมาร้อยละ 6.82 มีฐานะบางประการซึ่งจำเป็นต้องให้ผู้ต้องขังลงลายมือชื่อในเอกสารอย่างใดอย่างหนึ่ง และจำนวนคำตอบที่น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.55 มีเหตุผลอื่น ๆ ในการเดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขัง ณ เรือนจำ เช่น มาให้กำลังใจผู้ต้องขัง คิดถึง กลัวถูกหาว่าตนทอดทิ้ง ปรึกษาแนวทางในการสู้คดี เป็นต้น

ตารางที่ 3.29

จำนวนและร้อยละของปัญหาหรืออุปสรรคในการมาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขัง

ปัญหาหรืออุปสรรค ในการมาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขัง	จำนวน	ร้อยละ
มีความยากลำบากในการเดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขัง	22	13.58
ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากในการเดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขัง	32	19.75
ขั้นตอนในการเข้าพบหรือติดต่อกับผู้ต้องขังมีความยุ่งยากซับซ้อนมากเกินไป	22	13.58
เดินทางมาถึงเรือนจำแล้ว แต่ไม่ได้เข้าพบผู้ต้องขัง	8	4.94
เวลาในการพบหรือพูดคุยน้อยเกินไป	43	26.54
ไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคใด ๆ	31	19.14
อื่น ๆ	4	2.47
รวม	162	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขัง

เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการมาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขัง ณ เรือนจำนี้ ผู้ทำแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 26.54 มีปัญหาและอุปสรรคเรื่องเวลาในการพบหรือพูดคุยกับผู้ต้องขังน้อยเกินไป จนบางครั้งยังพูดคุยธุระไม่เสร็จ รองลงมาร้อยละ 19.75 ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากในการเดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขังแต่ละครั้ง รองลงมาร้อยละ 19.14 ไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคใด ๆ รองลงมามีอัตราเท่ากันที่ร้อยละ 13.58 คือ มีความยากลำบากในการเดินทาง เช่น อยู่ห่างไกล ไม่มีรถโดยสาร เป็นต้น และขั้นตอนในการเข้าพบหรือติดต่อกับผู้ต้องขังมีความยุ่งยากซับซ้อนมากเกินไป รองลงมาร้อยละ 4.94 เป็นปัญหาที่ว่าบางครั้งตน

เดินทางมาถึงเรือนจำแล้ว แต่กลับไม่ได้พบผู้ต้องขัง เนื่องจากหมดเวลาเยี่ยม 7 รายจากจำนวนคำตอบทั้งหมด 8 คำตอบ เป็นช่วงเวลาที่ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิที่จะพบบุคคลภายนอกได้ตามระเบียบของเรือนจำ 1 ราย แต่ไม่มีใครเลือกตอบสาเหตุที่ว่าผู้ต้องขังไม่ยอมออกมาพบหรือพูดคุยเลย และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 2.47 มีปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ เช่น ระยะเวลาในการรอเยี่ยมนาน เป็นต้น

ตารางที่ 3.30

จำนวนและร้อยละของวิธีการติดต่อผู้ต้องขังนอกจากการเดินทางมาเยี่ยมที่เรือนจำ

วิธีการติดต่อผู้ต้องขัง	จำนวน	ร้อยละ
โทรศัพท์	10	9.52
จดหมาย	58	55.24
ไม่ได้ติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยวิธีอื่นเลย	37	35.24
รวม	105	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง

เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

การติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยวิธีอื่นนอกจากการเดินทางมาเยี่ยมหรือติดต่อด้วยตนเองที่เรือนจำนี้ ผู้ทำแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 55.24 เป็นผู้ที่ติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยการส่งจดหมาย ซึ่งความบ่อยหรือความถี่ในการติดต่อด้วยการส่งจดหมายมีความแตกต่างกันออกไป เช่น ทุกสัปดาห์ เดือนละฉบับ เดือนละ 1 – 2 ฉบับ เดือนละ 2 – 4 ฉบับ 2 – 3 เดือนต่อการส่ง 1 ฉบับ เป็นต้น รองลงมาร้อยละ 35.24 ไม่ได้ติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยวิธีอื่นเลย เนื่องจากไม่มีความสะดวก ไม่ทราบว่ามีการติดต่อด้วยวิธีอื่น ไม่มีโทรศัพท์ ไม่รู้กระบวนการ มาเยี่ยมเอง เป็นต้น และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 9.52 มีการติดต่อผ่านทางโทรศัพท์ที่เรือนจำจัดไว้ ซึ่งความบ่อยหรือความถี่ในการติดต่อด้วยการโทรศัพท์มีความแตกต่างกันออกไป เช่น สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เดือนละ 2 ครั้ง สามเดือนต่อ 1 ครั้ง เป็นต้น

ตารางที่ 3.31

จำนวนและร้อยละของเรื่องที่ติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยวิธีการตามตารางที่ 3.30

เรื่องที่ติดต่อกับผู้ต้องขัง ด้วยวิธีการตามตารางที่ 3.30	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อพูดคุยและสอบถามเรื่องทั่ว ๆ ไป	81	58.70
มีเรื่องราวบางอย่างที่ต้องการเล่าหรือบอกกล่าวให้ผู้ต้องขังทราบ	32	23.19
มีฐานะบางประการที่ต้องมีการปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็นของผู้ต้องขัง	22	15.94
อื่น ๆ	3	2.17
รวม	138	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง
เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

ตารางที่ 3.31 ผู้ทำแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ โดยเหตุผลที่ติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยวิธีอื่นตามตารางที่ 3.30 ส่วนใหญ่ร้อยละ 58.70 เพื่อพูดคุยและสอบถามเรื่องทั่ว ๆ ไป เช่น ความเป็นอยู่ ถิ่นถึงสุขทุกข์ของผู้ต้องขัง เป็นต้น รองลงมาร้อยละ 23.19 มีเรื่องราวบางอย่างที่ต้องการเล่าหรือบอกกล่าวให้ผู้ต้องขังทราบ รองลงมาร้อยละ 15.94 มีฐานะบางประการที่ต้องมีการปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็นของผู้ต้องขัง และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 2.17 มีเหตุผลอื่น ๆ เช่น ต้องการส่งรูปญาติและคนใกล้ชิดให้ผู้ต้องขังได้ดู เป็นต้น

ตารางที่ 3.32

จำนวนและร้อยละของปัญหาหรืออุปสรรคในการติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยวิธีการตามตารางที่ 3.30

ปัญหาหรืออุปสรรคในการติดต่อกับผู้ต้องขัง ด้วยวิธีการตามตารางที่ 3.30		จำนวน	ร้อยละ
จดหมาย	มีความล่าช้า	57	57
	สูญหายหรือไม่ถึงมือผู้ต้องขัง	25	25
	เป็นช่วงเวลาที่ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิส่งจดหมายตอบกลับ	9	9
	อื่น ๆ	9	9
รวม		100	100
โทรศัพท์	ผู้ต้องขังมีสิทธิคุยโทรศัพท์ในเวลาที่ยกจำกัด	33	67.35
	เป็นช่วงเวลาที่ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิใช้โทรศัพท์	10	20.41
	อื่น ๆ	6	12.24
รวม		49	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขัง

เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

ตารางที่ 3.32 ผู้ทำแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อโดยปัญหาหรืออุปสรรคในการติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยวิธีการทางจดหมายซึ่งมีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57 คือมีความล่าช้า รองลงมาร้อยละ 25 คืออาจมีการสูญหายหรือไม่ถึงมือผู้ต้องขัง และจำนวนน้อยที่สุดซึ่งเท่ากันสองอันดับอยู่ที่ร้อยละ 9 คือ เป็นช่วงเวลาที่ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิส่งจดหมายตอบกลับ จึงทำให้บางครั้งไม่ได้รับคำปรึกษาหรือความคิดเห็นของผู้ต้องขังในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่อง และปัญหาหรืออุปสรรคอื่น ๆ นอกจากที่ผู้เขียนกำหนดไว้ เช่น ไม่สามารถส่งรูปให้ผู้ต้องขังได้เวลาอยากให้ผู้ต้องขังได้รับรู้ถึงคนในครอบครัว ไม่มีปัญหา เป็นต้น

ปัญหาหรืออุปสรรคในการติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยวิธีการทางโทรศัพท์ซึ่งมีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67.35 คือไม่สามารถบอกเล่าหรือปรึกษาเรื่องใดได้ครบถ้วนเนื่องจากผู้ต้องขังมีสิทธิคุยโทรศัพท์ในเวลาที่ยกจำกัด รองลงมาร้อยละ 20.41 เป็นช่วงเวลาที่ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิใช้โทรศัพท์ และปัญหาหรืออุปสรรคอื่น ๆ อีกร้อยละ 12.24 เช่น ไม่เคยโทรหาผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิใช้โทรศัพท์ ให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังบางคนเท่านั้น เป็นต้น

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง

แบบสอบถามส่วนนี้เป็นการถามเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง ตั้งแต่การถามผู้ทำแบบสอบถามว่าท่านเป็นหรือเคยเป็นผู้จัดการหรือดูแลทรัพย์สินหรือหนี้สินแทนผู้ต้องขังหรือไม่ หรือมีผู้ใดดำเนินการดังกล่าวแทนผู้ต้องขัง และในกรณีที่มีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังนั้น ได้มีการปรึกษาสอบถามความคิดเห็นของผู้ต้องขังถึงแนวทางหรือวิธีการจัดการบ้างหรือไม่ โดยวิธีใด และการปรึกษานั้นได้รับความร่วมมือจากผู้ต้องขังมากน้อยเพียงใด โดยจะขออธิบายดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.33

จำนวนและร้อยละของผู้ที่เป็นหรือเคยเป็นคนจัดการหรือดูแลทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง

ผู้ที่เป็นหรือเคยเป็นคนจัดการหรือดูแลทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง	จำนวน	ร้อยละ
เป็นหรือเคยเป็นคนจัดการหรือดูแลทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง	55	57.89
ไม่เคยเป็นคนจัดการหรือดูแลทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง	25	26.32
ไม่มีผู้ใดดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังที่มาเยี่ยมหรือติดต่อเลย	15	15.79
รวม	95	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง

เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากตารางที่ 3.33 ผู้ทำแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 57.89 เป็นหรือเคยเป็นคนจัดการหรือดูแลทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง ซึ่งจำนวนผู้ที่ตอบข้อนี้ทั้งหมด 55 คน สามารถแยกออกเป็นกรณีที่ผู้ต้องขังมอบหมายหรือยินยอมให้ตน (ผู้ทำแบบสอบถาม) เป็นคนจัดการแทนทุกเรื่องจำนวน 23 คน กรณีที่ผู้ต้องขังมอบหมายหรือยินยอมให้ตนเป็นคนจัดการแทนบางเรื่องจำนวน 14 คน และกรณีที่ไม่มีการมอบหมายจากผู้ต้องขัง แต่ตนได้จัดการหรือดูแลให้ตามความเหมาะสมและโอกาสจำนวน 18 คน

รองลงมาร้อยละ 26.32 ไม่เคยเป็นคนที่จัดการหรือดูแลทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังเลย โดยมีผู้ที่ให้เหตุผลว่าเนื่องจากผู้ต้องขังได้มอบหมายให้บุคคลอื่นจัดการแทนแล้ว เช่น มารดา พี่สาว ของผู้ต้องขัง เป็นต้น จำนวน 7 คน เนื่องจากตนไม่ยอมมีภาระหน้าที่ดังกล่าวจึงไม่รับดำเนินการจัดการให้ 13 คน และเหตุผลอื่น ๆ อีก 5 คน เช่น ผู้ต้องขังเป็นเยาวชนไม่มีทรัพย์สินใด ๆ ไม่มีทรัพย์สิน หนี้สิน เป็นต้น

และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 15.79 คือ ไม่มีผู้ใดดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังที่มาเยี่ยมหรือติดต่อเลย เนื่องจากไม่มีใครยอมดำเนินการจัดการแทนผู้ต้องขังจำนวน 5 คน เนื่องจากผู้ต้องขังไม่ยอมให้ใครจัดการแทน 7 คน และเหตุผลอื่น ๆ อีก 3 คน เช่น ผู้ต้องขังยังอยู่ในวัยเรียน ไม่ทราบว่าผู้ต้องขังมีทรัพย์สินหรือหนี้สินใดบ้าง เป็นต้น

ตารางที่ 3.34

จำนวนและร้อยละของการปรึกษาหรือสอบถามผู้ต้องขังเกี่ยวกับ
แนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน

การปรึกษาหรือสอบถามผู้ต้องขังเกี่ยวกับ แนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน		จำนวน	ร้อยละ
มี โดย	ผู้ต้องขังบอกแนวทางหรือวิธีการจัดการทั้งหมดไว้ตั้งแต่ต้นแล้ว	16	22.86
	ผู้ต้องขังบอกแนวทางหรือวิธีการจัดการไว้บางส่วน หากมีเรื่องใดเพิ่มเติมขึ้นมาได้มีการปรึกษาทุกเรื่อง	24	34.28
	ผู้ต้องขังบอกแนวทางหรือวิธีการจัดการไว้บางส่วน หากมีเรื่องใดเพิ่มเติมขึ้นมาได้มีการปรึกษาบางเรื่อง	21	30.00
	ผู้ต้องขังบอกแนวทางหรือวิธีการจัดการไว้บางส่วน หากมีเรื่องใดเพิ่มเติมขึ้นมา ตนได้จัดการไปโดยไม่ได้ปรึกษาจากผู้ต้องขังเพิ่มเติม	7	10.00
	อื่น ๆ	2	2.86
รวม		70	100
ไม่มีเลย เนื่องจาก	เชื่อว่าการจัดการของตนเองมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขัง	6	18.75
	เชื่อว่าตนเองสามารถจัดการแทนผู้ต้องขังได้โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น	10	31.25
	มีความยากลำบากในการติดต่อไปยังผู้ต้องขัง	5	15.63
	ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากในการติดต่อไปยังผู้ต้องขัง	3	9.37
	ผู้ต้องขังไม่ให้ความร่วมมือ	1	3.13
	ไม่สามารถติดต่อหรือพูดคุยกับผู้ต้องขังอันเนื่องมาจากกฎระเบียบ	3	9.37
	อื่น ๆ	4	12.5
รวม		32	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง
เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

ผู้ที่ปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็นของผู้ต้องขังเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินทั้งหมด 70 คน ส่วนใหญ่ร้อยละ 34.28 เป็นกรณีที่ผู้ต้องขังได้บอกแนวทางหรือ

วิธีการจัดการไว้บางส่วน หากมีเรื่องใดเพิ่มเติมขึ้นมา ได้มีการปรึกษาหรือสอบถามไปยังผู้ต้องขัง
 ทุกเรื่องก่อนดำเนินการจัดการ รองลงมาร้อยละ 30.00 ผู้ต้องขังได้บอกแนวทางหรือวิธีการจัดการไว้
 บางส่วน หากมีเรื่องใดเพิ่มเติมขึ้นมา ได้มีการปรึกษาหรือสอบถามไปยังผู้ต้องขังบางเรื่องก่อน
 ดำเนินการจัดการ รองลงมาร้อยละ 22.86 ผู้ต้องขังได้บอกแนวทางหรือวิธีการจัดการทั้งหมดไว้ตั้งแต่
 ต้นแล้ว รองลงมาร้อยละ 10.00 ผู้ต้องขังได้บอกแนวทางหรือวิธีการจัดการไว้บางส่วน หากมีเรื่องใด
 เพิ่มเติมขึ้นมา ผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังได้จัดการไปโดยไม่มีการปรึกษาหรือสอบถาม
 จากผู้ต้องขังเพิ่มเติม และมีแนวทางอื่น ๆ อีกร้อยละ 2.86 เช่น ระบุว่า บอกได้ แต่จะทำให้ได้จำกัด
 ตามระเบียบเรือนจำ เป็นต้น

สำหรับผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังไปโดยไม่มีการปรึกษาหรือสอบถาม
 ความคิดเห็นจากผู้ต้องขังเลยนั้น ผู้เขียนได้ให้ผู้ทำแบบสอบถามเลือกตอบเหตุผลด้วยว่าเหตุใดเขาจึง
 จัดการไปโดยไม่ได้ปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็น ซึ่งผู้ทำแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้
 มากกว่า 1 ข้อ และส่วนใหญ่ร้อยละ 31.25 ให้เหตุผลว่า เชื่อว่าตนสามารถจัดการแทนผู้ต้องขังได้โดย
 ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น รองลงมาร้อยละ 18.75 เชื่อว่าการจัดการของตนมีความสอดคล้องกับ
 ความต้องการของผู้ต้องขัง รองลงมาร้อยละ 15.63 คือมีความยากลำบากในการติดต่อไปยังผู้ต้องขัง
 รองลงมาร้อยละ 12.5 มีเหตุผลอื่น ๆ เช่น ห้องเยี่ยมเก่า มีด ยังมองแทบไม่เห็นหน้า ทำได้ไม่มากพอ
 ให้พอใจผู้ต้องขัง เป็นต้น รองลงมามีอัตราเท่ากันที่ร้อยละ 9.37 อยู่สองเหตุผลด้วยกันคือ ต้องเสีย
 ค่าใช้จ่ายมากในการติดต่อไปยังผู้ต้องขัง และไม่สามารถติดต่อหรือพูดคุยหรือพบเจอกับผู้ต้องขังได้อัน
 เนื่องมาจากกฎระเบียบ และเหตุผลที่ผู้ทำแบบสอบถามเลือกตอบน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.13 คือ
 ผู้ต้องขังไม่ให้ความร่วมมือ

ตารางที่ 3.35

จำนวนและร้อยละของวิธีติดต่อผู้ต้องขังเพื่อปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็น

เกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง

วิธีติดต่อผู้ต้องขัง	จำนวน	ร้อยละ
โทรศัพท์	8	8
จดหมาย	9	9
มาติดต่อที่เรือนจำด้วยตนเอง	83	83
รวม	100	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง

เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

เมื่อผู้จัดการหรือดูแลทรัพย์สินและหนี้สินต้องการปรึกษาหรือสอบถามความคิดเห็นของผู้ต้องขังเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการจัดการ ส่วนใหญ่ร้อยละ 83 มักเดินทางมาติดต่อผู้ต้องขังที่เรือนจำด้วยตนเอง รองลงมาร้อยละ 9 ติดต่อผ่านทางจดหมาย และร้อยละ 8 ติดต่อผู้ต้องขังผ่านทางโทรศัพท์

ตารางที่ 3.36

จำนวนและร้อยละของระดับการให้ความร่วมมือจากผู้ต้องขัง
เมื่อมีการติดต่อไปเพื่อปรึกษาหรือสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน

ระดับการให้ความร่วมมือ	จำนวน	ร้อยละ
มาก	69	73.40
ปานกลาง	22	23.40
น้อย	2	2.13
ไม่ได้รับความร่วมมือเลย	1	1.07
รวม	94	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง
เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

เมื่อมีการติดต่อไปยังผู้ต้องขังเพื่อปรึกษาหรือสอบถามเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน ส่วนใหญ่ร้อยละ 73.40 จะได้รับความร่วมมือจากผู้ต้องขังอย่างมาก รองลงมาร้อยละ 23.40 ได้รับความร่วมมือจากผู้ต้องขังในระดับปานกลาง รองลงมาร้อยละ 2.13 ได้รับความร่วมมือจากผู้ต้องขังในระดับน้อย และน้อยที่สุดร้อยละ 1.07 ไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ต้องขังเลย

ส่วนที่ 4 ผลของการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง

แบบสอบถามส่วนนี้เป็นการสอบถามว่าการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลหรือคาดว่าจะเกิดผลต่อผู้ต้องขัง ต่อบุคคลที่ผู้ต้องขังมอบหมายให้ดำเนินการจัดการแทนต่อผู้มีส่วนได้เสียอย่างใดอย่างหนึ่งในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง หรือไม่ อย่างไร รวมทั้งกรณีที่ไม่มีบุคคลใดจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง หรือมี แต่การจัดการไปโดยไม่ระมัดระวัง ไม่

สุจริต ไม่มีเหตุผลอันสมควร ฯ ได้ก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบต่อบุคคลต่าง ๆ เหล่านี้ได้อย่างไรบ้างหรือไม่ โดยจะแยกอธิบายเป็นหัวข้อ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.37

จำนวนและร้อยละของผลจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง : ผลต่อผู้ต้องขัง

ด้านทรัพย์สิน	จำนวน	ร้อยละ	ด้านหนี้สิน	จำนวน	ร้อยละ
ทำให้ทรัพย์สินที่มีอยู่เพิ่มขึ้น	8	9.41	ทำให้หนี้สินที่มีอยู่เพิ่มขึ้น	13	17.57
ทำให้ทรัพย์สินที่มีอยู่ลดลง	19	22.35	ทำให้หนี้สินที่มีอยู่ลดลง	25	33.78
ไม่ทำให้เพิ่มขึ้นหรือลดลง	40	47.06	ไม่ทำให้เพิ่มขึ้นหรือลดลง	29	39.19
ทำให้เป็นคดีเกิดขึ้นเกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีอยู่	4	4.71	ทำให้เป็นคดีเกิดขึ้นเกี่ยวกับหนี้สินที่มีอยู่	4	5.41
ทำให้คดีความหรือความขัดแย้งอันเกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีอยู่ระงับลง	14	16.47	ทำให้คดีความหรือความขัดแย้งอันเกี่ยวกับหนี้สินที่มีอยู่ระงับลง	3	4.05
รวม	85	100	รวม	74	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง

เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

สำหรับผลจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีต่อผู้ต้องขังนั้น ผู้ทำแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ โดยผลในด้านทรัพย์สิน ส่วนใหญ่ร้อยละ 47.06 ตอบว่าไม่ทำให้ทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่มีอยู่เพิ่มขึ้นหรือน้อยลง รองลงมาร้อยละ 22.35 ทำให้ทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่มีอยู่ลดน้อยลง รองลงมาร้อยละ 16.47 ทำให้คดีความหรือความขัดแย้งหรือข้อพิพาทอันเกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีอยู่ระงับลง รองลงมาร้อยละ 9.41 ทำให้ทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่มีอยู่เพิ่มขึ้น และน้อยที่สุดอยู่ที่ร้อยละ 4.71 คือทำให้เป็นคดีความเกิดขึ้นเกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีอยู่

และผลต่อตัวผู้ต้องขังในด้านหนี้สินนั้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 39.19 ไม่ทำให้หนี้สินหรือภาระหน้าที่ผูกพันอื่น ๆ ของผู้ต้องขังที่มีอยู่เพิ่มขึ้นหรือน้อยลง รองลงมาร้อยละ 33.78 ทำให้หนี้สินหรือภาระหน้าที่ผูกพันอื่น ๆ ของผู้ต้องขังที่มีอยู่ลดน้อยลง รองลงมาร้อยละ 17.57 ทำให้หนี้สินหรือภาระหน้าที่ผูกพันอื่น ๆ ของผู้ต้องขังที่มีอยู่เพิ่มขึ้น รองลงมาร้อยละ 5.41 ทำให้เป็นคดีความเกิดขึ้น

เกี่ยวกับหนี้สินหรือภาระหน้าที่ผูกพันอื่น ๆ ที่มีอยู่ และน้อยที่สุดอยู่ที่ร้อยละ 4.05 ทำให้เกิดความหรือความขัดแย้งหรือข้อพิพาทอันเกี่ยวกับหนี้สินหรือภาระหน้าที่ผูกพันอื่น ๆ ที่มีอยู่นั้นระงับลง

ตารางที่ 3.38

จำนวนและร้อยละของผลจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง
: ผลต่อผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สิน

ผลต่อผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สิน	จำนวน	ร้อยละ
ได้เงินหรือผลประโยชน์อื่นใดเป็นการตอบแทน	7	6.73
ไม่ได้เงินหรือผลประโยชน์อื่นใดเป็นการตอบแทน	41	39.42
เงินที่ใช้ในการดำเนินการ ผู้จัดการต้องเป็นผู้ออกเอง	26	25.00
ก่อให้เกิดความยุ่งยากลำบากและเป็นภาระแก่ผู้จัดการ	12	11.54
ถูกฟ้องเป็นคดีหรือมีโอกาสถูกฟ้องเป็นคดี ทั้งจากบุคคลภายนอกและจากผู้ต้องขัง อันเนื่องจากการจัดการนั้น	2	1.92
ผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินไม่ได้รับความเดือดร้อนหรือความเสียหายอย่างใด เพราะตนสามารถดำเนินการแทนผู้ต้องขังได้หรือมีบุคคลอื่นดำเนินการแทนผู้ต้องขัง	10	9.62
อื่น ๆ	6	5.77
รวม	104	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง

เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

ผลจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีต่อบุคคลที่ผู้ต้องขังมอบหมายให้จัดการแทนนั้น ผู้ทำแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 39.42 เลือกตอบว่าผู้ดำเนินการจัดการแทนผู้ต้องขังนั้นไม่ได้เงินหรือผลประโยชน์อื่นใดเป็นการตอบแทนจากการจัดการแทนผู้ต้องขัง รองลงมาร้อยละ 25.00 เงินที่ใช้ในการดำเนินการจัดการดังกล่าว ผู้จัดการต้องเป็นคนออกเอง รองลงมาร้อยละ 11.54 ก่อให้เกิดความยุ่งยากลำบากและเป็นภาระแก่ผู้จัดการ รองลงมาร้อยละ 9.62 ไม่ได้รับความเดือดร้อนหรือความเสียหายอย่างใดเพราะตนสามารถดำเนินการแทนผู้ต้องขังได้หรือมีบุคคลอื่นดำเนินการแทนผู้ต้องขัง รองลงมาร้อยละ 6.73 ผู้จัดการได้เงินหรือผลประโยชน์อื่นใดเป็นการตอบแทนจากการจัดการแทนผู้ต้องขัง รองลงมาร้อยละ 5.77 มีผลอื่น ๆ เช่น ไม่มีปัญหาใด ๆ ไม่มีทรัพย์สินต้องจัดการ เป็นต้น และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 1.92 ผู้จัดการถูก

ฟ้องเป็นคดีหรือมีโอกาสถูกฟ้องเป็นคดี ทั้งจากบุคคลภายนอกและจากผู้ต้องขังเอง อันเนื่องมาจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขังนั้น

ตารางที่ 3.39

จำนวนและร้อยละของผลจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง : ผลต่อผู้มีส่วนได้เสีย

ผลต่อผู้มีส่วนได้เสีย	จำนวน	ร้อยละ
ทำให้บุคคลดังกล่าวได้รับการชำระหนี้ที่ผู้ต้องขังได้ก่อไว้	29	30.21
ทำให้บุคคลดังกล่าวสามารถชำระหนี้ให้กับผู้มีอำนาจรับชำระหนี้	10	10.42
ทำให้ธุรกิจหรือกิจการใด ๆ ที่บุคคลดังกล่าวทำร่วมกับผู้ต้องขังสามารถดำเนินต่อไปได้	15	15.62
ทำให้บุคคลดังกล่าวไม่ต้องลำบากติดต่อผู้ต้องขังด้วยตนเอง	33	34.37
อื่น ๆ	9	9.38
รวม	96	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง

เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

ผลจากการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีต่อบุคคลซึ่งเป็นผู้มีส่วนจะได้หรือจะเสียอย่างไรก็ตามหนึ่งในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังนั้น ผู้ทำแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 34.37 ตอบว่าทำให้บุคคลดังกล่าวไม่ต้องลำบากติดต่อผู้ต้องขังด้วยตนเอง รองลงมา ร้อยละ 30.21 ทำให้บุคคลดังกล่าวได้รับการชำระหนี้จากหนี้ที่ผู้ต้องขังได้ก่อไว้ รองลงมา ร้อยละ 15.62 ทำให้ธุรกิจหรือกิจการใด ๆ ที่บุคคลดังกล่าวทำร่วมกับผู้ต้องขังสามารถดำเนินต่อไปได้ รองลงมา ร้อยละ 10.42 ทำให้บุคคลดังกล่าวสามารถชำระหนี้ให้กับผู้มีอำนาจรับชำระหนี้ และผลอื่น ๆ อีกร้อยละ 9.38 เช่น ไม่มีคนเป็นตัวแทนการจัดการ ไม่มีทรัพย์สิน สร้างความเดือนร้อนแก่ผู้มาเยี่ยม เป็นต้น

ตารางที่ 3.40

จำนวนและร้อยละของความสามารถที่จะเรียก

ค่าใช้จ่าย ค่าเสียหาย หรือค่าตอบแทนในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินจากผู้ต้องขัง

ความสามารถที่จะเรียกค่าใช้จ่าย ค่าเสียหาย หรือ ค่าตอบแทนในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินจากผู้ต้องขัง	จำนวน	ร้อยละ
เรียกได้ทั้งหมด	11	13.42
เรียกได้บางส่วน	32	39.02
เรียกไม่ได้เลย	39	47.56
รวม	82	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง

เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

โอกาสที่ผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินหรือบุคคลที่ผู้ต้องขังมอบหมายให้จัดการแทนจะสามารถเรียกเงินที่ตนได้ออกเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการดังกล่าวไปก่อน หรือค่าเสียหายต่าง ๆ ที่ได้รับจากการจัดการ หรือการเรียกค่าตอบแทนในการจัดการจากผู้ต้องขังนั้น ร้อยละ 47.56 ตอบว่าไม่สามารถเรียกเงินใด ๆ จากผู้ต้องขังได้เลย รองลงมา ร้อยละ 39.02 สามารถเรียกได้บางส่วน และ ร้อยละ 13.42 สามารถเรียกเงินต่าง ๆ จากผู้ต้องขังได้ทั้งหมด

ตารางที่ 3.41

จำนวนและร้อยละของปัญหาและผลกระทบจากการไม่มีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน
หรือมีแต่จัดการไปในทางที่อาจก่อให้เกิดความเสียหาย

ปัญหาและผลกระทบจากการไม่มีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทน หรือมีแต่จัดการไปในทางที่อาจก่อให้เกิดความเสียหาย	จำนวน	ร้อยละ
ทำให้ทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังได้รับความสูญเสียหรือเสียหาย	35	34.31
ทำให้กิจการหรือธุรกิจที่ผู้ต้องขังร่วมลงทุนกับบุคคลอื่นได้รับความเสียหาย	17	16.67
ทำให้เกิดความยุ่งยากลำบากเนื่องจากต้องมาติดต่อผู้ต้องขังด้วยตนเอง	28	27.45
ทำให้ต้องมีการฟ้องร้องเป็นคดีกัน	10	9.80
อื่น ๆ	12	11.77
รวม	102	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง
เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

ปัญหาและผลกระทบจากการไม่มีผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง หรือมี แต่ผู้จัดการได้ดำเนินการไปโดยไม่ระมัดระวัง ไม่สุจริต หรือไม่ยอมดำเนินการบางอย่างโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ๆ ได้ก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบต่อผู้ต้องขัง ต่อผู้ทำแบบสอบถาม และต่อผู้มีส่วนจะได้ หรือจะเสียอย่างไรบ้างนั้น ผู้ทำแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ส่วนใหญ่ร้อยละ 34.31 ทำให้ทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังได้รับความสูญเสียหรือเสียหาย รองลงมาร้อยละ 27.45 ทำให้เกิดความยุ่งยากลำบากในการที่ตน (ผู้ทำแบบสอบถาม) หรือบุคคลอื่น ๆ ต้องมาติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยตนเองเพื่อพูดคุยหรือตกลงในเรื่องต่าง ๆ เป็นคราว ๆ ไป รองลงมาร้อยละ 16.67 ทำให้กิจการหรือธุรกิจที่ผู้ต้องขังร่วมลงทุนกับบุคคลอื่นได้รับความเสียหาย รองลงมาร้อยละ 11.77 เป็นเรื่องอื่น ๆ เช่น ไม่มีทรัพย์สินที่ต้องติดตาม ไม่มีเรื่องให้ติดต่อ เป็นต้น และปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 9.80 ทำให้ต้องมีการฟ้องร้องเป็นคดีกัน อันเนื่องมาจากการที่ไม่มีบุคคลใดดำเนินการจัดการแทน หรือบุคคลดังกล่าวจัดการไปโดยไม่ระมัดระวัง ไม่สุจริต หรือไม่ยอมดำเนินการบางอย่างโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ๆ

ส่วนที่ 5 ทศนคติและความคิดเห็นเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอก
เรือนจำของผู้ต้องขัง

ส่วนสุดท้ายเป็นการสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขังเกี่ยวกับทศนคติและความคิดเห็นเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังว่าจะสามารถช่วยให้ชีวิตหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขังดีขึ้นหรือไม่แย่ลงไปกว่าเดิมได้หรือไม่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการจัดผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง การเปิดโอกาสให้ผู้ทำแบบสอบถามได้แสดงความประสงค์หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวได้อย่างอิสระ อันจะแสดงให้เห็นข้อมูลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.42

จำนวนและร้อยละของผู้ที่คิดว่าการมีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการ
ทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังจะสามารถช่วยให้ชีวิตหลังการพ้นโทษ
ของผู้ต้องขังไม่แย่ลงไปกว่าเดิมและช่วยลดจำนวนผู้กระทำความผิดซ้ำอีกได้ / ไม่ได้

คิดว่ากฎหมายดังกล่าว จะช่วยลดปัญหาได้ / ไม่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ได้	63	82.89
ไม่ได้	13	17.11
รวม	76	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง

เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากตารางที่ 3.42 มีผู้ที่คิดว่าการมีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังเพื่อช่วยในการป้องกันความสูญเสียหรือเสียหายที่อาจเกิดแก่ทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังนั้น จะสามารถช่วยให้ชีวิตหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขังดีขึ้นหรือไม่แย่ลงไปกว่าเดิม ซึ่งจะเป็นการช่วยลดจำนวนผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกมาไม่ให้นำกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกได้ มีอัตราร้อยละ 82.89 และมีผู้ที่คิดว่าการมีกฎหมายดังกล่าวไม่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาระบบการกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขังได้ ในอัตราร้อยละ 17.11 โดยเหตุผลที่ทั้งสองความเห็นให้ไว้ สามารถยกขึ้นเป็นตัวอย่างได้ดังนี้

กลุ่มของผู้ทำแบบสอบถามที่เห็นว่าการมีกฎหมายดังกล่าวจะช่วยให้ชีวิตหลังการ
 พันโทษของผู้ต้องขังดีขึ้นหรือไม่แย่งไปกว่าเดิม ซึ่งจะช่วยให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกมาแล้วไม่กลับไป
 กระทำความผิดซ้ำอีก เนื่องจาก

- ผู้ต้องขังมีทรัพย์สินไว้ใช้เมื่อพ้นโทษ
- ผู้ต้องขังออกมาและได้มีเงินทุนตั้งตัวใหม่ และมีอาชีพที่สุจริตต่อไป
- สังคมไม่ยอมรับภายหลังจากการพ้นโทษของผู้ต้องขัง แต่สำหรับทรัพย์สินของผู้ต้องขัง
 ได้รับความช่วยเหลือปกป้อง ก็นับว่าเป็นผลดีแก่ผู้ต้องขังได้มาก เพื่อเป็นทุนสำหรับหลังการพ้นโทษ
 ของผู้ต้องขัง

- เมื่อภาระหนี้สินลดลง โอกาสที่ผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกไป จะไปกระทำความผิดซ้ำย่อมจะ
 น้อยลง

- การดูแลทรัพย์สินโดยผ่านตัวแทนและมีตัวบทกฎหมายกำหนดกฎเกณฑ์ชัดเจนคงมี
 ผลดีกับตัวผู้ต้องขังเอง

- เพื่อที่ทรัพย์สินของผู้ต้องขังยังคงมีอยู่ เมื่อพ้นโทษออกมาจะได้ไม่เป็นภาระใคร
- หากตอนถูกกักขังแล้วทรัพย์สินหรือธุรกิจยังคงมีอยู่ จะทำให้เมื่อออกมา สามารถ
 เริ่มต้นใหม่ได้ง่ายขึ้น

- มีทรัพย์สินหรือทุนทรัพย์เพียงพอที่จะดำรงชีพภายหลังออกจากเรือนจำ
- ถ้ามีผู้จัดการทรัพย์สินหรือหนี้สินของผู้ต้องขัง ทำให้เมื่อผู้ต้องขังออกมาจะได้ไม่มี
 ปัญหาใด ๆ ในการดำเนินชีวิต

- พ้นโทษออกมาแล้ว มีเงินทุนที่จะสร้างอาชีพต่อไป
- ทรัพย์สินที่เป็นของผู้ต้องขังจะได้อยู่คงเดิม
- เพราะทรัพย์สินดังกล่าวจะยังเป็นของผู้ต้องขัง เมื่อพ้นโทษออกมาแล้วก็สามารถนำ
 ทรัพย์สินไปขาย นำเงินมาทุนประกอบอาชีพได้

- ไม่เกิดความเสียหายหลังจากออกมา
- ผู้ต้องขังมีสินทรัพย์ที่สามารถนำมาลงทุนให้เกิดประโยชน์แก่ตนได้อย่างเหมาะสม
- หากผู้ต้องขังพ้นโทษออกมา จะได้มีหลักในการดำเนินชีวิตต่อไป จะได้ไม่กลับไป
 กระทำความผิดอีก

สำหรับกลุ่มของผู้ทำแบบสอบถามที่เห็นว่ากฎหมายดังกล่าวไม่สามารถช่วยแก้ไขปัญหา
 เรื่องการกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขังได้ เนื่องจาก

- บางคนไม่ให้โอกาสคนที่เคยติดคุกมา ทำให้เขากลับไปทำผิดอย่างเดิม ๆ
- จิตใต้สำนึกของคนเราไม่เหมือนกันว่าแต่ละคนจะสามารถกลับตัวกลับใจได้หรือไม่

- ผู้ต้องขังแต่ละบุคคลฐานะไม่เหมือนกัน ไม่สามารถมั่นใจได้ว่าพันธโทษออกมาจะกระทำผิดซ้ำอีก

- จัดการภาระ ทรัพย์สิน หนี้สิน ได้ลำบากมาก ติดขัดหลายประการ
- ทำไปโดยไม่ทราบว่าเขาทำ
- เป็นการทดลองของนักศึกษา คงทำไม่ได้เพราะไม่รู้ว่าใครจะจ่ายให้เรา
- ดำรวจมันเอาไปหมดแล้ว เหลือไว้แต่หนี้ พันโทษออกมาก็มาใช้หนี้

ตารางที่ 3.43

จำนวนและร้อยละของผู้ที่เห็นด้วย / ไม่เห็นด้วย
กับการมีกฎหมายเรื่องการตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินแทนผู้ต้องขัง

เห็นด้วย / ไม่เห็นด้วยกับ การมีกฎหมายดังกล่าว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เห็นด้วย	64	85.33
ไม่เห็นด้วย	11	14.67
รวม	75	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง
เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

ผู้ทำแบบสอบถามที่เห็นด้วยว่าควรมีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ในการตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำแทนผู้ต้องขัง วิธีการจัดการ อำนาจหน้าที่ ค่าตอบแทน ความรับผิดชอบของผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินให้ชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์แก่ตัวผู้ต้องขัง บุคคลผู้มีส่วนจะได้หรือจะเสียอย่างใดอย่างหนึ่ง และผู้จัดการแทนผู้ต้องขังนั่นเอง มีร้อยละ 85.33 และมีผู้ไม่เห็นด้วยกับการมีกฎหมายดังกล่าว ร้อยละ 14.67 โดยทั้งสองกลุ่มความคิดเห็นได้ให้เหตุผลซึ่งผู้เขียนจะขออนุญาตยกบางข้อความขึ้นเป็นตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

กลุ่มของผู้ทำแบบสอบถามที่เห็นด้วยกับการมีกฎหมายดังกล่าว เนื่องจาก

1) เพื่อประโยชน์ต่อผู้ต้องขังเอง เช่น จะทำให้ผู้ต้องขังรู้ถึงที่มาที่ไปของทรัพย์สินหรือหนี้สินของตนเอง / เพื่อรักษาประโยชน์ของผู้ต้องขังได้อย่างเต็มที่ / สามารถกำหนดแนวทางปฏิบัติได้ถูกต้อง ไม่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้ต้องขัง / เพราะผู้ต้องขังจัดการเองไม่ได้ / เพื่อประโยชน์แก่ผู้ต้องขัง / เขาออกมาจะได้ใช้ชีวิตเหมือนคนทั่วไป ไม่ต้องดิ้นรนหาทรัพย์สินอีก / จะได้มีทุนประกอบอาชีพ / ผู้ต้องขังสามารถตรวจสอบว่าทรัพย์สินที่มีอยู่นั้นครบหรือหายไปไหนหรือเปล่า /

ทรัพย์สินที่มีอยู่จะได้ไม่สูญเปล่า แล้วนำมาใช้ประโยชน์ยามจำเป็นได้ / เป็นทางออกที่ดี เพราะเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังทุกคน / จะต้องมีหลักฐานในการดำเนินการ กรณีที่ญาติผู้ต้องขังไม่มีความรู้เกี่ยวกับด้านนี้ / ควรจะต้องมีผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังซึ่งจะทำให้ผู้ต้องขังไม่ต้องกังวลอีกต่อไป / ญาติบางคนไม่ทราบวิธีการหรือกระบวนการตัดการทรัพย์สิน ทำให้เสียเวลาหรือทรัพย์สินไปฟรี ๆ ได้

2) เพื่อประโยชน์ต่อญาติหรือผู้จัดการทรัพย์สิน เช่น เพื่อแบ่งเบาภาระให้กับญาติผู้ต้องขังที่ไม่รู้อะไรเลย / บุคคลอื่นจะได้ไม่ลำบากในการเข้าพบผู้ต้องขังด้วยตนเอง / ก่อให้เกิดความยุ่งยากวุ่นวายแก่ผู้ที่ได้รับมอบหมาย ควรจะมีค่าตอบแทนให้แก่ผู้จัดการดูแล

3) เหตุผลอื่น ๆ เช่น คนติดคุกต้องโทษ ไม่มีสิทธิจะทำอะไรได้ จึงต้องหากคนที่เชื่อมั่นไว้ใจทำแทน / มีความยุติธรรม / จะได้จัดการง่ายขึ้น / ล่าช้าในการติดต่อรับเอกสาร / สะดวกรวดเร็วขึ้น/ผู้ต้องขังและญาติจะได้ไม่มีปัญหากันภายหลัง ซึ่งเห็นด้วยอย่างมาก

สำหรับกลุ่มของผู้ทำแบบสอบถามที่ไม่เห็นด้วยกับการมีกฎหมายดังกล่าว เนื่องจากทางตัวของผู้ต้องขังนั้นสามารถติดต่อกับญาติด้วยการมาเยี่ยมและปรึกษากันอยู่แล้ว / ต้องขึ้นอยู่กับความยินยอมพร้อมใจของผู้ต้องขังด้วย / ไม่มีทรัพย์สินอะไรให้จัดการ / จะมาแตกเงินอีกทอดหนึ่ง ไม่ได้มีเงินมากมายอะไร / ยุ่งยาก / ในปัจจุบันการดูแลส่วนนี้ก็ทำผ่านตัวแทนหรือทนายความอยู่ และน่าจะมีความซับซ้อนในการบังคับใช้กฎหมาย

นอกจากนี้ ส่วนสุดท้ายของแบบสอบถามเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มาเยี่ยมหรือติดต่อผู้ต้องขัง ณ เรือนจำได้แสดงความประสงค์หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังอย่างอิสระ ซึ่งผู้เขียนจะขอยกบางความคิดเห็นขึ้นมาเป็นตัวอย่างดังต่อไปนี้

- การมีหนี้สินและภาระต้องชดใช้จะทำให้ผู้ต้องขังหันกลับไปทำผิดได้อีกต่อไป และต้องมาเรือนจำอีกเช่นเคย

- ทำการจัดการทรัพย์สินแทนผู้ต้องขัง ก่อนอื่นก็ต้องได้รับความเห็นชอบของผู้ต้องขังก่อน ทำให้การติดต่อสื่อสารลำบากเพราะมีการจำกัดเรื่องการใช้โทรศัพท์

- ควรจะมีผู้จัดการดูแลทรัพย์สินต่าง ๆ แทนผู้ต้องขัง โดยอาจจะให้ค่าตอบแทนหรืออาจจะไม่ต้องเสียค่าตอบแทนในกรณีญาติเป็นผู้จัดการ

- เห็นด้วยที่จะมีผู้จัดการทรัพย์สินแทนผู้ต้องขังที่กำหนดให้มีขึ้นตามกฎหมาย

- อยากให้คำนึงถึงเวลาที่ผู้ต้องขังพ้นโทษออกมาว่า เขาจะใช้ชีวิตอย่างไรหากไม่มีเงินหรือเงินหมดไปเนื่องด้วยการดูแลตอนอยู่ในเรือนจำ แต่พอพ้นโทษออกมาก็ต้องเริ่มต้นหาเงินใหม่ มันคงเป็นเรื่องลำบากหากผู้ต้องขังมีอายุมากแล้ว

- ผู้ต้องขังมีความประสงค์จะกระทำการใดเกี่ยวกับทรัพย์สินควรได้กระทำ
- อยากให้มีบุคลากรทำงานเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ไม่มีความรู้เลย
- การกำหนดการดูแลทรัพย์สินควรพิจารณาเป็นราย ๆ ไป ซึ่งมีความแตกต่างของ

รายละเอียด

- อยากให้อ่านความคิดเห็นแก่ผู้ต้องขังด้วย
- อยากให้มีเวลาเยี่ยมเพิ่มขึ้น มันน้อยไป
- แยกบุคคลช่วยเหลือให้เหมาะสมกับทรัพย์สินของผู้ต้องขัง เช่น สังกาธิมทรัพย์สินหรืออสังกาธิมทรัพย์สินให้ชัดเจน และมีกฎหมายสามารถตรวจสอบการทำงานของผู้อยู่ช่วยเหลือหรือลดโทษได้

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์/เรือนจำ

เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

หมวด ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ถูกสัมภาษณ์

๑. เพศ ชาย หญิง

๒. อายุปี

๓. สำเร็จการศึกษาจากคณะ/สาขา

๔. สถานที่ทำงาน.....หน่วยงาน.....

ตำแหน่ง.....ระยะเวลา (ในการทำงาน) รวม.....ปี

หมวด ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง

๕. ท่านทราบหรือไม่ว่า พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ หมวด ๙ เรื่องทรัพย์สินของผู้ต้องขัง กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา ๕๘ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ ส่วนที่ ๘ เรื่องทรัพย์สินของผู้ต้องขัง และระเบียบอื่น ๆ เช่น ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับ จ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้กำหนดวิธีการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน (อันมิได้เกี่ยวข้องกับความผิดที่ได้กระทำ) ของผู้ต้องขังไว้อย่างไร ใช้กับทรัพย์สินประเภทใด และแนวทางตามการปฏิบัติมีอยู่อย่างไร โปรดอธิบาย (ตามที่ท่านทราบ)

 ทราบ คือ.....

.....

.....

.....

.....

 ไม่ทราบ เนื่องจาก.....

๖. หากทรัพย์สินและหนี้สินที่มีติดกอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายดังกล่าว ท่านทราบหรือไม่ว่ามีกฎหมายฉบับใดที่สามารถนำมาใช้เพื่อดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังได้ โดยเฉพาะทรัพย์สินและหนี้สินที่อยู่ภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง

 ทราบ คือ.....

.....

ไม่ทราบ

๗. ในกรณีที่ต้องมีการดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง เช่น มีบุคคลภายนอกมาติดต่อเพื่อขอเจรจา ขอให้ผู้ต้องขังให้ความยินยอมหรือมอบอำนาจทั้งหมดหรือบางส่วนให้กับตน ขอให้ผู้ต้องขังลงลายมือชื่อในเอกสาร ฯ เช่นนี้แล้ว ตามแนวทางในการปฏิบัติ มีอยู่อย่างไร ผู้ต้องขังและบุคคลภายนอกมีสิทธิหรือมีข้อจำกัดอยู่อย่างไร โปรดอธิบาย (ตามที่ท่านทราบ)

.....

.....

.....

.....

.....

หมวด ๓ ทศนคติและความคิดเห็นเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง

๘. เนื่องจากในปัจจุบันไม่มีกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังไว้เป็นการเฉพาะอย่างชัดเจนนั้น

๘.๑ ท่านคิดว่า การที่ไม่มีหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อผู้ต้องขังและบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง มากน้อยเพียงใด

☐ มากที่สุด	☐ มาก	☐ ปานกลาง
☐ น้อย	☐ ไม่มีปัญหาและอุปสรรคแต่อย่างใด	

๘.๒ ท่านคิดว่า ปัญหาและอุปสรรคจากการไม่มีหลักเกณฑ์ดังกล่าวที่อาจเกิดแก่ผู้ต้องขังและบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังมีอยู่อย่างไร (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

ปัญหาและอุปสรรคเรื่องสิทธิ วิธีการและขั้นตอนในการติดต่อไปยังบุคคลภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง หรือการติดต่อมายังผู้ต้องขังของบุคคลภายนอก

ผู้ต้องขังมีอาจติดตามหรือทราบถึงความเคลื่อนไหวในทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำได้ รวมถึงผลของการไม่มีบุคคลใดจัดการดูแล หรือมี แต่บุคคลดังกล่าวจัดการดูแลไปในทางที่อาจเสื่อมเสียหรือเสียหาย เช่น ไม่มีความรอบคอบในการจัดการ จัดการไปโดยไม่สุจริต เป็นต้น **จนกว่าจะมีบุคคลภายนอกมาแจ้งให้ทราบ**

ไม่อาจควบคุมการดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังสำหรับบุคคลที่ผู้ต้องขังได้มอบหมายให้ดำเนินการแทนได้

อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๘.๓ ท่านคิดว่า ผู้ต้องขังและบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง จะได้รับผลกระทบหรือความเสียหายจากการที่ไม่มีหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าว มากน้อยเพียงใด

☐ มากที่สุด	☐ มาก	☐ ปานกลาง
------------------------------------	------------------------------	----------------------------------

น้อย ไม่ได้รับผลกระทบหรือความเสียหายอย่าง

ใด ๆ

๘.๔ ท่านคิดว่า ผลกระทบหรือความเสียหายจากการที่ไม่มีหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าว ที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้ต้องขังและบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง มีอยู่อย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- อาจเกิดความสูญเสียหรือเสียหายในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง รวมถึงธุรกิจหรือกิจการที่ผู้ต้องขังร่วมลงทุนกับบุคคลอื่น
- ทำให้ผู้ที่มีความประสงค์จะดำเนินการใด ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง จำต้องเดินทางมาพบหรือติดต่อกับผู้ต้องขังเป็นคราว ๆ ไป
- ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในกรณีที่ต้องการติดต่อหรือปรึกษาผู้ต้องขัง เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ที่พัก ๆ ของบุคคลที่ผู้ต้องขังมอบหมายให้จัดการหรือดำเนินการแทน และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ
- มีความยากลำบากในการติดต่อ การเดินทาง ๆ ของบุคคลที่ผู้ต้องขังมอบหมายให้จัดการหรือดำเนินการแทน และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ
- อาจทำให้มีคดีความเกิดขึ้นเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือหนี้สินของผู้ต้องขัง (ไม่ว่าในฐานะโจทก์หรือจำเลย)
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๘. จากการศึกษาที่กำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังนั้น ท่านเห็นด้วยหรือไม่ ที่ควรจัดให้มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวให้ชัดเจน

- เห็นด้วย เนื่องจาก (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)
- เป็นมาตรการที่ช่วยให้ผู้ต้องขังลดความกังวล ความตึงเครียดต่าง ๆ อันเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินของตน ในระหว่างที่ต้องอยู่ในเรือนจำ
- เป็นมาตรการที่ช่วยรักษาทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังไม่ให้เกิดความเสียหาย ซึ่งอาจทำให้ชีวิตหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขังดีขึ้น หรืออย่างน้อยที่สุดก็ไม่แย่ลงไปกว่าเดิม
- ทำให้ผู้ต้องขังไม่รู้สึกรว่าตนต้องถูกลงโทษซ้ำซ้อน ทั้งการถูกลงโทษจำคุกทางอาญาและถูกลงโทษทางแพ่งคือความเสียหายที่อาจเกิดแก่ทรัพย์สินและหนี้สินของตน ทั้งที่การลงโทษทางอาญามีได้เกี่ยวกับทางแพ่งแต่อย่างใด อันเป็นการลดทัศนคติและความรู้สึกที่ไม่ดีของผู้ต้องขัง

- เป็นมาตรการที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนทฤษฎีการลงโทษทางอาญาในปัจจุบันของประเทศไทย (การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด) อันมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อไม่ให้บุคคลดังกล่าวกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก
- เป็นการช่วยผู้มีอำนาจจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง ให้มีแนวทางในการดำเนินการจัดการ ไม่รู้สึกรว่าการจัดการนั้นต้องเป็นภาระหน้าที่ของตนมากเกินไป
- เป็นการช่วยบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง ด้วยการติดต่อกับผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังโดยตรง แทนการติดต่อกับผู้ต้องขัง อันอาจช่วยลดปัญหาและอุปสรรค รวมถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....
- ไม่เห็นด้วย** เนื่องจาก (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)
- การที่ผู้ต้องขังถูกจำคุกก็เนื่องมาจากเขากระทำความผิด การอำนวยการสิทธิดังกล่าวให้ผู้ต้องขัง จะทำให้ผู้ต้องขังไม่รู้สึกว่าเป็นผู้ถูกลงโทษ จึงไม่เห็นว่าการที่ผู้ต้องขังควรจะได้รับสิทธิดังกล่าวแต่อย่างใด
- การให้สิทธิดังกล่าวแก่ผู้ต้องขัง จะเป็นการเพิ่มภาระหน้าที่ให้กับเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์และเรือนจำมากเกินไป
- อาจต้องใช้งบประมาณในการจัดการเรื่องดังกล่าวเพิ่มขึ้นอีกจำนวนมาก
- ผู้ต้องขังในปัจจุบันมีจำนวนมากและเพิ่มสูงขึ้นในทุกปี การจัดสิทธิดังกล่าวให้แก่ผู้ต้องขัง จะก่อให้เกิดความวุ่นวายและความยุ่งยากมากเกินไป
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๑๐. หากมีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง ท่านคิดว่ากระบวนการเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว เช่น การแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน และข้อตกลงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรดำเนินการในช่วง/ขั้นใด

ในชั้นศาลซึ่งจะมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลย เนื่องจาก

.....

ในระหว่างที่ผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำ เนื่องจาก.....

.....

ในช่วง/ขั้นใดก็ได้ เนื่องจาก.....

.....

๑๑. ท่านมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน
ภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังอย่างไรบ้าง โปรดอธิบาย

.....
.....
.....
.....
.....

ขอขอบคุณ/ผู้จัดทำ

ภาคผนวก ซ

ผลการศึกษาจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ
เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ถูกสัมภาษณ์

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ถูกสัมภาษณ์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ นั้น ได้แก่ เพศ อายุ คณะที่สำเร็จการศึกษา สถานที่ทำงาน หน่วยงาน ตำแหน่ง และระยะเวลาในการทำงาน ซึ่งข้อมูลจากแบบสอบถามดังกล่าวสามารถแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 4.1

จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ : จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	33	66
หญิง	17	34
รวม	50	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ
เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากตารางที่ 4.1 เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ จำนวนทั้งหมด 50 คน แบ่งเป็น เพศชายร้อยละ 66 อีกส่วนหนึ่งเป็นเพศหญิงร้อยละ 34

ตารางที่ 4.2

จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ : จำแนกตามอายุ

อายุ (ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
21 – 30	6	12
31 – 40	17	34
41 – 50	14	28
51 – 60	11	22
60 ขึ้นไป	0	0
ไม่ระบุ	2	4
รวม	50	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ
เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากตารางที่ 4.2 เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำส่วนใหญ่ ร้อยละ 34 มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี รองลงมาร้อยละ 28 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี รองลงมาร้อยละ 22 มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี รองลงมาร้อยละ 12 มีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี ไม่มีผู้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปและมีผู้ที่ไม่ได้ระบุอายุอีกร้อยละ 4

ตารางที่ 4.3

จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ : จำแนกตามคณะที่สำเร็จการศึกษา

คณะที่สำเร็จการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ศิลปศาสตร์	4	8
รัฐศาสตร์	16	32
นิติศาสตร์	5	10
สังคมศาสตร์	3	6
บริหารธุรกิจ / การตลาด / การบัญชี	8	16
อื่น ๆ	8	16
ไม่ระบุ	6	12
รวม	50	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ
เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ จำนวน 50 คน ที่ทำแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากคณะรัฐศาสตร์ ร้อยละ 32 รองลงมาสำเร็จการศึกษาจากคณะบริหารธุรกิจ / การตลาด / การบัญชี ร้อยละ 16 และคณะอื่น ๆ อีกร้อยละ 16 เท่ากัน เช่น คณะเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะโบราณคดี เป็นต้น รองลงมาเป็นผู้ที่ไม่ระบุข้อมูล ร้อยละ 12 รองลงมาเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากคณะนิติศาสตร์ ร้อยละ 10 รองลงมาสำเร็จการศึกษาจากคณะศิลปศาสตร์ ร้อยละ 8 และจำนวนน้อยที่สุดเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากคณะสังคมศาสตร์ ร้อยละ 6 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4

จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ : จำแนกตามสถานที่ทำงาน

สถานที่ทำงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กรมราชทัณฑ์	6	12
เรือนจำกลางคลองเปรม	24	48
ทัณฑสถานหญิงกลาง	16	32
เรือนจำจังหวัดนนทบุรี	1	2
ไม่ระบุ	3	6
รวม	50	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ

เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากตารางที่ 4.4 แสดงให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ จำนวน 50 คน ที่ทำแบบสอบถามส่วนใหญ่ทำงานอยู่ที่เรือนจำกลางคลองเปรม ร้อยละ 48 รองลงมาเป็นผู้ที่ทำงานอยู่ที่ทัณฑสถานหญิงกลาง ร้อยละ 32 รองลงมาทำงานอยู่ที่กรมราชทัณฑ์ ร้อยละ 12 รองลงมามีผู้ที่ไม่ระบุสถานที่ทำงาน ร้อยละ 6 และจำนวนน้อยที่สุดเป็นผู้ที่ทำงานอยู่ที่เรือนจำจังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 2 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5

จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ : จำแนกตามหน่วยงานที่สังกัด

หน่วยงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สำนักทัณฑวิทยา	1	2
สำนักทัณฑปฏิบัติ	2	4
กองนิติการ	2	4
ส่วนควบคุมผู้ต้องขัง	10	20
ส่วนสวัสดิการผู้ต้องขัง (งานสุทกรรม)	3	6
ส่วนสวัสดิการผู้ต้องขัง (งานเย็บมญาติ)	1	2
ฝ่ายปกครองผู้ต้องขัง	2	4
ไม่ระบุ	29	58
รวม	50	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ
เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากตารางที่ 4.5 เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ จำนวน 50 คน ที่ทำแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ไม่ระบุหน่วยงานที่สังกัด ร้อยละ 58 รองลงมาปฏิบัติงานอยู่ส่วนควบคุมผู้ต้องขัง ร้อยละ 20 รองลงมาอยู่ส่วนสวัสดิการผู้ต้องขัง (งานสุทกรรม) ร้อยละ 6 รองลงมา มีจำนวนเท่ากันอยู่ที่ร้อยละ 4 ได้แก่ สำนักทัณฑปฏิบัติ กองนิติการ และฝ่ายปกครองผู้ต้องขัง และจำนวนน้อยที่สุดเท่ากันอยู่ที่ร้อยละ 2 ได้แก่ สำนักทัณฑวิทยา และส่วนสวัสดิการผู้ต้องขัง (งานเย็บมญาติ)

ตารางที่ 4.6

จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ : จำแนกตามตำแหน่งงาน

หน่วยงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เจ้าพนักงานราชทัณฑ์	23	46
นักทัณฑวิทยา	11	22
นิติกร	2	4
นักสังคมสงเคราะห์	1	2
เจ้าหน้าที่ห้องเยี่ยม	1	2
นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ	5	10
อื่น ๆ	3	6
ไม่ระบุ	4	8
รวม	50	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ
เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากตารางที่ 4.6 เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ที่ทำแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ ร้อยละ 46 รองลงมาเป็นนักทัณฑวิทยา ร้อยละ 22 รองลงมาเป็นนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ ร้อยละ 10 รองลงมาไม่ระบุตำแหน่งงาน ร้อยละ 8 รองลงมาเป็นผู้ปฏิบัติงานตำแหน่งอื่น ๆ ร้อยละ 6 เช่น หัวหน้าฝ่ายควบคุมกลาง นักจัดการงานทั่วไป เป็นต้น รองลงมาเป็นนิติกร ร้อยละ 4 และจำนวนน้อยที่สุดเท่ากันอยู่ที่ร้อยละ 2 ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ และ เจ้าหน้าที่ห้องเยี่ยม

ตารางที่ 4.7

จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ : จำแนกตามระยะเวลาในการทำงาน

ระยะเวลา ในการทำงาน (ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
0 - 5	7	14
6 - 10	10	20
11 - 15	6	12
16 - 20	12	24
20 ปีขึ้นไป	6	12
ทดลองงาน	1	2
ไม่ระบุ	8	16
รวม	50	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ
เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากตารางที่ 4.7 เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ที่ทำแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการทำงานมาแล้ว 16 - 20 ปี ในอัตราร้อยละ 24 รองลงมาทำงานมาเป็นระยะเวลา 6 - 10 ปี ร้อยละ 20 รองลงมาไม่ระบุระยะเวลาในการทำงาน ร้อยละ 16 รองลงมาทำงานมาเป็นระยะเวลา 0 - 5 ปี ร้อยละ 14 รองลงมาเป็นระยะเวลา 11 - 15 ปี และ 20 ปีขึ้นไป เท่ากันที่ร้อยละ 12 และน้อยที่สุดเป็นผู้ทดลองงาน ร้อยละ 2 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง

แบบสอบถามส่วนนี้เป็นการสอบถามถึงมาตรการตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง ทั้งที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายในและภายนอกเรือนจำ ว่ามีกฎหมายใดรองรับไว้หรือไม่ อย่างไร รวมถึงแนวทางในการปฏิบัติเรื่องดังกล่าวด้วยว่ามีอยู่อย่างไร ผู้ต้องขังและบุคคลภายนอกซึ่งมีส่วนได้เสียอย่างใดอย่างหนึ่งในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังนั้นมีสิทธิที่จะทำการอย่างใดได้บ้างเพื่อจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำ โดยจะแสดงข้อมูลให้เห็นเป็นตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.8

จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ที่ทราบ / ไม่ทราบว่าพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ฯ และกฎหมายลำดับรองอื่น ๆ ได้กำหนดวิธีการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังไว้อย่างไร ใช้อำนาจทรัพย์สินประเภทใด และแนวทางการปฏิบัติมีอยู่อย่างไร

ทราบ / ไม่ทราบว่ากฎหมายดังกล่าวได้กำหนดไว้ อย่างไร และแนวทางในการปฏิบัติมีอยู่อย่างไร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทราบ	26	52
ไม่ทราบ	20	40
ไม่ระบุ	4	8
รวม	50	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ
เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากตารางที่ 4.8 เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ที่ทำแบบสอบถามส่วนใหญ่ ทราบว่าพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 หมวด 9 เรื่องทรัพย์สินของผู้ต้องขัง กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ส่วนที่ 8 เรื่องทรัพย์สินของผู้ต้องขัง และระเบียบอื่น ๆ เช่น ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับ จ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. 2553 ได้กำหนดวิธีการในการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สิน (อันมิได้เกี่ยวข้องกับความผิดที่ได้กระทำ) ของผู้ต้องขังไว้อย่างไร ใช้อำนาจทรัพย์สินประเภทใด และแนวทางการปฏิบัติมีอยู่อย่างไร ในอัตราร้อยละ 52 โดยผู้เขียนจะขอยกข้อความที่เจ้าหน้าที่เขียนบรรยายมาเป็นตัวอย่าง ดังนี้

- ถ้าเป็นเงินให้เจ้าพนักงานเรือนจำเก็บรักษาไว้ให้ตามระเบียบข้อบังคับและให้ที่ซึ่งทางการกำหนดไว้ ถ้าเป็นสิ่งของที่เก็บรักษาไว้ในเรือนจำไม่ได้ ให้เจ้าพนักงานจัดให้ผู้ต้องขังจัดการจำหน่ายหรือมอบหมายให้แก่ผู้อื่นนอกเรือนจำ หากจัดการไม่ได้ให้ขายทอดตลาดเสีย เงินที่ขายได้นั้นให้เก็บไว้ให้แก่ผู้ต้องขังตามระเบียบ พ.ร.บ.ราชทัณฑ์

- บรรดาสิ่งของที่มีโทษเป็นสิ่งของต้องห้ามและสิ่งของที่ทางเรือนจำไม่อนุญาต ให้ผู้ต้องขังจัดการมอบไว้กับญาติมิตรหรือบุคคลอื่นนอกเรือนจำ หรือจำหน่ายเสีย หากไม่อาจกระทำดังกล่าวได้ หรือถ้าเป็นเงินสดให้เจ้าพนักงานเรือนจำเก็บรักษาไว้ให้ในฐานะรับฝากตามระเบียบข้อบังคับ และในที่ซึ่งทางเรือนจำกำหนด

- ทรัพย์สินของผู้ต้องขังให้เจ้าหน้าที่ตรวจค้นและยึดไว้โดยลงทะเบียนไว้เป็นหลักฐาน ก่อนที่จะนำตัวผู้ต้องขังเข้าเรือนจำ อนุญาตให้เฉพาะสิ่งของที่จำเป็นในการดำรงชีพ ส่วนทรัพย์สินอื่นให้ผู้ต้องขังติดต่อกับญาติ ให้ญาติเป็นผู้มารับคืนกลับไป

- สิ่งของต้องห้ามที่ติดมากับผู้ต้องขังไม่สามารถเก็บรักษาไว้ในเรือนจำได้ ให้ฝากไว้กับญาติหรือบุคคลอื่นที่อยู่ภายนอก หรือจำหน่ายเสีย หรือถ้าไม่สามารถทำได้ ให้เก็บรักษาไว้ให้โดยการฝากไว้ตามระเบียบข้อบังคับของทัณฑสถานจนกว่าจะพ้นโทษ

- เมื่อผู้ต้องขังเจ้าใหม่ ให้รับทรัพย์สินและลงไว้ในสมุดรับของผู้ต้องขัง พร้อมกับให้ผู้ต้องขังเซ็นถูกต้อง หากผู้ต้องขังต้องการนำทรัพย์สินดังกล่าวคืนญาติก็สามารถติดต่อบอกญาติให้มารับได้ โดยให้ญาติเซ็นรับของด้วย

- พ้นโทษ 3 เดือน – หลบหนี 1 ปี ไม่มารับคืน ถ้าเป็นสิ่งของต้องห้ามให้รับเป็นของแผ่นดิน สิ่งของโสโครกให้ทำลาย

- ทรัพย์สินที่ผู้ต้องขังนำติดตัวมาจะเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี มีการออกใบรับฝากไว้เป็นหลักฐานอ้างอิง เมื่อพ้นโทษจะนำไปดังกล่าวมารับคืน

- ต้องดำเนินการจัดทำบัญชีทรัพย์สินรับไว้ และส่งมอบให้เมื่อพ้นโทษ

- ผู้ต้องขังมีบัญชีเงินฝากในเรือนจำได้ และสามารถเบิกใช้จ่ายในเรือนจำตามที่กำหนด ทรัพย์สินผู้ต้องขังที่ติดตัวมาจะมีการเก็บรักษาไว้ที่เรือนจำ และมีเอกสารควบคุมไว้สำหรับเรือนจำ 1 ชุด ผู้ต้องขัง 1 ชุด และคืนให้ในวันพ้นโทษ

- หากผู้ต้องขังนำติดตัวมาให้จัดเก็บรักษาไว้ตามระเบียบของทางราชการ หรือนำส่งคืนญาติ หรือจำหน่าย ตามแต่กรณีของสิ่งของ

- ทรัพย์สินซึ่งผู้ต้องขังนำเข้ามาหรือเก็บรักษาไว้ในเรือนจำ ถ้าเป็นสิ่งของต้องห้ามให้รับเป็นของแผ่นดิน ถ้าเป็นสิ่งมีสภาพเป็นของสละเสียได้หรือเป็นของอันตราย โสโครก ให้เจ้าพนักงาน

เรือนจำทำลายเสีย ถ้าเป็นสิ่งของที่มีขนาด น้ำหนัก หรือสภาพไม่สามารถจะรับฝากไว้แก่บุคคลภายนอกได้นั้นอาจทำลายหรือขายทอดตลาด เงินที่ขายได้ให้เก็บไว้ให้ผู้ต้องขัง

แต่ยังมีเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ อีกร้อยละ 40 ที่ไม่ทราบว่าพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 และกฎหมายลำดับรองอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้กำหนดวิธีการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังไว้อย่างไร ใช้กับทรัพย์สินประเภทใด และแนวทางในการปฏิบัติมีอยู่อย่างไร โดยเจ้าหน้าที่ได้ให้เหตุผลไว้ว่า

- ขาดความรู้ด้านระเบียบโดยตรง
- ไม่ได้ปฏิบัติงานด้านนี้
- เรื่องหนี้สินไม่ทราบ
- ยังไม่เห็นระเบียบที่ออกมา

และเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ร้อยละ 8 ไม่ได้ระบุไว้ว่าทราบหรือไม่ทราบถึงวิธีการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง และแนวทางในการปฏิบัติ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 และกฎหมายลำดับรองอื่น ๆ ที่มีอยู่

ตารางที่ 4.9

จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ที่ทราบ / ไม่ทราบว่าทรัพย์สินและหนี้สินที่ไม่ได้ตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ฯ มีกฎหมายฉบับใดที่สามารถนำมาใช้จัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังได้ โดยเฉพาะที่มีอยู่ภายนอกเรือนจำ

ทราบ / ไม่ทราบว่า มีกฎหมายฉบับใดที่สามารถนำมาใช้บังคับกับทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทราบ	7	14
ไม่ทราบ	42	84
ไม่ระบุ	1	2
รวม	50	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ

เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากตารางที่ 4.9 เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ที่ทำแบบสอบถามส่วนใหญ่ ไม่ทราบว่า หากทรัพย์สินและหนี้สินที่มีได้ตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 และกฎหมายลำดับรองอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ยังมีกฎหมายฉบับใดที่สามารถนำมาใช้เพื่อ

ดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังได้ โดยเฉพาะทรัพย์สินและหนี้สินที่อยู่ภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง ในอัตราร้อยละ 84 ซึ่งมีผู้ให้เหตุผลไว้ว่า

- ยังมีได้ศึกษามาเนื่องจากไม่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับทรัพย์สินและหนี้สินที่อยู่ภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง

- หนี้สินภายนอกไม่ทราบ ไม่เกี่ยวกับเรือนจำ

แต่ยังมีเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ อีกร้อยละ 14 ที่ทราบว่ามิใช่กฎหมายฉบับใดที่สามารถนำมาใช้บังคับกับทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำได้ โดยผู้เขียนจะขอยกข้อความที่เจ้าหน้าที่ยกขึ้นมา เป็นตัวอย่างดังนี้

- เป็นหน้าที่ของผู้ต้องขังเองต้องจัดการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

- ทางทัณฑสถานไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องทรัพย์สินภายนอก แต่หากผู้ต้องขังเขียนใบคำร้องมอบอำนาจให้กับญาติเป็นผู้ดำเนินการจึงดำเนินการได้

- ใช้กฎหมายแพ่งและอาญาโดยทั่วไปเหมือนกับบุคคลภายนอก

- ป.พ.พ., พ.ร.บ.ล้มละลาย, พ.ร.บ.ที่มีโทษทางอาญาในการยึดทรัพย์สิน, พ.ร.บ.ฟอกเงิน ฯลฯ

- ข้อบังคับกรมฯ ตามข้อ 5 และประมวลกฎหมายแพ่งฯ

- ใช้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์

และเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ร้อยละ 2 ไม่ได้ระบุไว้ว่าทราบหรือไม่ทราบว่ามิใช่กฎหมายฉบับใดที่สามารถนำมาใช้เพื่อดำเนินการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังได้ โดยเฉพาะทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำ

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังถามในลักษณะปลายเปิดต่อไปว่า ในกรณีที่ต้องมีการดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง เช่น มีบุคคลภายนอกมาติดต่อเพื่อขอเจรจาขอให้ผู้ต้องขังให้ความยินยอมหรือมอบอำนาจทั้งหมดหรือบางส่วนให้กับตน ขอให้ผู้ต้องขังลงลายมือชื่อในเอกสาร ฯ เช่นนี้แล้ว ตามแนวทางในการปฏิบัติมีอยู่อย่างไร ผู้ต้องขังและบุคคลภายนอกมีสิทธิหรือข้อจำกัดอยู่อย่างไร โปรดอธิบายตามที่ทราบ

เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ส่วนใหญ่ร้อยละ 60 ได้อธิบายเรื่องดังกล่าวไว้ในแนวทางที่คล้ายคลึงกันว่า ในทางปฏิบัตินั้น ผู้ต้องขังและบุคคลภายนอกยังคงมีสิทธิที่จะจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังได้อยู่ เพียงแต่ญาติหรือบุคคลภายนอกจะต้องมาติดต่อกับผู้ต้องขังที่เรือนจำ และให้ผู้ต้องขังลงลายมือชื่อในเอกสารมอบอำนาจให้กับญาติหรือบุคคลภายนอกไปดำเนินการจัดการแทน โดยมีเจ้าหน้าที่ลงลายมือชื่อรับรองไว้ด้วยว่า ลายมือชื่อใน

การมอบอำนาจดังกล่าวเป็นลายมือชื่อของผู้ต้องขังจริง ซึ่งผู้เขียนจะยกข้อความที่เจ้าหน้าที่เขียนบรรยายมาเป็นตัวอย่าง ดังนี้

- มีสิทธิ แต่บุคคลดังกล่าวต้องทำหนังสือขออนุญาตผู้มีอำนาจเพื่ออนุญาตให้สามารถเจรจากับผู้ต้องขัง ฝ่ายผู้ต้องขังก็สามารถให้ความยินยอมหรือมอบอำนาจทั้งหมดหรือบางส่วนให้กับบุคคลดังกล่าว และสามารถลงลายมือชื่อในเอกสารได้ตามระเบียบข้อบังคับ

- ผู้ต้องขังสามารถลงลายมือชื่อในการมอบอำนาจเป็นเรื่อง ๆ ไป หัวหน้าเจ้าหน้าที่และเจ้าหน้าที่ลงนามรับรองเป็นเรื่อง ๆ ไป

- ให้บุคคลภายนอกเขียนคำร้องขอจากห้องเยี่ยมญาติภายนอก แล้วส่งฝ่ายปกครองฯ เพื่ออนุญาตดำเนินการต่อไป

- มีการเขียนคำร้องเพื่อขอให้ผู้ต้องขังลงลายมือชื่อ ต้องกรอกรายละเอียดในรายการทรัพย์สิน บอกผู้ต้องขังว่าจะนำไปใช้หรือจะนำทรัพย์สินที่มีอยู่ไปให้ใคร ทำอะไร ต้องกรอกรครบถ้วน และมีเจ้าหน้าที่รับรอง โดยไม่มีการบังคับให้ผู้ต้องขังลงลายมือชื่อ ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของผู้ต้องขัง

- ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ต้องขังที่จะยอมเซ็นหรือไม่ยอมเซ็นก็ได้ ขึ้นอยู่กับสิทธิของผู้ต้องขัง

- กฎหมายราชทัณฑ์มิได้จำกัดสิทธิของบุคคลภายนอกในการดำเนินการตามกฎหมาย แต่การมาติดต่อเรือนจำต้องปฏิบัติตามระเบียบการเยี่ยมของแต่ละเรือนจำ เรื่องหนี้สินเป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่และลูกหนี้ต้องตกลงกัน ทางเรือนจำมีหน้าที่อำนวยความสะดวก ทั้งนี้ ต้องไม่ขัดต่อระเบียบที่ทางเรือนจำกำหนด

- บุคคลภายนอกต้องรู้ว่าเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังอย่างไร มีความจำเป็นอย่างไร โดยสอบถามจากผู้ต้องขังว่ายินยอมหรือไม่ โดยเขียนคำร้องขึ้นมาเป็นลายลักษณ์อักษร ตามระเบียบของเรือนจำ

- ขึ้นอยู่กับผู้ต้องขังว่าจะยินยอมหรือไม่ ไม่มีสิทธิขู่ขู่บังคับผู้ต้องขัง

- ต้องให้ผู้ต้องขังยินยอมเอง และทำหนังสือรับรองจากทัณฑสถานว่าจะยอมให้บุคคลดังกล่าวดำเนินการให้ อยู่ที่ตัวผู้ต้องขังเองว่าจะทำหรือไม่

- ในการติดต่อ / เจรจาเพื่อให้ผู้ต้องขังลงลายมือชื่อ เช่น โอนที่ดินหรือกรณีต่าง ๆ อยู่ที่ตัวของผู้ต้องขังเห็นชอบเองเพื่อเป็นเรื่องส่วนตัว

- แนวทางปฏิบัติ ผู้ต้องขังมักให้ญาติหรือทนายความเป็นผู้จัดการฯ โดยให้นำหนังสือมอบอำนาจหรือหนังสือยินยอมมาให้ผู้ต้องขังลงลายมือชื่อ ส่วนเจ้าหน้าที่มีหน้าที่เพียงลงลายมือชื่อรับรองว่าเป็นลายมือชื่อของผู้ต้องขังและมีตัวอยู่ในเรือนจำฯ จริง

- ผู้ต้องขังสามารถทำธุรกรรมดังกล่าวได้ โดยญาติสามารถรับมอบอำนาจจากผู้ต้องขังได้
 - ผู้ที่มาติดต่อจะต้องเป็นญาติทางสายเลือดเท่านั้น หรือภรรยาที่สมรส
 - ต้องมีใบรับรองว่าเป็นผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำจริง และต้องมีเจ้าหน้าที่ลงนามรับรองลายมือชื่อว่าเป็นลายมือชื่อของผู้ต้องขังจริง ลงลายมือชื่อต่อหน้าเจ้าพนักงานจริง
 - ให้บุคคลภายนอกติดต่อขอเข้าเยี่ยม แจ้งความประสงค์ที่จะมาดำเนินการเรื่องทรัพย์สินหนี้สิน ถ้าผู้ต้องขังให้ความยินยอมหรือมอบอำนาจ จะให้บุคคลภายนอกส่งเอกสารผ่านเจ้าหน้าที่ควบคุมเยี่ยมญาติ ส่งให้ผู้ต้องขังลงชื่อให้ความยินยอมหรือมอบอำนาจ
 - การที่จะให้ผู้ต้องขังลงลายมือชื่อในเอกสาร ต้องขออนุญาตผู้บัญชาการเรือนจำ เป็นลายลักษณ์อักษร และผู้ต้องขังต้องให้ความยินยอมและลงลายมือชื่อต่อหน้าเจ้าพนักงานเท่านั้น และเจ้าพนักงานต้องเซ็นรับรองการเซ็นชื่อของผู้ต้องขังด้วย
 - เรือนจำไม่มีอำนาจในส่วนนี้ การจัดการเรื่องดังกล่าวเป็นสิทธิของผู้ต้องขังหรือบุคคลภายนอกที่จะดำเนินการภายใต้กฎหมายว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ เพียงแต่การลงนามเอกสารหรือการมอบอำนาจใด ๆ เจ้าพนักงานต้องลงนามรับรองลายมือชื่อหรือยืนยันตัวตนของผู้ต้องขังด้วย
 - ตามแนวทางในการปฏิบัติ ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มักจะมอบอำนาจให้กับญาติให้ไปดำเนินการกับทรัพย์สิน โดยผู้ต้องขังจะติดต่อกับญาติหรือทนายความให้นำเอกสารเกี่ยวกับการมอบอำนาจหรือหนังสือให้ความยินยอมมาให้ผู้ต้องขังลงชื่อ และมีเจ้าหน้าที่เซ็นชื่อรับรองว่า ผู้ต้องขังนี้อยู่ในเรือนจำและเป็นลายมือชื่อของผู้ต้องขังจริง
- อย่างไรก็ตาม ยังมีเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ร้อยละ 4 ระบุว่า ไม่ทราบว่าจะมีแนวทางในการปฏิบัติเรื่องดังกล่าวนี้มีอยู่อย่างไร และอีกร้อยละ 36 ไม่เขียนมาเลยว่าทราบหรือไม่ทราบถึงแนวทางในการปฏิบัติดังกล่าว

ส่วนที่ 3 ทศนคติและความคิดเห็นเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง

ส่วนสุดท้ายเป็นการสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ เกี่ยวกับทศนคติและความคิดเห็นเรื่องปัญหาและอุปสรรค รวมถึงผลกระทบหรือความเสียหายที่เกิดหรืออาจเกิดขึ้นกับผู้ต้องขังและบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง จากการที่ไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังไว้โดยเฉพาะนั้น มีมากนักน้อยเพียงใด อย่างไร และเห็นด้วยหรือไม่ที่ควรจัดให้มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวให้ชัดเจน และหากมีกฎหมายดังกล่าวแล้ว กระบวนการ

เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังนั้นควรจะดำเนินการในช่วง / ชั้นใด และมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวอย่างไร โดยจะแสดงข้อมูลต่าง ๆ ไว้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.10

จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ที่คิดว่า การที่ไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์อันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังไว้ โดยเฉพาะนั้น ได้ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อผู้ต้องขังและผู้มีส่วนได้เสีย มากน้อยเพียงใด

คิดว่าการไม่มีหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรค มากน้อยเพียงใด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มากที่สุด	4	8
มาก	16	32
ปานกลาง	15	30
น้อย	1	2
ไม่มีปัญหาและอุปสรรคแต่อย่างใด	12	24
ไม่ระบุ	2	4
รวม	50	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากตารางที่ 4.10 เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ที่ทำแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่า การที่ไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังไว้เป็นการเฉพาะอย่างชัดเจนนั้น ได้ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อผู้ต้องขังและบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง ในระดับมาก คิดเป็นอัตราร้อยละ 32 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 30 รองลงมาไม่มีปัญหาและอุปสรรคแต่อย่างใด ร้อยละ 24 รองลงมาอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 8 รองลงมาเป็นผู้ที่ไม่เลือกระดับใดเลย ร้อยละ 4 และที่น้อยที่สุดคืออยู่ในระดับน้อย ในอัตราร้อยละ 2 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11

จำนวนและร้อยละของคำตอบ ที่คิดว่าปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ต้องขัง และผู้มีส่วนได้เสีย จากการที่ไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้โดยเฉพาะนั้น มีอยู่อย่างไร

คิดว่าปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น มีอยู่อย่างไร	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาและอุปสรรคเรื่องสิทธิ วิธีการ และขั้นตอนในการติดต่อไปยังบุคคลภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง หรือการติดต่อมายังผู้ต้องขังของบุคคลภายนอก	19	24.68
ผู้ต้องขังมีอาจติดตามหรือทราบถึงความเคลื่อนไหวในทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำได้ รวมถึงผลของการที่ไม่มีบุคคลใดจัดการดูแล หรือมี แต่บุคคลดังกล่าวจัดการดูแลไปในทางที่อาจเสื่อมเสียหรือเสียหาย จนกว่าจะมีบุคคลภายนอกมาแจ้งให้ทราบ	33	42.86
ไม่อาจควบคุมการดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง สำหรับบุคคลที่ผู้ต้องขังได้มอบหมายให้ดำเนินการแทนได้	21	27.27
อื่น ๆ	4	5.19
รวม	77	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ
เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากตารางที่ 4.11 เป็นการสอบถามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ถึงปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ต้องขังและบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง จากการที่ไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังไว้โดยเฉพาะว่ามีอยู่อย่างไร โดยเจ้าหน้าที่สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ผลปรากฏว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ส่วนใหญ่คิดว่าอาจเกิดขึ้นกับผู้ต้องขังและผู้มีส่วนได้เสีย คือ ปัญหาและอุปสรรคที่ผู้ต้องขังมีอาจติดตามหรือทราบถึงความเคลื่อนไหวในทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำได้ รวมถึงผลของการที่ไม่มีบุคคลใดจัดการดูแล หรือมี แต่บุคคลดังกล่าวจัดการดูแลไปในทางที่อาจเสื่อมเสียหรือเสียหาย จนกว่าจะมีบุคคลภายนอกมาแจ้งให้ทราบ ถึงอัตราร้อยละ 42.86 รองลงมาเป็นปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการที่ผู้ต้องขังไม่อาจควบคุมการดำเนินการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง สำหรับบุคคลที่ผู้ต้องขังมอบหมายให้ดำเนินการแทนได้ ในอัตราร้อยละ 27.27 รองลงมาเป็นปัญหาและอุปสรรคเรื่องสิทธิ วิธีการ และ

ขั้นตอนในการติดต่อไปยังบุคคลภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง หรือการติดต่อมายังผู้ต้องขังของบุคคลภายนอก ในอัตราร้อยละ 24.68 และน้อยที่สุดในอัตราร้อยละ 5.19 เป็นความคิดเห็นอื่น ๆ ได้แก่ คิดแทนไม่ได้ เพราะไม่เคยเป็นผู้ต้องขัง / ไม่มีปัญหาแต่อย่างใด / มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องครบถ้วนแล้วและต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น ๆ / ผู้ต้องขังก็เหมือนบุคคลทั่วไป ใช้กฎหมายฉบับเดียวกัน

ตารางที่ 4.12

จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ที่คิดว่า การที่ไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์อันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังไว้โดยเฉพาะ นั้น ได้ก่อให้เกิดผลกระทบหรือความเสียหายต่อผู้ต้องขังและผู้มีส่วนได้เสีย มากน้อยเพียงใด

คิดว่าการไม่มีหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลกระทบหรือความเสียหาย มากน้อยเพียงใด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มากที่สุด	2	4
มาก	21	42
ปานกลาง	10	20
น้อย	3	6
ไม่ได้รับผลกระทบหรือความเสียหายอย่างใด ๆ	8	16
ไม่ระบุ	6	12
รวม	50	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากตารางที่ 4.12 เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ที่ทำแบบสอบถามส่วนใหญ่ คิดว่าการที่ไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังไว้เป็นการเฉพาะอย่างชัดเจนนั้น ทำให้ผู้ต้องขังและบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังได้รับผลกระทบหรือความเสียหาย ในระดับมาก คิดเป็นอัตราร้อยละ 42 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 20 รองลงมาคิดว่าไม่ได้รับผลกระทบหรือความเสียหายอย่างใด ๆ ร้อยละ 16 รองลงมาเป็นผู้ที่ไม่เลือกระดับใดเลย ร้อยละ 12 โดยเจ้าหน้าที่ 2 รายได้เขียนหมายเหตุไว้ด้วยว่า ไม่สามารถให้ความเห็นได้เนื่องจากไม่ทราบว่ามีความ

ดังกล่าวหรือไม่ตามข้อ 6 (ของแบบสอบถาม) และอีกรายหนึ่งเขียนว่า ไม่ทราบ รองลงมาอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 6 และน้อยที่สุดคืออยู่ในระดับมากที่สุด ในอัตราร้อยละ 4 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13

จำนวนและร้อยละของคำตอบ ที่คิดว่าผลกระทบหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ต้องขังและผู้มีส่วนได้เสีย จากการที่ไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้โดยเฉพาะนั้น มีอยู่อย่างไร

คิดว่าผลกระทบหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น มีอยู่อย่างไร	จำนวน	ร้อยละ
อาจเกิดความสูญเสียหรือเสียหายในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง รวมถึงธุรกิจหรือกิจการที่ผู้ต้องขังร่วมลงทุนกับบุคคลอื่น	32	27.12
ทำให้ผู้ที่มีความประสงค์จะดำเนินการใด ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง จำต้องเดินทางมาพบหรือติดต่อกับผู้ต้องขังเป็นคราว ๆ ไป	24	20.34
ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในกรณีที่ต้องการติดต่อหรือปรึกษาผู้ต้องขัง เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ที่พัก ๆ ของบุคคลที่ผู้ต้องขังมอบหมายให้จัดการหรือดำเนินการแทน และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ	15	12.71
มีความยากลำบากในการติดต่อ การเดินทาง ๆ ของบุคคลที่ผู้ต้องขังมอบหมายให้จัดการหรือดำเนินการแทน และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ	19	16.10
อาจทำให้มีคดีความเกิดขึ้นเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือหนี้สินของผู้ต้องขัง (ไม่ว่าในฐานะโจทก์หรือจำเลย)	20	16.95
อื่น ๆ	8	6.78
รวม	118	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ
เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากตารางที่ 4.13 เป็นการสอบถามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำถึงผลกระทบหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ต้องขังและบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง จากการที่ไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังไว้โดยเฉพาะ ว่ามีอยู่อย่างไร โดยเจ้าหน้าที่ที่สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ผลปรากฏว่า ผลกระทบหรือความเสียหายที่เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ส่วน

ใหญ่คิดว่าอาจเกิดขึ้นกับผู้ต้องขังและผู้มีส่วนได้เสีย คือ อาจเกิดความสูญเสียหรือเสียหายในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง รวมถึงธุรกิจหรือกิจการที่ผู้ต้องขังร่วมลงทุนกับบุคคลอื่น ในอัตราร้อยละ 27.12 รองลงมาคือ ทำให้ผู้ที่มีความประสงค์จะดำเนินการใด ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง จำต้องเดินทางมาพบหรือติดต่อกับผู้ต้องขังเป็นคราว ๆ ไป ในอัตราร้อยละ 20.34 รองลงมาคือ อาจทำให้มีคดีความเกิดขึ้นเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือหนี้สินของผู้ต้องขัง (ไม่ว่าในฐานะโจทก์หรือจำเลย) ในอัตราร้อยละ 16.95 รองลงมาคือ มีความยากลำบากในการติดต่อ การเดินทาง ๆ ของบุคคลที่ผู้ต้องขังมอบหมายให้จัดการหรือดำเนินการแทน และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ในอัตราร้อยละ 16.10 รองลงมาคือ ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในกรณีที่ต้องการติดต่อหรือปรึกษาผู้ต้องขัง เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ที่พัก ๆ ของบุคคลที่ผู้ต้องขังมอบหมายให้จัดการหรือดำเนินการแทน และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ในอัตราร้อยละ 12.71 และน้อยที่สุดในอัตราร้อยละ 6.78 เป็นความคิดเห็นอื่น ๆ ได้แก่ คิดแทนไม่ได้ / ไม่ทราบ / เมื่อทรัพย์สินและหนี้สินมีกฎหมายบังคับใช้อยู่แล้ว ไม่เว้นว่าจะเป็นผู้ต้องขังหรือไม่ / ผู้ต้องขังและบุคคลภายนอกใช้สิทธิตามกฎหมาย / ควรไปศึกษากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ / ไม่มีปัญหาและอุปสรรคแต่อย่างใด

ตารางที่ 4.14

จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ที่เห็นด้วย / ไม่เห็นด้วย กับการมีกฎหมาย

กำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง

เห็นด้วย / ไม่เห็นด้วยกับการมีกฎหมายดังกล่าว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เห็นด้วย	32	64
ไม่เห็นด้วย	9	18
ทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย	7	14
ไม่ระบุ	2	4
รวม	50	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

จากตารางที่ 4.14 มีเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ในอัตราร้อยละ 64 ที่เห็นด้วยว่าควรมีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน

ภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังขึ้น โดยผู้เขียนให้ผู้ทำแบบสอบถามเลือกเหตุผลด้วยว่า เหตุใดจึงเห็นด้วยว่าควรให้มีกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ซึ่งสามารถเลือกเหตุผลได้มากกว่า 1 เหตุผล อันจะอธิบายดังต่อไปนี้

1) เห็นว่าเป็นมาตรการที่ช่วยให้ผู้ต้องขังลดความกังวล ความตึงเครียดต่าง ๆ อันเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินของตน ในระหว่างที่ต้องอยู่ในเรือนจำ จำนวน 27 คำตอบ

2) เห็นว่าเป็นมาตรการที่ช่วยรักษาทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังไม่ให้เกิดความเสียหาย ซึ่งอาจทำให้ชีวิตหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขังดีขึ้น หรืออย่างน้อยที่สุดก็ไม่แย่ลงไปกว่าเดิม จำนวน 22 คำตอบ

3) เห็นว่าเป็นมาตรการที่ทำให้ผู้ต้องขังไม่รู้สึกว่าตนต้องถูกลงโทษซ้ำซ้อน ทั้งการถูกลงโทษจำคุกทางอาญาและถูกลงโทษทางแพ่งคือความเสียหายที่อาจเกิดแก่ทรัพย์สินและหนี้สินของตน ทั้งที่การลงโทษทางอาญามีได้เกี่ยวกับทางแพ่งแต่อย่างใด อันเป็นการลดทัศนคติและความรู้สึกที่ไม่ดีของผู้ต้องขัง จำนวน 12 คำตอบ

4) เห็นว่าเป็นมาตรการที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนทฤษฎีการลงโทษทางอาญาในปัจจุบันของประเทศไทย (การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด) อันมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อไม่ให้บุคคลดังกล่าวกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก จำนวน 8 คำตอบ

5) เห็นว่าเป็นการช่วยผู้มีอำนาจจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง ให้มีแนวทางในการดำเนินการจัดการ ไม่รู้สึว่าการจัดการนั้นต้องเป็นภาระหน้าที่ของตนมากเกินไป จำนวน 16 คำตอบ

6) เห็นว่าเป็นการช่วยบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง ด้วยการติดต่อกับผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังโดยตรงแทนการติดต่อกับผู้ต้องขัง อันอาจช่วยลดปัญหาและอุปสรรค รวมถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น จำนวน 12 คำตอบ

แต่ยังมีเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ อีกร้อยละ 18 ที่เห็นว่าไม่ควรให้มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังขึ้น โดยผู้เขียนให้ผู้ทำแบบสอบถามเลือกเหตุผลด้วยว่า เหตุใดจึงเห็นว่าไม่ควรจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ซึ่งสามารถเลือกได้มากกว่า 1 เหตุผล อันจะอธิบายดังต่อไปนี้

1) เห็นว่าการที่ผู้ต้องขังถูกจำคุกก็เนื่องมาจากเขากระทำความผิด การอำนวยความสะดวกดังกล่าวให้ผู้ต้องขัง จะทำให้ผู้ต้องขังไม่รู้สึกว่าตนเป็นผู้ถูกลงโทษ จึงไม่เห็นว่าการที่ผู้ต้องขังควรจะได้รับสิทธิดังกล่าวแต่อย่างใด จำนวน 3 คำตอบ

2) เห็นว่าการให้สิทธิดังกล่าวแก่ผู้ต้องขัง จะเป็นการเพิ่มภาระหน้าที่ให้กับเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์และเรือนจำมากเกินไปจนสมควร จำนวน 3 คำตอบ

3) เห็นว่าอาจต้องใช้งบประมาณในการจัดการเรื่องดังกล่าวเพิ่มขึ้นอีกจำนวนมาก
จำนวน 4 คำตอบ

4) เห็นว่าผู้ต้องขังในปัจจุบันมีจำนวนมากและเพิ่มสูงขึ้นในทุกปี การจัดสิทธิดังกล่าว
ให้แก่ผู้ต้องขัง จะก่อให้เกิดความวุ่นวายและความยุ่งยากมากเกินไปจนสมควร จำนวน 4 คำตอบ

5) เหตุผลอื่น ๆ อีก 7 คำตอบ เช่น ทรัพย์สินภายนอกของผู้ต้องขัง ญาติควรจัดการเอง
ไม่ควรอย่างยิ่งที่จะรับเป็นธุระให้ / มีกฎหมายของกรมฯ และประมวลแพ่ง ผู้ต้องขังจัดการทรัพย์สิน
ได้ / ผู้ต้องขังสามารถจัดการทรัพย์สินและหนี้สินได้ตามกฎหมายอยู่แล้ว / มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ
การจัดการทรัพย์สินภายนอกเรือนจำครบถ้วนแล้ว และต้องดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์
ดังกล่าว เป็นต้น

นอกจากนี้ มีเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ อีกร้อยละ 14 ที่เลือกคำตอบมาว่า ทั้ง
เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ที่ควรและไม่ควรมีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการ
การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังขึ้น ซึ่งให้เหตุผลไว้ดังต่อไปนี้

เหตุผลที่เห็นด้วย ได้แก่

1) เห็นว่าเป็นมาตรการที่ช่วยให้ผู้ต้องขังลดความกังวล ความตึงเครียดต่าง ๆ อัน
เกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินของตน ในระหว่างที่ต้องอยู่ในเรือนจำ จำนวน 2 คำตอบ

2) เห็นว่าเป็นมาตรการที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนทฤษฎีการลงโทษทางอาญาในปัจจุบัน
ของประเทศไทย (การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด) อันมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อไม่ให้บุคคลดังกล่าว
กลับมามีกระทำความผิดซ้ำอีก จำนวน 3 คำตอบ

3) เห็นว่าเป็นการช่วยผู้มีอำนาจจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง ให้มีแนวทาง
ในการดำเนินการจัดการ ไม่รู้สึกรว่าการจัดการนั้นต้องเป็นภาระหน้าที่ของตนมากเกินไป จำนวน 2
คำตอบ

4) เห็นว่าเป็นการช่วยบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขัง
ด้วยการติดต่อกับผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังโดยตรงแทนการติดต่อกับผู้ต้องขัง อันอาจ
ช่วยลดปัญหาและอุปสรรค รวมถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น จำนวน 1 คำตอบ

5) เหตุผลอื่น ๆ อีก 2 คำตอบ ได้แก่

- เห็นด้วยให้เป็นไปตามกฎหมาย

- ไม่เข้าใจ ถ้ามีกฎหมายฉบับที่ออกมา เป็นหน้าที่ของใคร การพิสูจน์สิทธิใน
ทรัพย์สินเรื่องแบบนี้ ต้องรู้จริงรู้สึก ความรู้แบบผิวเผินหรือไม่ลึกซึ้ง อาจก่อให้เกิดปัญหา

เหตุผลที่ไม่เห็นด้วย ได้แก่

1) เห็นว่าการที่ผู้ต้องขังถูกจำคุกก็เนื่องมาจากเขากระทำความผิด การอำนวยสิทธิดังกล่าวให้ผู้ต้องขัง จะทำให้ผู้ต้องขังไม่รู้สึกรู้ว่าตนเป็นผู้ถูกลงโทษ จึงไม่เห็นว่าการที่ผู้ต้องขังควรจะได้รับสิทธิดังกล่าวแต่อย่างใด จำนวน 3 คำตอบ

2) เห็นว่าอาจต้องใช้งบประมาณในการจัดการเรื่องดังกล่าวเพิ่มขึ้นอีกจำนวนมาก จำนวน 1 คำตอบ

3) เห็นว่าผู้ต้องขังในปัจจุบันมีจำนวนมากและเพิ่มสูงขึ้นในทุกปี การจัดสิทธิดังกล่าวให้แก่ผู้ต้องขัง จะก่อให้เกิดความวุ่นวายและความยุ่งยากมากเกินไปจนสมควร จำนวน 2 คำตอบ

4) เหตุผลอื่น ๆ อีก 3 คำตอบ ได้แก่

- นิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินมีวิธีการจัดการอยู่แล้ว เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาทั่วไป เพียงแค่ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- อาจใช้กฎหมายอื่นโดยอนุโลมด้วยกันได้เช่นในปัจจุบัน และผู้ต้องขังอาจไม่ต้องการให้มีหรือไม่เข้าใจกฎหมายนี้ได้ และผู้ต้องขังส่วนมากก็จะมีผู้จัดการให้แล้ว หรือต้องการทำด้วยตนเอง

- แน่ใจได้อย่างไรว่าทรัพย์สินที่ผู้ต้องขังได้มาถูกกฎหมาย

และมีเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ อีกร้อยละ 4 ที่ไม่เลือกคำตอบใดมาเลย

ตารางที่ 4.15

จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ที่เห็นว่ากระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง ควรดำเนินการในช่วง / ชั้นใด

ช่วง / ชั้นในการดำเนินการต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ในชั้นศาลซึ่งจะมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลย	18	36
ในระหว่างที่ผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำ	10	20
ในช่วง / ชั้นใดก็ได้	18	36
ไม่ระบุ	4	8
รวม	50	100

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ

เรื่อง การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังในประเทศไทย

หากมีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเท่ากันอยู่ 2 กรณี อยู่ที่อัตราร้อยละ 36 คือ คิดว่ากระบวนการเกี่ยวกับเรื่องการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง เช่น การแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน และข้อตกลงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรดำเนินการในช่วง / ชั้นศาลซึ่งจะมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลย และในช่วง / ชั้นใดก็ได้

โดยเหตุผลที่เจ้าหน้าที่ระบุนำในกรณีของช่วง / ชั้นศาลซึ่งจะมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลยนั้น เช่น

- ผู้ต้องขังควรจัดการให้แล้วเสร็จก่อนเข้าเรือนจำ โดยมีกำหนดโทษ
- สะดวก
- ลดปัญหาความเครียดกังวลเรื่องทรัพย์สิน
- ให้ศาลพิจารณาสั่งการ
- ขออำนาจศาลในการจัดการ
- กระบวนการทางคดีเสร็จสิ้นแล้ว (ยกหรือจำคุก)
- ทำให้ผู้ที่รับเป็นผู้จัดการทรัพย์สินไม่ต้องเดินทางมาติดต่อผู้ต้องขังภายในเรือนจำ และเหตุผลที่เจ้าหน้าที่ระบุนำในช่วง / ชั้นใดก็ได้ เช่น
- เป็นไปตามหลักกรรมสิทธิ์
- กฎหมายให้สิทธิผู้ต้องขังและบุคคลภายนอก
- การบริหารทรัพย์สินและหนี้สินเป็นเอกสิทธิ์ของแต่ละคน
- ตามที่ผู้ต้องขังต้องการให้จัดการ
- จะได้ไต่รตรงก่อนที่จะตัดสินใจจัดการทรัพย์สิน / หนี้สิน ของผู้ต้องขัง
- ปัญหาย่อมเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา
- ผู้ต้องขังบางคนยังไม่มีความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน
- ไม่สามารถทราบได้ว่าช่วงใดที่ผู้ต้องขังต้องการความช่วยเหลือตนในขณะนั้น ๆ ซึ่ง

อาจเป็นช่วงที่ตัดสินใจเด็ดขาดแล้วก็ได้

นอกจากนี้ มีเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ อีกร้อยละ 20 ที่เห็นว่ากระบวนการเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง ควรจะดำเนินการในระหว่างที่ผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำ โดยเหตุผลที่เจ้าหน้าที่ระบุนำนั้น เช่น

- ผู้ต้องขังไม่มีญาติ
- เป็นการช่วยให้ผู้ต้องขังลดความกังวล ความเครียด เพราะสภาพจิตใจย่ำแย่ การดำเนินการต่าง ๆ ก็ไม่สะดวก

- เพื่อความสะดวกในระหว่างถูกควบคุมตัว
 - เป็นการลดความตึงเครียดให้กับผู้ต้องขัง ไม่ให้ผู้ต้องขังวิตกกังวล
 - ผู้ต้องขังไม่สามารถที่จะออกไปดำเนินการเองได้ และไม่สามารถทำอะไรได้สะดวกเหมือนอยู่ข้างนอก อีกทั้งผู้ต้องขังเกิดความเครียด ขาดสติ นึกคิดอะไรไม่ออก ทำอะไรไม่ถูก
 - ผู้ต้องขังถูกจำคุก จำเป็นต้องมีผู้มีอำนาจในการจัดการแทน
 - ผู้ต้องขังถูกจำกัดในเรื่องอิสรภาพ จึงจำเป็นในเรื่องการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน
- อย่างไรก็ตาม มีเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ อีกร้อยละ 8 ที่ไม่เลือกและระบุถึงช่วง / ชั้นในการดำเนินการต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังไว้แต่อย่างใดเลย

นอกจากนี้ ในข้อสุดท้ายของแบบสอบถาม ผู้เขียนได้ตั้งเป็นคำถามปลายเปิดไว้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ / เรือนจำ สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังได้อย่างอิสระ ว่ามีความคิดเห็นเป็นประการใด หรือมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวอย่างไร โดยผู้เขียนได้แบ่งข้อความที่เจ้าหน้าที่ระบุมาออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

1) ควรจัดให้มีกฎหมายหรือมาตรการต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือผู้ต้องขัง ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำ เช่น

- ควรให้มีการจัดตั้งศูนย์จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังก่อนที่จะรับตัวเข้าเรือนจำ ให้ผู้ต้องขังฝากทรัพย์สินไว้และมีการลงทะเบียนหลักฐาน และให้ผู้ต้องขังติดต่อญาติให้มารับ ส่วนเรื่องหนี้สินควรมีการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินแทน เพราะผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังมักจะเกิดความเครียด คิดมาก นึกคิดอะไรไม่ค่อยออก วิตกกังวล ในเรือนจำไม่มีเอกสารหรือตำราให้ผู้ต้องขังได้อ่านในการต่อสู้เมื่อถูกฟ้องร้องเกี่ยวกับหนี้สินหรือหาวิธีประนอมหนี้ได้

- ทรัพย์สินที่ถูกเจ้าหน้าที่ตรวจค้นและยึดไว้ ควรให้ผู้ต้องขังติดต่อกับญาติให้มารับคืนไป ส่วนหนี้สินนั้น ทางเรือนจำฯ ควรมีการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินแทน เพื่อความยุติธรรมของทั้งสองฝ่าย

- ควรมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้เพราะสภาพจิตใจของผู้ที่ถูกคุมขังย่อมไม่สมบูรณ์และไม่พร้อมที่จะดำเนินการใด ๆ อาจจะทำให้เสียเปรียบและเกิดผลเสียหายตามมา ถ้ามีการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินก็จะทำให้เกิดความยุติธรรมทั้งสองฝ่าย ซึ่งส่วนใหญ่ที่ผ่านมาผู้ที่ติดคุก เมื่อพ้นโทษออกไปแล้วมักหมดตัว แทบจะไม่มีอะไรเหลืออยู่เลย

- ให้มีกฎหมายรองรับเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขัง โดยให้เป็นหน้าที่ของศาล

- ควรให้ความช่วยเหลือจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกแก่ผู้ต้องขัง เมื่อเขา ร้องขอ ต่อหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อเรื่องนี้โดยตรง
 - ควรมีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สิน และหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขัง
 - การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังเป็นเอกสิทธิ์ของแต่ละคน เรือนจำควร กำหนดระเบียบข้อบังคับในการดำเนินการติดต่อของบุคคลภายนอกกับผู้ต้องขังที่มาติดต่อเรื่องนี้เป็น การเฉพาะ เหมือนระเบียบการพบทนายความ หรือพนักงานสอบสวน พนักงานบังคับคดี เพื่อเป็น แนวทางในการปฏิบัติของเจ้าพนักงาน
 - ให้ศาลพิจารณาสั่งการและแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขังให้ถูกต้องตาม กฎหมาย
- 2) เรื่องดังกล่าวไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ที่กรมราชทัณฑ์จะต้องดำเนินการ
- การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ ของกรมราชทัณฑ์
 - เห็นว่าในส่วนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องการจัดการทรัพย์สินมีครบถ้วนแล้ว ส่วน ที่เป็นปัญหาที่แท้จริงคือ การถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการจากการถูกคุมขัง และการต้องสูญเสีย โอกาสในการประกอบอาชีพ จนทำให้ผู้ต้องขังมีปัญหาในการรักษาทรัพย์สินของตนเองไว้ ซึ่งรัฐไม่มี อำนาจหน้าที่เข้าไปช่วยเหลือดูแลหรือสนับสนุนเรื่องนี้
- 3) ควรให้ญาติหรือทนายความเป็นผู้จัดการดูแลแทนผู้ต้องขัง เช่น
- การดูแลทรัพย์สินของผู้ต้องขัง โดยปกติจะมีทนายความและญาติมาดูแลต่ออยู่แล้ว หลังจากผู้ต้องขังต้องติดคุก ซึ่งบางคนไม่สามารถจะให้รายละเอียดและเป็นเรื่องส่วนตัวซึ่งสำคัญ ไม่ สามารถที่จะบอกบุคคลที่ไม่ไว้วางใจได้
 - ในการจัดการธุรกรรมส่วนตัวของผู้ต้องขัง ควรให้ญาติดำเนินการเอง หากต้องเซ็นก็ให้ เซ็นในใบมอบอำนาจให้ญาติดำเนินการ เพราะหากมีเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องอาจยุ่งยากหรือมีข้อครหาได้ ว่ามีการแทรกแซงของเจ้าหน้าที่ จึงควรให้ผู้ต้องขังกับญาติติดต่อกันโดยตรง ไม่ผ่านเจ้าหน้าที่ผู้ทำการ
- 4) มีกฎหมายกำหนดเรื่องดังกล่าวไว้แล้ว เช่น
- มีกฎหมายกรมฯ แล้ว และมีประมวลแพ่งจัดการได้
 - ปัจจุบันมีสภาพปัญหาอย่างไร ยังไม่มีข้อมูล และตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังไม่ ครอบคลุมหรือดำเนินการไม่ได้ในขั้นตอนใด?
 - ถ้าเป็นทรัพย์สินมรดก ไปศึกษากฎหมายมรดก มันมีวิธีจัดการ ถ้าเป็นทรัพย์สินของ ตนเอง ให้เจ้าหน้าที่ประสานติดตามได้ โดยผู้ต้องขังร้องขอก็ทำได้

- เรื่องทรัพย์สินและหนี้สินที่อยู่นอกเรือนจำเป็นเรื่องที่จะต้องดำเนินการตามกฎหมายที่มีได้อยู่แล้ว เช่น ให้นำหมายจัดการแทน เป็นต้น
 - เรื่องทรัพย์สินและหนี้สินภายนอกของผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์ไม่จำเป็นต้องออกกฎหมายมาบังคับใช้ เนื่องจากมีกฎหมายอยู่แล้ว ทุกคนต้องทำตามกฎหมายฉบับเดียวกัน
- 5) อื่น ๆ เช่น
- เพิ่มเวลาในการพูดคุย และมีการอนุญาตให้นำเอกสารเกี่ยวกับทรัพย์สินต่าง ๆ ให้แก่ผู้ต้องขังเพื่อการศึกษา
 - เห็นควรแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบภายหลังจากมีคำพิพากษาของศาลฎีกาเรียบร้อยแล้ว มีสิทธิแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ต้องขังได้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวจุฑามาศ พวงภู่
วันเดือนปีเกิด	8 ตุลาคม 2534
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2556 : นิติศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ตำแหน่ง	ลูกจ้างโครงการกองกฎหมายไทย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

